Loina Tabu Auwauna

The New Testament in the Dobu Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Dobu long Niugini

Loina Tabu Auwauna

The New Testament in the Dobu language
of Papua New Guinea
[dob]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1985, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publisher, 1985 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version
© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works)
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long http://tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

BUKU 'ADI ESANAO

Tetela Bobo'ana Madiu 'I'etoladina	Madiu	Md	1
Tetela Bobo'ana Maki 'I'etoladina	Maki	Mk	77
Tetela Bobo'ana Luke 'I'etoladina	Luke	Lu	126
Tetela Bobo'ana Yoni 'I'etoladina	Yoni	Yo	207
Yesu 'Ana Tosimanao 'Idi Guinuwa	Guinuwa	Gu	268
Me Loma 'Idi Leta Paulo 'I'etoladina	Loma	Lo	339
Me Kolinita 'Idi Leta 'Ebweuna Paulo 'I'etoladina	1 Kolinita	1 Ko	372
Me Kolinita 'Idi Leta 'Eluwena Paulo 'I'etoladina	2 Kolinita	2 Ko	403
Me Galetia 'Idi Leta Paulo 'I'etoladina	Galetia	Ga	422
Me Epeso 'Idi Leta Paulo 'I'etoladina	Epeso	Ep	434
Me Pilipai 'Idi Leta Paulo 'I'etoladina	Pilipai	Pi	445
Me Kolose 'Idi Leta Paulo 'I'etoladina	Kolose	Kol	452
Me Tesalonaika 'Idi Leta 'Ebweuna Paulo 'I'etoladina	1 Tesalonaika	1 Te	459
Me Tesalonaika 'Idi Leta 'Eluwena Paulo 'I'etoladina	2 Tesalonaika	2 Te	466
Timoti 'Ina Leta 'Ebweuna Paulo 'I'etoladina	1 Timoti	1 Ti	470
Timoti 'Ina Leta 'Eluwena Paulo 'I'etoladina	2 Timoti	2 Ti	479
Taito 'Ina Leta Paulo 'I'etoladina	Taito	Ta	486
Pilimoni 'Ina Leta Paulo 'I'etoladina	Pilimoni	Pilim	490
Me Ibeliu 'Ina Leta Yesu Manuna	Ibeliu	Ib	492
Yemesa 'Ina 'Etoladi	Yemesa	Ye	515
Pita 'Ina 'Etoladi 'Ebweuna	1 Pita	1 Pi	524
Pita 'Ina 'Etoladi 'Eluwena	2 Pita	2 Pi	534
Yoni 'Ina 'Etoladi 'Ebweuna	1 Yoni	1 Yo	540
Yoni 'Ina 'Etoladi 'Eluwena	2 Yoni	2 Yo	549
Yoni 'Ina 'Etoladi 'Etonina	3 Yoni	3 Yo	551
Yuda 'Ina 'Etoladi	Yude	Yu	553
Yoni 'Ina 'Eita'ta Yesu 'Enega	E'ita'ita	Et	556

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

TETELA BOBO'ANA

MADIU

'I'ETOLADINA

Yesu 'ina tononoyao site tuwelo 'ebweuna 'ediyega 'ana esana Madiu, ta 'ana esana 'eluwena Libai. Tauna goma Yudiana, ta sa'i me Loma 'ilemedi ga takisi me Yudia 'ediyega 'iegogonedi me Loma manudi. Gete 'enega me Yudia Madiu sie'ipi'ipiyena ta Yesu Madiu 'i'atenuwa 'ole'oleyena, 'enega 'ibwauyena, ga 'imuliyena; ta muliyega Yesu tetelina 'i'etoladina ga 'isimanena 'aene tauna tuga Mesaiya nina. Mesaiya 'ana gibui 'ena Gilisi nate Keliso, ta 'ana mwalatoi To'etoseyana. Tauna Mesaiya nina me Yudia siyamwayamwa be to tuta 'imama be 'i'etoseyedi.

Yaubada 'ina loina 'ana mwalatoi wate buki gete solanaya.

Yesu Keliso tubunao
(Luke 3:23-38)

1 1 'Etoladi gete To'etoseyana Yesu gimi tubunao manudi. Yesu tubuna
auwauna Debida, ta gimi tubuna Ebelaamo. 2 Manuna gete nadigega:
Ebelaamo nina natuna Aisake, ta Aisake natuna Yekobe, ta Yekobe
natunao Yuda matasinao. 3 Yuda nina natunao Pelesi be Dela ta sinadiya
Temali, Pelesi natuna Esiloni, ta Esiloni natuna Elama, 4 ta Elama natuna
Aminadaba, ta Aminadaba natuna Nasoni, ta Nasoni natuna Salimoni,
5 ta Salimoni mwanena Leabi ta natudi Boasa, ta Boasa mwanena Ludi, ta
Boasa be Ludi natudiya Obedi, ta Obedi natuna Yese.
6 Yese natuna Debida, tauna kini, ta Debida nina Ulaya mwanena
'iagina ga 'iaina, ta natudiya Solomoni. 7 Solomoni natuna Leobouma, ta
Leobouma natuna Ebaya, ta Ebaya natuna Esa. 8 Esa natuna Yosepata,
ta Yosepata natuna Yolama, ta Yolama natuna Usaya. 9 Usaya natuna
Yotama, ta Yotama natuna Easi, ta Easi natuna Esekaya. 10 Esekaya
natuna Manase, ta Manase natuna Amoni, ta Amoni natuna Yosaya.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 Yosaya natunao Yekonaya matasinao, ta 'idi tutaya me Babiloni simai
ga me Yudia sigiyaidi ga si'au'ewedi 'idi sena Babiloni 'enaya.
12 Tuta nina Babiloni 'ena simiyamiya, Yekonaya natuna Sialitieli, ta
Sialitieli natuna Selubabela. 13 Selubabela natuna Ebiyuda, ta Ebiyuda
natuna Ilayakimi, ta Ilayakimi natuna Esoli. 14 Esoli natuna Sadoka, ta
Sadoka natuna Ekimi, ta Ekimi natuna Eliyuda. 15 Eliyuda natuna Eliyesa,
ta Eliyesa natuna Madani, ta Madani natuna Yekobe.
16 Yekobe natuna Yosepa, tauna Meli mwanena, ta Meli natuna Yesu, ta
Yesu nina sieesena To'etoseyana.
17 Yesu tubunao nidi 'adi esanao 'adi yau potitu. Manuna Ebelaamo 'abo
'enega tasasawa be Debida 'enaya nate 'adi yau potini. Ta 'enega 'eguma
Debida 'enega tasasawa ga tuta nina me Babiloni me Yudia sitauyedi
Babiloni 'enaya, nate 'adi yau potini. Ta 'idi tuta Babiloni 'enaya 'enega
be Yesu 'ina tuta 'enaya 'adi yau wate potini.

To'etoseyana Yesu 'ina tubuwa
(Luke 2:1-7)

18[a] Gete nadigega To'etoseyana Yesu 'ina tubuwa. Yesu sinana Meli sisawa
eyaiyena Yosepa 'enaya, ta ma'etamo nigeya simiyamiya luwa ta Meli 'i'euwana ta
'ina 'euwana nina Yaluyaluwa Tabuna 'enega. 19 'Enega Yosepa nina 'inuwamwau
Meli 'ina 'euwana manuna. Ta Yosepa tai bobo'ana, 'enega geya nuwana be Meli
'igie omayamayae, ta nuwanuwa kwaiyega 'aene esi 'ida e'idi'idiye.
20 Ta Yosepa 'ina nuwanuwa ma'etamo 'ipaipaisewa, 'enega 'ina tuta 'enoya
madawalega Yaubada 'ina anilose 'ebweu 'ieonena, 'igwae, "Yosepa, 'oyo Debida
tubuna, geya'abo 'unuwanuwa mwau Meli 'ina 'euwana manuna, nate Yaluyaluwa
Tabuna 'enega, 'enega tuwa tuga 'uda 'au'ewa mwaneyo. 21[b] Be ma'etamo natuna
me'olotona 'ienatune, be 'ana esana 'ueese Yesu, manuna tauna 'ina tomotaiyao 'idi
loegesiyao 'ediyega 'ida 'etoseyedi."
22 Yage getedi ni'atu siapwesa manuna lowaenei palopita 'ebweu
Yaubada 'ina ona 'igimisimanena ga Buki Tabu 'ena 'i'etoladina, 'igwae,
23 [c] "Gomagweine nuwenuwebolana 'ida 'euwana be natuna me'olotona
'ienatune, ta 'ana esana sida eese Imanueli."
(Ta esana nina 'ana gibui "Yaubada ma'edai.")
24 'Enega Yosepa 'eno'enoega 'itoolo ga anilose nina 'ina ona
'iematamatanena, ga Meli 'iaina, 25 ta nigeya bwalana 'igitogitoo ga 'ana
laba 'ienatuna ga Yosepa gwama nina 'ieesena Yesu.

Tosinasinapuyao 'idi ayausa gwama Yesu 'enaya

2 1 Tuta nina Yesu 'itubuwa Bedileema 'enaya, Elodi tauna 'iloiloina Yudia
solanaya. Ta tuta nina 'enaya 'aidi tosinasinapuyao sena bomatuyega

---

[a] **1:18** Lu 1:27, 35 [b] **1:21** Lu 1:31 [c] **1:23** Ais 7:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

simai ga me Yelusalema 'ediya sienaida, 2 sigwae, “Mwa'o me Yudia 'idi
kini auwauna nina? 'Amwalatonina ni'atu 'itubuwa, manuna 'ina kwadima
'a'itenaya sena bomatuyega 'isaetu'ema, 'enega 'amai sabi bwagobwago 'enaya.”
3 'Idi ona gete Kini Elodi 'inonona ga 'i'atesa'ala ta wate me Yelusalema
yaudi si'atesa'ala ona gete manuna. 4 'Enega Elodi me Yudia 'idi totaliyao
sinabwadi be loina 'ana toe'itao 'ibwau egogonedima ga 'ediya 'ienaida,
'igwae, “Mane 'ena To'etoseyana nina 'itubuwa?”
5 [d]Ga sigwae, “Bedileema 'enaya, nate Yudia solanaya. Nadigega
palopita 'ina simana Buki Tabu solanaya, 'igwae,
6 [e]‘Bedileema solanega ma'etamo me Isileli 'idi toloina 'ida apwesama.
Gete manuna Bedileema 'asa esaesa ta sinabwana Yudia 'asanao
maibo'adi 'ediyega.’ ”
7 'Enega Elodi tosinasinapuyao nidi 'ibwau ma'uledi, ga 'enega
'ienaidedi to tutaya kwadima nina 'iapwesa'unu. 8 'Enega Elodi 'idi e'isa
'inonona ga 'iloinedi, 'igwae, “Watauya Bedileema 'enaya be gwama nina
wa'ebesa 'ai'aili, be 'enega 'abo walobenaya wailama be waemataluwegu,
be 'enega 'abo'agu wate yada tauya be yada bwagobwago 'enaya.”
9 Gote 'enega siapwesa ga sitauya, ta kwadima nina lowa sena bomatu
'ena si'ite'itena matadiya 'isaeya, tauna simuliyena ga sena nina kwadima
'isaemasinaya 'ena sitauya ga gwama nina silobena 'imiyami, 10 ta
kwadima nina manuna sigwausowala sinabwa wawasae. 11 [f]'Enega silugu
anuwaya ga gwama sinana Meli ma'iyana si'itedi, ta sibwagobwago
gwama nina 'enaya. 'Enega oboboma nidi sime'ediya si'ewedi gace
gwama nina 'ena sisa'udi, nate goula be inisenisi be wate mulo.
12 Ta muliyega madawalega Yaubada 'iemataluwedi be 'aene geya'abo
Elodi 'enaya siilaila, 'enega sitoolo ga mali 'edega sitauya 'idi 'asaya.

Yosepa be gwama nina masinana sidena Itipita 'ena

13 Tuta muliyega 'ebweu anilose madawalega Yosepa 'enaya 'iapwesa
ga 'iemataluwena, 'igwae, “'Utoolo be gwama masinana 'u'au'ewadi be
wadedena sena Itipita 'ena be nada wamimi be 'ana laba yaemataluweyo,
ta 'enega waila limanama. 'Imi dena gete 'alena, manuna Elodi 'iabe
gwama nate 'i'ebese be 'aene 'iloemwawasi.”
14 'Enega boiboi nina 'enaya Yosepa 'itoolo ga gwama masinana
'i'au'ewedi ga sitauya Itipita. 15 [g]Ta 'enega Itipita 'ena simiyami ga 'ana
laba Elodi 'imwawasa. 'Idi miya sugalagala nina be 'aene Yaubada 'ina
ona 'ida apwesa, tauna 'ebweu palopita 'igimisimanena, 'igwae,
“Itipita 'enega natugu yabwauyenama.”
16 Ta tuta nina Elodi tosinasinapuyao 'iyamwa yogenediya, manuna
nigeya siilailama. 'Idi kabo manuna 'igamwasowala sinabwana, 'enega

---

[d] **2:5** Yo 7:42 [e] **2:6** Mai 5:2 [f] **2:11** Ais 60:6 [g] **2:15** Osi 11:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ina loina 'isa'una be tolosaiyao 'ietunedi Bedileema be 'asanao 'ediya, be 'aene gogama me'olotodi taudi 'adi yakwala 'eluwa 'enega 'imwa'utama sida loemwawasidi. Gogama nidi gete nadigega 'adi loina Elodi 'isa'una, manuna tosinasinapuyao 'idi ona 'enega ni'atu 'isinapuna to tutaya gwama nina 'itutubuwa.

17 'Enega tuta nina 'iapwesa to'ase palopita Yelemaiya lowa
'igimisimanena, 'igwae,

18 *h* "Doonaona Lama'a 'enega tanonono.
'Elouya ta mataselu sidoonaonaedi.
Letiyeli ma ina susuyao sidedoi,
ta 'idi dedoi 'enega geya'abo sigwaugwausowala,
natudiyao 'idi mwawasa manuna."

Siila Nasaleta 'enaya

19 'Enega Elodi 'ina mwawasa mulinaya Yaubada 'ina anilose 'iapwesa Yosepa 'ena, tuta nina Itipita 'ena ma'etamo 'imiyami, ta madawalega 'ieonena, 20 'igwae, "Yosepa 'utoolo be gwama masinana 'u'au'ewadi be waila Isileli 'enaya, manuna gwama 'ana talauwala ni'atu 'imwawasa."

21 'Enega Yosepa 'itoolo ga gwama masinana 'i'au'ewedi ga siila Isileli.

22 Ta tuta nina siilama ga Yosepa ale 'inonona 'aene Elodi natuna Alekeleo 'ielopa'eluna ga 'ietoloina sena Yudia 'enaya, 'enega Yosepa 'imatauta ga geya nuwana be 'itatauya Yudia 'enaya, ta madawalega mwalatoi Yaubada 'i'ebwa'ena ga 'isakowasi ga 'itauya sena Galili 'enaya. 23 *i* 'Enega Nasaleta 'ena 'ilo'asa. Gete 'enega palopitao 'idi gimisimana 'iapwesa, sigwae,

"Tauna sida eese goma Nasaleta."

Yoni togiebapitaiso

(Maki 1:1-8; Luke 3:1-9, 15-17; Yoni 1:19-28)

3 1 Tuta gote 'enaya Yoni togiebapitaiso 'iapwesa sena mitawa daitaya *j* sena Yudia solanaya ga 'iloguguya, 'igwaegwae, 2 *k* "'Imi bubuna to'umalina 'ediyega wada nuwa'ebuni manuna Yaubada 'iabe be 'edaya 'ietoloina."

3 Palopita Aisea lowaenei gete Yoni nina manuna 'isimana, 'igwae,

"Tobwau 'ebweu sena mitawa daitaya 'enana sinabwana 'enega 'ida simana apwesa be 'ida gwae, 'Inapwana 'ina eda wada kakali ta wagiepaepalu.' "

4 Ta Yoni 'ana 'oama yobai kameli unuununa tuga, ta 'ana gadiwana kameli bwalana, ta 'ana masulao bilolo be mu'awa tuga.

---

h **2:18** Yel 31:15; Nug 35:19 i **2:23** Lu 2:39; Yo 1:45-46 j **3:1** *mitawa daita:* Me Yudia 'idi mitawa kaukau be gulegulewa daisinamo, ta pwatula gidalina, be kaiwenao wate nigeya sinabwadi. k **3:2** Ais 40:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5 Ta Yoni nina sena mitawa daitaya 'ilogulоguguya ta me Yelusalema
be Yudia 'ana tomiyanao be bwasi Yolidani tupitupinega 'ana tomiyanao
yauyaudi sidelima Yoni 'enaya, 6 ga 'idi bubuna to'umalina sisimanedi, ta
'enega 'igiebapitaisoedi bwasi Yolidani 'enaya.
7 Ta Palisiyao[l] be Sadusiyao[m] yaudi wate simai sabi bapitaiso, ga Yoni
'i'itedi ga 'ieonedi, 'igwae, "Tokabo 'omi nadigega mwata! Ta wanuwena
'aene 'iabe Yaubada 'ina gamwasowala 'enega wadedena, aga? 8 [n]'Enega
'ilobwenemi be 'imi nuwa'ebuni 'ai'aila wada e'itaedi 'imi guinuwa
bobo'adi 'ediyega. 9 [o]Ta geya'abo wanuwanuwa laga manuna 'aene
'omi Ebelaamo tubunao, 'enega Yaubada 'ida 'atenuwa 'ole'oleyemi.
Nigeya sa'i! Ta wa'ita Yaubada sawesawenaya be gulewa getedi 'ediyega
Ebelaamo tubunao 'imweluluidi. 10 Ta 'abo 'imi bubuna nigeya bobo'adi
'iabe Yaubada 'ibwa'omatami, nadigega kaiwe, 'abo nigeya uwana
bobo'ana tomota sitala yauledi be 'awesabelulu 'ena siuledi be sigabudi.
11 [p]"'Eguma wanuwa'ebuni 'abo'agu bwasiyega yada giebapitaisoemi, ta
sa'i ma'etamo 'ebweu tai muliguyega 'imeemai, tauna 'isinabwa sinegu,
ta nigeya 'ilobwelobwenegu be manuna 'ana 'aelawa ya'aali. Ta tai nina
'iabe 'imama be Yaluyaluwa Tabuna, nadigega 'awesabelulu, 'enega
'ida giebapitaisoemi. 12 Ta tai gete 'ina inawega 'iabe witi 'ida sabutudi
be uwana sisasagu be muliyega uwana bobo'adi 'iedodo 'ina anuwa
masulaya, ta sumwasumwa nidi 'awesabelulu ataya 'ena 'igabudi."

Yoni Yesu 'igie bapitaisoena
(Maki 1:9-11; Luke 3:21-22)

13 Tuta gote 'enaya Yesu sena Galili 'ipilisinena ga 'imai Yolidani,
Yoni 'enaya, sabi bapitaiso. 14 'Enega Yoni nuwanuwana Yesu ma'iyana
sida sa'ugelasa, ga 'igwae, "'Ilobwenena be 'oyo 'ugie bapitaisoegu, ta
mwa'adega ga 'enega 'umai be 'aene 'abo'agu yada giebapitaisoeyo?"
15 Ta Yesu Yoni 'ina ona 'ie'isena, 'igwae, "Nigeya. Esi gete nadigega.
'Oyo 'uda giebapitaisoegu. Manuna gete 'enega loina maibo'adi bobo'adi
tada muliyedi."
16 'Enega Yoni 'itagwala ga Yesu 'igiebapitaisoena. Ta 'enega Yesu
bwasiyega 'igayo'oya'ama, ta galewa 'i'egegena ta Yesu Yaubada
Yaluyaluwana 'i'itena 'ana 'ita 'atuwa bunebune 'imwa'utama ga
'ena 'itowa. 17 [q]Ta sa'i 'ebweu 'enana galewega 'ionama 'igwae, "Nate
natu'ai'ailigu. Tauna manuna yagwausowala sinabwana."

---

[l] **3:7** *Palisiyao:* Boda getedi taudi Mosese 'ina loinao 'adi muliya 'enaya sietapewa sinabwana, ga sinuwena 'aene taudimo totapwalolo 'ai'aila. [m] **3:7***Sadusyiyao:* Boda getedi toesaesao ta tolonao Anuwa Tabu be tapwalolo 'ediya, ta esi nigeya siemiemisa 'aene tomota mayaluyaluwadi be toololimana be aniloseyao. [n] **3:8** Gu 26:20 [o] **3:9** Yo 8:33-40; Lo 4:12 [p] **3:11** Yo 1:33; Gu 1:5 [q] **3:17** Md 12:18, 17:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ana toona Seitani 'enega
(Maki 1:12-13; Luke 4:1-13)

4 1 [r]Gete 'enega Yaubada Yaluyaluwana Yesu 'i'au'ewena ga 'itauyena
sena mitawa daitaya be 'enega 'ana toona Seitani 'enega 'ida loba.
2 Ga 'asiyata poti solanaya nigeya 'i'e'ai, ga 'enega 'ibotana sinabwana.
3 Ta totoona nina 'iapwesama ga 'igwae, "'Eguma 'oyo Yaubada natuna,
gulewa getedi 'uloinedi be sida emasula."
4 [s]Ta Yesu 'igwae, "Buki Tabu solanaya loina 'imiyami 'aene,
'Tomota yawasidi nigeya masula namo 'enega,
ta esi Yaubada 'ina onao maibo'adi 'ediyega.' "
5 'Enega Seitani Yesu 'i'au'ewena ga 'itauyena Yelusalema, ga Anuwa
Tabu tabwana 'ai'ailaya 'itu'eyena, 6 [t]ga 'ena 'ieonena, 'igwae, "'Eguma
'oyo Yaubada Natuna, gete 'enega 'usosobu, ta geya'abo 'uesiesilae.
Manuna Buki Tabu ni'atu 'isimana, 'igwae,
'Yaubada 'ina aniloseyao 'ida loinedi be si'ita'i'isiyo',
be wate 'igwae,
'Nimadiyega sida 'aaliyo, be 'enega geya'abo 'aeyo siesiesilae gulewa
'ediya.' "
7 [u]Ga Yesu wate 'igwae, "'Ebweu wate ona Buki Tabu 'ena 'imiyami,
'igwae,
'Geya'abo 'imu 'Inapwana Yaubada 'utootoo.' "
8 Ta Seitani Yesu 'i'au'ewena 'oya sinabwana etaninaya ga gote 'ena
'ebeloina esaesa bale'uya maibo'adi Yesu 'ie'itena 9 ta wate 'itoo limena,
'igwae, "Sena gote maibo'adi yada 'ebwa'eyo. 'Eguma 'ube'u sanamwa'uta
be 'eguya 'ubwabwago, 'enega 'ebeloina nidi yada 'ebwa'eyo."
10 [v]'Enega Yesu 'i'enapa'alina, 'igwae, "Seitani, 'upilisinegu! Buki Tabu
solanaya loina 'imiyami 'aene,
'Imu 'Inapwana Yaubada namo 'ena 'uda bwagobwago be taunamo 'ina
ona 'uda ematamatanedi.' "
11 [w]'Enega Seitani Yesu 'ipilisinena, ga muliyega aniloseyao siapwesa ga
silemena.

Yesu 'ina guinuwa 'ie'ale sena Galili 'ena
(Maki 1:14-15; Luke 4:14-15)

12 Ta muliyega Yesu ale 'inonona 'aene Yoni deliya sisa'una, 'enega 'iila ga
'itauya Galili 'enaya. 13 'Enega Nasaleta 'ipilisinena ga 'ilo'asa Kapaneumi
le'awinaya, nate susu Sebuloni be Napitalai 'idi bwa'a. 14 Yage gete manuna
palopita Aisea lowaenei 'igimisimana ga Buki Tabu 'ena 'i'etoladina, 'igwae,

---

[r] **4:1** Ib 2:18, 4:15 [s] **4:4** 2 Loi 8:3 [t] **4:6** Sam 91:11, 12 [u] **4:7** 2 Loi 6:16
[v] **4:10** 2 Loi 6:13 [w] **4:11** Ib 1:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 [x]"Sebuloni be Napitalai 'idi 'asao nate ola be bwasi Yolidani
gamwagamwanidiya, taudi nigeya me Yudia 'idi sena, 'ana esana Galili.
16 Taudi guguyoi 'ina sena 'ena simiyami, ta esi gete tuga maedana
sinabwana ni'atu si'itena.
Manuna lowa mwawasa 'ina sena to'umalina 'ena simiyana,
ta gete tuga maedana ni'atu 'ediya 'isae."
17 Tuta gote 'enega Yesu 'ina guguya 'ie'ale ga 'igwae, "'Imi guinuwa
to'umalidi 'ediyega wada nuwa'ebuni, manuna 'iabe be Yaubada 'ietoloina
'edaya."

Togomana ata Yesu 'ibwauyedima
(Maki 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 'Enega 'ebweu tuta Yesu ola Galili le'awinaya 'iwadawada'e ga
togomana siteluwa matasina 'i'itedi 'idi gomana siyauyauye, 'ebweu
Saimoni, tauna watece sieesena Pita, ta tasina 'ana esana Anidulu.
19 'Enega 'ibwauyedi, ga 'igwae, "Wamuliyegu be tomota wada 'onadi."
20 Gote 'ena 'idi gomana sipilisinena ga Yesu simuliyena.
21 'Enega wate 'iawadawada'e ga togomana sitetoi wagaya 'idi gomana
sigibugibubudi 'i'ita lobedi, taudi Yemesa be Yoni be tamadiya, tauna
'ana esana Sebedi. 'Enega Yesu Yemesa nina matasina 'ibwauyedima, 22 ta
sitoolo ga waga be tamadiya sipilisinena, ta Yesu simuliyena.

Yesu tomota yaudi 'ilemedi
(Luke 6:17-19)

23 Yesu Galili maibo'ana 'iasakowasiyena, ta 'idi anuwa tapwalolo
'ediya 'iloguguya, ta tetela bobo'ana Yaubada 'ina loina manuna
'isimasimane, ta wate tomota 'adi le'oasao 'ediyega 'igiebobo'anedi
maibo'adi. 24 'Enega Yesu tetelina 'i'elelewana Silia 'asanao maibo'adi
'ediya, 'enega tole'oasao yaudi sime'eme'edi 'enaya, taudi sile'oasa
sinabwana ta oodi si'elo'elouya, be taudi yaluyaluwa bi'i sigie kabaleyedi
be taudi 'adi le'oasa lobwebwai, be wate tokweno, ga Yesu 'igiebobo'anedi
maibo'adi.
25 Gete manuna boda sinabwana Yesu simuliyena. Galiliyega be
Dekapoliyega be Yelusalemega be Yudiaega be wate Yolidani mali esenega.

Yesu 'ina e'ita 'oyaya
(Luke 6:20-23)

5 1 Yesu pwalu sinabwana 'i'itedi, 'enega 'ipilisinedi ga 'itu'e 'oyaya ga
gote 'ena 'imiyatowa, ta 'ina tononoyao wate situ'ema, 2 'enega Yesu
'ie'ale ga 'ie'ita 'ediya, 'igwaegwae:

---

[x] **4:15-16** Ais 9:1-2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 'Omi ma imi nuwamwa'uta wagwausowala, manuna Yaubada
nimanaya wamiyami.
4 [y]'Omi todedoi wate wada gwausowala, manuna Yaubada 'ida
giegwausowalimi.
5 [z]'Omi 'imi bubuna nuwana wada gwausowala manuna ma'etamo
Yaubada bale'u maibo'ana 'i'ebwa'emi.
6 Ta 'abo 'omi bubuna bobo'ana nuwanuwami sinabwana, wada
gwausowala, manuna bubuna bobo'ana 'atemiya 'ida sinabwa.
7 [a]Ta 'omi to'atenuwa 'ole'ole wada gwausowala, manuna Yaubada wate
'ida 'atenuwa 'ole'oleyemi.
8 [b]'Omi to'ate'esasa wada gwausowala, manuna ma'etamo Yaubada
wa'ita.
9 'Omi togienuwa siwalowao wada gwausowala, manuna Yaubada 'ida
'awanatunemi.
10 [c]'Eguma 'omi 'imi guinuwa bobo'ana manudi tomota sietalauwalemi,
wada gwausowala manuna Yaubada nimanaya wamiyami.
11 [d]Ta 'eguma manugu tomota silo'aegilemi be sietalauwalemi be 'idi
kaboega si'awa'awa to'umaliyemi, wada gwausowala tuga. 12 [e]Ona'ai'aila
'ilobwenemi be wada gwausowala sinabwana, manuna ma'etamo 'ami
pali bobo'ana galewaya wada loba. Ta 'omi nadigega Yaubada 'ina
palopitao lowaenei. Manuna taudi wate 'idi miyamwau silobena tomota
'ediyega.

Ola be mayale manudi
(Maki 9:50; Luke 14:34-35)

13 'Omi nadigega ola me bale'u manudi. Ta wanuwa'i'isi 'eguma ola 'ina
waiwai 'igugumwala nigeya sawesawenaya be 'ibobo'ana limana, 'enega
taguitoyasei be tasiwayaule 'eda 'enaya.
14-15 [f g]Ta wate 'omi 'atuwa mayale me bale'u manudi. 'Eguma mayale
taloe'abiya geya'abo 'ule 'enega ta'au'aukabobo, ta esi 'ebesa'u etaninaya
tasa'u be anuwa maibo'ana 'ida maedana. Wate nadigega 'eguma 'oya
debanaya talo'asa, nigeya kapekapeyana be 'asa nina takwaiye. 16 [h]'Omi
wate nadigega, 'ilobwenemi be 'imi maedana wada giesae tomota 'ediya,
be 'enega 'imi guinuwa bobo'ana sida 'ita, ta Tamami galewaya sida tupui.

Loina manuna

17 [i]Geya'abo wanuwanuwa 'aene 'abo'agu yamai be Mosese 'ina loinao
nai palopitao 'idi e'itao ya'ewa yauledi. Ta esi yamai be 'aene loina nidi

---

[y] **5:4** Et 7:17 [z] **5:5** Ep 4:2 [a] **5:7** Ye 2:12-13 [b] **5:8** 1 Yo 3:2-3 [c] **5:10** 1 Pi 3:14
[d] **5:11** 1 Pi 4:14 [e] **5:12** Ye 1:2 [f] **5:14** Yo 8:12 [g] **5:14-15** Mk 4:21 [h] **5:16** Ep 5:8-9;
Yo 3:21; 1 Pi 2:12 [i] **5:17** Lo 3:31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yagieapwesa 'ai'ailidi. 18 [j]Ona'ai'aila loina getedi ma'etamo sida apwesa
ta geya'abo 'ebweu to'ase gidala kwakwayona 'isawasawala be 'ana laba
galewa ta bale'u sisasawala. 19 [k]Ta 'eguma yaita loina nidi 'ebweuna
'ediyega gidala kwakwayona 'iguitoyase be tomota wate nadigega
'ie'itadi, tauna Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya tolo'ubuna 'ai'aila, ta esi
'eguma loina nidi 'uematamatanedi be 'ue'itaedi, 'amu esana 'ida sinabwa
Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya.
20 [l]Wate yaeonami 'aene 'ilobwenemi be 'imi bubuna taudi Palisiyao
be loina 'ana toe'itao 'idi bubuna 'ida bobo'ana sinedi. Ta 'eguma nigeya,
geya'abo Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena walugulugu.

Gamwasowala manuna

21 [m]Gimiloina tubudao 'ediya wamwalamwalatoni, 'igwae:
"Geya'abo loemwawasa, be 'eguma yaita 'iloemwawasa loina 'ida loba."
22 [n]Ta 'abo'agu yaloinemi 'abo yaita tasina 'igamwasowale, loina 'ida
loba. Ta 'eguma 'i'awa to'umaliye, loina 'ida loba toloinao 'ediyega. Ta
wate 'eguma 'i'awa uwauwae, ma'etamo 'ilulugu 'asagabugabu 'enaya.
23 [o]'Enega 'eguma 'imu oboboma 'ume'eme'ei be 'aene 'uda taliya Yaubada
'ena ta 'abo bada 'unuwena 'aene 'ebweu tasiyo ma ina nuwamwau 'oyo
'imu bubuna manuna, 24 'ilobweneyo be 'imu oboboma 'usa'u 'ebe taliya
selabenaya be 'uila tasiyo 'enaya, be 'utoo be ma'iyayo waegosigosiyana
limana, ta muliyega 'uilama be 'imu oboboma nina Yaubada 'enaya 'utaliyae.
25 Ta 'eguma 'ebweu tai 'ie'ewayo be 'itauyeyo sabi etalaeyo,
'ilobweneyo be nugana loegesi nina 'ugiepaepalu maniniye ma'iyayo. Ta
'eguma nigeya, 'amu toe'ewa nina 'ida tauyeyo toloina 'enaya be 'amu
loina 'uloba, nate sisa'uyo deliya, 26 ta geya'abo sa'i 'uapweapwesa be 'ana
laba 'imu lowaga maibo'ana 'uyotula egumwalidi!

Yalakwaiya manuna

27 [p]Gimiloina ni'atu wamwalamwalatoni, 'igwae,
"Geya'abo loelata."
28 Ta 'abo'agu yaloinemi 'aene 'eguma to tai waine 'ena 'iyalakwaiya,
tauna 'atenaya ni'atu 'iloegesi.
29 'Enega 'eguma mata'ataiyo 'ina duneyega 'igiebe'uyeyo, 'ilobwenena
be 'uiwa yaule. 'Elouya nigeya sinabwana 'eguma welawela'ayo 'ebweuna
namo 'uloseye, ta esi 'elouya sinabwana 'eguma matayo manuna Yaubada
ooyo maibo'ana 'iula mwa'ute 'asagabugabu 'enaya.
30 Nadigega wate 'eguma nima'ataiyo 'ina guinuwega 'igiebe'uyeyo,
'ilobwenena be 'u'upwa yaule. 'Elouya nigeya sinabwana 'eguma

---

[j] **5:18** Lu 21:33 [k] **5:19** Ye 2:10 [l] **5:20** Md 23:3; 2 Ti 3:5 [m] **5:21** Sia 20:13
[n] **5:22** Ye 3:6; 1 Yo 3:15 [o] **5:23-24** Mk 11:25 [p] **5:27** Sia 20:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

welawela'ayo 'ebweuna namo 'uloseye, ta esi 'elouya sinabwana 'eguma nimayo manuna Yaubada ooyo maibo'ana 'iula mwa'ute 'asagabugabu 'enaya.

Sa'ila manuna
(Madiu 19:9; Maki 10:11-12; Luke 16:18)

31 [q]Gimiloina wate 'igwae,
"'Eguma tai 'ebweu nuwanuwana be mwanena 'isa'ilei, 'ina leta tai nina 'ida 'etoladi be mwanenana 'i'ebwa'e ta 'enega 'isasa'ila."
32 Ta 'abo'agu yaloinemi 'aene, "'Eguma tai mwanena nigeya 'iloeloegesi, ta tai tuga 'isasa'ila be 'iaibala mali waine 'ena, tai nina gimimwanena 'igieloelatena 'abo waine nina 'iaibala mali tai 'enaya, ta gete tai nina 'eguma 'iai waine sa'isa'ilina 'enaya, tai nina wate toloelata.

Sawatamatamana manuna

33 [r]Wate gimiloina wamwalamwalatoni 'igwae,
"'Eguma wasawa tamatamana, geya'abo 'imi ona
nidi wale'oale'oadi,
ta esi Yaubada manuna waguinuwedi."
34 [s]Ta 'abo'agu 'imi sawatamatamana maibo'adi ya'etobodedi. 'Enega geya'abo galewa manuna wasawasawa tamatamana, manuna Yaubada 'ina 'ebemiya. 35 Wate geya'abo bale'u manuna wasawasawa tamatamana, manuna 'aena 'ana 'ebesa'u. Wate geya'abo Yelusalema manuna wasawasawa tamatamana, manuna toloina sinabwana 'ina 'asa. 36 Wate geya'abo debayo manuna 'usawasawa tamatamana, manuna nigeya sawesawemuya be 'uya'uyayo 'ebweuna 'uloine be 'iwakeke nai 'igai, aga? 37 Ta esi 'eguma ona 'ai'aila, 'ugwae, "Tamo", ta 'eguma nigeya ona 'ai'aila, 'ugwae, "Nigeya." Manuna 'eguma ona yauna, nate Seitani 'enega.

Geya'abo to'umalina wae'ie'isa
(Luke 6:29-30)

38 [t]Gimiloina ni'atu wamwalamwalatoni, 'igwae,
"Mata 'ebweu 'ana e'isa mata 'ebweuna, ta sala 'ana e'isa wate sala 'ebweuna."
39 [u]Ta 'abo'agu yaloinemi 'aene geya'abo e'isa, ta esi 'eguma yaita 'ase'ase 'ataiyo 'isapi, geya'abo nimana 'ue'isaile, ta esi gegeumiyo wate 'utagwale be 'isapi. 40 [v]Ta wate 'eguma yaita etala 'enega 'amu 'oama 'i'ewa, 'imu sita wate 'u'ebwa'e.

---

[q] **5:31** 2 Loi 24:1 [r] **5:33** Sia 20:7 [s] **5:34, 37** Ye 5:12 [t] **5:38** Sia 21:24 [u] **5:39** Lo 12:19 [v] **5:40** 1 Ko 6:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41 Wate 'eguma yaita 'iloineyo be 'ina gwegwe 'u'aali 'ebweu 'asa 'enega
be 'ebweu 'asa 'enaya, 'ilobweneyo be 'uda pasima be 'asa 'eluwena wate
'ena 'uda tauye.
42 Ta wate 'abo yaita 'emuya 'isisida 'ebweu yage manuna, yage nina
'uda 'ebwa'e, ta geya'abo 'imu gwegwe 'uegaegagale.

Oboboma 'ada talauwalao 'ediya
(Luke 6:27-28, 32-36)

43 [w]Gimiloina ni'atu wamwalamwalatoni 'igwae:
"Gosemiyao waobobomedi, ta esi 'ami saiyao waetalauwaledi."
44 [x]Ta 'abo'agu yaloinemi 'ami talauwalao waobobomedi, be taudi sigie
'elouyaemi manudi wasisida be Yaubada 'ida lemedi. 45 [y]Gete 'enega tamada
galewaya 'ida 'awanatunemi, manuna tauna oboboma 'alena, be tauna 'ina
sinala 'isaesae toto'umalidi be wate tobobo'adi 'ediya, ta wate 'ina 'usana
'itagwatagwale topalupaludi be wate taudi nigeya topalupaludi 'ediya.
46 Ta 'eguma gosemiyao dimo waobobomedi, nigeya sawesawenaya
be pali Yaubada 'enega waloba, manuna toto'umalidi, nadigega takisi
'ana to'ewao, 'idi oboboma nadigega 'omi 'imi oboboma, gosediyao dimo
siobobomedi.
47 Wate 'eguma tasimiyao dimo waegosigosiyanedi nigeya 'imi bubuna
mali tomota 'idi bubuna 'ida bobo'ana sinedi, manuna taudi nigeya me
Yudia gosediyao dimo siegosigosiyanedi, 'enega taudi be 'omi tuga 'imi
bubuna leleleya.
48 [z]Ta 'omi 'ilobwenemi be adelimi bobo'ana maibo'ana, nadigega
Tamami galewaya.

'Ebwayadaita manuna

6 1 [a]Yesu wate 'igwae: 'Abo tuta nina nuwanuwami be wa'ebwayadaita
taudi gomagomabesodi 'ediya, geya'abo tomota matadiya
waguiguinuwe. 'Eguma nadigega waguiguinuwa'esa, geya'abo tupu nai
e'isa walobaloba Tamami galewaya 'enega.
2 [b]'Enega tuta nina wa'ebwayadaita gomagomabesodi 'ediya, geya'abo
yoguli wamu'emu'e, nadigega tokaboyao taudi anuwa tapwalolo nai
'asa 'ediya 'idi 'ebwayadaita mulinaya yoguli simu'edi be 'aene tomota
sida tupudi. Ona'ai'aila 'adi e'isa tuta gete namo 'enaya silobaloba,
ta esi tuta 'imeemai geya'abo e'isa silobaloba. 3 Ta 'omi sa'i tuta nina
wa'ebwa'ebwaya daita wada 'ebwaya kwaiya, 4 [c]be 'enega geya'abo
tomota si'ita'ita, ta Tamami namo 'imi 'ebwayadaita kwaiya 'i'ita be
muliyega e'isa bobo'ana 'i'ebwa'emi.

---

[w] **5:43** 1 Loi 19:18 [x] **5:44** Gu 7:60; Lo 12:14, 20 [y] **5:45** Ep 5:1 [z] **5:48** 1 Pi 1:16
[a] **6:1** Md 23:5 [b] **6:2** Md 25:37-40 [c] **6:4** Kol 3:23-24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sidasida manuna
(Luke 11:2-4)

5 [d]'Imi sidasida wate nadigega, 'eguma wasisida Yaubada 'enaya
geya'abo tokabokabo nadigega wasidasida, manuna taudi nuwanuwadi be
tomota matadiya tapwalolo solanaya nai 'asa 'ediya sitoolo be sisidasida.
Ona'ai'aila 'adi tupu tuta gete namo silobaloba, ta tuta 'imeemai nigeya.
6 Ta 'oyo 'eguma 'usisida, 'ulugu nugana 'imu anuwa solanaya be 'awa
'ugibode ta 'enega 'usidasida kwaiya Tamayo 'enaya, be taunamo 'i'itayo
be muliyega e'isa bobo'ana 'ida 'ebwa'eyo.
7 Ta wate 'imi sidasida 'ediyega geya'abo waonaona limalimana
nadigega taudi tomiya guguyoi si'oba'oba. Taudi 'idi emisa 'aene
ona yauna 'ediyega e'isa bobo'ana sida loba. 8 [e]Geya'abo 'omi taudi
nadigega, manuna 'omi Tamami 'imiyami, ta tauna 'ami mwauyao 'igimi
mwalatonidi ta muliyega manudi wasidasida.
9 'Enega tuta sidasida 'ediya gete nadigega wada sidasida:
"Tamama galewaya 'amu esana 'a'amayabei,
ta 'asideyo be 'oyo 'uda loinema,
10 be 'enega 'imu nuwena 'ada guinuwe nadigega taudi me galewa
siguiguinuwa'esa.
11 'Ama masula 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'enaya 'uda 'ebwa'ema.
12 [f]Ta 'ima bubuna to'umalina 'uda nuwataudi,
nadigega 'abo'ama wate gosemao 'idi bubuna to'umalina 'emaya
'anuwataudi.
13 [g]Ta geya'abo 'utootooma, ta esi tauna toto'umalina nina 'enega 'uda
'etoseyema."
14 'Eguma 'omi gosemiyao 'idi loegesiyao 'emiya wanuwataudi, Tamami
galewaya wate 'imi loegesiyao 'inuwataudi. 15 [h]Ta esi 'eguma gosemiyao
'idi loegesiyao 'emiya geya'abo wanuwanuwataudi, Tamami wate 'omi
'imi loegesiyao geya'abo 'inuwanuwataudi.

Edidigula manuna

16 [i]Wate 'abo tuta nina 'ena tapwalolo manuna 'e'ai 'enega waedidigula,
geya'abo maninimi watuetue goegowa 'atuwa tonuwamwau. Gete tokabo
'idi guinuwa nadigega, manuna taudi 'adi 'ita sigie to'umaliyedi be 'aene
'idi edidigula tomota sida mwalatoni. Ona'ai'aila 'adi tupu tuta gete
namo silobaloba, ta ma'etamo nigeya. 17 Ta 'omi tuta nina 'e'ai 'enega
waedidigula tapwalolo manuna, wa'atu maninisa be wasinate, 18 'enega
tomota 'imi edidigula geya'abo simwalamwalatoni, ta Tamami namo

---

[d] **6:5** Lu 18:10-14 [e] **6:8** Md 6:32 [f] **6:12** Md 18:21-22 [g] **6:13** Lu 22:40; Yo 17:15; 2 Te 3:3
[h] **6:15** Mk 11:25-26 [i] **6:16** Ais 58:5-9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

to'ase 'atemiya 'imiyami 'imwalamwalatoni, be 'ana e'isa bobo'ana 'i'ebwa'emi.

Pali galewaya manuna
(Luke 12:33-34)

19 [j]Geya'abo 'imi esaesa bale'uya waegoegogonedi, manuna manumanuwa be mwaulu esaesa bale'uya sigie to'umaliyedi ta wate to'ipwala silugulugu 'imi anuwa 'ediya sabi 'ipwalidi, 20 [k]ta esi 'ilobwenemi be 'imi esaesa galewaya manuna waetapewa. Manuna galewaya nigeya wate manumanuwa nai mwaulu be 'ida gwegwe sigie to'umaliyedi ta wate nigeya to'ipwala. 21 Ta to sena 'enaya 'imi esaesa 'imiyami, nate sena nina 'ena 'imi nuwanuwa sida pili.

Ooda 'ana maedana
(Luke 11:34-36)

22 Matada 'atuwa ooda 'ana mayale. 'Enega 'eguma matada 'esasedi ooda maibo'ana maemaedanina, 23 ta 'abo matada sito'umali ooda wate maibo'ana siguguyoi, ta 'abo mayale nina 'edaya 'ikweu, 'etamo guguyoi 'ubwa'ubwa 'i'ali sakowasiyeda.

'Ada toloina 'ebweuna namo
(Luke 16:13)

24 Toguinuwa nigeya sawesawenaya be 'ietopaisewa 'ena'iyao 'eluwa 'ediya, ta 'ebweuna 'ida guitoyasei ta esi 'ebweuna namo manuna 'ida paisewa, be 'enega 'ebweuna 'i'awabobo'ane ta 'ebweuna 'i'awato'umaliye. 'Enega nigeya sawesawenaya be Yaubada 'ina guinuwa be esaesa bale'u tagiluwedi.

Geya'abo 'atesa'ala
(Luke 12:22-34)

25 [l]'Enega yaeonami 'aene geya'abo 'imi miya bale'u manuna wanuwanuwa sinabwana, 'ami 'e'ai be 'ami bwasi be 'ami 'oama manudi. Manuna yawasida yage sinabwana 'edaya, ta gwegwe nidi bwala manudi nigeya yage sinabwana.

26 [m]Gete 'ebweu 'ebe'ita ya'ebwa'emi manuwao 'ediya, tuta yauna nigeya sida dauna, nai sida sesoi, ta wate nigeya 'idi anuwa masulamo. Manuwao nidi yage gidalidi ta tuwa tuga Tamadai galewaya tuta yauna

---

[j] **6:19** Ye 5:1-6; 1 Ti 6:9-10 [k] **6:20** Lu 18:22; Kol 3:1-2 [l] **6:25** Pi 4:6; Ib 13:5; 1 Pi 5:7
[m] **6:26** Lu 12:6-7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'adi masula 'i'ebwa'ebwa'edi. Ta esi wada nuwa'i'isi 'aene 'omi sinabwami
Yaubada 'enaya, 'enega sawesawenaya be 'ie'enimi. 27 Ta 'eisa 'emiyega
'ina nuwenuwega 'ina tuta bale'uya 'igieduduli? Nigeya, aga?
28 'Enega to'ase manuna wanuwanuwa sinabwana 'ami 'oama manudi?
Ta 'ebweuna wate gete 'ebe'ita, seninao 'idi tabwa 'asaya manuna wada
nuwaedaedadami. Tuta yauna nigeya sida paisewa, ta wate nigeya 'adi
'oama sida guinuwedi. 29 [n]Ta ona'ai'aila, Solomoni 'ana 'oamao be 'ana
iyaiyalao 'adi 'ita bobo'adi, ta senina 'adi 'ita esi bobo'ana wawasae. 30 'Enega
wanuwanuwa Yaubada 'ina 'ita'i'ita 'emiya manuna. Tauna pwatula 'ieiyalidi
senina bobo'adi 'ediyega; batuwa sisenina ta gibwa'i si'oapelu be sigabudi,
ta 'omi pwatula wabobo'ana sinedi, 'enega ona'ai'aila, 'ami 'oamao 'ida
'ebwa'emi. 'Enega geya'abo 'imi emisa Yaubada 'ena 'ineeneta.

31 'Enega geya'abo wanuwanuwa sinabwana be 'aene wagwaegwae,
"To'ase 'ada 'ani?" nai "To'ase 'ada numa?" nai "To'ase 'ada 'ote?" 32 Ona
getedi nadigega taudi 'etamo guguyoi 'enaya simiyami 'idi ona. Ta to'ase
'imi nuwanuwa Tamami galewaya ni'atu 'isinapudi, nadigega 'ami masula
be 'ami bwasi be wate 'ami 'oama, be 'i'ebwa'emi tuga.
33 [o]'Enega 'ilobwenemi be nugana Yaubada 'ina loina ta 'ina 'eda
palupaluna wada 'ebese be wada muliye, be 'enega 'ami masula ta 'ami
'oama wate 'i'ebwa'emi.
34 'Enega geya'abo wanuwanuwa sinabwana gibwa'i manuna. Nate
namo batuwa namo manuna wada nuwanuwa. 'Enega 'asiyata simeema
'adi mwau geya'abo 'asiyata batuwa 'ana mwau ma'iyana taloeloepopoe,
ta esi 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna taudi sa'i 'adi mwau manudi tada
nuwanuwa 'adi 'asiyata nidi 'ediya.

'Awa to'umali
(Luke 6:37-38, 41-42)

7 1 [p]Geya'abo tomota wa'awa'awa to'umaliyedi 'abona nai Yaubada
wate 'i'awa to'umaliyemi. 2 Manuna to yage 'ediyega tomota wa'awa
to'umaliyedi 'iabe 'ediyega Yaubada 'i'awa to'umaliyemi, ta wate mwa'adega
wabubuna'esa tomota 'ediya Yaubada nadigega 'ida bubuna 'emiya.
3 Ta nigeya 'ilobwelobweneyo be tasiyo manuna 'uona 'aene matanaya
kaiwe senasenamina 'imiyami, manuna 'oyo wate matamuya kegabugabu
'imiyami, ta nigeya 'u'ita'ita. 4 'Enega geya'abo tasiyo 'ueonai 'aene kaiwe
senasenamina matanega 'uda 'ewayaule, manuna 'oyo wate matamuya
kegabugabu 'imiyami. 5 Ona'ai'aila 'oyo 'ebweu tokabo, aga? Ta esi
kegabugabu matamuyega 'uda gimi'ewa yaule, be 'enega 'udune 'ai'aila ta
muliyega tasimuna matanega kaiwe senasenamina 'u'ewayaule.

---

[n] **6:29** 1 Kin 10:23 [o] **6:33** Sam 37:4, 25; Lu 18:29-30 [p] **7:1** Lo 2:1; Ye 4:11-12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Geya'abo Yaubada 'ina yageyao 'u'ebwa'ebwaya kedewa 'ediya, 'abona
nai siguitoyasedi ta sigo'iyo. Nigeya sawesawenaya be wate 'imi bagi
bawe wa'ebwa'ebwa'edi 'abona nai siabaibailidi.

Sidasida manuna
(Luke 11:9-13)

7 [q]Wada sidasida, be Yaubada 'ida 'ebwa'emi. Wate wada 'ebesa be
'enega wada loba. Ta wada 'aukeke be 'enega 'ali 'ida gigege. 8 [r]Ona'ai'aila
'eguma tasisida, Yaubada 'i'ebwaya 'edaya, be 'eguma ta'ebesa ma'etamo
taloloba, ta wate 'eguma ta'aukeke 'enega 'ali 'ida gigege manuda.
9 Ta mwa'adega 'omi gogama tamadiyao, 'eguma natumiyao masula
manuna sisisida, gulewa wa'ebwa'edi? 10 Nai 'abo iyana manuna sisisida
mwata wa'ebwa'edi? Nigeya sa'i! 11 [s]Ona'ai'aila 'omi toto'umalimi, ta
'imi 'ebwaya natumiyao 'ediya ni'atu wamwalamwalatoni, 'aene yage
bobo'adimo wa'ebwa'ebwa'edi. Nadigega wate Tamami galewaya, 'abo
wasisida 'enaya, 'imwalatonina to'ase bobo'ana 'ilobwenemi be 'ida
'ebwa'emi.
12 [t]Ta 'abo to'ase nuwanuwami be tomota 'emiya siguinuwei 'omi wate
nadigega 'ediya wada guinuwa'esa, manuna getei Mosese be palopitao
'idi loina 'ana bwagila.

'Awa gidalina
(Luke 13:24)

13 'Awa gidalina 'enega walulugu ta geya'abo 'awa sinabwana
'enega, nate 'ebe esilae 'ana 'eda. 'Eda nina sinabwana ga 'ana tauya
kapekapeyana, ta 'enega tomota yaudi 'ena sitautauya. 14 [u]Ta yawasi
bobo'ana 'ana 'eda 'ana tauya mwauna ta 'ana 'awa gidalina tuga, 'enega
tomota pu'epu'edimo silugu.

Kaiwe ta uwana
(Luke 6:43-44)

15 [v]Tosimana kabokabodi 'ediyega wa'ita'i'isimi. Manuna 'aidi ma'etamo
'emiya simamai, 'adi 'ita 'atuwa sipi panapanaisidi, ta soladiya esiya 'atuwa
kedewa bosasa. 16 [w]Ta 'idi guinuwao 'ediyega ma'etamo wamwalatonidi, manuna
kwakwakwala nigeya sawesawenaya be uwana 'iesibweya.[x] Buyubuyuwa wate
nadigega nigeya sawesawenaya be uwana 'iedamaya.[y] 17 Manuna kaiwe bobo'adi

---

[q] **7:7** Mk 11:24; Yo 14:13-14 [r] **7:8** Ye 1:5; 1 Yo 5:14-15 [s] **7:11** Ye 1:17 [t] **7:12** Lu 6:31; Lo 13:8-10 [u] **7:14** Yo 10:9; Gu 14:22 [v] **7:15** Gu 20:29; 2 Pi 2:1 [w] **7:16** Ye 3:12
[x] **7:16** *sibweya:* Me Yudia 'idi kaiwe uwana 'ana esana oine (grape), 'ana 'ita nadigega sibweya uwana. [y] **7:16** *damaya:* Me Yudia 'idikaiwe uwana 'ana esana pigi (fig), 'ana 'ita damaya uwana nadigega.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

uwadi bobo'ana, ta kaiwe to'umalidi uwadi wate to'umalidi. 18 Ona'ai'aila, kaiwe
bobo'adi nigeya sawesawediya be uwadi to'umalina siuwaedi. Kaiwe to'umalidi
wate nadigega nigeya sawesawediya be uwadi bobo'ana siuwaedi. 19[z] 'Enega 'abo
kaiwe nigeya sida uwa bobo'ana tatala yauledi be tagabudi. 20 Nadigega wate
tosimana kabokabodi 'idi guinuwa 'ediyega sawesawenaya wamwalatonidi.

Tokaboyao
(Luke 13:25-27)

21[a] Yaudi 'eguya si'awa'awa 'inapwana ta ma'etamo geya'abo silugulugu
Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya, nate namo taudi Tamagu galewaya 'ana
toematamatanao. 22 Tuta 'imeemai 'enaya tomota yaudi 'etamo 'eguya sida gwae,
"'Inapwana, 'apaisewa manuyo ta 'amu esanega 'alogulоguguya ta yaluyaluwa bi'i
tomota 'ediyega 'aula apwesedi, ta wate guinuwa 'ebe nuwaowanao 'aguinuwedi."
23[b] 'Enega 'ediya yada ona, "Nigeya yamwalamwalatonimi yaisigedi
'omi. Waila ta geya'abo walugulugumа, manuna 'omi toto'umalimi."

Anuwa 'ana 'autui
(Luke 6:47-49)

24 'Igu ona getedi 'abo yaita 'inonodi be 'iematamatanedi tauna 'atuwa 'ebweu
to'abi anuwa sinasinapuna, 'ina 'autui gulewa 'ena 'i'abina, 25 ga muliyega 'usana
'imwa'uta ga muluwa 'idau ta wate yagila sinabwana 'itowa ga 'ina anuwa nina
nigeya 'ibe'ube'u, manuna 'ina 'autui gulewa 'ena 'i'abina.

26 Ta 'abo yaita 'igu ona getedi 'inonodiya ta geya'abo 'iematamatanedi,
tauna 'atuwa to'abi anuwa uwauwana 'ina anuwa kaukau 'ena 'i'abina,
27 'enega 'usana sinabwana 'imwa'uta ga muluwa 'idau ta wate yagila
sinabwana 'itowa ga anuwa nina 'iebuiyena ta 'ieligeya toilina.
28[c] Tuta nina e'ita getedi Yesu 'ilosalonidi ga boda nidi nuwadi 'iowana,
29 ta sigwae, "E'ita gete palupaluna ta waiwaina, ta 'ida loina 'ana toe'itao
'idi e'ita nenetana."

Yesu tolopelo 'ebweu 'igie bobo'anena
(Maki 1:40-45; Luke 5:12-16)

8 1 'Enega 'oyega 'imwa'utama ga boda sinabwana simuliyena. 2 Ta
'ebweu 'ediyega ma 'ana lepelo 'imai Yesu 'enaya ga 'i'aetulasa,
ta 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, 'eguma 'imu nuwanuwa nadigega,
kapekapeyana be 'ugie bobo'anegu?" 3 'Enega Yesu nimanega tai bwalana
'igitoona, ta 'igwae, "O, bobo'ana! 'Uda 'esasa." Ga tai nina 'ana lepelo
'igumwala manini, ga 'i'esasena. 4[d] 'Enega Yesu 'ieonena, "'Utatauya ta

---

[z] **7:19** Yo 15:6 [a] **7:21** Lu 6:46; Ye 1:22, 25 [b] **7:23** 2 Ti 2:19 [c] **7:28-29** Lu 4:32; Yo 7:46
[d] **8:4** 1 Loi 14:1-4; Mk 7:36

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

geya'abo 'ebweu yaita wate 'enaya 'usimasimanegu, ta esi palupaluna 'utatauya totaliya 'enaya be 'i'itayo be 'enega 'utaliya Yaubada 'enaya to'ase nadigega 'ada loina Mosese 'enega, be 'enega tomota simwalatoniyo 'aene ni'atu 'u'esasemu."

Tolosaiya 'adi toanugana 'ina 'ali'ei 'ana giebobo'ana
(Luke 7:1-10; Yoni 4:43-54)

5 'Enega Yesu 'imai 'asa Kapaneumi 'ena, ta tolosaiyao taudi me Loma
'adi toanugana 'ebweu 'imai ga 'isida Yesu 'enaya, 6 'igwae, "'Inapwana,
'igu 'ali'ei 'ebweu 'ile'oasa ga anuwaya ma ina 'elouya sinabwana
'i'eno'eno, ta nigeya sawesawenaya be 'iloniu."
7 'Enega Yesu 'igwae, "'Iabe yawawa be yagiebobo'ane."
8 Ta tai nina Yesu 'ina ona 'ie'isena, 'igwae, "'Inapwana, nigeya
'ilobwelobweneyo be 'igu anuwaya 'ululugu, ta esi 'uda onamo be 'enega
'igu 'ali'ei 'ida bobo'ana. 9 Manuna 'abo'agu loina yamwalamwalatoni,
ta 'agu toloinao 'idi ona 'ana toematamatana, ta wate 'igu tolosaiyao
yaloiloinedi, ta 'abo 'ebweu 'enaya yagwae, 'Utauya,' 'itatauya tuga;
ta 'abo 'ebweu wate 'ena yagwae, 'Umai,' wate 'imama; ta 'abo 'igu
topaisewa 'ebweu yaeona be yagwae, 'Gete 'uguinuwe,' 'ida guinuwa
tuga."
10 [e] 'Ina simana gete 'enega Yesu 'igwausowala sinabwana, 'enega
'iasakowasi ga boda nidi simulimuliye 'ieonedi, 'igwae, "Ona'ai'aila,
nigeya 'ebweu yaita yalobaloba me Isileli 'emiyega 'ina emisa tai gete
nadigega, 11 [f] ta yasimana 'emiya 'aene yau wawasae ma'etamo sena
yaalata be bomatu 'ediyega sidelima be Ebelaamo be Aisake be Yekobe
ma'ediyao si'e'ai egogona Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya, 12 [g] ta esiya
'omi 'aene Yaubada natunao 'iula apwesemi guguyoi solanaya be nada
wadedoi be waesala'i'ita 'elouya 'enega."
13 'Enega Yesu tolosaiya 'adi toanugana nina 'ieonena, "Bobo'ana,
'uila. 'Imu 'ali'ei 'iabe 'ibobo'ana, nadigega 'imu emisa." Tuta gote 'enaya
tole'oasa nina 'ina waiwai 'ilobena.

Tomota yaudi Yesu 'igie bobo'anedi
(Maki 1:29-34; Luke 4:38-41)

14 'Enega Yesu Pita 'ina anuwaya 'ilugu, ga Pita lawana 'i'itena 'ile'oasa,
bwalana 'iyaiyai, 15 'enega 'inao ga nimanaya 'i'abi, ta 'ina le'oasa
'isaligogo, ga 'itoolo ga 'e'ai 'igibubuna Yesu manuna.
16 'Enega boi'unuya toni'asao 'aina tomota sime'edi, taudi yaluyaluwa
bi'i 'ediya simiyami, 'enega Yesu yaluyaluwa nidi 'ina onega 'iula
apwesedi ta wate tole'oasao maibo'adi 'igiebobo'anedi.

---

[e] **8:10** Md 15:28 [f] **8:11** Lu 13:28-29 [g] **8:12** Md 25:30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 [h]Yage getedi ni'atu siapwesa ga 'enega palopita Aisea 'ina gimisimana
'iapwesa, nadigega Buki Tabu 'ena 'isimana, 'igwae,
"Tauna 'ida 'elouya ta 'ada le'oasao 'ana to'ewayaula."

Tomota 'aene Yesu simuliye ga nigeya
(Luke 9:57-62)

18 Tuta gote 'enaya Yesu ni'atu pwalu sinabwana 'i'itedi simiya sakowasiyena,
'enega 'ina tononoyao 'iloinedi be 'aene wagega sida abala mali senaya. 19 'Enega
'ebweu loina 'ana toe'ita 'imai ga Yesu 'ieonena, 'igwae, "Toe'ita, nuwanuwagu be
yamuliyeyo. To sena 'ena 'utautauya 'abo'agu yada muliyeyo." 20 [i]Ta Yesu tai nina
'ieonena, 'igwae, "Kedewa mitawa ma idi gaula, ta wate manuwa ma idi newa, ta
'abo'agu Tomota Natuna[j] nigeya 'igu 'ebe 'enomo."
21 'Enega 'ebweu wate tomuliya 'imai ga Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, 'uda
tagwalegu be nugana yaila be tamagu yayamwa 'ina mwawasa manuna, be yada
sa'u'ali'aliye, ta muliyega yamuliyeyo." 22 Ta Yesu 'igwae, "Tuwa! Nada tamayo, ta
esi 'umuliyegu, ta taudi tomwawasa 'idi tomwawasao sida sa'u 'ali'aliyedi."

Yesu wediliya 'igie siwalowina
(Maki 4:35-41; Luke 8:22-25)

23 'Enega Yesu ma ina tononoyao sigelu wagaya, 24 ga tuta nina
siabaabala mali esenaya ta Yesu waga 'awa'awainaya 'i'eno mwataya,
ta muliyega wediliya sinabwana 'itowama ga lisu 'isiwasiwa taonama
wagaya ga selabenaya be sidadamana. 25 'Enega Yesu silowanowanona ga
sigwae, "'Inapwana, 'u'etoseyeda 'abona nai tadadamana."
26 [k]Ta 'ieonedi, "To'ase manuna wamatauta? Mwa'adega nigeya
'imi emisamo, aga?" 'Enega 'itoolo ga yagila be lisu 'iba'edi, 'igwae,
"Walosa'u!", ga bwagabwaga maibo'ana 'isiwalowa.
27 'Enega tomotai nidi sinuwa owana ga sigwae, "To tai sana gete, ga
yagila be lisu 'enana siematamatanena?"

Yesu yaluyaluwa bi'i 'iula apwesedi.
(Maki 5:1-20; Luke 8:26-39)

28 'Enega ni'atu siabala ga silugu me Gadala 'idi senaya, ga tai 'eluwa
yaluyaluwa bi'i sigie kabaleyaediya, ga 'ali'ali duluina 'enega siapwesama.
Ta 'idi bubuna gadilulu 'enega nigeya sawesawenaya be 'ebweu yaita 'idi
sena nina 'enega 'itatauya. 29 [l]Siteluwa nidi Yesu si'itena ga simagana,
sigwae, "Ee! 'Oyo Yaubada Natuna, to'ase 'utootoo be 'aene 'uguinuwe

---

[h] **8:17** Ais 53:4 [i] **8:20** 2 Ko 8:9 [j] **8:20** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseylana Keliso. [k] **8:26** Md 14:31; Sam 89:9 [l] **8:29** Lu 4:34, 41; Kol 2:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'emaya? 'Aene gete tuga 'umai sabi gie'elouyaema ta muliyega be bwa'omatana?"

30 Ta selabediya bawe yaudi siduwaduwala, ta 'adi to'ita'i'itao si'ita'i'isidi.
31 'Enega yaluyaluwa bi'i nidi Yesu 'ena sisida, sigwae, "'Abo 'uula apwesema, kapekapeyana be bawe nidi gotedi 'ediya 'uda etunema?"

32 'Enega 'ieonedi, "Waapwesa." Ga tai nidi 'eluwa 'ediyega yaluyaluwa bi'i nidi silosuya apwesedi ga sitauya manini ga bawe 'ediya silugu, ga 'enega bawe nidi maibo'adi sipili bulibuliyasu ga babagega sibe'u ta olaya sidamana.

33 'Enega bawe 'adi to'ita'i'itao nidi 'idi matauta manuna sidena ga sitauya 'idi 'asaya, ga yage nidi si'itedi maibo'ana sisimanedi toni'asao 'ediya, to'ase nadigega toekabaleya 'ediya 'iapwesa. 34 'Enega toni'asao maibo'adi siapwesama Yesu sabi 'itana, ga tuta nina silobena sie'idi'idiyena be 'aene 'idi sena 'ida pilisine.

Yesu tokweno 'ebweu 'igie bobo'anena
(Maki 2:1-12; Luke 5:17-26)

9 1 'Enega Yesu wagaya 'igelu ga siabala limana 'ina 'asaya. 2 [m]'Enega 'ebweu tokweno boda si'aalina 'ina 'ebe'eno 'enega ga sime'ena Yesu 'enaya. Boda nidi 'idi emisa Yesu 'imwalatonina ga tokweno nina 'ieonena, 'igwae, "Natugu, 'uda gwausowala, 'imu bubuna to'umalidi 'adi nuwatau ni'atu 'ulobedi."

3 Ta 'aina loina 'ana toe'itao Yesu 'ina ona sinonona ga taudimo 'ediya sieonaona, sigwae, "Yesu gete 'ionaona oopa'ala Yaubada 'enaya."

4 'Idi nuwanuwa Yesu ni'atu 'imwalatonina ga 'ieonedi, 'igwae, "To'ase manuna 'atemiyega wanuwanuwa to'umalina? 5 Ta to'ase wanuwena yada onae tai gete 'enaya be 'aene yada gwae, 'Imu bubuna to'umalina ni'atu yanuwataudi', nai yada gwae, 'Utoolo be 'utatauya'? 6 [n]Ta wada mwalatoni 'aene 'abo'agu Tomota Natuna ma igu loina bale'uya be tomota 'idi bubuna to'umalina yanuwataudi." 'Enega tokweno nina 'ieonena, 'igwae, "'Utoolo be 'imu 'ebe'eno 'u'aala be 'utatauya 'imu 'asaya."

7 'Enega tokweno nina 'itoolo ga 'itauya 'ina 'asaya.

8 Ta boda nidi guinuwa gete si'itena ga ma idi 'amayaba Yaubada situpuna, manuna sana tauna Yesu 'ana Togiewaiwai.

Yesu Madiu 'ibwauyena
(Maki 2:13-17; Luke 5:27-32)

9 'Enega Yesu sena gete 'ipilisinena ga 'itauya, ga tai 'ebweuna 'i'itena, 'ana esana Madiu, takisi 'ana anuwa 'ebe paisewa solanaya 'imiyami, 'enega 'ieonena, 'igwae, "Madiu, 'umuliyegu." 'Enega Madiu 'itoolo ga Yesu 'imuliyena.

---

[m] **9:2** Lu 7:48-49 [n] **9:6** Yo 17:2, 5:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 Muliyega anuwa 'ebweu 'ena Yesu 'ilugu sabi 'e'ai, ga takisi 'ana
to'ewao be wate 'aidi toto'umalidi simai, ga Yesu ma ina tononoyao
ma'ediyao simiyatowa.
11 [o]'Enega 'aidi Palisiyao si'itena ga Yesu 'ina tononoyao 'ediya
sienaida, sigwae, "To'ase manuna 'imi toe'ita takisi 'ana to'ewao ta wate
toto'umalidi 'aina ma'enao si'e'ai egogona?"
12 Ta Yesu ona gete 'inonona ga 'ieonedi, "Taudi bobo'adi geya nuwadi
togile'oasa, ta tole'oasao esiya nuwanuwadi togile'oasa. 13 [p]'Enega
'ilobwenemi be Yaubada 'ina ona wanuwa sabwaleni Buki Tabu 'ena 'igwae:
'Nuwanuwagu 'atenuwa'ole'ole, ta geya nuwagu taliya.'
Gete yamaiya nigeya topalupaludi manudi, ta esi toto'umalidi sabi
lemedi."

Yesu 'ina ona 'ebotana manuna
(Maki 2:18-22; Luke 5:17-26)

14 [q]'Enega Yoni 'ina tononoyao simai ga Yesu sieonena, sigwae,
"'Abo'ama ta Palisiyao 'ima tapwalolo manudi 'e'ai 'enega 'aedidigula, ta
mwa'adega ga 'enega 'oyo 'imu tononoyao nigeya siediedidigula?"
15 [r]'Enega Yesu onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, "Mwa'adega,
kapekapeyana be ai 'ana toyo'oyao sinuwamwau 'abo toai me'olotona
ma'ediya sigwaugwausowala? Nai nigeya aga? Ta wanuwa'i'isi 'aene tuta
'imeemai be toai nina 'ipilisinedi 'enega esi sinuwamwau be siedidigula,
ta si'ebotana."
16 [s]Ta 'ebweu wate onasemalimali 'ieonedi, 'igwae, "Nigeya
sawesawenaya be kaleko auwauna senasenaminega 'oama kadekadelina
tabwabwada, 'abona nai esabu nina 'iesabu toili. 17 Ta nigeya wate
sawesawenaya be bwasi auwauna ta waiwaina tasiwa bwala 'ebesiwa
kadekadelina 'enaya. 'Abo gete nadigega taguinuwa'esei, bwasi 'ina
seseya 'enega bwala nina 'iesabu be bwasi 'itasiwa, ta 'enega 'ebesiwa
nina 'ito'umali. Ta 'ilobwenena be bwasi auwauna ta waiwaina tasiwa
'ebesiwa auwauna solanaya, be 'enega maibo'ana bobo'ana."

Yesu iine 'eluwa 'igie bobo'anedi
(Maki 5:21-43; Luke 8:40-56)

18 'Etamo Yesu 'ionaona ta 'ebweu toloina 'imai ga Yesu matanaya
'i'aetulasa, ta 'igwae, "'Inapwana, natugu mewainena ni'a 'imwawasa, ta
nuwanuwagu 'umama be oona 'uda gitoo be 'ida toolo limana."
19 Ta Yesu 'itoolo ga ma ina tononoyao toloina nina simuliyena, 20 [t]ta
sitautauya, ga waine 'ebweu lalana 'idaudau yakwala tuwelo 'ediya mulidiyega

---

[o] **9:11** Lu 15:2, 19:7 [p] **9:13** Md 12:7; 1 Ti 1:15 [q] **9:14** Lu 18:11-12 [r] **9:15** Yo 3:29
[s] **9:16-17** 1 Ko 10:21; 2 Ko 6:16 [t] **9:20** Md 14:36

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'imai ga Yesu 'ana 'oama tupitupina 'igitoona, 21 manuna 'ina nuwanuwa
'atenaya 'igwae, "'Eguma tuga Yesu 'ana 'oama namo yagitoo yada bobo'ana."
22 [u]Ta Yesu 'isanaila ga waine nina 'i'itena, ta 'igwae, "Kagutoki natugu, 'imu
emisa 'enega ni'atu 'ubobo'ana." Ta tuta gote 'enaya waine nina 'ibobo'ana.
23 'Enega Yesu 'itauya ga toloina nina 'ina anuwaya 'iapwesa ga 'i'itena
todedoi sidedoi ta lololi 'ana tomu'eyao lololi simu'emu'e, ga 'enadi
'isinabwa wawasae. 24 [v]'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Waapwesa! Gwama
gete nigeya 'imwawamwawasa ta 'i'eno mwataya tuga." Ta siedagiyena.
25 'Enega boda nidi siapwesa ga Yesu 'ilugu ga gwama nina nimanaya
'igiyaina ga mayawasina 'itoolo. 26 Muliyega ale gete 'i'elelewana sena
maibo'ana 'ediya.

Yesu tomata kebokebo 'eluwa 'igie bobo'anedi.

27 [w]Sena gote 'enega Yesu 'itautauya ta tomata kebokebo 'eluwa
simulimuliyei ta sibwaubwau 'enadi sinabwana 'enega sigwaegwae,
"Debida tubuna ye, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyema!" 28 'Enega anuwaya 'ilugu
ga tomata kebokebo nidi simai 'enaya ga Yesu 'ieonedi, "Mwa'adega
waemisegu 'aene sawesaweguya matami yagie'esasedi?"
Ga taudi sigwae, "'Inapwana, sawesawemuya."
29 [x]'Enega matadi 'igitoodi ta 'ieonedi, "'Imi emisa 'ediyega matami
sida 'esasa", 30 ga matadi si'esasena. Ta Yesu loina pa'alina 'i'ebwa'edi,
'igwae, "Geya'abo yaita 'ena wasimasimanegu."
31 'Enega sitauya ga Yesu 'ina loina sile'oena ta 'ina guinuwa 'ediya
sisimana dadanena sena yauyauna 'ediya.

Yesu kabaleya 'ebweu 'igie bobo'anena

32 [y]Ta Yesu ma ina tononoyao ni'atu sitautauya ta, 'ebweu tai yaluyaluwa
bi'iyao meyana sigibuninaya si'au'ewenama Yesu 'ena. 33 Ta 'enega Yesu
yaluyaluwa bi'i 'iula apwesena, ga tai nina 'ibobo'ana ga 'ionaona. Ta pwalu
ma idi gwausowala Yesu si'awa bobo'anena, ta sigwae, "Nigeya 'ebweu yaita
'ina guinuwa gete nadigega tada 'itena Isileli solanaya."
34 [z]Ta sa'i Palisiyao silolagata ga sigwae, "Yaluyaluwa bi'i 'idi 'inapwana
'ina waiwaiyega Yesu yaluyaluwa bi'i 'iulaula apwesedi, ta nigeya
Yaubada 'ina waiwaiyega."

Yesu tomota 'i'atenuwa 'ole'oleyedi

35 'Enega Yesu 'asa sinabwadi be gidalidi 'ediya 'isakowasi, ta 'idi
anuwa tapwaloloyao 'ediya 'ie'ita ta 'iloguguya Yaubada 'ina loina
tetelina manuna, ta wate le'oasa yaudi 'ediyega tomota 'igiebobo'anedi.

---

[u] **9:22** Mk 10:52; Lu 17:19 [v] **9:24** Yo 11:11 [w] **9:27** Md 1:1 [x] **9:29** Md 8:13, 15:28
[y] **9:32-33** Md 12:22 [z] **9:34** Md 12:24; Mk 3:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36 [a]Ta pwalu 'i'itedi ga 'i'atenuwa 'ole'oleyedi, manuna 'adi mwauyao
'ediyega nigeya 'adi tolemamo, 'atuwa sipi kwanikwanidi nigeya 'adi
to'ita'i'itamo. 37 [b]Ga 'ina tononoyao 'ieonedi, "Sesoi bobo'ana ta tosesoi
'omi pu'epu'emimo, 38 'enega Tonibagula 'enaya wasisida be topaisewao
'ida etunedi 'ina bagulaya sabi sesoi."

Yesu 'ina tononoyao 'adi esanao
(Maki 3:13-19; Luke 6:12-16)

10 1 [c]Yesu 'ina tononoyao site tuwelo 'ibwauyedi ga loina be waiwai
'i'ebwa'edi be 'enega sawesawediya yaluyaluwa bi'i tomota
'ediyega sida ula apwesedi be le'oasa be neneta tomota 'ediyega sida
giebobo'anedi. 2 Tonono nidi 'adi esanao getedi: Nugana Saimoni, tauna
sieesena Pita, ta tasina Anidulu, be Yemesa ta tasina Yoni, taudi tamadiya
Sebedi, 3 be Pilipi be Batolomiu be Tomasi be Madiu, tauna takisi 'ana
to'ewa, ta wate mali Yemesa tauna Alipio natuna, be Tadiasi, 4 ta wate
mali Saimoni, tauna togewana sinabwana 'ebeloina manuna, be Yudasa
Isikaliota, tauna ma'etamo Yesu 'ida sipupuye.

Yesu 'ina tononoyao 'idi paisewa
(Maki 6:7-13; Luke 9:1-6)

5 Yesu site tuwelo nidi 'iloinedi ga 'ietunedi, 'igwae, "Geya'abo taudi
nigeya me Yudia 'ediya watautauya, ta wate geya'abo Samelia 'asanao
'ediya walugulugu, 6 [d]ta esi sipi kwanikwanidi 'ediya watatauya, taudi
nate 'ida bodao me Isileli, 7 be 'ediya wasimana apwesa 'aene Yaubada
'ina loina ni'atu 'imai saba. 8 Tole'oasao wagiebobo'anedi be tomwawasa
wagietoolodi be tolepeloyao wagie'esasedi, ta wate yaluyaluwa bi'i
tomota 'ediyega waula apwesedi. Yaubada 'ina oboboma ni'atu 'i'ebwaya
daisimi, 'enega 'omi wate 'ilobwenemi be wada 'ebwayadaita tomota
'ediya.

9 "Ta 'imi sakowasi 'enaya geya'abo 'eisa mani 'imi tana 'ediya wausausa
'abwaga manuna. 10 [e]Geya'abo wate tana wa'ewa'ewa. Geya'abo watei 'ami
'oama 'eluwena, nai 'ami 'aelawa 'eluwena, nai 'imi 'etoguna 'eluwena
wa'ewa'ewadi, manuna topaisewa 'ana masula sawesawenaya be 'iloba.

11 "Ta 'eguma 'asa sinabwana nai gidalina 'ena walulugu, wa'ebesa
nugana yaita 'ina bubuna bobo'ana, 'enega 'enaya wae'owaga 'ana laba
sena nina wapilisine. 12 Ta 'abo 'ebweu anuwa 'ena walulugu, nugana
wada lokagutoki 'ediya, 13 ta 'abo susu nidi 'idi bubuna bobo'ana
waenima lotunedi be waona obobomedi, ta 'abo 'idi bubuna to'umalina
geya'abo 'imi enimalotuna be 'imi onaoboboma 'ediya wamudamudali.

---

[a] **9:36** Md 14:14; Mk 6:34 [b] **9:37** Lu 10:2; Yo 4:35 [c] **10:1** Mk 6:7; Lu 9:1
[d] **10:6** Yel 50:6; Md 15:24 [e] **10:10** 1 Ko 9:14; 1 Ti 5:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 [f]"Ta 'abo nigeya 'ebweu yaita 'i'au'au'ewami 'ina anuwaya, nai 'imi
ona nigeya 'inoonoi, 'asa nina 'enega waapwesa be 'aemiyega nedila
waloutuutu yauledi 'idi senaya, nate 'ebe'ita toni'asao 'ediya, be muliyega
'asa nina wapilisine. 15 [g]Ona'ai'aila, ma'etamo bwa'omatana 'ana tuta
'enaya, taudi 'asa nidi siguitoyasemi loina sinabwa wawasae siloba, ta
nigeya nadigega me Sodoma be me Gomola 'adi loina.

'Elouya matadiya manuna
(Maki 13:9-13; Luke 21:12-17)

16 [h]"Wanuwa'i'isi 'aene 'abo'agu yaetuetunemi 'omi nadigega sipi
panapanaisimi watautauya kedewa bosasa gamwagamwanidiya, 'enega
'ilobwenemi be wada nuwasinapu mwata 'atuwa, ta esi wada bubuna
nuwana bunebune 'atuwa.
17 "'Enega wa'ita'i'isimi, manuna tomota 'etamo sitauyemi etala
manuna, be anuwa tapwalolo 'ediya 'etamo sisapisapimi, 18 [i]be
si'au'ewami be sitauyemi toloinao ta kiniyao matadiya be sie'ewami
manuna 'omi 'aene 'igu bodao, ta teteligu 'ediya wada simane, be wate
sena apwesa tomoteninao 'imi simana sida nono.
19 "Ta 'abo matadiya sietoolomi geya'abo wa'ate'atesa'ala be 'aene mwa'adega
wada ona'esa, manuna 'etamo tuta nina 'ena Yaubada 'imi ona 'i'ebwa'emi, 20[j]ta
nigeya 'aene 'omi waonaona ta Yaubada yaluyaluwana 'emiyega 'ionaona.
21 "Ta wate tuta simeemai 'ediya tomota 'idi susu solanaya losaiya 'ida apwesa
manugu, nate tai tasina 'isipupuyei be siloemwawasi. Nadigega wate tamana
natuna 'ida sipupuyei be siloemwawasi. Wate gogama sinadiyao be tamadiyao
sida etalauwaledi be siloemwawasidi. 22[k]Ta tomota maibo'adi sida etalauwalemi
manuna 'omi 'aene 'agu toemisao. Ta 'abo yaisigedi sie'alama'i'ita be sitoolopa'ala
ga 'ana laba tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya, gwausowala ataya sida loba.
23 "Ta 'eguma 'ebweu sena 'ena siunuunumi wadedena mali 'asa
'enaya. Ona'ai'aila, ma'etamo geya'abo 'asa maibo'ana Isileli solanaya
waguiguinuwa egumwali ta 'abo'agu Tomota Natuna[l] yailama.
24 [m]"Tomuliya nigeya sawesawenaya be 'ina toe'ita 'isinabwasine.
Nadigega wate topaisewa nigeya sawesawenaya be 'ina 'inapwana
'iloine. 25 [n]Ta esi bobo'ana 'eguma 'aene 'omi 'agu tomuliyao ta 'abo'agu
taeleleleya. Manuna 'abo'agu tonianuwa, ta 'abo ni'atu sieesegu
Bielisibubi,[o] 'omi 'igu bodao 'etamo si'awato'umali wawasaemi.

---

[f] **10:14** Gu 13:51, 18:6 [g] **10:15** Nug 19:24-28; Yu 1:7 [h] **10:16** Yo 10:12; Gu 20:29
[i] **10:18** Gu 25:23 [j] **10:20** Yo 14:26 [k] **10:22** Md 24:9, 13; Yo 15:18-21 [l] **10:23** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keliso. [m] **10:24** Yo 13:16 [n] **10:25** Md 12:24 [o] **10:25** *Bielisibubi:* Yaluyaluwa bi'iyao 'idi 'inapwana, 'ebe matauta ta to'umalina, tauna Seitani 'ana tolema, nai Seitani tauna. Lowa me Ekiloni sibwagobwago 'enaya.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Matauta manuna
(Luke 12:2-9)

26 [p]"'Enega geya'abo wamatamatautedi, manuna yage nidi
kwaikwaiyidi ma'etamo Yaubada 'igieapwesedi be sida lomatana'i.
27 'Enega to'ase guguyoi 'ena yasimanedi 'emiya, 'asiyataya wada
simanedi tomota yaudi 'ediya ta to'ase yae'awa sayasayaena 'emiya wada
simana apwesedi 'imi bwaima etanidiyega.
28 [q]"Ta taudi oomi siloeloemwawasi geya'abo wamatamatautedi,
manuna taudi oomi namo sawesawenaya be siloemwawasi, ta
yaluyaluwami geya'abo. Ta esi Yaubada wada mataute, manuna
tauna sawesawenaya be 'asagabugabu 'enaya oomi ta yaluyaluwami
'iloemwawasa luwedi.
29 "'Ebe'ita gete, 'abo bedinegwa 'eluwa tagimwanedi 'adi maisa
toea 'ebweuna namo, ta esi Yaubada 'i'ita'i'isidi, be 'abo 'ebweuna
'imwamwawasa nate Tamamina 'ina nuwanuwa 'enega. **30** Ta 'anabwa'ayoi
nigeya sawesawenaya be 'uya'uya wasawa 'ebweu deba 'enaya, Yaubada
'adi yau 'imwalamwalatonidi. **31** [r]'Enega geya'abo wa'ate'ate sa'ala, manuna
'omi Yaubada 'ina yage sinabwana, ta bedinegwa nigeya yage sinabwana.
32 "'Abo yaisigedi manugu sisisimana tomota matadiya, 'etamo
galewaya 'abo'agu wate manudi yada simana Tamagu matanaya. **33** [s]Ta
'abo yaisigedi sieyaseyaseyegu tomota matadiya, 'abo'agu wate ma'etamo
galewaya Tamagu matanaya yaeyaseyaseyedi.

Nigeya egosigosiyana yame'eme'e ta losaiya esi
(Luke 12:51-53; 14:26-27)

34 "Geya'abo wanuwena 'aene 'igu mai bale'uya 'enega nuwasiwalowa
waloba. Nigeya sa'i, ta losaiya esiya. **35** 'Igu mai manuna tai tamana 'ida
etalauwale, ta wate waine sinana 'ida etalauwale, ta waine lawana 'ida
etalauwale, **36** ta tai 'ina susu sida etalauwale.
37 "Ta 'abo yaita tamana be sinana 'iobobomedi sinabwana ta 'abo'agu
gidalina, tauna nigeya sawesawenaya be 'imuliyegu. Ta 'abo yaita wate
natuna me'olotona nai mewainena 'iobobome sinabwana ta 'abo'agu
gidalina, tauna nigeya sawesawenaya be 'imuliyegu. **38** [t]Ta 'abo yaita
yawasina nigeya 'itagwatagwalei be 'imwamwawasa kelose 'enaya,
nadigega 'abo'agu, tauna nigeya sawesawenaya be 'imuliyegu. **39** Ta
'abo yaita tauna yawasina manuna 'iguiguinuwa, ma'etamo 'ida loseye;
ta 'abo yaita yawasina 'iloseye manugu, ma'etamo yawasi bobo'ana
'ilobalima.

---

[p] **10:26** Mk 4:22 [q] **10:28** Ye 4:12 [r] **10:31** Md 6:26 [s] **10:33** Mk 8:38; 2 Ti 2:12
[t] **10:38-39** Md 16:24-25; Mk 8:34-35; Yo 12:25

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pali manudi
(Maki 9:41)

40 [u]"'Ta 'omi 'abo yaita 'i'au'ewami, 'abo'agu be 'agu Toetune wate
'i'au'ewema. 41 Be 'abo 'oyo palopita 'u'au'ewa 'ina epalopita manuna,
ma'etamo palopita 'ana pali 'uda loba. Ta 'abo 'oyo tai bobo'ana 'u'au'ewa
'ina etai bobo'ana manuna, ma'etamo tai bobo'ana 'ana pali 'uda
loba. 42 [v]Ta 'abo 'oyo bwasi gonitu 'agu toemisa auwauna 'ebweu 'ena
'u'ebwaya, yaeonayo ma'etamo 'amu pali bobo'ana 'uloba."

11 1 Yesu 'ina loguguya 'ina tononoyao site tuwelo 'ediya
'ilosaloninaya ta 'enega sena nina 'ipilisinena ga 'isakowasi 'asa
nidi 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, 'ie'ie'ita ta 'ilogulologuguya.

Yoni togiebapitaiso Yesu tetelina 'inonona
(Luke 7:18-35)

2 Tuta gote 'enaya Yoni togiebapitaiso ni'atu deliya sisa'una ga
To'etoseyana nina 'ina guinuwa tetelina 'inonona ga 'enega 'aina 'ana
tomuliyao 'ietunedi ga sitauya Yesu 'enaya 3 [w]ga sienaidena, sigwae,
"Mwa'adega 'oyo To'etoseyana nina manuyo 'ayamwayamwa nai mali tai
wate 'ada yamwa?"

4 'Enega 'idi ona Yesu 'ie'isena, 'igwae, "Waila be Yoni 'ena waemwasala
yage nidi 'eguyega ni'atu wanonodiya ta wa'itedi, nate, 5 [x]tomata kebokebo
matadi ni'atu si'esasediya, tolopegoi ni'atu sibobo'ana ga sitautauya, tolepelo
bwaladi sibobo'ana limana, totenatui ni'atu ona sinoono, tomwawasa
sitoolo limana, ta wate togomabeso tetela bobo'ana ni'atu sinonona. 6 'Enega
watauya be Yoni waeona be geya'abo manugu 'ienuenuwanaluwa, manuna
'abo yaita 'ina emisa manugu nigeya 'ineeneta, tauna 'ida gwausowala."

7 'Enega Yoni 'ana tomuliyao nidi siila ta Yesu 'ilolagata ga boda 'ediya
Yoni manuna 'isimana, 'igwae, "Lowa maibo'ami sena mwatui daitaya
watauya Yoni sabi nonona, ta to'ase nuwanuwami be 'aene wa'ita? Nai
nuwanuwami 'aene 'ebweu pwatula sinabwana yagila 'iniuniuye wa'ita?
8 Nai 'ebweu tai ma 'ana 'oama esaesa sabi 'itana? Nai nigeya, manuna
taudi ma 'adi 'oama esaesa toloina sinabwadi 'idi senaya simiyami.

9 "Ta to'ase sana manuna ga watauya sena mwatui daitaya? Nai
wanuwena 'aene 'iabe palopita 'ebweu wa'ita, aga? Ona'ai'aila, tai
nina wa'itenaya palopitao 'isinabwa sinedi. 10 [y]Yoni nina manuna lowa
Yaubada 'ina ona Buki Tabu 'ena gete nadigega 'igimisimanena, 'igwae,
'Gete 'igu toepilialeale yada etune matamuya 'itatauya be 'imu 'eda
'ikakali.' ".

---

[u] **10:40** Mk 9:37; Ga 4:14 [v] **10:42** Md 25:40 [w] **11:3** Mal 3:1 [x] **11:5** Md 8:2-4, 9:1-8, 23-26, 27-30, 32-33 [y] **11:10** Mal 1:3; Mk 1:2; Yo 3:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 'Enega Yesu wate 'iona ga 'igwae, "Ona'ai'aila, Yoni togiebapitaiso
tauna me bale'u maibo'adi 'isinabwa sinedi, ta maibo'adi taudi Yaubada
'ina 'ebeloina solanaya Yoni sisinabwa sinena.
12 "Tuta Yoni 'ina giebapitaiso 'enega ga batuwa, tomota sitootoo
waiwai be 'aene Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya silulugu ta toewaiwai nidi
taudi 'idi waiwaiyega silugu. 13 Lowa palopitao maibo'adi 'idi onao be
Mosese 'ina loinao 'ediyega onaupaupa siapweapwesa ga 'ana laba Yoni
'imai. 14 [z]Ta 'abo nuwanuwami be wanuwa sabwalena Yoni manuna, wada
mwalatoni 'aene tauna Ilaitiya tuga manuna wayamwayamwa. 15 'Enega
'abo yaita matenana ona getedi 'ida nonodi.
16 "'Omi 'epata gete mwa'adega yada loesawa'i'i'esa manumi? Nai yada
gwae 'omi 'atuwa nadigega gogama 'ebe gimwane solanaya siesaesasala
ta gosediyao 'ediya sibwaubwau, sigwaegwae,
17 'Gosemao mwa'adega sa'i 'a'abi'abi sinaa,
ta nigeya wada lausa!
Ta wate 'a'ewa'ewabamu,
ta nigeya wada dedoi!' "
18 [a]"Loesawa'i'i gete 'ana mwalatoi 'aene Yoni 'imai ga nigeya 'i'e'ai ta
nigeya 'inumanuma, ta 'enega waona 'aene 'Yaluyaluwa bi'i Yoni 'igie
kabaleyena.' 19 [b]Ta 'abo'agu Tomota Natuna yamai be ya'e'ai ta yanumanuma
ta wate manugu walomugi, wagwaegwae, 'Tai getei to'ai ta tonuma diidiga,
ta wate takisi 'ana to'ewao be 'aidi wate toto'umalidi 'iegosigosiyanedi.'
"Ta taudi tomwalatoi 'ai'aila ma'etamo 'idi guinuwa bobo'adi 'ediyega
mwalatoi 'ai'aila 'iapweapwesa."

'Aina 'asa to'umalidi 'etamo bwa'omatana siloba
(Luke 10:13-15)

20 'Enega Yesu 'asa nidi 'ina guinuwa waiwaidi si'itediya ta nigeya
sinuwanuwa 'ebuni 'idi loegesiyao 'ediyega, taudi manudi 'ilolagata ga
'iba'edi, 'igwae, 21 "'Omi me Kolesini be me Beteseida nuwa'ole'olemi sa'i.
Manuna 'ebe nuwaowana nidi ni'atu yaguinuwedi 'emiya, ta esi nigeya
wanuwanuwa 'ebuni, ta esi 'eguma me Taiya be me Saidoni 'ediya yada
guinuwenaya, nai lowaenei sida nuwa'ebuni, be kumata 'adi 'oamao sida
'otedi be kwausa 'ediyega sida kwausidi, be sie'itaedi 'aene 'idi bubuna
to'umalina 'ediyega ni'atu sinuwa'ebuni. 22 [c]Ta esi 'omi nigeya 'ai'aila,
'enega bwa'omatana 'ana 'asiyata 'enaya Yaubada 'iabe me Taiya be me
Saidoni 'i'atenuwa 'ole'oleyedi, ta 'omi geya'abo.
23 [d]"Ta me Kapaneumi 'omi mwa'adega? 'Aene taumi wagitu'eyemi
galewaya, aga? Geya'abo sa'i! Ta esi 'iabe tomwawasa 'idi 'asa 'ubuninaya

---

[z] **11:14** Md 17:10-13 [a] **11:18** Md 3:4 [b] **11:19** Lu 15:1-2 [c] **11:22** Emo 1:9-10
[d] **11:23** Nug 19:24-28; Yu 1:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sida ulamwa'utemi. Manuna 'ebe nuwaowana nidi ni'atu yaguinuwedi
'emiya ta sa'i nigeya wanuwanuwa 'ebuni, ta esi 'eguma me Sodoma
'ediya yada guinuwenaya, nai lowaenei sida nuwa'ebuni, 'enega Yaubada
geya'abo 'ida pe'upe'udi, ta batuwa 'idi 'asa 'ida miyami. 24 [e]'Enega
bwa'omatana 'ana 'asiyata 'enaya Yaubada 'iabe me Sodoma 'i'atenuwa
'ole'oleyedi, ta 'omi geya'abo."

Eyawai'ata Yesu 'enega
(Luke 10:21-22)

25 [f]Tuta gote 'enaya Yesu 'igwae, "Kagutoki Tamagu, 'oyo galewa
ta bale'u 'adi toloina, mwalatoi gete 'ukwaiyena tosinasinapuyao
be tomwalatoiyao 'ediyega, ta esi gogama gidalidi 'ediya 'ue'itaena.
26 Ona'ai'aila Tamagu, 'imu nuwanuwa gete bobo'ana."
27 [g]Ta wate 'igwae, "Yage yauyauna ni'atu Tamagu nimaguya
'isa'udi, ta Tamaguna tebweuna 'imwalatonigu, ta 'abo'agu wate
Tamagu tebweugu yamwalatonina, ta wate yaisigedi taudi 'abo
nuwanuwagu be Tamagu yae'itae 'ediya, taudi wate sida mwalatoni.
28 "Ta 'enega 'omi 'imi paisewa mwauna, wada mai 'eguya, be
yada gieyawai'atemi. 29 Ta 'omi wada etotowanegu be ma'egwao tada
paisewa, be 'enega yaluyaluwami 'idi eyawai'ata sida loba, manuna
'abo'agu 'igu bubuna menuna ta tonuwamwa'uta. 30 [h]'Enega paisewa
nidi be 'aa'aala nidi ya'ebwa'emi, kapekapeyadi."

Yesu tauna Sabate 'ana 'inapwana
(Maki 2:23-28; Luke 6:1-5)

12 1 [i]Sabateya Yesu ma ina tononoyao bagula solanega sitauya,
ga tonono nidi sibotana, 'enega witi atuna si'egitagedi, ga
si'enidi. 2 Ta tuta nina Palisiyao si'itediya, Yesu sieonena, sigwae,
"'Inapwana, mwa'adega ga 'enega 'imu tononoyao Sabate 'ana loina
sile'oale'oa?"
3 [j]'Enega Yesu 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, "Buki Tabu 'ena si'etoladina
Debida manuna be 'eguma wasawai, wada mwalatoni 'aene tauna
magosenao sibotana, 4 ga Yaubada 'ina anuwaya 'ilugu ga beledi
etaetabuna 'i'ewena ga si'enina. Beledi nina ma 'ana loina, 'aene
totaliya dimo 'adi tagwala be sida 'e'ani. Ta nigeya sawesawenaya
be Debida magosenao beledi nina si'a'ani, ta sibotana 'enega tuwa
tuga si'enina. 5 [k]Buki Tabu solanaya loina wate 'imiyami 'aene Anuwa
Tabu 'ana totaliyao Sabate 'ana loina sida le'oa, ta nate nigeya
loegesi.

---

[e] **11:24** Md 10:15 [f] **11:25** 1 Ko 1:26-29 [g] **11:27** Md 28:18; Yo 1:18, 3:35
[h] **11:30** 1 Yo 5:3 [i] **12:1** 2 Loi 23:25 [j] **12:3-4** 1 Sam 21:1-6 [k] **12:5** Num 28:9-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 “Ona'ai'aila Anuwa Tabu yage sinabwana, ta esi 'ebweu yage
sinabwa wawasae gete, 7 [l]Yaubada 'ina ona 'aene ‘Taliya geya
nuwagu ta 'atenuwa'ole'ole esiya.’ 'Eguma ona gete 'ana mwalatoi
wamwalamwalatoni, geya'abo 'igu tononoyao wa'awa'awa to'umaliyedi,
manuna nigeya siloeloegesi. 8 Manuna 'abo'agu Tomota Natuna ta
Sabate 'ana 'inapwana.”

Yesu tai nimameyomeyo 'igie bobo'anena
(Maki 3:1-6; Luke 6:6-11)

9 Gote 'enega Yesu 'itauya ga 'idi Anuwa Tapwalolo 'ena 'ilugu. 10 Ga
nada 'ebweu tai manima meyomeyona 'ilobena. 'Enega Palisiyao Yesu
'ena sienaida, sigwae, “'Inapwana, mwa'adega, kapekapeyana be Sabate
'enaya tole'oasa tagie bobo'anedi?” Ta 'idi enaida gete 'alena be 'aene
Yesu 'eguma 'ionagesi, ma'etamo 'enega sida e'ewa toloina matanaya.
11 Ta 'idi ona Yesu 'ie'isena, 'igwae, “Mwa'adega 'omi 'abo 'ebweu ma
ina sipi 'ebweuna namo, ta 'asiyata Sabate 'ena gaula solanaya 'ibebe'u,
'ilobwenena be 'ilisi tu'eyei? 12 Ona'ai'aila sipi yage gidalina, ta tomota
esiya yage sinabwana. 'Enega kapekapeyana be guinuwa bobo'adi
Sabateya taguinuwedi.”
13 [l]'Enega Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae, “Nimayo 'uyasitoto.” Ga tai
nina nimana 'iyasitotona ga 'ibobo'ana limana, nadigega mali nimana.
14 [l]'Enega Palisiyao ma idi gamwasowala siapwesa ga taudimo siloina
mwa'adega Yesu sida loemwawasa'ese.

Yaubada 'ina toguinuwa

15 Ta 'idi loinakwaiya nina Yesu ni'atu 'imwalatonina, 'enega sena gote
'ipilisinena ga 'itauya mali senaya, ta tomota yaudi simuliyena, ga gote
'ena tole'oasa maibo'adi 'igiebobo'anedi, 16 ta wate 'iloinedi be 'aene
geya'abo sisimasimana dadane tomota 'ediya. 17 [l]'Ina guinuwa nina gete
lowa palopita Aisea Yaubada 'ina ona 'igimisimanena, 'igwae,
18 [m] [n]“Wa'ita 'igu toguinuwa gete esiesinuwana
ta 'ateguyega yaobobomena ma igu gwausowala.
Yaluyaluwagu yada sa'u 'enaya
be loina palupaludi 'ida simanedi taudi nigeya me Yudia 'ediya.
19 [o]Tauna 'iabe geya'abo 'iegewagewana nai 'iebwaubwau,
nai 'asa solanaya 'ionaona toila.
20 Guna lasalasana geya'abo 'iguiguitoyase.
Ta wate wenukwa butabutana geya'abo 'iuleule,
ga 'ana laba tauna 'enega loina palupaluna 'iewaiwai,
21 be wate tauna 'ana esanega taudi nigeya me Yudia sida emisa.”

---

[l] **12:7** Osi 6:6; Md 9:13 [m] **12:18-21** Ais 42:1-4 [n] **12:18** Md 3:17 [o] **12:19** 2 Ti 2:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu ta Bielisibubi
(Maki 3:20-30; Luke 11:14-23, 12:10)

22 'Ebweuna tai, lowa yaluyaluwa bi'i 'idi guinuwega matana sikebona,
ta wate meyana 'ilido, 'enega sime'ena Yesu 'ena ga 'igiebobo'anena, ga
muliyega tai nina 'ie'ale be 'iona ta 'i'ita. 23 [p]'Enega tomota yaudi nuwadi
'iowana ga sigwae, "Tai gete To'etoseyana, Debida 'ina susuyega, nai?"
24 [q]Ta sa'i Palisiyao guinuwa gete alena sinonona ga sigwae, "Nigeya, ta
esi yaluyaluwa bi'i 'idi 'inapwana 'ana esana Bielisibubi 'ina waiwaiyega
yaluyaluwa bi'i 'iula apwesedi."
25 Ta Yesu 'idi nuwanuwa ni'atu 'imwalatonina ga 'ieonedi, 'igwae,
"Bielisibubi tauna gosenao geya'abo 'iulaula apwesedi." Ta wate 'igwae,
"'Eguma 'ebweu 'ebeloina 'enaya tomotai siweweyala be taudimo silosalosaiya,
ma'etamo 'ebeloina nina 'ineneta be 'ibebe'u. 'Asa nai susu wate nadigega,
'abo soladiya weyala 'iapwesa, ma'etamo sineneta be sibebe'u. 26 Seitani wate
nadigega, 'abo ma ina bodao taudimo silosaiya 'iabe 'ina 'ebeloina nina 'ibebe'u.
27 Ni'atu waona 'aene 'abo'agu Bielisibubi 'ina waiwaiyega yaluyaluwa bi'i yaula
apwesedi, ta yaita sana 'ina waiwaiyega 'omi waulaula apwesedi? Bielisibubi
'enega, nai Yaubada 'enega? Gete manuna wanuwanuwa be wada mwalatoni
'aene yaita 'abo'agu.
28 [r]"Ta 'abo'agu esi Yaubada Yaluyaluwana 'ina waiwaiyega yaluyaluwa
bi'i yaulaula apwesedi, 'enega wada mwalatoni 'aene Yaubada 'ina loina
ni'atu 'iapwesama 'emiya.
29 [s]"'Ebe'ita gete tai waiwaina nadigega Seitani 'ina anuwaya. Nigeya
sawesawenaya 'ebweu yaita 'ilulugu be 'ina gwegwe 'ilo'ewadi, ta esi 'eguma
'ebweu tai balaeyega toewaiwai nina nimana be 'aena 'iyona nuganedi ta 'enega
muliyega sawesawenaya 'ilulugu 'ina anuwaya be gwegwe nidi 'ilo'ewadi.
30 "'Eguma yaisigedi taudi nigeya 'agu tolemao, taudi 'agu talauwalao. Ta wate
yaisigedi taudi nigeya ma'egwao 'ada paisewa egogonaya, taudi 'igu paisewa
sigiegie to'umaliye. 31 [t]'Enega gete yaeona 'ai'ailimi 'aene tomota 'idi loegesiyao
be 'idi ona to'umalina maibo'ana Yaubada 'ida nuwataudi. Nate namo 'eguma
Yaluyaluwa Tabuna si'awa to'umaliyei, geya'abo sa'i Yaubada 'inuwanuwatau.
32 "'Abo'agu Tomota Natuna be 'eguma yaita 'i'awa to'umaliyegu Yaubada
'iabe ona nina 'ida nuwatau, ta 'abo yaita Yaluyaluwa Tabuna 'i'awa to'umaliyei
geya'abo sa'i Yaubada 'inuwanuwatau tuta gete 'enaya be tuta simeemai 'ediya."

Kaiwe uwadi
(Luke 6:43-45)

33 Yesu wate 'ieonedi, "Kaiwe 'eguma bobo'ana, uwana wate bobo'ana.
Ta 'eguma kaiwe to'umalina, uwana wate to'umalina. Manuna kaiwe

---

[p] **12:23** Yo 7:31 [q] **12:24** Md 9:34 [r] **12:28** Gu 10:38 [s] **12:29** 1 Yo 3:8 [t] **12:31** Ib 6:4-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ebweuna 'ebweuna uwadi 'ediyega tamwalamwalatonidi 'aene kaiwe nidi bobo'adi nai to'umalidi.

34 [u]"'Omi sa'i mwata natunao, 'enega nigeya sawesawenaya be ona bobo'adi wa'inanadi, manuna maibo'ami toto'umalimi, ta wate 'imi nuwanuwao to'ase nadigega 'atemiya simiyami, tuta yauyauna 'awamiyega siapweapwesa. 35 Manuna tai bobo'ana 'atenega yage bobo'adi 'ibubu, ta esi tai to'umalina 'atenega yage to'umalidi 'ibubudi.

36 "'Enega yaeonami 'aene 'asiyata bwa'omatana 'enaya 'omi 'imi ona besobeso maibo'adi manudi Yaubada 'ida enaidemi be 'alena wada simana apwesedi. 37 'Imu onao tuga 'ediyega Yaubada 'ida 'awa bobo'aneyo nai 'ida 'awa to'umaliyeyo."

We'iwe'iyaya manuna
(Maki 8:11-12; Luke 11:29-32)

38 [v]'Enega loina 'ana toe'itao be 'aina Palisiyao Yesu sieonena, sigwae, "Toe'ita, nuwanuwama be we'iwe'iyaya 'ebweuna 'uguinuwe be 'a'ita."

39 Ta Yesu 'ieonedi, "'Epata gete 'omi to'umalimi ta sogala 'alemi, nate 'alena we'iwe'iyaya wa'ebe'ebese be 'aene 'ediyega wada mwalatoi 'ai'ailigu 'aene Yaubada 'enega yamai, ta geya'abo sa'i we'iwe'iyaya nidi wa'ita'ita. Nate namo palopita Yona manuna wanuwa'i'isi, tauna tuga we'iwe'iyaya manumi, 40 [w]manuna tauna Yona nina 'asiyata 'etoi be boiboi 'etoi 'ediya iyana sinabwana gamwanaya 'imiyami, ta 'abo'agu Tomota Natuna wate nadigega 'asiyata 'etoi be boiboi 'etoi 'ediya bale'u solanaya yada miyami.

41 [x]"Ma'etamo 'asiyata bwa'omatana 'enaya 'iabe me Ninibe sida toolo be 'epata nimi gete sida e'ewami, manuna Yona 'ediya 'iloguguyaya ga 'idi bubuna to'umalina 'ediyega sisanaila, ta 'omi gete tuga loguguya bobo'ana wawasae ni'atu wanonodi ta nigeya wada sanaila. 42 [y]Wate nadigega kuwini nina yalasi 'enega 'imai Solomoni 'ina ona sinasinapudi sabi nonodi, ta 'asiyata bwa'omatana 'enaya 'ida toolo be 'omi 'epata nimi gete 'ida e'ewami, manuna tauna 'edasolega 'imai Solomoni 'ina ona sinasinapu sabi nonona. Ta gete tuga ona sinasinapu wawasae wanonodi ta 'omi geya nuwami wanonodi.

Yaluyaluwa bi'i 'iila limana tai solanaya
(Luke 11:24-26)

43 "'Eguma yaluyaluwa bi'i tai 'ebweuna 'enega 'iapwesa, tai 'ida bobo'ana, ta yaluyaluwa bi'i nina 'iabe tuga 'atamanaya 'iadadana besobeso be 'ina 'ebe eyawai'ata 'i'ebe'ebese ta geya'abo 'ilobaloba.

---

[u] **12:34** Md 15:18 [v] **12:38** Yo 6:30; 1 Ko 1:22 [w] **12:40** Ion 1:17 [x] **12:41** Ion 3:5
[y] **12:42** 1 Kin 10:1-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44 'Enega yaluyaluwa nina taunamo 'ena 'igwae, 'Nai 'ana 'ita yaila
limana 'igu gimi'ebemiya 'ena.' 'Enega 'iila ga 'ebemiya nina 'ilobena
kakaena ta siyasiyayonina ta gibugibubuna. 45 [z]'Enega 'itauya ga
yaluyaluwa site sebeni toto'umali 'ai'ailidi wate 'i'au'ewedima ga ma'enao
silugu 'ebemiya nina 'enaya, ga nada ma'enao simiyana. 'Enega tai nina
'ina miya sigieto'umali 'ai'ailena, lowa nigeya nadigega. 'Omi 'epata gete
wate nadigega to'umalimi ta 'imi 'ebe losalowa 'ida to'umali wawasae."

Yesu sinana be tasinao
(Maki 3:31-35; Luke 8:19-21)

46 [a]Yesu 'etamo boda 'ediya 'ionaona ta sinana be tasinao simai
ga 'atamanaya sitoolo ta si'ebe'ebesa mwa'adega be 'ena sida ona.
47 'Enega 'ebweu tai aledi 'ime'ena Yesu 'ena. 48 Ga Yesu tai nina 'ina ona
'ie'isena, 'igwae, "Yaita sana sinagu ta yaisigedi tasigwao?" 49 'Enega
'ana tomuliyao 'ediya 'ienimasusuya ta 'igwae, "Gete taudi sinagu be
tasigwao. 50 [b]Manuna 'eguma yaisigedi Tamagu galewaya 'ina nuwanuwa
simulimuliye, taudi tasigwao nai nuugwao nai sinagwao."

Witi atuna 'adi tolelewana
(Maki 4:1-9; Luke 8:4-8)

13 1 Gote 'asiyata nina 'enaya Yesu anuwa nina 'enega 'iapwesa
ga 'idolo le'awaya ga 'imiyatowa. 2 'Enega boda sinabwana
siegogonama 'enaya, ga 'ebweu waga 'idoedoe 'enaya 'igelu ga 'imiyatowa,
ta pwalu le'awaya sitootoolo. 3 Ga e'ita yaudi 'i'ebwa'edi onasemalimaliyega,
'igwae, "Tobagula 'ebweu 'ina bagulaya 'itauya, ga witi atuna 'ilelewanedi,
4 ga 'aina atuna 'edaya sibe'u, 'enega manuwa si'itedi, ga simwa'uta ga
si'enidi. 5 Ta 'aina atuna bwa'a logulegulewana 'enaya sibe'u, ta muliyega
sitabwa manini, manuna bwa'a gidalina tuga, 6 'enega ala 'itudimwedi ga
si'oapelu, manuna lamudi nigeya bwa'a gonituna silobaloba.
7 "Ta 'aina atuna kwakwakwala 'ediya sibe'u ga sitabwa enoenowa,
ta kwakwakwala 'iewaiwai ga 'ididi emwawasidi. 8 Ta 'aina atuna
bwa'a bobo'ana 'enaya sibe'u, ga sitabwama ga sisinabwa ga siuwa,
'enega 'aina atuna uwadi 'adi yau analedi, ta 'aina sikisiti, be wate
'aina teti.
9 "'Eguma matenami ona gete wada nono."

Onasemalimali 'ina apwesa 'alena.
(Maki 4:10-12; Luke 8:9-10)

10 'Enega 'ina tononoyao siapwesama ga Yesu sieonena, sigwae,
"To'ase manuna onasemalimaliyega boda nidi 'ediya 'ue'ie'ita?"

---

[z] **12:45** 2 Pi 2:20 [a] **12:46** Md 13:55 [b] **12:50** Yo 15:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 [c]'Enega Yesu 'igwae, "'Omi ni'atu Yaubada 'emiya 'itagwala be 'ina
loina sola'ai'ailidi 'ana tomwalatoiyao, ta boda getedi nigeya. 12 [d]'Eguma
yaisigedi nadigega ma idi mwalatoi, 'iabe loeposeyana sinabwa wawasae
siloba, ta esi 'eguma yaisigedi nigeya 'idi mwalatoimo ta to'ase nai
'ediya simiyami 'iabe maibo'ana siloseyedi. 13 Gete 'alena 'enega
onasemalimaliyega yae'ie'ita 'ediya, manuna 'idi dune 'ediyega nigeya
sida 'ita 'ai'aila, ta wate 'idi nono 'ediyega nigeya sida nuwasabwalena.
14 [e]Tomota getedi manudi lowa Aisea 'igimisimana, 'igwae,

'Ma'etamo waenoenono ta geya'abo nuwami 'isabwasabwalena.
Be wate wadunedune tuga, ta geya'abo sa'i wa'ita'ita.
15 Manuna tomota getedi 'idi nuwanuwao
si'elokwani, ga tenadi 'itui,
ta wate matadi 'ikebo.
'Abona nai matadiyega si'ita,
ta tenadiyega sinono be sinuwa sabwalena,
be 'eguya sida sanaila,
be yagie bobo'anedi.'

16 "Ta 'omi ma imi gwausowala, manuna matamiyega wa'ita'ita
ta tenamiyega wanonono. 17 [f]Ona'ai'aila, yage getedi wa'ita'itadi ta
wanononodi lowa palopitao be topalupaluyao nuwanuwadi sinabwana
be sida 'itadi nai sida nonodi, ta nigeya silobalobadi.

Atu 'ana onasemalimali 'ana li'ama
(Maki 4:13-20; Luke 8:11-15)

18 "'Enega atu 'ana 'elelewana 'ana mwalatoi wada nono. 19 'Eguma
yaita Yaubada 'ina loina tetelina 'inono namo, ta nigeya 'inuwanuwa
sabwaleni, ma'etamo togieto'umali nina 'imamai be ona nidi tai
'atenega 'i'ewayauledi. Nate atu nidi sibe'ube'u 'edaya 'adi mwalatoi.
20 "Ta wate atu nidi bwa'a logulegulewana 'enaya sibe'ube'u taudi
tetela bobo'ana sinonoi ta ma idi gwausowala sitatagwala, 21 [g]ta nigeya
lamudi 'ipa'apa'ala, 'enega tuta gidalina namo 'enaya sida miyami,
be 'abo to tuta 'enaya tetela bobo'ana 'ana emisa manuna mwau nai
etalauwala silobai, sibe'u manini.
22 [h]"Ta atu nidi kwakwakwala 'ediya sibe'uya taudi tetela bobo'ana
sinonona, ta 'idi nuwanuwa bale'u be esaesa 'ana nuwanuwao 'ediyega
tetela bobo'ana siloemwawasina, 'enega nigeya sawesawenaya be siuuwa.
23 "Ta atuna nidi bwa'a bobo'ana 'enaya sibe'uya taudi tetela bobo'ana
sinonona ga 'ana mwalatoi 'ediya 'imiyami ga uwadi bobo'adi sisa'udi.
'Aina uwadiyao analedi, ta 'aina sikisiti, ta 'aina teti."

---

[c] **13:11** 1 Ko 2:10 [d] **13:12** Md 25:29; Lu 8:18 [e] **13:14-15** Ais 6:9-10; Yo 12:40
[f] **13:17** 1 Pi 1:10-12 [g] **13:21** Kol 2:7 [h] **13:22** Lu 12:16-21; 1 Ti 6:9-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Onasemalimali witi ta pwatula manudi.

24 'Enega onasemalimali 'ebweu wate Yesu 'i'ebwa'edi, 'igwae,
"Yaubada 'ina loina 'atuwa nadigega 'ebweu tai witi atuna bobo'adi
'ina bagulaya 'ilelewanedi. 25 'Enega boiboiya si'eno mwataya, ta 'ana
talauwala 'ebweu 'imai bagulaya ga pwatula 'ana 'ita 'atuwa witi
wate 'ilelewanedi witi 'ai'aila soladiya, ga muliyega 'itauya. 26 'Enega
maibo'adi sitabwama ga siuwa ga pwatula nidi topaisewao si'ita lobedi.
27 'Enega 'inapwana nina 'ina topaisewao simai ga sieonena, 'Inapwana,
atuna bobo'ana 'imu bagulaya lowa 'ulelewanedi, ta mwa'adega ga 'enega
pwatula ma'ediyao sitabwa leleleyama?'
28 "Ta tonibagula 'igwae, 'Nai 'agu talauwala 'ebweu 'ilelewanedi.'
"'Enega 'ina toguinuwao siona, 'Mwa'adega? Kapekapeyana be pwatula
nidi 'adabu yauledi?'
29 "Ta 'inapwana nina 'igwae, 'Tuwa! Wasa'u be sitabwa leleleyama,
manuna 'eguma watoo be pwatula wadabu yauledi, nai 'aina witi wate
ma'ediyao wadabu egogonedi. 30 [i]Ta tuta sesoi esiya 'enaya topaisewao
yada eonadi be pwatula siegogone nuganedi be sibwagilidi ta 'enega
sigabu yauledi, ta witi siegogonedi be 'igu anuwa masulaya siedododi."

Atuna gidalina be 'ebe gieseseya 'adi onasemalimali
(Maki 4:30-32; Luke 13:18-21)

31 'Ebweu wate onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, "Yaubada 'ina
etoloina 'atuwa nadigega beno atuna 'ebweuna tai 'i'ewena ga
bagulaya 'iasona. 32 Beno atuna gidalina tuga ta 'ina tabwa mulinaya
'iekaiwe be 'enega manuwao simama be nalinao 'ediya 'idi newa
si'abidi."
33 'Ebweu wate onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, "Yaubada 'ina
etoloina 'atuwa nadigega pwalawa 'ana 'ebe gieseseya. Gidalina tuga
waine 'i'ewena ga pwalawa sinabwana ma'iyana 'i'einisina, 'enega
maibo'ana 'iseseya."

Onasemalimali 'ina apwesa 'alena
(Maki 4:33-34)

34 Yesu 'ina ona getedi maibo'adi onasemalimali 'ediyega pwalu
'ie'itedi, manuna tauna tuta yauna onasemalimaliyega 'ie'ie'ita tomota
'ediya. 35 [j]Gete 'enega palopita 'ina onaupaupa 'iapwesa, nate lowaenei
'igimisimanena, 'igwae,
"Onasemalimaliyega yada simana be to'ase Yaubada 'ikwaiyena bale'u
'ana mweluluwa'unu 'enega yada onaei."

---

[i] **13:30** Md 3:12 [j] **13:35** Sam 78:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tolelewana 'ina guinuwa 'ana mwalatoi

36 'Enega Yesu pwalu 'ipilisinedi ga 'ilugu anuwaya, ta 'ina tononoyao
simai ga 'ena sigwae, "Onasemalimali pwatula bagulaya 'ana mwalatoi
'uda li'ami be 'ada nuwa sabwaleni."
37 'Enega Yesu 'igwae, "Witi atuna 'ana tolelewana nate Tomota
Natuna,[k] 38 [l]ta bagula nate bale'u maibo'ana, ta witi nate taudi Yaubada
'ina loina 'ana tomuliyao, ta pwatula nate taudi to'umalina 'ana
toguinuwao, 39 ta pwatula 'ana tolelewana nate tauna Seitani, ta tuta sesoi
nate tuta 'ana 'ebe losalowa, ta tosesoi taudi aniloseyao, 40 be tuta 'ana
'ebe losalowa 'enaya toto'umalidi taudi 'atuwa pwatula sida egogonedi
be sida gabu yauledi. 41 [m]Ta Tomota Natuna 'ina aniloseyao 'ida etunedi
be to'umalina 'ana toe'itao be 'ana toguinuwao sida egogonedima be 'ina
'ebeloina 'enega 42 sida ula apwesedi kaiwe 'ala'alasina solanaya, nate
sena nina 'enaya tomota sida dedoi be sida esala'i'ita 'elouya 'enega.
43 [n]"Be muliyega topalupaluyao Tamadi 'ina 'ebeloina solanaya sida
tuyayala, sinala nadigega.
"'Eguma yaita matenana 'ida nono.

Onasemalimali 'etoi wate

44 "Yaubada 'ina loina 'atuwa nadigega esaesa sinabwana, lowa
'ebweu bwa'a 'enaya sikwaiyena ta 'ebweu tai 'ilobena, ga 'ikwaiya
limena, 'enega ma ina gwausowala 'itauya ga 'ina gwegweyao maibo'adi
'iegimwaneyedi, ga 'adi maisa 'i'ewena ga bwa'a nina 'igimwanena.
45 "Ta wate Yaubada 'ina loina 'atuwa nadigega to'une 'ebweuna mwali bobo'ana
nuwanuwana. 46 'Enega 'ebweu mwali bobo'ana wawasae 'ilobena ga 'enega tauna
'ina bagi maibo'adi 'ipeledi be 'aene mwali nina bobo'ana wawasae 'ida 'ewa.
47 "Ta wate Yaubada 'ina loina 'atuwa nadigega gomana tomota siyauyena olaya,
ga mali iyana be mali iyana si'onedi, 48 ga gomana nina 'imaa geyogeyoi ta silisina
dabalaya, ga simiyatowa, ta iyana maibo'adi siweyalidi, be iyana bobo'adi gaeba
'ediya sisa'udi ta iyana to'umalidi siuledi. 49 Nadigega wate, tuta 'ana 'ebe losalowa
'enaya, aniloseyao sida ma be toto'umalidi sida weyalidi tobobo'adi 'ediyega, 50 be
sida ula apwesedi kaiwe 'ala'alasina solanaya, be 'ena sida dedoi ta siesala'i'ita
'elouya 'enega."

Gwegwe esaesa auwaudi ta kadekadelidi

51 'Enega Yesu 'ienaidedi, 'igwae, "Mwa'adega onasemalimali getedi
maibo'adi wamwalatonidiya?" Ta sinono ga silotamo, sigwae, "O!"

---

[k] **13:37** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina'itao e'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana lKeiso. [l] **13:38** 1 Ko 3:9 [m] **13:41-43** Md 25:31-46 [n] **13:43** Dan 12:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

52 'Enega 'ieonedi, “Gete tuga wada mwalatoni 'aene loina 'ana toe'itao
'eguma ni'atu Yaubada 'ina loina sipanaita 'ai'ailena, taudi 'atuwa
nadigega 'ebweu tonianuwa 'ina gwegwe kadekadelidi ta auwaudi
soladiya esaesa 'imiyami.”

Me Nasaleta Yesu siguitoyasena
(Maki 6:1-6; Luke 4:16-30)

53 [o]Yesu 'ina onasemalimali getedi 'ilosalonidi, ga sena gote 'ipilisinena,
54 ga 'iila 'ina 'asaya, ta 'idi Anuwa Tapwalolo 'ena 'ilugu ga 'ie'itedi, ta
tomota nuwadi 'iowana ga sigwae, “Tai gete mane 'enega 'ina sinasinapu
be 'ina guinuwa waiwaidi 'i'ewa'ewa?”
55 [p]Ta wate sigwae, “Nai tai gete to'abi'abi tuga natuna? Ta sinana
Meli, ta tasinao Yemesa be Yosepa be Saimoni be Yudasa, 56 ta wate
nuunao ma'edao tamiyami. Ta mwa'adega sana ga tai gete nadigega
'isinasinapu'esa?”
57 'Enega siguitoyasena. Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Palopitao 'adi
'amayaba silobaloba mali 'asa 'ediya. Ta taudi 'idi 'asaya nai 'idi anuwaya
nigeya 'adi 'amayabamo.” 58 'Enega Yesu nada 'ina guinuwa waiwaidi
nigeya yaudi 'iguiguinuwedi, manuna nigeya sida emisena.

Yoni togiebapitaiso 'ina mwawasa
(Maki 6:14-29; Luke 9:7-9)

14 1 Tuta gote 'enaya Elodi, tauna Galili 'ana toloina, Yesu 'ina
guinuwa alena 'inonona, 2 ga 'ina toguinuwao 'ieonedi, 'igwae,
“Nate tai nina tauna Yoni togiebapitaiso, ni'atu 'aene mwawasega 'itoolo
limana ga 'enega ma ina waiwai 'iguiguinuwa.”
3 Manuna lowa Elodi Yoni 'igiyaina ga 'iyonina ta deliya 'isa'una. Ta
Yoni 'ana giyai 'alena nate 'ebweu waine 'ana esana Elodiasa, nate Elodi
tasina Pilipi mwanena, 4 ta Elodi 'iagina ga 'iaina, ta Yoni Elodi 'ieonena,
'igwae, “Gote nigeya bubuna bobo'ana manuna tasiyo mwanena 'uaina.”
5 Nate 'alena 'enega Elodi nuwanuwana be Yoni 'iloemwawasi, ta esi
tomota yaudi Yoni si'awa palopitaena, 'enega Elodi 'imatauta ga nigeya
Yoni 'iloeloemwawasi.
6 Muliyega Elodi 'ina 'asiyata tubuwa 'ana 'ebe nuwa'i'ita sagalina
'enaya boda siegogona, ga Elodiasa natuna mewainena boda matadiya
'ilausa ga Elodi 'igiegwausowalina. 7 'Enega Elodi gomagweine nina 'ena
'iona oboboma be 'aene 'abo to'ase nuwanuwana 'ida 'ebwa'e tuga, ta
wate 'isawa tamatamana. 8 'Enega sinana 'iona gomagweine 'enaya ga
'enega gomagweine nina Elodi 'ieonena, 'igwae, “Nuwanuwagu Yoni
togiebapitaiso bulubuluna gaeba 'enaya 'usa'u be 'u'ebwa'egu.”

---

[o] **13:53-54** Yo 7:15 [p] **13:55** Yo 6:42

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 'Enega Elodi 'inuwamwau sinabwana, ta tuwa tuga 'ina
sawatamatamana 'inuwa'i'isina, ta boda ni'atu 'ina ona sinonona,
'enega 'itagwala, 10 ta 'ina toguinuwao deliya 'ietunedi, ga Yoni 'otona
si'upwena, 11 ta bulubuluna gaebaya siusena ga sime'ena, ga gomagweine
si'ebwa'ena. Ta gomagweine nina 'i'ewena ga 'itauyena sinana 'enaya.
12 Ta Yoni 'ana tomuliyao simai ga Yoni kokowana si'ewena, ga sisa'u
'ali'aliyena, ta muliyega sitauya Yesu 'ena, ga yage gete sisimanena.

Pwalu sinabwana Yesu 'ie'enidi
(Maki 6:30-44; Luke 9:10-17; Yoni 6:1-14)

13 Ta Yesu yage gete 'inonona, 'enega 'iapwesa ga waga 'igeluna ga
'itauya sena mwatui daitaya. Ta boda Yesu 'ina tauya alena sinonona,
'enega 'idi 'asa 'ediyega siapwesa ga 'edega sitauya Yesu 'enaya.
14 [q]Ta tuta nina Yesu wagega 'isuya dabalaya pwalu sinabwana 'i'itedi,
ga 'ina nuwa'ole'oleyega tole'oasao 'igiebobo'anedi.
15 Ta 'asuinuwanuwaya 'ina tononoyao simai ga Yesu sieonena, sigwae,
"'Inapwana, sena gete mwatui daita ta 'iabe 'iguguyoi. 'Enega boda getedi 'uda
etunedi be sida ila, be 'adi masula sida gimwane 'asa selabediya 'ediya."
16 Ta Yesu 'igwae, "Geya'abo sitautauya, ta 'omi esi masula wa'ebwa'edi
be si'a'a."
17 'Enega sigwae, "Ya! 'Ama masula nigeya yauna, nate namo beledi
nima ta iyana 'eluwa."
18 Ta Yesu 'igwae, "Beledi be iyana nidi wa'ebwa'egu."
19 'Enega pwalu 'iloinedi ga pwatulaya simiyatowa, ga beledi nima ta iyana
'eluwa 'i'ewedi, ta 'i'itatu'e galewaya, ga masula nidi manudi 'iona oboboma,
ga muliyega beledi 'igitomwedi, ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi ga taudi tomota
'ediya sieguyaiyedi. 20 'Enega maibo'adi si'ai ga gamwadi 'ipawa, ta masula
tupwatupwadi siegogonedi, ga kodo tuwelo siloemaedi. 21 [r]To'e'ai nidi tai dimo 'adi
yau paibi tausani nadigega, ta wate iine be gogama yaudi nigeya sisawasawadi.

Yesu ola debanega 'itauya
(Maki 6:45-52; Yoni 6:15-21)

22 'Enega 'ina tononoyao 'iloinedi be wagaya sigelu be 'aene sinugana
mali esenaya, ta tauna 'aene tomota maibo'adi 'iemataluwedi be siila 'idi
'asaya. 23 [s]'Enega sigelu, ta Yesu pwalu 'ietunediya, ta muliyega tauna
tebweuna 'oyaya 'itu'e sabi sidasida Yaubada 'ena. 'Enega ni'atu 'iboi, ta
Yesu tebweuna namo 'imiyami.
24 Ta tonono nidi 'idi waga ni'atu sineyena ga sidolo bwagabwagaya,
ga lisu sinabwana silobena ga 'idi waga 'ilobunibuni, ta wate yagila
matadiyega 'imeema.

---

[q] **14:14** Md 9:36, 15:32 [r] **14:21** Md 15:38 [s] **14:23-24** Lu 6:12, 9:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25 Ta tomwa uliulitaya Yesu ola debanega 'itauyama, ga 'ina tononoyao
nidi selabediya 'iapwesa. 26 [t]'Gote 'ena 'ina tononoyao Yesu si'itena
ola debanega 'imeemai, ga simatauta sinabwana, 'enega sinanala, 'idi
nuwanuwa 'aene welabana si'itena.
27 Ta Yesu 'ieonedi, "Geya'abo wamatamatauta. 'Abo'agu tuga, 'imi
'inapwana."
28 'Enega Pita 'iona, 'igwae, "'Inapwana, 'eguma ona'ai'aila 'oyo,
'ueonagu be ola debanega yawawa 'emuya."
29 Ta Yesu 'igwae, "'Umai."
'Enega Pita wagega 'imwa'uta ga ola debanaya 'itautauya Yesu 'enaya.
30 Tuta nina 'itautauya yagila sinabwana 'i'itena, ga 'imatauta, ta olaya
'idalala, ga 'ibwau, "'Inapwana, 'ulemegu!" 31 Ta Yesu 'ilomanini ga Pita
'igiyaina ta 'igwae, "Toemisa gidaliyo, to'ase manuna 'uenuwanaluwa?"
32 'Enega siteluwa wagaya sigelu, ta yagila 'ipela.
33 [u]Ga taudi waga 'ana tomiyanao sibwagobwago Yesu 'ena, ta sigwae,
"Ona'ai'aila, 'oyo Yaubada Natuna."

Tole'oasao 'igiebobo'anedi sena Genesaleta 'ena
(Maki 6:55-56)

34 'Enega siabala sena Genesaleta 'enaya ga sisuya dabalaya. 35 Ta sena
nina 'ana tomiyanao Yesu si'inanena, 'enega ale silelewanena 'idi 'asa
maibo'ana 'ediya ga 'idi tole'oasao maibo'adi sime'edi Yesu 'enaya, 36 [v]ta
sisidena, sigwae, "'Inapwana, kapekapeyana be tole'oasao getedi 'amu
'oama tupitupinamo sida gitoo?" Ga Yesu 'itagwala. 'Enega taudi 'ana
'oama sigitoona sibobo'ana.

Me Yudia tubudiyao 'idi bubuna
(Maki 7:1-23)

15 1 Muliyega Palisiyao be loina 'ana toe'itao Yelusalemega simai
Yesu 'ena, ga sieonena, sigwae, 2 "To'ase manuna 'imu tononoyao
'abo 'e'ai mulinaya nigeya nimadi sida 'utudi, nate tubudao 'idi loina
sile'oale'oa?"
3 Ta 'ieonedi, "'Omi wate Yaubada 'ina loina wale'oale'oa, manuna
tubumiyao 'idi bubuna wamulimuliyedi. 4 [w]Yaubada 'ina loina 'eluwa
getedi: 'ebweuna 'igwae, 'Tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi', ta 'eluwena
wate 'igwae, ''Eguma yaita tamana nai sinana 'i'awa to'umaliyedi,
'ilobwenena be waloemwawasi.' 5 Ta 'omi 'imi e'ita kabokabo, wagwae,
''Eguma yaita tamana be sinana 'ieonadi, 'igwae, "'Igu gwegweyao
ni'atu yatagwaleda Yaubada 'enaya, 'enega nigeya sawesaweguya be
yalememi" ', 'enega 'imi nuwanuwa 'aene tai nina 'ina lema nai 'ina

---

[t] **14:26** Lu 24:36-37 [u] **14:33** Md 27:54 [v] **14:36** Md 9:20-21 [w] **15:4** Sia 20:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'amayaba tamana 'enaya nigeya yage sinabwana. 6 Tubumiyao 'idi loina
gete 'enega Yaubada 'ina loina waeyage besobesoena.
7[x]"Ona'ai'aila 'omi tokabokabo. Lowaenei Aisea palopita manumi
'ionaupaupa 'ai'aila, tuta nina Yaubada 'ina ona 'isimanena, 'igwae,
8 'Tomota getedi 'awadiyega si'ama'amayabegu ta 'atediyega nigeya,
9 ta wate 'eguya sitapwalolo besobeso,
manuna 'idi e'itao 'abo'agu nigeya 'eguyega,
ta esi tomota tuga 'idi nuwenuwega.' "
10 'Enega tomota 'ibwauyedima ga 'ieonedi, "Ona gete wanono
be wada mwalatoni 'aene 11[y]masula nidi 'awadega silugulugu
nigeya sawesawenaya be sigiegie bailida ta esi ona nidi 'awadega
siapweapwesama taudi esiya sigiebailida."
12 'Enega 'ina tononoyao Yesu 'ena simai ga sieonena, "'Inapwana,
'unonona 'aene Palisiyao 'imu ona gete manuna ni'atu sinuwa mwau."
13 Ta Yesu 'igwae, "Kaiwe nidi Tamagu nigeya 'iasoasodi, ma'etamo
'idabu yauledi. 14[z]Ta tuwa tuga, Palisiyao nidi sida miyami 'ana laba
sibebe'u, manuna taudi toanuganao matakebokebodi, be 'eguma
gosediyao matakebokebodi sianuganedi, 'iabe maibo'adi gaulaya
sibebe'u."
15 'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, "Onasemalimali gete 'ana mwalatoi
'uda li'ami 'emaya."
16 Ta Yesu 'igwae, "Nai 'omi wate 'etamo nuwami nigeya
'isabwasabwalena, 17 'enega nigeya wamwalamwalatoni 'aene to'ase
'awadega 'ilugulugu gamwadaya 'itatauya, be muliyega 'itatauya
sumwana 'enaya. 18 Ta esi to'ase tomota 'awadiyega siapweapwesama
nate 'atediyega simeema ta sigiegie bailidi, 19[a]nate nuwanuwa to'umalidi
be loemwawasa be loelata be sogala be 'ipwala be onakabokabo be
sinala be. 20 Yage getedi 'ediyega tomota 'igiegie bailidi, ta 'abo nimada
geya'abo ta'utu'utudi tuta 'e'ai 'enaya, nate yaluyaluwada geya'abo
'igiegie baili."

Kenani wainena 'ina emisa
(Maki 7:24-30)

21 'Enega Yesu sena nina 'ipilisinena ga 'itauya Taiya be Saidoni
senadiyao 'ediya. 22 Ta sena nina 'enega Kenani wainena 'ebweu
'iapwesa ga Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, 'oyo Debida 'ina
susu, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu, manuna natugu mewainena ni'atu
yaluyaluwa bi'i 'igiekabaleyena," 23 Ta Yesu waine nina 'ina bwau
nigeya 'ie'ie'isa, 'enega 'ina tononoyao simai ga Yesu sisidena, sigwae,
"Waine nina 'ue'idi'idiye be 'itatauya, manuna 'ibwaubwau wawasae."

---

[x] **15:7-9** Ais 29:13 [y] **15:11** Md 12:34 [z] **15:14** Md 23:16 [a] **15:19** Ga 5:19-21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 Ta Yesu 'igwae, "'Abo'agu yamai sipi kwanikwanidi Isileli namo 'ina
'ebeloina solanaya manudi."
25 Ta esi waine nina 'imai ga Yesu matanaya 'i'aetulasa, ta 'igwae,
"'Inapwana 'uda lemegu."
26 Ta Yesu 'iona, "Nigeya sawesawenaya be gogama 'adi masula
ya'ebwaya kedewa 'ediya."
27 Ta waine nina 'igwae, "'Inapwana, nate ona'ai'aila. Ta mwa'adega
masula mugumuguna 'abo sibebe'u 'inapwana 'ina 'ebe 'e'ai 'enega,
sawesawenaya be 'ina kedewao si'a'ani?"
28 [b]'Enega Yesu waine 'ina ona nina 'ie'isena, 'igwae, "Waine, 'oyo sa'i
toemisa 'ai'aila. 'Enega gete tuga 'imu emisa nina uwana 'ida apwesa." Ta
tuta gote 'enaya waine nina natuna 'ibobo'ana limana.

Tole'oasao yaudi 'igiebobo'anedi

29 'Enega Yesu sena nina 'ipilisinena ga 'iawadawada'e Galili olana
le'awinega, ga 'oyaya 'itu'e, ga nada 'imiyatowa. 30 Ta boda sinabwana
silagama ga 'idi tole'oasao sime'edi, taudi tolopegoi be, taudi esilae
'ediyega sinenetaya be, tomata kebokeboyao be, toekabaleyao be 'aidi
tole'oasao wate Yesu selabenaya sisa'udi ga 'igiebobo'anedi. 31 'Enega
pwalu nidi si'itedi toekabaleya sionaona be sinonono, be taudi esilae
'ediyega sinenetaya sibobo'ana limana, be tolopegoi sitautauya
palupalu, be tomata kebokebo matadi si'esasedi. 'Enega boda nidi
sinuwa owana, ga me Isileli 'idi Yaubada nina situpuna.

Yesu pwalu 'ie'enidi
(Maki 8:1-10)

32 [c]'Enega Yesu 'ina tononoyao 'ibwauyedima ga 'ieonedi, "Boda
getedi ya'atenuwa 'ole'oleyedi, manuna ni'atu 'asiyata 'etoi bada
ma'egwao 'amiyami ta nigeya 'adi masulamo, ta geya nuwagu be
mabotanidi yaetune iledi 'abona nai 'edaya sitatai."
33 Ta 'ina tononoyao sieonena, sigwae, "Sena getei mwatui daita, ta
mwa'adega pwalu sinabwana getei 'adi masula taloba'ese?"
34 'Enega Yesu 'ienaidedi, 'igwae, "'Eisa 'ami belediyao simiyami?"
Ga sigwae, "Beledi sebeni ta 'aina iyana gidalidi."
35 'Enega boda 'iloinedi ga bale'uya simiyatowa. 36 Ga beledi sebeni
be iyana nidi 'i'ewedi ga manudi 'iona lokagutoki Yaubada 'ena ga
'igitomwedi, ta 'i'ebwa'edi 'ina tononoyao 'ediya, ga taudi sieguyaiyedi
boda nidi 'ediya.
37 Ta maibo'adi si'ai ga gamwadi 'ipawa, ga muliyega masula
tupwatupwadi siegogonedi ga kodo sebeni siloemaedi. 38 To'e'ai nidi

---

[b] **15:28** Md 8:10, 13 [c] **15:32** Md 14:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tai dimo 'adi yau powa tausani, ta wate iine be gogama yaudi nigeya sisawasawadi.

39 Muliyega pwalu 'ietunedi ga siila limana, ta Yesu wagaya 'igelu, ga Magadani senanaya 'itauya.

We'iwe'iyaya manudi

(Madiu 12:38-41; Maki 8:11-13; Luke 12:54-56)

16 1 [d]'Ebweu tuta 'enaya 'aidi Palisiyao be Sadusiyao simai ga Yesu sienaidena, sabi toona, ga sieonena, "Kapekapeyana be we'iwe'iyaya 'ebweu 'uda guinuwe be 'ada 'awa'ai'aile 'aene 'imu waiwai Yaubada 'enega 'imai?"

2 Ga Yesu 'iona, "'Omi 'abo sinala wa'ita 'isugusuguwa be galewa 'ebwaga 'enega 'ibweyalina, ni'atu wamwalatonina 'aene 'iabe mali 'asiyata 'enaya 'oelaa bobo'ana. 3 Ta 'abo gonagonaya galewa bweyabweyalina ta gaigaina wa'itai, nate wasinapu 'aene kwau 'imeema. Ga nate ona'ai'aila we'iwe'iyaya nidi 'oelaa manudi 'adi mwalatoi ni'atu wamwalamwalatonidi, ta esi we'iwe'iyaya gete tuta nidi manudi nigeya wamwalamwalatonidi. 4 [e]'Epata gete 'omi to'umalimi ta sogala 'alemi, nate 'alena we'iwe'iyaya wa'ebe'ebese be 'aene 'ediyega wada mwalatoi 'ai'ailigu 'aene Yaubada 'enega yamai, ta geya'abo sa'i we'iwe'iyaya nidi wa'ita'ita. Nate namo Yona manuna wanuwa'i'isi, tauna tuga we'iwe'iyaya manumi." 'Enega Yesu 'ipilisinedi ga 'itauya.

Palisiyao be Sadusiyao 'idi 'ebe gieseseya beledi manuna

(Maki 8:14-21)

5 'Enega mali esenaya siabala, ta 'ina tonono nidi 'adi 'abwaga nigeya si'ewa'ewadi, manuna sinuwa pupuledi. 6 [f]Ga nada Yesu 'ieonedi, "Palisiyao be Sadusiyao 'adi beledi 'ana 'ebe gieseseya 'enega wa'ita'i'isimi."

7 'Enega tonono nidi taudimo 'ediya sigwae, "Nai Yesu 'ina ona 'alena getei manuna 'ada 'abwaga tanuwa pupulena."

8 Ta Yesu 'idi nuwanuwa ni'atu 'imwalatonina, 'enega 'ieonedi, "To'ase manuna waonaona 'aene nigeya 'ami 'abwagamo? Nate nigeya manuna yaonaona. Nigeya waemiemisa 'ai'aila, aga? 9 [g]Nigeya sana wanuwa sabwalena tuta nina beledi nima 'ediyega tomota paibi tausani yae'enidiya, ta masula 'ana tupwa maibo'ana waegogonedi, 10 [h]ga 'enega kodo yaudi waloemaedi? Tomota wate powa tausani beledi sebeni 'ediyega yae'enidiya ta 'ana tupwa maibo'ana waegogonedi ga

---

[d] **16:1** Md 12:38; Yo 6:30 [e] **16:4** Ion 1:17 [f] **16:6** Lu 12:1 [g] **16:9** Md 14:17-21
[h] **16:10** Md 15:34-38

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kodo yauna 'ediyega waloemaedi? 11 'Enega to'ase manuna ga nigeya
wanuwanuwa sabwalena 'aene nigeya masula manuna yaonaona? Ta esi
Palisiyao be Sadusiyao 'idi 'ebe gieseseya 'enega wa'ita'i'isimi."
12 Gote 'ena nuwadi 'isabwalena 'aene nigeya beledi 'ai'aila 'ana 'ebe
gieseseya manuna 'ionaona, ta esi Palisiyao be Sadusiyao 'idi e'itao
'ediyega sida 'ita'i'isidi.

Pita 'ina simana Yesu manuna
(Maki 8:27-30; Luke 9:18-21)

13 'Enega Yesu 'imai Sisalia Pilipai senanaya ga 'ienaida 'ina tononoyao
'ediya, 'igwae, "Mwa'adega tomota 'idi ona 'abo'agu Tomota Natuna
manugu, 'aene 'abo'agu yaita?"
14 [i]'Enega sigwae, "'Aina tomota siona 'aene 'oyo Yoni togiebapitaiso, ta
'aina tomota siona 'aene 'oyo Ilaitiya, ta 'aina siona 'aene 'oyo Yelemaiya
nai gimipalopita 'ebweu tuga."
15 Ga Yesu 'ienaidedi, 'igwae, "Ta 'omi mwa'adega 'imi nuwanuwa 'aene
'abo'agu yaita?"
16 [j]'Enega Saimoni Pita 'ilolagata ga 'igwae, "'Oyo To'etoseyana
Yaubada mayawasina natuna."
17 [k]Ta Yesu Pita 'ieonena, 'igwae, "Saimoni, Yona natuna, 'oyo
ona'ai'aila togwausowala 'ebweu, manuna 'imu mwalatoi gete nigeya
tomota 'ediyega, ta esi Tamagu galewaya 'ina mwalatoiyega 'i'ebwa'emu.
18 [l]Ta wate yaeonayo 'aene 'amu esana Pita, ta 'oyo gulewa, be 'emuya
'igu ekalesiya yada 'abi, be 'enega geya'abo bubuna to'umalina 'iewaiwai
'igu ekalesiya nina 'ena. 19 [m]Ta wate 'ebeloina galewaya 'ana 'ebe gigege
ya'ebwa'eyo, be to'ase bale'uya 'ugibode, galewaya wate sigibode, ta wate
'abo to'ase bale'uya 'ugigege, galewaya wate sigigege."
20 Gote 'ena Yesu 'ina tononoyao 'iloina pa'aledi, 'igwae, "Geya'abo
'ebweu yaita 'ena wasimasimanegu 'aene 'abo'agu To'etoseyana nina."

Yesu 'ina mwawasa ma'etamo manuna 'igimisimana
(Maki 8:31–9:1; Luke 9:22-27)

21 Tuta gote 'enaya Yesu 'ie'ale ga 'ina tononoyao 'ie'itedi, 'igwae,
"'Ilobwenena be yatatauya Yelusalema be nada 'elouya yaudi yada lobadi,
'inapwanao be totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao 'ediyega, be gote
'ena siloemwawasigu, ta 'asiyata 'etonina 'enaya Yaubada 'ida gietoolo
limagu."
22 'Enega Pita Yesu ma'alenaya 'itauyena, ga 'i'enapa'alina, 'igwae,
"'Inapwana, yage gete geya'abo 'emuya 'iapweapwesa!"

---

[i] **16:14** Mk 6:14-15 [j] **16:16** Yo 6:69 [k] **16:17** Md 17:5 [l] **16:18** 1 Ko 3:11; Gu 4:10-12; Ep 2:20 [m] **16:19** Yo 20:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23 Ta Yesu 'iasakowasi ga 'iona Pita 'enaya, 'igwae, "'Oyo Seitani, gete
tuga 'upilisinegu! Geya'abo 'u'eto'etobodegu! 'Imu nuwanuwa tomota 'idi
nuwanuwa, ta nigeya Yaubada 'ina nuwanuwa nadigega."
24 [n]Muliyega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "Yaita 'eguma
nuwanuwana be 'imuliyegu, 'ilobwenena be tauna 'ina nuwanuwa 'ida
guitoyase, be tauna 'ana kelose 'i'aali, be 'enega 'imwamwawasa, nate
nadigega 'agu muliya nina 'ana 'eda.
25 "Ta 'eguma yaita yawasina 'iegagale, ma'etamo yawasi nina 'iloseye.
Ta 'eguma yaita yawasina manugu 'itagwale be 'imwamwawasa, tauna
'iabe yawasina bobo'ana 'iloba.
26 "'Eguma 'ida esaesao bale'uya sinabwa wawasae talobadi, nate yage
besobeso, ta esi yage sinabwana nate yawasida bobo'ana. Manuna 'eguma
yawasida bobo'ana taloseyedi, nigeya 'ebweu wate 'ana lopa'elu 'imiyami.
27 [o]"Ma'etamo 'abo'agu Tomota Natuna yaila limanama, be Tamagu 'ina
esaesa tuyatuyayalina 'enega yailama, ta wate aniloseyao ma'egwao, be
tomota 'idi guinuwao 'adi e'isa ya'ebwa'edi.
28 "Yaona 'ai'aila 'emiya 'aene tomota 'aimi geya'abo wamwawamwawasa 'ana
laba 'abo'agu, Tomota Natuna, yailama sabi loina be 'ena wa'ita limagu."

Yesu 'ana 'ita 'idumaduma
(Maki 9:2-13; Luke 9:28-36)

17 1 'Asiyata sikisi mulinaya Yesu 'ina tononoyao 'etoi 'i'au'ewedi, ga ma'enao
situ'e 'oya 'ebweu kesolana 'ena. Tonono nidi taudi Pita be Yemesa
matasina Yoni. 2[p]Tuta nina 'idi miya 'oyaya Yesu maninina si'itena tuyayalina
'atuwa sinala 'ana 'ita, ta 'ana 'oama 'iwakeke 'atuwa maedana 'isaesae. 3 Ta wate
Mosese be Ilaitiya siapwesama ga Yesu nina ma'edi si'awa'awagwae.
4 'Enega Pita 'ilolagata ga Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, 'ida miya
gete nadigega bobo'ana, 'enega 'ilobwenena be 'eguma 'utatagwala
yoeyoe 'etoi ya'abidi be 'ebweu 'oyo manuyo, ta 'ebweu Mosese manuna,
ta 'ebweu Ilaitiya manuna."
5 [q]Pita 'ina ona ma'etamo nigeya 'ilosalosaloni ta pwana maedanina
'italaekabobodi, ta pwana 'enega 'enana 'ebweu sinonona, 'igwae, "Gete
natugu bobo'ai'ailina, tauna manuna yagwausowala sinabwana, 'enega
'ina onao wada nonodi."
6 Ta tonono nidi ona nina sinonona ga ma idi matauta sibe'u sanamwa'uta,
7 ga Yesu 'imai ga 'igitoodi, 'igwae, "Watoolo. Geya'abo wamatamatauta."
8 'Enega sisanatu'e ga Yesu tebweuna namo 'itootoolo si'itena.
9 'Enega 'oyega siebuebusima ga Yesu 'iloinedi, 'igwae, "Yage nidi ni'a
wa'itedi geya'abo tomota 'ediya wasimasimanedi ga 'ana laba 'abo'agu
Tomota Natuna mwawasega yatoolo limana."

---

[n] **16:24** Lu 14:27 [o] **16:27** Lo 2:6; Et 22:12 [p] **17:2** 2 Pi 1:16-18 [q] **17:5** Md 3:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 [r]Ga Yesu 'ina tononoyao 'ena sienaida, sigwae, “To'ase manuna
loina 'ana toe'itao siona 'aene Ilaitiya 'igimi nuganama, be muliyega
To'etoseyana nina 'imama?”
11 Ta Yesu 'igwae, “O nadigega, Ilaitiya 'aene 'ida giminuganama be
'enega yage maibo'adi 'ida giepaepaludi. 12 [s]Ta sa'i Ilaitiya nina ni'atu
'imai saba, ta tomota nigeya si'ina'inana ta esi siguinuwa besobeso 'enaya
to'ase 'idi nuwena nadigega, 'iabe wate 'abo'agu Tomota Natuna nadigega
'eguya sibubuna'esa.” 13 [t]'Enega tonono nidi gote 'ena sinuwena 'aene
Yesu Yoni togiebapitaiso manuna 'ionaona.

'Ebweu gwama 'ana le'oasa lobwebwai Yesu 'igiebobo'anena
(Maki 9:14-29; Luke 9:37-43)

14 'Enega Yesu ma ina tononoyao simwa'uta boda 'ediya, ta 'ebweu
tai 'imai ga 'i'aetulasa Yesu matanaya, 15 ta 'igwae, “'Inapwana, natugu
'uda 'atenuwa 'ole'oleyei be 'uda giebobo'ane, manuna tuta yauna 'ana
lobwebwai manuna 'itaitai, ta bwalana siuyauya sinabwana, ta 'aina
tuta 'ediya 'awesabelulu 'enaya 'ibe'ube'u, ta 'aina tuta bwasi ni'u 'ediya
'ibe'ube'u. 16 Ta 'imu tononoyao 'ediya yame'ena, ta nigeya sawesawediya
be sigiebobo'ane.”
17 'Enega Yesu 'ieonedi, “'Omi sana mwa'adega? Ga debami pa'ala
yaita! Nai nigeya waemiemisegu, aga? Ni'atu 'imi debapa'ala 'enega
yalo'ame'ame. Baga, gwama nina wame'e 'eguya be ya'ita.”
18 'Enega Yesu yaluyaluwa bi'i 'iloinena ga lobwebwai gwama nina
'enega 'iapwesa ga 'ibobo'ana limana.
19 Muliyega Yesu 'ina tononoyao simai ga taudimo Yesu ma'enao,
ta sieonena, sigwae, “'Inapwana, mwa'adega 'abo'ama ga nigeya
sawesawemaya be yaluyaluwa bi'i 'aula apwese.”
20 [u]Ga Yesu 'igwae, “Manuna 'imi emisa nenetana. Yaona'ai'aila
'eguma 'imi emisa 'ana waiwai beno atuna nadigega, ma'etamo 'oya gote
'ena wagwae, ‘Gete 'enega 'umiya dolo’, 'iabe 'ida ematamatana tuga.
Nadigega wate yage maibo'ana sawesawemiya be waguinuwedi.” 21 (-)

Yesu 'ina mwawasa manuna 'iona limana
(Maki 9:30-32; Luke 9:43-45)

22 [v]Muliyega Galili 'ena simiyami, ga Yesu 'iemataluwedi, 'igwae,
“'Abo'agu Tomota Natuna, ta ma'etamo 'agu tosipupu 'ida 'ebwayaegu
'agu talauwalao 'ediya 23 be siloemwawasigu, be 'asiyata 'etonina 'enaya
Yaubada 'igietoolo limagu.” Yesu 'ina simana gete manuna sinuwamwau
'ai'aila.

---

[r] **17:10** Mal 4:5 [s] **17:12** Md 11:14 [t] **17:13** Lu 1:17 [u] **17:20** Mk 11:23
[v] **17:22-23** Md 16:21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'Idi takisi Anuwa Tabu manuna

24 [w]Muliyega sitauya Kapaneumi 'enaya, ta takisi Anuwa Tabu manuna
'ana toegogonao simai ga Pita 'ena sigwae, "Mwa'adega, sawesawenaya
be 'imu toe'ita nina 'itakisi, nai nigeya?" 25 Ta Pita 'igwae, "O, 'iabe 'ina
takisi 'isa'u."

'Enega Pita 'iilama anuwaya, ta Yesu Pita 'ieonena, 'igwae, "Saimoni,
to'ase 'imu nuwena toloinao bale'uya manudi, yaisigedi 'ediyega takisi
si'ewa'ewa? taudi natudiyao 'ediyega? nai mali tomota 'ediyega?"

26 'Enega Pita 'igwae, "Mali tomota 'ediyega."

Ga Yesu wate 'iona limana, 'igwae, "Ona'ai'aila! Ta esi taudi natudiyao
nigeya 'adi mwaumo. 27 Ta geya'abo taloogwautoyasa, 'abona nai 'edaya
sinuwamwau. 'Enega gete tuga bani 'u'ewa be 'udolo le'awaya be 'abo
gimiiyana 'ulisi, 'awana 'ugigege be solanega mani 'u'ewenama be
'u'ebwa'edi, nate 'oyo be 'abo'agu 'ida takisi, sawesawedaya."

Yaisigedi taudi toloetana Yaubada matanaya?
(Maki 9:33-48; Luke 9:46-48, 17:1-2)

18 1 [x]Tuta gete 'enaya Yesu 'ina tononoyao simai ga sieonena, sigwae,
"'Inapwana, yaita toloetana Yaubada 'ina loina solanaya?"

2 'Enega Yesu gwama 'ebweuna 'ibwauyenama, ga gwama nina
gamwagamwanidiya 'ietoolona, 3-4 [y] [z]ta 'ieonedi, "Yaona'ai'aila yaisigedi
'omi 'eguma 'imi nuwamwa'uta gwama gete nadigega, 'omi toloetana
Yaubada 'ina loina solanaya, ta 'abo nigeya wanuwanuwa'ebuni be
gogama gidalidi nadigega, geya'abo sa'i walugulugu 'ina 'ebeloina 'enaya.

5 [a]"'Enega 'eguma 'ebweu tomota gwama gete nadigega 'i'au'ewa
manugu, tauna 'abo'agu wate 'i'au'ewegu. 6 Ta esi 'eguma yaita 'itoo be
'agu toemisao gogama getedi 'ediyega 'ebweuna 'igie be'uyei, tai nina
nai waine nina 'ilobwenena be gulewa sinabwana 'otonaya silosipwa be
magulewana siula mwa'ute ni'uya be 'idalala.

7 "'Omi me bale'u nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'ebe be'u yaudi
simiyami. Ona'ai'aila 'ilobwenena be 'ebe be'uyao bale'uya sida miyami,
ta esi 'eguma tai 'itoo be gosenao 'igie be'uyedi, ma'etamo tai nina
'ito'umali 'ai'aila.

8 "Ta 'eguma nimayo nai 'aeyo 'igie be'uyeyo 'ilobwenena be 'u'upwa
yauledi. Nigeya 'ana to'umalinamo 'eguma manima 'upwa'upwayo nai
ma imu lopegoi ta yawasiyo bobo'ana 'uloba. Ta esi to'umali wawasae
'emuya 'eguma manima luwaluwayo be ma'ae luwaluwayo siula
mwa'uteyo kaiwe 'ala'alata atayana 'enaya.

---

[w] **17:24** Sia 30:13 [x] **18:1** Lu 22:24 [y] **18:3** Md 19:14 [z] **18:3-4** Mk 10:43-44
[a] **18:5** Yo 13:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 “Matayo wate nadigega 'eguma 'igie be'uyeyo 'u'iwa yaule tuga,
manuna nigeya 'ana to'umalinamo 'eguma mamata 'ebwe'ebweuyo
ta yawasiyo bobo'ana 'uloba. Ta esi to'umali wawasae 'emuya 'eguma
mamata luwaluwayo siula mwa'uteyo 'asagabugabu 'enaya.

Gogama geya'abo wae'idi'idiyedi
(Luke 15:3-7)

10 “Gogama gete nadigega geya'abo 'ebweuna 'ediyega wae'idi'idiye.
Ona'ai'aila, gogama nidi 'idi aniloseyao tuta maibo'ana galewaya Tamagu
matanaya simiyami, ta siduneduneye. 11 [b](-)
12 “Ta mwa'adega 'eguma tai 'ina sipiyao 'adi yau analedi, ta 'ebweuna
'ediyega 'itauyagesi be 'ikwakwani, 'iabe nainiti naini nidi 'oyaya 'iasa'udi be
kwanikwanina nina 'i'ebesei, aga? 13 Ta 'abo 'iloba limai, ona'ai'aila 'iabe 'ina
gwausowala sinabwa wawasae. Ta esi site nainiti naini nidi bobo'adi nigeya
manudi 'igwaugwausowala wawasae. 14 'Enega gete tugai wada mwalatoni 'aene
Tamagu galewaya geya nuwana be gogama getedi 'ediyega 'ebweu yaita 'iesiesilae.

Tasidai 'ina loegesi manuna.
(Luke 17:3)

15[c] “Ta 'eguma tasiyo to'umalina 'iguinuwe 'emuya, 'utoo be wateluwa namo
'ina to'umalina nina wagiepaepalu, be 'eguma 'enayo 'inono, bobo'ana, nate ni'atu
waegosigosiyana limana. 16[d] Ta 'eguma geya nuwana be 'enayo 'inonoi, tomota
'ebweuna nai 'eluwa wate 'u'ewadi be ma'emiyao tasimuna 'enaya waona be
'ina to'umalina 'ana 'ai'aila 'ida nuwasabwaleni. 17 Ta 'eguma tuga geya nuwana
be 'inonomi waona apwesa toekalesiyao 'ediya, be 'eguma geya nuwana wate
toekalesiyao 'idi ona 'inonodi, wada guitoyase tuga be 'imiya apwesa nadigega
takisi 'ana toegogonao.
18 [e] “Yaona'ai'aila to'ase 'abo bale'uya wayonidi, yage nidi galewaya
'iabe wate siyonidi. Ta wate to'ase 'abo bale'uya wali'amidi 'iabe yage
nidi wate galewaya sili'amidi.
19[f] “Gete tuga yaeonami 'aene 'eguma yaisigedi siteluwa 'emiyega bale'uya
sitatagwala 'ebweu yage manuna be manuna sisidasida Tamagu galewaya 'enaya,
'ida guinuwa tuga. 20 Manuna 'eguma 'ebweu sena 'enaya 'eluwa nai 'etoi tomota
'agu esanega simiya egogona, 'abo'agu wate gamwagamwanidiya yamiyami.”

Nuwatau manuna

21 'Enega Pita 'imai ga Yesu 'ieonena, 'igwae, “'Inapwana, 'eguma tasigu
tuta yauna 'eguya to'umalina 'iguiguinuwei, ma'eisa sawesawenaya be
'ina to'umalina nina yanuwataudi, masebeni, nai 'eisa?”

---

[b] **18:11** Lu 19:10 [c] **18:15** Lu 17:3; Ga 6:1 [d] **18:16** Yo 8:17 [e] **18:18** Yo 20:23
[f] **18:19** Yo 15:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 Ga Yesu 'iona, "Nigeya masebeni namo, ta esi tomoyauyau.
23 Manuna Yaubada 'ina loina 'atuwa kini 'ebweuna, tauna nuwanuwana
be 'ina toguinuwao 'idi lowaga siyotuli 'enaya. 24 'Enega 'ie'ale ga
tai 'ebweuna sime'ena 'ina lowaga teni tausani kina, 25 ta nigeya
sawesawenaya 'iyotuli, 'enega 'inapwana nina 'iloina be 'aene tai nina
mwanena be natudiyao be 'idi gwegweyao maibo'adi siegimwanedi, be
'adi maisa toloina nina 'ida 'ewa toguinuwa nina 'ina lowaga manuna.
26 Ta toguinuwa nina ma ina nuwamwau 'i'aetulasa ga 'isidasida 'enaya,
'igwae, "'Inapwana 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu be ma'etamo 'igu lowaga
maibo'ana yada yotuli.' 27 'Enega 'inapwana 'i'atenuwa 'ole'oleyena ga 'ina
lowaga maibo'ana 'inuwatauna, ta 'enega toguinuwa nina 'iapwesa.
28 "'Iapwesa ga gosiyana 'ebweuna 'ilobena, ta gosiyanana 'ina lowaga
toea analedi namo, ga gosiyana 'otonaya 'igiyaina ga 'ididigena, 'igwae,
'Gete tuga 'imu lowaga 'eguya 'uyotuli!' 29 'Enega gosiyanana 'i'aetulasa
ga 'enaya 'isida, 'igwae, "'Uda 'atenuwa 'ole'oleyegu tuga be ma'etamo
'imu lowaga maibo'ana yada yotuli.' 30 Ta gosiyana 'enana nigeya 'inoono
ta deliya 'isa'una be 'aene nada 'ida miyami be 'ana laba 'ina lowaga
maibo'ana 'iyotuli.
31 "Ta toguinuwao nidi gosediyao yage nina si'itena, 'enega
sinuwamwau sinabwana, 'enega sitauya 'idi 'inapwana 'enaya ga siteluwa
nidi sisimanedi. 32 'Enega 'inapwana nina 'ina toguinuwa 'ibwauyenama
ga 'ieonena, 'igwae, "'Oyo toguinuwa to'umaliyo, manuna 'imu sida
'atenuwa 'ole'oleyega 'imu lowaga maibo'ana yanuwataudi, 33 'enega 'oyo
wate 'ilobwenemu be gosiyamuna 'uda 'atenuwa 'ole'oleye be 'ina lowaga
wate 'uda nuwatau.'
34 "'Enega 'inapwana nina 'igamwasowala 'ai'aila ga deli 'ana
to'ita'i'itao 'iloinedi ga toguinuwa nina deliya sisa'una be 'aene nada 'ida
miyami be 'ana laba 'ina lowaga maibo'ana 'ida yotula egumwalidi."
35 [g]'Enega Yesu 'ina ona 'ilosalonina, 'igwae, "Tamagu galewaya wate
'emiya 'ida guinuwa nadigega, 'eguma tasimiyao geya'abo wa'ate'atenuwa
'ole'oleyedi be 'idi loegesiyao wanuwanuwataudi."

Sa'ila manuna
(Maki 10:1-12)

19 1 Yesu 'ina e'ita nidi 'ilosalonidi ga sena Galili 'ipilisinena ga Yudia
'ina senaya 'ilugu, nate bwasi Yolidani mali esenaya. 2 Ta boda
wate sinabwana Yesu simuliyena ga nada 'idi tole'oasao 'igiebobo'anedi.
3 'Enega Palisiyao simai ga nuwanuwadi be Yesu sitoo, 'enega 'ena
sienaida, sigwae, "'Inapwana, kapekapeyana be 'aina loegesi manudi tai
mwanena 'isa'ilei?"

---

[g] **18:35** Md 6:15; Ep 4:32; Kol 3:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 [h]Ta Yesu 'igwae, “Buki Tabu 'ena 'eto'etoladina ni'atu wamwalatonina
'aene tuta 'ana 'ebe e'ale 'enaya Tomweluluwa nina tomota 'eluwa
'imweluluidi, me'olotona ta mewainena, 5 [i]ga 'igwae, ‘Gete 'alena 'enega
tai tamana be sinana 'ida pilisinedi be mwanena ma'iyana simiyaluwa, be
siteluwa nidi oodi 'ebweuna tuga.’ 6 Lowa siteluwa nidi simiya dumaduma
ta gete tuga ni'atu sie'ebweu. Yaubada ni'atu 'iemiya luwedi 'enega
geya'abo 'ebweu yaita 'iemiya dumedumedi.”
7 [j]'Enega siona, sigwae, “To'ase manuna Mosese 'iloina 'aene tai
sawesawenaya be pwepwai 'ena 'ina guitoyasa 'isimane be mwanena
'i'ebwa'e be 'enega 'isa'ile?”
8 Ta Yesu 'igwae, “Nate 'imi debapa'ala 'enega Mosese 'itagwala 'emiya
be mwanemiyao nadigega wasa'ila'esedi, ta esi gimi tutaya nigeya wate
tagwala sa'ila manuna 'imiyami. 9 [k]Ta yaeonami 'aene 'eguma tai 'ebweu
mwanena nigeya 'iloeloegesi ta tai tuga 'isasa'ila be 'iaibala mali waine
'ena, nate 'ina loelata.”
10 [l]'Enega 'ina tononoyao sieonena, sigwae, “'Eguma tai mamwanena
'adi loina gete nadigega 'ilobwenena be geya'abo tai be waine siaiai.”
11 Ta Yesu 'igwae, “E'ita gete nigeya tomota maibo'adi manudi, ta 'eguma
Yaubada mwalatoi 'i'ebwaya 'aina tomota namo 'ediya sida mwalatoni 12 'aene
'aina 'oloto 'idi tubuwa'unu 'enega nigeya sawesawenaya be siai, ta 'aina 'oloto
si'ewedi 'enega nigeya sawesawediya be siai, ta wate 'aidi 'oloto Yaubada 'ina
loina manuna taudimo si'etobodedi be geya'abo siaiai. 'Eguma yaita ona gete
sawesawenaya be 'imwalatoni, ma ina mwalatoi 'ida nuwasabwaleni.”

Yesu gogama 'iona obobomedi
(Maki 10:13-16; Luke 18:15-17)

13 'Enega tomota gogama sime'edi Yesu 'enaya be 'aene 'ida gitoodi be
manudi 'ida sidasida Yaubada 'ena. Ta 'ina tononoyao esi gogama nidi
si'etobodedi. 14 [m]Ta Yesu 'igwae, “Geya'abo gogama wa'eto'etobodedi ta
esi wada tagwaledi be 'eguya sida mai, manuna gogama getedi nadigega
Yaubada 'ina 'ebeloina 'ilobwene 'ai'ailedi.” 15 'Enega Yesu gogama nidi
'igitoodi ga muliyega 'ipilisinedi.

Toesaesa 'ebweu Yesu 'iguitoyasena
(Maki 10:17-31; Luke 18:18-30)

16 Muliyega 'ebweu tai Yesu 'ena 'imai ga 'igwae, “Toe'ita, to guinuwa
bobo'ana yada guinuwe be 'enega yawasigu ataya yada loba?”
17 Ta Yesu 'igwae, “To'ase manuna guinuwa bobo'adi manuna
'uenaida 'eguya? Manuna 'ebweuna namo tobobo'ana 'imiyami, 'enega

---

[h] **19:4** Nug 1:27 [i] **19:5** Nug 2:24; Ep 5:31 [j] **19:7** 2 Loi 24:1-4 [k] **19:9** Md 5:32 [l] **19:10** 1 Ko 7:1-2, 7-9 [m] **19:14** Md 18:2-3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'abo nuwanuwayo be yawasiyo ataya 'uloba 'ilobweneyo be tauna 'ina loinao 'umuliyedi."

18 [n]Ga tai nina 'ienaida, 'igwae, "To loina?"

Ta Yesu 'igwae, "Geya'abo loemwawasa; geya'abo loelata; geya'abo 'ipwala; geya'abo simana kabokabo; 19 ta tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi; be wate gosemwao 'uda obobomedi nadigega tauyo 'amu oboboma."

20 Ga tubuwao nina 'igwae, "Loina getedi maibo'adi yamuliya 'ai'ailedi, ta to'ase wate yada guinuwe?"

21 [o] [p]Ta Yesu 'igwae, "'Eguma nuwanuwayo be adeliyo maibo'ana bobo'ana, 'uila 'imu 'asaya be 'imu gwegwe maibo'adi 'uegimwaneyedi be 'adi maisa 'ueguyaiyedi togomabeso 'ediya, ta 'enega 'umama be 'umuliyegu, be 'enega ma'etamo esaesa galewaya 'uloba."

22 Tai nina Yesu 'ina ona gete 'inonona ga ma ina nuwamwau 'iila. Tauna 'ana yakwala nigeya yauna ta 'ina gwegwe yau wawasae 'iegagaledi.

23 'Enega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, "Ona'ai'aila, toesaesao 'idi lugu Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya mwauna. 24 Ta wate yaeonami 'aene yobai kameli 'ina lugu siyaluma 'ana lobwalena 'enega mwauna, ta esi toesaesao 'idi lugu Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya mwau wawasae."

25 Yesu 'ina tononoyao 'ina ona gete sinonona ga nuwadi 'iowana wawasae, ta sigwae, "'Eguma gete nadigega, yaita sana sawesawenaya be 'ebe gwausowala 'iloba?"

26 Ga Yesu 'iduneyedi ta 'igwae, "Yage gete mwau wawasae tomota 'ediya, ta esi Yaubada 'enaya yage maibo'ana kapekapeyadi."

27 [q]'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, "'Inapwana, 'abo'ama mwa'adega? Manuna 'ima gwegweyao maibo'adi ni'atu 'apilisinedi ta 'amuliyemu."

28 [r]Ta Yesu 'ieonedi, "Ona'ai'aila, ma'etamo bale'u 'ana gieauwau 'enaya 'abo'agu Tomota Natuna 'igu 'ebemi esaesa 'ena yada miyatowa, ta wate 'omi 'igu tononoyao wate tuwelo 'imi 'ebemiya tuwelo 'ediya wate wamiyatowa be me Isileli 'idi susuyao tuwelo wada loinedi.
29 Be 'eguma yaisigedi 'omi 'imi anuwao nai tasimiyao nai nuumiyao nai tamamiyao be sinamiyao nai natumiyao nai 'imi tanowayao wapilisinedi, ma'etamo yage nidi wapilisinediya 'adi lopa'elu ma 'adi loeposeyana analedi wada lobadi, yawasimi ataya ma'iyana. 30 Ta gete tuga tonuganao yaudi ma'etamo sida muliya, ta taudi simulimuliya ma'etamo sida nugana.

---

[n] **19:18-19** Sia 20:12-16; Lo 13:9 [o] **19:21** Md 6:20; Gu 2:45 [p] **19:21-22** Md 13:22
[q] **19:27** Md 4:18-20 [r] **19:28** Et 3:21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bagula 'ana toguinuwao onasemalimalidi

20 1 "Yaubada 'ina loina 'atuwa tai 'ebweuna ma ina bagula.
Tai nina gonamapumapuya[s] 'itoolo ga 'itauya 'asaya ga 'aina
toguinuwao 'ibwauyedima sabi paisewa 'ina bagulaya. 2 'Enega loina
'isa'una be 'aene 'asiyata 'ebweuna paisewa 'ana maisa kina 'ebweuna, ga
sitagwala. 'Enega 'ietunediya ga sitauya 'ina bagulaya sabi paisewa.
3 "Ga sinala 'isaetu'ema ga tai nina 'itauya limana 'asa nina 'ena, ga
tomota 'aidi wate 'ilobedi simiyamiya daidaita. 4 'Enega 'ibwauyedima ga
'igwae, 'Omi wate watauya 'igu bagulaya be wapaisewa, be 'imi paisewa
'ana maisa palupaluna yada 'ebwa'emi.' 'Enega sitauya bagulaya.
5 "'Enega 'asuoleoleya ta 'asuinuwanuwaya wate 'itauya limana 'asa
nina 'ena, ga nada tomota 'aidi 'ilobedi ga 'ibwauyedi ga wate 'ietunedi
ga sitauya 'ina bagulaya.
6 "Ta 'asuinuwanuwa 'ai'ailaya wate 'iapwesa limana ga 'itauya 'asaya
ga tomota wate 'aidi 'ilobedi ga 'ienaidedi, 'igwae, 'To'ase manuna
'asiyata maibo'ana wamiyamiya daidaita?'
7 "Ta sigwae, 'Manuna nigeya 'ebweu yaita 'ibwaubwauyema sabi
paisewa.'
Ga tai nina 'igwae, 'Omi wate watauya 'igu bagulaya be wapaisewa.'
8 "'Enega boi'unu 'enaya toni bagula nina 'ina paisewa 'ana to'ita'i'ita
'ieonena, 'igwae, 'Toguinuwao maibo'adi 'ubwauyedima be 'adi maisa
'u'ebwa'edi, taudi tomai auwau 'ediyega 'ue'ale be 'adi maisa 'u'ebwa'edi
be 'ana laba taudi 'asiyata maibo'ana 'ena sipaisewaya 'adi maisa
'ebe losalowa 'enaya 'u'ebwa'edi.' 9 'Enega taudi 'asuinuwanuwa namo
'enaya sipaisewaya simai ga 'adi maisa kina 'ebweuna 'ebweuna si'ewa.
10 Muliyega maibo'adi wate topaisewa nidi simai ga 'adi maisa kina
'ebweuna 'ebweuna si'ewena. Ta togimi paisewa wate, taudi 'asiyata
maibo'ana 'ena sipaisewaya simai ga sinuwena 'aene 'iabe maisa ma
'ana loeposeyana si'e'ewa, ta nigeya, taudi wate kina 'ebweuna namo
si'ewena. 11 'Enega 'idi kina si'ewedi ta tonibagula 'ena silomugi, 12 ga
sigwae, 'Tomota tomai auwau 'idi paisewa tuta kukupana namo, ta
'abo'ama 'asiyata maibo'ana ala solanaya 'apaisewa, ta 'ana maisa
'atuwa maibo'ama 'ima paisewa leleleya.'
13 "Ta 'Inapwana 'ebweuna 'ediyega 'ieonena, 'igwae, 'Gosiyagu,
nigeya wate yaloina gesi 'emuya, manuna 'ida gimiloina 'aene kina
'ebweuna namo 'u'ewa. 14 'Imu kina gete 'u'ewa be 'utatauya. Ta
'abo'agu 'igu loina 'aene tomota tomai auwau 'adi maisa ya'ebwa'edi
'oyo nadigega 'amu maisa. 15 Maisa gete 'abo'agu 'igu 'ebeloina.
Geya'abo 'omi waloiloina. Geya'abo 'igu oboboma tomota 'ediya

---

[s] **20:1** *gonamapumapuya:* Gonagona gidalina.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

manuna wae'ipi'ipi.' 16 'Enega taudi simulimuliya ma'etamo sida nugana
ta taudi sinuganugana ma'etamo simuliya."

Yesu 'ina mwawasa 'etamo manuna 'ionaupaupa limana
(Maki 10:32-34; Luke 18:31-34)

17 [t]'Etamo Yesu Yelusalema manuna 'itu'etu'e ga 'ina tononoyao site
tuwelo 'i'au'ewedi 'eda tupitupinaya ga taudimo, ta 'ieonedi, 18 'igwae,
"Gete tuga tatu'etu'e Yelusalema. 'Abo'agu Tomota Natuna ta 'agu
tosipupu nina 'ida telesipupuyegu totaliyao sinabwadi be loina 'ana
toe'itao 'ediya be 'igu mwawasa manuna sida loina, 19 be muliyega sida
'ebwayaegu taudi nigeya me Yudia 'ediya be sida tuyeyegu be balaeyega
sisapigu, be kelose 'enaya situtu epa'iyegu, be 'asiyata 'etonina 'enaya
Yaubada 'ida gietoolo limagu."

Yemesa be Yoni sinadiya 'ina sida Yesu 'ena
(Maki 10:35-45)

20 Muliyega Sebedi mwanena manatunao simai ga sinadina Yesu
'enaya 'i'aetulasaya ta 'isida 'enaya. 21 Ga Yesu 'igwae, "To'ase
nuwanuwayo?" Ta waine nina 'igwae, "Nuwanuwagu be natugwao
'ediya 'uda tagwala be 'abo tuta nina 'uetoloina, sawesawenaya
be selabemuya sida miyatowa, 'ebweuna 'ataimuya ta 'ebweuna
gegeumimuya."
22 [u]'Enega Yesu tai nidi 'ieonedi, "'Omi 'imi sida gete 'ana mwalatoi
nigeya wamwalamwalatoni. Mwa'adega, 'elouya keigana 'enega
yanunuma kapekapeyana be 'omi wate 'enega wanunuma?"
Ta sigwae, "Sawesawemaya."
23 Ta Yesu 'igwae, "Ona'ai'aila, keiga nina 'enega yanunuma 'omi wate
'enega wanunuma, ta esi nigeya sawesaweguya be yaesinuwa yaisigedi
ma'etamo 'igu etoloina 'enaya 'ataiguya be gegeumiguya sida miyatowa,
manuna gete Tamagu tauna sa'i 'ina 'ebeloina be 'iesinuwa."
24 Ta tononoyao site sanau Yemesa be Yoni 'idi sida sinonona ga
sigamwasowaledi. 25 [v]'Enega Yesu maibo'adi 'ibwau egogonedima
ga 'ieonedi, "'Omi wamwalatonina 'aene 'inapwanao bale'uya 'idi
tomotaiyao siloiloina pa'aledi, 26 ta 'omi geya'abo wate nadigega taudi
waguiguinuwa'esa. Ta 'eguma yaita 'oyo nuwanuwayo be 'emiyega
'uetoloina 'ilobweneyo be gosemwao manudi 'uda etoguinuwa.
27 "Ta wate 'eguma yaita 'oyo nuwanuwayo be 'emiyega 'uetoanugana
'ilobweneyo be gosemwao manudi 'uda etopaisewa. 28 [w]Wate nadigega
'abo'agu Tomota Natuna yamai bale'uya nigeya 'aene tomota manugu

---

[t] **20:17-18** Md 16:21, 17:22-23 [u] **20:22** Md 26:39 [v] **20:25-27** Lu 22:25-26
[w] **20:28** Lu 22:27; Pi 2:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

siguinuwa, ta esi sabi guinuwa tomota manudi, ta wate yatagwalegu be yamwamwawasa tomota maibo'ami 'ami etoli'ama manuna."

Tomatakebo siteluwa Yesu 'igiebobo'anedi
(Maki 10:46-52; Luke 18:35-43)

29 'Enega Yeliko sipilisinena ta boda sinabwana Yesu simuliyena. 30 [x]Ta
tomata kebokebo siteluwa 'eda tupitupinaya simiyatowaya Yesu 'ina
sakowasi alena sinonona, 'enega Yesu 'ena sibwau, "Debida tubuna ye,
'uda 'atenuwa 'ole'oleyema."
31 Ta pwalu siteluwa nidi 'enadi sinonona ga si'etobodedi, sigwae,
"Walosa'u! Tuwa bwau!" Ta 'enega siteluwa nidi sibwau toitoila, sigwae,
"'Inapwana, Debida tubuna ye, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyema."
32 'Enega Yesu 'itoolo ga 'ibwauyedima ta 'igwae, "To'ase nuwanuwami
be manumi yada guinuwe?"
33 Ta sigwae, "'Inapwana, kapekapeyana be matama 'uda gie'esasedi?"
34 Ta Yesu 'i'atenuwa 'ole'eleyedi ga matadi 'igitoodi, ga si'esasedi, ta
'enega Yesu wate simuliyena.

Yesu 'ina lugu Yelusalema 'enaya
(Maki 11:1-11; Luke 19:28-38; Yoni 12:12-19)

21 1 'Enega situ'etu'e Yelusalema manuna ga Betipegi selabenaya
silogelogedo, nate 'oya Olibe 'agalaunaya, ta Yelusalema
nuganidiya tupwana 'edasola. 'Enega Yesu 'ina tononoyao 'eluwa 'ietune
nuganedi, 2 'igwae, "Watauya 'asa gote matamiya 'enaya be yobai ase
wa'italoba, kaiwe 'ena silosipwena, ta natuna me'olotona ma'iyana
simiyami, wali'amidi be wame'edi 'eguya. 3 'Eguma yaita 'ienaidemi 'imi
guinuwa nina manuna, wagwae, 'Inapwana nuwanuwana,' be 'enega
'itagwaledi 'emiya."
4 Yage getedi 'iapwesa manuna lowa palopita 'igimisimanena, 'igwae,
5 [y]"Sayoni tomoteninao waeonadi, wagwae,
'Wa'ita 'imi toloina sinabwana 'imeemai 'emiya,
Tauna tonuwamwa'uta sana, ta ase 'igeluna,
Ta ase nina me'olotona ta mwaneyauna.' "
6 'Enega Yesu 'ina ona 'ina tonono nidi simuliyena ga sitauya, 7 ga ase
manatuna silobedi ga sime'edi, ga 'adi 'oamao ase gwaudiya siloesodi, ta
Yesu 'igelutu'e. 8 Ta boda yaudi wate 'adi 'oamao 'edaya siesodi, ta 'aidi
kaiwe nalidi mayawadi siguledi, 'eda 'ana eiyala manuna. 9 [z]Ta 'aina boda
Yesu sianuganena, ta 'aina boda siamuliya, ga maibo'adi silotuputupu
ta sibwaubwau, sigwae, "Kamatoki Debida tubuna ye, 'Inapwana 'ana
esanega 'umai sabi 'etoseyema, 'enega tauna Toloetana sana 'atuputupu."

---

[x] **20:30** Md 9:27 [y] **21:5** Sak 9:9 [z] **21:9** Sam 118:26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 'Enega Yelusalema 'ena silugu ga tomota maibo'adi 'igieloniuyedi,
ta sigwae, “Yaita sana gote?” 11 Ta 'ana 'oayabuyao tomota nidi 'idi ona
sie'isena, sigwae, “Gete palopita, goma Nasaleta, 'ana esana Yesu, ta
Galili 'ina 'ebeloina 'enega 'imai.”

Anuwa Tabu Yesu 'igie'esasena
(Maki 11:15-19; Luke 19:45-48; Yoni 2:13-22)

12 'Enega Yesu Yaubada 'ina Anuwa Tabu 'ena 'ilugu ga togimwaneyao
be toegimwaneyao maibo'adi 'ipa'i apwesedi, ta mani 'ana toesa'u gelasao
'idi tebeli 'i'aubuiyedi, ta bunebune 'adi toegimwaneyao 'idi 'ebemiya
wate 'i'aubuiyedi, 13 [a]ta 'ieonedi, 'igwae, “Buki Tabu 'enaya Yaubada 'ina
ona si'etoladina, 'igwae,

‘'Igu anuwa sida eese anuwa 'ebe sidasida,’
ta 'omi wagibunina ga 'aene 'imi 'ebe 'ipwala.”

14 'Enega tomata kebokebo be tolopegoi Yesu 'ena simai Anuwa
Tabu solanaya ga maibo'adi 'igiebobo'anedi. 15 Ta totaliya sinabwadi
be loina 'ana toe'itao Yesu 'ina guinuwa waiwaidi si'itedi, ta wate
gogama sinonodi Anuwa Tabu solanaya sibwaubwau, sigwaegwae,
“Debida tubuna ye, 'u'etoseyema.” 16 [b]'Enega 'inapwanao nidi Yesu
sigamwasowalena ta sigwae, “Gogama getedi 'idi ona 'unononaya?”

Ta Yesu 'igwae, “O, ni'atu yanonona. Ta mwa'adega Buki Tabu 'ena
wasawena, 'igwae,

‘Gogama gidalidi 'awadiyega 'amu tupu 'ai'aila 'uloba.’ ”

17 'Enega Yesu 'ipilisinedi ga Yelusalemega 'iapwesa ta Betani 'ena
'ilugu ga nada 'i'eno.

Yesu 'ebweu kaiwe 'iba'ena
(Maki 11:12-14, 20-24)

18 Tomwa 'iulisina ga Yesu 'itoolo ga 'iilaila limana Yelusalema, ga
ma 'ana botana, 19 ta 'edaya kaiwe 'ana 'ita 'atuwa damaya 'i'ita lobena,
'enega 'inao selabenaya ta nigeya 'ebweu uwana 'i'ita'ita loba, manuna
yawa daisinamo. 'Enega Yesu kaiwe nina 'iba'ena, 'igwae, “Ma'etamo
geya'abo wate 'uuwauwa limana.” Ta 'enega kaiwe nina 'i'oapelu manini.

20 Ta Yesu 'ina tononoyao si'itena ga nuwadi 'iowana, ta sigwae,
“Mwa'adega ga 'enega kaiwe nina 'i'oapelu manini?”

21 [c]Ta Yesu 'ieonedi, “Yaona 'ai'aila 'emiya, 'eguma ma imi emisa ta
nigeya ma imi enuwanaluwa, yage gete kaiwe 'ena yaguinuwenaya 'omi
wate nadigega wada guinuwa'esa, be 'abo 'oya gote waloine be wagwae,
‘'Umiya dolo olaya’, 'ida guinuwa nadigega. 22 [d]Be 'abo ma imi emisa
Yaubada 'ena wasisida, ma'etamo waloloba.”

---

[a] **21:13** Ais 56:7 [b] **21:16** Sam 8:2 [c] **21:21** Lu 17:6 [d] **21:22** Md 7:7; Yo 14:13-14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ana loina manuna
(Maki 11:27-33; Luke 20:1-8)

23 [e]'Enega Anuwa Tabu 'ena 'ilugu ga 'ie'ie'ita, ta totaliyao sinabwadi be
'inapwanao simai ga Yesu sienaidena, sigwae, "Tai, yaita 'ina loinega ga
gete nadigega 'uguiguinuwa'esa?"
24 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Nugana yagimi enaida 'emiya, be 'eguma
wae'isa, 'abo'agu wate yaeonami 'agu loina manuna. 25 'Igu enaida gete:
Yaita 'ina loinega ga Yoni togiebapitaiso 'iguiguinuwa? Yaubada, nai
'ebweu tomota?"
'Enega taudimo 'ediya siegewagewana, sigwae, "'Ina ona mwa'adega
tae'isa'ese? Manuna 'abo tagwae, 'Yaubada 'enega' 'iabe 'ieona limada
be 'igwae, 'Ta! To'ase sana manuna ga Yoni nigeya waemiemise?' 26 [f]Ta
'eguma tagwae, 'Tomota 'enega', nate be boda sigamwasowaleda manuna
maibo'adi Yoni si'awa palopitaena." 27 'Enega Yesu 'ina enaida nigeya
sie'ie'isa 'ai'aili, ta esi sigwae, "Nigeya 'amwalamwalatoni."
Ta Yesu wate 'ieonedi, 'igwae, "'Abo'agu geya'abo wate 'emiya
yasimasimana apwesa yaita 'ina loinega ga gete nadigega yaguiguinuwa."

Tai natunao 'eluwa

28 'Enega Yesu wate 'ieonedi, "Mwa'adega 'eguma tai natunao
me'olotodi 'eluwa be tamadina tomatuwa 'enaya 'iona, 'igwae, 'Natugu
batuwa 'utatauya bagulaya be 'upaisewa,' 29 ga 'iguitoyasa, ta muliyega
'inuwa'ebuni ga 'itauya ga 'ipaisewa. 30 Tai nina natuna megwamana
wate nadigega 'ieonena, 'igwae, 'Natugu batuwa 'utatauya bagulaya be
'upaisewa', ga natunana 'igwae, 'O, bobo'ana, 'iabe yatatauya', ta esi
nigeya 'ida tauya. 31 'Enega siteluwa nidi getedi 'ediyega yaita tamana
'ina ona 'imuliyena?"
Ta sigwae, "Tomatuwa."
'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "O, ona'ai'aila toto'umalidi taudi
takisi 'ana to'ewao be tosogalao wate nadigega sida gimilugu Yaubada
'ina 'ebeloina 'enaya, ta 'omi mulidiyega. 32 [g]Manuna lowa Yoni 'eda
palupaluna 'ie'itemi ta 'omi nigeya waemiemise, ta esi takisi 'ana to'ewao
siemisena. Ta matamiyega wate wa'itena sinuwanuwa 'ebuni, ta 'omi sa'i
nigeya wada nuwa'ebuni nai wada emisena, aga?"

Onasemalimali bagula 'ana to'ita'i'itao manudi
(Maki 12:1-12; Luke 20:9-19)

33 Ta Yesu wate 'ieonedi, 'igwae, "'Ebweu onasemalimali wate wada
nono tobagula manuna. Tobagula nina oine daisinamo 'iasodi 'ina

---

[e] **21:23** Yo 2:18 [f] **21:26** Md 21:46 [g] **21:32** Lu 7:29-30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bagulaya ta 'ali 'iguinuwena ta oine 'ana 'ebe bibi wate 'iguinuwena,
ga anuwa bagula solanaya 'i'abina, 'enega 'ina toguinuwao 'iloinedi be
si'ita'i'isi, ta tauna 'itauya mali esenaya.
34 "Ta sesoi 'ana tutaya 'inapwana nina 'ina 'ali'eiyao 'aina wate 'ietune
iledi 'ina bagulaya oine uwana sabi 'ewadi bagula 'ana to'ita'i'itao 'ediyega.
35 Ga tuta nina sitauyaya to'ita'i'itao 'ali'eiyao nidi sigiyaidi ga 'ebweuna
sisapina ta 'eluwena siloemwawasina ta 'etonina gulewega siloibweibwena.
36 "Muliyega tobagula nina 'aina wate 'ina 'ali'eiyao tupwana yaudi
'ietunedi, ta taudi wate nadigega siguinuwa'esedi. 37 Ta 'ebe losalowa
'enaya natuna me'olotona 'ietunena 'ediya ta 'igwae, 'Tauna sana natugu
'enega sida 'amayabe.'
38 "Ta natunana 'iapwesa 'ediya ga to'ita'i'itao nidi taudimo 'ediya
sigwae, 'Gosemao, tai gote 'imeema, tauna 'inapwana nina natuna
'ebweuna namo tuga, 'enega batuwa nina taloemwawasi be 'abo'ada
bagula taloine.' 39 [h] 'Enega sigiyaina ga bagulega siula apwesena 'etauluya
ga siloemwawasina. 40 'Enega 'abo tuta nina tonibagula 'iilama, to'ase
'ina to'ita'i'itao nidi 'ediya 'ida guinuwe?"
41 Ta sigwae, "Toloemwawasa nidi 'iabe 'igieto'umali 'ai'ailedi, be
bagula 'ida tagwale to'ita'i'tao bobo'adi 'ediya, be taudi bagula uwana
sida 'ebwaya tonibagula nina 'enaya."
42 [i] 'Enega Yesu wate onasemalimali Buki Tabu 'enega 'isimanena,
'igwae, "Nai Buki Tabu 'ina simana nigeya wanuwanuwa'i'isi, 'igwae,
'Ola nina lowa to'abi anuwa siguitoyasena,
ta gete tugai ni'atu sietoolona be 'ie'ola nugana,
be 'ola maibo'adi 'iloinedi.
Nate 'Inapwana 'ina guinuwa 'ebe nuwaowana 'edaya.'
43 'Enega yaeonami 'aene Yaubada 'ina loina 'emiyega 'ida 'ewayaule, ta
'ida 'ebwaya mali boda 'ediya, be taudi 'ediyega uwana bobo'ana 'ida apwesa.
44 'Eguma yaita 'ibebe'u 'ola gete 'ena, 'iabe luluna 'ilasadi, ta 'eguma 'ola nina
'ibebe'u 'ebweu yaita etaninaya 'iabe oona 'i'auideide namo."
45 Yesu 'ina onasemalimali getedi totaliyao sinabwadi be Palisiyao
sinonodi ga simwalatonina 'aene taudi manudi 'ionaona semalimali,
46 'enega 'aina 'eda'eda si'ebesena be 'aene Yesu sida giyai, ta esi nigeya
kapekapeyana be sigiyai, manuna pwalu 'ediya simatauta, manuna boda
nidi Yesu si'awa palopitaena.

Onasemalimali ai masulina manuna
(Luke 14:15-24)

22 1 'Ebweu wate onasemalimali Yesu 'i'ebwa'edi, 'igwae, 2 "Yaubada
'ina loina 'atuwa kini 'ebweuna 'emasula 'iguinuwena natuna

---

[h] **21:39** Ib 13:12 [i] **21:42** Sam 118:22-23; 1 Pi 2:6-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

me'olotona 'ina ai manuna. 3 'Enega 'ina toguinuwao 'ietunedi be
yaisigedi taudi 'iemataluwediya sida bwauyedima 'emasula 'enaya, ga
sitauya sabi bwauyedima ta tomotai nidi kini 'ina bwau siguitoyasena.
4 "'Enega 'aina wate 'ina toguinuwao 'ietunedi be taudi 'iemataluwediya
sida eonadi wate 'aene 'Inapwana 'ina 'emasula ni'atu 'igibubuna. 'Ina
bulumakau sinabwadi ta 'ina bulumakau mwaneyaudi ni'atu 'iunudi
be masula maibo'ana 'igibubuna. Wada ma be tatatauya natunana 'ina
ai masulina wada 'ani.' 5 Ta taudi nigeya simeema, 'enega 'aidi sipili
kwaiya ga mali sena be mali sena 'ediya sitauya. 'Ebweu tai 'ina bagulaya
'itauya, 'ebweu tai 'ina paisewa 'ena 'itauya, 6 ta 'aidi wate 'inapwana 'ina
toguinuwao sigiyaidi ga sigie omayamayaedi ta siloemwawasidi.
7 "'Enega kini nina 'igamwasowala 'ai'aila ga 'ina tolosaiyao 'ietunedi
ga toloemwawasa nidi simutudi ta 'idi 'asa sigabuna.
8 "Ta kini nina 'ina toguinuwao 'ediya 'igwae, 'Ai masulina ni'atu
gibugibubuna ta esi taudi yaemataluwediya nigeya sawesawenaya be simama.
9 'Enega 'eda 'ediya wasakowasi be yaisigedi walobadi wa'au'ewedima be ai
masulina si'a'ani.' 10 'Enega siapwesa 'edaya ga tomota yauyaudi siegogonedima,
'aidi toto'umalidi be 'aidi tobobo'adi ga 'enega ai 'ana anuwa nina siloemaena.
11 "Tuta nina kini 'imai 'owagao sabi 'itadi ga tai 'ebweuna 'i'ita lobena,
tauna nigeya ai 'oamana 'i'ote'ote, 12 'enega 'ienaidena, 'igwae, 'Gosiyagu,
mwa'adega ai 'oamana nigeya 'u'ote'ote, ta to'esega 'uluguma?' Ta tai nina
nigeya sawesawenaya be enaida gete 'ie'isa. 13[j] 'Enega kini nina 'ina toguinuwao
'ieonedi, 'Tai gote wagiyai be nimana be 'aena wayonidi be waula apwese sena
guguyoi 'enaya, be gote 'ena tomota sidedoi ta siesala'i'ita 'elouya 'enega.
14 "Manuna tomota yaudi Yaubada 'ina emataluwa silobena, ta
pu'epu'edimo 'iesinuwedi."

Takisi Kini Sisa manuna
(Maki 12:13-17; Luke 20:20-26)

15 Ta Palisiyao taudimo sideli egogonama ga siloina mwa'adega be
enaidega sikaboe be Yesu 'ina loegesi siloba. 16 'Enega loina silobena,
ta 'adi tomuliyayao be Elodi 'ina bodao ma'ediyao sietunedi Yesu 'ena
ga sigwae, "'Inapwana ni'atu 'amwalatonimu 'aene 'oyo toe'ita 'ai'aila
be Yaubada 'ina nuwanuwa 'ue'ita 'ai'aila, ta wate tomota 'idi waiwai
manuna nigeya 'umatamatauta, ta tuga ona 'ai'aila 'usimana leleleya
tomota maibo'adi 'ediya. 17 'Enega gete tuga 'uda eonama, mwa'adega
sawesawenaya be Kini Sisa manuna takisi tasa'u, nai nigeya?"
18 Ta Yesu 'idi nuwanuwa to'umalina 'imwalatonina, 'enega 'iona,
igwae, "'Omi tokabo! To'ase manuna watootoogu? 19 Ta baga mani nina
takisi manuna wae'itagu." 'Enega mani 'ebweuna si'ebwa'ena. 20 Ga Yesu

---

[j] **22:13** Lu 13:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ieonedi, 'igwae, “Wada eonagu, mani gete 'ena yaita 'ana ma'ama'ayau ta 'ana esana?”

21 [k]Ta sigwae, “Kini Sisa.”

'Enega Yesu 'ieonedi, “O, nadigega. 'Enega 'eguma Kini 'ina yage wa'ebwaya Kini 'enaya, ta 'eguma Yaubada 'ina yage Yaubada wa'ebwa'e.”

22 Yesu 'ina ona sinasinapu wawasae sinonona ga nigeya 'idi 'ebe onamo, 'enega sipilisinena ga sitauya.

Tomwawasa 'idi toololimana
(Maki 12:18-27; Luke 20:27-40)

23 [l]Gote 'asiyata nina 'enaya 'aina Sadusiyao, taudi nigeya siemiemisa tomwawasa 'idi toololimana manuna, simai ga Yesu 'ena sienaida, 24 [m]sigwae, “'Inapwana, Mosese 'ina loina 'igwae, ‘'Eguma tai mamwanena ta nigeya natudimo be tai nina 'imwamwawasa, tai nina tasina kwabulinana ma'iyana sida ai, be 'enega 'abo waine 'ienatuna, natunao tokwaiya nina 'ana lopa'eluyao.’ 25 'Ebweu tai matasinao sikisi ma'emao 'amiyami, ta tai nina 'iai ga 'imwawasa, ta nigeya natunamo, ta tokwaiya nina tasina selabenega kwabulina ma'iyana siai, 26 ta tasinana wate 'imwawasa, ta tauna wate nigeya natunamo. Ta nadigega tuga tasinao maibo'adi kwabula nina siaiai, 27 ta mulidiyega waine wate 'imwawasa. 28 'Enega toololimana 'ana tutaya waine nina to tai batu mwane'ai'ailina? Manuna maibo'adi ni'atu siaina.”

29 Ta Yesu enaida gete 'ie'isena, 'igwae, “Gete 'imi loegesi, manuna Buki Tabu nigeya wamwalamwalatoni, ta wate Yaubada 'ina waiwai nigeya wamwalamwalatoni. 30 Toololimana 'ana tutaya tomota geya'abo siaiai ta esi 'idi miya aniloseyao galewaya nadigega. 31 Ta Yaubada 'ina ona 'emiya toololimana manuna Buki Tabu 'ena 'igwae, 32 [n]‘'Abo'agu Ebelaamo 'ina Yaubada ta Aisake 'ina Yaubada ta Yekobe 'ina Yaubada.’ Yaubada nigeya tomota mwawamwawasidi 'idi Yaubada, ta esi tomota mayawasidi 'idi Yaubada, 'enega 'inapwanao nidi mayawasidi gete tuga simiyami.”

33 Yesu 'ina ona gete tomota yaudi sinonona ma idi gwausowala 'ina e'ita waiwaina manuna.

Loina sinabwana
(Maki 12:28-34; Luke 10:25-28)

34 'Enega Palisiyao ni'atu sinonona 'aene Yesu Sadusiyao 'idi enaida 'ie'isena ta nigeya 'ebweu wate 'idi 'ebe onamo, 'enega Palisiyao nidi Yesu 'enaya simai, 35 ga 'ediyega 'ebweu loina 'ana tosinasinapu Yesu 'ena 'ienaida sabi toona, 'igwae, 36 “Toe'ita, loina maibo'adi 'ediyega to loina sinabwana?”

---

[k] **22:21** Lo 13:7 [l] **22:23** Gu 23:8 [m] **22:24** 2 Loi 25:5 [n] **22:32** Sia 3:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37 [o]Ta Yesu 'igwae, "'Imu 'Inapwana Yaubada 'uda obobome 'ateyo be
yaluyaluwayo be 'imu nuwanuwa maibo'adi 'ediyega.' 38 Gete gimiloina
ta sinabwana. 39 [p]Ta 'ebweu wate loina sinabwana gete nadigega 'igwae,
'Gosemwao 'uda obobomedi, nadigega tauyo 'amu oboboma.'
40 "Loina 'eluwa getedi, loina maibo'adi be palopitao 'idi ona maibo'adi
'adi 'autui."

To'etoseyana nina tauna Debida 'ina susu
(Maki 12:35-37; Luke 20:41-44)

41 Tuta nina Palisiyao sideli egogonama ga Yesu 'ieonedi, 'igwae,
"Mwa'adega To'etoseyana nina Keliso, yaita 'ina susuyega 'iapwesa?"
42 Ta sigwae, "Debida."
43 'Enega Yesu 'igwae, "Mwa'adega ga 'enega lowa Yaluyaluwa Tabuna
Debida 'igiesinapuna ga Debida To'etoseyana nina 'i'awa 'inapwanaena, 'igwae,
44 [q]'Yaubada 'iona 'igu 'Inapwana 'enaya, 'igwae:
'Ataiguya 'umiyatowa be 'ana laba 'amu talauwalao yasa'u mwa'utedi
'aeyo 'ubuninaya.'
45 'Eguma Debida 'ina 'inapwana To'etoseyana nina, mwa'adega sana ga
Debida 'ina susuyega muliyega To'etoseyana 'iapwesama?"
46 Yesu 'ina enaida gete nigeya 'ebweu wate yaita sawesawenaya be
'ie'isa, ga tuta muliyega Yesu simatautena 'enega, nigeya 'ebweu yaita
'itootoo be 'ienaida limana Yesu 'enaya.

Loina 'ana toe'itao be Palisiyao Yesu 'i'enapa'alidi
(Maki 12:38-40; Luke 11:37-52, 20:45-47)

23 1 'Enega Yesu boda be 'ina tononoyao 'ediya 'iona, 'igwae,
2 "Lowaenei Mosese me Isileli 'iloiloinedi ta batuwa loina 'ana
toe'itao be Palisiyao nadigega siloiloina'esemi. 3 'Enega to'ase nadigega
sie'itami wada muliyedi, ta esi 'idi guinuwao geya'abo waetoetotowanedi,
manuna taudi sie'itamo ta nigeya 'idi e'ita nidi sida guinuwedi.
4 "Taudi 'aa'aala mwaudi tomota si'ebwa'ebwa'edi, ta taudi nigeya sa'i
sida tagwala be 'aa'aala nidi 'ediyega sida lemedi.
5 [r]"'Idi guinuwa maibo'ana siguiguinuwedi be 'aene tomota si'itadi
be situpudi, nate onao Buki Tabu 'enega 'eto'etoladidi debadiya
be nimadiya sigiepa'iyedi, ta 'adi 'oamao dududadi si'ote'otedi, 6 ta
sagali 'adi tutaya nuwanuwadi be bwaimaya sida miyatowa, be wate
anuwa tapwalolo 'ediya 'ebemiya bobo'adi nuwanuwadi, 7 be 'eguma
'ebe gimwane 'ena sitatauya, nuwanuwadi be tomota yaudi sida
lokagutokiyedi nai sida 'awa toe'itaedi. 8 Ta 'omi 'etamo geya'abo tomota

---

[o] **22:37** 2 Loi 6:5 [p] **22:39-40** 1 Loi 19:18; Lo 13:9-10; Ga 5:14 [q] **22:44** Sam 110:1; Gu 2:34-35 [r] **23:5** Md 6:1; Sia 13:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

si'awa'awa toe'itaemi, manuna 'imi toe'ita 'ebweuna namo, ta maibo'ami waeleleleya.

9 "Wate geya'abo 'ebweu yaita bale'uya 'ena wa'awa'awa tamana,
manuna Tamami 'ebweuna namo galewaya 'imiyami. 10 Geya'abo wate
tomota si'awa'awa 'inapwanaemi, manuna Keliso tauna tebweunamo
'imi 'Inapwana. 11 [s]Ta 'abo yaita 'emiyega 'ietoanugana 'ida e'ali'ei
'emiya; 12 [t]be 'abo yaita 'emiyega 'inuwatu'e 'iabe 'iebusi, ta 'abo yaita
'inuwamwa'uta 'iabe 'itutu'e.

13 "'Omi loina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna
'imi kaboega tomota wa'etobodedi be 'enega Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena
geya'abo silugulugu. 'Omi geya'abo walugulugu, ta tomota wate yaisigedi
nuwanuwadi be silulugu waegagaledi. 14 (-)

15 "'Omi loina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna
'ebweu wate gete 'imi loegesi. Tuta yauna wa'ada'adau sakowasi 'asa
yaudi 'ediya be 'aene 'ami tomuliya 'ebweu wada loba, be muliyega
tomotai nina wae'ita be nadigega 'omi waguiguinuwa Seitani 'enaya,
tauna nadigega 'ida guinuwa, ta 'ida guinuwa wawasae.

16 "Nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'omi toanuganao matakebokebomi,
wagwae, 'Eguma yaita Anuwa Tabu 'ana esanega 'isawa tamatamana
nate nigeya 'ebweu to'ase, ta esi 'eguma yaita goula nidi Anuwa Tabu
solanaya 'ediyega 'isawa tamatamana nate yage sinabwana, 'enega
'ilobwenena be yage nina 'ida guinuwe.' 17 Ona'ai'aila, 'omi uwauwami
ta matakebokebomi! To'ase 'iloetana sana? Anuwa Tabu 'ana goula? nai
Anuwa Tabu? tauna 'enega goula 'ietabuna.

18 "Ta wate wagwae 'aene 'Eguma yaita 'ebe taliya 'ana esanega 'isawa
tamatamana, nate nigeya 'ebweu to'ase, ta esi 'eguma 'isawa tamatamana
'ebwayadaita nina 'ebe taliya 'enaya nate yage sinabwana, 'enega to'ase
'iona upaupaena 'ilobwenena be 'ida guinuwe.' 19 'Omi uwauwami!
To'ase sinabwana? 'Ebwayadaita nina? nai 'ebe taliya? tauna 'enega
'ebwayadaita 'igietabuna.

20 "'Enega 'abo yaita 'ebe taliya 'ana esanega 'isawa tamatamana, tauna
wate yage maibo'ana 'ebe taliya 'enaya 'ediyega 'isawa tamatamana. 21 Ta
wate 'abo yaita Anuwa Tabu 'ana esanega 'isawa tamatamana, tauna
wate Anuwa Tabu 'ana tomiya 'ana esanega 'isawa tamatamana. 22 [u]Ta
'abo yaita galewa 'ana esanega 'isawa tamatamana, tauna Yaubada be
wate 'ina 'ebemiya 'adi esanega 'isawa tamatamana.

23 "'Omi loina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna
'omi tokabo. Ona'ai'aila 'imi 'ebwayadaita bobo'ana, manuna 'imi
'ebwayadaitao nidi 'imi yage maibo'adi 'ediyega, gwegwe sinabwadi
ta wate yage gidalidi nadigega mali pai be mali pai 'ediyega, ta esi

---

[s] **23:11** Mk 9:35; Lu 22:26 [t] **23:12** Ona 29:23; Lu 18:14 [u] **23:22** Md 5:34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

loina 'etoi sinabwadi wanuwa pupuledi, nate bubuna palupaluna be nuwa'ole'ole be emisa. 'Ilobwenemi be yage gete sinabwadi wada guinuwedi, ta wate geya'abo yage gidalidi wanuwanuwa pupuledi. 24 Ta 'omi toanuganao matakebokebomi, 'ami kwayai 'enega manumanuwa wa'ewa'ewa yauledi, ta esi yobai sinabwana, kameli 'atuwa, watonetonedi.

25 "'Omi loina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'imi kaboega keiga be gaeba apwesaya wagie'esasedi ta esi soladi baibailidi, nate 'ipwala be bubuna to'umalidi siloemaedi. 26 'Omi Palisiyao matakebokebomi, 'imi keiga be 'imi gaeba soladi wagie'esasa nuganedi, ta 'enega apwesaya wate si'esasadi.

27 "'Omi loina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi manuna 'omi tokabo, 'atuwa nadigega 'ali'ali wakewakekedi ta 'esasedi, etanaya 'adi 'ita kausala wawasae, ta esi soladiya tomota luludi ta yage baibailidi simiyami. 28 [v]'Omi 'ami 'ita tomota matadiya 'aene toanuganao bobo'ami, ta solamiya kabo be to'umalina yauna simiyami.

29 "'Omi loina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi ta tokabo, manuna gimi palopitao 'adi 'ali'ali 'ediya 'adi 'ebe nuwa'i'ita wa'abidi ta wate topalupaludi lowaenei 'adi 'ebe nuwa'i'itao wagibubudi, 30 ta wagwae, 'Eguma lowaenei tamiyami tubudao 'idi tutaya, geya'abo talemelemedi palopitao 'adi loemwawasa manuna.' 31 [w]'Imi ona gete 'enega wasimana 'aene palopitao 'adi toloemwawasao tubudiyao 'omi. 32 'Enega taudi 'idi guinuwa nidi 'iabe walosaloni. 33 [x]'Omi mwata natunao, ta nigeya sawesawenaya be 'asagabugabu 'enega wadedena. 34 [y]'Enega palopitao be tomwalatoiyao be loina 'ana toe'itao yaetunediwa be 'enega 'aidi wada loemwawasidi, nai kelose 'ediya wada tutu epa'iyedi, be 'aidi 'imi anuwa tapwalolo 'ediya balaeyega wada unudi, be 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega wada pa'idi. 35 [z]Ta 'ana 'ebe losalowa 'enaya topalupaludi 'adi loemwawasa 'ana e'isa maibo'ana 'omi wada loba. Gimi tai Ebeli tauna topalupaluna siloemwawasina ga 'enega siloeloemwawasa ga 'ana laba Balakaya natuna Sakalaya wate siloemwawasina Anuwa Tabu ta 'ebe taliya gamwagamwanidiya. 36 Ona'ai'aila, loemwawasa nidi maibo'adi 'adi e'isa 'epata getemi waloba.

Yesu 'idedoi Yelusalema manuna
(Luke 13:34-35)

37 [a]"Yelusalema ye! Mwa'adega ga palopitao 'uloemwawasidi ta wate Yaubada 'ina toepilialealeyao gulewega 'uloibweibwedi. Tuta yauna nuwanuwagu be 'imu tomotaiyao yabwau egogonedima 'atuwa kakaleko

---

[v] **23:28** Lu 16:15 [w] **23:31** Gu 7:52 [x] **23:33** Md 3:7 [y] **23:34** 1 Te 2:15 [z] **23:35** Nug 4:8; Ib 11:4 [a] **23:37** Gu 7:59

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

natunao papenega 'i'aubodebodedi, ta sa'i siguitoyasegu. 38 'Enega
Yaubada 'iabe 'ipilisineyo be ma imu to'umalina tuga 'uda miyami.
39 [b]Ta yaeonayo 'aene geya'abo wate 'u'ita'ita limagu be 'ana laba 'imu
tomotaiyao sitatagwala 'eguya be sida gwae, 'Tauna Yaubada 'ana
esanega 'imeemai tada tupu.' "

Tuta mwauna ma'etamo 'iapwesama
(Maki 13:1-13; Luke 21:5-19)

24 1 'Enega Yesu Anuwa Tabu selabenaya be 'ipilisinei ta 'ina
tononoyao simai ga Anuwa Tabu 'ana anuwao Yesu 'ena sie'itena.
2 [c]Ta Yesu 'igwae, "Anuwa nidi maibo'adi wa'ita'itadi, yaona'ai'aila
ma'etamo maibo'adi siligeya yauledi be geya'abo wate 'ebweu tupwa
wa'ita'ita lima."

3 Muliyega 'itauya Olibe 'oyana 'ena ga 'imiyatowaya, ta 'ina tononoyao
'ena simai ga taudimo simiyamiya ta 'enega sienaidena, sigwae,
"'Inapwana, 'ueonama to tuta 'ena Anuwa Tabu nidi siligeidi, be 'imu
tuta ilama, be tuta 'ana 'ebe losalowa manuna 'adi we'iwe'iyaya 'ue'itama
be 'ada mwalatoni."

4 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Wa'ita'i'isimi 'abona nai tomota 'aidi
sikaboemi. 5 [d]Manuna ma'etamo tomota yaudi 'agu esanega simama be
'aene sianugana gesiyemi be 'ebweuna 'ebweuna 'ida gwae, 'Abo'agu
To'etoseyana nina', be tomota yaudi sida muliyedi. 6 Wate ale 'etamo
wanonodi saiyao selabemiya ta 'edasolaya manudi, ta geya'abo wa'ate'ate
sa'ala, manuna yage getedi sida apwesa nugana ta esi bale'u 'ana 'ebe
losalowa 'ana tuta ma'etamo. 7 Manuna 'etamo mali boda mali boda
'ediya sida losaiya, ta wate mali 'ebeloina mali 'ebeloina 'ediya sida
losaiya, be botana sinabwadi ta mwani'ini'i siapwesa sena yaudi 'ediya.
8 Ta yage getedi tuta mwaudi 'adi 'ebe e'ale tuga.

9 [e]"'Omi 'iabe tomota sigiyaimi be sigie'elouyami nai siloemwawasimi,
be sena maibo'adi tomoteninao sida etalauwalemi manuna 'omi 'aene
'agu toemisao; 10 be mwau nidi manudi 'etamo yaumi waneeneta
be taumimo gosemiyao wasipupuyedi nai waetalauwalaedi. 11 [f]Wate
palopita kabokaboyao sida apwesama be yaumi sida anugana gesiyemi.
12 Be wate bubuna to'umalina 'ina sinabwa 'enega tomota yaudi 'idi
oboboma 'atediyega 'ida neneta. 13 Ta 'abo yaita 'ie'alama'i'ita be
'itoolopa'ala be 'ana laba tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya gwausowala
ataya 'ida loba.

14 [g]"Ta Yaubada 'ina loina tetelina 'ida 'elelewana nugana sena
maibo'ana 'ediya, be muliyega tuta 'ana 'ebe losalowa 'ida apwesa.

---

[b] **23:39** Sam 118:26 [c] **24:2** Lu 19:44 [d] **24:5** Md 24:23-24; 1 Yo 2:18 [e] **24:9** Md 10:22; Yo 16:2 [f] **24:11** 1 Yo 4:1 [g] **24:14** Md 28:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mwau sinabwana
(Maki 13:14-23; Luke 21:20-24)

15 [h]"Ma'etamo we'iwe'iyaya nina palopita Daniela ni'atu 'igimisimanena
'ida apwesa, nate yage to'umali wawasae ta gadilulu sena tabu 'ena
'ida toolo. ('Abo yaita ona gete 'isawai 'ida nuwasabwalena.) 16 Tuta
gote 'enaya Yudia 'ana tomiyanao 'ilobwenedi be 'oya 'ediya sidedena.
17 Be 'eguma yaita bwaimaya 'imiyami 'ida dena manini, ta geya'abo
'ilugulugu limana 'ina anuwaya 'ina gwegwe sabi 'ewadi. 18 Ta 'abo
yaita bagulaya 'ipaipaisewa geya'abo 'iilaila 'ana 'oama mali esenaya
'isa'unaya manuna.

19 "Ta tuta gote 'enaya to'euwanao be toesusuyao sienuwa'ole'ole.
20 'Enega wada sidasida be tuta bobo'ana Yaubada 'ida 'ebwa'emi 'imi tuta
dena 'enaya, ta geya'abo gogai 'ana tutaya, nai Sabate 'ena.

21 [i]"Ona'ai'aila tuta gote mwau wawasae, manuna bale'u 'ana
mweluluwa'unu 'enega ga batuwa nigeya 'ebweu wate mwau gete
nadigega, ta muliyega mwau gete geya'abo wate 'iapweapwesa limana.
22 Mwau gote 'ana 'asiyatao 'eguma Yaubada geya'abo 'igiegie kukupai,
'iabe tomota maibo'adi simwamwawasa, ta esi Yaubada 'asiyata nidi 'ida
giekukupa, nate 'ina boda esiesinuwadi manudi.

23 "'Enega 'abo yaita 'ieonami be 'igwae, 'Keliso gete', nai 'Gote',
geya'abo waeemisedi. 24 [j]Manuna Keliso kabokabo be palopitao kabokabo
'iabe siapwesa be we'iwe'iyaya waiwaidi tomota 'ediya sida e'itaedi
be 'ediyega 'abo sawesawediya Yaubada 'ina bodao esiesinuwadi wate
sikwakwani. 25 Ta 'omi yage gete manuna ni'atu yagimisimana 'emiya.

26 "'Enega 'eguma sieonami, sigwae, 'Keliso sena mwatui daitaya
'imiyami', geya'abo mitawa gote 'ena watautauya. Be 'eguma sigwae,
'Keliso anuwa sola'ai'ailinaya 'imiyami', geya'abo waeemisedi. 27 'Abo'agu
Tomota Natuna, be 'igu mai limana 'ana 'ita 'atuwa namala sinabwana
bomatuyega 'ituyayala ga 'ana laba 'ebwagaya.

28 "Mane 'ena kokowa 'imiyami nate 'ena kaokao sida egogonama.

Yesu 'ina ila limanama
(Maki 13:24-27; Luke 21:25-28)

29 [k]"Ta tuta mwau nina 'igugumwala be muliyega sinala 'iguguyoi, be
wate nawalae 'ina maedana 'ikwekweu, be kwadimao galewega sibebe'u,
be yage yauyaudi galewaya simiyami 'idi waiwai sida neneta. 30 [l]'Abo'agu
Tomota Natuna, be tuta gote 'ena 'igu we'iwe'iyaya galewaya 'iapwesama,
ta boda maibo'adi bale'uya si'itagu pwana debanega ma igu waiwai

---

[h] **24:15** Dan 11:31 [i] **24:21** Dan 12:1 [j] **24:24** 2 Te 2:9; Et 13:13 [k] **24:29** 2 Pi 3:10; Et 6:12-13 [l] **24:30** Et 1:7; Md 26:64

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ta ma igu esaesa sinabwana yameema, be sida doonaona. 31 [m]Ta wate yoguli sida mu'e be 'igu aniloseyao yaetunedi be 'igu boda esiesinuwadi siegogonedima bale'u maibo'ana ta yagila maibo'adi 'idi sena 'ediyega.

'Ebe'ita saido 'enega
(Maki 13:28-31; Luke 21:29-33)

32 "'Ebe'ita saido[n] 'enega yada e'itami 'aene 'eguma saido yawadi auwaudi 'igalugalu wamwalatonina 'aene losiye 'ana tuta 'iloseloselabe. 33 Ta wate 'abo we'iwe'iyaya nidi getedi wa'ita lobadi ni'atu wamwalamwalatoni 'aene 'igu tuta ila limanama ni'atu 'iloseloselabena. 34 Ona'ai'aila, 'epata gete geya'abo wagumwagumwala be 'ana laba yage nidi maibo'adi sida apwesa. 35 Ma'etamo galewa ta bale'u sisasawala, ta 'igu onao geya'abo sa'i sisawasawala.

Tuta gote nigeya 'ebweu yaita 'imwalamwalatoni
(Maki 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)

36 [o]"Nigeya 'ebweu yaita 'imwalamwalatoni to tuta, nai to 'asiyata 'ena yaila limanama, ta wate aniloseyao galewaya nigeya simwalamwalatoni. 'Abo'agu wate nigeya yamwalamwalatoni. Ta tamagu tebweuna namo 'imwalamwalatoni. 37[p]Tuta gete, Noa 'ina tuta nadigega. 38 Manuna Noa 'ina tutaya tomota si'e'ai ta sinumanuma ta sisawasawaeyai, ta wate siaiai, ga 'ana laba Noa 'ina wagaya 'igelu; 39[q]ta muluwa 'iloesalutuidi, ga 'enega tomota maibo'adi sidalala; ta 'abo'agu Tomota Natuna 'igu ila limanama nadigega.

40 "Tuta gote 'ena 'eguma tai 'eluwa bagulaya, 'ebweu ya'au'ewa ta 'ebweuna 'imiyami. 41 Wate 'abo iine siteluwa si'eta'etagowa, 'ebweu ya'au'ewa ta 'ebweuna 'imiyami. 42 [r]'Enega walomata'i'ita 'ai'aila, manuna 'igu ila limanama 'ana tuta nigeya wamwalamwalatoni. 43 [s]Ta wanuwa'i'isi 'aene 'abo yaita tonianuwa 'ida mwalatonina to tuta boiboi solanaya to'ipwala 'ilugulugu 'ina anuwaya, 'ida gibubuna 'ai'aila ta 'ida yaweyawe be geya'abo 'ina anuwa 'ibwalebwale. 44 'Enega 'omi wate wada gibubuna 'ai'aila be 'igu tuta ilama manuna wada yamwagu, manuna 'abo'agu Tomota Natuna 'igu ilama 'ana tuta nigeya wamwalamwalatoni.

Toguinuwao bobo'adi ta to'umalidi
(Luke 12:41-48)

45 "Toguinuwa bobo'adi ta sinasinapudi 'idi bubuna gete nadigega: 'Abo yaita tauna 'ina 'inapwana 'iesinuwena be anuwa 'ida 'ita'i'isi be gosenao

---

[m] **24:31** 1 Ko 15:52; 1 Te 4:16 [n] **24:32** *saido:* 'Ebe'ita gete me Yudia 'idi kaiwe 'ana esana pigi (fig), uwana tupwana nadigega damaya uwana, ta esi yawadi sisagusagu nadigega saido. [o] **24:36** Gu 1:7; 1 Te 5:1-2 [p] **24:37** Nug 6:5-8 [q] **24:39** Nug 7:6-23 [r] **24:42** Md 25:13 [s] **24:43** Et 3:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'adi masula 'i'ebwa'edi 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, 46 ma'etamo
'abo 'inapwana nina 'iila limanama be 'ina toguinuwa nina 'ilobai
'iguiguinuwa palupaluna, 'iabe manuna 'igwausowala be 'ena 'ida gwae,
47 [t]"'Imu guinuwa bobo'ana manudi yagwausowala, 'enega yage maibo'adi
'adi loina ya'ebwa'eyo be 'uloine.'
48 "Ta esi 'eguma toguinuwa 'ibubuna to'umalina be taunamo 'ena 'iona,
'Igu 'inapwana 'etamo 'iso'iso'i,' 49 ta 'ie'ale be gosenao 'isapi dadanedi, be
'i'e'ai diidiga, nai 'inumanuma diidiga toekabaleyao ma'enao, 50 be 'enega
'ina 'inapwana 'abo 'iaesalutuinama be 'ina guinuwa to'umalina 'i'italobai,
51 'iabe anuwega 'ipa'i be e'isa to'umalina 'i'ebwa'e tokaboyao 'idi senaya,
sena gote 'ena sidedoi be siesala'i'ita 'elouya 'enega.

Ona semalimali gomagweine sanau manudi

25 1 [u]Ta Yesu 'ieonedi wate, 'igwae, "Yaubada 'ina loina gete nadigega:
Gomagweine site sanau 'idi mayale si'ewedi ga sitauya toai
me'olotona sabi aesotena 'ina ai sagalina 'ina mai 'ena manuna. 2 'Ediyega
site nima uwauwadi ta site nima sinasinapudi. 3 Touwauwao nidi 'idi mayale
nigeya 'ana bwasi 'ana loeposeyana si'ewa'ewa, 4 ta esi taudi tosinasinapu
nidi ma idi bwasi 'ana loeposeyana si'ewedi 'idi mayaleyao ma'ediyao.
5 "Ta toai me'olotona 'iso'iso'i, 'enega maibo'adi siyamwayamwana ga
si'eno mwataya. 6 'Enega niuniuwanaya 'ebweu tomota 'ibwau, 'igwae,
'Toai nina ni'atu gete 'imeema. Watoolo be taaesota.' 7 'Enega gomagweine
nidi maibo'adi sitoolo ga 'idi mayale sigibubudi. 8 'Enega gomagweine nidi
uwauwadi gosediyao 'ediya sisida, sigwae, 'Gosemao, mayale 'ana bwasi
tupwana wada 'ebwa'ema, manuna 'ima mayale ni'atu be sikwekweu.'
9 "Ta tosinasinapu nidi sigwae, 'Nai nigeya 'ima bwasi sawesawenaya
be tupwana 'a'ebwa'emi, 'enega 'omi watatauya toegimwaneyao 'ediya be
'imi mayale 'adi bwasi wagimwanedi.'
10 "'Enega sitauya sabi gimwane, ta toai 'iapwesama ga taudi ni'atu
sigibubunaya ma'enao silugu ai masulina manuna, ga 'awa sigibodena.
11 [v]Muliyega gosediyao gimwaneyega siilama ga sigwae, 'Inapwana, 'awa
'ugigege be 'ada luguwa.' 12 Ta 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, 'Omi mali boda,
nigeya yamwalamwalatonimi.'
13 [w]"'Enega 'ilobwenemi be walomata'i'ita, manuna 'asiyata nina, nai
tuta nina yailailama nigeya wamwalamwalatoni.

'Inapwana 'ina 'ebwaya 'ina toguinuwao 'ediya
(Luke 19:11-27)

14 "Yaubada 'ina loina wate nadigega 'eguma 'ebweu 'inapwana 'iabe
'itatauya mali esenaya, ta 'ina toguinuwao 'ibwauyedima ta 'iloinedi be

---

[t] **24:47** Md 25:21, 23 [u] **25:1** Lu 12:35 [v] **25:11-12** Lu 13:25-27 [w] **25:13** Lu 12:40

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aene 'ina 'ebeloina sida 'ita'i'isi. 15 [x]Ga 'ebweu 'ina mani 'ina toguinuwa
'i'ebwa'ena 'ana yau paibi analedi kina, ta tai 'eluwena tu analedi kina,
ta tai 'etonina analedi kina, manuna 'ina 'ebwaya 'ediya taudi 'ebweuna
'ebweuna 'idi waiwai nadigega, ga muliyega 'inapwana nina 'ipilisinedi
ga 'itauya.
16 "'Enega tai nina tauna ma ina paibi analedi kina 'ina 'inapwana 'ina
mani nina 'i'ewedi ga 'ediyega 'iepaisewaedi ga 'adi loeposeyana paibi
analedi wate 'ilobedi. 17 Tai 'eluwena wate nadigega 'ina tu analedi kina
nidi 'iepaisewaedi ga 'ediyega 'ina 'inapwana 'ina mani 'ana loeposeyana
tu analedi wate 'ilobena. 18 Ta tai 'etonina, tauna ma ina analedi kina,
'i'ewedi ga bale'u 'itaina ga 'ina 'inapwana 'ina mani nina 'ikwaiyena
bale'u solanaya.
19 "'Enega tuta dudulana mulinaya 'idi 'inapwana 'iilama ga 'ienaidedi
'idi guinuwa 'adi e'isa manudi. 20 'Enega tai nina ma ina paibi analedi
kina 'imai ga 'ana loeposeyana paibi analedi kina wate 'ime'edi ga
'igwae, "'Inapwana, paibi analedi kina 'u'ebwa'eguya ga 'ana loeposeyana
paibi analedi kina wate yalobena, ga gete.'
21 [y]"'Ta 'inapwana nina 'igwae, 'Bobo'ana, 'oyo togwaunuwa 'ai'aila ta
palupaluna. Ni'atu 'uetapewa yage gidalidi 'ediyega, 'enega 'amu loina
yage sinabwadi manudi ya'ebwa'eyo, be wate 'igu 'ebe gwausowala gete
'ena 'uda miyami.'
22 "Muliyega tai 'eluwena ma ina tu analedi kina 'iapwesama ga 'ana
loeposeyana tu analedi kina wate 'ime'edi ta 'igwae, "'Inapwana, tu
analedi kina 'u'ebwa'eguya ga 'ana loeposeyana tu analedi kina wate
yalobena, ga gete.'
23 "'Enega 'inapwana nina 'igwae, 'Bobo'ana, 'oyo togwaunuwa 'ai'aila
ta palupaluna. Ni'atu 'uetapewa yage gidalidi 'ediyega, 'enega 'amu loina
yage sinabwadi manudi ya'ebwa'eyo be 'oyo wate 'igu 'ebe gwausowala
gete 'ena 'uda miyami.'
24 "'Enega tai 'etonina ma ina analedi kina 'imai ta 'igwae, "'Inapwana,
yamwalatonimuya 'aene 'oyo tai pa'aliyo ta 'imu esaesa 'u'ewa'ewa mali
tomota 'idi paisewa 'ediyega, 25 'enega yamatautemu ga 'imu analedi kina
nina bale'u solanaya yakwaiyena, ga 'imu mani gete.'
26 "Ta 'inapwana 'i'enapa'alina, 'igwae, 'Toguinuwa to'umaliyo ta
logwautoyasa 'aleyo, 'umwalatonigu 'aene 'igu esaesa ya'ewa'ewa mali
tomota 'idi paisewa 'ediyega, 27 'enega 'ilobwenemu be 'igu mani nina banika
'ena 'usa'u, be 'enega tuta nina yailama ma 'ana loeposeyana yalobai!'
28 Ga 'ina 'ali'eiyao 'ediya 'igwae, "'Igu analedi kina 'enega wa'ewadi be tai
nina tauna loeposeyana sinabwana 'ilobena 'enaya wa'ebwa'e.' 29 [z]Manuna
'abo yaita 'ana egueguyai 'iloeposeyanei, 'ana loeposeyana wate 'ida loba,

---

[x] **25:15** Lo 12:6 [y] **25:21** Lu 16:10 [z] **25:29** Mk 4:25

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be 'ida sinabwa; ta 'eguma yaita nigeya 'iloeloeposeyane, to'ase 'enaya
'imiyami 'enega ma'etamo sida 'ewayaule. 30 'Enega 'ina 'ali'eiyao 'iloinedi be
toguinuwa to'umalina nina siula apwese 'atamanaya sena guguyoi 'enaya, be
nada tomota ma idi 'elouya sidedoi ta siesala'i'ita ma'enao.

Yesu me bale'u maibo'adi ma'etamo 'iloinedi

31 [a]"'Abo'agu Tomota Natuna, be ma'etamo ma igu esaesa tuyayalina be
ma igu aniloseyao 'amama be 'enega 'igu 'ebemi esaesa 'ena yamiyatowa
sabi loina, 32 be 'ebeloina bale'uya maibo'adi mataguya sida egogonedima
be yaweyalidi 'atuwa sipi 'adi to'ita'i'ita 'iweyalidi gota 'ediyega, 33 be
sipi yasa'u dumedumedi 'ataiguya ta gota gegeumiguya, 34 [b]be 'enega
toloina 'abo'agu taudi 'ataiguya yada eonadi be yada gwae, 'I'Omi Tamagu
'ina obobomega wada gwausowala, wamai be 'imi 'ebeloina nina bale'u
'ana mweluluwa'unu 'enega 'igibubunaya manumi wada 'ewa. 35 Manuna
'omi lowa yabotanaya ta wae'enigu, ta wate tona'agu 'iyapasaya ta
bwasi wa'ebwa'egu, wate yaeto'u'umala 'imi 'asaya ta wabwauyeguya
'imi anuwaya, 36 ta wate nigeya 'agu 'oamamo ta wae'oamegu, ta wate
yale'oasaya ta waayausigu, wate deliya yamiyamiya ta waayausigu.'
37 "'Enega topalupalu nidi 'eguya sida gwae, 'Inapwana, to tuta sana
'a'itemu ma 'amu botana ta 'ae'enimu? nai tona'ayo 'iyapasa ta bwasi
'a'ebwa'emu? 38 nai 'ueto'u'umala 'ima 'asaya ta 'abwauyemu 'ima
anuwaya? nai nigeya 'amu 'oamamo ta 'ae'oamemu? 39 nai ma 'amu
le'oasa nai deliya 'umiyamiya ta 'aayausimu?'
40 [c]"'Enega yada ona 'ediya be yada gwae, 'Ona'ai'aila, 'eguma yaita 'oyo
gosegwao gidalidi 'ebweuna 'ulemei, nate 'ena 'abo'agu wate 'ulemegu.'
41 [d]"Ta taudi gegeumiguya simiyami yaeonadi, 'I'Omi toto'umalimi
wapilisinegu be watatauya kaiwe sabesabelulu atayana 'enaya, tauna
Yaubada 'igibubuna Seitani ma ina bodao manudi, 42 manuna lowa ma
'agu botana ta nigeya wada e'enigu, wate tona'agu 'iyapasaya ta nigeya
'ebweu wate bwasi wada 'ebwa'egu, 43 ta yamiya to'u'umala 'imi 'asaya ta
nigeya wada bwauyegu 'imi anuwaya, be nigeya 'agu 'oamamo ta nigeya
wada e'oamegu, wate yale'oasaya ta wate deliya yamiyami ta nigeya
wada ayausigu.'
44 "Muliyega taudi ona gete sida e'isa be sida gwae, 'I'Inapwana, to
tuta 'a'itemu ma 'amu botana, nai tona'ayo 'iyapasa, nai 'ueto'u'umala,
nai nigeya 'amu 'oamamo, nai 'ule'oasa, nai deliya 'umiyami, ta nigeya
'alemelemeyo?'
45 "Be yada eonadi, 'Ona'ai'aila, tuta nidi 'ediya 'abo tomota gidalidi
getedi 'ebweuna nigeya walemelemei, nate 'ena nigeya walemelemegu.'

---

[a] **25:31** Md 16:27 [b] **25:34** Lu 12:32 [c] **25:40** Ona 19:17; Ib 6:10 [d] **25:41** Et 12:7, 20:10; Md 7:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46 'Enega taudi sida tauya 'elouya ataya 'enaya, ta topalupaludi esi yawasi
ataya sida loba."

'Inapwanao nuwanuwadi be Yesu siloemwawasi
(Maki 14:1-2; Luke 22:1-2; Yoni 11:45-53)

26 1 Yesu 'ina ona getedi 'ilosalonidi, ga 'ina tononoyao 'ieonedi,
2 [e] 'igwae, "Wamwalatonina 'asiyata 'eluwa be Ataona Sagalina
taguinuwe, be 'enega 'agu tosipupu 'ida 'ebwayaegu 'agu talauwalao
'ediya, be kelose 'ena sida loemwawasigu, Tomota Natuna 'abo'agu."
3 'Enega totaliyao sinabwadi be me Isileli 'idi 'inapwanao sideli
egogonama Kaiyapa 'ina anuwa sinabwana 'enaya, tauna totaliyao 'idi
'inapwana sinabwana. 4 'Enega 'inapwanao nidi taudimo siloina be 'aene
kaboega Yesu sida giyai be sida loemwawasi, 5 ta sigwae, "Geya'abo
sagali solanaya Yesu tagiyagiyai, 'abona nai tomota sigamwasowaleda be
silosaiya 'edaya."

Waine Yesu 'ieoloina 'asa Betani 'enaya
(Maki 14:3-9; Yoni 12:1-8)

6 Tuta nina Yesu Betani 'ena 'imiyami, Saimoni 'ina anuwaya. Tauna
lowa tolepelo 'ebweu. 7 'Enega 'ebweu waine ma ina bunama 'imai, ta
bunama nina 'ana maisa sinabwana, ta botolo bobo'ana wawasae 'enaya
'isiwena. Yesu 'etamo anuwaya i'e'ai, ta waine nina 'imai ga bunama
nina Yesu debanaya 'isiwena.
8 Ta Yesu 'ina tononoyao si'itena ga waine silomugiyena, sigwae,
"To'ase manuna bunama 'imudalina? 9 'Ilobwenena be bunama nina
'igimwaneye be maisa sinabwana 'i'ewa be 'ieguyaiye togomabeso
'ediya."
10 Ta Yesu 'idi ona nina 'imwalatonina ga 'ieonedi, 'igwae, "Geya'abo
waine gete walomulomugiyei, manuna 'ina lema gete 'eguya bobo'ana
wawasae. 11 Togomabeso nidi waoneonediya tuta maibo'ana selabemiya
simiyami, ta 'abo'agu esi nigeya tuta dudulana ma'emi tamiyami.
12 [f] Waine gete ni'atu 'ieoloigu bwalagu 'ana sa'u'ali'ali manuna. 13 Ta
ona'ai'aila, ma'etamo teteligu 'ana loguguya tomota sinoonoi bale'u
maibo'ana 'enaya, ta waine gete 'ina guinuwa 'eguya tetelina sida
emwasali wate."

Yudasa 'itagwala be Yesu 'ida telesipupuye
(Maki 14:10-11; Luke 22:3-6)

14 Ta Yesu 'ina tonono 'ebweu 'ana esana Yudasa Isikaliota 'itauya
totaliyao sinabwadi 'ediya, 15 ga 'ieonedi, 'igwae, "'Eisa maisa

---

[e] **26:2** Sia 12:1-27; Md 20:18 [f] **26:12** Yo 19:40

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wa'ebwa'egu 'abo Yesu 'emiya yatelesipupuye?" 'Enega mani siliba 'ana
yau teti si'ebwa'ena. 16 'Enega Yudasa tuta bobo'ana 'iyamwena be 'aene
Yesu 'ediya 'ida telesipupuye be sigiyai.

Ataona masulina siguinuwena
(Maki 14:12-21; Luke 22:7-14, 21-23; Yoni 13:21-30)

17 [g]Ataona masulina beledi daisina, nigeya gieseseinamo sie'ani. Ga
Ataona masulina 'ana 'asiyata nugana 'ena Yesu 'ina tononoyao 'aidi 'enaya
simai ga sigwae, "'Inapwana, mane 'ena nuwanuwayo be Ataona masulina
manuyo 'agibubu?" 18 'Enega Yesu 'iona, "Watauya Yelusalema be 'igu sida
'ebweu tai 'ena wasimane, wagwae, 'Ima toe'ita 'ina ona gete nadigega
'aene "'Igu tuta ni'atu 'iapwesama ta nuwanuwagu be 'imu anuwaya Ataona
masulina ma igu tononoyao 'a'a'ani." ' " 19 Ga tonono nidi Yesu 'ina ona nina
siematamatanena ga tai nina 'ina anuwaya Ataona masulina sigibubuna.

20 'Enega 'asuinuwanuwaya Yesu ma ina tononoyao site tuwelo nidi
silugu ga masula nina si'enina. 21 Ta 'idi 'e'ai solanaya Yesu 'igwae,
"Gosegwao, yaona 'ai'aila 'aene 'ebweu 'emiyega 'iabe 'itelesipupuyegu."
22 Ta Yesu 'ina ona gete manuna sinuwamwau 'ai'aila, ga 'ebweuna
'ebweuna Yesu 'ena 'ienaida, 'igwae, "'Inapwana, yaita tauna? Nai
'abo'agu?"

23 [h]Ta Yesu 'ieonedi, "Tai nina tauna ma'iyagu gaeba 'ebweuna 'enega
'a'e'ai, tauna 'iabe 'itelesipupuyegu. 24 'Abo'agu Tomota Natuna ma'etamo
yatatauya 'eda nina lowa Buki Tabu 'ena 'igimisimanena, ta esi 'agu
tosipupu nina nuwa'ole'olena sa'i, ta bobo'ana 'abo lowa sinana geya'abo
'ida enaenatune."

25 'Enega 'ana totelesipupu Yudasa 'ieonena, "'Inapwana, to tai tauna?
Nai 'abo'agu?" Ga Yesu 'igwae, "Ni'atu 'uona saba."

'Inapwana 'ina 'e'ai
(Maki 14:22-26; Luke 22:15-20; 1 Kolinita 11:23-25)

26 [i]'Etamo si'e'ai ta Yesu masula 'i'ewena ga manuna 'iona oboboma ta
'igitomwena ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi, 'igwae, "Gete oogu wa'ewa be
wa'a'ani."

27 [j]Ta oine makeigana wate 'i'ewena ga manuna 'ilokagutoki Yaubada
'ena ga 'i'ebwa'edi, ta 'igwae, "Maibo'ami wanunuma. 28 Gete lalagu,
loina auwauna manuna, 'idaudau tomota yaumi 'imi to'umalinao 'adi
'ebe nuwatau manuna. 29 Ta yaeonami tuta gete be mulinaya oine gete
geya'abo 'enega yanumanuma limana ga 'ana laba 'omi ma'egwao oine
auwauna tanunuma Tamagu 'ina senaya."

---

[g] **26:17** Sia 12:14-20 [h] **26:23** Sam 41:9 [i] **26:26-28** Yo 6:54-56 [j] **26:27-28** Sia 24:8;
1 Ko 10:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30 'Enega wali 'ebweuna siwaliyena ga siapwesa ta situ'e 'Oya Olibe
'enaya.

Yesu 'isimana apwesa 'aene Pita 'ida eyaseyaseye
(Maki 14:27-31; Luke 22:31-34; Yoni 13:36-38)

31 [k]Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Batuwa boiboiya maibo'ami wada
denasinegu, nadigega Buki Tabu 'ina simana, 'igwae,
'To'ita'i'ita sipi yaloemwawasi be sipi maibo'adi sida 'elelewana.'
32 [l]Ta 'igu toololimana mulinaya Galili 'ena yatatauya be 'omi
muliguyega wawawai."
33 'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, "'Iabe maibo'adi sidena sineyo ta
tebweugu ma'iyayo."
34 [m]Ta Yesu Pita 'ieonena, "Yaona 'ai'aila boiboi batuwa, muliyega be
kakaleko 'igwagwane ta 'oyo matoi 'ueyaseyaseyegu."
35 Ta Pita 'igwae, "'Inapwana, geya'abo sa'i yaeyaseyaseyeyo! 'Eguma
siloemwawasiyo 'abo'agu wate ma'iyayo siloemwawasida."
Tomuliyao maibo'adi wate nadigega sionaona.

Sena Gedesemani 'ena Yesu 'isidasida Tamana 'ena
(Maki 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 'Enega Yesu 'ina tononoyao ma'enao sitauya 'ebweu sena 'ana esana
Gedesemani 'ena, ta 'ieonedi, 'igwae, "Gete 'ena wamiyami, ta 'abo'agu
yaalaga be yasisida Yaubada 'ena." 37 Ta site toi 'i'au'ewedi, Pita be Sebedi
natunao 'eluwa. 'Enega Yesu ma ina 'ateuyauya ta ma ina nuwamwau
'ieonedi, 38 [n]'igwae, "'Ategu 'iuyauya sinabwana, nai 'iabe yamwamwawasa,
'enega bada wamiyami ta walomata'i'ita, be 'enega walemegu."
39 [o]Ta Yesu 'ialaga tupwana ga bale'uya 'ibe'u sanamwa'uta ta
'isidasida, 'igwae, "Tamagu ye, 'eguma kapekapeyana 'elouya keigana
gete 'eguyega 'u'ewayaulei, ta geya'abo 'abo'agu 'igu nuwena 'enega, ta
'oyo esi 'imu nuwena 'enega 'uda guinuwa."
40 'Enega 'iila ga 'ina tononoyao site toi nidi 'ilobedi ni'atu
si'eno mwataya, ga Pita 'ilowanowanona ga 'igwae, "Pita, nigeya
sawesawemuya be 'umatapa'ala be 'ulemegu tuta gidalina namo
manuna, aga?" 41 Ga wate 'ieonedi maibo'adi, 'igwae, "'Ilobwenemi be
wamatapa'ala be wasidasida, be 'enega geya'abo Seitani 'itootoomi.
Ona'ai'aila yaluyaluwami nuwanuwana, ta tuga manuna oomi sitaba."
42 [p]'Enega Yesu 'ilaga limana ga 'isidasida, 'igwae, "Tamagu, keiga gete
geya nuwagu be 'enega yanunuma, ta 'abo 'imu nuwena nadigega, ta
nigeya 'ebweu wate 'eda 'imiyami, bobo'ana yanunuma tuga."

---

[k] **26:31** Yo 16:32; Sak 13:7 [l] **26:32** Md 28:7 [m] **26:34** Md 26:69-75 [n] **26:38** Yo 12:27
[o] **26:39** Ib 5:7-8 [p] **26:42** Ib 4:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43 Ta Yesu wate 'iila 'ina tononoyao 'ediya ga 'ilobedi wate si'eno
mwataya, manuna matadi ni'atu si'eno'eno. 44 'Enega wate 'ipilisinedi ga
'ina sidasida 'etonina 'enaya 'ina sidasida 'eluwena nadigega.
45 Ta 'iila limanama ga 'ina tononoyao 'ilowanowanodi, ga 'igwae,
"Mwa'adega, ma'etamo wa'eno'eno ta waeyaeyawai'ata, aga? Ta wa'ita
'abo'agu Tomota Natuna 'igu tuta ni'atu 'iapwesa be sida sipupuyegu
toto'umalidi 'ediya. 46 Watoolo be tatatauya, manuna 'agu totelesipupu
nina ni'atu gete 'imeema."

Yesu sigiyaina
(Maki 14:43-50; Luke 22:47-53; Yoni 18:3-12)

47 Yesu 'etamo 'ionaona ta 'ebweu 'ina tonono, Yudasa, tolosaiyao
ma'enao siapwesa. Totaliyao sinabwadi be me Isileli 'idi 'inapwanao
tolosaiyao nidi sietunedi Yudasa ma'edi, Yesu sabi giyaina, ta boda nidi
ma idi sisisaiyao be wepasiyao wate simai. 48 Ta Yudasa we'iwe'iyaya
ni'atu 'ediya 'isimanena, 'igwae, "'Abo yaita ya'atubwaili, nate
tauna Yesu, be wagiyai." 49 'Enega 'itauya palupaluna Yesu 'ena ga
'ilokagutokiyena ta 'i'atubwailina. 50 Ta Yesu 'igwae, "Gosiyagu, to'ase
manuna 'umai?" 'Enega boda nidi siapwesama ga Yesu sigiyaina.
51 [q]Ta Yesu 'ina bodao 'ebweuna 'ediyega 'ina sisisaiya 'ilisilolona ga
totaliya sinabwana 'ina toguinuwa tenana 'iupwa yaulena.
52 Ta Yesu tai nina 'ieonena, "Tuwa! 'Imu sisisaiya 'usa'uile 'ina
senaya, manuna tolosaiyao taudi losaiya 'enega simwamwawasa. 53 'Uda
mwalatoni 'aene 'abo nuwanuwagu Tamagu 'ena yasisida 'agu lema
manuna, 'iabe gete tuga aniloseyao mabodadi tomoyauyau 'ietunedima.
54 Ta nigeya! 'Eda gete 'enega Buki Tabu 'ina simanao manugu sida
apwesa."
55 Gote 'ena Yesu boda 'ieonedi, 'igwae, "Sana 'abo'agu to'ipwala, ga
'enega ma imi sisisaiya be ma imi wepasi wamai sabi giyaigu! Ta to'ase
'alena ga 'enega nigeya wagiyagiyaigu 'asiyata nidi yaudi Anuwa Tabu
'ena yamiyami ta yae'ie'ita tomota 'ediya? 56 [r]Ta yage getedi sida apwesa
be 'enega palopitao 'idi gimisimana Buki Tabu solanaya sida apwesa."
'Enega Yesu 'ina tononoyao maibo'adi sidena sinena.

Yesu 'ina etala 'inapwanao matadiya
(Maki 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; Yoni 18:12-14, 19-24)

57 Boda nidi ni'atu Yesu sigiyaina ga si'au'ewena totaliyao 'idi
'inapwana, 'ana esana Kaiyapa, 'enaya. Ta Kaiyapa 'ina anuwaya loina
'ana toe'itao be 'inapwanao ni'atu sideli egogonama ga simiyami. 58 Ta
Pita 'edasolega Yesu 'imuliyena ga 'imai totaliya sinabwana 'ina 'asaya,

---

[q] **26:51** Yo 18:26 [r] **26:56** Md 26:31; Yo 16:32

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ga 'ilugu anuwaya ta to'ita'i'itao ma'ediya simiyatowa be 'aene Pita nina Yesu 'ana loina 'ida nono.

59 Ta totaliya sinabwadi be 'inapwanao nidi nuwanuwadi Yesu 'ana toe'ewa kabokabo sida loba be 'idi e'ewa 'enega Yesu sida loemwawasi.
60 [s]'Enega toe'ewa kabokabo yaudi simai, ta esi 'idi e'ewa nigeya palupaludi. Ta muliyega 'eluwa tai simai 61 ga sigwae, "Yesu lowa 'iona, 'igwae, 'Sawesaweguya be Yaubada 'ina anuwa yalige yaulei, be 'asiyata 'etoi 'ediya yada 'abilima.' "

62 'Enega totaliyao 'idi 'inapwana sinabwana 'itoolo, ga 'igwae, "Nigeya 'imu e'isamo, aga? Tomota gotedi 'idi e'ewa 'emuya ni'atu 'unononaya?"

63 [t]Ta Yesu tuga 'i'alaenono.

'Enega totaliya sinabwana Yesu 'ieonena, "'Uona 'ai'aila Yaubada matanaya, mwa'adega 'oyo To'etoseyana niyo, ta Yaubada natuna, nai nigeya?"

64 [u]Ta Yesu 'igwae, "Ni'atu nate 'uona saba, ta wate yaeonami 'aene 'abo'agu Tomota Natuna be ma'etamo wa'itagu Toewaiwai sana 'atainaya yamiyami be wate galewa pwananao debadiyega yamama."

65 [v]'Enega totaliya sinabwana nina 'igamwasowala 'ai'aila ga taunamo 'ana 'oama 'isabuna ta 'igwae, "'Ina ona to'umalina wanononaya? Ona'ai'aila, tai gete Yaubada 'isinalina. Tuwa! Geya'abo wate toe'ewao sionaona 'ina loegesiyao manudi. 66 Mwa'adega 'imi nuwanuwa Yesu manuna?"

Ga taudi sigwae, "'Ilobwenena be 'imwamwawasa."

67 [w]'Enega maninina sigiwalina ta siunu dadanena, ta wate 'aidi sisapina, 68 ta sigwae, "'Eguma 'oyo To'etoseyana nina 'uona apwesa 'emaya 'aene yaita tauna 'isapimu? Manuna 'uona 'aene 'oyo palopita."

Pita Yesu 'ieyaseyaseyena

(Maki 14:66-72; Luke 22:56-62; Yoni 18:15-18, 25-27)

69 Ta Pita ma'etamo 'etauluya 'imiyami ga toguinuwa gomagweine 'ebweuna 'iapwesama ga 'ienaidena, 'igwae, "Lowa goma Galili Yesu nina 'oyo ma'iyayo wamiyami, aga?" 70 Ta tomota yaudi matadiya Pita 'ieyaseyase, 'igwae, "Yage nina 'uonaonae nigeya yamwalamwalatoni."

71 'Enega Pita 'idena ga tupwana 'iaapwesa. Ta 'ebweu wate gomagweine Pita 'i'itena ga tomiya nidi 'ediya 'igwae, "Tai gote lowa Yesu goma Nasaleta ma'iyana."

72 Wate Pita 'ieyaseyase ta 'isawa tamatamana ga 'igwae, "'Inapwana 'imwalatonina 'aene tai nina 'abo'agu nigeya yamwalamwalatoni."

73 Tuta kukupana namo mulinaya toyo'o nidi Pita 'enaya simai, ta sigwae, "Ona'ai'aila 'ukabo! 'Oyo Yesu 'ina boda 'ebweu, manuna 'imu lewa 'atuwa me Galili 'enadi."

---

[s] **26:60-61** Yo 2:19-20 [t] **26:63** Ais 53:7 [u] **26:64** Dan 7:13; Md 24:30
[v] **26:65-66** Yo 10:33, 19:7; 1 Loi 24:16 [w] **26:67-68** Ais 53:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

74 'Enega Pita 'isawa tamatamana ta ona to'umalina 'enega 'ibwautu'e,
'igwae, “Tamada! Tai nate nigeya yamwalamwalatoni.” Ta tuta gote 'ena
kakaleko 'igwane.
75 [x]'Enega Pita Yesu 'ina ona 'inuwa'i'isina 'aene “Muliyega be kakaleko
'igwagwane ta 'oyo matoi 'ueyaseyaseyegu.” 'Enega Pita nuwana 'imwau
sinabwana ga 'iapwesa 'atamanaya ga 'idedoi.

Yesu 'ina etala Pailato matanaya
(Maki 15:1; Luke 23:1-2; Yoni 18:28-32)

27 1 Tomwa 'iulisina ga totaliyao sinabwadi be 'inapwanao maibo'adi
siloiloina be 'aene Yesu siloemwawasi. 2 'Enega Yesu nimana siyonidi ga
sitauyena toloina sinabwana Pailato 'enaya be 'aene Pailato nina 'ida loine.

Yudasa 'ina mwawasa
(Guinuwa 1:18-19)

3[y]Ta Yudasa nina 'imwalatonina 'aene Yesu 'iabe siloemwawasi, 'enega
'inuwa'ebuni ga 'ina mani gulewa teti 'iiledi totaliyao be 'inapwanao 'ediya,
4 ta 'igwae, “Ni'atu yaloegesi, manuna tai bobo'ana 'emiya yasipupuyenaya.” Ta
sigwae, “Nate nigeya 'ebweu to'ase 'emaya ta 'oyo tuga manuna 'uda nuwanuwa.”
5 'Enega mani teti nidi 'iula mwa'utedi Anuwa Tabu solanaya, ta 'iapwesa ga
'itauya, ga balaeyega 'otona tauna 'ididimagena ga 'imwawasa.
6 Ta totaliyao nidi mani nidi siegogonedi ga sigwae, “Nigeya
sawesawenaya be Yaubada 'ana 'ebwayadaita 'ena tasa'ui, manuna mani
gete tomota 'ana loemwawasa 'ana e'isa.” 7 'Enega taudimo siloina ga
mani nina 'enega 'ebweu to'abi'ule 'ina bale'u 'ebweuna sigimwanena, be
'aene bwa'a nina 'owagao 'adi 'ali'ali.
8 'Enega bwa'a nina sieesena ‘Lala bale'una’, ga esana nina ma'etamo
'imiyami. 9 [z]Gote 'enega palopita Yelemaiya 'ina onaupaupa 'iapwesa,
manuna lowa Buki Tabu 'ena 'ina ona si'etoladina 'aene,
“Ga me Isileli tauna 'ana maisa sibwauyena,
nate gulewa siliba 'adi yau teti,
ga mani nidi si'ewedi,
10 ga 'enega to'abi'ule 'ina bale'u siemaisina, nadigega 'ida 'Inapwana
'iemataluwegu.”

Pailato Yesu 'ienaidena
(Maki 15:2-5; Luke 23:3-5; Yoni 18:33-38)

11 'Enega Yesu Pailato matanaya sietoolona, tauna toloina sinabwana,
ga Pailato nina Yesu 'ienaidena, 'igwae, “'Uda simana, 'oyo me Yudia 'idi
kini, aga?”

---

[x] **26:75** Md 26:34 [y] **27:3** Md 26:14-15 [z] **27:9-10** Sak 11:12-13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ta Yesu 'igwae, “Ni'atu nate 'uona saba.”
12 [a]'Enega totaliyao sinabwadi be 'inapwanao Yesu sie'ewena Pailato
matanaya, ta Yesu nigeya 'ebweu to'ase 'ie'ie'isa.
13 Ta Pailato 'igwae, “Mwa'adega, simana getedi 'amu e'ewa manuna
'unononaya?” 14 Ta Yesu nigeya wate 'ie'ie'isa, ta tuga 'i'ala enonomo.
'Enega Pailato nina nuwana 'iowana sinabwana.

Pailato 'iloina be Yesu sida loemwawasi
(Maki 15:6-15; Luke 23:13-25; Yoni 18:39–19:16)

15 Yakwala 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, Ataona masulina 'enaya, toloina
nina 'ina bubuna nate deliyega 'ebweu tai 'ili'ami be 'iapwesa, 'eguma
yaita pwalu siesinuwe. 16 Ta tuta gote 'ena 'ebweu tai deliya 'imiyami, 'ana
esana Balaba, tomota maibo'adi simwalatonina 'aene tauna toto'umalina
sinabwana. 17 'Enega tomota siegogonama Pailato 'enaya, ta Pailato 'ieonedi,
'igwae, “To tai nuwanuwami be manumi yali'ami? Balaba? nai Yesu, tauna
sieesena To'etoseyana?” 18 [b]Manuna Pailato 'imwalatonina 'aene e'ipi'ipiyega
Yesu siwasegigiyena sabi loemwawasina. 19 Ta wate tuta nina 'etamo Pailato
etala 'iguiguinuwe, ta mwanena ale 'ietunenama ga 'igwae, “Geya'abo wate
to'ase 'uloiloine tai palupaluna gete manuna, manuna ni'a yamadawalena ga
'ebe matauta sinabwana 'eguya.” 20 Ta esi totaliyao sinabwadi be 'inapwanao
tomota siloa'etu'etunedi be 'aene sisisida Pailato 'ena be Balaba 'ili'ami 'ediya
ta Yesu sida loemwawasi.
21 [c]'Enega toloina nina 'ienaida limedi, 'igwae, “Siteluwa 'ediyega yaita
nuwanuwami be manumi yali'ami?”
'Enega sigwae, “Balaba.”
22 Ta Pailato 'igwae, “Ta mwa'adega yada loina'esa Yesu, tauna sieesena
To'etoseyana?”
'Enega maibo'adi sigwae, “Kelose 'ena tada tutuepa'iye!”
23 Ta Pailato 'ieonedi, “To'ase sana 'ina loegesi, ga 'enega 'aene
mwawasa 'iloba?”
Ta sibwau toitoila, sigwae, “Kelose 'enaya tada tutuepa'iye!”
24 'Enega Pailato 'imwalatonina 'aene nigeya 'ina waiwaimo, ta pwalu
siegewagewana 'ana 'ita 'aene 'iabe sie'ale be silosaiya. 'Enega bwasiyega
nimana 'i'utudi boda nidi matadiya ta 'igwae, “Geya'abo wate to'ase yaloiloina
tai bobo'ana gete 'ina mwawasa manuna, ta 'omi namo wada loina.”
25 Ta boda maibo'adi sigwae, “Bobo'ana! 'Abo'ama 'ada loine, ta 'ana
e'isa 'ada loba, 'abo'ama, ta 'epata simeemai 'ediya wate.”
26 'Enega Pailato 'idi ona 'inononaya, ta Balaba 'ili'amina, ta wate
'ina tolosaiyao 'iloinedi be Yesu balaeyega sida sapi, be muliyega sida
tutuepa'iye kelose 'enaya.

---

[a] **27:12** Md 26:63; Ais 53:7 [b] **27:18** Yo 11:47-48, 12:19 [c] **27:21** Gu 3:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tolosaiyao Yesu situyeyena
(Maki 15:16-20; Yoni 19:2-3)

27 'Enega toloina nina 'ina tolosaiyao Yesu sisapina ta siluguyena 'idi anuwa
sinabwana solanaya, ga 'idi boda maibo'adi sibwau egogonedima Yesu 'enaya,
28 ga 'ana 'oamao sialolodi, ta 'oama esaesa 'enega sie'oamena sabi tuyeyena,
29 ga 'ana peyaula kwakwakwala 'ediyega siguinuwena ga debanaya sisa'una,
ta 'etoguna nima 'ataina 'enaya sisa'una, ta wate matanaya si'aetulasa ta
situyeyena, sigwaegwae, "Kamatoki, 'oyo me Yudia 'idi kini ye!" 30 *d*Ta wate
sigiwalina, ga 'ina 'etoguna si'ewena ga 'enega debana sisapina.
31 'Enega 'idi tuyeya 'igumwala, ga 'oama esaesa 'enega sialolona, ta
tauna 'ana 'oamega sie'ote limena ga si'au'ewena sabi giekelosena.

Yesu situtu epa'iyena kelose 'enaya
(Maki 15:21-32; Luke 23:26-43; Yoni 19:17-27)

32 Ta Yesu siapwesena ga sitauyena, ta 'edaya goma Sailini 'ebweu,
'ana esana Saimoni, sialobena ga sididigena be 'aene Yesu 'ana kelose
'ida 'aali. 33 Ga Saimoni nina 'i'aalina ga 'ana laba siapwesa sena Goligota
'enaya. (Goligota 'ana mwalatoi nate "Bulubulu 'asana.") 34 *e*Ga oine be
'apasi'uma si'einisena ga si'ebwa'ena be 'aene geya'abo uya 'ilotolotoo
sinabwana, ta Yesu oine nina 'ilotoonamoya ta 'iguitoyasena.
35 *f*'Enega kelose bale'uya sisa'unaya ta Yesu 'enaya situtu epa'iyena
ga sietoolona, ga muliyega toguinuwa nidi Yesu 'ana 'oamao si'ewedi ga
sieguyaiyedi taudimo 'ediya, ta 'idi eguyai esasala ulaesinuwa 'enega,
be 'abo yaita 'inugana tauna 'ana 'oama 'ida 'ewa. 36 Ga muliyega
simiyatowa sabi lomata'i'ita. 37 Ta wate 'ana kelose dabanaya si'etoladina,
"Yesu tauna me Yudia 'adi toloina." Nate 'ina mwawasa 'alena.
38 *g*Ta wate to'ipwala 'eluwa sigiekeloseyedi, 'ebweu Yesu 'atainaya ta
'ebweu gegeuminaya.
39 *h*Ta tomota 'aina 'edega Yesu kelose 'ena situyeyena ta siedagiyena,
40 sigwae, "Nuwa'ole'oleyo! 'Uona 'aene sawesawemuya Anuwa Tabu
'uligei be 'asiyata 'etoi soladiya 'u'abilima. Baga 'uda 'etoseyeyo tauyo be
keloseyega 'uebusima, 'eguma 'oyo Yaubada natuna."
41 Wate nadigega totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao be
'inapwanao Yesu si'eetetena, ga sigwae, 42 "Mali tomota 'i'etoseyedi, ta
tauna 'ida 'etoseye! Tauna 'aene sena Isileli 'ana toloina, abaga keloseyega
'iebusima be 'enega taemisei. 43 *i*Tauna 'aene Yaubada 'ana toemisa, ta
'igwae, 'Abo'agu Yaubada natuna.' 'Enega 'eguma Yaubada nuwanuwana
tauna 'ida 'etoseye, aga?"

---

[d] **27:30** Ais 50:6 [e] **27:34** Sam 69:21 [f] **27:35** Sam 22:18 [g] **27:38** Ais 53:12
[h] **27:39-40** Sam 22:7; Yo 2:19 [i] **27:43** Sam 22:8; Yo 5:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44 Ta to'ipwala nidi Yesu ma'enao sigie kelosediya, taudi 'adi keloseyega
sibwa'onao ga taudi wate nadigega Yesu siba'ena.

Yesu 'ina mwawasa
(Maki 15:33-41; Luke 23:44-49; Yoni 19:28-30)

45 'Asuoleoleyega ga 'asuinuwanuwaya 'asa maibo'ana 'iguguyoi, 46 *j* ga
'asuinuwanuwaya Yesu 'enana sinabwanega 'ibwau ga 'igwae, Ol "Eli eli
lama sabakitani!" Ta 'ana gibui 'aene "'Igu Yaubada, 'igu Yaubada, to'ase
manuna 'upilisinegu?"
47 Ta 'aina tomota selabenaya sitootoolo 'ina bwau sinonona, ta sigwae,
"Wanono! Tai gete Ilaitiya 'ibwaubwauye." 48 'Enega 'ebweuna 'ediyega
'ipili ga balou 'i'ewena ga oine dalelena 'ena 'ietupa'utuina, 'enega
'ebweu kaiwe 'ena matana 'ibadiyena ga 'ie'etotu'eyena Yesu 'awanaya
ga 'isokukuna. 49 Ta tai nina gosenao sigwae, "Tuga tayamwayamwa, nai
'iabe Ilaitiya 'imama be 'i'etoseye."
50 Ta Yesu 'enana sinabwanega 'ibwau limana, ga yawasina 'igumwala. 51 *k* Ta
kaleko nina Anuwa Tabu 'ana pitaupa 'iesabuluwena etanega ga 'imwa'uta
'ubunaya, ta mwani'ini'i 'idedela, ga gulewa sinabwadi siepisalidi. 52 Ta wate
'ali'ali 'awadi si'egegedi ga toemisao yaudi lowa simwawasaya kokowadi
sitoolo limana, 53 ga Yesu 'ina toolo limana mulinaya taudi wate 'ali'ali 'ediyega
siapwesama, ga Yelusalema 'ena silugu, ga tomota yaudi 'ediya siapwesa.
54 Ta tolosaiyao nidi ma idi toanugana ma'etamo Yesu si'ita'ita'i'isi,
ga mwani'ini'i be yage maibo'ana siapwesaya si'itedi, ga simatauta
sinabwana, ta sigwae, "Ona'ai'aila, tai gete Yaubada natuna."

Yesu 'ana sa'u'ali'ali
(Maki 15:42-47; Luke 23:50-56; Yoni 19:38-42)

55 *l* 'Aina iine wate 'edasolega sidunedune, taudi lowa Galiliyega Yesu
simuliyenamaya ta 'ana masula siguiguinuwe, 56 'ebweuna 'ana esana
Meli Magidala, ta 'ina waliyesa, tauna Yemesa be Yosepa sinadiya, ta
wate Sebedi natunao sinadiya.
57 Ta 'asuinuwanuwaya 'ebweu goma Alimatia 'imai Pailato 'enaya,
tauna toesaesa, ta wate Yesu tauna 'ana tomuliya 'ebweu, 'ana esana
Yosepa. 58 *m* Ga Pailato 'enaya Yesu kokowana 'isidena, ta Pailato 'itagwala
be 'ida 'ewa. 59 *n* 'Enega Yosepa ma ina 'ali'eiyao Yesu kokowana si'ewena,
ga 'oama wakewakekena ta 'esasena 'enega siwaduna, 60 ga Yosepa nina
'ana 'ali'ali auwauna 'ena sisa'una, ta 'ali'ali nina sitainaya 'atuwa duluwa
gulewa solanaya. Ta 'enega gulewa sinabwana ta pulipulina 'enega 'ali'ali
'awana sisa'u bodena, ga muliyega Yosepa 'itauya.

---

[j] **27:46** Sam 22:1 [k] **27:51-52** Sia 26:31-33; Ib 10:19-20 [l] **27:55** Lu 8:2-3
[m] **27:58** 2 Loi 21:22-23 [n] **27:59-60** Ais 53:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

61 Ta Meli Magidala ma ina waliyesa 'ali'ali selabenaya simiyatowa ga
sie'asiyedi.

'Ali'ali si'ita'i'isina

62 [o]Ta Yesu sigiekeloseyena me Yudia 'idi 'asiyata gibubu 'enaya,
'enega tomwa 'iulisina ga 'idi 'asiyata Sabate 'enaya totaliya sinabwadi
be Palisiyao mabodadi sitauya Pailato 'enaya, 63 ta sigwae, "'Inapwana,
tokabo nina lowa mayawasina 'imiyami 'ina ona 'anuwa'i'isina
'igwae, 'Asiyata 'etoi beo mwawasega yada toolo limana.' 64 'Enega
'ab kapekapeyana 'uloina be 'ali'ali 'ana to'ita'i'itao si'ita'i'ita 'ai'aili
be 'ana laba 'asiyata 'etoi, 'abona nai 'ina tononoyao simamai be Yesu
kokowana siyai be sidene, be tomota sikaboedi 'aene 'Mwawasega ni'atu
'itoolo limana', be 'enega kabo mulimuliyana kabo nuganuganina 'ida
to'umalisine."
65 Ta Pailato 'ieonedi, 'igwae, "'Imi to'ita'i'itao tolosaiyao simiyami,
watauyedi be 'ali'ali silomata'i'ita 'ai'aili." 66 'Enega sitauya ga 'ali'ali
'awana 'ana 'auboda gulewa nina wate sibwadena, ta nada to'ita'i'itao
sietoolodi.

Yesu mwawasega 'itoolo limana
(Maki 16:1-8; Luke 24:1-12; Yoni 20:1-10)

28 1 Sabate mulinaya ni'atu be tomwa 'iulisi wiki auwauna 'ana
'asiyata nugana 'ena, Meli Magidala ma ina waliyesa simai
'ali'aliya sabi ayausa. 2 Ta mwani'ini'i sinabwana 'idedela, nate 'Inapwana
'ina anilose 'ebweu galewega 'iebusima ga gulewa 'ali'ali 'awanega 'ipuli
ilena ga 'ena 'imiyatowa. 3 Anilose nina 'ana 'ita namala nadigega, ta 'ana
'oama wakewakeke 'ai'ailina.
4 Ta 'ali'ali 'ana to'ita'i'itao anilose si'itena ga simatauta sinabwana,
'enega sitai, ga sibe'u bale'uya kokowa 'atuwa. 5 Ta anilose nina iine
nidi 'ieonedi, 'igwae, "Geya'abo wamatamatauta. Yamwalamwalatoni
'omi Yesu tauna ni'atu siloemwawasina wa'ebe'ebese. 6 [p]Tauna nigeya
bada, manuna ni'atu mwawasega 'itoolo limana, nadigega lowa 'ieonemi.
Wamai be 'ina 'ebe'eno kakaena wa'ita, 7 [q]be muliyega watauya manini be
'ina tononoyao waeonadi 'aene Yesu mwawasega ni'atu 'itoolo limana, be
'iabe 'inuganugana Galili 'ena, ta 'omi wamuliye be gote 'ena wa'ita. Nate
namo."
8 'Enega iine nidi ma idi matauta ta wate ma idi gwausowala 'ali'ali
sipilisinena ga sipili manini be 'aene Yesu 'ina tononoyao 'ediya yage
gete sida simana. 9 Ta Yesu 'edaya 'ilobedi ga 'ilokagutokiyedi, ta simai ga
'aena sigitoodi ta sibwagobwago 'enaya. 10 [r]'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae,

---

[o] **27:62-63** Md 16:21; Yo 2:19-21 [p] **28:6** Md 16:21 [q] **28:7** Md 26:32 [r] **28:10** Ib 2:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Geya'abo wamatamatauta, ta esi watauya be gosegwao waemataluwedi be sitatauya Galili 'ena, be nada sida 'itagu."

To'ita'i'itao 'idi simana

11 Iine nidi ma'etamo 'edaya sitautauya ta 'ali'ali 'ana to'ita'i'itao
'aidi sitauya 'asa Yelusalema 'enaya, ga to'ase siapwesa nadigega
sisimanena totaliyao sinabwadi 'ediya. **12** 'Enega totaliyao nidi ta
'inapwanao ma'ediyao sideli egogona ga siloina, ga mani to'ita'i'itao nidi
si'ebwa'edi **13** [s]be 'aene tomota 'ediya sida simana dadana be 'aene sida
gwae, "Boiboiya 'a'eno'eno ta Yesu 'ina tononoyao simai ga kokowana
si'ipwalina." **14** Wate sieonedi, sigwae, "'Eguma toloina sinabwana ale
gete 'inonoi 'etamo 'akaboe be 'enega geya'abo 'igamwagamwasowala
'emiya."
15 'Enega 'idi mani si'ewena ga totaliyao be 'inapwanao 'idi nuwanuwa
nina siematamatanena. Ta 'idi emwasala gete 'i'elelewana me Yudia
'ediya, ga batuwa wate nadigega sionaona.

Yesu 'ina tononoyao 'idi paisewa 'i'ebwa'edi

(Maki 16:14-18; Luke 24:36-49; Yoni 20:19-23; Guinuwa 1:9-11)

16 'Enega Yesu 'ina tononoyao site ilebeni sitauya Galili ga situ'e 'oya
nina Yesu 'isimanena 'enaya, **17** ga Yesu si'itena ga 'ena sibwagobwago. Ta
'aidi 'ediyega 'etamo ma idi enuwanaluwa. **18** [t]'Enega Yesu 'imai 'ediya ta
'ieonedi, 'igwae, "Tamagu loina maibo'ana galewaya ta bale'uya ni'atu
'i'ebwa'egu. **19** [u]'Enega watatauya be sena maibo'adi 'ediya waloguguya,
be 'enega tomota sida emisegu, be wate wagiebapitaisoedi Tamagu 'ana
esanega be Natuna 'abo'agu 'agu esanega be wate Yaluyaluwa Tabuna
'ana esanega. **20** [v]Ta loina maibo'ana ni'atu ya'ebwa'emi wae'itadi be taudi
wate sida muliyedi. Ona'ai'aila, 'abo'agu ma'emiya yada miyami tuta
yauyauna, batuwa ga 'ana laba bale'u 'ana 'ebe losalowa 'enaya."

---

[s] **28:13** Md 27:64 [t] **28:18** Md 11:27; Yo 13:3; Ep 1:21-22 [u] **28:19** Gu 1:8
[v] **28:20** Yo 14:23; Ib 13:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

TETELA BOBO'ANA
MAKI
'I'ETOLADINA

Buki gete solanaya Yesu 'ina guinuwa waiwaidi 'iemwasalidi, nate yaluyaluwa bi'i 'iewaiwai sinedi ga tomota 'ediyega 'iula apwesedi, wate le'oasa yaudi 'igiebobo'anedi, wate yagila be lisu 'iloinedi, ta 'itauya ola debanega. Boda sinabwadi 'ie'enidi masula gidalina 'enega, ta Anuwa Tabu 'igie'esasena, ga wate 'ana tolomugiyao 'idi onao 'iewaiwai sinedi, ta wate bubuna to'umalina ta 'ana e'isa mwawasa 'iewaiwaisinedi.

Yoni togiebapitaiso 'ina loguguya
(Madiu 3:1-12; Luke 3:1-9, 15-17; Yoni 1:19-28)

1 1 Gete tetela bobo'ana To'etoseyana Yesu, Tauna Yaubada natuna,
tetelina 'ana 'ebe e'ale.
2 [a]Lowaenei palopita Aisea Yesu manuna 'i'etoladina, ga Yaubada 'ina
ona 'isimanena, 'igwae:
"Gete 'igu toepilialeale yaetune be 'inugana be manuyo 'eda 'ikakali,
3 be sena mitawa daitaya[b] 'enana sinabwana 'enega 'ida simana apwesa
be 'ida gwae, 'Inapwana 'ina 'eda wada kakali ta wagiepaepalu.' "
4 [c]'Enega Yoni togiebapitaiso nina 'iapwesa sena mitawa daitaya ga
'iguguya tomota 'ediya, 'igwae, "'Imi bubuna to'umalidi 'ediyega wada
nuwa'ebuni be 'enega yada giebapitaisoemi ta Yaubada 'imi bubuna nidi
'ida nuwataudi."
5 Ta tomota yauyaudi sena Yudia maibo'ana 'enega be 'asa Yelusalema
'enega sidelima Yoni 'ina guguya sabi nonona, ga 'idi bubuna to'umalidi

---

[a] **1:2-3** Mal 3:1; Lu 7:27; Ais 40:3 [b] **1:3** *mitawa daita:* Me Yudia 'idi mitawa kaukau be gulegulewa daisinamo, ta pwatula gidalina, be kaiwenao wate nigeya sinabwadi.
[c] **1:4** Gu 13:34; Lu 1:77

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sisimanedi, ga 'igiebapitaisoedi bwasi Yolidani 'enaya. 6 Yoni 'ana 'oama
yobai kameli unuununa tuga, ta 'ana gadiwana kameli bwalana, ta 'ana
masulao bilolo be mu'awa tuga.
7 Ta Yoni 'iguguya ga 'igwae, "Tauna muliguyega 'imeemai 'isinabwa
sinegu, 'enega nigeya 'ilobwelobwenegu be 'aenaya yabwagobwago be
'ana 'aelawa yali'ami. 8 [d]'Abo'agu bwasiyega tuga yagiebapitaisoemi, ta
tauna Yaluyaluwa Tabunega 'ida giebapitaisoemi."

Yesu 'ana giebapitaiso
(Madiu 3:13-17; Luke 3:21-22)

9 Tuta gote 'enaya Yesu 'asa Nasaleta 'ipilisinena, nate sena Galili
'enega, ga 'imai bwasi Yolidani 'enaya ga Yoni Yesu 'igiebapitaisoena.
10 [e]Ta Yesu ni'atu bwasiyega 'igayo'oya'ama ga 'i'itatu'e ta galewa 'i'itena
'i'egegena, ta Yaluyaluwa Tabuna 'ana 'ita 'atuwa bunebune 'imwa'uta
'enaya. 11 [f]'Enega 'ebweu 'enana galewega 'ionama 'igwae, "'Oyo
natu'ai'ailigu, manuyo yagwausowala sinabwana."

Seitani Yesu 'itoona
(Madiu 4:1-11; Luke 4:1-13)

12 Gote 'enega ga Yaubada Yaluyaluwana Yesu 'ietunena ga 'itauya
mitawa daitaya, 13 [g]ga 'asiyata poti gote 'ena 'imiyana ta tuta nidi 'ediya
Seitani 'itoo waiwai be 'aene Yesu 'igiebe'u. Ta sena nina 'enaya yobai
bosasa wate simiyami, ta aneloseyao Yesu si'ita'i'isina.

Togomana site ata Yesu 'ibwauyedi
(Madiu 4:12-22; Luke 4:14-15, 5:1-11)

14 [h]Ga tuta nina 'ena Kini Elodi 'iloina ga 'enega Yoni deliya sisa'u luguyena ga
muliyega Yesu 'iapwesa Galili, ga Tetela bobo'ana Yaubada 'enega 'iloguguyaena,
15 'igwae, "Tuta ni'atu 'iapwesama be Yaubada 'ida etoloina 'edaya. 'Enega 'imi
guinuwa to'umalidi 'ediyega wada nuwa'ebuni be Tetela bobo'ana wada emise."
16 'Enega 'ebweu tuta Yesu ola Galili le'awinaya 'iwadawada'e
ga togomana siteluwa matasina 'i'itedi Galili olanaya 'idi gomana
siyauyauye, 'adi esanao Saimoni be Anidulu. 17 Ga Yesu 'ibwauyedima,
'igwae, "Wamuliyegu be yada gibubumi tomota 'adi togomanao." 18 [i]Gote
'ena 'idi gomana sipilisinena ga Yesu simuliyena.
19 'Enega 'iawada'e nao tupwana ga Yemesa be Yoni, taudi Sebedi
natunao, 'i'itedi wagaya 'idi gomana sigibugibudi, 20 ga 'ibwauyedima, ga
tamadiya ma ina topaisewao siebesinedi nada wagaya ta Yesu simuliyena.

---

[d] **1:8** Gu 1:5 [e] **1:10** Yo 1:32 [f] **1:11** Sam 2:7 [g] **1:13** Ib 4:15 [h] **1:14-15** Md 3:2
[i] **1:18** Md 19:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ebweu tai 'enega yaluyaluwa bi'i 'iula apwesena
(Luke 4:31-37)

21 Ga muliyega simai 'asa sinabwana 'ana esana Kapaneumi 'enaya,
ga Sabateya Yesu anuwa tapwalolo 'ena 'ilugu ga 'ie'ita. 22 *j*Ta tomota
maibo'adi nuwadi 'iowana 'ina e'ita manuna, ga sigwae, "E'ita gete
palupaluna ta waiwaina, ta 'ida loina 'ana toe'itao 'idi e'ita nenetana."
23 *k*Ta anuwa tapwalolo nina 'enaya 'ebweu tai 'imiyami, ta tai nina
'enaya yaluyaluwa bi'i lowa 'ilugu ga 'imiyami, 'enega tai nina Yesu
'ena 'ibwau, 24 'igwae, "Yesu, 'oyo goma Nasaleta, to'ase 'alena ga 'umai
'emaya? Nuwanuwayo be 'aene 'uda pe'uma, aga? Ta 'oyo sa'i ni'atu
yamwalatonimu, 'oyo tuga Yaubada Natuna."
25 Ta Yesu 'iloinena, 'igwae, "'Ulosa'u be tai nate 'enega 'uapwesama."
26 'Enega yaluyaluwa bi'i tai nina 'igietaina ga 'idededela ta 'imagana
toila ga muliyega yaluyaluwa bi'i tai solanega 'iapwesa.
27 'Enega tomota maibo'adi silosuyaedi ga taudimo sienaidedi, sigwae,
"Mwa'adega e'ita auwauna gete? Gete tai nina 'ina loinega yaluyaluwa
bi'i 'iloiloinedi ta siematamatane." 28 'Enega Yesu tetelina silelewanena
Galili senanao maibo'adi 'ediya.

Yesu tole'oasa yaudi 'igie bobo'anedi
(Madiu 8:14-17; Luke 4:38-41)

29 Ta Yesu anuwa tapwalolo 'enega 'iapwesa ga Yemesa be Yoni
ma'enao sitauya Saimoni be Anidulu 'idi anuwaya. 30 Ga Saimoni lawana
ooyaiyaiyega 'ile'oasa, 'enega Yesu siemataluwena tole'oasa nina manuna.
31 Ga Yesu 'ilugu 'enaya ga nimanaya 'igiyaina ga 'igietoolona, ga 'ina
le'oasa 'isaligogo. 'Enega waine nina 'iapwesa ga 'adi masula 'igibubuna.
32 *l*Ta sinala ni'atu 'isugusuguwa, ga tomota 'idi tole'oasao be taudi
yaluyaluwa bi'i 'ediyega sile'oasa maibo'adi sime'edi Yesu 'enaya,
33 *m*be wate 'asa 'ana tomiyanao maibo'adi siegogonama ga anuwa nina
matanaya sitoolo. 34 'Enega tole'oasao yaudi be taudi yaluyaluwa bi'i 'igie
kabaleyedi maibo'adi Yesu 'igie bobo'anedi. Ta yaluyaluwa bi'i 'eguma
'iula apwesedi 'i'etobodedi be geya'abo sisimasimane, manuna tauna
simwalatonina.

Yesu Galili senananaya 'iloguguya
(Luke 4:42-44)

35 *n*Ta 'enega gonamapumapuya*o* Yesu 'itoolo ga anuwega 'iapwesa ga
tebweuna 'itauya mwatui daitaya ga 'isidasida Yaubada 'ena.

---

j **1:22** Md 7:28 k **1:23-24** Mk 5:7; Yo 6:69 l **1:32** Md 4:24 m **1:33-34** Mk 3:11-12; Gu 16:17-18 n **1:35** Md 14:23; Lu 5:16 o **1:35** *gonamapumapuya:* Gonagona gidalina.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36 Ta Saimoni magosenao wate siapwesa ga Yesu si'ebesena, 37 ga
silobenaya ta sieonena, "Tomota yaudi nuwanuwadi 'oyo."
38 Ta Yesu 'igwae, "Tatatauya 'aina wate 'asa 'ediya be yaloguguya.
Gete manuna yamai."
39 [p] 'Enega Galili maibo'ana 'iasakowasiyena ga 'idi anuwa tapwalolo
'ediya 'iloguguya ta wate yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega 'iula apwesedi.

Yesu tolepelo 'ebweu 'igie bobo'anena

40 Ta tolepelo 'ebweuna Yesu 'ena 'imai ga 'i'aetulasaya ta 'isidena,
'igwae, "'Eguma 'imu nuwanuwa nadigega, kapekapeyana be 'ugie
bobo'anegu."
41 'Enega Yesu 'i'atenuwa 'ole'oleyena ga nimanega tai bwalana
'igitoona ta 'igwae, "O bobo'ana! 'Uda 'esasa!" 42 Ga tai nina 'ana lepelo
'igumwala manini, ga 'i'esasena.
43 [q] Ta Yesu tai nina 'i'ena pa'alena, 44 'igwae, "'Utatauya ta geya'abo
'ebweu wate yaita 'ena 'usimasimanegu, ta esi palupaluna 'utatauya
totaliya 'enaya be 'i'itayo, be 'enega 'imu taliya 'u'ebwaya Yaubada
'ena, to'ase nadigega 'ada loina Mosese 'enega, be 'enega tomota
simwalatoniyo 'aene ni'atu 'u'esasemu."
45 [r] Ta tolepelo nina nigeya Yesu 'ina loina 'iematamatane, ta tomota
yaudi 'ediya 'iesimasimana. 'Enega Yesu nigeya sawesawenaya
'ia'ata'atamana 'asa nidi soladiya, ta 'enega 'itauya sena mwatui daitaya
ga nada 'imiyamiya, ta tomota sena yaudi 'ediyega sitauya 'enaya.

Yesu tokweno 'igie bobo'anena
(Madiu 9:1-8; Luke 5:17-26)

2 1 'Asiyata 'aina sigumwala ga Yesu 'iila Kapaneumi 'enaya, ga
alena sinonona 'aene Yesu ni'atu 'iila limanama. 2 Ta 'enega pwalu
sinabwana anuwa solanaya be wate 'awa 'atamaninaya siegogona, ga
Yesu 'iguguya 'ediya.
3 Ta tokweno 'ebweu sime'ena ta 'ana to'aalao site ata 'ebe 'enoega
si'aalinama, 4 ga sitoona be 'aene tokweno nina siluguye Yesu 'ena, ta
nigeya sawesawediya, manuna pwalu sinabwa wawasae, 'enega si'aala
tu'eyena anuwa debanaya ga 'ana 'atowa si'ewayaulena, ta 'enega
tokweno nina ma 'ebe'enona sietabetabeyena ga Yesu matanaya sisa'una.
5 [s] 'Enega Yesu ni'atu tai nidi 'idi emisa 'imwalatonina ga tokweno nina
'ieonena, "Natugu, 'imu bubuna to'umalidi 'adi nuwatau ni'atu 'ulobedi."
6 [t] Ta 'aina loina 'ana toe'itao Yesu selabenaya simiyami ga 'ina ona
sinonona ga taudimo 'atediya sinuwanuwa, 7 "Yesu gete mwa'adega ga

---

[p] **1:39** Md 4:23-25 [q] **1:43-44** 1 Loi 14:1-4 [r] **1:45** Mk 7:36 [s] **2:5** Lu 7:48
[t] **2:6-7** 1 Yo 1:9; Ais 43:25

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaubada 'ena 'ioopa'ala? Manuna nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya
be tomota 'idi bubuna to'umalina 'ida nuwataudi, nate namo Yaubada
sawesawenaya."
8 Ta Yesu ni'atu 'atenaya 'idi nuwanuwa 'imwalatonina, 'enega 'ieonedi,
"To'ase manuna nate nadigega wanuwanuwa'esa? 9 Ta to'ase wanuwena
yada onae tokweno gete 'enaya be 'aene yada gwae, 'Imu bubuna
to'umalina ni'atu yanuwataudi,' nai yada gwae, 'Utoolo be 'imu 'ebe'eno
'u'aali be 'utatauya'? 10 Ta wada mwalatoni 'aene 'abo'agu Tomota
Natuna,[u] be ma igu loina bale'uya be tomota 'idi bubuna to'umalina
yanuwataudi." 11 'Enega tokweno nina 'ieonena, 'igwae, "'Abo'agu gete
yaeonayo, 'Utoolo be 'imu 'ebe'eno 'u'aala be 'utatauya 'imu 'asaya.' "
12 [v]Ta 'enega 'itoolo ga 'ina 'ebe'eno 'i'aalena ga boda matadiyega
'iapwesa. Gote 'ena pwalu maibo'adi nuwadi 'iowana ta Yaubada
situpuna, sigwae, "Guinuwa gete 'ebe nuwaowana ga batuwa namo
ta'itena."

Yesu Libai 'ibwauyena
(Madiu 9:9-13; Luke 5:27-32)

13 'Enega Yesu 'iapwesa limana Galili le'awinaya, ta wate pwalu
siegogonama, ga 'ie'ita 'ediya. 14 Ta 'ina e'ita 'ilosalonina ga 'itautauya ga
'ebweu takisi 'ana to'ewa 'i'itena 'ina anuwa 'ebe paisewa 'ena 'imiyami.
Tai nina Libai, ta tamana Alipio. Ga Yesu 'ieonena, "Libai 'umuliyegu."
'Enega Libai nina 'itoolo ga Yesu 'imuliyena.
15 Ta muliyega Yesu ma ina tononoyao simai Libai 'ina anuwaya sabi
'e'ai, ga boda Yesu simuliyena, taudi takisi 'ana to'ewao be wate 'aidi
toto'umalidi, ga Yesu ma ina tononoyao ma'ediyao simiyatowa.
16 [w]'Enega Palisi 'idi loina 'ana toe'itao si'itena, ga Yesu 'ina tononoyao
'ediya sienaida, sigwae, "To'ase manuna 'imi toe'ita takisi 'ana to'ewao ta
wate toto'umalidi 'aina ma'enao si'e'ai egogona?"
17 [x]Ta Yesu ona gete 'inonona ga 'ieonedi, "Taudi bobo'adi geya nuwadi
togile'oasa, ta tole'oasao esiya nuwanuwadi togile'oasa. 'Abo'agu yamaiya
nigeya topalupaludi manudi, ta toto'umalidi sabi lemedi."

Yesu 'ina ona 'ebotana manuna
(Madiu 9:14-17; Luke 5:33-39)

18 Ta Yoni 'ina tononoyao be wate Palisiyao 'e'ai 'enega siedidigula
'idi tapwalolo manuna, 'enega 'aina tomota Yesu 'ena simai ga sieonena,

---

[u] **2:10** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keliso. [v] **2:12** Md 9:33 [w] **2:16** Md 11:19; Lu 15:1-2 [x] **2:17** Lu 19:10; 1 Ti 1:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sigwae, “Yoni 'ina tononoyao be wate Palisiyao 'idi tononoyao siedidigula, ta mwa'adega ga 'enega 'imu tononoyao nigeya siediedidigula?”

19 [y]'Enega Yesu ona semalimaliyega 'ieonedi, 'igwae, “Mwa'adega, 'ilobwenena be ai 'ana toyo'oyao siedidigula 'abo toai me'olotona ma'ediya simiyami? Nigeya sa'i! Manuna tauna ma'enao maibo'adi siegwausowala. 20 Ta wanuwa'i'isi 'aene tuta 'imeemai be toai nina 'ipilisinedi, 'enega esi sinuwa mwau be siedidigula ta si'ebotana.”

21 [z]Ta 'ebweu wate onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Nigeya sawesawenaya be kaleko auwauna senasenaminega 'oama kadekadelina tabwabwada, 'abona nai esabu nina 'iesabu toili. 22 Ta wate nigeya 'ebweu yaita oine auwauna 'ida siwena bwala 'ebesiwa kadekadelidi 'ediya, 'abona nai si'alasabudi be oine ta 'ebesiwa 'adi mudala, ta esi tada siwai 'ebesiwa auwau daisinamo 'ediya.”

Yesu Sabate 'ana 'inapwana
(Madiu 12:1-8; Luke 6:1-5)

23 [a]Sabateya Yesu ma ina tononoyao bagula solanega sitauya ga tonono nidi witi atuna si'egitagedi ga si'enidi. 24 Ta Palisiyao si'itediya ga Yesu sieonena, sigwae, “'Inapwana, mwa'adega ga 'enega 'imu tononoyao Sabate 'ana loina sile'oale'oa?”

25 [b]'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Buki Tabu 'ena si'etoladina Debida manuna be 'eguma wasawai, wada mwalatoni 'aene tauna magosenao sibotana sinabwana, 26 'enega Yaubada 'ina anuwaya 'ilugu ga beledi etaetabuna 'i'ewena ga si'enina. Beledi nina ma 'ana loina 'aene totaliya dimo 'adi tagwala be sida 'ani. Ta tuwa tuga sibotana, 'enega totaliya sinabwana, 'ana esana Ebayada, 'itagwalena ga si'enina.”

27 [c]'Enega Yesu 'ieonedi wate, 'igwae, “Yaubada Sabate 'i'ebwa'eda 'ida bobo'ana manuna, nigeya 'aene 'imweluluida Sabate manuna. 28 Manuna 'abo'agu Tomota Natuna ta wate Sabate 'ana 'inapwana.”

Yesu tai nimameyomeyo 'igiebobo'anena
(Madiu 12:9-14; Luke 6:6-11)

3 1 'Enega muliyega Yesu 'iila limana anuwa tapwalolo 'enaya ga nada 'ebweu tai nima meyomeyona 'ilobena. 2 [d]Ta Palisiyao Yesu silomata'i'isi, be 'eguma tai nina 'igiebobo'ane Sabate 'enaya ma'etamo 'enega sida e'ewa. 3 'Enega Yesu tai nina 'ieonena, “'Utoolo be 'ulagama,” ga tai nina 'itoolo ga 'ilaga.

4 Ga Yesu 'inapwanao 'ieonedi, 'igwae, “Gete 'igu enaida 'emiya: To guinuwa bobo'ana 'edaya? Sabate 'ena talelema nai tagie'elouya?

---

[y] **2:19** Yo 3:29 [z] **2:21-22** 1 Ko 10:21; 2 Ko 6:16 [a] **2:23** 2 Loi 23:25
[b] **2:25-26** 1 Sam 21:1-6 [c] **2:27** 2 Loi 5:14 [d] **3:2** Lu 13:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ta'etoseyana nai taloemwawasa?" Ga 'ina ona nigeya sie'ie'isa. 5 [e]Ta Yesu 'idune masimasiyedi ma ina gamwasowala ta ma ina nuwamwau 'idi debapa'ala manuna, ga tai nina 'ieonena, 'igwae, "Nimayo 'uyasitoto," ga tai nimana 'iyasitotona ga 'ibobo'ana.

6 [f]'Enega Palisiyao ma idi gamwasowala siapwesa ga Elodi 'ina bodao ma'ediyao siloiloina be mwa'adega Yesu sida loemwawasa'ese.

Boda Galili le'awinaya

7 'Enega Yesu 'ipilisinedi ga ma ina tononoyao sidolo Galili le'awinaya, ta pwalu sinabwana simuliyenama. 8 Boda nidi getedi Yesu alena sinononaya ta Galiliyega be Yudiaega be Yelusalemega be Idumea senanega be Yolidani mali senega ta 'aina 'asa nidi Taiya be Saidoni selabediyega siegogonama.

9-10 Ta Yesu tole'oasao 'igiebobo'anedi, 'enega tole'oasao yaudi siegigigilama sabi gitoona, 'enega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, "Waga manugu wame'e be 'abo tomota siegigigila wawasae yagegelu wagaya."

11 Ta tomotai nidi 'ediya yaluyaluwa bi'i siluguya, 'eguma Yesu si'itai, sibe'u sanamwa'uta matanaya ta sibwaubwau, sigwae, "'Oyo Yaubada Natuna." 12 Ta Yesu 'iloina pa'aledi, 'igwae, "Geya'abo wabwaubwau apwesa 'aene 'abo'agu Yaubada Natuna."

Yesu site tuwelo 'iesinuwedi
(Madiu 10:1-4; Luke 6:12-16)

13 'Enega muliyega 'oyaya 'itu'e ga 'ina tononoyao nidi 'iesinuwediya ga 'ibwauyedi ga situ'ema 'enaya, 14 [g]ga 'ieonedi, 'igwae, "'Omi wate tuwelo yaesinuwemiya be 'omi ma'egwao tamiyami be muliyega yaetunemi 'aina sena 'ediya be wada loguguya 15 ta waiwaiyega yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega wada ula apwesedi."

16 [h]Ta 'adi esanao getedi: Saimoni (tauna wate 'ieesena Pita); 17 [i]ta wate Yemesa matasina Yoni, taudi Sebedi natunao, ta Yesu 'ieesedi Bowanage (ta Bowanage 'ana mwalatoi 'aene taudi 'atuwa wepalala nadigega); 18 ta wate Anidulu be, Pilipi be, Batolomiu be, Madiu be, Tomasi be, mali Yemesa tauna Alipio natuna be, Tadiasi be, mali Saimoni, tauna togewana 'ebeloina manuna; 19 ta wate Yudasa Isikaliota, tauna ma'etamo Yesu 'ida sipupuye.

---

[e] **3:5** Md 9:13 [f] **3:6** Md 22:15-16 [g] **3:14-15** Lu 9:1 [h] **3:16** Yo 1:42 [i] **3:17** Lu 9:54

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu ta Bielisibubi
(Madiu 12:22-32; Luke 11:14-23, 12:10)

20 [j]'Enega muliyega Yesu 'iila 'ina 'asaya, ta boda sinabwa wawasae
siegogona 'enaya ga nigeya sawesawenaya Yesu ma ina tononoyao
sieyawai'ata be si'a'a. 21 [k]Ta 'ina susuyao sinonona 'aene Yesu nigeya 'ida
eyawai'ata, 'enega sitauya sabi 'au'ewenama, manuna sinuwena 'aene,
"Ni'atu 'ikabaleya."
22 [l]Ta loina 'ana toe'itao 'aidi ni'atu Yelusalemega simwa'utama ga
Yesu 'ina paisewa sinabwana si'itenaya ga sigwae, "Tai gete 'ietoguinuwa
manuna Bielisibubi,[m] yaluyaluwa bi'i 'idi 'inapwana 'ina waiwaiyega
yaluyaluwa bi'i 'iula apwesedi."
23 'Enega Yesu tomota nidi 'ibwauyedima ga onasemalimaliyega 'ie'ita 'ediya,
'igwae, "To'ase manuna Seitani 'aene tauna 'ana bodao 'ediya 'ida etalauwala?"
24 Ta wate 'igwae, "'Eguma 'ebweu 'ebeloina 'enaya tomotai siweweyala be
taudimo silosalosaiya ma'etamo 'ebeloina nina 'ineneneta be 'ibebe'u. 25 Wate
'eguma susu 'ebweuna ta siweweyala be taudimo silosalosaiya ma'etamo
sineneta be 'idi miya 'ito'umali. 26 Seitani wate nadigega, 'eguma ma gosenao
taudimo silosaiya 'iabe 'ina 'ebeloina nina 'ibebe'u be 'igugumwala.
27 [n]"'Ebe'ita gete tai waiwaina nadigega Seitani 'ina anuwaya. Nigeya
sawesawenaya 'ebweu yaita 'ilulugu be 'ina gwegwe 'ilo'ewadi, ta esi
'eguma 'ebweu tai balaeyega toewaiwai nina nimana be 'aena 'iyona
nuganedi ta 'enega muliyega sawesawenaya 'ilulugu 'ina anuwaya be 'ina
gwegwe nidi 'ilo'ewadi.
28 [o]'Enega gete yaeona 'ai'ailimi 'aene tomota 'idi loegesiyao be
'idi ona to'umalina maibo'ana Yaubada 'ida nuwataudi, 29 ta 'abo
yaita Yaluyaluwa Tabuna 'i'awa to'umaliyei, geya'abo sa'i Yaubada
'inuwanuwatau, ta gete bubuna to'umalina nina 'enaya 'ida miyaataya."
30 Gete nadigega Yesu 'iona'esa manuna sionaona 'aene tauna 'ina
waiwai yaluyaluwa bi'i 'enega.

Yesu sinana be tasinao 'enaya simai
(Madiu 12:46-50; Luke 8:19-21)

31 [p]'Enega ni'atu Yesu sinana ta tasinao simai ga 'atamanaya sitoolo,
ta 'enega ona namo sietunena be 'aene Yesu 'ida apwesama 'ediya. 32 Ga
tomota nidi Yesu selabenaya simiyatowa sieonena, "'Inapwana, sinayo be
tasimwao wa'ita apwesa, ta nuwanuwadi 'oyo."

---

[j] **3:20** Mk 6:31 [k] **3:21** Yo 10:20 [l] **3:22** Md 9:34 [m] **3:22** *Bielisibubi:* Yaluyaluwa bi'iyao 'idi 'inapwana, 'ebe matauta ta to'umalina, tauna Seitani 'ana tolema, nai Seitani tauna. Lowa me Ekiloni sibwagobwago 'enaya. [n] **3:27** 1 Yo 3:8 [o] **3:28-30** Ib 6:4-6 [p] **3:31** Mk 6:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33 Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Yaita sinagu ta yaisigedi tasigwao?” 34 Ga
taudi nidi selabenaya simiyami 'iduneyediya ta 'igwae, “Gete taudi
sinagu be tasigwao. 35 [q]'Enega 'eguma yaisigedi Yaubada 'ina nuwanuwa
simulimuliye taudi tasigwao be nuugwao be wate sinagwao.”

Onasemalimali tolelewana manuna
(Madiu 13:1-9; Luke 8:4-8)

4 1 Muliyega wate Yesu 'iila limana Galili le'awinaya sabi loguguya ta
boda sinabwana siegogona 'enaya, 'enega 'ebweu waga 'idoedoe 'enaya
'igelu ga 'imiyatowa, ta pwalu le'awaya sitootoolo. 2 Ta Yesu onasemalimali
yauna 'ediyega 'ie'ita tomota 'ediya, 'igwaegwae, 3 “Wanono! Tobagula
'ebweu 'ina bagulaya 'itauya ga witi atuna 'ilelewanedi, 4 ga 'aina atu nidi
'edaya sibe'u, 'enega manuwa si'itedi ta simwa'uta ga si'enidi. 5 Ta 'aina
sibe'u bwa'a logulegulewana 'enaya ga sitabwa manini, manuna bwa'a
gidalina tuga, 6 'enega ala 'itudimwedi ga si'oapelu, manuna lamudi nigeya
bwa'a gonituna silobaloba. 7 Ta 'aina kwakwakwala 'ediya sibe'u ga sitabwa
enoenowa, ta nigeya kapekapeyana be siuuwa, manuna kwakwakwala
'iewaiwai ga 'ididiemwawasidi. 8 Ta 'aina atu bwa'a bobo'ana 'enaya sibe'u
ga sitabwa ta sisinabwa ga siuwa, ga 'aina teti, be sikisiti, be analedi.” 9 Ga
Yesu 'ieonedi, 'igwae, “'Eguma matenami ona gete wada nono.”

Onasemalimali 'ina apwesas 'alena

10 Muliyega pwalu sidelisawala ga Yesu taunamo, ga 'aina tomota ta
'ina tononoyao site tuwelo ma'ediyao simai ga Yesu 'ena sienaida, sigwae,
“'Imu onasemalimali nidi to'ase 'adi mwalatoi?”

11 [r]Ta Yesu 'igwae, “'Omi ni'atu Yaubada 'emiya 'i'ebwaya be 'ina
loina sola'ai'ailidi 'ana tomwalatoiyao, ta esi tomota yaudi nuwa
potapotadi ga onasemalimali sinono, 12 [s]ta 'ana nuwasabwalena nigeya
simwalamwalatoni, ta wate 'ana mwalatoi si'ebe'ebese ta nigeya
sawesawenaya siloba. 'Enega wate nigeya sawesawenaya 'idi loegesiyao
'ediyega sinuwanuwa'ebuni, be geya'abo Yaubada 'inuwanuwataudi.”

Onasemalimali tolelewana manuna 'ana li'ama
(Madiu 13:18-23; Luke 8:11-15)

13 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Mwa'adega 'igu onasemalimali gete
nigeya wanuwanuwa sabwaleni, aga? Be mwa'adega 'aina onasemalimali
gete nadigega wada nuwasabwalenidi?

14 “Tobagula nina Yaubada 'ina ona 'ilelewanena. 15 'Aidi atu sibe'u
'edaya, 'atuwa nadigega tomotai Yaubada 'ina ona sinonona, ta 'enega
Seitani 'imai ga ona nina 'ediyega 'i'ewa yauledi.

---

[q] **3:35** Yo 15:14 [r] **4:11** 1 Ko 2:10 [s] **4:12** Ais 6:9-10; Yo 12:40

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 "Wate nadigega atu nidi bwa'a logulegulewana 'enaya sibe'ube'u,
'aene 'abo tomota nidi Yaubada 'ina ona sinonoi ta ma idi gwausowala
sitatagwala, 17[t] ta nigeya lamudi 'ipa'apa'ala, 'enega tuta gidalina namo
'enaya sida miyami, be 'abo to tuta 'enaya Yaubada 'ina ona 'ana emisa
manuna mwau nai etalauwala silobai, sibe'u manini.
18[u] "Ta atu nidi kwakwakwala 'ediya sibe'uya 'atuwa tomota nidi taudi
Yaubada 'ina ona sinonona, 19 ta esaesa be bale'u 'ina yageyao 'adi nuwanuwa
'ediyega Yaubada 'ina ona sinuwa pupulena, 'enega nigeya sawesawenaya be
siuuwa.
20 "Ta atu nidi bwa'a bobo'ana 'ena sibe'uya 'atuwa tomota nidi taudi
ma idi 'atetagwala Yaubada 'ina ona sinonona, 'enega uwadi bobo'ana ta
yauna siuwaedi. 'Aina uwadiyao teti, ta 'aina sikisiti, ta 'aina analedi."

Onasemalimali mayale manuna
(Luke 8:16-18)

21 Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, "Geya'abo mayale loeloe'abina
tasa'usa'u kwaiye 'ule nai sita 'ediyega, ta esi 'atamanaya tasa'u be
'imaedana, 22 be 'enega yage nidi kwaikwaiyidi ma'etamo maedana
nina 'igieapwesedi be ta'itadi. 23 'Eguma matenami ona gete wada
nono."
24[v] Ta wate 'ieonedi, "Wada nuwa'i'isi be ona wada nono 'ai'ailidi, manuna
'eguma 'omi to'ase wa'ebwaya, wate nadigega 'ana e'isa wa'ewa, ta esi ma 'ana
loeposeyana. 25 Manuna 'eguma yaita 'enaya Yaubada 'ina gwegwe 'imiyami,
gwegwe nina 'iloeposeyane. Ta yaita 'enaya nigeya Yaubada 'ina gwegwe
'imiyami, to'ase 'ena 'imiyami Yaubada 'enega 'i'ewa yauledi."

Onasemalimali suwana manuna

26 Ga Yesu 'igwae, "Yaubada 'ina loina tomota 'ediya 'atuwa nadigega
suwana tai 'ina tanowaya 'iasodi, 27 ta tai nina 'i'eno be 'itoolo 'asiyata
be boiboiya, ta suwana nidi sitabwatabwa, ta nigeya 'imwalamwalatoni
mwa'adega sitabwatabwa'esa. 28 Manuna bwa'a 'iloina 'idi tabwa be
'idi sinabwa be 'idi uwa manuna, 29[w] be muliyega 'abo uwana 'imatuwa
'enega toni bagula nina 'ie'ale be 'isesoni."

Onasemalimali beno atuna manuna

30 Yesu wate 'ieonedi, 'igwae, "Mwa'adega Yaubada 'ina loina
onasemalimaliyega yada giemaedana'ese 'emiya? 31 Nai gete nadigega 'ebweu
kaiwe atuna 'enaya yada loesawa'i'i, nate beno, manuna beno atuna gidalina, 32 ta
'abo taasoi be 'itatabwa pwatula 'isinabwa sinedi, ta nalinao sinabwadi 'isa'udi, be
nalinao yauyaukwidi 'ediya manuwa 'idi newa si'abidi."

---

[t] **4:17** Kol 2:7 [u] **4:18-19** Mk 10:21-22; 1 Ti 6:9-10 [v] **4:24** Lu 6:38 [w] **4:29** Et 14:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ina onasemalimali yauna
(Madiu 13:34-35)

33 Yesu 'ina loguguyao 'ediya tuta yauna onasemalimali yauna 'ediyega
'ie'ie'ita, be 'enega 'abo tomota 'ediya kapekapeyana sida mwalatoni.
34 [x]Tauna tuta yauna onasemalimaliyega 'ilogulоguguya pwalu 'ediya, ta
'ina tononoyao dimo 'ediya onasemalimali nidi 'ili'ali'amidi.

Yesu yagila be lisu 'iloinedi
(Madiu 8:23-27; Luke 8:22-25)

35 'Asuinuwanuwaya Yesu 'ina loguguya wagega 'ilosalonina ga 'ina
tononoyao 'ieonedi, 'igwae, “Wageluma be taabala mali esenaya.”
36 'Enega sigelu ga sigiseyana ga pwalu le'awaya sipilisinedi, ta 'aidi
waga wate ma'enao, 37 ga wediliya sinabwana 'itowama, ta lisu wagaya
'isiwasiwa'oya'a ga 'iabe sidadamana. 38 Ta Yesu waga kuliginaya 'ana
gedu 'isa'una ga 'i'eno mwataya, ta 'ina tononoyao silowanowanona ga
sigwae, “'Inapwana 'utoolo be 'ulemeda. 'Iabe tamwamwawasa!”
39 'Enega Yesu 'itoolo ga yagila be lisu 'iba'edi, 'igwae, “Tuwa!
'U'emutuyo be 'usiwalowa!” 'Enega yagila 'ipela ga bwagabwaga
maibo'ana 'isiwalowa. 40 [y]Ta 'ina tononoyao 'ediya 'igwae, “To'ase
manuna wamatauta? Mwa'adega nigeya waemiemisegu?”
41 [z]Ta nuwadi 'iowana ga simatauta, ta taudimo 'ediya sigwae, “To tai
sana gete ga yagila be lisu 'enana siematamatanena?”

Yesu yaluyaluwa bi'i 'iula apwesedi
(Madiu 8:28-34; Luke 8:26-39)

5 1 'Enega siabala ga silugu me Gelasine 'idi le'awaya, 2 [a]ga wagega
Yesu 'isuya dabalaya, ta tai 'ebweu 'ilobena mayaluyaluwa bi'ina
'ina 'ebemiya duluwa, 'enega 'iapwesama, ta duluwa nina tomota 'adi
'ali'ali.
3 Ta tai gete lowa tomota sitoo be 'aene sida yoni malakwa kainumu
'enega, ta nigeya sawesawediya, 4 manuna malakwa nidi nimanaya be
'aenaya tuta yauna 'ilasalasadi ta nigeya 'ebweu sawesawenaya be 'igiyai,
5 ta 'idena sinedi ga 'itauya mitawaya ta boiboiya be 'asiyataya 'ali'aliya
be 'oyaya 'iemagamagana, ta tauna gulewega 'iunuunu.
6 [b]Ta tai nina ni'atu 'edasolega Yesu 'i'itenama, 'enega 'ipili ga
Yesu matanaya 'ilobwagoena, 7 ta 'imagana toila, 'igwae, “Yesu ye,
'oyo Yaubada Toewaiwai sana Natuna, to'ase 'utootoo be 'uguinuwe
'eguya? Tuwa! Yaubada 'ana esanega yasida 'emuya be geya'abo 'uda
giegie'elouyagu.”

---

[x] **4:34** Yo 16:25 [y] **4:40** Md 14:31 [z] **4:41** Sam 89:9 [a] **5:2** Mk 1:23 [b] **5:6-7** Mk 1:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 Ona gete 'i'inanena manuna Yesu ni'atu 'ieonena, “Yaluyaluwa bi'i niyo
tai gete 'enega 'uapwesama.” 9 Ta Yesu wate 'ienaida yaluyaluwa nina 'ena,
'igwae, “Mwa'adega 'amu esana?” Ga tauna 'igwae, “'Agu esana Tomoyauyau,
manuna mabodama tai gete solanaya 'amiyami.” 10 Ga 'isidasida gewagewana
Yesu 'ena 'aene geya'abo 'asa gote 'enega 'ietuetune apwesedi. 11 Ta sena gote
'enaya bawe yauna siduwaduwala 'oyaya. 12 Ta yaluyaluwa bi'i nidi sisida
Yesu 'enaya ga sigwae, “Uetunema be 'alulugu bawe gotedi 'ediya.”
13 'Enega Yesu 'itagwaledi ga yaluyaluwa bi'i tai nina 'enega siapwesa
ga bawe 'ediya silugu, 'enega bawe nidi siekabaleya ga maibo'adi sipili
bulibuliyasu ga babagega sisobu olaya ga sidamana. Ta bawe nidi 'adi yau
nadigega tu tausani.
14 'Enega bawe 'adi to'ita'i'itao 'idi matautega sidena ga sitauya 'asaya,
ga yage nidi si'itedi maibo'ana sisimanedi 'asa sinabwana be 'asa gidalidi
tomotenidi 'ediya. 'Enega toni'asa nidi simai be 'aene taudi matadiyega
sida 'ita to'ase 'iapwesa.
15 Ta Yesu 'ena simai ga tai nina bada si'itena, lowa yaluyaluwa bi'i
solanaya simiyami ni'atu debana 'ipalupalu ga 'oama 'i'otena ta 'imiyami.
Gote 'ena maibo'adi simatauta.
16 'Enega toepilialeale nidi tomotai 'ediya siemwasala mwa'adega tai
nina 'ibobo'ana'esa, ta mwa'adega bawe siesilae'esa.
17 Ta toni'asa nidi silolagata ga Yesu sie'idi'idiyena 'aene 'idi sena 'ida pilisine.
18 'Enega Yesu wagaya 'idolodolo sabi gelu, ta tai nina ni'a 'igiebobo'anena Yesu
'ena 'isida, 'igwae, “'Inapwana, sawesawenaya yamuliyeyo?” 19 Ta Yesu 'igwae,
“Nigeya sawesawenaya, ta esi 'uila be 'utatauya 'imu susuyao 'ediya be Yaubada
'ina 'atenuwa'ole'oleyega 'igiebobo'anemuya 'uemwasali be sida nono.”
20 'Enega tai nina 'itauya 'ebeloina Dekapoli 'ana 'asa sanau 'ediya
ga Yesu 'ina guinuwa waiwaina manuna 'ietetela ga tomota maibo'adi
sinonona ga nuwadi 'iowana.

Yesu iine 'eluwa 'igiebobo'anedi
(Madiu 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Ga Yesu ma 'ana tomuliyao siabala limana, ga boda sinabwana
siegogonama le'awa nina 'enaya.
22 [c]'Enega 'ebweu tai, 'ana esana Yailo, tauna anuwa tapwalolo 'ana
to'ita'i'ita, 'imai ga Yesu 'ilobena ga matanaya 'ibwagobwago, 23 ga 'isida
waiwai, 'igwae, “'Inapwana, natugu mewainena 'ana le'oasa 'imwau
'ai'aila, ta tauna gwama tuga, ta nuwanuwagu 'umama be 'uda gitoo be
'ida bobo'ana, ta geya'abo 'imwawamwawasa.”
24 'Enega Yesu ma'iyana sitautauya, ga boda sinabwana simulimuliye ta
siegigigila 'edaya. 25 Ta boda nidi soladiya 'ebweu waine ma'edi ma ina

---

[c] **5:22-23** Mk 7:32; Lu 13:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

le'oasa. Le'oasa nina nate lalana 'idaudau yakwala tuwelo 'ediya, ta tuga
'etamo 'idaudau. 26 Lowa togile'oasa yaudi 'ediya 'ina mani maibo'ana
'iloegumwalina, ta sa'i 'idi guinuwa 'enega nigeya 'ida bobo'ana, ta esi
'ana le'oasa 'isinasinabwa.
27-28 [d]Waine nina Yesu 'imuliyena manuna lowa tetelina 'inonona, ga
'atenaya 'inuwanuwa 'aene, "'Eguma tuga Yesu 'ana 'oama namo yagitoo
yada bobo'ana." 'Enega 'iloselabena ga 'ana 'oama 'igitoona 29 ga lalana
'ina dau 'iyapasa manini, ta taunamo oona solanaya 'ilotoona 'aene ni'atu
'ibobo'ana.
30 [e]Ta Yesu ni'atu 'ilotoona 'aene waiwai 'enega 'iapwesa ga 'iasakowasi
ga boda 'ienaidedi, 'igwae, "Yaita 'agu 'oama 'igitoona?"
31 Ta 'enega 'ina tononoyao sieonena, "'Inapwana, ni'atu 'u'itena boda
sia'oabu'oabuyemu ta siegigigila, ga 'oyo 'uenaida, 'Yaita 'igitoogu?' "
32 Ta Yesu 'ilo'ita dadana tomota gamwagamwanidiya be 'ida 'ita yaita
'ina waiwai 'ena 'iabala. 33 Ta waine nina taunamo 'ana bobo'ana ni'a
'ilobena 'imwalatonina, 'enega 'imai ga ma ina dedela 'ina matauta manuna
'ibe'u sanamwa'uta matanaya ga 'isimana 'ai'aila 'aene tauna 'iguinuwena.
34 [f]Ta Yesu 'igwae, "Natugu, 'imu emisa 'enega 'ubobo'ana. 'Utoolo
be ma imu gwausowala 'utatauya. 'Imu le'oasa maibo'ana ni'atu
'igumwala."
35 Tuta nina Yesu 'ionaona waine 'enaya 'aina tomota Yailo 'ina
anuwega ale sime'ena, ga sigwae, "Natuyo ni'atu yawasina 'igumwala, ta
geya'abo wate toe'ita nina 'ina tuta 'umudamudali."
36 Ta Yesu wate ale nina 'inonona ga Yailo 'ieonena, 'igwae, "Geya'abo
'u'ate'ate sa'ala, ta esi 'uemisegu tuga."
37 'Enega Yesu boda yauna 'i'etobodedi be geya'abo simulimuliye, ta
nate namo 'ina tononoyao sitetoi ma'enao, nate Pita be Yemesa matasina
tauna Yoni 38 sitautauya ga Yailo 'ina anuwaya siapwesa ga 'ewabamu be
dedoi sinabwana sinonona.
39 [g]Ta Yesu 'ilugu ga 'ieonedi, "To'ase manuna wadedoi ta
waegalagalala? Gwama nigeya 'imwawamwawasa ta 'i'eno mwataya
tuga." 40 Ta siedagiyena. Ta esi Yesu 'ipa'idi ga siapwesa, ta gwama
tamana be sinana be 'ina tononoyao sitetoi Yesu ma'edi silugu gwama
'ina 'ebe'eno 'enaya. 41 [h]Ta Yesu gwama nimanaya 'igiyaina ga 'igwae,
"Talita kumi." Ta 'ana gibui, "Negeyo 'utoolo."
42 'Enega 'itoolo manini ga 'iadadana, manuna 'ana yakwala ni'atu
tuwelo 'ilobena. Ta tamana be sinana nuwadi 'iowana 'ai'aila. 43 Ga Yesu
'i'etobodedi 'igwae, "Geya'abo 'ebweu yaita 'ena wasimasimana 'igu
guinuwa gete manuna, ta esi gwama 'ana masula wagibubu be 'i'a'a."

---

[d] **5:27-28** Mk 6:56 [e] **5:30** Lu 6:19 [f] **5:34** Mk 10:52; Lu 7:50, 17:19 [g] **5:39** Yo 11:11
[h] **5:41** Lu 7:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Me Nasaleta Yesu siguitoyasena
(Madiu 13:53-58; Luke 4:16-30)

6 1 Ta Yesu 'iila tauna 'ina 'asaya, ga 'ina tononoyao simuliyena. 2 [i]Ga Sabateya 'idi anuwa tapwalolo 'ena 'ilugu ga 'itoolo ta 'ie'ie'ita ga tomota sinonona, ta yauyaudi nuwadi 'iowana 'ina mwalatoi be 'ina guinuwa manudi, ga sigwae, "Tai gete mane 'enega 'ina sinasinapu 'ilobena? Ta wate guinuwa nidi waiwaidi nimanega 'iguinuwedi, mane 'enega 'ina waiwai 'ilobena?"

3 [j]Ta wate sigwae, "Tai gete to'abi'abi tuga aga? Ta sinana Meli, be tasinao Yemesa be Yosese be Yudasa be Saimoni be wate nuunao ma'edao tamiyami, aga?" 'Enega tomota Yesu siguitoyasena.

4 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Palopitao 'adi 'amayaba silobaloba mali 'asa 'ediya. Ta taudi 'idi 'asaya esiya nigeya 'adi 'amayabamo, manuna taudi 'idi bu'unao be 'idi susuyao siguitoyasedi." 5 Ta Yesu nuwana 'iowana manuna tomota nigeya siemiemise, 'enega nigeya kapekapeyana be guinuwa waiwaina bada 'ida guinuwedi. Nate namo tole'oasao pu'epu'edimo 'igitoodi ga sibobo'ana.

Yesu 'ina tononoyao 'ietunedi sabi paisewa
(Madiu 10:1, 5-15; Luke 9:1-6)

6 'Enega Yesu 'isakowasi 'asa 'ediya ta 'ie'ie'ita.

7 [k]Ga 'ina tononoyao site tuwelo 'ibwauyedi ga 'iloinedi be 'aene 'eluwa 'eluwa sida sakowasi 'asa 'ediya, ta wate loina be waiwai 'i'ebwa'edi be 'enega sawesawediya yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega sida ula apwesedi, 8 ga 'ina guguya 'enaya 'iloinedi, 'igwae, "Geya'abo 'ebweu to'ase wa'ewa'ewa. Geya'abo masula nai tana nai mani 'abwaga manuna. Nate namo 'imi 'etoguna nimamiya, 9 be 'ami 'aelawa wa'otedi, ta esi geya'abo 'ami 'oama 'eluwena wa'ote'otedi."

10 Ta wate 'ieonedi, "'Eguma to anuwa 'ena sibwauyemi be 'ena walulugu, anuwa nina 'ena wae'owaga be 'ana laba sena nina wapilisine. 11 [l]Ta sa'i 'eguma 'asa 'aina 'ediya waapwesa be tomota nidi nigeya si'au'au'ewami 'idi anuwa 'ediya be wate nigeya 'imi guguya sinoonodi, 'asa nidi nedilina 'aemiyega waloutuutu yauledi ta wapilisinedi, be 'enega wae'itadi 'aene 'iabe mwau 'ediya 'iapwesa."

12 'Enega 'ina tononoyao nidi sisakowasi 'asa yaudi 'ediya, ga siguguya be 'aene tomota 'idi bubuna to'umalidi sida guitoyasedi be sida nuwa'ebuni, 13 [m]ga yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega siula apwesedi, ga tole'oasao yaudi wate bunamega sie'abidi ga sibobo'ana.

---

[i] **6:2** Yo 7:15 [j] **6:3** Yo 6:42 [k] **6:7-8** Lu 10:1 [l] **6:11** Gu 13:51, 18:6 [m] **6:13** Ye 5:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yoni togiebapitaiso 'ina mwawasa
(Madiu 14:1-12; Luke 9:7-9)

14 [n]'Enega Yesu tetelina tomota silelewanena sena yauyauna 'ediya
ga Kini Elodi 'inonona. Manuna 'aina tomota sionaona 'aene "Yoni
togiebapitaiso mwawasega ni'atu 'itoolo limana 'enega ma ina waiwai
'iguiguinuwa." 15 Ta 'aidi siona 'aene, "Tauna Ilaitiya." Ta 'aidi wate
sigwae, "Tauna palopita 'ebweu 'atuwa gimi palopitao."
16 Elodi wate ni'atu tetela 'inonona ga 'igwae, "Nai tauna Yoni
togiebapitaiso. Lowa yaloemwawasina ta sa'i 'itoolo limanaya."
17 Manuna lowa Elodi Yoni 'igiyaina ga deliya 'iyonina, ta Yoni 'ana
giyai 'alena nate 'ebweu waine 'ana esana Elodiyasa, nate Elodi tasina
Pilipi mwanena ta Elodi 'i'oayena, 18 ta Yoni Elodi 'ieonena 'aene, "Gote
nigeya bubuna bobo'ana, manuna tasiyo mwanena 'u'oayena."
19 Ta Yoni 'ina guguya gete manuna waine nina 'inuwa mwau 'ai'aila
ga nuwanuwana be Yoni 'ida loemwawasi, ta nigeya sawesawenaya
20 manuna Elodi 'iegagalena 'aene Yoni nina tai palupaluna ta Yaubada
'ina toguinuwa 'ebweu, 'enega Elodi Yoni 'i'amayabena ga tuta yauna
Elodi nuwanuwana ga Yoni 'ina ona 'inonona ta manuna 'i'atesa'ala.
21 'Enega Elodi nina 'ina 'asiyata tubuwa 'iapwesa ga Elodiyasa ni'atu
'eda 'inuwa lobena Yoni 'ana loemwawasa manuna. 'Asiyata tubuwa nina
'ana we'iwe'iyaya masulina siguinuwena ga 'aina 'owaga sibwauyedima
sabi 'emasula. 'Owagao nidi gabemani 'adi toloinao be tolosaiya 'adi
toanuganao ta 'aidi Galili 'asanao 'idi 'inapwanao. 22 Tuta nina Elodi ma
'ana 'owagao si'e'ai, Elodiyasa natuna mewainena 'iluguma matadiya
ga lausega 'igie gwausowalidi. 'Enega Elodi gomagweine nina 'ena 'iona
oboboma 'aene "'Eguma to yage 'uesinuwa be 'usidegu yada tagwala
'emuya." 23 Ga wate 'iona upaupa sawatamatamana 'enega 'igwae,
"Ona'ai'aila yaona upaupa to'ase nai yada 'ebwa'eyo, 'eguma nai 'uda sida
be 'aene 'igu 'ebeloina yada weyali manuyo."
24 'Enega gomagweine nina 'iapwesa ga 'itauya sinana 'ena 'ienaida,
'igwae, "Sinagu, to'ase 'imu nuwanuwa be kini 'enaya yada side?"
Ta sinana 'igwae, "Kini 'ueona 'ugwae, 'Nuwanuwagu Yoni
togiebapitaiso bulubuluna.' "
25 'Enega gomagweine 'ilomanini ga 'iila kini 'ena ga 'igwae,
"Nuwanuwagu gete tuga Yoni togiebapitaiso bulubuluna gaeba 'ena 'usa'u
be 'u'ebwa'egu."
26 Ta Elodi 'inuwamwau 'ai'aila, ta nigeya kapekapeyana be 'iguitoyase,
manuna ni'atu 'isawa tamatamana 'owagao matadiya. 27 'Enega deli 'ana
to'ita'i'ita 'ebweu 'iloinena be 'aene 'ida tauya be Yoni bulubuluna 'ida

---

[n] **6:14-15** Md 16:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

me'e. Ga 'enega to'ita'i'ita nina deliya 'itauya ga Yoni 'otona 'i'upwena,
28 ga bulubuluna gaebaya 'iusena ga 'ime'ena, ga gomagweine nina
'i'ebwa'ena, ta tauna 'i'ewena ga 'itauyena sinana 'enaya.
29 Ta Yoni 'ana tomuliyao 'ina esilae tetelina sinononaya ga simai ga
Yoni kokowana si'ewena, ga sisa'u 'ali'aliyena.

Yesu pwalu 'ie'enidi
(Madiu 14:13-21; Luke 9:10-17; Yoni 6:1-14)

30 [o]Ta ni'atu Yesu 'ina topaisewao site tuwelo siilama ga Yesu 'ena 'idi
paisewa be 'idi e'ita maibo'ana sisimanedi. 31 Ta tomota yau wawasae
simeemai ta siilaila ga 'enega nigeya kapekapeyana be Yesu ma ina
tononoyao sieyawai'ata be si'a'a, 'enega 'ieonedi 'igwae, "Sena getei
tada pilisine be tada tauya sena mwatui daitaya be gote 'ena tupwana
waeyawai'ata."
32 'Enega taudimo waga sigeluna ga sitauya 'ebweu sena mwatui
daitaya.
33 Ta pwalu nidi Yesu ma ina tononoyao 'idi gelu si'itena ga si'inanedi,
'enega taudi be 'asa yaudi 'adi tomiyanao wate ma'ediyao 'edega sipili ga
sigimiapwesa sena gote 'enaya.
34 [p]Ta muliyega waga 'ilugu ga Yesu 'isuya dabalaya ga boda sinabwana
kaukauya 'i'itedi, ta 'i'atenuwa 'ole'oleyedi manuna taudi 'atuwa nadigega
sipiyao nigeya 'adi to'ita'i'itamo, 'enega 'ilolagata ga sinasinapu yauna
'ie'ie'ita 'ediya.
35 [q]Ga 'asuinuwanuwaya 'ina tononoyao simai ga Yesu sieonena,
sigwae, "'Inapwana, sena gete mwatui daita ta ni'atu sinala
'isugusuguwa, 36 'enega pwalu getedi 'uda etunedi be sida ila be 'adi
masula sida gimwane 'asao be anuwao selabediya 'ediya."
37 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Ta mwa'adega? 'Omi geya'abo wae'enidi,
aga?"
Ta 'ina tononoyao sigwae, "'Inapwana, nigeya sawesawemaya, manuna
maibo'adi 'adi masula 'ana maisa nai tu analedi kina nadigega."
38 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Eisa beledi 'emiya? Watauya be
wa'ebesa." 'Enega ni'atu silobena ga Yesu sieonena, sigwae, "Beledi nima
ta iyana 'eluwa 'alobedi."
39 'Enega pwalu 'iloinedi be maibo'adi simiyatowa boda be boda
pwatulaya. 40 'Enega siweyalidi ga simiyatowa, 'aina boda tomota 'adi
yau analedi, be 'aina boda tomota 'adi yau pipiti nadigega.
41 Ta beledi nima be iyana 'eluwa 'i'ewedi ga galewaya 'i'itatu'e ta
'iona oboboma masula nidi manudi, ga muliyega beledi 'igitomwedi
ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi be sida eguyaiye tomota 'ediya. Wate

---

[o] **6:30** Lu 10:17 [p] **6:34** Md 9:36 [q] **6:35-44** Mk 8:1-9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

iyana nadigega 'igitomwedi ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi ta 'enega sieguyaiyedi. 42 'Enega maibo'adi si'ai ga gamwadi 'ipawa. 43 Ta beledi be iyana tupwatupwadi siegogonedi ga kodo tuwelo siloemaedi. 44 To'e'ai nidi taidimo 'adi yau paibi tausani nadigega.

Yesu ola debanega 'itautauya
(Madiu 14:22-23; Yoni 6:15-21)

45 Ta muliyega 'ina tononoyao 'iloinedi be wagaya sigegelu, 'igwae, "Wagegelu be wanugana Betesaida mali esenaya, ta 'abo'agu bada 'etamo boda yaemataluwedi be siila 'idi 'asaya."

46 [r]'Enega sigelu ta Yesu pwalu 'ietunediya, ta muliyega 'itu'e 'oyaya sabi sidasida Yaubada 'ena.

47 Ga ni'atu 'iboi, ta 'ina tononoyao bwagabwagaya si'ada'adau, ta tauna sa'i tebweuna dabalaya 48 'i'itedi 'idi neya 'enega silo'ame'ame manuna yagila matadiyega 'imeema.

Ta tomwa uliulitaya Yesu ola debanega 'itauyama be 'aene selabediyega 'ialogedo be 'ida pilisinedi.

49 [s]Gote 'ena 'ina tononoyao maibo'adi Yesu si'itena ola debanega 'imeemai ga sinuwena 'aene welabana, 50 'enega simatauta ga sinanala.

Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Geya'abo wamatamatauta. 'Abo'agu tuga, 'imi 'inapwana."

51 [t]Ga wagaya 'igelu ma'enao ga yagila 'ipela. 52 Ta nuwadi 'iowana sinabwana, manuna Yesu 'ina waiwai manuna nigeya sinuwanuwa sabwaleni. 'Eguma tuta nina tomota yaudi 'adi beledi Yesu 'ieguyai be 'alena sida mwalatoni be 'enega sida nuwasabwaleni, ta tuga nigeya simwalamwalatoni, manuna debapa'alidi.

Tole'oasao 'igie bobo'anedi sena Genesaleta 'ena
(Madiu 14:34-36)

53 'Enega siabala sena Genesaleta 'enaya ga le'awinaya silugu ga 'idi waga gote 'ena siloomuna. 54 Ga tuta nina sisuya toni'asa Yesu si'inanena, 55 ta 'enega tomota nidi sipili ga sitauya 'asa maibo'ana 'ediya ga tole'oasao sime'edi 'ebe'eno 'ediyega be Yesu 'ena sitauyedi to sena 'ena sinonona 'imiyami.

56 [u]Ga Yesu 'isakowasi sena yauyauna 'ediya, 'aina 'asa sinabwadi be 'asa gidalidi be 'ebe bagula 'ediya. Ta tomota yaudi 'idi tole'oasao sime'edi ga 'ebe gimwane 'ediya siyamwayamwa ta sisidena sigwae, "'Inapwana, kapekapeyana be tole'oasao getedi 'amu 'oama tupitupinamo sida gitoo?" Ga Yesu 'ediya 'itagwala. 'Enega taudi 'ana 'oama sigitoona sibobo'ana.

---

[r] **6:46** Mk 1:35; Lu 5:16, 6:12 [s] **6:49** Lu 24:36-37 [t] **6:51-52** Mk 8:17 [u] **6:56** Mk 5:27-28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Me Yudia tubudiyao 'idi bubuna
(Madiu 15:1-9)

7 1 Ta Palisiyao be loina 'ana toe'itao 'aidi wate ma'ediyao Yelusalemega
simai ga Yesu 'ena siegogonama, 2 ga 'aina 'ina tononoyao si'ita
lobedi si'e'ai, ta nigeya nimadi si'utu'utudi. 3 Manuna Palisiyao be wate me
Yudia maibo'adi 'idi bubuna tubudiyao 'ediyega nate nadigega: Nugana
nimadi si'utu 'ai'ailidi be muliyega si'a'a. 4 Ta 'eguma 'ebe gimwane 'enega
simamai wate si'esiwe be 'enega si'a'a. Ta wate loina yauna tubudiyao
'ediyega gaeba be keiga be 'ulena 'adi 'utu manudi simuliyedi.

5 'Enega gete Palisiyao be loina 'ana toe'itao nidi Yesu 'ena sienaida,
sigwae, "To'ase manuna 'imu tononoyao tubudao 'idi loina nigeya
si'ama'amayabedi, ta manima baibailidi si'e'ai?"

6 [v]Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Omi tokabokabo. Lowaenei Aisea
palopita manumi 'iona upaupa 'ai'aila, tuta nina Yaubada 'ina ona
'i'etoladina gete nadigega:

'Tomota getedi 'awadiyega si'ama'amayabegu, ta 'atediyega nigeya.
7 Ta wate 'eguya sitapwalolo besobeso, manuna 'idi e'itao 'abo'agu
nigeya 'eguyega, ta esi tomota tuga 'idi nuwenuwega.' "

8 Ta Yesu 'ieonedi wate, 'igwae, "Ona'ai'aila 'imi bubuna to'umalina,
'enega Yaubada 'ina loina wasa'u kwaiyena ta tubumiyao sa'i 'idi
bubuna wamulimuliyedi."

9 Ta wate 'igwae, "'Aene 'omi tomwalatoi 'ai'aila, ta nigeya! Manuna
Yaubada 'ina loinao waguiguitoyasedi ta esi tubumiyao 'idi bubuna
wagiyai'i'isidi. 10 [w]Lowa Mosese Yaubada 'ina loina 'isimanena, 'igwae,
'Tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi.' Ta wate 'igwae, ''Eguma yaita
tamana nai sinana 'i'awa to'umaliyedi, 'ilobwenena be waloemwawasi.'
11 Ta 'omi 'imi e'ita kabokabo gete nadigega, ''Abo 'ebweu yaita tamana
be sinana 'ieonadi 'igwae, "'Igu gwegweyao ni'atu yatagwaledi Yaubada
'enaya ga etaetabuna, 'enega nigeya sawesawenaya be yalememi." '
12 Gete 'imi loina 'enega tomota 'idi lema tamadiyao be sinadiyao 'ediya
wa'eto'etobodedi. 13 Tubumiyao 'idi loina gete 'enega, be 'imi e'ita wate
yauna 'ediyega, Yaubada 'ina loina waeyage besobesoena."

Tomota 'adi gieto'umali
(Madiu 15:10-20)

14 'Enega pwalu 'ibwau limedima ga 'ieonedi, "'Igu ona gete
maibo'ami wanonodi be nuwami 'ida sabwalena: 15 [x]Nigeya 'ebweu
to'ase tomota ta'e'ani be sigiegie bailida, ta esi yage nidi 'atedega
siapweapwesa sawesawediya be sigiebailida." 16 (-)

---

[v] **7:6-7** Ais 29:13 [w] **7:10** Sia 20:12 [x] **7:15** Md 12:34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 'Enega Yesu ma ina tononoyao pwalu siebesinedi ga anuwaya
silugu, ta 'enega 'ina tononoyao sienaidena, sigwae, “Kapekapeyana
'imu onasemalimali nina tomota 'ediya 'uda li'ami 'emaya?”
18 Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Nai 'omi wate nuwami nigeya
'isabwasabwalena, aga? 'Enega nigeya wamwalamwalatoni 'aene to'ase
ta'a'ani be 'ilulugu soladaya nigeya sa'i 'ida giebailida, 19 manuna
nigeya 'atedaya 'itauya ta esiya gamwada namo 'ena 'ilugu be muliyega
'itatauya sumwana 'enaya.” (Yesu 'ina e'ita gete 'ana mwalatoi 'aene
nigeya 'ebweu wate masula etaetabuna, ta esi maibo'ana tada 'ani.)
20 Ta Yesu wate 'igwae, “To'ase tomota 'atediyega siapweapwesa
sawesawediya be sigiebailidi, 21 [y]nadigega nuwanuwa to'umalidi be
loyawe, 'ipwala, loemwawasa, 22 loelata, yalakwaiya, gamwasowala,
kabo, sogala, e'ipi'ipi, sinala, gagasa be bubuna besobeso. 23 Gete yage
nidi to'umalidi tomota soladiyega siapweapwesa ga sigiegie bailidi.”

'Ebweu waine 'ina emisa Yesu 'ena
(Madiu 15:21-28)

24 Ga gote 'enega Yesu 'itoolo ga 'itauya Taiya be Saidoni senadiyao
'ediya ga 'ebweu anuwa 'ena 'ilugu, manuna geya nuwana be tomota
sida mwalatoni 'ina mai manuna, ta sa'i nigeya kapekapeyana be 'imiya
kwaiya 25-26 [z]manuna 'ebweu waine Yesu 'ina mai tetelina 'inonona.
Ta waine nina nigeya waine Yudia ta esi tauna goma Pinisia sena Silia
solanega, ga natuna mewainena ni'atu yaluyaluwa bi'i 'igie to'umaliyena,
'enega sinanana 'imai ga Yesu 'aenaya 'ibwago sanamwa'uta, ga 'isidena
be 'aene yaluyaluwa bi'i nina natuna 'enega 'ida ula apwese.
27 Ga Yesu 'igwae, “'Ilobwenena be gogama 'adi masula yada 'ebwa'edi
bemi, ta nigeya sawesawenaya be gogama 'adi masula ya'ebwaya kedewa
'ediya.”
28 Ta waine 'igwae, “Ona'ai'aila 'Inapwana, ta sa'i kedewa tuta yauna
'ebe 'e'ai 'agalaunega gogama 'adi masula mugumuguna 'enega si'e'a.”
29 [a]Ga Yesu 'igwae, “Kagutoki! Nate ona 'ai'aila. 'Enega 'utoolo be
'uila 'imu anuwaya. Yaluyaluwa bi'i natuyo 'enega ni'atu 'iapwesa, ga
'ibobo'ana.” 30 'Enega 'itoolo ga 'itauya 'ina anuwaya ga natunana 'ilobena
'ina 'ebe'eno 'ena, ni'atu 'ibobo'ana.

Yesu totenatui 'igie bobo'anena

31 'Enega Yesu Taiya 'ipilisinena ga 'itauya Saidoni, ta wate 'iataona
Dekapoli senanao 'ediyega ga 'iapwesa Galili olana 'enaya. 32 [b]Ga 'ebweu
tai sime'ena Yesu 'enaya tauna totenatui ta wate meya lidolidona ga Yesu
sisidena be 'aene 'ida gitoo be 'ida bobo'ana.

---

[y] **7:21-23** Ga 5:19-21 [z] **7:25-26** Mk 9:17-18 [a] **7:29-30** Yo 4:50-51 [b] **7:32** Mk 5:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33 Ga Yesu tai nina 'i'au'ewena ga boda 'ediyega siadumaduma taudimo,
ga Yesu nima matagigina tai tenanaya 'isa'u luguyedi ga muliyega
tauna nimana 'igiwalina ga tai meyana 'igitoona, 34 'enega Yesu 'i'itatu'e
galewaya ga 'atenuwa 'ole'oleyega 'ionaona, 'igwae, "Epapata", nate
'ana gibui "'Uebwale." 35 'Enega tai nina tenana 'iebwalebwaledi ta wate
meyana ni'atu 'ipalupalu be kapekapeyana 'iona ta 'inono palupalu.
36 'Enega Yesu tomota 'i'etobodedi be 'aene geya'abo yaita 'ena sida
simasimane. Ta 'etoboda nina nigeya sinoono, ta esi siemwaemwasala
dadanei tomota 'ediya. 37 Ta taudi ni'atu sinonona, nuwadi 'iowana
sinabwana ga sigwae, "'Ina guinuwa maibo'ana bobo'ana ta 'ebe
nuwaowana, manuna totenatui 'igienonoedi ta tomeya lidolido 'igie
palupaludi be sioona."

Yesu boda 'ie'enidi
(Madiu 15:32-39)

8 1 Tuta gote 'ena boda sinabwana wate siegogonama Yesu 'enaya
ta nigeya 'adi masulamo. 'Enega 'ina tononoyao 'ibwauyedima ga
'ieonedi, 'igwae, 2 "Tomota getedi ya'atenuwa 'ole'oleyedi manuna ni'atu
'asiyata 'etoi bada ma'egwao 'amiyami ta nigeya 'adi masulamo. 3 'Enega
'eguma mabotanidi yaetune iledi 'etamo 'edaya sitatai, manuna 'aidi
'edasolega simai."
4 'Enega Yesu 'ina tononoyao sieonena, sigwae, "Mwa'adega sena
mwatui daita 'ena tomota yaudi getedi 'adi masula taloba'ese?"
5 Ta Yesu 'ienaidedi, 'igwae, "'Eisa 'ami belediyao simiyami?" Ga
sigwae, "Sebeni namo."
6 'Enega boda 'iloinedi be bale'uya simiyatowa, ga beledi sebeni
nidi 'i'ewedi ta manudi 'iona lokagutoki Yaubada 'ena, ga 'igitomwedi
ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi be tomota 'ediya sieguyai, ga sieguyai
sakowasiyedi.
7 Ta 'aina iyana gidalidi wate simiyami, 'enega manudi Yesu 'iona
oboboma, ga 'ina tononoyao 'iloinedi be sieguyaiyedi wate tomota 'ediya.
8 'Enega maibo'adi si'ai ga gamwadi 'ipawa, ga muliyega masula
tupwatupwadi siegogonedi ga kodo sebeni siloemaedi. 9 [c]Ta boda nidi 'adi
yau powa tausani nadigega.
10 'Enega 'ietune iledi ya, ga ma ina tononoyao silomanini ga 'idi waga
sigeluna ga Dalimanuta senanaya sitauya.

Palisiyao nuwanuwadi we'iwe'iyaya sida 'ita

11 [d]'Enega Palisiyao simai ga Yesu 'ena siegewagewana ga sitoona
be 'aene we'iwe'iyaya 'ebweu 'ida guinuwe manudi be sida 'awa'ai'aile

---

[c] **8:9-10** Mk 6:44 [d] **8:11** Md 12:38; Yo 6:30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aene 'ina waiwai Yaubada 'enega 'imai. 12 Ta Yesu ma ina nuwamwau
'ieonedi, 'igwae, "Mwa'adega ga 'enega 'epata gete 'omi nuwanuwami
we'iwe'iyaya, ta esi geya'abo 'ebweu wate we'iwe'iyaya wa'ita'ita."
13 'Enega 'ipilisinedi ga wagaya 'igelu limana ga siabala mali senaya.

Elodi be Palisiyao 'idi e'ita nadigega beledi 'ana 'ebe gieseseya
(Madiu 16:5-12)

14 Ta 'adi 'abwaga nigeya si'ewa'ewa manuna sinuwa pupuledi, ta
beledi 'ebweuna namo wagaya 'itupwa. 15 [e]Ga Yesu 'iemataluwedi,
'igwae, "Palisiyao be Elodi 'adi beledi 'ana 'ebe gieseseya 'enega
wa'ita'i'isimi."
16 'Enega tonono nidi taudimo 'ediya sigwae, "Nai Yesu 'ina ona 'alena
gete, manuna 'ada 'abwaga tanuwa pupulena."
17 [f]Ta Yesu 'idi nuwanuwa ni'atu 'imwalatonina ga 'ieonedi, "To'ase
manuna waonaona 'aene nigeya 'ami 'abwagamo? Nate nigeya manuna
yaonaona. Mwa'adega 'imi nuwanuwa sipotaya ga nigeya sawesawenaya
be 'igu ona wasinapudi. 18 Mamatami ta sa'i nigeya wa'ita'ita, ta wate
matenami ta sa'i nigeya wanoono, 'enega geya'abo wanuwanuwa'i'isi
'igu guinuwa pwaluyao 'adi 'e'ai manuna aga? 19 [g]Tuta nina beledi
nima 'enega tomota paibi tausani yae'enidiya, ta tupwa 'eisa kodo
waegogonedi?" Ga sigwae, "Tuwelo."
20 [h]Ta Yesu 'ienaida wate, 'igwae, "Ga tuta nina beledi sebeni 'enega
tomota powa tausani yae'enidiya ta tupwa 'eisa kodo waegogonedi?" Ga
sigwae, "Sebeni."
21 'Enega Yesu 'igwae, "Ona'ai'aila, ta 'omi sana nuwami nigeya
'isabwasabwalena."

Yesu tomata kebokebo 'igie bobo'anena

22 'Enega Beteseida 'ena simai, ga tai tomata kebokebo tomota
si'au'ewena Yesu 'enaya, ga sisidena be 'aene 'ida gitoo be 'ida
bobo'ana. 23 Ta Yesu tomata kebokebo nina nimanaya 'igiyaina ta
'i'au'ewena, ga 'asa nina 'enega siapwesa. 'Enega Yesu tai nina matana
'igiwalidi ta nimanega matana 'igitoodi ga 'ieonena, "Sawesawenaya
to'ase 'u'itadi?"
24 'Enega tai nina 'ilo'ita dadana ga 'igwae, "Tomota ya'itedi, ta 'adi 'ita
'atuwa nadigega kaiwe siloopili dadana."
25 Ta 'enega Yesu wate tai nina matana 'igitoo limedi, 'enega 'idune ga
matana si'esasa 'ai'ailidi, ga yage yauna 'i'itedi.
26 'Enega Yesu 'ietunena, 'igwae, "Geya'abo 'uilaila 'asa sinabwana
'enaya, ta esi 'utatauya tauyo 'imu anuwaya."

---

[e] **8:15** Lu 12:1 [f] **8:17** Mk 6:52 [g] **8:19** Mk 6:41-44 [h] **8:20** Mk 8:6-9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita 'isimana Yesu manuna
(Madiu 16:13-20; Luke 9:18-31)

27 Gote 'ena Yesu ma ina tononoyao sitautauya Sisalia Pilipai 'asanao manudi, ga 'edaya 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "Mwa'adega tomota 'idi ona manugu 'aene 'abo'agu yaita?"
28 Ga tonono nidi sigwae, "Tomota 'aidi siona 'aene 'oyo Yoni togiebapitaiso, ta 'aidi sigwae 'aene 'oyo Ilaitiya, nai gimipalopita 'ebweu tuga."
29 [i]'Enega wate 'ienaidedi, 'igwae, "Ta 'omi mwa'adega 'imi nuwanuwa 'aene 'abo'agu yaita?" 'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, "'Oyo Keliso, To'etoseyana niyo."
30 Ta Yesu 'iloina pa'aledi, 'igwae, "Geya'abo 'ebweu yaita 'ena wasimasimanegu."

Yesu 'isimana 'ina 'elouya ta 'ina mwawasa manudi
(Madiu 16:21-28; Luke 9:22-27)

31 Ta wate 'ilolagata be to'ase ma'etamo 'ilobai 'ie'itaena 'ediya, 'igwae, "'Abo'agu Tomota Natuna ma'etamo 'elouya sinabwana yaloba. Manuna 'inapwanao be totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao 'iabe sie'idi'idiyegu be siloemwawasigu ta 'asiyata 'etoi mulinaya yada toololimana."
32 Yesu 'ina ona gete 'enega 'isa'uapwese 'ai'ailina 'ina mwawasa manuna. 'Enega Pita Yesu ma'alenaya 'itauyena ga 'i'etobodena be 'aene geya'abo yage nidi siapweapwesa Yesu 'enaya.
33 Ta Yesu 'iasakowasi ga 'ina tononoyao 'iduneduneyedi ga 'i'enapa'ala Pita 'ena, 'igwae, "'Oyo Seitani, gete tuga 'upilisinegu! Manuna 'imu nuwanuwa tomota 'idi nuwanuwa, ta nigeya Yaubada 'ina nuwanuwa nadigega."
34 'Enega Yesu boda maibo'adi be 'ina tononoyao ma'ediyao 'ibwauyedima ga 'ieonedi, 'igwae, "Yaita 'eguma nuwanuwana be 'imuliyegu, 'ilobwenena be tauna 'ina nuwanuwa 'ida guitoyase be tauna 'ana kelose 'i'aali be 'enega 'imwamwawasa, nate nadigega 'agu muliya nina 'ana 'eda.
35 "Ta 'eguma yaita yawasina 'iegagale, ma'etamo yawasi nina 'iloseye. Ta 'eguma yaita manugu be tetela bobo'ana manuna yawasina 'itagwale be 'imwamwawasa, tauna 'iabe yawasina bobo'ana 'iloba.
36 "'Eguma 'ida esaesao bale'uya sinabwa wawasae talobadi nate yage besobeso, ta esi yage sinabwana nate yawasida bobo'ana. **37** Manuna 'eguma yawasida bobo'ana taloseyedi, nigeya 'ebweu wate 'ana lopa'elu 'imiyami.

---

[i] **8:29** Yo 6:69

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38 [j]"'Abo'agu Tomota Natuna, ta 'abo yaita 'oyo manugu 'uomayamaya
ta wate 'igu e'ita manuna 'uomayamaya be 'ueyaseyaseyegu 'epata gete
to'umalidi ta sogasogalidi matadiya, ma'etamo yada eyaseyaseyo, tuta
nina Tamagu 'ina esaesa tuyatuyayalina 'enega yaila limanama, ta wate
aneloseyao ma'egwao.

9 1 "Ta Yesu 'ieonedi wate, 'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya 'aene tomota
'aimi geya'abo wamwawamwawasa ga 'ana laba Yaubada 'ina loina
waiwaina 'ida apwesa be wada 'ita."

Yesu 'ana 'ita dumadumana
(Madiu 17:1-13; Luke 9:28-36)

2 [k]'Asiyata sikisi mulinaya Yesu 'ina tononoyao 'etoi 'i'au'ewedi, taudi
Pita be Yemesa be Yoni, ga ma'enao situ'e 'oya 'ebweu kesolana 'enaya, ga
taudimo simiyami; ga si'itena Yesu maninina 'ituyayala, 3 ta 'ana 'oama
'iwakeke 'ai'ailina, 'ana 'ita nigeya 'ebweu yaita bale'uya sawesawenaya
be 'oama 'ida 'gie'esase be 'ana wakewakeke nadigega. 4 Ta wate Ilaitiya
be Mosese siapwesama ga Yesu nina ma'edi si'awa'awa gwae.

5 'Enega Pita 'ilolagata ga Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, 'ida miya
gete nadigega bobo'ana, 'enega 'imi yoeyoe 'etoi 'a'abidi, 'ebweuna 'oyo
manuyo, ta 'ebweuna Mosese manuna, ta 'ebweuna Ilaitiya manuna."
6 Nate Pita 'ionaona besobeso tuga, manuna magosenao simatauta.

7 [l]'Enega pwana wate 'imwa'uta ga 'itala ekabobodi, ta pwana 'enega
'ebweu 'enana sinonona, 'igwae, "Gete natugu bobo'ai'ailina, 'ina onao
wada nonodi."

8 Ta silomanini ga silo'ita dadana ga Yesu tebweuna namo, ta nigeya
'ebweu wate yaita si'ita'ita. 9 'Enega 'oyega siebuebusima ga Yesu
'iloinedi, 'igwae, "Yage nidi ni'atu wa'itediya geya'abo tomota 'ediya
wasimasimanedi ga 'ana laba 'abo'agu Tomota Natuna mwawasega
yatoolo limana." 10 'Enega yage nina sisa'u kwaiyena, ta taudimo
sionaona, sigwae, "'Ina ona nina toololimana manuna mwa'adega 'ana
mwalatoi?"

11 Ga Yesu 'ena sienaida wate, sigwae, "To'ase manuna loina 'ana
toe'itao siona 'aene Ilaitiya 'igimi nuganama be muliyega To'etoseyana
nina 'imama?"

12-13 [m]'Ta Yesu 'igwae, "O nadigega, Ilaitiya 'aene 'ida giminuganama
be 'enega yage maibo'adi 'ida giepaepaludi. Ta sa'i Ilaitiya nina ni'atu
'imai saba, ta esi tomota siguinuwa besobeso 'enaya to'ase 'idi nuwena
nadigega, nadigega Buki Tabu 'igimi simana'esena. Ta wate 'abo'agu
Tomota Natuna, to'ase manuna Buki Tabu 'igimi simanegu 'aene 'elouya
yaudi yalobadi be wate tomota sida guitoyasegu?"

---

[j] **8:38** Md 10:33 [k] **9:2** Mk 5:37 [l] **9:7** Md 3:17; 2 Pi 1:16-18 [m] **9:12** Mal 4:5; Ais 53:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'Ebweu gwama 'ana le'oasa lobwebwai manuna
(Madiu 17:14-20; Luke 9:37-43)

14 'Enega 'oyega simwa'uta ga 'ina tononoyao maibo'adi siloba limedi
be boda yaudi ma'ediyao, ta wate loina 'ana toe'itao wate ma'ediyao
siegewagewana. **15** Ga tuta nina pwalu Yesu si'inanena nuwadi 'iowana
sinabwana, ga 'enaya sipili manini sabi 'itana.
16 Ta Yesu 'idi egewagewana manuna 'ienaida, 'igwae, "To'ase manuna
waonaona?"
17 Ga 'ebweu tai boda nidi 'ediyega Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana,
'idi egewagewana 'alena natugu, manuna 'ina le'oasa 'enega nigeya
kapekapeyana be 'iona, **18** ta 'aina tuta yaluyaluwa bi'i 'ina guinuwega
'itatai ta 'awanega busobuso siapweapwesa, ta 'iesala'i'ita be 'idededela.
Ta 'imu tononoyao ni'atu yasidedi be 'aene yaluyaluwa bi'i gwama 'enega
siula apwese, ta nigeya sawesawediya."
19 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Omi sana mwa'adega? Ga debami pa'ala
yaita! Ni'atu 'imi debapa'ala 'enega yalo'ame'ame. Baga gwama nina
wame'e 'eguya be ya'ita."
20 'Enega gwama nina sime'ena 'enaya, ta yaluyaluwa bi'i Yesu 'i'itena,
'enega 'iginao ga gwama 'itai ga bale'uya 'ibe'u ga 'idededela ta 'awanega
busobuso siapweapwesa.
21 Ta Yesu gwama tamana 'ieonena, "To tuta 'ena 'ina le'oasa 'ie'ale?" Ga
tamana 'igwae, "'Ina tuta gwamega. **22** 'Enega 'abo 'itatai 'aina tuta 'ibebe'u
kaiwe 'ala'alasidi 'ediya ta 'aina tuta bwasi ni'udi 'ediya be 'iabe 'iloemwawasi.
'Enega 'abo kapekapeyana 'uda 'atenuwa 'ole'oleyema be 'ulemema."
23[n]Ta Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae, "Ni'atu 'uona 'Abo kapekapeyana', aga?
Ta esi 'uda nuwa'i'isi 'aene 'eguma taemisa, yage maibo'ana kapekapeyana
'edaya."
24 [o]Gote 'ena tai nina 'iona toitoila, 'igwae, "Ona'ai'aila yaemisa, ta
nigeya emisa 'ai'aila. Nuwanuwagu be 'igu emisa 'ugiewaiwaiye."
25 Ta Yesu boda yauyaudi sipilipilima 'i'itedi, 'enega yaluyaluwa bi'i
'i'enapa'alina, 'igwae, "'Oyo yaluyaluwa to'umaliyo 'imu lobwebwai
'enega gwama 'ieuwauwa, yaloineyo be 'upilisine atae be geya'abo wate
'ebweu tuta 'ulugulugu limana 'ena."
26 'Enega yaluyaluwa nina 'imagamagana ga gwama 'ana lobwebwai
'iginaona ga 'idededela sinabwana, ta yaluyaluwa bi'i 'enega 'iapwesa ga
'itauya. Ta boda gwama si'itena 'ana 'ita 'atuwa 'imwawasa, ga simatauta
ta sigwae, "Ni'atu 'imwawasa."
27 Ta Yesu gwama nimana 'igiyaina ga 'igietoolona, ta gwama nina
'itoolo, ni'atu 'ibobo'ana.

---

[n] **9:23** Mk 11:23 [o] **9:24** Lu 17:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28 'Enega muliyega Yesu ma ina tononoyao silugu anuwaya, ga nada taudimo.
'Enega tonono nidi Yesu sieonena sigwae, "'Inapwana, mwa'adega 'abo'ama ga
nigeya sawesawemaya be yaluyaluwa bi'i 'aula apwese?"
29 Ta Yesu 'igwae, "Nigeya 'ebweu to yage 'enega be yaluyaluwa bi'i
taula apwese. Nate namo sidesidega, Yaubada 'enaya."

Yesu 'ina mwawasa manuna 'isimana
(Madiu 17:22-23; Luke 9:43-45)

30 Gote 'enega Yesu ma ina tononoyao sena nina sipilisinena, ta Yesu
geya nuwana be boda sida mwalatoni mane 'ena sitautauya, 'enega
Galili 'edana 'ena sitauya, 31 ga 'ina tononoyao 'ie'itedi 'ina mwawasa
manuna, 'igwae, "Ma'etamo Tomota Natuna[p] 'ana totelesipupu 'ida
'ebwayae 'ana talauwalao 'ediya be siloemwawasi, be 'asiyata 'etoi
muliyega 'ida toololimana." 32 Ta 'ina e'ita gete manuna nigeya
simwalamwalatoni, ta esi nigeya 'idi 'Inapwana 'ena sienaenaida,
manuna simatauta.

Tonugana taudi tomuliya
(Madiu 18:1-5; Luke 9:46-48)

33 'Enega 'asa Kapaneumi 'ena siapwesa ga anuwaya silugu, ga
nada Yesu 'ienaida 'ina tononoyao 'ediya, 'igwae, "To yage manuna
waegewagewana 'edaya?" 34 Ta siomayamaya ga nigeya siee'isa, manuna
'idi egewagewana 'alena nate yaita 'ediyega 'ida anugana.
35 [q]'Enega Yesu 'imiyatowa ga site tuwelo 'ibwauyedima ga 'ie'ita
'ediya, 'igwae, "'Abo yaita 'oyo nuwanuwayo be 'emiyega 'ue'inapwana,
'ilobwenemu be tauyo 'ugimwa'uteyo be 'uetoguinuwa gosemwao manudi."
36 [r]Ta 'ebweu gwama 'i'au'ewenama ga gamwagamwanidiya 'ietoolona
ta 'i'atubwailina ga 'ieonedi, 37 'igwae, "'Eguma yaita 'oyo gwama gete
nadigega 'uobobome manugu, nate 'abo'agu wate 'uobobomegu, ta nigeya
'aene taugumo 'uobobomegu, ta wate 'agu toetune Yaubada ma'iyagu
'uobobomema."

'Abo yaita tauna nigeya 'ietaetalauwaleda tauna 'ilemelemeda
(Luke 9:49-50)

38 [s]Ta Yoni 'ilolagata ga 'igwae, "'Inapwana, 'ebweu tai 'a'itena 'amu
esanega yaluyaluwa bi'i 'iulaula apwesedi, 'enega 'a'etobodena, manuna
tai nina nigeya 'ida boda."

---

[p] **9:31** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keliso. [q] **9:35** Mk 10:43-44; Lu 22:24 [r] **9:36-37** Yo 13:20
[s] **9:38** Num 11:27-29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39 Ta Yesu esiya 'igwae, "Geya'abo wa'eto'etobode. Manuna 'abo 'ebweu yaita
yage waiwaidi 'agu esanega 'iguiguinuwedi, geya'abo 'ebweu wate 'isinasinaligu.
40[t] Manuna 'eguma yaisigedi nigeya sietaetalauwaleda taudi silemelemeda.
41 "Ta wate wada nuwa'i'isi 'aene 'eguma tona'ami 'iyapayapasa be
'ebweu yaita 'ienumami manuna 'omi Keliso 'ina bodao, tauna 'ana pali
bobo'ana ma'etamo 'iloba.

To'ase 'igie to'umaliyeda
(Madiu 18:6-9; Luke 17:1-2)

42 "Ta esi 'eguma yaita 'itoo be 'agu toemisao gogama getedi 'ediyega
'ebweuna 'igie be'uye, tai nina nai waine nina 'ilobwenena be gulewa
sinabwana 'otonaya silosipwa be magulewana siula mwa'utedi ni'uya.
43 "Wate 'eguma nimayo 'igie be'uyeyo 'ilobwenena be 'u'upwa yaule.
Nate nigeya 'ana to'umalinamo 'eguma manima 'upwa'upwayo ta yawasiyo
bobo'ana 'uloba. Ta esi to'umali wawasae 'emuya 'eguma manima
luwaluwayo siula mwa'uteyo kaiwe 'ala'alata atayana 'enaya. 44 (-)
45 "Be wate 'eguma 'aeyo 'igie be'uyeyo 'ilobwenena be 'u'upwa yaule.
Nate nigeya 'ana to'umalinamo 'eguma ma imu lopegoi ta yawasiyo
bobo'ana 'uloba. Ta esi to'umali wawasae 'emuya 'eguma ma'ae
luwaluwayo siula mwa'uteyo 'asagabugabu 'ena. 46 (-)
47 "Matayo wate nadigega, 'eguma 'igie be'uyeyo 'u'iwa yaule tuga, manuna
nigeya 'ebweu wate 'ana to'umalinamo 'eguma mamata 'ebwe'ebweuyo
ta Yaubada 'ina 'ebe loina 'uloba. Ta esi to'umali wawasae 'emuya 'eguma
mamata luwaluwayo siula mwa'uteyo 'asagabugabu 'enaya. 48 Sena nina 'ena
kokowa 'ediya ipwaipwa sisopisopila ataya, be wate kaiwe nigeya 'ida kweu.
49 "'Enega tomota maibo'adi 'awesabelulu 'ida giebobo'anedi, nadigega
ola masula 'igie bobo'anena.
50 [u] "Ola yage bobo'ana. Ta 'eguma 'ana lotoona 'isasawala, nigeya
sawesawenaya be 'ibobo'ana limana. 'Enega 'ilobwenemi be 'imi bubuna
taumi walotoona 'ana dibidibi nadigega waeoboobobomemi 'ebweuna
'ebweuna 'enaya."

Sa'ila manuna
(Madiu 19:1-12)

10 1 Ga Yesu sena nina 'ipilisinena ga Yudia 'ina senaya 'itauya
ga 'iabala bwasi Yolidani mali esenaya, ga boda sinabwana
siegogonama 'enaya, ta 'enega 'ina bubuna nadigega 'ie'ita 'ediya.
2 Ta Palisiyao simai ga nuwanuwadi be Yesu sitoo, 'enega 'ena
sienaida, sigwae, "'Inapwana, mwa'adega 'ida loina sa'ila manuna?
Kapekapeyana be tai mwanena 'isa'ilei?"

---

[t] **9:40** Lu 11:23 [u] **9:50** Lu 14:34; Kol 4:6; 1 Te 5:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 Ta Yesu 'igwae, “Mwa'adega Mosese loina 'i'ebwaya'esemi?”
4 [v]Ga Palisiyao sigwae, “Mosese 'itagwala be 'abo tai nuwanuwana
be 'isasa'ila, nugana pwepwai 'ena 'ina guitoyasa 'isimane be mwanena
'i'ebwa'e ta 'enega 'isa'ile.”
5 Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Mosese loina nate 'i'etoladina 'omi 'imi
debapa'ala manuna. 6 [w]Ta esi wada nuwa'i'isi Yaubada 'ina mweluluwa
'unu 'enega tomota 'eluwa 'imweluluidi, me'olotona ta mewainena.
7 [x]Gete 'alena 'enega tai tamana be sinana 'ida pilisinedi be mwanena
ma'iyana simiyaluwa, 8 be siteluwa nidi oodi 'ebweuna tuga. Lowa
siteluwa nidi simiya dumaduma ta gete tuga ni'atu sie'ebweu.
9 Yaubada ni'atu 'isa'u luwedi 'enega geya'abo 'ebweu yaita 'iemiya
dumedumedi.”
10 'Enega muliyega Yesu ma ina tononoyao siilama anuwaya ga
tonono nidi sienaida limana sa'ila manuna. 11 [y]'Enega Yesu 'ieonedi,
“'Eguma yaita tai mwanena 'isa'ile be 'iaibala mali waine 'ena, tai gete
gimimwanena 'ena 'iguinuwa to'umalina, manuna 'iloelata. 12 Ta wate
'eguma waine mwanena 'isa'ile be 'iaibala mali tai 'ena, waine nina
'iloelata.”

Yesu gogama 'iona obobomedi
(Madiu 19:13-15; Luke 18:15-17)

13 Ta 'enega tomota gogama sime'edi Yesu 'enaya be 'aene 'ida
gitoodi. Ta 'ina tononoyao esi gogama nidi si'etobodedi. 14 [z]Ta Yesu
'ina tononoyao 'i'itedi ga 'ienapa'aledi, 'igwae, “Geya'abo gogama
wa'eto'etobodedi, ta esi wada tagwaledi be 'eguya sida mai, manuna
gogama getedi nadigega Yaubada 'ina 'ebeloina 'ilobwene 'ai'ailidi.
15 Manuna 'abo yaisigedi taudi geya'abo gogama getedi nadigega 'idi
emisa, geya'abo sa'i Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena silugulugu.”
16 'Enega Yesu gogama nidi 'i'aalidi ta 'igitoodi ga 'iona obobomedi.

Esaesa manuna
(Madiu 19:16-30; Luke 18:18-30)

17 Ga Yesu 'itoolo be 'aene 'itatauya, ta 'ebweu tai 'ipilima ga 'i'aetulasa
Yesu matanaya ta 'igwae, “'Inapwana, yamwalamwalatoni 'aene 'oyo toe'ita
bobo'ana, 'enega to'ase yada guinuwe be 'enega yawasigu ataya yaloba?”
18 Ga Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae, “Mwa'adega ga 'enega 'u'awa
bobo'anegu? Manuna nigeya 'ebweu yaita bobo'ana; nate namo Yaubada.
19 [a]Ta Yaubada 'ina loinao ni'atu 'umwalamwalatonidi, nate 'aene:
Geya'abo loemwawasa.

---

[v] **10:4** 2 Loi 24:1 [w] **10:6** Nug 1:27 [x] **10:7-8** Nug 2:22-24; Ep 5:31 [y] **10:11** 1 Ko 7:10-11
[z] **10:14-15** Md 18:2-3 [a] **10:19** Sia 20:12-17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Geya'abo loelata.
Geya'abo 'ipwala.
Geya'abo simana kabokabo.
Geya'abo kaboega tomota 'idi gwegwe 'u'ewa'ewadi.
Ta wate tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi."
20 Ga tai nina 'igwae, "'Inapwana, 'igu tuta gwamega ga batuwa loina nidi getedi yamuliya 'ai'ailedi."
21 [b] [c]'Enega Yesu ma ina gwausowala tai nina 'iduneyena ta 'igwae, "Nate namo 'ebweuna yage 'ilogegesemu. 'Enega 'uila 'imu 'asaya be 'imu gwegwe maibo'adi 'uegimwaneyedi be 'adi maisa 'ueguyaiyedi togomabeso 'ediya, ta 'enega 'umamai be 'umuliyegu, be 'enega ma'etamo 'imu esaesa galewaya 'uda loba."
22 Ona gete tai nina 'inonona ta 'ina esaesa sinabwana 'iegagalena, 'enega nuwana 'imwau 'ai'aila, ta 'iila.
23 'Enega Yesu 'ilo'ita dadana ga 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "'Abo yaisigedi ma idi esaesa sinabwana 'idi lugu Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya mwauna."
24 Ta 'ina tononoyao nuwadi 'iowana 'ina ona gete manuna. 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Natugwao, Yaubada 'ina 'ebeloina 'ana lugu mwau wawasae. **25** Ona'ai'aila kameli tauna yobai sinabwana, 'enega tupwana mwauna be siyaluma 'ana lobwalena 'enega 'ilulugu, ta esi toesaesao 'idi lugu Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya mwau wawasae."
26 Yesu 'ina ona gete manuna 'ina tononoyao sinuwa owana wawasae ga sieonena, "'Eguma gete nadigega, yaita sana sawesawenaya be 'ebe gwausowala 'iloba?"
27 [d]'Enega Yesu 'iduneyedi ga 'igwae, "Yage gete mwau wawasae tomota 'ediya, ta esi nigeya mwauna Yaubada 'enaya, manuna Yaubada 'enaya yage maibo'ana kapekapeyana."
28 [e]'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, "'Inapwana, 'abo'ama mwa'adega? Manuna 'ima gwegweyao maibo'adi ni'atu 'apilisinedi ta 'amuliyemu."
29 Ta Yesu 'igwae, "Ona'ai'aila, 'eguma yaisigedi 'omi 'imi anuwao, tasimiyao, nuumiyao, sinamiyao, tamamiyao, natumiyao be 'imi bwa'ao wate wapilisinedi, ta wate 'elouya wada loba manugu be tetela bobo'ana 'ana simana manuna, **30** 'ami e'isa gete tuga wada loba nadigega analedi anuwao, tasimiyao, nuumiyao, sinamiyao, natumiyao be 'imi bwa'ao, ta wate ma'etamo galewaya yawasimi ataya waloba. **31** Ta gete tuga toanuganao yaudi ma'etamo sida muliya be taudi simulimuliya ma'etamo sida nugana."

---

[b] **10:21** Mk 8:34 [c] **10:21-22** Mk 4:18-19 [d] **10:27** Lu 1:37 [e] **10:28** Mk 1:16-20; Lu 5:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ina mwawasa 'ana simana 'etonina
(Madiu 20:17-19; Luke 18:31-34)

32 [f]'Enega ma'etamo 'edaya situ'etu'e Yelusalema manuna, ga Yesu
'inuganugana ta 'ina tononoyao simulimuliya, be ma idi nuwaowana,
ta 'aina tomota wate ma idi matauta 'edaya simulimuliyedi. 'Enega 'ina
tononoyao site tuwelo nidi 'ibwau egogona limedi ga 'iemataluwedi
to'ase 'iabe 'iapwesa 'enaya, 33 'igwae, "Gete tuga tatu'etu'e Yelusalema.
'Abo'agu Tomota Natuna ta 'agu tosipupu nina 'ida telesipupuyegu
totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao 'ediya, be 'igu mwawasa
manuna sida loina, be muliyega sida 'ebwayaegu taudi nigeya me Yudia
'ediya, 34 be sida tuyeyegu be sigiwaligu be balaeyega sisapigu be 'enega
siloemwawasigu, be 'asiyata 'etoi yatoolo limana."

Yemesa be Yoni 'idi sida Yesu 'ena
(Madiu 20:20-28)

35 'Enega Yemesa be Yoni, taudi Sebedi natunao, Yesu 'ena simai ga
sieonena, sigwae, "'Inapwana, 'amai sabi sida 'emuya."
36 Ga Yesu 'igwae, "To'ase nuwanuwami be yada guinuwa manumi?"
37 Ta sigwae, "Ma'etamo 'imu 'ebeloina 'ena nuwanuwama be
selabemuya 'ada miyatowa, 'ebweu 'ataimuya ta 'ebweu gegeumimuya."
38 [g]Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Omi 'imi sida gete 'ana mwalatoi nigeya
wamwalamwalatoni. Mwa'adega 'elouya keigana 'enega yanunuma,
kapekapeyana be 'omi wate 'enega wanunuma? Ta wate bapitaiso
mwauna nina ma'etamo yaloba, mwa'adega 'omi wate nadigega
sawesawemiya be wada bapitaiso'esa?"
39 [h]'Enega sigwae, "Sawesawemaya." Ta Yesu 'igwae, "Ona'ai'aila, keiga
nina 'enega yanunuma 'omi wate 'enega wanunuma, be wate bapitaiso
nina 'enega 'iabe yada bapitaiso 'omi wate 'enega wada bapitaiso, 40 ta
esi nigeya sawesaweguya be yaesinuwa yaisigedi ma'etamo 'igu etoloina
'enaya 'ataiguya be gegeumiguya sida miyatowa, manuna Yaubada tauna
'ina 'ebeloina be 'iesinuwa."
41 Ta tononoyao site sanau Yemesa be Yoni 'idi sida sinonona ga
sigamwasowaledi. 42 'Enega Yesu maibo'adi 'ibwau egogonedima ga
'ieonedi, "'Omi wamwalatonina taudi bale'uya sieesedi 'aene 'inapwanao
'idi tomotaiyao siloiloina pa'aledi. 43 [i]Ta 'omi geya'abo wate nadigega
taudi waguiguinuwa'esa. Ta 'eguma yaita 'oyo nuwanuwayo be 'emiyega
'uetoloina 'ilobwenemu be gosemwao manudi 'uda etoguinuwa. 44 Ta wate
'eguma yaita 'oyo nuwanuwayo be 'emiyega 'uetoanugana, 'ilobwenemu
be gosemwao maibo'adi manudi 'uetopaisewa.

---

[f] **10:32** Mk 8:31, 9:31 [g] **10:38** Mk 14:36 [h] **10:39** Gu 12:2; Et 1:9 [i] **10:43** Mk 9:35

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45[j]"Ta 'abo'agu Tomota Natuna[k] yamai bale'uya nigeya 'aene tomota manugu siguinuwa, ta esi sabi guinuwa tomota manudi, ta wate yatagwalegu be yamwamwawasa tomota maibo'ami 'ami etoli'ama manuna."

Batimio matana 'i'esasedi
(Madiu 20:29-34; Luke 18:35-43)

46 'Enega simai Yeliko 'ena, ga tuta nina Yesu ma ina tononoyao Yeliko sipilisinena, boda sinabwana si'oayabudi, ga tomata kebokebo 'ana esana Batimio silobena, tauna Timio natuna, ta tuta yauna 'eda tupitupinaya 'imiyami ta 'iesidasida mani be gwegwe manudi.

47[l]Ga Batimio nina ale 'inonona 'aene Yesu goma Nasaleta 'itautauya, 'enega Yesu 'ena 'ibwau, 'igwae, "Yesu ye, 'oyo Debida 'ina susu, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu!"

48 'Enega tomota maibo'adi Batimio nina si'etobodena, sigwae, "Ulosa'u! Tuwa bwau!" Ta tuga 'ibwau toitoila, 'igwae, "Debida tubuna ye, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu."

49 'Enega Yesu 'itoolo, ta 'iona, "Wada bwauyenama." Ga tomota sigwae, "Bobo'ana, 'utoolo. Yesu 'ibwauyemu."

50 'Enega 'ana tala'apwala 'i'ewa yaulena ga 'itoolo manini, ga Yesu 'ena 'imai.

51 Ta Yesu 'ieonena 'igwae, "To'ase nuwanuwayo be manuyo yada guinuwe?" Ga tomata kebokebo nina 'igwae, "'Inapwana, kapekapeyana be matagu 'uda gie'esasedi?"

52[m]'Enega Yesu 'ieonena, 'igwae, "Bobo'ana! Gete tuga 'imu emisa 'enega matayo 'i'esasedi ni'atu." Gote 'ena matana 'i'esasedi, ga 'edaya Yesu 'imuliyena.

Yesu 'ina lugu Yelusalema 'ena
(Madiu 21:1-11; Luke 19:28-40; Yoni 12:12-19)

11 1 'Enega situ'etu'e Yelusalema manuna ga 'asa gidalidi Betani ta Betipegi selabediya silogelogedo, nate 'oya Olibe 'agalaunaya, ta Yelusalema nuganidiya tupwana 'edasola. 'Enega Yesu 'ina tononoyao 'eluwa 'igimi etunedi sena nidi gidalidi 'ediya ma 'adi emataluwa, 2 'igwae, "Watauya 'asa gote matamiya 'enaya, ta 'eguma waapwesa 'asa nina matanaya, yobai 'ebweu wa'italoba kaiwe 'ena silosipwena, nate ase mwaneyauna, tauna nigeya tomota sida gelu toona. Yobai nina wali'ami be wame'e. 3 Ta 'abo 'ebweu yaita 'ienaida 'emiya be 'igwae, 'To'ase manuna nate yobai nina wali'ali'ami?' tai nina waeona, "'Inapwana nuwanuwana, be tuta kukupana namo be 'ida etune ilenama.' "

---

[j] **10:45** 1 Ti 2:5-6 [k] **10:45** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina'itao e'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana lKeiso. [l] **10:47** Md 9:27 [m] **10:52** Mk 5:34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 'Enega site luwa nidi sitauya 'asa nina 'enaya ga yobai ase silobena
anuwa mata'awaninaya, ta kaiwe 'ena silosipwena, 'enega sie'ale be
sili'ami. 5 Sili'ali'ami ta 'aina tomota sitootoolo selabediya sigwae,
"To'ase manuna nate yobai nina wali'ali'ami?"
6 Ta site luwa nidi sigwae, "'Inapwana nuwanuwana, be tuta kukupana
namo be 'ida etune ilenama," ga 'ediya sitagwalena. 7 Ta yobai nina
si'ewena ga sitauyena Yesu 'ena, ga 'adi 'oamega gwauna siloesona,
'enega Yesu 'igelutu'e, ga 'itautauya.
8 Ta boda yaudi wate 'adi 'oamao 'edaya siesodi, ta 'aidi kaiwe nalidi
mayawadi siguledi 'eda 'ana eiyala manuna.
9 [n]Ta 'aina boda Yesu sianuganena ta 'aina boda siamuliya, ga
maibo'adi silotuputupu ta sibwaubwau, sigwae, "Kamatoki 'Inapwana,
Yaubada 'ana esanega 'umai sabi 'etoseyema. 10 'Ebeloina tubumao
Debida 'enega 'iapwesa limanama. Gete manuna Yaubada Toloetana sana
'atuputupu."
11 Ga Yesu ni'atu Yelusalema 'ena 'iapwesa ga Anuwa Tabu 'ena 'ilugu,
ga yage yauna Anuwa Tabu solanaya 'iduneyedi, ta ni'atu 'asuinuwanuwa,
'enega ma ina tononoyao site tuwelo siila Betani ga nada si'eno.

Yesu kaiwe 'ebweu 'iba'ena
(Madiu 21:18-19)

12 Ga tomwa 'iulisina ga sitoolo ga Betaniyega siilaila limana
Yelusalema manuna, ta Yesu 'ibotana, 13 ga 'edasolega kaiwe 'ana
'ita 'atuwa damaya mayawana 'i'itena, 'enega 'inao selabenaya be
nuwanuwana 'aene uwanega 'ida loepa'ala, ta esi 'i'itena yawa daisinamo,
tuga 'aweuwauwa ma'etamo 'adi tuta. 14 [o]'Enega Yesu kaiwe nina 'iba'ena
ga 'igwae, "Geya'abo wate 'uuwauwa limana be tomota 'enega si'e'ai." Ga
'ina ona gete 'ina tononoyao sinonona.

Yesu togimwane 'ipa'idi Anuwa Tabu solanega
(Madiu 21:12-17; Luke 19:45-48; Yoni 2:13-22)

15 'Enega Yelusalema 'ena simai, ga Anuwa Tabu solanaya 'ilugu, ga
toegimwaneyao be togimwaneyao solanega 'ipa'i apwesedi, ta mani 'ana
toesa'ugelasao 'idi tebeli 'i'aubuiyedi, ta bunebune 'adi toegimwaneyao
'idi 'ebemiya wate 'i'aubuiyedi. 16 Ta wate anuwa solana 'iegagalena
be geya'abo tomota ma idi gwegwe sitautauya anuwa solanega. 17 [p]Ga
'ie'itedi 'igwae, "Nai Buki Tabu 'ena Yaubada 'ina ona si'etoladina
wamwalatonina, 'igwae, 'Igu anuwa sida eese anuwa 'ebe sidasida
tomota maibo'adi manudi,' ta 'omi wagibunina ga 'aene 'imi 'ebe
'ipwala."

---

[n] **11:9-10** Sam 118:25-26 [o] **11:14** Mk 11:20 [p] **11:17** Ais 56:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 [q]Ta totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao Yesu 'ina guinuwa gete
tetelina sinonona, 'enega sigamwasowalena ga sinuwa edaedadama be
sida loemwawasi, ta nigeya sawesawediya, manuna simatautena, ta wate
Yesu 'ina e'itao tomota yauyaudi nuwadi 'i'ewena.
19 Ga ni'atu 'iboi, 'enega Yesu ma ina tononoyao 'asa nina siebesinena.

Kaiwe nina Yesu 'iba'eba'ena 'i'oapelu
(Madiu 21:20-22)

20 [r]Ta tomwa 'iulisina ga sitoolo sabi ila Yelusalema, ga 'edaya
sitautauya, ta Yesu kaiwe nina 'iba'eba'enaya si'itena ni'atu yawana
maibo'ana si'oapelu. 21 'Enega Pita Yesu 'ina ona 'inuwa'i'isina ga 'igwae,
"'Inapwana, 'u'ita kaiwe nina 'uba'eba'enaya ni'atu 'i'oapelu."
22 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Eguma 'imi emisa wasa'u Yaubada 'ena,
'omi wate 'imi guinuwa waiwaidi wada guinuwedi. 23 [s]Wate yaona 'ai'aila
'emiya 'eguma yaita 'oyo nigeya 'uda enuwanaluwa ta esi 'uemiemisa be
to'ase 'uda ona sida apwesa tuga, 'eguma 'oya gote 'uloine be 'ugwae,
'Umiya dolo olaya,' 'imu ona 'ida ematamatane tuga.
24 [t]"'Enega yaeonami to'ase waside Yaubada 'ena, wada emisa tuga be
ma'etamo wada loba. 25 [u]Wate 'abo wasidasida Yaubada 'ena, gosemiyao
'idi loegesiyao wanuwataudi 'abo to'ase 'idi bubuna 'emiya, be gete
'enega Tamami galewaya 'omi wate 'imi loegesiyao 'ida nuwataudi." 26 (-)

Yesu 'ina loina manuna
(Madiu 21:23-27; Luke 20:1-8)

27 'Enega ni'atu siilama Yelusalema, ta Yesu Anuwa Tabu solanaya
'iadadana, ga totaliyao be loina 'ana toe'itao be wate 'inapwanao simai,
28 [v]ga Yesu sienaidena, sigwae, "Tai, yaita 'ina loinega ga gete nadigega
'uguiguinuwa'esa?"
29 Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Nugana yagimi enaida 'emiya be 'eguma
wae'isa, 'abo'agu wate yaeonami 'igu loina manuna. 30 'Igu enaida gete: Yaita
'ina loinega ga Yoni togiebapitaiso 'iguiguinuwa? Yaubada, nai 'ebweu tomota?"
31 'Enega taudimo 'ediya siegewagewana, sigwae, "'Ina ona mwa'adega
tae'isa'ese? Manuna 'abo tagwae, 'Yaubada 'enega,' 'iabe 'ieona limada be
'igwae, 'Ta! To'ase sana manuna ga Yoni nigeya waemiemise?' 32 [w]Ta 'eguma
tagwae, 'Tomota 'enega,' 'iabe pwalu sigamwasowaleda." Manuna tomota
yaudi Yoni siemisena 'aene tauna palopita 'ai'aila. 33 'Enega Yesu 'ina enaida
nigeya sie'ie'isa 'ai'aili, ta esi sigwae, "Nigeya 'amwalamwalatoni."
Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Abo'agu geya'abo wate 'emiya yasimasimana
apwesa yaita 'ina loinega ga gete nadigega yaguiguinuwa'esa."

---

[q] **11:18** Mk 14:1 [r] **11:20** Mk 11:14 [s] **11:23** Lu 17:6 [t] **11:24** Md 7:7; Yo 14:13-14
[u] **11:25** Md 6:14-15 [v] **11:28** Yo 2:18 [w] **11:32** Md 21:46

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'Inapwana 'ina bagula 'ana topaisewao
(Madiu 21:33-46; Luke 20:9-19)

12 1 'Enega Yesu 'iona semalimaliyedi, 'igwae, "'Ebweu tai 'ina
bagula 'iasona oine daisinamo ga 'ali 'iguinuwena, ga oine 'ana
'ebebibi 'iguinuwena ga anuwa bagula solanaya 'i'abina, 'enega 'ina
toguinuwao 'iloinedi be si'ita'i'isi, ta tauna 'itauya mali esenaya.
2 "Ta sesoi 'ana tutaya, 'inapwana nina 'ina 'ali'ei 'ebweuna 'ietunena
be 'aene oine uwana bagula 'ana to'ita'i'itao 'ediyega 'ida me'edi.
3 'Itautauya ga nigeya si'ebwa'ebwa'e, ta esi sigiyaina ga sisapina 'enega
ma'animenimenamo sietunena ga 'iila.
4 "'Enega 'inapwana nina 'ina 'ali'ei 'eluwena wate 'ietunena 'ediya, ga
siununa debanaya ga ma ina omayamaya 'iila.
5 "Ta wate 'etonina 'ietunena 'ediya ga siloemwawasina. Ta yaudi
wate 'ietunedi 'ediya ga 'aidi sisapidi ta 'aidi siloemwawasidi, ga 'enega
maibo'adi sigie to'umaliyedi.
6 "Gote 'ena 'ebweuna namo 'imiyami, tauna natu'ai'ailina. 'Enega tauna
wate 'ietunena 'ediya, 'igwae, 'Tauna sana natugu, 'enega sida 'amayabe.'
7 "Ta ni'atu natuna 'iapwesa 'ediya ga to'ita'i'itao nidi taudimo 'ediya
sigwae, 'Gosemao, 'Inapwana gete natuna 'imeemai, 'enega batuwa
nina taloemwawasi be 'abo'ada bagula taloine.' 8 [x]Ta sigiyaina ga
siloemwawasina ga bagula 'etaulunaya siula apwesena."
9 Ga ni'atu Yesu 'ina emwasala 'igumwala, ga 'ienaida 'ediya, 'igwae, "To'ase
'iabe 'inapwana nina 'iguinuwe? Ona'ai'aila 'inapwana nina 'imama be toguinuwa
nidi 'iloemwawasidi, be 'enega bagula nina mali to'ita'i'itao 'i'ebwa'edi."
10 [y]'Enega Yesu wate onasemalimali Buki Tabu 'enega 'isimanena,
'igwae, "Wanuwa'i'isi Buki Tabu 'ina simana gete nadigega:

'Ola nina lowa to'abi anuwa siguitoyasena.
Ta gete tugai ni'atu sietoolona be 'ie'ola nugana,
be 'ola maibo'adi 'iloinedi.

11 Nate 'Inapwana 'ina guinuwa 'ebe nuwaowana 'edaya.' "
12 Yesu 'ina onasemalimali gete totaliyao sinabwadi be Palisiyao
sinonona ga simwalatonina 'aene taudi tuga manudi 'ionaona, 'enega
'aina 'eda'eda si'ebesena be sida giyai, ta esi nigeya sigiyagiyai manuna
simatauta pwalu 'ediya. 'Enega sipilisinena ga sitauya.

Sisa 'ina takisi
(Madiu 22:15-22; Luke 20:20-26)

13 Ta 'enega 'inapwanao nidi 'aina Palisiyao be wate Elodi 'ina bodao
sietunedi Yesu 'enaya be enaidega sikaboe be 'ina loegesi siloba.

---

[x] **12:8** Ib 13:12 [y] **12:10-11** Sam 118:22-23; 1 Pi 2:6-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 'Enega Yesu 'ena simai ga sieonena, sigwae, "'Inapwana, ni'atu
'amwalatonimu 'aene 'oyo toe'ita 'ai'aila, ta tomota 'idi waiwai
manuna nigeya 'umatamatauta, ta tuga ona 'ai'aila 'usimana leleleya
tomota maibo'adi 'ediya, nate Yaubada 'ina 'eda 'ue'ita 'ai'aila. 'Enega
mwa'adega? Sawesawenaya be Kini Sisa manuna takisi tasa'u, nai nigeya?
15 Takisi nina taemaisi Kini 'enaya, nai nigeya?"

Ta Yesu 'idi kabo ni'atu 'imwalatonina, 'enega 'ieonedi, 'igwae, "To'ase
manuna watootoogu? Abaga mani nina wame'e be ya'ita."

16 'Enega mani 'ebweuna si'ebwa'ena. Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Wada
eonagu, mani gete 'ena yaita 'ana ma'ama'yau ta 'ana esana?"

Ta sigwae, "Kini Sisa."

17 [z]'Enega Yesu 'ieonedi, "O nadigega. 'Enega 'eguma Kini 'ina yage
wa'ebwaya Kini 'enaya, ta 'eguma Yaubada 'ina yage Yaubada wa'ebwa'e."

Ga Yesu 'ina ona gete manuna nuwadi 'iowana sinabwana.

Tomwawasa 'idi toololimana
(Madiu 22:23-33; Luke 20:27-40)

18 [a]'Enega wate Sadusiyao, taudi nigeya siemiemisa tomwawasa 'idi
toololimana manuna, simai ga Yesu 'ena sienaida, sigwae, 19 [b]"'Inapwana,
loina gete nadigega Mosese 'i'etoladina manuda, 'igwae, 'Abo 'ebweu tai
'iai be nigeya natunamo ta 'imwamwawasa, tai nina tasina kwabulinana
ma'iyana sida ai, be 'enega 'abo waine 'ienatuna, natunao tokwaiya nina
'ana lopa'eluyao.' " 20 'Enega 'ebe'ita si'ebwa'ena, sigwae, "'Ebweu tai
matasinao simiyami 'adi yau site sebeni, ga 'adi tomatuwa nina 'iai ga
nigeya natunamo ta tai nina 'imwawasa. 'Enega wate tasina selabenega
kwabula nina 'iaina ga wate nadigega nigeya natunamo ta 'imwawasa.
21 'Enega tasina selabenega kwabula nina 'i'ewena ga wate simiyamiyana
ta nigeya natunamo, ta tai nina 'imwawasa. 22 Ta nadigega tuga tasinao
maibo'adi kwabula nina siaiai ta simwawamwawasa, ta nigeya wate
natudimo. Ta muliyega waine wate 'imwawasa. 23 'Enega toololimana
'ana tutaya waine nina to tai batu mwane 'ai'ailina? Manuna site sebeni
nidi ni'atu siaina."

24 Ta Yesu enaida gete 'ie'isena, 'igwae, "Gete 'imi loegesi, manuna Buki
Tabu nigeya wamwalamwalatoni, ta wate Yaubada 'ina waiwai nigeya
wamwalamwalatoni. 25 Toololimana mulinaya tomota geya'abo siaiai, ta
esi 'idi miya aneloseyao galewaya nadigega.

26 [c]"Lowaenei Yaubada Mosese 'ieonena toololimana manuna, 'abo
Buki Tabu wasawai wada 'italoba. Manuna tuta nina Mosese mitawaya
'itautauya ta Yaubada kaiwe sabelulu 'enega Mosese nina 'ieonena,
'igwae, 'Abo'agu Ebelaamo 'ina Yaubada ta Aisake 'ina Yaubada ta

---

[z] **12:17** Lo 13:7 [a] **12:18** Gu 23:8 [b] **12:19** 2 Loi 25:5 [c] **12:26** Sia 3:2-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yekobe 'ina Yaubada.' 27Yaubada nigeya tomota mwawamwawasidi 'idi
Yaubada, ta esi tomota mayawasidi 'idi Yaubada. Ta 'omi 'imi e'ita yage
gete manuna nigeya palupaluna."

Loina sinabwadi
(Madiu 22:34-40; Luke 10:25-28)

28'Enega loina 'ana toe'ita 'ebweu 'imai ga taudi 'idi egewagewana
Yesu ma'edi 'inonona ga 'idi enaidao 'adi e'isa Yesu 'enega 'inonodi
bobo'ana wawasae, 'enega tauna wate Yesu 'ena 'ienaida, 'igwae,
"'Inapwana, loinao maibo'adi 'ediyega to loina sinabwana?"
29[d]Ta 'enega Yesu 'igwae, "Loina sinabwana gete: 'Omi me Isileli 'igu
ona gete wanonoi 'aene 'Inapwana Yaubada tebweuna namo, 30'enega
'imu 'Inapwana Yaubada 'uda obobome 'ateyo be yaluyaluwayo be
nuwayo be wate 'imu waiwai maibo'ana 'ediyega.
31[e]"Ta 'ebweu wate loina sinabwana gete: Gosemwao 'uda obobomedi,
nadigega tauyo 'amu oboboma.
"Loina 'eluwa getedi loina maibo'adi sisinabwa sinedi."
32'Enega loina 'ana toe'ita nina Yesu 'ina ona 'inonona ga 'igwae,
"'Inapwana, 'imu ona nate ona 'ai'aila 'aene tauna tebweuna tuga
Yaubada, ta nigeya 'ebweu wate Yaubada 'imiyami. 33[f]'Enega 'ilobweneda
be taobobome 'ateda maibo'anega be nuwada maibo'anega be 'ida
waiwai maibo'anega, be wate gosedao tada obobomedi nadigega tauda
taobobomeda. Loina 'eluwa getedi taliya yauyaudi be 'ebwayadaitao
maibo'adi sisinabwa sinedi, aga?"
34Ta Yesu tai nina 'ina ona 'inonona 'aene palupaluna, ga 'ieonena, 'igwae,
"Nate ona 'ai'aila, ta 'oyo Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena ni'atu 'uloselabena."
'Enega muliyega tomota Yesu simatautena ga nigeya 'ebweu yaita
'itootoo be 'ienaida limana 'enaya.

To'etoseyana nina tauna Debida 'ina susu
(Madiu 22:41-46; Luke 20:41-44)

35Ta 'enega Yesu Anuwa Tabu solanaya 'ie'ie'ita tomota 'ediya, ga
'ieonedi, 'igwae, "Mwa'adega ga 'enega 'aina loina 'ana toe'itao sigwae
'aene Debida 'ina susuyega To'etoseyana Keliso 'iapwesa, 36[g]manuna lowa
Yaluyaluwa Tabuna Debida 'igiesinapuna ga Debida To'etoseyana nina
'i'awa 'inapwanena, 'igwae:

Yaubada 'iona 'igu 'Inapwana 'enaya, 'igwae,
"'Ataiguya 'umiyatowa be 'ana laba
'amu talauwalao yasa'u mwa'utedi 'aeyo 'ubuninaya."

---

[d] **12:29** 2 Loi 6:5 [e] **12:31** 1 Loi 19:18; Lo 13:9-10; Ga 5:14 [f] **12:33** Osi 6:6
[g] **12:36** Sam 110:1; Gu 2:34-35

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37 Debida nina 'ina 'Inapwana Keliso, 'enega mwa'adega sana ga Debida
'ina susuyega muliyega Keliso 'iapwesama?"
Ta boda maibo'adi Yesu 'ina e'ita nuwadi 'i'ewena.

Yesu loina 'ana toe'itao 'i'awa to'umaliyedi
(Madiu 23:1-36; Luke 20:45-47)

38 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Geya'abo loina 'ana toe'itao 'idi
bubuna wamulimuliye. Manuna taudi adelidi tuga nadigega tuta
yauna nuwanuwadi be 'adi 'oamao duduladi si'otedi be tomota
gamwagamwanidiya sisakosakowasi be 'aene sida 'amayabedi. 39 Ta wate
nuwanuwadi 'ebemiya bobo'adi Anuwa Tapwalolo 'ediya, be wate sagali
'adi tutaya nuwanuwadi be bwaimaya sida miyatowa. 40 Ta wate tuta
yauna tomota matadiya Yaubada 'ena sisidasida dudulana, ta esi 'idi sida
nina nigeya bobo'ana, manuna 'atediya sinuwanuwa mwa'adega 'iabe
kwabulao sikabo'esedi be 'idi gwegweyao si'ewadi. 'Enega ma'etamo
Yaubada e'isa to'umalina 'i'ebwa'edi."

Kwabula 'ina 'ebwayadaita
(Luke 21:1-4)

41 'Enega Yesu 'ebwayadaita 'ana 'ebesa'u deinaya 'imiyatowa, ga
tomota yaudi 'idi 'ebwayadaita mani sisa'usa'u ta Yesu 'iyo'oyo'o,
ga toesaesao 'idi 'ebwayadaita sinabwadi 'i'itedi, 42 ta wate kwabula
gomagomabesona 'i'itena 'ina 'ebwayadaita toea 'eluwa namo 'isa'udi.
43 [h]'Enega Yesu 'ina tononoyao 'ibwau egogonedima, ga 'ieonedi,
'igwae, "Ona'ai'aila, kwabula gote 'ina 'ebwayadaita maibo'adi 'idi
'ebwayadaita 'isinabwa sinedi. 44 Manuna maibo'adi 'idi tupwa sinabwana
'imiyami, ta esi kwabula gote gomagomabesona ta 'ina mani maibo'ana
'isa'una, ga nigeya 'ebweu wate 'ina tupwa 'imiyami be 'enega 'ana
masula 'ida gimwane."

Tuta mwauna ma'etamo 'iapwesama
(Madiu 24:1-14; Luke 21:5-19)

13 1 'Enega Yesu ma ina tononoyao Anuwa Tabu 'enega siapwesa, ga
'ina tonono 'ebweu Anuwa Tabu 'ana anuwao Yesu 'ena 'ie'itaena,
'igwae, "'Inapwana 'u'ita anuwa getedi 'adi guinuwa bobo'ana wawasae,
gulewa sinabwadi 'ediyega si'abidi."
2 [i]Ta Yesu 'igwae, "Anuwa nidi sinabwadi 'u'ita'itadi ma'etamo maibo'adi
siligeya yauledi be geya'abo wate 'ebweu tupwa wa'ita'ita lima."
3 Muliyega Yesu 'itauya Olibe 'oyana 'ena ga 'imiyatowaya ta 'enega
Anuwa Tabu Yelusalema 'enaya 'idunedune, ga Pita, Yemesa, Yoni

---

[h] **12:43** 2 Ko 8:12 [i] **13:2** Lu 19:44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be Anidulu simai ga taudimo Yesu ma'edi, 'enega sieonena, sigwae,
4 "'Inapwana, 'ueonama to tuta 'ena Anuwa Tabu nidi siligeidi ta to
we'iwe'iyaya 'adi 'ita 'ediyega 'ada mwalatoni 'aene yage nidi 'uonaediya
'iabe siapwesama?"

5 'Enega Yesu 'ilolagata ga 'ediya 'igwae, "Wa'ita'i'isimi 'abona nai
tomota 'aidi sikaboemi. 6 [j]Manuna ma'etamo tomota yaudi 'agu esanega
simama be 'aene sianugana gesiyemi, be 'ebweuna 'ebweuna 'ida gwae,
'Abo'agu To'etoseyana nina,' be tomota yaudi sida muliyedi. 7 Wate ale
'etamo wanonodi saiyao selabemiya ta 'edasolaya manudi, ta geya'abo
wa'ate'ate sa'ala, manuna yage getedi sida apwesa nugana ta esi bale'u
'ana 'ebe losalowa 'ana tuta ma'etamo. 8 Manuna 'etamo mali boda mali
boda 'ediya sida losaiya, ta wate mali 'ebeloina mali 'ebeloina 'ediya
sida losaiya, be wate mwani'ini'i siapwesa sena yaudi 'ediya, be botana
sinabwadi sida apwesa. Ta yage getedi tuta mwaudi 'ana 'ebe e'ale tuga.

9 [k]"Ta 'omi esi wa'ita'i'isimi, manuna tomota sida giyaimi be sitauyemi
etala manuna, be Anuwa Tapwalolo 'ediya 'etamo sisapisapimi, ta wate
'iabe toloinao be kiniyao matadiya si'au'ewami be watoolo ta sietalaemi,
manuna 'omi 'aene 'igu bodao, be teteligu 'ediya wada simane. 10 [l]Ta
tetela bobo'ana 'ida 'elelewana nugana sena maibo'ana 'ediya be
muliyega tuta 'ana 'ebe losalowa 'ida apwesa.

11 "Ta 'abo toloinao matadiya sietoolomi sabi etala, geya'abo wa'ate'ate
sa'ala be 'aene wada ona'esa, ta esi ma imi 'atepatu wada ona tuga,
manuna nigeya 'omi 'imi ona wasimasimane, ta esiya Yaluyaluwa Tabuna
tuta gote 'ena ona 'i'ebwa'emi be wasimana apwese.

12 "Ta wate tuta simeemai 'ediya tomota 'idi susu solanaya losaiya 'ida
apwesa manugu, nate tai tasina 'isipupuyei be siloemwawasi. Be nadigega
wate tamana natuna 'ida sipupuyei be siloemwawasi. Be wate gogama
sinadiyao be tamadiyao sida etalauwaledi be siloemwawasidi. 13 [m]Be
tomota maibo'adi sida etalauwalemi manuna 'omi 'aene 'agu toemisao.
Ta 'abo yaita 'ie'alama'i'ita be 'itoolopa'ala be 'ana laba tuta 'ana 'ebe
losalowa 'enaya, gwausowala ataya 'ida loba.

Mwau sinabwana
(Madiu 24:15-28; Luke 21:20-24)

14 [n]"Ma'etamo 'eguma tomota wa'ita yage to'umali wawasae ta gadilulu
sietoolo sena etaetabuna 'ena ('Abo yaita ona gete 'isawai 'ida nuwa
sabwalena), tuta gote 'enaya Yudia 'ana tomiyanao 'ilobwenedi be 'oya
'ediya sidedena. 15 Ta 'eguma yaita bwaimaya 'imiyami 'ida dena manini
ta geya'abo 'ilugulugu limana 'ina anuwaya 'ina gwegwe sabi 'ewadi.

---

[j] **13:6** Mk 13:21-22; 1 Yo 2:18 [k] **13:9-13** Md 10:17-22 [l] **13:10** Md 28:19
[m] **13:13** Yo 15:18-21 [n] **13:14** Dan 11:31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Be 'abo yaita bagulaya 'ipaipaisewa geya'abo 'iilaila 'ana 'oama mali
esenaya 'isa'unaya manuna.
17 "Ta tuta gote 'enaya to'euwanao be toesusuyao sienuwa'ole'ole.
18 'Enega wada sidasida be tuta bobo'ana Yaubada 'ida 'ebwa'emi 'imi tuta
dena 'enaya, ta geya'abo gogai 'ana tutaya.
19 [o]"Ona'ai'aila tuta gote mwau wawasae, manuna tuta nina Yaubada
bale'u 'imweluluina 'enega ga batuwa nigeya 'ebweu wate mwau gete
nadigega, ta muliyega mwau gete geya'abo wate 'iapwesapwesa limana.
20 Mwau gote 'ana 'asiyatao 'eguma Yaubada geya'abo 'igiegie kukupai
'iabe tomota maibo'adi simwamwawasa, ta esi Yaubada 'asiyata nidi 'ida
giekukupa, nate tauna 'ina tomotai esiesinuwadi manudi.
21 "'Enega 'abo yaita 'ieonami be 'igwae, 'Keliso gete' nai 'Gote'
geya'abo waeemisedi. 22 [p]Manuna Keliso kabokabo be palopitao
kabokabo 'iabe siapwesa be we'iwe'iyaya waiwaidi tomota 'ediya sida
e'itaedi, be 'ediyega 'abo sawesawediya Yaubada 'ina bodao esiesinuwadi
sikwakwani. 23 'Enega wa'ita'i'isimi manuna yage getedi manudi ni'atu
yagimi simanedi 'emiya.

Yesu 'ina ila limanama
(Madiu 24:29-31; Luke 21:25-28)

24 [q]"Ta tuta mwau nina 'igugumwala be muliyega sinala 'iguguyoi
be wate nawalae 'ina maedana 'ikwekweu, 25 be kwadimao galewega
sibebe'u, be yage yauyaudi galewaya simiyami 'idi waiwai sida
neneta. 26 [r]'Abo'agu Tomota Natuna, be tuta gote me bale'u maibo'adi
si'itagu pwanega yamwa'umwa'utama ma igu waiwai ta ma igu esaesa
sinabwana, 27 [s]be 'enega 'igu aneloseyao yaetunedi be 'igu boda
esiesinuwadi siegogonedima bale'u be galewa be yagila maibo'adi 'idi
senao 'ediyega.

'Ebe'ita saido 'enega
(Madiu 24:32-35; Luke 21:29-33)

28 "'Ebe 'ita saido 'enega yada e'itami 'aene 'eguma saido[t] yawadi
auwaudi 'igalugalu wamwalatonina 'aene losiye 'ana tuta 'iloseloselabe.
29 Ta wate we'iwe'iyaya nidi ni'atu 'emiya yasimanedi, 'eguma to
tuta wa'italobadi ni'atu wamwalamwalatoni 'aene 'igu tuta ila
limanama ni'atu 'iloseloselabena. 30 Ona'ai'aila 'epata gete geya'abo
wagumwagumwala be 'ana laba yage nidi maibo'adi sida apwesa.

---

[o] **13:19** Dan 12:1 [p] **13:22** 2 Te 2:9; Et 13:13 [q] **13:24-25** 2 Pi 3:10; Et 6:12-13
[r] **13:26** Md 26:64 [s] **13:27** 1 Te 4:16-17 [t] **13:28** *saido:* 'Ebe'ita gete me Yudia 'idi kaiwe
'ana esana pigi (fig), uwana tupwana nadigega damaya uwana, ta esi yawadi sisagusagu
nadigega saido.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31 "Ma'etamo galewa ta bale'u sisasawala ta 'igu onao geya'abo sa'i
sisawasawala.

'Ina mai 'ana tuta nigeya mwalatoninamo
(Madiu 24:36-44)

32 [u]"Nigeya 'ebweu yaita 'imwalamwalatoni to tuta nai to 'asiyata 'ena
yaila limanama, ta wate aneloseyao galewaya nigeya simwalamwalatoni.
'Abo'agu wate nigeya yamwalamwalatoni. Ta Tamagu tebweuna namo
'imwalamwalatoni. 33 [v]'Enega walomata'i'ita manuna 'igu tuta ila
limanama nigeya wamwalamwalatoni."
34 'Ebe'ita wate Yesu 'i'ebwa'edi, 'igwae, "'Eguma 'ebweu 'inapwana 'iabe 'ina
anuwa 'ida pilisine be 'itatauya mali senaya, 'ina toguinuwao 'ebweuna 'ebweuna
'idi paisewa 'i'ebwa'edi, be 'iloinedi be 'aene 'ina anuwa si'ita'i'isi, ta wate anuwa
'ana 'awa 'ana to'ita'i'ita 'ieonena, 'igwae, 'Geya'abo 'u'eno'eno ta esi 'ulomata'i'ita
'ai'aila.' 35 [w]'Enega 'ilobwenemi be walomata'i'ita be wayamwayamwagu, manuna
toni anuwa 'ina mai 'ana tuta nigeya wamwalamwalatoni, nai 'asuinuwanuwaya,
nai niuniuwanaya, nai tomwa uliulitaya, nai gonagonaya. 36 Ta geya'abo
yalatuma be 'eno'enoega yaloeloesalutuimi.
37 "'Igu emataluwa gete 'omi 'emiya be wate tomota maibo'adi 'ediya
'aene wada lomata'i'ita 'ai'aila."

'Inapwanao nuwanuwadi be Yesu siloemwawasi
(Madiu 26:1-5; Luke 22:1-2; Yoni 11:45-53)

14 1 [x]Ataona Sagalina 'ana 'ebe nuwa'i'ita 'ida apwesa 'asiyata
'eluwa mulidiya. Sagali nina 'enaya pwalawa daisina, nigeya 'ana
'ebe gieseseyamo, si'a'ani. Ta totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao
sinuwanuwa edaedadama mwa'adega Yesu sida kabo'ese be 'aene sida
giyai be sida loemwawasi, 2 ta sigwae, "Geya'abo sagali solanaya Yesu
tagiyagiyai 'abona nai tomota sigamwasowaleda be silosaiya 'edaya."

Waine Yesu 'ieoloina 'asa Betani 'enaya
(Madiu 26:6-13; Yoni 12:1-8)

3 Tuta nina Yesu Betani 'ena 'imiyami, ta 'i'e'ai Saimoni 'ina anuwaya,
tauna lowa tolepelo 'ebweu; ga waine 'ebweu ma ina bunama 'iluguma;
ta bunama nina 'ana esana nadi, 'ana maisa sinabwana, ta 'ana botolo
bobo'ana wawasae 'enaya 'isiwena. Ta waine botolo 'awana 'i'aulasena ga
bunama nina Yesu debanaya 'isiwena.
4 Ta 'aina tomota si'itena ga waine silomugiyena, sigwae, "To'ase
manuna bunama 'imudalina? 5 'Ilobwenena be bunama nina 'igimwaneye

---

[u] **13:32** Gu 1:7 [v] **13:33** Md 25:13 [w] **13:35-36** Lu 12:37-38 [x] **14:1** Sia 12:1-27; Mk 10:33-34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be 'ana maisa 'etoi analedi kina nadigega 'i'ewa be 'ieguyaiye togomabeso 'ediya." 'Enega waine nina si'ena pa'alina.

6 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Tuwa! Walosa'u! Geya'abo waine
wagie dededoni, manuna 'ina lema gete 'eguya bobo'ana wawasae.
7 Togomabeso nidi waoneonedi tuta maibo'ana selabemiya simiyami,
be 'abo to tuta nuwanuwami wada lemedi, ta 'abo'agu esi nigeya tuta
dudulana ma'emi tamiyami. 8 [y]Ta waine gete to'ase sinabwana nadigega
'enaya 'iguinuwena 'eguya, nate bwalagu 'igimi eoloina sabi gibubu 'agu
sa'u'ali'ali manuna. 9 Ta ona'ai'aila, ma'etamo teteligu 'ana loguguya
tomota sinoonoi bale'u maibo'ana 'enaya, ta waine gete 'ina guinuwa
'eguya tetelina sida emwasali wate."

Yudasa 'ina tagwala Yesu 'ana telesipupu manuna
(Madiu 26:14-16; Luke 22:3-6)

10 'Enega Yesu 'ina tonono 'ebweu site tuwelo 'ediyega, tauna Yudasa
Isikaliota, 'itauya totaliya sinabwadi 'ediya ga nuwanuwana be Yesu
'ediya 'ida telesipupuye. 11 Ga Yudasa 'ina ona sinonona ga sigwausowala
ga 'ena siona upaupa be 'aene 'ana maisa si'ebwa'e. 'Enega Yudasa tuta
bobo'ana 'iyamwena be 'aene Yesu 'ediya 'ida telesipupuye be sigiyai.

Yesu ma ina tononoyao si'e'ai
(Madiu 26:17-25; Luke 22:7-14, 21-23; Yoni 13:21-30)

12 [z]Ataona Sagalina solanaya beledi daisina nigeya gieseseinamo sie'ani ga
sagali 'ana 'asiyata nugana 'ena lamiyao siunudi Ataona 'ana 'ebe nuwa'i'ita
manuna, ga 'asiyata nina 'ena Yesu 'ina tononoyao sieonena, sigwae,
"'Inapwana, mane 'ena nuwanuwayo be Ataona Sagalina manuyo 'agibubu?"
13 'Enega 'ina tononoyao 'eluwa 'ietunedi ta 'ieonedi, "Watatauya
Yelusalema, be 'abo tai 'ebweuna ma ina 'ebe gobwasi 'i'aalina waloba,
tai nina wamuli 'oayabu 14 be ma'emi walulugu anuwaya, be toni anuwa
waeona, wagwae, ''Ima toe'ita gete nadigega 'iona'esa, "To sena 'utagwale
be 'ena ma igu tononoyao Ataona masulina 'a'a'ani?" ' 15 Be 'enega 'iabe
sena sinabwana etanaya gibugibubuna 'ie'itami, tauna 'ena Ataona
masulina wagibubu manuda."
16 'Enega tonono nidi sitauya ga 'asa Yelusalema 'ena silugu ga to'ase
nadigega Yesu 'isimanena 'ediya yage nidi maibo'adi silobedi, ga anuwa
nina 'ena Ataona masulina sigibubuna manudi.
17 Ta 'asuinuwanuwaya Yesu ma ina tononoyao simai 18 [a]ga site tuwelo
simiyatowa sabi 'e'ai. Ta 'idi 'e'ai solanaya Yesu 'ieonedi, "Gosegwao
yaona 'ai'aila 'aene 'ebweuna tai gete tuga ma'edai ta'e'ai, ta sa'i 'iabe
'itelesipupuyegu."

---

[y] **14:8** Yo 19:40 [z] **14:12** Sia 12:14-20 [a] **14:18** Sam 41:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 Ta Yesu 'ina ona gete manuna sinuwa mwau, ga 'ebweuna 'ebweuna
Yesu 'ena 'ienaida, 'igwae, "'Inapwana, yaita? Nai 'abo'agu?"
20 Ga Yesu 'igwae, "'Agu tosipupu nina 'omi wate tuwelo 'emiyega, ta
tauna ma'iyagu gaeba 'ebweuna 'enega 'a'e'ai. 21 'Abo'agu Tomota Natuna
ma'etamo yatatauya 'eda nina lowa Buki Tabu 'ena 'igimisimanena, ta esi
'agu totelesipupu nina nuwa'ole'olena sa'i; ta bobo'ana 'abo lowa sinana
geya'abo 'ida enaenatune, manuna 'ina tubuwa 'enega 'ienuwa'ole'ole 'ina
guinuwa to'umalina manuna."

'Inapwana 'ina 'e'ai
(Madiu 26:26-30; Luke 22:15-20; 1 Kolinita 11:23-25)

22 'Etamo si'e'ai ta Yesu masula 'i'ewena ga manuna 'iona oboboma ta
'igitomwena ga 'i'ebwa'edi, 'igwae, "Gete wa'ewa oogu."
23 Ta oine makeigana wate 'i'ewena ga manuna 'ilokagutoki Yaubada
'ena ga 'i'ebwa'edi, ga maibo'adi sinuma. 24 [b]Ta wate 'ieonedi, 'igwae,
"Gete lalagu 'idaudau tomota yaumi manumi, nate loina auwauna. 25 Ta
yaeonemi tuta gete be mulinaya oine gete geya'abo 'enega yanumanuma
limana ga 'ana laba oine auwauna yanunuma Yaubada 'ina senaya."
26 'Enega wali 'ebweuna siwaliyena ta siapwesa ga situ'e 'Oya Olibe 'enaya.

Yesu 'isimana apwesa eyaseyase manuna
(Madiu 26:31-35; Luke 22:31-34; Yoni 13:36-38)

27 [c]Ta Yesu 'ieonedi, "'Iabe maibo'ami wada denasinegu, nadigega Buki
Tabu 'ina simana, 'igwae,
'To'ita'i'ita sipi yaloemwawasi be sipi nidi sida 'elelewana.'
28 [d]Ta 'igu toololimana mulinaya Galili 'ena yatatauya be 'omi
muliguyega wawawai."
29 'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, "'Iabe maibo'adi sidena sineyo ta
tebweugu ma'iyayo."
30 [e]Ta Yesu Pita 'ieonena, "Yaona 'ai'aila, boiboi batuwa muliyega be
kakaleko 'igwagwane maluwa, ta 'oyo 'uda gimi eyaseyaseyegu matoi."
31 Ta 'enega Pita ma ina 'awapa'ala 'igwae, "'Inapwana, geya'abo
sa'i yaeyaseyaseyeyo. 'Eguma siloemwawasiyo 'abo'agu wate ma'iyayo
siloemwawasida." Tononoyao maibo'adi wate nadigega siona'esa.

Yesu Gedesemane 'ena 'isidasida
(Madiu 26:36-46; Luke 22:39-46)

32 Ga sitauya 'ebweu sena 'ana esana Gedesemane 'ena, ga 'ina tononoyao
'ediya 'igwae, "Gete 'ena wamiyami, ta 'abo'agu yasisida Yaubada 'ena." 33 Ta

---

[b] **14:24** Sia 24:8; 1 Ko 10:16; Yo 6:54-56 [c] **14:27** Yo 16:32; Sak 13:7 [d] **14:28** Mk 16:7
[e] **14:30** Mk 14:66-72

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

site toi ma'enao 'i'au'ewedi, taudi Pita be Yemesa be Yoni, 'enega Yesu ma
ina 'ateuyauya ta ma ina nuwamwau, 34 *f g* 'ieonedi, 'igwae, "'Ategu 'iuyauya
sinabwana nai 'iabe yamwamwawasa, 'enega bada wamiyami ta walomata'i'ita."
35 Ta Yesu 'ialaga tupwana ga 'ibe'u sanamwa'uta ga 'isidasida 'aene
'abo kapekapeyana 'elouya gete Yaubada 'ida 'ewayaule, 36 *h* 'igwaegwae,
"Tamagu ye, guinuwa yauna sawesawemuya, 'enega nuwanuwagu be
'elouya keigana gete 'eguyega 'u'ewayaule, ta geya'abo 'abo'agu 'igu
nuwena 'enega ta 'oyo esi 'imu nuwena 'enega 'uda guinuwa."
37 'Enega 'iila ga site toi nidi 'ilobedi ni'atu si'eno mwataya, ga
Pita 'iloanoanona, 'igwae, "Saimoni, mwa'adega 'u'eno'eno. Nigeya
sawesawemuya be tuta gidalina namo manuna 'umata pa'ala, aga?"
38 Ga wate 'ieonedi maibo'adi, 'igwae, "'Ilobwenemi be wamata
pa'ala be wasidasida be 'enega geya'abo Seitani 'itootoomi. Ona'ai'aila,
yaluyaluwami nuwanuwana ta tuga manuna oomi sitaba."
39 'Enega Yesu 'ilaga limana ta 'ina sidasida ni'a 'ilolimena.
40 Ta Yesu wate 'iila 'ina tononoyao 'ediya ga 'ilobedi wate si'eno
mwataya, manuna matadi ni'atu si'eno'eno. Ta 'iloanoanodi ga sitoolo ma
idi omayamaya, ga nigeya 'idi 'ebe onamo.
41 Ga Yesu wate 'ilaga ga 'isidasida, ta 'ina ilama 'etonina 'enaya
'ilobedi si'eno mwataya, ga 'ieonedi, "Mwa'adega, ma'etamo tuga
wa'eno'eno ta waeyawai'ata, aga? Ta wa'ita, 'abo'agu Tomota Natuna 'igu
tuta ni'atu 'iapwesa be sida sipupuyegu toto'umalidi 'ediya. 42 Watoolo be
tatatauya, manuna 'agu totelesipupu nina ni'atu gete 'imeema."

Yesu 'ana giyaina

(Madiu 26:47-56; Luke 22:47-53; Yoni 18:2-12)

43 Yesu 'etamo 'ionaona ga Yudasa 'iapwesama, tauna Yesu 'ina
tononoyao site tuwelo 'ebweuna 'ediyega. Ta wate totaliya sinabwadi be
loina 'ana toe'itao be 'inapwanao tolosaiyao Yudasa ma'edi sietunedi be
'aene Yesu sida giyai, ta boda nidi ma idi sisisaiyao be wepasiyao wate
sime'edi.
44 Ta Yudasa we'iwe'iyaya ni'atu 'ediya 'isimanena, 'igwae, "'Abo
yaita ya'atubwaili, nate tauna Yesu, be wagiyai ta walomata'i'isi be
watauye." 45 'Enega 'itauya palupaluna Yesu 'ena ga 'ilokagutokiyena ta
'i'atubwailina. 46 'Enega boda nidi siapwesama ga Yesu sigiyaina.
47 Ta Yesu 'ina bodao 'ebweuna 'ediyega 'itootoolo selabenaya ga 'ina
sisisaiya 'ilisilolona ga totaliya sinabwana 'ina toguinuwa tenana 'i'upwa
yaulena.
48 *i* Ta Yesu boda 'ieonedi, 'igwae, "Sana 'abo'agu to'ipwala ga 'enega
ma imi sisisaiya be ma imi wepasi wamai sabi giyaigu. 49 Ta to'ase 'alena

---

[f] **14:34** Yo 12:27 [g] **14:34-35** Ib 5:7-8 [h] **14:36** Yo 6:38 [i] **14:48** Yo 18:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ga 'enega nigeya wagiyagiyaigu 'asiyata nidi yaudi gamwagamwanimiya yamiyami Anuwa Tabu 'ena ta yae'ie'ita tomota 'ediya? Ta tuwa tuga yage getedi siapwesama be 'aene palopitao 'idi gimisimana Buki Tabu solanaya sida apwesa."

50 [j]'Enega Yesu 'ina tononoyao maibo'adi sidena sinena. **51** Ta 'ebweu tubuwau ma 'ana 'oama 'ebweuna namo Yesu 'i'oayabuna, ta tolosaiyao nuwanuwadi sigiyai, **52** ta sigisa'ilina ga 'ana 'oamamo si'ewena, ta mabubugewana 'idena.

Yesu si'au'ewena toloinao 'ediya

(Madiu 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; Yoni 18:13-14, 19-24)

53 Ta Yesu si'au'ewena ga siluguyena totaliyao 'idi 'inapwana 'ina anuwaya, manuna anuwa nina 'ena totaliya sinabwadi be 'inapwanao be loina 'ana toe'itao ni'atu siegogonama ga simiyami. **54** Ta Pita 'edasolega Yesu 'imuliyena ga 'imai totaliya sinabwana nina 'ina 'asaya, ga Pita nina to'ita'i'itao ma'ediya simiyatowa, ta kaiwe 'ena sisiyasiyata.

55 'Enega totaliya sinabwadi be 'inapwanao nidi nuwanuwadi Yesu 'ana toe'ewao sida lobadi be 'idi e'ewa 'enega Yesu sida loemwawasi, ta nigeya 'ebweu wate silobaloba. **56** Manuna toe'ewa yaudi sisimasimana, ta esi 'idi simana nigeya leleleya. Taudi maibo'adi tokabo tuga. **57** [k]Ta 'aidi 'ediyega sitoolo ga Yesu sie'ewa kabokaboena, sigwae, **58** "Yesu 'ina ona 'ebweu 'anononaya, 'igwae, 'Anuwa Tabu gete tomota si'abinaya ma'etamo yalige yaulei be 'asiyata 'etoi 'ediya yada 'abilima, ta nigeya tomota nimadiyega.' " **59** Ta sa'i 'idi simanao yage gete manuna nigeya sieleleleya.

60 'Enega totaliya sinabwana nina matadiya 'itoolo ga Yesu 'ienaidena, 'igwae, "Nigeya 'imu e'isamo, aga? Tomota gotedi 'idi e'ewa 'emuya ni'atu 'unononaya?" **61** [l]Ta Yesu tuga 'i'alaenono, ga nigeya 'ionaona.

Ta 'enega totaliya sinabwana Yesu 'ena 'ienaida limana, 'igwae, "Mwa'adega 'oyo Yaubada natuna To'etoseyana niyo, nai nigeya?"

62 [m]Ga Yesu 'igwae, "'Abo'agu tauna, Tomota Natuna nigu, be ma'etamo wa'itagu Toewaiwai sana 'atainaya yamiyami be wate galewa pwananao debadiyega yamama."

63-64 [n]'Enega totaliya sinabwana nina 'igamwasowala 'ai'aila, 'enega taunamo 'ana 'oama 'isabuna ta 'igwae, "'Ina ona to'umalina wanononaya? Ona'ai'aila tai gete Yaubada 'isinalina. Tuwa! Geya'abo wate 'ana toe'ewao sionaona 'ina loegesiyao manudi. Mwa'adega 'imi nuwanuwa Yesu manuna?"

Ta 'enega maibo'adi silolagata ga sigwae, "'Ilobwenena be 'imwamwawasa!"

---

[j] **14:50** Md 26:31; Yo 16:32 [k] **14:57-58** Yo 2:19-21 [l] **14:61** Mk 15:5; Ais 53:7
[m] **14:62** Mk 13:26; Dan 7:13 [n] **14:63-64** Yo 19:7; 1 Loi 24:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

65[o]Gote 'ena 'aina tomota Yesu sigiwalina, ga matana 'oamega siwaduna ta siunu dadanena ma idi 'eetete, sigwae, "'Ueonama yaita 'isapimu."

Ta to'ita'i'itao nidi Yesu sigiyaina ga sisapisapi ta sitautauye.

66 Ta Pita ma'etamo 'etauluya 'imiyami, ga totaliya sinabwana 'ina toguinuwa gomagweine 'ebweuna 'iapwesama, 67 ga Pita 'i'itena 'isiyasiyata. 'Enega waine nina Pita 'iduneduneye ga 'igwae, "'Oyo goma Nasaleta Yesu nina lowa ma'iyayo wamiyami, aga?"

68 Ta Pita 'ieyaseyase, 'igwae, "Yage nina 'uonaonae nigeya yamwalamwalatoni." 'Enega Pita 'idena ga tupwana 'iaapwesa.

69 Ta gomagweine nina Pita 'ienima susuyena tomiya nidi 'ediya, 'igwae, "Tai gote Yesu 'ina boda 'ebweu."

70 Ga Pita 'inonona ga 'ieyaseyase limana, 'igwae, "'Abo'agu nigeya."

Tuta kukupana namo mulinaya toyo'o nidi Pita sieonena, sigwae, "Ona'ai'aila 'ukabo. 'Oyo Yesu 'ina boda 'ebweu, manuna 'oyo goma Galili."

71 'Enega Pita 'isawatamatamana ta ona to'umalina 'enega 'ibwautu'e, 'igwae, "Yesu tauna manuna waonaona, 'abo'agu nigeya wate yamwalamwalatoni. Tamada!" 72[p]Ta tuta gote 'ena kakaleko 'igwane 'eluwena, ga Pita 'inuwa'i'isina Yesu 'ina ona 'aene "Muliyega be kakaleko 'igwagwane maluwa, ta 'oyo 'uda gimi eyaseyaseyegu matoi." Ta 'enega Pita 'ina kabo to'umalina 'inuwa'i'isina ga 'idedoi.

Yesu 'ina etala Pailato matanaya

(Madiu 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; Yoni 18:28-38)

15 1 'Enega tomwa 'iulisina ga totaliyao sinabwadi be 'inapwanao be loina 'adi toe'itao be toloinao maibo'adi sideli egogonama ga siloiloina Yesu manuna, 'enega nimana siyonidi ga sitauyena Pailato 'ena be 'aene Pailato nina 'ida loine.

2 'Enega Pailato Yesu 'ienaidena, 'igwae, "'Uda simana, 'oyo me Yudia 'idi kini, aga?"

Ta Yesu 'igwae, "Ni'atu nate 'uona saba."

3 Ta 'enega totaliyao sinabwadi yage yaudi manudi Yesu sie'ewena. 4 'Enega Pailato Yesu 'ienaida limena, 'igwae, "Mwa'adega nigeya 'imu e'isamo? Simana getedi 'amu e'ewa manuna 'unononaya?"

5 [q]Ta Yesu nigeya 'ebweu wate 'ie'ie'isa, 'enega Pailato nuwana 'iowana sinabwana.

Siloina be Yesu 'ida mwawasa

(Madiu 27:15-26; Luke 23:13-25; Yoni 18:38–19:16)

6 Yakwala 'ebweuna 'ebweuna Ataona Sagalina 'ana tuta 'enaya toloina nina 'ina bubuna nate deliyega 'ebweu tai 'ili'ami be 'iapwesa, 'eguma yaita pwalu siesinuwe.

---

[o] **14:65** Ais 53:5 [p] **14:72** Mk 14:30 [q] **15:5** Mk 14:61; Ais 53:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 Tuta gote 'ena 'aina me Loma 'adi talauwalao deliya simiyami, manuna
geya nuwadi me Loma 'idi loina ga silosaiyedi, ga 'ebweuna 'ediyega 'ana
esana Balaba, losaiya nina solanaya tomota 'iloemwawasidi. 'Enega me Loma
Balaba magosenao sigiyaidi ga deliya sisa'udi.
8 'Enega boda siegogonama ga si'awanoi Pailato 'enaya, sigwae,
"Sawesawenaya be 'ebweu tai 'uda li'ami manuma, nadigega 'ima
sidasida 'emuya 'uguiguinuwe yakwala 'ebweuna 'ebweuna 'enaya?"
9 'Enega Pailato 'ieonedi, "Nuwanuwami 'aene me Yudia 'imi kini yada
'etoli'ami manumi, aga?" 10 [r]Manuna Pailato 'imwalatonina 'aene totaliya
sinabwadi 'idi e'ipi'ipiyega Yesu siwasegigiyena sabi loemwawasina.
11 [s]Ta sa'i totaliya sinabwadi ni'atu tomota nuwanuwa to'umalina
sienuwa sa'uyena 'ediya, 'enega Yesu siguitoyasena ta Balaba esiya 'ana
esana si'inanena be 'ida li'ami manudi.
12 Ta Pailato 'ieonedi wate 'igwae, "Ta mwa'adega yada loina'esa tauna
waeesena 'imi kini?"
13 Ga wate sibwau, sigwae, "Kelose 'ena tada tutuepa'iye!"
14 Ta Pailato 'igwae, "To'ase sana 'ina loegesi ga 'enega 'aene mwawasa
'iloba?"
Ta sibwau toitoila, sigwae, "Kelose 'ena tada tutuepa'iye."
15 'Enega Pailato nuwanuwana be pwalu 'ida giegwausowalidi ga
Balaba 'ili'amina, ta wate 'ina tolosaiyao 'iloinedi be Yesu balaeyega sida
sapi be muliyega sida tutuepa'iye kelose 'enaya.

Tolosaiyao Yesu situyeyena
(Madiu 27:27-31; Yoni 19:2-3)

16 'Enega Pailato 'ina tolosaiyao Yesu sisapina ta si'au'ewena ga 'ina anuwaya
siluguyena, nate tolosaiyao 'idi sena sinabwana anuwa solanaya, ga tolosaiyao
'idi bodao maibo'adi sibwau egogonedima. 17 [t]'Enega toesaesao 'adi 'oama
bweyabweyalina 'enega Yesu sie'oamena ga 'ana peyaula kwakwakwala
'ediyega siguinuwena ga debanaya sisa'una. 18 Ga silolagata be tuyeya 'enega
silokagutokiye, sigwaegwae, "Kamatoki 'oyo me Yudia 'idi kini ye!"
19 [u]Ta wate 'etoguna 'enega Yesu debana sisapina, ta sigiwalina, ga tuyeyega
matanaya si'aetulasa. 20 'Enega 'idi tuyeya 'igumwala, ga 'oama esaesa 'enega
sialolona, ta tauna 'ana 'oamega sie'ote limena, ga si'au'ewena sabi giekelosena.

Yesu situtu epa'iyena kelose 'enaya
(Madiu 27:32-44; Luke 23:26-43; Yoni 19:17-27)

21 Ga 'asa sinabwana 'enega siapwesa, ga goma Sailini mitawega
'imeemai silobena, ga sididigena be Yesu 'ana kelose 'ida 'aali. Tai nina
'ana esana Saimoni, ta Alekisana be Lupuso tamadiya.

---

[r] **15:10** Yo 11:47-48, 12:19 [s] **15:11-14** Gu 3:14 [t] **15:17-19** Lu 23:11 [u] **15:19** Ais 50:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 'Enega si'au'ewena sena Goligota 'enaya (Goligota 'ana mwalatoi
nate 'Bulubulu 'asana'), 23 ga oine be mulo si'einisena ga si'ebwa'ena be
'aene geya'abo uya 'ilotolotoo sinabwana, ta Yesu 'iguitoyasena. 24 [v]'Enega
kelose bale'uya sisa'unaya ta Yesu 'enaya situtu epa'iyena ga sietoolona.
Ga muliyega toguinuwa nidi Yesu 'ana 'oamao si'ewedi ga sieguyaiyedi
taudimo 'ediya, ta 'idi eguyai esasala ulaesinuwa 'enega, be 'eguma yaita
'inugana 'ana 'oama 'ebweu 'i'ewa.
25 Tuta nina Yesu sigie kelosena nate gonagona 'ana gamwagamwana
'enaya. 26 Ta 'ana kelose 'enaya si'etoladina "Me Yudia 'adi toloina." Nate
'ina mwawasa 'alena.
27 Ta wate to'ipwala 'eluwa sigie kelosedi, 'ebweu Yesu 'atainaya ta
'ebweu gegeuminaya. 28 [w](-)
29 [x]Ta tomota 'aina 'edega Yesu kelose 'ena situyeyena ta siedagiyena, sigwae,
"Nuwa'ole'oleyo! 'Uona 'aene sawesawemuya Anuwa Tabu 'uligei be 'asiyata 'etoi
soladiya 'u'abilima. 30 Baga 'uda 'etoseyeyo tauyo be keloseyega 'uebusima."
31 Ta wate totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao taudimo 'ediya sionaona
gagasa, ga Yesu si'eetetena, sigwaegwae, "Mali tomota 'i'etoseyedi ta tauna 'ida
'etoseye! 32 Tauna 'aene To'etoseyana nina ta sena Isileli 'ana toloina, abaga
keloseyega 'ida ebusima be ta'ita, be 'enega taemise."
Ta to'ipwala nidi Yesu ma'enao sigie kelosediya taudi 'adi keloseyega
sibwa'onao ga Yesu siba'ena.

Yesu 'imwawasa
(Madiu 27:45-56; Luke 23:44-49; Yoni 19:28-30)

33 Ta ni'atu 'asuoleole sena maibo'ana 'iguguyoi ga 'ana laba
'asuinuwanuwaya, 34 [y]ga 'asuinuwanuwaya Yesu 'enana sinabwanega
'ibwau, ga 'igwae, "Eloi, eloi, lama sabakitani," ta 'ana gibui 'aene "'Igu
Yaubada, 'igu Yaubada, to'ase manuna 'upilisinegu?"
35 Ta 'aina tomota selabenaya sitootoolo 'ina bwau sinonona ta sigwae,
"Wanono, Ilaitiya 'ibwaubwauye." 36 [z]'Enega 'ebweuna 'ediyega 'ipili ga balou
'i'ewena, ga oine dalelena 'ena 'ietupa'utuina, 'enega 'ebweu kaiwe 'ena matana
'ibadiyena ga 'ie'etotu'eyena Yesu 'awanaya be 'isokuku, ta tai nina 'igwae,
"Tuga tayamwayamwa, nai 'iabe Ilaitiya 'imama be keloseyega 'i'etoseye."
37 Ta Yesu 'ibwau toitoila ga yawasina 'igumwala.
38 [a]Ta kaleko nina Anuwa Tabu 'ana pitaupa 'iesabu luwena etanega ga
'imwa'uta 'ubunaya.
39 Ta tolosaiyao 'adi toanugana Yesu 'ana kelose matanaya 'itootoolo
Yesu 'ina mwawasa 'ana 'ita gete nadigega 'i'itena, 'enega 'igwae,
"Ona'ai'aila tai gote Yaubada natuna."

---

[v] **15:24** Sam 22:18 [w] **15:28** Ais 53:12 [x] **15:29-30** Sam 22:7; Yo 2:19 [y] **15:34** Sam 22:1
[z] **15:36** Sam 69:21 [a] **15:38** Sia 26:31-33; Ib 10:19-20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40 [b]'Aina iine wate 'edasolega sidunedune, nate Meli Magidala be
'ina waliyesa, tauna Yosese be tasina megwamana Yemesa sinadiya, be
Salome wate, 41 taudi lowa Yesu simuliyena ta 'ana masula siguinuwenaya
'ina sakowasi Galili solanaya manuna, ta 'aina iine wate Galiliyega Yesu
ma'enao silagama Yelusalema 'enaya, maibo'adi siduneduneye.

Yesu sisa'u 'ali'aliyena
(Madiu 27:57-61; Luke 23:50-56; Yoni 19:38-42)

42 Ta ni'atu 'asuinuwa ga gibubuna mali 'asiyata manuna, nate me Yudia
'idi Sabate. 43 'Enega goma Alimatia 'ana esana Yosepa 'imai, tauna 'ebweu
me Yudia 'idi toanugana ma 'ana emisa, ta 'iyamwayamwa be to tuta Yaubada
bale'uya 'ida etoloina. Tauna Yosepa nina 'imai ga ma ina 'atepatu 'ilugu Pailato
matanaya ga Yesu kokowana 'isidena be 'aene 'ida sa'u'ali'aliye.

44 Ta 'enega Pailato 'ilosuyaena, 'igwae, “Iyae! Yesu ni'atu
'imwawasaya?” 'Enega tolosaiyao 'adi toanugana 'ibwauyenama, ga 'imai,
ga Pailato 'ienaida, 'igwae, “Mwa'adega, Yesu ni'atu 'imwawasa?”
45 Ga tai nina 'igwae, “O, ni'atu 'imwawasa.” 'Enega Pailato 'itagwala
be Yosepa Yesu kokowana 'ida 'ewa.
46 Ga Yosepa kaleko wakewakekena 'igimwanena ga 'i'ewenama, ga
ma ina toguinuwao Yesu kokowana kelose 'enega si'ewa mwa'utenama,
ga kaleko nina 'enega siwaduna, ga muliyega sisa'u 'ali'aliyena. Ta 'ali'ali
nina sitainaya 'atuwa duluwa gulewa solanaya, ta gulewa sinabwana ta
pulipulina 'enega 'ali'ali 'awana sisa'u bodena.
47 Ta Meli Magidala be 'ina waliyesa, tauna Yosese sinana, ma'iyana
sie'asiyedi ga 'ali'ali nina 'ena kokowana sisa'una si'itena.

Yesu 'ina toololimana
(Madiu 28:1-8; Luke 24:1-12; Yoni 20:1-10)

16 1 'Enega Sabate nina 'igumwala ga Meli Magidala ma ina
waliyesa, tauna Yemesa sinana, be Salome wate ma'ediya
bunama bobo'ana sigimwanena be 'aene Yesu bwalana sida eoloi.
2 Ga tomwa 'iulisina, nate wiki 'ana 'asiyata nugana 'enaya, ga sinala
'ina sae'unu 'enaya iine nidi ma idi bunama simai Yesu 'ana 'ali'ali 'ena.
3 Ga taudimo 'ediya sionaona sigwae, “Yaita gulewa nina 'ali'ali 'awanega
'ida puliile manuda?” Manuna gulewa nina sinabwa wawasae. 4 Ta 'enega
si'itanao ga 'ali'ali 'ana 'auboda gulewa ni'atu 'awanega sipuli ilena
si'itena.
5 'Enega iine nidi 'ali'ali solanaya silugu ga 'ataidiyega tubuwau ma
'ana 'oama wakewakekena 'imiyami si'itena, 'enega si'atesa'ala.

---

[b] **15:40** Lu 8:2-3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Ta tubuwau nina 'ieonedi, 'igwae, “Geya'abo wa'ate'ate sa'ala. Yesu
goma Nasaleta tauna sigiekelosena wa'ebe'ebese. Tauna nigeya bada,
manuna ni'atu mwawasega 'itoolo limana. 'Ina 'ebe'eno gete wa'itena
tuga kakaena. 7 [c]Ta 'omi waila be Yesu 'ina tononoyao 'ediya wasisimana,
ta wate Pita 'ena wasisimana, wagwae, ‘Yesu 'itatauya nugana Galili
'ena, ta 'omi wamuliye be gote 'ena wa'ita, nadigega lowa 'ina simana
'emiya.’ ”
8 'Enega iine nidi 'ali'aliyega siapwesa manini ga sidena, manuna
nuwadi 'iowana, ta wate sidededela, ta 'idi matauta nigeya yaita 'ena
sisimasimane.

Yesu 'ina apwesa Meli Magidala 'ena
(Madiu 28:9-10; Yoni 20:11-18)

9 [d]Wiki 'ana 'asiyata nugana gonagonaya, Yesu 'ina toololimana 'enaya
'igimi apwesa Meli Magidala 'enaya, tauna solanega lowa yaluyaluwa
bi'i site sebeni Yesu 'iula apwesedi. 10 'Enega Meli nina 'itauya ga Yesu
'ina tomotaiyao 'iemataluwedi, ta taudi tuga 'etamo ma idi nuwamwau
sidedoi Yesu manuna. 11 Ta Meli emataluwa 'i'ebwa'edi 'igwae, “Yesu
mayawasina 'imiyami. Ni'atu ya'itena.” Ta taudi sa'i si'awa kabokaboena.

Yesu 'ina elobaloba 'ina tononoyao 'eluwa 'ediya
(Luke 24:13-35)

12 Ta muliyega Yesu 'ana tomuliyao 'eluwa Yelusalemega siapwesa
ga mali 'asa manuna sitautauya, ga Yesu 'igie apwesena tauna mali
'ita 'enega. 13 'Enega site luwa nidi Yelusalema 'ena siila ga gosediyao
siemataluwedi, ta sa'i nigeya siemiemisedi.

Yesu ina tononoyao 'idi guinuwa 'i'ebwa'edi
(Madiu 28:16-20; Luke 24:36-49; Yoni 20:19-23; Guinuwa 1:6-8)

14 Muliyega Yesu 'ina tononoyao site elebeni si'e'ai ga Yesu matadiya
'iapwesa, ga 'i'enapa'alidi 'idi debapa'ala manuna, 'igwae, “Gosegwao
taudi 'igu toololimana mulinaya si'itegu ga 'emiya sisimanaya, ta
mwa'adega ga nigeya waeemisedi?”
15 Ta emataluwa 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Watatauya sena maibo'ana 'ediya
be teteligu tomota maibo'adi 'ediya waguguyae. 16 [e]'Enega yaisigedi
siemisegu wada giebapitaiseodi, be 'etoseyana sida loba, ta 'abo yaisigedi
nigeya siemiemisa ma'etamo loina to'umalina siloba.
17 [f]“Ta 'agu toemisao nidi we'iwe'iyaya waiwaidi sida guinuwedi, nate
'agu esanega yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega sida ula apwesedi, be

---

[c] **16:7** Mk 14:28 [d] **16:9** Lu 8:2 [e] **16:16** Gu 2:38, 16:31-33 [f] **16:17-18** Gu 2:4, 8:7, 28:3-6; Lu 10:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'enana dumadumadi be dumadumadi 'ediyega sida onaona, 18 be 'abo
mwata bolabolausidi sigilagasidi geya'abo 'idi go'i 'enega siesiesilae, be
'abo bwasi bolausa sinunuma geya'abo simwawamwawasa, be wate 'abo
tole'oasao sigitoodi sida bobo'ana tuga."

Yesu 'itu'e galewaya
(Luke 24:50-53; Guinuwa 1:9-11)

19 [g]'Ida 'Inapwana Yesu 'ina emataluwa 'ediya ni'atu 'ilosalonina ga
'itu'e galewaya, ga Yaubada 'atainaya 'imiyatowa. 20 [h]Ta 'enega sitauya
sena yauyaudi 'ediya ga Yesu tetelina siloguguyaena, ta sa'i 'Inapwana
ma'edi siguiguinuwa ga 'ina waiwaiyega guinuwa 'ebe nuwaowanao
siguinuwedi, ga 'enega tomota tetela nina siemisena.

[g] **16:19** Gu 2:33-34; Ep 1:20 [h] **16:20** Gu 14:3; Ib 2:3-4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

TETELA BOBO'ANA

LUKE

'I'ETOLADINA

Luke nigeya goma Yudiana, tauna tuga goma Gilisi, ta wate doketa, nai tada gwae togile'oasa. Tuta nina Paulo 'isakowasi Luke 'ina senaya, Luke Yesu tetelina 'inonona ga 'iemisena, 'enega Paulo 'i'oayabuna ga 'ilemena. Muliyega Yesu tetelina 'i'etoladina 'aene tauna maibo'ada 'ada tooboboma, 'oloto be iine, sinabwadi be gidalidi, me Yudia ta wate taudi nigeya me Yudia.

Tetela 'ana 'ebe e'ale

1 1 Ye 'inapwana Tiopilo. Ni'atu tomota yaudi Yesu tetelina
si'etoladina to'ase nadigega 'ina guinuwa 'edaya manuna. 2 Tetela
nidi si'etoladidi to'ase nadigega taudi to'awa'ai'ailao sigimi'itena,
'enega siloguguya ga siemwasala 'emaya, 3 ta esi yage nidi maibo'adi
gimitutega ga batuwa yamwalatoi 'ai'ailidi, 'enega nuwanuwagu be
'aene yage nidi maibo'adi yada emwasala 'ai'ailidi 'emuya, 4 be 'enega
yage nidi ni'atu 'unonodi 'aledi 'uda mwalatonidi be wate 'uda 'awa
'ai'ailedi.

Ilisabeti 'ina 'euwana

5 'Igu emwasala 'ana 'ebe e'ale gete nadigega: Tuta nina Yudia 'ena
Elodi 'ietoloina, totaliya 'ebweu 'ana esana Sakalaya 'imiyami. Tauna
totaliya nina Ebaya 'ina boda 'ediyega. Ta mwanena 'ana esana Ilisabeti,
tauna wate totaliyao 'idi boda 'ebweu. 6 Ta siteluwa nidi Yaubada
matanaya sibubuna palupaluna, manuna Yaubada 'ina loina maibo'ana
siematamatana 'ai'ailena. 7 Ta nigeya natudimo, manuna Ilisabeti
megamegagalina ga wate ni'atu 'ikaiyale, ta wate mwanena ni'atu
'ie'inapwana.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 [a]'Enega 'ebweu tuta 'enaya Sakalaya ma ina bodao taliya siguiguinuwa,
ta 'asiyata nina 'ena Sakalaya nina 'ina tuta be taliya 'ida guinuwe Yaubada
matanaya. 9 Manuna nadigega 'idi bubuna, ga gosenao 'ediyega esinuwa
'ilobena, 'enega 'Inapwana 'ina Anuwa Tabu 'ena 'ilugu be 'aene gala'u[b]
'ida gabu 'ebe taliya 'enaya. 10 Tuta nina gala'u 'ana gabu 'ana tuta ta boda
sinabwana anuwa 'atamaninaya Yaubada 'ena sisidasida. 11 'Enega Yaubada
'ina anilose 'iapwesa Sakalaya matanaya, ga gala'u 'ana 'ebe gabu 'atainega
'itoolo. 12 Gote 'ena Sakalaya 'i'itena ga nuwana 'iowana, ta wate ma ina
matauta. 13 Ta anilose 'igwae, "Sakalaya, geya'abo 'umatamatauta. Yaubada
'imu sida ni'atu 'inonona, 'enega mwaneyo Ilisabeti natuyo me'olotona
'ienatunei be 'ueese Yoni. 14 'Enega 'uda gwausowala ta wate tomota
maibo'adi sida gwausowala gwama nina 'ina tubuwa manuna. 15 [c]Manuna
natumuna 'iabe 'ana esana sinabwana Yaubada matanaya, ta geya'abo oine
nai bwasi waiwaidi 'inumanumadi, ta 'iabe 'ina tubuwa'unu 'enega 'ida
maa Yaluyaluwa Tabunega. 16 Be 'enega tauna me Isileli yaudi 'ida 'au'ewa
limedima 'idi 'Inapwana Yaubada 'enaya. 17 [d]Ta tauna 'iabe ma ina waiwai
ta ma ina 'atepatu, be Yaubada manuna 'ida etosimana, ta 'ina waiwai
nadigega lowa palopita Ilaitiya 'ina waiwai. Be 'enega guguya 'enega tama
'ida giesana iledi be natudiyao sida nuwa'i'isi limedi. Be wate taudi tole'oa
loina 'ida giesana iledima 'eda palupaluna 'enaya, be 'enega 'Inapwana 'ina
tomotaiyao 'ida gibubudi 'ina mai manuna."

18 Ga Sakalaya anilose nina 'ieonena, 'igwae, "Ona gete 'ana nono
'eguya kwanikwanina, manuna 'abo'agu ni'atu yaetai sinabwa, ta
mwanegu wate 'ikaiyale."

19 Ta anilose nina 'igwae, "'Abo'agu Gebeliela, ta tuta yauna Yaubada
matanaya yatootoolo, ta gete tuga Tauna 'ietuneguma be ale gete
bobo'ana yasimane 'emuya. 20 Ta 'oyo esi 'igu ale nina 'emuya nigeya
'uemiemise, 'enega 'iabe meyayo 'imwamwau be nigeya kapekapeyana
'uoona be 'ana laba 'igu ale nina 'ana mwalatoi 'ai'aila 'iapwesa be 'enega
ona 'u'inana lima."

21 Ta tomota maibo'adi 'etamo tuga 'atamanaya siyamwayamwa, ta
sinuwanuwa to'ase 'alena Sakalaya 'iso'iso'i Anuwa Tabu solanaya.
22 'Enega Sakalaya 'iapwesa, ta nigeya kapekapeyana be 'iona 'ediya,
manuna meyana 'imwau. Gete 'enega simwalatonina 'aene ni'atu Anuwa
Tabu solanaya we'iwe'iyaya 'i'itena. Ta nigeya sawesawenaya be 'iona
'ediya, ta tuga nimanega 'ienimasusumo.

23 Ta Sakalaya 'ina taliya 'ana 'asiyatao sigumwalaya ga 'iila limana
'ina 'asaya. 24 Ta tuta gete mulinaya, mwanena Ilisabeti 'i'euwana, ga

---

[a] **1:8-9** Sia 30:1, 7-8 [b] **1:9** *gala'u:* 'Ebweu yage sigabuna Anuwa Tabu solanaya, maina bobo'ana, ta dimudimu sieesena inisenisi (incense). [c] **1:15** Num 6:2-3 [d] **1:17** Md 11:14, 17:11-13; Mal 4:5-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nawalae nima soladiya nigeya 'ida adadana ta esiya anuwaya 'imiyamiya
25 ta 'igwae, “Gete 'agu lema Yaubada 'enega. Lowa megagaligu 'enega
yaomayamaya, ga gete tuga omayamaya 'igumwala.”

Meli 'ina enatuna 'alena tetelina

26 Ta ni'atu Ilisabeti 'ina nawalae sikisi sigumwala, ga Yaubada 'ina
anilose Gebeliela 'ietunena ga 'imai sena Galili 'ena, 'ebweu 'asa 'ana
esana Nasaleta 'enaya, 27 [e]ga 'ebweu gomagweine nuwenuwebolana 'ena
'iapwesa, 'ana esana Meli. Gomagweine nina tauna Yosepa 'ena sisawa
eyaiyena, ta tai nina Debida 'ina susuyega. 28 Ta anilose nina 'imai ga
'ieonena, 'igwae, “Kagutoki Meli. 'Inapwana 'ina oboboma sinabwana
'emuya, ta tauna ma'iyayo.”
29 'Enega Meli nuwana 'iowana ga 'inuwanuwa edaedadama, ona nina
'ana mwalatoi manuna.
30 Ta anilose nina 'igwae, “Meli, geya'abo 'umatamatauta, ta Yaubada
'ina oboboma sinabwa wawasae 'emuya 'imiyami, 31 [f]be 'enega 'iabe
'u'euwana be natuyo me'olotona 'uenatune, be 'ana esana 'uda eese Yesu.
32 [g]Tauna ma'etamo 'ietoewaiwai be tomota sida bwauye tauna Toloetana
sana Natuna, be 'Inapwana Yaubada loina waiwaina 'ida 'ebwa'e,
nadigega tubuna Debida 'ina loina, 33 be 'enega Yekobe 'ina bodao
'iloinedi, ta 'ina loina nina geya'abo 'igumwagumwala.”
34 [h]Ta Meli 'iona anilose nina 'enaya, 'igwae, “Mwa'adega batu sa'i
gete? Manuna 'abo'agu nigeya yaaiai!”
35 Ta anilose nina 'igwae, “Yaluyaluwa Tabuna 'iabe 'emuya
'imwa'utama be Yaubada 'ida giewaiwaiyeyo be natuyo 'uenatune gwama
'esasena, tauna 'iabe sieese Yaubada Natuna. 36 Ta 'uda mwalatoni 'aene
nibayo Ilisabeti 'ikaiyale ta megagalina, ta esi 'i'euwana, ga ni'atu 'ina
nawalae sikisi. 37 Manuna yage maibo'ana Yaubada sawesawenaya.”
38 'Enega Meli 'igwae, “'Ago'agu Yaubada 'ina toguinuwa. To'ase 'imu
ona 'eguya nadigega 'ida apwesa tuga.”
'Enega anilose nina Meli 'iebesinena ga 'itauya.

Meli 'ina ayausa Ilisabeti 'enaya

39 Ta tuta gete mulinaya Meli 'itoolo ga Yudia 'oyanao 'itu'etaodi
ga 'ebweu 'asa 'ena 'iapwesa. 40 'Enega Sakalaya 'ina anuwaya
'ilugu ga nibana Ilisabeti 'ilokagutokiyena. 41 Ta tuta nina Ilisabeti
lokagutoki nina nibana 'enega 'inonona ga gwama nina gamwanaya
'iloniu, ta Yaluyaluwa Tabuna Ilisabeti nina 'iloemaena, 42 ta 'enana
sinabwanega 'ibwau, 'igwae, “'Eniba, Yaubada 'iobobomemuya, nigeya
'ebweu wate yaita waine nadigega 'oyo. Ta natumuna 'iabe 'uenatune

---

[e] **1:27** Md 1:18 [f] **1:31** Md 1:21 [g] **1:32-33** 2 Sam 7:16-17; Ais 9:7 [h] **1:34-35** Md 1:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gomagomabwainina. 43 Ta mwa'adega ga 'enega 'oyo 'igu 'Inapwana
sinana, ta 'umai ga 'uayausigu? 44 Ta 'u'ita, 'imu lokagutoki yanonona, ga
gwama 'ina gwausowala 'enega gamwaguya 'iloniu sinabwana. 45 Ta 'oyo
'Inapwana 'ina ale 'ana toemisa, 'enega ma imu gwausowala, manuna
'iabe 'ana 'ai'aila 'iapwesa 'emuya."

46 [i]Ta Meli 'igwae, "Tuta yauna 'ateguyega 'Inapwana yatuputupu, 47 ta
yagwaugwausowala Yaubada tauna 'agu To'etoseyana 'enaya. 48 [j]Manuna
'abo'agu tuga 'ina toguinuwa gomagomabesogu, ta tuwa tuga 'i'ita
mwa'utama be 'enega tuta simeemai 'ediya 'epata auwaudi maibo'adi
situpugu. 49 Manuna Yaubada tauna Toewaiwai sana guinuwa waiwaina
'iguinuwena manugu, ta tauna 'ana esana 'esasena ta etaetabuna.
50 [k]Tauna 'ana to'amayabao 'epata 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega 'i'atenuwa
'ole'oleyedi. 51 Ta esi taudi togagasao be tonuwatu'eyao nimana waiwaina
'enega 'i'ausepaledi. 52 [l]Toesaesa nidi 'igimwa'utedi 'idi 'ebemi esaesa
'ediyega ta togomabeso 'igilagasidi. 53 [m]Ta wate tobotana 'ie'enidi ga
gamwadi 'ipawa, ta toesaesao maanimenimedimo 'ietune iledi. 54 [n]Ta
tauna 'ina onaupaupa nina tubudao 'ediya 'inuwa'i'isina 'enega 'abo'ada
me Isileli 'i'atenuwa 'ole'oleyeda ga 'i'etoseyeda. 55 Ona'ai'aila, tubudao
nidi taudi Ebelaamo ma ina susuyao 'ediya 'ionaupaupa be 'aene 'ida
'atenuwa 'ole'ole ataedi."

56 Ta Meli 'ina onao ni'atu 'ilosalonidi, 'enega manibana simiyana
nawalae 'etoi, ga muliyega 'iila limana 'ina 'asaya.

Yoni togiebapitaiso 'ina tubuwa

57 Ta tuta nina Ilisabeti 'ienatunaya ga gwama nina me'olotona.
58 'Enega 'ina bodao ta wate gosenao Yaubada 'ina oboboma 'enaya
sinonona ga maibo'adi ma'enao siegwausowala leleleya.

59 [o]Ta gwama nina 'ina tuta tubuwa mulinaya ga ni'atu 'asiyata sebeni,
'enega 'ina bodao sideli egogonama gwama nina bwalana sabi dabana[p]
be 'enega 'aene tamana 'ena siewaliyesae. 60 Ga sinana 'i'etoboda, 'igwae,
"Nigeya! Ta esi 'ana esana Yoni."

61 'Enega sigwae, "Nate esana nina nigeya 'omi 'ami esana!"

62 'Enega enimasusuyega tamana sienaidena be 'aene mwa'adega
gwama 'ana esana sida eese. 63 Ga Sakalaya 'ebe 'etoladi 'isidena ga
gwama nina 'ana esana 'i'etoladinaya, 'igwae, "'Ana esana Yoni." 'Enega
boda maibo'adi si'itena ga nuwadi 'iowana. 64 Ta tuta gote 'enaya

---

[i] **1:46-47** 1 Sam 2:1; Ais 61:10 [j] **1:48** Lu 11:27 [k] **1:50** Sam 103:17 [l] **1:52** 1 Sam 2:7
[m] **1:53** Sam 107:9 [n] **1:54-55** Ais 41:8-10; Mai 7:20; Nug 17:7 [o] **1:59-60** Nug 17:10-12;
Lu 1:13 [p] **1:59** *daba nai lodaba:* Nugana 17:10-14 'ena Yaubada Ebelaamo 'iloinena be
'aene tauna be natunao me'olotodi be tubunao me'olotodi 'idi yage bwaladi sida 'upwa
yauledi, nate we'iwe'iyaya nai 'ebe 'inana sida guinuwe, ta 'ana mwalatoi taudi Yaubada
'ina tomotaiyao esiesinuwadi.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sakalaya meyana 'ikapekapeyana limana, ga 'iona, ga Yaubada 'itupuna.
65 Ga 'enega gosenao nidi maibo'adi simatauta, ta tetela nina 'isakowasi
Yudia 'oyanao ta senanao maibo'adi 'ediya. 66 Ta tomota nidi yaisigedi
sinonona sinuwa edaedadamina, 'enega taudimo sienaidedi, sigwae,
"Gwama gete mwa'adega 'iabe 'ina guinuwa?" Manuna si'itena Yaubada
'ina waiwai 'enaya 'imiyami.

67 Ta tamanana Sakalaya Yaluyaluwa Tabuna 'iloemaena ga 'enega
'ionaupaupa, 'igwae, 68 "'Inapwana tada tupu, tauna me Isileli 'ida
Yaubada, manuna ni'atu 'iayausida sabi lemeda be miyamwau 'enega
'ili'amida. 69 'Enega tauna Yaubada 'ina 'ali'ei Debida 'ina susuyega
'ida To'etoseyana nina 'igieapwesena 'edaya. 70 Lowaenei palopitao
nuganuganidi Yaubada 'ina ona gete nadigega sigimi simanena 71 [q]'aene
'ida 'etoseyeda 'ada talauwalao 'ediyega, ta wate taudi 'ada toe'idi'idiyao
'ediyega, 72 [r]ta wate lowa 'ionaupaupa be 'aene gimi tubudao 'i'atenuwa
'ole'oleyedi, ta 'ina onaupaupa nina geya'abo 'inuwanuwa pupulei.
73 Onaupaupa gete tubuda Ebelaamo manuna Yaubada 'enega 74 be 'aene
'ida li'amida 'ada saiyao 'ediyega ta ma ida 'atepatu 'enaya tada guinuwa,
75 ta wate 'aene ma ida bubuna 'esasena ta palupaluna 'asiyata 'ebweuna
'ebweuna. 76 [s]Ta 'oyo natugu, sida eeseyo Toloetana sana 'ina palopita,
manuna 'oyo 'iabe 'ununugana be 'ida 'Inapwana 'ina 'eda 'ugibubu, 77 ta
wate 'ina tomotaiyao 'uemataluwedi be 'aene 'idi bubuna to'umalina
'adi nuwatau 'ediyega 'etoseyana siloba. 78 [t]Manuna gete, Yaubada 'ina
yala be 'ina 'atenuwa 'ole'ole 'edaya be 'etoseyana 'ina maedana 'ida
gimisae 'edaya, 79 be 'enega taudi wate guguyoi be mwawasa senanao
'ediya simiyami 'ida giemaedanedi, be 'enega maibo'ada 'ida anuganeda
gwausowala 'ana 'eda 'enaya."

80 [u]"Ta ni'atu gwama nina 'isinabwa ta yaluyaluwana wate 'iewaiwai.
'Enega tebweuna sena mwatui daitaya 'itauya ga nada 'ilo'asa ga 'ana
laba me Isileli 'ediya 'iapwesa ga 'iloguguya.

Yesu 'ina tubuwa
(Madiu 1:18-25)

2 1 Ta Yoni 'ina tuta gwama 'enaya 'ebweu toloina sinabwana 'ana
esana Sisa Ogusito 'imiyami, ta 'ina loina 'isa'una be 'aene 'asa
'ebweuna 'ebweuna tomotenidi 'adi esanao sida 'etoladidi. 2 Loina gete
'ie'ale'unu tuta nina Kuwilinio 'ina tuta etoloina Silia 'enaya. 3 'Enega
tomota maibo'adi sitauya 'asetamadiya be 'adi esanao si'etoladidi.

4 [v]Yosepa wate Nasaletega 'itoolo nate Galili solanega ga 'itauya Yudiya,
Debida 'ina 'asa 'ana esana Bedileema 'enaya, manuna Yosepa tauna

---

[q] **1:71** Sam 106:10 [r] **1:72-73** Nug 17:7, 22:16-17 [s] **1:76** Md 3:3, 11:10; Ais 40:3
[t] **1:78-79** Ais 60:1-2, 9:2; Md 4:16; Yo 8:12 [u] **1:80** Md 3:1-6 [v] **2:4-5** Yo 7:42

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ebweu Debida 'ina susu. 5 'Enega 'ana sawaeyai Meli ma'iyana sitauya be
'aene nada 'adi esana si'etoladi, ta Meli nina ma 'euwanina.
6 Ta tuta nina Bedileema 'ena simiyami ga ni'atu 'ina nawalae 'ilobena
ga 'ienatuna, 7 'enega gwama nina 'oama 'ediyega 'iwaduna ga yobai 'idi
'ebe 'e'ai 'enaya 'isa'una. Manuna anuwa 'owaga ni'atu 'imaa, 'enega
nigeya 'ebweu wate mwatui manudi be 'ena silulugu.

Sipi 'adi to'ita'i'itao Yesu siayausina

8 Ta sena nina 'enaya sipi 'adi to'ita'i'itao boiboiya siyaweyawe ta 'idi
sipiyao silomalomata 'i'isidi, 9 ta 'Inapwana 'ina anilose 'iloesalutuidi ga
'ituyayalidi ta maibo'adi simatauta.
10 'Enega anilose nina 'ieonedi, 'igwae, "Geya'abo wamatamatauta, ta
esi wada gwausowala, manuna ale bobo'ana yame'ena 'emiya be 'enega
'iabe tomota maibo'adi wate 'idi 'ebe gwausowala. 11 Ta ale nina gete,
batuwa boboi nina Debida 'ina 'asaya 'ami To'etoseyana ni'atu 'itubuwa,
tauna 'ida 'Inapwana Keliso. 12 'Enega 'ana 'ebe 'inana gete, be 'abo
gwama nina 'oama 'enega siwaduna ga yobai 'idi 'ebe 'e'ai 'ena 'i'eno'eno
walobai, tauna tuga nate gwama nina."
13 Ta tuta nina 'enaya anilose wate yaudi siapwesa, ga Yaubada
situputupu, 14 sigwaegwae, "Yaubada galewaya tada tupui, ta bale'uya
taudi 'iobobomedi sida miya gwausowala."
15 Ta ni'atu anilose nidi siila limana galewaya, ga sipi 'adi to'ita'i'itao
taudimo 'ediya sigwae, "Bedileema 'ena tatatauya be yage nina 'Inapwana
'isimanena tada 'ita. 16 'Enega silomanini ga sitauya, ga Meli be Yosepa ta
wate gwama nina yobai 'idi 'ebe 'e'ai 'ena 'i'eno'eno silobena. 17 Gote 'ena
si'itena ga gwama nina tamana be sinana sieonedi to'ase nadigega anilose
'ina ona 'ediya gwama nina manuna. 18 Ta 'aina tomota ale gete sinononaya
ga nuwadi 'iowana to'ita'i'ita sipi nidi 'idi ona manuna.
19 Ta Meli ona nidi maibo'ana 'inuwa'i'isidi ga 'inuwa edaedadama manudi.
20 'Enega to'ita'i'ita sipi nidi siila ga ma idi lotuputupu Yaubada 'ana
esana sigilagasina, manuna anilose nina 'ina simana 'ediya 'ana 'ai'aila
sinonona ta wate si'itena.
21 Ta 'ina wiki ni'atu 'ebweuna 'igumwala, ga gwama nina bwalana
sidabena ga sieesena Yesu, nate esana nina nate lowa anilose Meli
'i'ebwa'ena tuta nina 'etamo nigeya 'i'eu'euwana.

Yesu si'au'ewena Anuwa Tabu solanaya

22 [w] Ta 'ina 'egabu mulinaya Meli 'ana gie'esasa 'ana tuta 'ilobena, ga
natudina si'au'ewena Yelusalema 'ena be sida 'ebwaya Yaubada 'enaya,
nadigega Mosese 'ina loina 'isa'una be sida guinuwa'esa.

---

[w] **2:22-24** 1 Loi 12:1-4; Sia 13:2, 12, 15; 1 Loi 12:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23 Yaubada 'ina loina nina gete nadigega si'etoladina, 'igwae,
"Gogama tomatuwa me'olotodi 'ebweuna 'ebweuna wada tagwaledi
'Inapwana 'enaya."
24 Ta wate taudi 'idi taliya Yaubada manuna sitauyedi, nadigega 'ina
loina 'isa'una, 'igwae,
"'Imi taliya nai buneukwaukwa 'eluwa nai bunebune 'eluwa."

Simioni 'ina ona

25 Ta gote tuta nina 'enaya Yelusalema 'enaya 'ebweu 'inapwana
'ana esana Simioni 'imiyami. Tauna tai bobo'ana, ta wate Yaubada
'i'amayabena sinabwana, ta ma ina 'alama'i'itana 'iyamwayamwa me
Isileli 'adi To'etoseyana manuna. Tai nina Yaluyaluwa Tabuna 'ena
'imiyami. 26 'Enega Yaluyaluwa Tabu nina 'ie'itena be 'aene geya'abo
'imwawamwawasa be 'ana laba To'etoseyana nina 'Inapwana 'enega 'ida
'ita bemi.
27 Ta Yaluyaluwa Tabuna 'ienuwa sa'uyena, ga Simioni nina 'ilugu
Anuwa Tabu 'enaya, ta Yosepa be Meli gwama nina Yesu ni'atu sime'ena
Anuwa Tabu 'enaya be manuna sida guinuwa to'ase nadigega loina
'ina simana. 28 'Enega Simioni gwama nina 'i'aalena ga Yaubada 'ena
'ilokagutoki, 'igwae,
29 "'Inapwana 'imu onaupaupa 'eguya ni'atu yalobena, 'enega gete
tuga 'uda tagwalegu be ma igu gwausowala yada mwawasa, 30 [x]manuna
mata'ai'ailiguyega 'imu To'etoseyana nina ya'itena, 31 gete tauna 'usa'u
apwesena maibo'ama 'emaya, 32 [y]ta tauna taudi nigeya me Yudia 'adi
togiemaedana, ta 'abo'ama 'imu tomotaiyao me Isileli 'ima 'ebe tupu."
33 Ta tamana be sinana nuwadi 'iowana Simioni 'ina ona nidi manudi.
34 [z]'Enega Simioni 'iona obobomedi, ga 'iona Meli 'enaya, tauna Yesu
sinana, ga 'igwae,
"'Uda 'ita gwama gete Yaubada 'iesinuwena be 'enega ma'etamo me
Isileli yaudi 'igiebe'uyedi, ta wate yaudi 'igietoolodi. Ta tauna tuga 'iabe
'ida ewe'iwe'iyaya tomota 'ediya ta 'aidi sida 'awakabokaboe, 35 ta 'enega
'idi nuwanuwa kwaikwaiyidi 'ida gieapwesedi. Ta 'oyo Meli 'iabe 'imu
nuwamwau 'atuwa suna 'ibadibadiyo."

Ana 'ina ona

36 [a]Gote 'ena 'ebweu palopita mewainena 'imiyami, 'ana esana Ana,
tauna Panuela natuna, ta wate Aseli 'ina susu 'ebweu. Waine nina ni'atu
'ikaiyale, manuna lowaenei 'iai ga mamwanena simiyami nadigega
yakwala sebeni. 37 Ta mwanenana 'imwawasa ga ni'atu 'ikwabula, ta

---

[x] **2:30-31** Ais 52:10 [y] **2:32** Ais 49:6; Yo 8:12 [z] **2:34-35** Ais 8:14; 1 Ko 1:23; 1 Pi 2:6-8
[a] **2:36-37** 1 Ti 5:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'imiyami 'ana laba 'ana yakwala eitipowa 'ilobena. Ta waine nina tauna Anuwa Tabu nigeya 'ida ebesinena 'asiyata be boiboi 'ediya, ta Anuwa Tabu solanaya Yaubada 'i'ama'amayabe, ta 'isidasida 'ebotanega. 38 Tuta gote 'enaya waine nina 'imai ga Yaubada 'ena 'ilokagutoki, ta gwama nina manuna 'iona me Yelusalema 'ediya, 'igwae, "Gwama gete tauna 'ada To'etoseyana nina tayamwayamwena."

'Idi ila Nasaleta 'enaya

39 [b]Ta ni'atu guinuwa maibo'ana silosalonidi, to'ase nadigega Yaubada 'ina loina, ga siila limana Galili, sana taudi me Nasaleta. 40 Ga gwama nina 'isinabwa ga ma ina waiwai, ta wate ma ina sinasinapu, manuna Yaubada gwama nina 'iobobomena sinabwana.

Gwama nina Yesu toe'itao ma'enao sionaona

41 [c]Yakwala 'ebweuna 'ebweuna 'ediya Yesu sinana be tamana situ'etu'e Yelusalema, Ataona Sagalina manuna. 42 Ta tuta nina Yesu 'ina yakwala tuwelo 'ilobena ga ma'edi situ'e sagali nina 'ena. 43 'Enega tuta nina sagali 'igumwala ga maibo'adi sideli sawala 'idi 'asaya, ta gwama nina Yesu tuga Yelusalema 'ena 'imiyami. Ta tamana be sinana nigeya simwalamwalatoni, 44 ta sinuwena 'aene tauna boda ma'enao. 'Enega sitautauya ga 'ana laba 'iboi, ga Yesu si'ebesena 'idi bodao be gosediyao 'ediya, 45 ta nigeya silobaloba, 'enega siila limana Yelusalema, ga nada si'ebesena, 46 ta nigeya silobaloba 'ana laba 'asiyata 'etoi sigumwala, ga silobena Anuwa Tabu solanaya, me Yudia 'idi toe'itao ma'enao simiyami, 'ienoenonoedi ta wate 'ienaenaida 'ediya. 47 Ta taudi 'ina e'isao bobo'adi ta palupaludi sinonona, ga maibo'adi nuwadi 'iowana. 48 Ta wate tuta nina tamana be sinana si'itena nuwadi 'iowana, ga sinana 'ieonena, 'igwae, "Natugu, to'ase manuna gete nadigega 'uguinuwa'esa, ga 'enega ma ima nuwamwau tamayo ma'iyagu 'a'ebe'ebeseyo?"

49 'Enega Yesu 'igwae, "To'ase manuna wa'ebe'ebesegu? Nai nigeya wamwalamwalatoni 'aene 'abo'agu Tamagu 'ina anuwaya yamiyami?" 50 Ta tamana be sinana nigeya nuwadi 'isabwasabwalena 'ina ona manuna.

51 'Enega ma'enao siila limana Nasaleta ga nada 'idi ona 'iematamatanedi. Ta esi sinana yage gete manudi 'inuwanuwa sinabwana. 52 Ga Yesu 'isinasinbwa ma ina sinasinapu, 'enega Yaubada 'igwausowala manuna, ta tomota wate nadigega 'idi gwausowala.

Yoni togiebapitaiso 'ina guguya
(Madiu 3:1-12; Maki 1:1-18; Yoni 1:19-28)

3 1 Toloina sinabwana Sisa, tauna 'ana esana Taibilia, ni'atu 'iloiloina yakwala pipitini 'ediya, ta 'ubuninaya Ponitio Pailato sena Yudia

---

[b] **2:39** Md 2:23 [c] **2:41** Sia 12:1-14, 24-27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ana toloina, ta Elodi sena Galili 'ana toloina, ta tasina Pilipi sena Itulia
be Tilakoniti 'adi toloina, ta Lisania sena Abiline 'ana toloina. **2** Ta Anasa
be Kaiyapa taudi totaliyao 'adi toloinao. Tuta nina gote 'enaya Yaubada
'ina ona 'imai Sakalaya natuna Yoni 'enaya, tauna sena mitawa daitaya[d]
'imiyami. **3** [e]Gote 'ena Yoni 'itoolo ga Yolidani senanao 'ediya 'itauya ga
tomota 'ediya 'iloguguya, 'igwae, "'Imi guinuwa to'umalidi waguitoyasedi
ta yagiebapitaisoemi be 'enega Yaubada 'imi to'umalinao 'ida nuwataudi."
4 [f]Nadigega Buki Tabu 'enaya palopita Aisea 'igimisimanena, 'igwae,

"Tobwau 'ebweu sena mitawa daitaya 'enana sinabwana 'enega 'ida
simana apwesa be 'ida gwae, 'Inapwana 'ina 'eda wada kakali, ta
wagiepaepalu. **5** 'Oyao maibo'adi watai yauledi be si'abatau, ta sa'ala
maibo'adi wasiudi. Ta wate 'eda bokobokodi wagiepaepaludi ta 'eda
dakadakadi wagienono kwaikwaidi. **6** Be 'enega tomota maibo'adi
Yaubada 'ina 'etoseyana sida 'ita.' "

7 'Enega tomota yaudi sitauya Yoni 'enaya be 'aene 'ida
giebapitaisoedi, ta Yoni nina 'ieonedi, 'igwae, "Tokabo 'omi, nadigega
mwata! Ta wanuwena 'aene 'iabe Yaubada 'ina gamwasowala 'enega
wadedena, aga? **8** [g]'Enega 'ilobwenemi be 'imi nuwa'ebuni 'ai'aila wada
e'itae 'imi guinuwa bobo'adi 'ediyega. Ta geya'abo waonaona 'aene
'omi Ebelaamo tubunao 'enega Yaubada 'ida 'atenuwa 'ole'oleyemi.
Nigeya sa'i! Ta wa'ita, Yaubada sawesawenaya be gulewa getedi
'ediyega Ebelaamo tubunao 'imweluluidi. **9** [h]Ta 'abo 'imi bubuna nigeya
bobo'adi 'iabe Yaubada 'ibwa'omatami, nadigega kaiwe, 'abo nigeya
uwana bobo'ana tomota sitala yauledi be 'awesabelulu 'ena siuledi be
sigabudi."

10 'Enega boda nidi Yoni sienaidena, sigwae, "To'ase 'ilobwenema
be 'ada guinuwe?" **11** Ga Yoni nina 'igwae, "'Abo yaisigedi 'omi 'ami
'oamao 'eluwa ta gosemiyao nigeya 'adi 'oamamo, 'ebweu wa'ebwa'edi.
Ta wate nadigega 'abo 'ami masulao sinabwana, tupwana tobotanao
'ediya wada eguyaiyedi."

12 [i]Ta 'aidi wate takisi 'ana to'ewao simai 'idi bapitaiso manuna, ga
Yoni 'ena sienaida, sigwae, "Toe'ita, 'abo'ama mwa'adega 'ama loina?"

13 'Enega Yoni 'igwae, "Takisi 'ana loinega wa'ewa'ewa, ta geya'abo
loeposeyana wasa'usa'u."

14 Ta 'aidi wate tolosaiyao sienaenaida, sigwae, "Ta 'abo'ama,
mwa'adega 'ama loina?" Ga Yoni 'igwae, "'Omi 'ami e'isao ni'atu
sawesawemiya ta esi manudi wada gwausowala, ta geya'abo 'ami e'isa
'ana loeposeyana kaboega be giematautega wa'ewa'ewa."

---

[d] **3:2** *mitawa daita:* Me Yudia 'idi mitawa kaukau be gulegulewa daisinamo, ta pwatula gidalina, be kaiwenao wate nigeya sinabwadi. [e] **3:3** Gu 13:24, 19:4 [f] **3:4** Ais 40:3-5 [g] **3:8** Gu 26:20; Yo 8:39 [h] **3:9** Md 7:15-20 [i] **3:12** Lu 7:29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 [j]Ta esi tomota maibo'adi ma idi emisa siyamwayamwa
To'etoseyana nina Keliso 'ina mai manuna, ga Yoni si'itena ta
maibo'adi sienuwanaluwa ga sigwae, “Nai tauna To'etoseyana nina, nai
nigeya?”
16 'Enega Yoni 'iona apwesa 'ediya, 'igwae, “'Abo'agu bwasiyega tuga
yagie bapitaisoemi, ta esi 'ebweu tai muliguyega 'imeemai be Yaluyaluwa
Tabuna nadigega 'awe sabelulu 'enega 'igie bapitaisoemi. Tauna 'isinabwa
sinegu, 'enega nigeya 'ilobwelobwenegu be 'ana 'aelawa yali'ami. 17 Ta tai
gete 'ina 'inawega 'iabe witi 'ida sabutudi be uwana sisasagu be muliyega
uwana bobo'adi 'iedodo 'ina anuwa masulaya, ta sumwasumwa nidi 'awe
sabelulu ataya 'ena 'igabudi.”
18 Ta guguya wate yauna 'ediyega tetela bobo'ana Yoni 'iloguguyaena
tomota 'ediya, 19 [k]ta wate Yoni nina toloina 'ana esana Elodi 'i'awa
to'umaliyena, 'igwae, “Elodi, ni'atu 'uloegesi. Elodiasa tauna tasiyo
mwanena, ta 'uaina.” Ta 'aina wate Elodi 'ina to'umalinao Yoni
'isimanedi. 20 'Enega Elodi 'igamwasowala ga Yoni deliya 'isa'u luguyena.
Gote 'enega Elodi nina 'ina to'umalina 'isinabwa 'ai'aila.

Yoni Yesu 'igie bapitaisoena
(Madiu 3:13-17; Maki 1:9-11)

21 [l]Ta ni'atu Yoni boda maibo'adi 'igie bapitaisoedi, ga muliyega Yesu
wate 'igie bapitaisoena, ta 'enega Yesu Yaubada 'ena 'isidasida, ga galewa
'i'egegena, 22 ta Yaluyaluwa Tabuna, maoona 'ana 'ita nadigega bunebune,
'imwa'uta Yesu 'enaya. 'Enega 'ebweu 'enana galewega 'ionama, 'igwae,
“'Oyo natu'ai'ailigu, manuyo yagwausowala sinabwana.”

Yesu tubunao
(Madiu 1:1-17)

23 Ta tuta nina Yesu 'ana yakwala nadigega teti 'ilobena, 'ina guinuwa
tomota 'ediya 'ie'alena. Ta tomota sinuwena 'aene tauna tamana Yosepa,
ta Yosepa tamana Eli, 24 ta Eli tamana Madati, ta Madati tamana Libai,
ta Libai tamana Meliki, ta Meliki tamana Yanai, ta Yanai tamana Yosepa,
25 ta Yosepa tamana Matadaya, ta Matadaya tamana Emosi, ta Emosi
tamana Neumi, ta Neumi tamana Esili, ta Esili tamana Nagai, 26 ta
Nagai tamana Maati, ta Maati tamana Matadaya, ta Matadaya tamana
Semini, ta Semini tamana Yoseki, ta Yoseki tamana Yoda, 27 ta Yoda
tamana Yoanani, ta Yoanani tamana Lisa, ta Lisa tamana Selubabela, ta
Selubabela tamana Salatieli, ta Salatieli tamana Nili, 28 ta Nili tamana
Meliki, ta Meliki tamana Adi, ta Adi tamana Kosami, ta Kosami tamana

---

[j] **3:15-16** Yo 3:28; Gu 1:5, 13:25 [k] **3:19-20** Md 14:3-4; Mk 6:17-18 [l] **3:21-22** Yo 1:32-34; Md 17:5; Lu 9:35

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Elimadami, ta Elimadami tamana Eli, 29 ta Eli tamana Yosuwa, ta Yosuwa
tamana Eliyesa, ta Eliyesa tamana Yolima, ta Yolima tamana Madati,
ta Madati tamana Libai, 30 ta Libai tamana Simioni, ta Simioni tamana
Yuda, ta Yuda tamana Yosepa, ta Yosepa tamana Yonami, ta Yonami
tamana Ilayakimi, 31 ta Ilayakimi tamana Meliya, ta Meliya tamana
Mena, ta Mena tamana Matata, ta Matata tamana Nedani, ta Nedani
tamana Debida, 32 ta Debida tamana Yese, ta Yese tamana Obedi, ta
Obedi tamana Boasa, ta Boasa tamana Salimoni, ta Salimoni tamana
Nasoni, 33 ta Nasoni tamana Aminadaba, ta Aminadaba tamana Adamina,
ta Adamina tamana Anai, ta Anai tamana Esiloni, ta Esiloni tamana
Pelesi, ta Pelesi tamana Yuda, 34 ta Yuda tamana Yekobe, ta Yekobe
tamana Aisake, ta Aisake tamana Ebelaamo, ta Ebelaamo tamana Tela,
ta Tela tamana Naoli, 35 ta Naoli tamana Seluge, ta Seluge tamana Leu,
ta Leu tamana Peligi, ta Peligi tamana Ibeli, ta Ibeli tamana Sila, 36 ta
Sila tamana Keinana, ta Keinana tamana Apakisadi, ta Apakisadi tamana
Semi, ta Semi tamana Noa, ta Noa tamana Lemeki, 37 ta Lemeki tamana
Metusela, ta Metusela tamana Inoki, ta Inoki tamana Yeledi, ta Yeledi
tamana Malaleli, ta Malaleli tamana Keinana, 38 ta Keinana tamana Inosi,
ta Inosi tamana Seti, ta Seti tamana Adama, ta Adama tamana Yaubada.

Seitani Yesu 'itoo yogenena
(Madiu 4:1-11; Maki 1:12-13)

4 1 'Enega Yaluyaluwa Tabuna Yesu 'iloemaena ga Yolidaniyega Yesu
'i'au'ewena ga 'itauyena sena mitawa daitaya.[m] 2 Ga 'asiyata poti
'ediya Seitani 'itoowaiwai be 'aene Yesu 'igiebe'u, ta 'asiyata nidi 'ediya
Yesu nigeya 'i'e'ai, ga 'enega 'ibotana sinabwana. 3 Ta Seitani nina Yesu
'ieonena, 'igwae, "'Eguma 'oyo Yaubada natuna, gulewa getedi 'uloinedi
be sida emasula." 4 [n]Ta Yesu 'igwae, "Buki Tabu solanaya loina 'imiyami
'aene 'Tomota yawasidi nigeya masula namo 'enega sida lobena.' "

5 [o]'Enega Seitani Yesu 'i'au'ewa tu'eyena ga bale'u 'ina 'ebe loinao
maibo'adi 'ie'itena tuta nina gote 'enaya, ga 'igwae, 6-7"Gete 'ebeloina
esaesa maibo'adi ya'ebwa'eyo 'abo 'eguya 'ubwagobwago. Manuna
maibo'ana tuga 'igu 'ebeloina. Ta 'abo yaita 'ena nuwanuwagu be
ya'ebwa'e, yada 'ebwaya tuga." 8 [p]Ta Yesu 'igwae, "Buki Tabu solanaya
loina 'imiyami, 'igwae, 'Imu 'Inapwana Yaubada namo 'enaya 'uda
bwagobwago be taunamo 'ina ona 'uda ematamatanedi.'

9 [q]'Enega Seitani Yesu 'i'au'ewena ga 'itauyena Yelusalema ga Anuwa
Tabu tabwana 'ai'ailaya 'itu'eyena ga 'ena 'ieonena, 'igwae, "'Eguma 'oyo

---

[m] **4:1** *mitawa daita:* Me Yudia 'idi mitawa kaukau be gulegulewa daisinamo, ta pwatula gidalina, be kaiwenao wate nigeya sinabwadi. [n] **4:4** 2 Loi 8:3 [o] **4:5-6** Yo 12:31, 14:30
[p] **4:8** 2 Loi 6:13 [q] **4:9-11** Sam 91:11-12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaubada Natuna, gete 'enega 'usosobu ta geya'abo 'uesiesilae, 10 manuna
Buki Tabu ni'atu 'isimana, 'igwae, 'Yaubada 'ina aniloseyao 'ida loinedi
be si'ita'i'isiyo.' 11 Ta 'ebweu wate 'ina ona 'igwae, ''Ina aniloseyao sida
'aaliyo be 'enega geya'abo 'aeyo siesiesilae gulewa 'ediya.' 12 [r]Ta Yesu ona
nina 'ie'isena 'igwae, "'Ebweu wate ona Buki Tabu 'ena 'imiyami, 'igwae,
'Geya'abo 'imu 'Inapwana Yaubada 'utootoo.'
13 [s]Ta ni'atu Seitani 'ina toona maibo'ana Yesu 'enaya 'ilosalonina, ga
'iebesinena be mali tuta 'ida ilama.

Yesu 'ina guinuwa Galili 'ena 'ie'alena
(Madiu 4:12-17, 13:53-58; Maki 1:14-15, 6:1-6)

14 'Enega Yesu Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega 'iila limana Galili.
Ga gote 'ena Yesu tetelina 'i'elelewana Galili senanao 'ediya, 15 manuna
me Galili nidi 'idi anuwa tapwalolo 'ediya 'ilogulologuguya, ga 'enega
maibo'adi si'awa bobo'anena. 16 Ga muliyega Yesu 'imai Nasaleta 'enaya,
tauna gote 'ina 'asa 'ai'aila. Ga 'ebweu Sabate 'ena Yesu 'ilugu anuwa
tapwaloloya, 'ina bubuna nadigega. 'Enega 'itoolo be Buki Tabu 'ida sawa,
17 'enega palopita Aisea 'ina 'etoladi si'ebwa'ena, ga 'ineyasina ga sawa
nina 'ilobena, 'igwae,
18 [t]"'Inapwana Yaluyaluwana 'eguya 'imiyami.
Tauna 'iesinuwegu be togomabeso 'ediya tetela bobo'ana yaguguyae.
Ta yoniyonidi wate 'ediya 'ietunegu be 'adi li'ama manuna yada
simane.
Ta tomatakebokebo wate 'idi 'esasa limana manuna yasimane.
Ta wate 'ietunegu be tomiyamwau 'adi talauwalao nimadiyega
ya'etoli'amidi.
19 Ta yasimane yakwala nina ma'etamo 'Inapwana 'ida 'etoseyemi."
20 Ta Yesu ni'atu 'etoladi nidi 'isawedi ga 'inunumina, 'enega buki 'ana
to'ita'i'ita 'i'ebwaya limena, ga 'imiyatowa. Ta toenonoyao maibo'adi
nuwadi 'i'ewena, 'enega simiyami ta siduneduneye.
21 'Enega 'ieonedi, 'igwae, "Ona gete ni'atu yasawena ga wanonona,
lowa sigimi simanena, ta gete tuga ni'atu 'iapwesa saba."
22 Ga taudi nuwadi 'iowana 'ai'aila, 'enega 'ina onao bobo'adi manudi
situpuna sinabwana, sigwae, "Tai gete Yosepa natuna, aga? Ta mwa'adega
sa'i?"
23 'Enega 'ieonedi, 'igwae, "Ni'atu yamwalatonimi manuna 'iabe
onasemalimali gete 'enega waeonagu be wagwae, ''Oyo togile'oasa
sa'i, 'enega tauyo 'uda giebobo'aneyo.' Ta wate 'iabe 'imi ona 'ebweu
'enega waeonagu be wagwae, 'Guinuwa nidi waiwaidi 'asa Kapaneumi
'enaya 'uguinuwediya, nadigega wate 'uda guinuwa'esedi bada 'ida 'asa

---

[r] **4:12** 2 Loi 6:16; 1 Ko 10:9 [s] **4:13** Ib 2:18, 4:15 [t] **4:18-19** Ais 61:1-2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gete 'enaya.' 24 Ta yaeona 'ai'ailimi 'aene nigeya 'ebweu palopita 'ina
bodao 'ediyega 'ana 'amayaba 'ida lobena. 25 [u]Ta wanuwa'i'isi 'aene
lowa palopita Ilaitiya 'ina tutaya kwabulao yaudi Isileli 'ena simiyami,
ta Yaubada nigeya Isileli wainena 'iesiesinuwe be Ilaitiya 'i'ita'i'isi tuta
nina botana sinabwana, manuna yakwala 'etoi ta tupwana 'ediya nigeya
'usana, 26 ta esiya 'ebweu kwabula Salepati 'enega Yaubada 'iesinuwena
Ilaitiya 'ana 'ita'i'ita manuna, nate Saidoni sena nina, ta Yaubada Ilaitiya
'ietunena kwabula nina 'ina 'asaya ga 'i'ita'i'isina. 27 [v]Ta palopita Ilaisa
wate 'ina tutaya tolepelo yaudi Isileli 'enaya simiyami, ta nigeya 'ebweu
yaita 'ediyega 'igiegie bobo'ane, ta esi 'ebweu namo goma Silia 'igie
bobo'anena, 'ana esana Naamani."

28 Yesu 'ina ona gete 'ediyega taudi totapwalolo nidi 'igie
gamwasowalidi, 29 'enega sitoolo ga Yesu sigiyaina ta 'asega si'au'ewa
apwesena ga sitauyena 'idi 'asa 'oyana 'enaya, ga 'oya debanaya sisa'una
be 'aene siasepala mwa'ute babagaya. 30 Ta tauna boda nidi 'iaweyalidi ga
'itauya.

Yesu 'ebweu tai 'igie bobo'anena yaluyaluwa bi'i 'enega
(Maki 1:21-28)

31 Ga muliyega 'imwa'uta Kapaneumi 'ena, nate Galili senanaya ga
nada Sabateya tomota 'ie'itedi. 32 Ta tomota maibo'adi nuwadi 'iowana
manuna 'ina e'ita maibo'ana palupaluna ta waiwaina.

33 [w]Ta anuwa tapwalolo nina 'enaya 'ebweu tai 'imiyami, ta tai nina
'enaya yaluyaluwa bi'i lowa 'ilugu ga 'imiyami, 'enega tai nina 'enana
sinabwanega 'ibwau, 'igwae, 34 "Ya! Yesu, 'oyo goma Nasaleta, to'ase
'alena ga 'umai 'emaya? Nuwanuwayo be 'aene 'uda pe'uma, aga? Ta 'oyo
sa'i ni'atu yamwalatonimu, 'oyo tuga Yaubada Natuna."

35 Ta Yesu 'iloinena, 'igwae, "'Ulosa'u, be tai nate 'enega 'uapwesama."
Ga palupaluna boda matadiya yaluyaluwa bi'i nina tai 'iulaena bale'uya
ta 'enega yaluyaluwa bi'i 'iapwesa, ta nigeya 'ebweu esilae tai nina
'ilobaloba. 36 'Enega maibo'adi silosuyaedi ga taudimo sienaidedi, sigwae,
"Mwa'adega sana gete? Ga ona namo 'ina waiwai 'enega yaluyaluwa
bi'i 'iloinedi ga siapwesa." 37 Gote 'ena Yesu tetelina silelewanena Galili
senanao 'ediya.

Yesu tole'oasa yaudi 'igie bobo'anedi
(Madiu 8:14-17; Maki 1:29-34)

38 'Enega Yesu anuwa tapwalolo nina 'enega 'iapwesa ga Saimoni
'ina anuwaya 'ilugu. Ga Saimoni lawana ooyaiyaiyega 'ile'oasa, 'enega

---

[u] **4:25-26** 1 Kin 17:1-24, 18:1 [v] **4:27** 2 Kin 5:1-14 [w] **4:33-34** Md 8:28-29; Yo 6:69; Lu 8:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu sisidena be 'ida giebobo'ane. 39 'Enega Yesu 'ilugu ga 'ina 'ebe'eno selabenaya 'itoolo, ta le'oasa nina 'iloinena ga 'ina le'oasa 'isaligogo, 'enega waine nina 'itoolo ga 'adi masula 'igibubuna.

40 Ta ni'atu sinala 'isuguwa ga tomota 'idi tole'oasao 'adi le'oasao dumadumadi be dumadumadi si'au'ewedima Yesu 'enaya, ga maibo'adi 'ebweuna 'ebweuna 'igitoodi ga sibobo'ana. 41 [x]Ta wate yaudi 'ediyega yaluyaluwa bi'i siapweapwesa ta sibwaubwau, sigwae, "Ona'ai'aila sa'i, 'oyo Yaubada Natuna!" Ga Yesu 'i'etobodedi be geya'abo nadigega sionaona'esa, manuna ni'atu simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana nina Yaubada 'enega.

Yesu 'iloguguya sakowasi
(Maki 1:35-39)

42 Ta ni'atu tomwa 'iulisina ga Yesu 'asa nina 'ipilisinena ga tebweuna mwatui daitaya 'itauya. Ta tomota yaudi sie'ale be 'aene Yesu si'ebese, ta tuta nina silobena sieonena, sigwae, "Geya'abo 'utautauya. Bada tuga tamiyami." 43 'Enega 'ieonedi, 'igwae, "'Aina wate 'asa 'ediya yatatauya be Yaubada 'ina loina tetelina yada loguguyae. Gete tetela nina manuna ga Yaubada 'ietuneguma." 44 'Enega 'iapwesa ga 'itauya Yudia senanao maibo'adi 'ediya, ga 'idi anuwa tapwaloloyao soladiya 'iloguguya sakowasi.

Yesu 'ina tononoyao 'ibwauyedi
(Madiu 4:18-22; Maki 1:16-20)

5 1 'Ebweu tuta Yesu 'itootoolo ola Genesaleta tupitupinaya ta boda simai ga sitoolo pogipogina be 'aene Yaubada 'ina ona Yesu 'enega sida nono. 2 Gote 'enaya togomana 'idi waga 'eluwa 'i'itedi selabenaya silisidi dabalaya, ta togomana nidi ni'atu sisuya ga 'idi gomana si'utu'utudi. 3 'Enega Yesu waga 'ebweu 'ena 'igelu, nate Saimoni 'ina waga, ga Saimoni 'ieonena be tupwana 'italadolo, ga 'enega 'italadolo ni'uya ga waga nina 'ena Yesu 'imiyatowa ta 'ie'ita boda 'ediya.

4 [y]Ta ni'atu 'ina e'ita 'igumwala ga Saimoni 'ieonena, 'igwae, "Saimoni, tupwana 'utaladolo ni'uya be 'imu gomana 'uyauye."

5 Ta Saimoni 'igwae, "'Inapwana, boiboiya sa'i 'agomana masalina ta nigeya 'ebweu wate iyana 'a'ona'ona. Ta tuwa tuga 'imu ona manuna 'enega gomana yayauye."

6 Siyauyena ga iyana yau wawasae si'onedi ga gomana nina abe 'i'esa'esabu. 7 'Enega gosediyao mali wagega silo'uyoedi be 'aene simama be silemedi. 'Enega taudi 'idi wagega simai ga waga 'eluwa siloemaedi ga abe sidamadamana. 8 Gote 'ena Saimoni Pita iyana 'ana yau 'i'itedi ga

---

[x] **4:41** Md 8:29; Mk 3:11-12 [y] **5:4-6** Yo 21:2-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'aenaya 'ibwagobwago, ta Pita 'igwae, "'Inapwana 'uda pilisinegu,
manuna 'abo'agu toto'umaligu." 9 Ona gete 'i'inanena manuna magosenao
nuwadi 'iowana 'ai'aila iyana nidi si'onedi manudi, 10 ta wate nadigega
Saimoni gosenao nidi Yemesa be Yoni, taudi Sebedi natunao. 'Enega Yesu
Pita 'ieonena, 'igwae, "Geya'abo 'u'ate'ate sa'ala. Ta esi gete 'enega be
tomota nadigega 'uda 'ona'esedi."
11 'Enega maibo'adi silaga dabalaya ga yage yauyauna siebesinedi ga
Yesu simuliyena.

Yesu 'ebweu tolepelo 'igie bobo'anena
(Madiu 8:1-4; Maki 1:40-45)

12 Ta mali tutaya Yesu wate 'ebweu 'asa 'ena 'imiyami. Sena nina
'enaya 'ebweu tai bwalana maibo'ana lepelo 'i'ewena. 'Enega tai nina
Yesu 'i'italobena ga 'ibwago sanamwa'uta bale'uya ga 'isidena, 'igwae,
"'Inapwana, 'eguma 'imu nuwanuwa nadigega, kapekapeyana be 'ugie
bobo'anegu." 13 Ta Yesu nimanega tai bwalana 'igitoona ta 'igwae, "O,
bobo'ana! 'Uda 'esasa." Ga tai nina 'ana lepelo 'igumwala manini. 14 [z]'Enega
Yesu tai nina 'iemataluwena, 'igwae, "'Utatauya ta geya'abo 'ebweu yaita
wate 'ena 'usimasimanegu ta esi 'utatauya totaliya 'enaya be 'i'itayo, be
'enega 'imu taliya 'u'ebwaya Yaubada 'ena, to'ase nadigega 'ada loina
Mosese 'enega, be 'enega tomota sida mwalatoniyo 'aene ni'atu 'u'esasemu."
15 Ta esi gote 'enega ga Yesu tetelina 'isinabwa 'ai'aila ga pwalu yaudi
sidelima be 'aene Yesu 'ina ona sida nono, ta wate 'adi le'oasao 'aene
'ida giebobo'anedi, 16 [a]ta esi tuta yauyauna boda 'ediyega 'itautauya
dumaduma be 'isidasida Yaubada 'enaya.

Yesu 'ebweu tokweno 'igiebobo'anena
(Madiu 9:1-8; Maki 2:1-12)

17 'Ebweu 'asiyata 'enaya Yesu boda 'ie'ie'itadi. Ta 'aidi Palisiyao be
loina 'ana toe'itao taudi simai Galili be Yudia be Yelusalema 'asanao
'ediyega ga boda ma'ediyao simiyami ta sienoenono. Tuta gote 'ena
Yaubada 'ina waiwaiyega Yesu tole'oasao 'igiegie bobo'anedi.
18 'Enega boda 'ebweu tokweno 'ina 'ebe 'enoega si'aalinama ga
sitoona be 'aene siluguye anuwaya be Yesu matanaya sisa'u. 19 Ta nigeya
sawesawediya, manuna pwalu sinabwa wawasae. 'Enega tokweno
nina si'aala tu'eyena anuwa etaninaya ga 'ana 'atowa si'ewa yaulena
ta 'enega tokweno nina ma 'ebe 'enona sietabetabeyena boda nidi
gamwagamwanidiya, ga Yesu matanaya sisa'una. 20 [b]Ga Yesu tomotai nidi
'idi emisa 'imwalatoninaya ga tai nina 'ieonena, 'igwae, "Gosiyagu, 'imu
bubuna to'umalidi 'adi nuwatau ni'atu 'ulobedi."

---

[z] **5:14** 1 Loi 14:1-4; Lu 17:12-14 [a] **5:16** Mk 1:35 [b] **5:20** Md 8:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21 Ta sa'i, loina 'ana toe'itao be Palisiyao Yesu 'ina ona ni'atu sinonona
ga taudimo 'ediya sienaenaida, sigwae, “Yesu gete mwa'adega ga Yaubada
'ena 'ioopa'ala? Manuna nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be tomota 'idi
bubuna to'umalina 'ida nuwataudi, nate namo Yaubada sawesawenaya.”
22 'Idi nuwanuwa Yesu ni'atu 'imwalatonina, 'enega 'ieonedi, “To'ase
manuna 'atemiya nate nadigega wanuwanuwa'esa? 23 Ta to'ase wanuwena
yada onae tai gete 'enaya be 'aene yada gwae, ‘'Imu bubuna to'umalina
ni'atu yanuwataudi,’ nai yada gwae, ‘'Utoolo be 'utatauya’? 24 Ta wada
mwalatoni 'aene 'abo'agu Tomota Natuna[c] ma igu loina bale'uya be
tomota 'idi bubuna to'umalina yanuwataudi.” 'Enega tokweno nina
'ieonena, 'igwae, “'Abo'agu gete yaeonayo, ‘'Utoolo be 'imu 'ebe'eno
'u'aala be 'utatauya 'imu 'asaya.’
25 Ta 'ilomanini ga boda matadiyega 'itoolo ga 'ina 'ebe'eno 'i'aalena ga
'itauya 'ina 'asaya ta ma ina gwausowala Yaubada 'ituputupu. 26 Gote 'ena
boda maibo'adi nuwadi 'iowana sinabwana, ga ma idi 'amayaba Yaubada
situpuna, ga siona, “Ni'a 'ebweu 'ebe nuwaowana ta'itena.”

Yesu Libai 'ibwauyena
(Madiu 9:9-13; Maki 2:13-17)

27 Ta muliyega Yesu 'iapwesa ga 'ebweu takisi 'ana to'ewa 'ana esana
Libai 'i'itena 'ina anuwa 'ebe paisewa 'ena 'imiyami ta 'ieonena, 'igwae,
“Libai, 'umuliyegu.” 28 'Enega Libai nina 'itoolo ta yage yauna 'ipilisinedi
ga Yesu 'imuliyena.
29 'Enega Libai nina 'emasula sinabwana Yesu manuna 'iguinuwena,
ga boda sinabwana simai Libai 'ina anuwaya 'e'ai nina manuna, ta takisi
'ana to'ewao yaudi wate ma'ediyao. 30 Gote 'ena Palisiyao be 'idi loina
'ana toe'itao silomugi Yesu 'ina tononoyao 'ediya, sigwae, “To'ase 'alena
ga takisi 'ana to'ewao be wate toto'umalidi 'aina ma'emiyao wa'e'ai
egogona?”
31 Ga Yesu 'idi ona nina 'ie'isena, 'igwae, “Taudi bobo'adi geya nuwadi
togile'oasa, ta tole'oasa esiya nuwanuwadi togile'oasa. 32 'Abo'agu
yamaiya nigeya topalupaludi manudi, ta esi toloegesiyao sabi lemedi, be
'aene nuwa 'ebuniyega sida bobo'ana.”

Yesu 'ina ona 'ebotana manuna
(Madiu 9:14-17; Maki 2:18-22)

33 Ta muliyega 'aidi tomotai Yesu sieonena, sigwae, “Yoni 'ina
tononoyao tuta yauna mabotanidi sisidasida Yaubada 'enaya, nadigega

---

[c] **5:24** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keliso.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wate Palisiyao 'idi tononoyao 'idi guinuwa, ta mwa'adega ga 'enega
'oyo 'imu tononoyao nigeya sida edidigula, ta tuga si'e'a ta sinumanuma
besobeso." 34 'Enega Yesu 'igwae, "Mwa'adega, 'ilobwenena be ai 'ana
toyo'oyao siedidigula 'abo toai me'olotona ma'ediya siegwausowala? Nai
nigeya, aga? 35 Ta wanuwa'i'isi 'aene tuta 'imeema be toai nina 'ipilisinedi
'enega esi sinuwamwau be siedidigula, ta si'ebotana."

36 Ta wate 'ebweu onasemalimali 'iemwasalina 'ediya, 'igwae, "Nigeya
sawesawenaya 'oama auwaunega senasenamina ta'ewa be 'oama
kadekadelina 'enaya tabwabwadae. Nigeya! Ta 'eguma nadigega, ni'atu
'oama auwaunana tagie to'umaliyena, ta wate auwaunana senasenamina
'oama kadekadelina nigeya 'ilobwelobwena. 37 Ta wate nigeya 'ebweu
yaita bwasi waiwaina nadigega oine auwauna 'ida siwena 'ebesiwa
kadekadelidi 'ediya, 'abona nai si'alasabudi be bwasi ta 'ebesiwa 'adi
mudala. 38 Ta esi tada siwa 'ebesiwa auwau daisidimo 'ediya. 39 Ta 'abo
yaita oine kadekadelina 'inumai 'iabe 'iona 'aene geya nuwana auwauna,
manuna 'aene 'Oine kadekadelina esiya bobo'ana wawasae.' "

Yesu 'ina tononoyao 'asiyata Sabate 'enaya witi sigitagena
(Madiu 12:1-8; Maki 2:23-28)

6 1 [d]Sabate 'ebweuna 'enaya Yesu ma ina tononoyao bagula
solanega sitauya, ga 'ina tononoyao nidi witi atuna si'egitagedi
ga si'etupiyepiyedi ga si'enidi. 2 [e]Ta 'aidi Palisiyao si'itediya, ga sigwae,
"Mwa'adega ga 'enega Sabate 'ana loina wale'oale'oa?"

3 [f]'Enega Yesu Palisiyao 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, "Buki Tabu 'ena
si'etoladina Debida manuna be 'eguma wasawai wada mwalatoni 'aene
tauna magosenao sibotana ga 4 Yaubada 'ina anuwa 'ena 'ilugu ta beledi
etaetabuna 'i'ewena ga si'enina. Beledi nina ma 'ana loina 'aene totaliya
dimo 'adi tagwala be sida 'ani. Ta sibotana 'enega tuwa tuga si'enina."
5 'Enega Yesu wate 'ieonedi, 'igwae, "Sabate 'ana 'Inapwana 'abo'agu
tuga."

Yesu nimameyomeyona 'igie bobo'anena
(Madiu 12:9-14; Maki 3:1-6)

6 Ta 'ebweu wate Sabate 'enaya Yesu 'ilugu 'ebweu anuwa tapwalolo
'enaya ga 'ie'ita. Anuwa nina 'enaya 'ebweu tai 'imiyami nima'ataina
meyomeyona. 7 [g]Ta wate 'aidi loina 'ana toe'itao be Palisiyao simiyami, ta
Yesu silomata'i'isi be 'abo tai nina 'igiebobo'ane Sabate 'enaya, ma'etamo
'enega sida e'ewa toloina matanaya.

8 Ta Yesu ni'atu sa'i 'idi nuwanuwa 'imwalatonina, 'enega tai nina
'ieonena, 'igwae, "'Utoolo be 'ulagama." Ga tai nina 'itoolo ga 'ilaga.

---

[d] **6:1** 2 Loi 23:25 [e] **6:2** Sia 20:10 [f] **6:3-4** 1 Sam 21:3-6 [g] **6:7** Lu 14:1-5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 [h]'Enega Yesu Palisiyao magosediyao 'ieonedi, 'igwae, "Gete 'igu enaida
'emiya: To guinuwa bobo'ana 'edaya? Sabate 'ena talelema, nai tagie
'elouya? Ta'etoseyana nai taloemwawasa?"
10 Gote 'ena maibo'adi 'idune masimasiyedi ga 'enega tai nina 'ieonena,
'igwae, "Nimayo 'uyasitoto." Ga tai nimana 'iyasitotona ga 'ibobo'ana.
11 [i]Gote 'ena Palisiyao magosediyao 'igiegamwasowala 'ai'ailidi ga
taudimo 'ediya sigwae, "Tai gete mwa'adega tagie losa'u'ese?"

Yesu 'ina tosimanao 'iesinuwedi
(Madiu 10:1-4; Maki 3:13-19)

12 Tuta gote 'enaya Yesu 'itu'e 'oyaya ga nada boiboi maibo'ana Yaubada
'ena 'isidasida. 13 'Enega tomwa 'iulisina ga 'ina tononoyao 'ibwauyedi ga
'ediyega site tuwelo 'iesinuwedi ga 'ieesedi tosimanao.
14 [j]Tosimanao nidi 'adi esanao getedi: Saimoni, tauna wate 'ieesena
Pita, ta tasina Anidulu, ta wate Yemesa be, Yoni be, Pilipi be, Batolomiu
be, 15 Madiu be, Tomasi be mali Yemesa tauna Alipio natuna, ta wate
mali Saimoni, tauna togewana 'ebeloina manuna, 16 be wate Yudasa
tauna Yemesa natuna, ta wate Yudasa Isikaliota, tauna ma'etamo Yesu
'ida telesipupuye.

Yesu tole'oasa yaudi 'igie bobo'anedi
(Madiu 4:23-25)

17 Ga 'ina tosimanao nidi ta wate 'ana tomuliyao yaudi, maibo'adi
ma'enao 'oyega siebusima ga 'abatau 'ena sitoolo. 'Abatau nina 'enaya
boda sinabwana simiyami, taudi simai Yudia be Yelusalema be wate
Taiya ta Saidoni senadi le'awidi 'ediyega.
18 Taudi simai 'aene Yesu 'ina onao sida nonodi ta wate 'aene 'adi
le'oasao 'ida giebobo'anedi. Ta wate taudi yaluyaluwa bi'i silugu 'ediya
nuwanuwadi be yaluyaluwa nidi 'ediyega 'ida ula apwesedi. 19 [k]Boda
nidi maibo'adi nuwanuwadi be Yesu sida gitoo be 'enega 'adi le'oasa
sigugumwala, manuna si'itena Yesu 'ena waiwai 'imiyami.

Nuwamwau 'ana e'isa gwausowala
(Madiu 5:1-12)

20 [l]'Enega Yesu 'ina tononoyao nidi 'iduneyedi ga 'ieonedi, 'igwae,
"'Abo 'omi gomagomabesomi, wada gwausowala manuna Yaubada
nimanaya wamiyami. 21 [m]Ta 'omi 'abo wabotana wada gwausowala,
manuna ma'etamo gamwami 'ipapawa. Ta wate 'omi 'abo wadedoi, wada
gwausowala manuna ma'etamo waedagi.

---

[h] **6:9** Yo 7:23 [i] **6:11** Lu 11:53-54 [j] **6:14-16** Yo 6:70-71 [k] **6:19** Lu 8:46 [l] **6:20** Ais 66:2
[m] **6:21** Ais 61:3; Et 7:16-17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 [n]'Abo'agu Tomota Natuna ta wada gwausowala 'eguma manugu
tomota sietalauwalemi, nai siguitoyasemi, nai silo'aegilemi nai si'awa
to'umaliyemi. 23 Tuta gete 'ediya 'abo mwau nidi siapwesa, manudi
wada gwausowala be watoolo be walausa, manuna 'ami pali bobo'ana
galewaya 'imiyami. Ta wada nuwa'i'isi 'aene gete tuga to'awa to'umali
nidi tubudiyao lowa palopitao si'awa to'umaliyedi, nadigega wate 'omi
tuta gete 'enaya si'awa'awa to'umaliyemi.
24 [o]Ta 'abo 'omi ni'atu waeesaesa nuwa'ole'olemi, manuna 'imi esaesa
ni'atu walobena, ta ma'etamo nigeya. 25 Ta yaisigedi 'omi gete tuga ni'atu
gamwami 'ipawa, ma'etamo wada nuwamwau manuna 'iabe botana
sinabwana waloba. Ta wate 'abo gete tuga waedaedagi, ma'etamo ma imi
nuwamwau wadedoi.
26 Ta tuta nidi 'ediya 'eguma tomota yaudi si'awa bobo'anemi, wada
nuwaila be wada nuwamwau, manuna lowa taudi tubudiyao wate
nadigega palopita kabokabo si'awa bobo'anedi.

'Ami talauwalao wada obobomedi
(Madiu 5:38-48, 7:12)

27 [p]Ta e'ita gete wada nono be 'ami talauwalao wada obobomedi,
ta taudi siguitoyasemi wada lemedi, 28 ta wate taudi si'awa'awa
to'umaliyemi wada 'awa obobomedi, ta taudi sietalauwalemi manudi
wada sidasida be Yaubada 'ida lemedi. 29 Ta 'abo yaita 'ase'aseyo 'isapi,
geya'abo nimana 'ue'isaile ta esi mali 'ase'ase wate 'utagwale be 'isapi.
Ta 'eguma yaita 'imu sita 'i'ewena, 'amu 'oama wate 'uda tagwale 'enaya.
30 Ta wate 'eguma yaita 'emuya 'isisida 'ebweu yage manuna, yage nina
'uda 'ebwa'e. Ta 'abo yaita 'imu gwegwe 'i'ewena ga 'ena 'imiyami,
geya'abo manuna 'uonaona limalimana.
31 Ta 'abo to'ase nuwanuwami be tomota 'emiya siguinuwei, 'omi wate
nadigega 'ediya wada guinuwa'esa.
32 Ta 'abo 'aina tomota siobobomemi be taudimo waobobomedi,
nigeya 'ebweu 'ana bobo'anamo 'emiya, manuna toto'umalidi wate
gosediyao siobobomedi, 'enega taudi be 'omi tuga 'imi bubuna leleleya.
33 [q]Ta wate nadigega 'abo 'aina tomota silememi be taudimo walemedi,
nigeya 'ebweu wate 'ana bobo'anamo 'emiya, manuna toto'umalidi wate
gosediyao silemedi. Ta 'idi bubuna tuga nadigega 'omi 'imi bubuna.
34 Ta 'eguma oboboma wa'ebwaya taudi namo wanuwena be 'aene
'emiya sida e'isa limana, to'ase guinuwa nina 'ana bobo'ana 'emiya?
Guinuwa nidi nadigega taudi toto'umalidi siguiguinuwedi gosediyao
'ediya be 'aene 'idi 'ebwaya nina 'ana e'isa sida lobalima. 35 Ta 'omi esi

---

[n] **6:22-23** Yo 16:2; 1 Pi 4:14 [o] **6:24-25** Ye 5:1-6 [p] **6:27-28** 1 Pi 3:9
[q] **6:33-34** Lu 14:12-14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ilobwenemi be 'ami talauwalao wada yaledi be wada obobomedi be wada 'ebwaya 'ediya, ta geya'abo e'isa manuna wayamwayamwa. Ta ma'etamo 'ami e'isa sinabwana wada loba, be 'enega 'omi Toloetana sana natunao. Manuna tauna toto'umalidi ta wate tooopa'alao 'iobobomedi.
36 [r]'Enega 'omi wate wada 'atenuwa'ole'ole tuga, nadigega Tamami 'i'atenuwa 'ole'ole'esemi.

Geya'abo gosemiyao wa'awa'awa to'umaliyedi
(Madiu 7:1-5)

37 [s]Ta geya'abo tomota wa'awa'awa to'umaliyedi 'abona nai Yaubada wate 'i'awa to'umaliyemi. Ta wate geya'abo gosemiyao wae'ewadi, be 'enega 'omi geya'abo e'ewa walobaloba. Ta esi gosemiyao 'idi bubuna wada nuwataudi be 'enega Yaubada 'omi 'imi bubuna 'ida nuwataudi.
38 [t]Ta wate ma imi 'atetagwala tomota wada obobomedi, be 'enega Yaubada 'ida obobomemi, be 'ina oboboma nina sinabwa wawasae 'emiya 'ida 'etosiwa. Manuna to'ase 'imi guinuwa tomota 'ediya, Yaubada wate nadigega 'ida guinuwa 'emiya."
39 'Enega onasemalimali getedi 'i'ebwa'edi, 'igwae, "Mwa'adega? Sawesawenaya be 'ebweu tomatakebokebo gosiyana matakebokebona 'ianugane? Nai nigeya, aga? 'Eguma nadigega 'iguinuwa'esa 'iabe siteluwa nidi gaula 'ena sibebe'u. 40 [u]Wate nadigega 'abo 'ebweu tonono, nigeya sawesawenaya be 'ina toe'ita 'ina mwalatoi 'imwalatoi sine. Nate namo 'abo 'ina mwalatoi 'isinabwa ta esi 'enega siteluwa nidi 'idi mwalatoi leleleya.
41 Nigeya 'ilobwelobweneyo be tasiyo manuna 'uona 'abo matanaya kaiwe senasenamina 'imiyami, manuna 'oyo wate matamuya kegabugabu 'imiyami ta nigeya 'u'ita'ita. 42 'Enega geya'abo tasiyo 'ueonai be 'ugwae, 'Tasigu, 'ilobwenegu be 'aene kaiwe senasenamina matamuyega ya'ewayaule,' manuna 'oyo wate kegabugabu sinabwana matamuya 'imiyami nigeya 'u'ita'ita. Ona'ai'aila 'oyo 'ebweu tokabo, aga? Ta esi kegabugabu matamuyega 'uda gimi 'ewayaule, be 'enega 'udune 'ai'aila ta muliyega tasimuna matanega kaiwe senasenamina 'u'ewayaule.

Tomota 'idi bubuna nadigega kaiwe uwana
(Madiu 7:16-20, 12:33-35)

43 "Kaiwe bobo'ana nigeya sawesawenaya be uwana to'umalina 'iuwae. Nadigega wate kaiwe to'umalina nigeya sawesawenaya be uwana bobo'ana 'iuwae. 44 'Enega kaiwe 'ebweuna 'ebweuna uwadi 'ediyega tamwalamwalatonidi 'aene kaiwe nidi bobo'adi nai to'umalidi.

---

[r] **6:36** Ep 4:32; Sia 34:6-7 [s] **6:37** Ye 2:13 [t] **6:38** Ona 19:17 [u] **6:40** Yo 13:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ona'ai'aila, nigeya sawesawenaya be kwakwakwala 'ediyega damaya[v] uwana taloba. Wate nadigega nigeya sawesawenaya be buyubuyuwa 'enega sibweya[w] uwana taloba. 45 [x]Nadigega tai 'ina bubuna, 'abo tai 'ina nuwanuwa bobo'ana 'ina bubuna maibo'ana bobo'ana. Ta 'abo tai 'ina nuwanuwa to'umalidi, 'ina bubuna maibo'ana to'umalina. Manuna nuwanuwao nidi to'ase nadigega 'atemiya simiyami tuta yauyauna 'awamiyega siapweapwesa.

To'abi anuwao 'eluwa
(Madiu 7:24-27)

46 [y]"Ta to'ase manuna wa'awa 'Inapwanaegu, ta 'igu ona nigeya wada ematamatanedi. 47 [z]Ta 'abo yaita 'oyo 'umama 'eguya be 'igu ona 'unonodi be 'uguinuwedi, 'oyo 'imu bubuna nadigega 'ebweu to'abi anuwa yae'ita 'emiya. 48 To'abi anuwa nina nugana 'ina 'autui pa'alina 'ilobena, gulewa daisinamo 'enaya, ga 'ina anuwa 'ena i'abina. 'Enega tuta nina 'usana sinabwana 'imwa'uta ga muluwa 'idau, 'idau ga anuwa nina 'iununa ta nigeya 'igiegie to'umaliye, manuna 'autui bobo'ana 'ena 'i'abi. 49 Ta esiya 'abo yaita 'oyo 'igu ona 'unono namo ta nigeya 'uematamatane, 'oyo tuga 'atuwa to'abi anuwa nina kaukau daisinamo 'ena 'i'abina. Ta tuta nina muluwa 'iapwesa, anuwa nina 'iununa ga 'i'ebuiyena ta 'ieligeiya toilina."

Yesu tolosaiyao 'idi toloina 'ina 'ali'ei 'igie bobo'anena
(Madiu 8:5-13)

7 1 Ta Yesu 'ina ona tomota 'ediya ni'atu 'igumwala, ga 'enega 'iapwesa ga 'itauya Kapaneumi 'enaya. 2 'Asa nina 'enaya, tolosaiyao taudi me Loma 'adi toanugana 'ebweu, ma ina 'ali'ei simiyami. Ta 'ina 'ali'ei nina 'ioboboma 'ai'ailena, ta tuta gete 'enaya 'ile'oasa sinabwana, ta 'iabe 'imwamwawasa.

3 Ta toloina nina Yesu 'ina mai alena 'inonona, ga me Yudia 'idi 'inapwanao 'aidi 'ietunedi Yesu 'ena, be sisisida be 'aene Yesu 'ida mai, be 'ina 'ali'ei nina 'ida giebobo'ane. 4 Ta 'inapwanao nidi ni'atu simai Yesu 'ena ga si'awanoi, sigwae, "'Inapwana, nuwanuwama 'uma be tatatauya be gosemai 'ina 'ali'ei 'ebweuna 'ile'oasa 'uda giebobo'ane, 5 manuna tauna tai bobo'ana, ta wate maibo'ada me Yudia 'iobobomeda, ga 'ida anuwa tapwalolo 'i'abina."

6 'Enega Yesu 'itagwala ga ma'edi sitauya. Sitauya ga sena nina selabenaya siapwesa, ga toloina nina gosenao 'aidi wate 'ietunedi

---

[v] **6:44** *damaya:* Me Yudia 'idi kaiwe uwana 'ana esana pigi (fig), 'ana 'ita damaya uwana nadigega. [w] **6:44** *sibweya:* Me Yudia 'idi kaiwe uwana 'ana esana oine (grape), 'ana 'ita nadigega sibweya uwana. [x] **6:45** Ye 3:10-12; Md 12:35 [y] **6:46** Md 7:21 [z] **6:47** Ye 1:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu sabi 'etobode. Ta simai Yesu 'enaya ga sigwae, "'Inapwana 'ima toanugana 'igwae 'aene 'oyo tai sinabwayo 'enega nigeya 'ilobwelobwene be 'ululugu 'ina anuwaya. 7Ta wate nigeya 'ilobwelobweneyo be tauna ma'iyayo 'edaya waelobaloba. Ta esi nuwanuwana 'aene 'uda onamo be 'enega 'ina 'ali'ei 'ida bobo'ana. 8Ta wate 'enana gete nadigega 'igwae, 'Abo'agu loina yamwalamwalatoni, ta 'agu toloinao 'idi ona 'ana toematamatana, ta wate 'igu tolosaiyao yaloiloinedi, ta 'eguma 'ebweuna yaeonai "'Utauya", 'itatauya tuga; ta 'abo 'ebweu wate 'ena yagwae "'Umai," wate 'imama, ta 'abo 'igu topaisewa 'ebweu yaeona be yagwae, "Gete 'uguinuwe", 'ida guinuwa tuga.' "

9Gete ona nidi Yesu 'inonodiya ga nuwana 'iowana 'ai'aila, ta 'iasakowasi ga boda nidi simulimuliye 'ieonedi, 'igwae, "Ona'ai'aila, nigeya 'ebweu yaita wate yalobaloba me Isileli 'emiyega 'ina emisa tai gete nadigega."

10 [a]'Enega toepilialeale nidi siila limana toloina nina 'ina anuwaya, ga nada 'ali'ei nina silobena, ni'atu 'ibobo'ana.

Kwabula 'ebweuna natuna me'olotona mwawasega 'igietoolo limena

11Ta nigeya tuta dudulana mulinaya, Yesu 'itauya 'ebweu 'asa 'enaya, 'ana esana Neini. Ta 'ina tononoyao be wate boda sinabwana si'oayabuna. 12'Imai 'asa selabenaya ga tomwawasa ma 'ana to'aalao 'ilobedi siapweapwesama 'asa nina 'enega. Tomwawasa nina kwabula natuna, 'ebweunamo tuga. 'Enega kwabula nina boda sinabwana ma'enao sitautauya sabi sa'u 'ali'ali.

13 [b]Gote 'ena Yesu kwabula nina 'i'itena ga 'i'atenuwa 'ole'oleyena ga 'ieonena, "Geya'abo 'udedo." 14'Enega 'inao ga tomwawasa nina 'ana wadu 'igitoona ta to'aala nidi sitoolo enono. Ga Yesu 'igwae, "Tubuwau, 'utoolo." 15 [c]Ta tubuwau nina 'itoolo ga 'iona. 'Enega Yesu tubuwau nina 'i'au'ewena, ga sinana 'i'ebwa'ena.

16Gote 'ena tomotai nidi simatauta ga Yaubada situpuna, sigwae, "Palopita sinabwana ni'atu gete 'iapwesama. Gete Yaubada 'ina ayausa 'abo'ada 'ina tomotaiyao 'edaya." 17Gote 'ena Yesu alena silelewanena Yudia maibo'ana ta wate 'asa nidi selabenaya maibo'adi 'ediya.

Yoni togiebapitaiso 'ina 'ebesa Yesu manuna
(Madiu 11:2-6)

18Ta muliyega Yoni 'ana tomuliyao ale gete sisimanena 'idi 'ena'i 'ena. 19'Enega 'ina tononoyao 'eluwa 'ibwauyedi ga 'ieonedi, 'igwae, "Watauya be 'inapwana nina waenaide, nai tauna To'etosena nina manuna yaonaona, nai mali tai wate tada yamwa?"

---

[a] **7:10** Yo 4:51 [b] **7:13-15** Lu 8:41-42, 49-55 [c] **7:15-16** 1 Kin 17:21-24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20 Ta ni'atu simai Yesu 'enaya ga sieonena, sigwae, “Yoni togiebapitaiso
'ietunema ga 'amai sabi enaideyo, nai 'oyo To'etoseyana niyo, nai mali tai
wate 'ayamwa?”
21 Tuta gete 'enaya Yesu 'etamo tuga tole'oasao 'adi le'oasao, be
'adi muyao, be yaluyaluwa bi'i 'ediyega 'igiegie bobo'anedi, ta wate
tomatakebokebo matadi 'igie 'esasedi. 22 [d]'Enega muliyega siteluwa
nidi 'idi enaida Yesu 'ie'isena, 'igwae, “Waila be Yoni 'ena waemwasala
yage nidi 'eguyega ni'atu wanonodiya ta wa'itedi, nate: tomatakebokebo
matadi ni'atu si'esasediya, tolopegoi ni'atu sibobo'ana ga sitautauya,
tolepelo bwaladi sibobo'ana limana, totenatui ni'atu ona sinoono,
tomwawasa sitoolo limana, ta wate togomabeso tetela bobo'ana ni'atu
sinonona. 23 'Enega watauya be Yoni waeona be geya'abo manugu
'ienuenuwanaluwa, manuna 'abo yaita 'ina emisa manugu nigeya
'ineeneta, tauna 'ida gwausowala.”

Yesu 'ina simana Yoni manuna
(Madiu 11:7-19)

24 Yoni 'ina tononoyao nidi siila, ta Yesu 'ilolagata ga boda 'ediya
Yoni manuna 'isimana, 'igwae, “Lowa maibo'ami sena mwatui daitaya
watauya Yoni sabi nonona, ta to'ase nuwanuwami be 'aene wa'ita? Nai
nuwanuwami 'aene 'ebweu pwatula sinabwana yagila 'iniuniuye wa'ita?
25 Nai 'ebweu tai ma 'ana 'oama esaesa sabi 'itana? Nai nigeya, manuna
taudi ma 'adi 'oama esaesa toloina sinabwadi 'idi senaya simiyami ma idi
gwausowala. 26 Ta to'ase sana manuna ga watauya sena mwatui daitaya?
Nai wanuwena 'aene 'iabe palopita 'ebweu wa'ita, aga? Ona'ai'aila, tai
nina wa'itenaya palopitao 'isinabwa sinedi. 27 [e]Yoni nina manuna lowa
Yaubada 'ina ona Buki Tabu 'ena gete nadigega 'igimi simanena, 'igwae,
‘Gete 'igu toepilialeale yada etune matamuya 'itatauya be 'imu 'eda
'ikakali.’ 28 'Enega Yesu wate 'iona ga 'igwae, “Yoni tauna me bale'u
maibo'adi 'isinabwa sinedi, ta maibo'adi taudi Yaubada 'ina 'ebeloina
solanaya Yoni sisinabwa sinena.”
29 [f]'Enega pwalu nidi ta wate takisi 'ana to'ewao Yesu 'ina ona
getedi sinonona ga Yaubada situpuna, manuna taudi lowa Yoni 'igie
bapitaisoedi. 30 Ta esi Palisiyao be loina 'ana tomwalatoiyao Yaubada 'ina
nuwanuwa siguitoyasena, 'enega geya nuwadi be Yoni 'igie bapitaisoedi.
31 'Enega Yesu 'iona, “'Omi 'epata gete mwa'adega yada loesawa'i'i'esa
'imi bubuna manuna?” 32 Nai yada gwae, 'omi 'atuwa nadigega gogama
'ebe gimwane solanaya siesaesasala ta gosediyao 'ediya sibwaubwau,
sigwaegwae, ‘Gosemao, mwa'adega sa'i 'a'abi'abi sinaa ta nigeya wada

---

[d] **7:22** Ais 35:5-6; Md 15:30-31; Mk 7:32-37; Lu 5:12-13, 7:12-16 [e] **7:27** Mal 3:1; Lu 3:2-6
[f] **7:29-30** Md 21:32

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lausa, ta wate 'a'ewa'ewabamu ta nigeya wada dedoi.' 33 Loesawa'i'i gete
'ana mwalatoi 'aene, Yoni togiebapitaiso nina 'imai ga beledi nigeya 'i'e'ai
ta oine nigeya 'inumanuma, ta 'enega waona 'aene yaluyaluwa bi'i Yoni
'igie kabaleyena? 34 [g]Ta esi 'abo'agu Tomota Natuna yamai be ya'e'ai ta
yanumanuma, ta wate manugu walomugi, wagwaegwae, 'Tai getei to'ai
ta tonuma diidiga, ta wate takisi 'ana to'ewao be 'aidi wate toto'umalidi
'iegosigosiyanedi.' 35 Ta taudi tomwalatoi 'ai'aila ma'etamo 'idi guinuwa
bobo'adi 'ediyega mwalatoi 'ai'aila 'iapweapwesa."

Toto'umalina 'ebweu Yesu 'aena 'ibunamina

36 'Ebweu tuta Palisi 'ebweu, 'ana esana Saimoni, Yesu 'ibwauyena
be ma'iyana si'a'a. 'Enega Yesu 'ilugu Palisi nina 'ina anuwaya ga
'imiyatowa sabi 'e'ai. 37 Ta 'asa gote 'enaya 'ebweu waine toto'umalina
'imiyami. Waine nina ni'atu 'imwalamwalatoni 'aene Palisi 'ina anuwaya
Yesu 'i'e'ai. 'Enega bunama bobo'ana ma 'ana atu bobo'ana wawasae
'ime'ena, 38 ga Yesu deinaya 'itoolo ga 'idedoi ga mataselunega Yesu
'aena 'iepwasena, ga 'uya'uyanega 'aena 'ilo'i'ilidi, manuna waine nina
'uya'uyana dudulana, ta wate Yesu 'aena 'i'awamuidi ga bunama nina
'isiwena Yesu 'aenaya. 39 'Enega Palisi nina taunamo 'ena 'inuwanuwa
kwaiya 'igwae, "Tai gete, 'eguma tauna palopita, 'ida mwalatoni waine
gete 'igitogitoona tauna toto'umalina."

40 Ta Yesu 'ilolagata ga 'igwae, "Saimoni, nuwanuwagu be 'ebweu
yage yasimane 'emuya." Ga Saimoni 'igwae, "'Inapwana, to yage? 'Uda
eoneguma."

41 'Enega Yesu 'igwae, "'Ebweu toesaesa ta tomota 'eluwa 'igie
lowagedi, 'ebweuna 'ina lowaga nadigega paibi analedi kina, ta 'ebweu
nadigega pipiti kina. 42 Ta siteluwa nidi nigeya sawesawediya be
siyoyotula, 'enega toesaesa nina siteluwa nidi 'idi lowaga 'inuwataudi.
'Enega yaenaideyo, siteluwa nidi 'ediyega yaita 'idi 'inapwana nina
'ilokagutokiyena?"

43 'Enega Saimoni Yesu 'ina ona 'ie'isena, 'igwae, "Nai tai nina tauna
'ina lowaga sinabwana 'ilokagutoki."

Ga Yesu 'igwae, "O, ona'ai'aila." 44 [h]'Enega 'isanaila waine nina 'enaya,
ga 'igwae, "Saimoni, waine gete 'ina guinuwa manugu 'u'itena, nigeya
nadigega 'oyo. Manuna 'imu anuwaya yaluguma ta bwasi 'aegu 'ana
'utu manuna nigeya 'u'ebwa'ebwa'egu, ta esi waine gete mataselunega
'aegu 'i'utudi ga 'uya'uyanega 'ilo'i'ilidi. 45 Ta wate 'oyo aesota 'ana
'awamui nigeya 'uguiguinuwe 'eguya, ta tauna esi 'igu mai'unuyega
'aegu 'i'awa'awamuidi. 46 Nigeya wate bunamega 'ueoeoloigu, ta tauna
esiya 'ina bunamega 'aegu 'ieoloidi. 47 Tauna 'ina to'umalinao yaudi

---

[g] **7:34** Lu 5:30 [h] **7:44** Nug 18:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ni'atu yanuwataudi, 'enega 'iobobomegu sinabwana, ta esi 'abo yaita 'ina to'umalina gidalina be yanuwatau, 'ina oboboma 'eguya wate gidalina."

48 [i]'Enega Yesu waine nina 'ieonena, 'igwae, "'Imu to'umalinao ni'atu yanuwataudi."

49 Ta tomotai nidi taudi ma'enao si'e'a, Yesu 'ina ona sinonona ga taudimo 'ediya silomugi, sigwae, "Yaita sana gete be 'aene to'umalinao 'inuwataudi?"

50 Ga Yesu esi waine nina 'ena 'igwae, "'Imu emisa 'enega ni'atu 'etoseyana 'ulobena, 'enega ma imu gwausowala 'utauya."

Iine 'aidi Yesu 'ina lema 'ediya sie'isena

8 1 [j]Ga muliyega Yesu 'itoolo ga 'itauya 'asa sinabwadi be gidalidi 'ediya, Yaubada 'ina loina 'ana tetela bobo'ana sabi loguguyaena, ta 'ina tononoyao nidi site tuwelo ma'enao. 2 Ta wate 'aina iine ma'ediyao, nate taudi lowa 'ediyega yaluyaluwa bi'i Yesu 'iula apwesedi ta wate 'adi le'oasao 'igie bobo'anedi. Iine nidi nate Meli Magidala, tauna lowa 'enega yaluyaluwa bi'i sebeni Yesu 'iula apwesedi, 3 ta wate Yoana, tauna Kusa mwanena, Kusa nina Elodi 'ina toguinuwa, ta wate Susana be wate 'aidi iine ma'ediyao. Iine nidi taudi 'idi gwegweyega Yesu magosenao si'ita'i'isidi.

Atu 'ana onasemalimali
(Madiu 13:1-9; Maki 4:1-9)

4 Tomota yaudi 'asa yauna 'ediyega simai ga siegogonama Yesu 'enaya, ga Yesu ona semalimaliyega 'ie'itedi, 'igwae, 5 "Tobagula 'ebweu 'ina bagulaya 'itauya ga witi atuna 'ilelewanedi, ga 'aina atuna 'edaya sibe'u ga tomota siaebaebatudi, ta wate manuwa si'itedi ga simwa'utama ga si'enidi. 6 Ta 'aina atuna bwa'a logulegulewana 'enaya sibe'u ga sitabwa ga muliyega si'oapelu, manuna bwa'a nina nigeya gonitunamo. 7 Ta 'aina atuna kwakwakwala 'ediya sibe'u ga sitabwa enoenowa ta esi kwakwakwala 'iewaiwai ga 'ididi emwawasidi. 8 Ta 'aina atuna bwa'a bobo'ana 'enaya sibe'u ga sitabwama ga sisinabwa ga siuwa, ta 'ediyega sesoi bobo'ana silobena, manuna atu nidi 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega analedi silobedi."

'Enega Yesu boda 'ieonedi, 'igwae, "'Eguma matenami ona gete wada nono."

Atu 'ana onasemalimali 'ana li'ama
(Madiu 13:10-23; Maki 4:10-20)

9 Ta muliyega 'ina tononoyao Yesu sienaidena, sigwae, "'Imu ona semalimali nidi to'ase 'adi mwalatoi?"

---

[i] **7:48-50** Md 9:2-6 [j] **8:1-3** Lu 24:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 [k]Ga tauna 'igwae, "'Omi ni'atu Yaubada 'emiya 'itagwala be 'ina loina
sola'ai'ailidi 'ana tomwalatoiyao, ta esi tomota yaudi onasemalimali sinono
ta 'ana nuwasabwalena nigeya, ta wate 'ana mwalatoi si'ebe'ebese ta
geya'abo silobaloba. 11 [l]Ta ona semalimali nina 'ana li'ama gete nadigega:
Atu nina nate Yaubada 'ina ona. 12 Ta atu nidi 'edaya sibe'u taudi nate
tomota nidi ona sinono namo, ta Seitani 'imai ga 'atediyega ona nina
'i'ewa yaulena, 'enega geya'abo siemiemisa be 'aene Yaubada 'i'etoseyedi.
13 Ta atu nidi sibe'u bwa'a logulegulewana 'enaya, tomotai nidi taudi nate
Yaubada 'ina ona manuna sigwausowala, ta nigeya lamudi 'ipa'apa'ala
manuna 'idi emisa nigeya sinabwana, be 'abo 'ebetoo 'ediya 'iapwesa
'iabe sibebe'u. 14 [m]Ta atu nidi kwakwakwala 'ediya sibe'uya tomotai nidi
taudi ona nina sinono, ta 'idi nuwanuwa maibo'ana 'itautauya esaesao
be bale'u gwausowalinao ta wate yage yauna 'ediya, ta 'enega Yaubada
'ina ona 'ediya nigeya uwana 'ida apwesa. 15 [n]Ta atu nidi bwa'a bobo'ana
'ena sibe'uya, taudi nate ma idi 'atetagwala ona nina sinonona, 'enega
sie'alama'i'itana, ga Yaubada 'ina ona 'ediya 'iuwa 'ai'aila."

Mayale 'ana ona semalimali
(Maki 4:21-25)

16 Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, "Nigeya 'ebweu yaita mayale loeloe'abina
'isa'usa'u kwaiye 'ule nai sita 'ediyega, ta esi 'atamanaya 'isa'u be
'enega anuwa 'ana tomiyanao 'imaedanidi. 17 'Enega 'eguma to yage
'atemiya wakwaiyedi, ma'etamo maedana nina 'igieapwese. Ta to'ase
sa'usa'ukwaiyina, ma'etamo yage nidi 'iloapwese 'atamanaya.
18 [o]'Enega wanuwa'i'isi be ona waenono 'ai'aila. Manuna 'eguma yaita
'enaya Yaubada 'ina gwegwe 'imiyami 'iabe gwegwe nina 'iloeposeyane.
Ta yaita 'enaya nigeya Yaubada 'ina gwegwe 'imiyami, ta taunamo
'inuwena 'aene Yaubada 'ina gwegwe 'ena 'imiyami, 'iabe Yaubada
gwegwe nidi 'enega 'i'ewa yauledi.

Yesu sinana be tasinao si'ebesena
(Madiu 12:46-50; Maki 3:31-35)

19 Ga muliyega Yesu sinana be tasinao simai sabi 'itana, ta pwalu
sinabwa wawasae, 'enega nigeya sawesawenaya be silulugu Yesu 'enaya.
20 Ta ona namo sietunena, sigwae, "'Inapwana, sinayo be tasimwao wa'ita
apwesa 'atamanaya sitootoolo, ta nuwanuwadi 'oyo."
21 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Nigeya taudimo, ta esi 'eguma
yaisigedi Yaubada 'ina ona sinono be siematamatane taudi sinagwao nai
tasigwao."

---

[k] **8:10** Lu 10:21 [l] **8:11** 1 Pi 1:23 [m] **8:14** Lu 18:18, 22-24 [n] **8:15** Yo 6:28-29; Ye 1:22
[o] **8:18** Md 25:20-29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu yagila be lisu 'iba'edi
(Madiu 8:23-27; Maki 4:35-41)

22 'Ebweu tuta Yesu ma ina tononoyao sigelu ga 'ediya 'isimana, 'igwae,
"Taabala mali esenaya." 'Enega situpa, 23 ga sipilipili ta Yesu 'i'eno'eno ga
'i'eno mwataya. 'Enega wediliya sinabwana 'itowama ga lisu sinabwana
sisiwasiwa taona wagaya ta selabenaya be sidadamana. 24 'Enega
tomotai nidi Yesu silowanowanona ga sigwae, "'Inapwana 'utoolo, 'iabe
tadadamana!" 'Enega Yesu 'itoolo ga yagila be lisu 'iba'edi, 'igwae,
"Walosa'u!" 'Enega silosa'u ga 'isiwalowa.
25 [p]Ga Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "Mwa'adega? Nai nigeya
waemiemisegu, aga?" Ta taudi siomayamaya ta wate nuwadi 'iowana, ga
taudimo 'ediya sigwae, "To tai sana gete? Ga yagila be lisu 'iloinedi ga
'enana siematamatanena!"

'Ebweu tai solanega yaluyaluwa bi'i yaudi siapwesa
(Madiu 8:28-34; Maki 5:1-20)

26 Ta ni'atu Galili mali senaya siabala ga silugu me Gelasine
'idi le'awaya. 27 'Enega Yesu 'isuya dabalaya ta 'ebweu tomiya'asa
'iapwesama. Tai nina lowa solanaya yaluyaluwa bi'i silugu ga 'ena
simiyami. Ta tai nina tuta dudulana 'oama nigeya 'ida 'otena, ta anuwa
'ediya nigeya 'ida miyana, ta esiya 'ina 'ebemiya 'ali'ali duluina 'ediya.
28 [q]'Enega tai nina Yesu 'i'itena, ga 'ibwau ta 'ibe'usana mwa'uta, ga
'ibwautoila, 'igwae, "Yesu ye, 'oyo Yaubada To'ewaiwai sana Natuna,
to'ase 'utootoo be 'aene 'uguinuwe 'eguya? Tuwa! Geya'abo 'uda giegie
'elouyaegu." 29 Ona gete 'i'inanena manuna Yesu ni'atu 'ieonena, 'igwae,
"Yaluyaluwa bi'i niyo, tai gete 'enega 'uapwesama."
Ta wada nuwa'i'isi 'aene tai nina lowa tuta yauna yaluyaluwa nina
'igiegie kabaleyae, 'enega sigiyaina ga nimana be 'aena siyoniyonidi
malakwa kainumu 'ediyega, ta tuga kainumu nidi 'ilasalasadi ta wate
yaluyaluwa nina tai nina 'itauyena sena mwatui daitaya.
30 'Enega Yesu tai nina 'ienaidena, 'igwae, "Mwa'adega 'amu esana?" Ga
tauna 'igwae, "'Agu esana Tomoyauyau", manuna yaluyaluwa bi'i yaudi
ni'atu silugu solanaya ga simiyami.

31 Ta yaluyaluwa nidi 'enadi Yesu 'enaya sisida waiwai sigwae, "Geya'abo
'uulaula mwa'utema gaula 'ebe esilae 'enaya, 32 ta esi 'uda etunema be 'alulugu
bawe mabodadi gotedi siduwaduwala 'oyaya 'ediya." 'Enega Yesu 'itagwala, 33 ga
siapwesa tai nina 'enega ga bawe 'ediya silugu. Gote 'ena bawe nidi siekabaleya
ga maibo'adi sipili bulibuliyasu, ga babagega sibe'u ga olaya sidamana.

---

[p] **8:25** Mk 9:20-24 [q] **8:28-29** Lu 4:34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34 Ta bawe 'adi to'ita'i'itao bawe nidi 'idi esilae si'itena ga simatauta,
'enega sidena ga sitauya 'asaya ga ale nina to'ase nadigega si'itena
sisimanedi 'asa sinabwana be 'asa gidalidi tomotenidi 'ediya. 35 'Enega
tomotai nidi simai be 'aene taudi matadiyega sida 'ita to'ase 'iapwesa.
'Enega Yesu 'ena simai ga tai nina si'itena lowa yaluyaluwa bi'i solanaya
simiyami ni'atu 'ibobo'ana ga 'oama 'i'otena ta Yesu 'aena selabenaya
'imiyatowa. Gote 'ena maibo'adi simatauta.
36 Ta toepilialeale nidi tomotai 'ediya siemwasala mwa'adega tai nina
'ibobo'ana'esa. 37 'Enega me Gelasine maibo'adi simatauta sinabwana ga
Yesu sie'idi'idiyena be 'aene 'ida ebesinedi. 'Enega Yesu wagaya 'idolo
sabi gelu be sitatauya.
38 Ta tai nina ni'a 'igie bobo'anena Yesu 'ena 'isida, 'igwae,
"Sawesawenaya yamuliyeyo?" 'Enega Yesu 'ieonena, 39 "Nigeya. Ta esi
'uila be 'utauya 'asaya be to'ase nadigega Yaubada 'emuya 'iguinuwena
'uda simana dadane." 'Enega tai nina 'itauya 'asa nina solanega ga Yesu
'ina guinuwa waiwaina 'ietetela tomiya'asa maibo'adi 'ediya.

Yailo natuna 'ile'oasa
(Madiu 9:18-19; Maki 5:21-24)

40 Ta Yesu ma ina tononoyao siabala limana, ga boda sinabwana
ma idi gwausowala siaesotena, manuna tauna tuga manuna
siyamwayamwa.
41 'Enega 'ebweu tai 'iluapwesama, 'ana esana Yailo, tauna 'idi anuwa
tapwalolo 'ana to'ita'i'ita. 'Imai ga Yesu 'aenaya 'ibwago sanamwa'uta
ta 'igwae, "'Inapwana tatauya 'igu anuwaya, 42 be natugu 'ile'oasa
sinabwana 'ugie bobo'ane. Tauna tuga 'ebweuna namo natuguna, 'ana
yakwala tuwelo, anuwaya 'i'eno'eno, tuta gidalina be 'imwamwawasa."
'Enega ma'iyana sitauya.

Waine 'ebweuna Yesu 'ana 'oama 'igitoona
(Madiu 9:20-22; Maki 5:25-34)

Ta ni'atu Yailo ma'iyana 'edaya sitautauya ta boda sinabwana
simuliyedi, ta siegigigila.
43 Ta boda nidi soladiya 'ebweu waine ma'edi, ma 'ana le'oasa. Le'oasa
nina nate lalana 'idaudau yakwala tuwelo 'ediya, ta tuga 'etamo 'idaudau.
Tuta yauna togile'oasa sitootoo be 'aene sigie bobo'ane, ta nigeya
sawesawediya.
44 'Enega waine nina Yesu mulinega 'imai ga 'ana 'oama tupitupina
'igitoona, ga lalana 'ina dau 'iyapasa manini.
45 'Enega Yesu 'ilosuyaena, 'igwae, "Eei! Yaita 'igitoogu?" Ga maibo'adi
sieyaseyaseya, ta esi Pita 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, nai boda nidi
siegigigila ga siesetupedi 'emuya."

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46 [r]Ta Yesu 'igwae, “Nigeya! 'Ebweu yaita nai 'agu 'oama 'igitoona,
manuna yalotoona 'aene 'eguyega waiwai 'iapwesa ga togitoona nina 'ena
'iabala.”
47 Ta waine nina 'imwalatonina 'aene Yesu ni'atu 'ina guinuwa
'isinapuna, 'enega 'imai ga ma ina dedela 'ibe'u sanamwa'uta Yesu
'aenaya, ga boda matadiya 'ina gitoona 'alena 'isimana apwesena, 'igwae,
“'Inapwana, nuwanuwagu be yabobo'ana, 'enega 'amu 'oama yagitoona,
ga yabobo'ana manini.”
48 Ta Yesu waine nina 'ieonena, 'igwae, “Natugu, 'imu emisa 'enega
ni'atu 'ubobo'ana. 'Utoolo be ma imu gwausowala 'utatauya.”

Yailo natuna mwawasega Yesu 'igie toolona
(Madiu 9:23-26; Maki 5:35-43)

49 Tuta nina Yesu 'ionaona waine 'enaya Yailo anuwega 'ina toguinuwa
'ebweuna ale 'ime'ena Yailo nina 'ena, 'igwae, “'Ena'i, natuyo ni'atu
yawasina 'igumwala, ta geya'abo toe'ita nina 'ina tuta 'umudamudali.”
50 Ale gete Yesu 'inonona ga Yailo 'ieonena, 'igwae, “Geya'abo 'u'ate'ate
sa'ala. Ta esi 'uemisegu 'aene natuyo 'iabe 'ibobo'ana.” 51 'Enega sitauya
ga 'asaya siapwesa, ga Yesu boda maibo'adi 'i'etobodedi be geya'abo
anuwa nina 'ena silugulugu, nate namo nuwanuwana Pita, be Yoni, be
Yemesa, ta wate gwama nina tamana be sinana ma'enao silulugu.
52 Ta boda anuwaya 'etamo tuga sidedoi ta wate si'ewabamu gwama
manuna. 'Enega Yesu 'i'etobodedi, 'igwae, “Tuwa! Dedoi walosa'u.
Manuna gwama nigeya 'imwawamwawasa, ta esi 'i'eno mwataya tuga.”
53 Ta maibo'adi Yesu siedagiyena manuna simwalatonina 'aene gwama
nina ni'atu 'imwawasa.
54 'Enega Yesu gwama nimanaya 'igiyaina ta 'ieonena, 'igwae, “Negeyo,
'utoolo.” 55 Ta gwama palupaluna yawasina 'iilama ga 'itoolo. Ga Yesu
gwama nina sinana be tamana 'ediya 'igwae, “Masula wa'ebwa'e be
'i'a'a.” 56 [s]Gote 'ena tamana be sinana nuwadi 'iowana 'ai'aila. Ta Yesu
wate 'iemataluwedi, 'igwae, “Geya'abo 'ebweu yaita 'ena wasimasimana
'igu guinuwa gete manuna.”

Yesu 'ina tononoyao 'ietunedi sabi paisewa
(Madiu 10:5-15; Maki 6:7-13)

9 1 Ta Yesu 'ina topaisewao site tuwelo 'ibwau egogonedima ga 'adi
loina be waiwai 'i'ebwa'edi be 'enega sawesawediya yaluyaluwa
bi'i tomota 'ediyega sida ula apwesedi, ta wate 'adi le'oasao sida
giebobo'anedi. 2 'Enega 'ietunedi be 'aene Yaubada 'ina etoloina tomotai
'ediya sida loguguyae, ta wate le'oasao sida giebobo'anedi. 3 [t]Ta wate

---

[r] **8:46** Lu 6:19 [s] **8:56** Md 8:4 [t] **9:3-5** Lu 10:4-11; Gu 13:51

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ina guguya 'ena 'iloinedi, 'igwae, “Geya'abo 'ebweu to'ase wa'ewa'ewa. Geya'abo 'etoguna nai tana nai masula nai mani, nai 'ami 'oama 'eluwena. 4 Ta 'abo to anuwa 'ena sibwauyemi be walulugu, anuwa nina 'ena wae'owaga be 'ana laba sena nina wapilisine. 5 Ta 'eguma to 'asa 'ena nigeya si'au'au'ewami 'idi anuwa 'ediya, 'asa nina nedilina 'aemiyega waloutuutu yauledi ta wapilisinedi be 'enega wae'itadi 'aene 'iabe mwau 'ediya 'iapwesa.”

6 Ta 'enega tononoyao nidi sitauya ga sena maibo'adi 'ediya sisakowasi ga tetela bobo'ana siloguguyaena, ta wate tole'oasao sena 'ebweuna 'ebweuna 'ediya sigie bobo'anedi.

Elodi nuwana 'iowana Yesu manuna
(Madiu 14:1-12; Maki 6:14-29)

7 [u]Gote 'ena Elodi, tauna Galili 'ana toloina, yage getedi siapweapwesa aledi 'inonodi ga nuwana 'iowana sinabwana manuna 'aidi tomota sigwae, “Yoni togiebapitaiso 'aene ni'atu mwawasega 'itoolo limana,” 8 ta 'aidi sigwae, “Nigeya, Ilaitiya 'iapwesama,” ta wate 'aidi sigwae, 'aene “Tauna 'ebweu palopita lowaenei 'imwawasa ga gete tuga 'itoolo limanama.” 9 [v]'Enega Elodi wate 'igwae, “Yoni ni'atu 'abo'agu 'igu loinega ga 'otona si'upwena. Ta to tai sana gete sionaonae.” Gote 'ena Elodi 'itoo waiwai be 'aene Yesu 'ida loba.

Yesu tomota yaudi 'ie'enidi
(Madiu 14:13-21; Maki 6:30-44; Yoni 6:1-14)

10 Ta ni'atu Yesu 'ina toguinuwao nidi 'idi sakowasiyega siilama ga 'idi guinuwa maibo'ana siemwasalina Yesu 'enaya. Ga muliyega 'idi 'inapwana nina 'i'au'ewedi ga ma'enao sitauya 'ebweu 'asa, 'ana esana Beteseida 'enaya, be 'aene taudimo nada sida miyami. 11 Ta nigeya sawesawediya, manuna boda ale sinonona, ga wate Yesu nina simuliyena ga simai 'enaya. 'Enega Yesu 'ediya 'itagwala ga Yaubada 'ina loina manuna 'ie'itedi, ta wate 'adi le'oasao 'igie bobo'anedi.

12 Simiyami ga sinala 'isuguwa, ta site tuwelo nidi simai ga Yesu sieonena, sigwae, “'Inapwana, boda getedi 'uda etunedi be siila 'asa selabedaya 'ediya, be nada masula be 'ebe'eno si'ebesa, be 'enega 'ediya sieyawai'ata. Manuna bada sa'i sena mwatui daita.”

13 'Enega Yesu 'ediya 'igwae, “Mwa'adega, 'omi geya'abo wae'enidi, aga?”

Ta taudi sigwae, “Mwa'adega sana batu 'a'e'ai'esedi? Manuna 'ama masula nigeya yauna. Beledi nima ta iyana 'eluwa situpwa. Nai nuwanuwayo 'aene 'atatauya be boda nidi 'adi masula 'agimwane, aga?”

---

[u] **9:7-8** 1 Kin 17:17-24 [v] **9:9** Mk 6:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 Ta boda nidi 'ediyega tai dimo 'adi yau nadigega paibi tausani.
'Enega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "Tomotai nidi waweyalidi
be 'idi boda 'ediya wasa'udi, nadigega tomotai pipiti boda 'ebweuna
'ebweuna 'ediya, be nadigega simiyatowa'esa." 15 Ta 'ina loina nina
maibo'ana nadigega siguinuwena, ga simiyatowa 'idi boda 'ediya.
16 'Enega Yesu beledi nima ta wate iyana 'eluwa 'i'ewedi, ga galewaya
'i'itatu'e, ga masula nidi manudi 'iona oboboma. Ta muliyega 'igitomwedi
ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi be sida eguyaiye tomota 'ediya. 17 'Enega
maibo'adi si'ai ga gamwadi 'ipawa, ta masula tupwatupwadi siegogonedi,
ga kodo tuwelo siloemaedi.

Pita 'ina simana 'aene Yesu tauna To'etoseyana nina
(Madiu 16:13-19; Maki 8:27-29)

18 'Enega Yesu ma ina tononoyao sitauya, ga muliyega Yesu tebweuna
'imiyami, ga Yaubada 'ena 'isidasida. Ta 'ina sidasida 'igumwalaya ga 'ina
tononoyao 'ienaida 'ediya, 'igwae, "Mwa'adega tomota 'idi ona manugu,
'aene 'abo'agu yaita?"
19 [w]Ta tonono nidi sigwae, "Tomota 'aidi siona 'aene 'oyo Yoni
togiebapitaiso, ta 'aidi sigwae 'aene 'oyo Ilaitiya, ta 'aidi sigwae 'aene
'oyo 'ebweu gimipalopita mwawasega 'utoolo limanama."
20 [x]'Enega wate 'ienaidedi, 'igwae, "Ta 'omi mwa'adega 'imi nuwanuwa
'aene 'abo'agu yaita?"
Ga Pita 'igwae, "'Oyo To'etoseyana, Yaubada 'enega."
21 Gote 'ena Yesu 'ina tononoyao 'iloina pa'aledi be geya'abo
sisimasimane tomota 'ediya. 22 'Enega wate 'ieonedi, 'igwae, "'Abo'agu
Tomota Natuna be ma'etamo 'elouya sinabwana yaloba. Manuna
'Inapwanao be totaliyao sinabwadi ta wate loina 'ana toe'itao 'iabe
sie'idi'idiyegu be siloemwawasigu, ta 'asiyata 'etonina 'enaya Yaubada
'ida gietoolo limagu."

Yesu 'ana muliya manuna
(Madiu 16:20-28; Maki 8:30, 9:1)

23 [y]'Enega muliyega maibo'adi 'ediya 'igwae, "'Eguma yaita 'oyo
nuwanuwayo be 'umuliyegu, geya'abo tauyo manuyo 'unuwanuwa. Ta esi
tauyo 'amu kelose 'u'aali 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna, be 'enega 'umuliyegu.
24 Ta 'eguma yaita yawasi 'iegagale, ma'etamo yawasi nina 'iloseye. Ta
'eguma yaita yawasina manugu 'itagwale be 'imwamwawasa, tauna 'iabe
yawasina bobo'ana 'iloba. 25 'Eguma 'ida esaesao sinabwa wawasae talobadi
nate yage besobeso, ta esi yage sinabwana nate yawasida bobo'ana. Manuna
'eguma yawasida bobo'ana taloseyedi, nate mwau wawasae.

---

[w] **9:19** Mk 6:14-16 [x] **9:20** Yo 6:68-69 [y] **9:23** Md 10:38-39

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26 [z]"'Abo'agu Tomota Natuna, ta 'abo yaita 'oyo manugu 'uomayamaya
ta wate 'igu e'ita manuna 'uomayamaya be 'ueyaseyaseyegu, ma'etamo
yada eyaseyaseyeyo tuta nina 'abo ma 'agu tupu yailama, ta wate
Tamagu be 'ina aniloseyao ma idi esaesa ma'egwao. 27 Yaona 'ai'aila
'emiya 'aene tomota 'aimi geya'abo wamwawamwawasa ga 'ana laba
Yaubada 'ina loina mamata 'ite'itemiya 'iapwesama bemi.

Yesu 'ana 'ita 'idumaduma
(Madiu 17:1-8; Maki 9:2-8)

28 [a]Ona nidi getedi sigumwala ga nadigega wiki 'ebweuna mulinaya,
ga Pita be Yoni ta wate Yemesa Yesu 'i'au'ewedi ga ma'enao situ'e 'ebweu
'oya 'ena sabi sidasida Yaubada 'enaya. 29 Ta 'etamo tuga Yesu 'isidasida
ga maninina 'ana 'ita maibo'ana 'idumaduma, ta wate 'ana 'oama 'ana
'ita wakewakeke 'ai'ailina. 30 [b]Gote 'ena tai 'eluwa siapwesa, ga Yesu
ma'ediya si'awa'awagwae, taudi nate Mosese be Ilaitiya. 31 Taudi wate
'ediyega maedana 'isaesae, ta Yesu ma'ediya sieonaona Yesu nina 'ina
mwawasa 'etamo Yelusalema 'enaya manuna.
32 Ta Pita magosenao ni'atu si'eno mwataya, ta muliyega si'enotoolo, ga
maedana sinabwana si'itena 'isae Yesu magosenao 'ediya. 33 Ga muliyega
be siteluwa nidi Yesu sipilisine, ta Pita 'ilolagata ga 'igwae, "'Inapwana,
bobo'ana 'eguma tai nidi siteluwa ma'edao bada tada miyami, be 'enega
'imi yoeyoe 'etoi 'a'abidi, 'ebweuna 'oyo manuyo, ta 'ebweuna Mosese
manuna, ta wate 'ebweuna Ilaitiya manuna." Nate Pita 'ionaona besobeso
tuga.
34 Pita 'ina ona ma'etamo nigeya 'ilosalosaloni, ta etanidiya pwana
'imwa'utama ga 'itala kabobodi, 'enega tonono nidi simatauta.
35 [c]Ta pwana 'enega 'ebweu 'enana sinonona, 'igwae, "Gete Natugu
bobo'ai'ailina, 'ina onao wada nonodi." 36 Ta ni'atu 'enana nina
'igumwala, ga Yesu tebweuna si'itena 'itootoolo. Tuta nina gote 'enaya
to'ase nadigega matadiyega si'itena nigeya 'ebweu wate yaita 'ena
sisimasimane, ta sikwaiyena.

Yesu gwama 'igie bobo'anena
(Madiu 17:14-18; Maki 9:14-27)

37 Ni'atu tomwa 'iulisina ga Yesu ma ina tononoyao 'oyega simwa'uta
'asaya ga boda sinabwana ma'ediyao sielobaloba. 38 Ta 'ebweu tai boda
nidi 'ediyega Yesu 'i'itena ga 'ibwau, 'igwae, "Toe'ita, nuwanuwagu be
natugu 'uda giebobo'ane, tauna natugu 'ebweuna namo tuga. 39 Ta tuta
yauna 'abo yaluyaluwa bi'i gwama nina 'igiyai, natuguna 'ibwaubwau
sinabwana ta 'ana lobwebwai manuna 'itatai ta 'awanega busobuso

---

[z] **9:26** Lu 12:9 [a] **9:28-35** 2 Pi 1:17-18 [b] **9:30-31** Lu 13:33 [c] **9:35** Md 12:17-18; Lu 3:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

siapweapwesa. Tuta yauyauna nadigega 'igiegie 'elouyae. 40 Ta 'imu tonono nidi ni'atu yasidedi be 'aene yaluyaluwa bi'i nina siula apwese, ta nigeya sawesawediya."

41 'Enega Yesu 'ediya 'igwae, "'Omi sana mwa'adega? Ga debami pa'ala yaita! Nai nigeya waemiemisegu, aga? Ni'atu 'imi debapa'ala 'enega yalo'ame'ame." 'Enega tai nina 'ieonena, 'igwae, "Natumuna 'ume'e 'eguya." 42 Ta ni'atu gwama nina 'imai Yesu 'ena, ga yaluyaluwa bi'i gwama nina 'iula mwa'utena bale'uya ga 'itaiya. 'Enega Yesu 'iloina ga yaluyaluwa nina 'iapwesa ga gwama 'ibobo'ana. Ga muliyega Yesu gwama nina 'i'au'ewena tamana 'ena.

Yesu 'ionalimana 'ina mwawasa manuna
(Madiu 17:22-23; Maki 9:30-32)

43 Tuta gote 'enaya tomota maibo'adi Yaubada 'ina waiwai ni'atu si'itenaya, 'enega nuwadi 'iowana sinabwana.

Ta tomotai nidi 'etamo sinuwanuwa owana, ta Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, 44 [d]'igwae, "'Igu ona gete 'iabe yasimane 'emiya wada nuwa'i'ita 'ai'aili, nate Tomota Natuna[e] 'iabe sisipupuye be 'ana talauwalao 'ediya si'e'ebwayae."

45 Gote 'ena 'igiekwani 'ai'ailidi, 'enega nigeya sawesawenaya be yage gete manudi nuwadi 'isabwalena, ta Yesu 'ena nigeya sienaenaida be 'aene 'ida giemaedana 'ediya, manuna simatauta.

Tonugana taudi tomuliya
(Madiu 18:1-5; Maki 9:33-37)

46 [f]'Enega muliyega tonono nidi siegewagewana 'aene yaita 'ediyega 'adi toanugana.

47 Ta Yesu sa'i ni'atu 'idi nuwanuwa 'imwalatonina. 'Enega 'ebweu gwama 'i'au'ewenama ga selabenaya 'ietoolona, ta 'ieonedi, 'igwae, 48 "Gwama gete wa'ita. 'Abo yaita 'oyo gwama gete nadigega manugu 'uobobome, 'oyo nate ni'atu 'uobobomegu, ta wate 'agu Toetune nina ni'atu 'uobobomena. 'Enega 'abo yaita 'emiyega 'ana esana nigeya sinabwana tauna 'iloetana sinemi."

'Abo yaita tauna nigeya 'ietaetalauwaleda tauna 'ilemelemeda
(Maki 9:38-40)

49 Ta Yoni 'ilolagata ga 'igwae, "'Inapwana, 'ebweu tai 'a'itena ta 'amu esanega yaluyaluwa bi'i 'iulaula apwesedi. 'Enega 'a'etobodena, manuna tai nina nigeya 'ida boda."

---

[d] **9:44** Lu 9:22 [e] **9:44** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keliso. [f] **9:46** Lu 22:24-27, 14:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

50 Ta Yesu 'igwae, “Geya'abo wa'eto'etobode! Manuna 'abo yaita
tauna nigeya 'ietaetalauwalemi, tauna 'ami tolema.”

Me Samelia 'aidi Yesu sie'idi'idiyena

51 [g]Ni'atu 'asiyata 'iloselabena be Yesu 'iila limana galewaya, 'enega 'ina
nuwanuwa 'isa'una be 'aene 'itatauya Yelusalema. 'Enega 'itoolo ga ma
ina tononoyao sitauya. 52 Sitautauya ta Yesu 'ina tononoyao 'aidi 'ietune
nuganedi, me Samelia 'idi 'asaya, be 'aene 'ebe eyawai'ata manudi sigibubu.
53 Ta esi tomiya'asa nidi nigeya 'ediya sitagwatagwala, manuna sinuwena
Yesu nigeya 'idi 'asa 'ena 'itautauya ta esiya 'itautauya Yelusalema.
54 Ta Yemesa be Yoni ona gete sinonona, ga Yesu 'ena sigwae,
“'Inapwana, mwa'adega? Sawesawenaya taloina be kaiwe
sabesabeluluna galewega 'imwa'utama be 'i'ala egumwalidi?”
55 Ta Yesu 'igwae, “Tuwa! Geya'abo nadigega.” 56 Ga 'enega mali
'asaya silaga.

Tomota sitetoi nuwanuwadi be 'aene Yesu simuliye
(Madiu 8:19-22)

57 Ta ni'atu sitautauya, ga 'ebweu tai 'imai ga Yesu 'ena 'igwae,
“'Abo'agu nuwanuwagu be yamuliyeyo. To sena 'ena 'utautauya,
'abo'agu yada muliyeyo.” 58 'Enega Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae,
“Kedewa bomitawa ma idi gaula ta wate manuwa ma idi newa, ta
'abo'agu Tomota Natuna nigeya 'igu 'ebe 'enomo.”

59 [h]'Enega 'eluwena wate 'imai ga Yesu tai nina 'ena 'igwae,
“'Umuliyegu.” Ta tauna 'iona, “'Inapwana, 'uda tagwalegu be nugana
yaila be tamagu yayamwa 'ina mwawasa manuna be yada sa'u 'ali'aliye
ta muliyega yamuliyeyo.” 60 Ta Yesu 'igwae, “Tuwa nada tamayo, ta taudi
tomwawasa 'idi tomwawasao sida sa'u'ali'aliyedi. Ta 'oyo esiya 'imu
paisewa 'aene 'uda etosimana Yaubada 'ina etoloina manuna.”
61 Ta 'etonina wate 'imai, ga 'igwae, “'Inapwana, bobo'ana be yamuliyeyo,
ta 'uda tagwalegu be nugana yada ila be 'igu susuyao 'ediya yada lokaiyoni
ta muliyega yamuliyeyo.” 62 [i]'Enega Yesu wate 'ieonena, 'igwae, “'Eguma
yaita 'oyo nuwanuwayo be 'upaisewa ta ma imu enuwanaluwa, nigeya
'ilobwelobweneyo be Yaubada 'ina 'ebeloina manuna 'upaisewa.”

Tomuliyao yaudi 'ietunedi

10 1 [j]Tuta gete mulinaya, Yesu 'aina wate 'ana tomuliyao 'iesinuwedi,
sebeniti 'adi yau, ga 'eluwa 'eluwa 'ietune nuganedi 'aina 'asa
'ediya be toni'asa sigibubudi Yesu 'ina mai 'ediya manuna.

---

[g] **9:51** Lu 17:11 [h] **9:59** Lu 14:26, 33 [i] **9:62** Pi 3:13 [j] **10:1** Mk 6:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 [k]Ta 'ieonedi, 'igwae, “Sesoi bobo'ana ta tosesoi 'omi pu'epu'emimo,
'enega Tonibagula 'enaya wasisida be topaisewao 'ida etunedi 'ina bagulaya
sabi sesoi. 3 Ta wada nuwa'i'isi 'aene 'abo'agu yaetuetunemi 'omi nadigega
sipi panapanaisimi watautauya kedewa bosasa gamwagamwanidiya.
4 [l]“Geya'abo mani wa'ewa'ewa, nai masula makwalisidi, nai 'ami
'aelawa wa'ewa'ewadi. Ta 'abo 'edaya watautauya geya'abo tomota 'ediya
wa'awa'awagwae liya.
5 “Ta 'abo 'ebweu anuwa 'enaya walulugu, nugana wada ona, wagwae,
“Nuwasiwalowa 'emiya.” 6 Ta 'eguma nuwasiwalowa 'ana toguinuwao
simiyami, 'imi oboboma 'ediya 'ida miyaataya. Ta 'eguma nigeya,
oboboma nina 'ida ila limanawa 'emiya.
7 [m]“Ta 'abo anuwa nina gete 'enaya wamiyami, be to'ase 'ami masula
nai 'ami bwasi matamiya sisa'u, wada 'ani, manuna topaisewao
'ilobwenedi be 'adi niyaula siloba. Ta geya'abo watautauya mali anuwa
'ediya, ta esi anuwa nina 'ena wagimilugu 'ena tuga wada miyami.
8 “Ta 'abo to 'asa 'enaya siaesotemi be 'ediya walulugu, be to'ase
matamiya sisa'u apwese, wada 'ani tuga. 9 Ta wate 'asa nina 'ena
wamiyami 'idi tole'oasao wada giebobo'anedi, ta wate toni'asao
waeonadi, wagwae, ‘Yaubada 'ina loina selabenaya be 'iapwesa 'emiya.’
10 [n]Ta 'abo to 'asa 'enaya waapwesa be sie'idi'idiyemi, mwaumwauya 'eda
'ediya waaila ta waeonadi, wagwae, 11 ‘Wa'ita, 'imi 'asa nedilina 'aemega
'aloutuutu yaule, be wada mwalatoni 'aene ni'atu Yaubada 'ina loina
selabemiya 'imiyami.’ 12 [o]Ona'ai'aila, ma'etamo bwa'omatana 'ana tuta
'enaya, taudi 'asa nidi siguitoyasemi loina sinabwa wawasae siloba, ta
nigeya nadigega me Sodoma 'adi loina.”

'Aina sena 'ediya nigeya Yesu siemiemise
(Madiu 11:20-24)

13 [p]'Enega sena nidi 'ana tomiyanao 'ieonedi, 'igwae, “Me Kolesini be
me Beteseida nuwa'ole'olemi sa'i. Manuna 'ebe nuwaowana nidi ni'atu
yaguinuwedi 'emiya ta esi nigeya wanuwanuwa'ebuni, ta esi 'eguma me Taiya
be me Saidoni 'ediya yada guinuwenaya nai lowaenei ni'atu sida nuwa'ebuni,
be kumata 'adi 'oamao sida 'otedi be kwausa 'ediyega sida kwausidi, be
sie'itaedi 'aene 'idi bubuna to'umalina 'ediyega ni'atu sinuwa'ebuni. 14 Ta esi
'omi nigeya 'ai'aila, 'enega bwa'omatana 'ana 'asiyata 'enaya Yaubada 'iabe
me Taiya be me Saidoni 'i'atenuwa 'ole'oleyedi, ta 'omi geya'abo. 15 [q]Ta me
Kapaneumi 'omi mwa'adega, 'aene wagitu'eyemi galewaya, aga? Geya'abo
sa'i! Ta esi tomwawasa 'idi 'asa 'ubuninaya sida ulamwa'utemi.”

---

[k] **10:2** Yo 4:35 [l] **10:4-11** Md 10:7-14 [m] **10:7** 1 Ko 9:6-7; 1 Ti 5:18
[n] **10:10-11** Gu 13:50-51 [o] **10:12** Nug 19:24-25, 27-28 [p] **10:13** Ioe 3:4-8; Emo 1:9-10;
Sak 9:3-4 [q] **10:15** Ais 14:13-15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 [r]'Enega 'ana tomuliyao nidi 'ediya 'igwae, "'Eguma yaita 'imi ona
'inonodi, nate 'abo'agu 'igu ona 'inonona. Ta 'abo yaita 'iguitoyasemi
'abo'agu wate 'iguitoyasegu, ta wate 'agu Toetune nina 'iguitoyasena."

Tomuliyao nidi yaudi ni'atu 'idi paisewa 'enega siilama

17 Ta ni'atu 'ana tomuliyao site sebeniti 'idi paisewega siilama ga ma idi
gwausowala Yesu 'ena siemwasala, sigwae, "'Inapwana, 'ada simana 'emuya
'aene yaluyaluwa bi'iyao ni'atu 'amu esanega 'aloiloinedi ga siapwesa." 18 [s]Ta
Yesu 'ediya 'igwae, "Seitani ya'itena galewega 'imwa'umwa'uta 'atuwa nadigega
namala 'ina pili. 19 [t]'Enega wada nuwa'i'isi 'aene ni'atu yagie waiwaiyemi be
'enega sawesawemiya waewaiwai 'ada talauwala nina 'ina guinuwa maibo'adi
'ediya, be 'enega 'abo mwata nai ganiyeya waayaidi, geya'abo wamatamatauta
manuna geya'abo sigiegie to'umaliyemi." 20 [u]'Enega wate 'ediya 'igwae,
"Ona'ai'aila, 'imi guinuwa yaluyaluwa to'umalidi 'ediya waiwaina ga manuna
wagwausowala, ta nate nigeya yage sinabwana, ta esi 'imi 'ebe gwausowala
sinabwana 'eguma 'ami esanao ni'atu galewaya si'etoladidi."

Yesu 'ina gwausowala
(Madiu 11:25-27, 13:16-17)

21 [v]Gote tuta nina 'enaya Yaluyaluwa Tabuna Yesu 'igiegwausowalena
ga 'igwae, "Kagutoki Tamagu, 'oyo galewa be bale'u 'adi toloina,
mwalatoi gete 'ukwaiyena tosinasinapuyao be tomwalatoiyao 'ediyega
ta esi gogama gidalidi 'ediya 'ue'itaena. Ona'ai'aila Tamagu, 'imu
nuwanuwa gete bobo'ana." 22 [w]'Enega wate 'igwae, "Yage yauyauna
ni'atu Tamagu nimaguya 'isa'udi, ta Tamagu tebweuna 'imwalatonigu, ta
'abo'agu wate Tamagu tebweugu yamwalatonina, ta wate yaisigedi taudi
'abo nuwanuwagu be Tamagu yae'itae 'ediya, taudi wate sida mwalatoni."
23 'Enega Yesu 'isanaila 'ina tononoyao 'ediya ga 'ieonedi, 'igwae,
"'Omi ma imi gwausowala manuna yage getedi matamiyega wa'ita'ita.
24 [x]Yaona'ai'aila, lowa palopitao ta toloinao yaudi nuwanuwadi be yage
getedi sida 'itadi, ta wate ona nidi ni'atu wanonodi taudi nuwanuwadi be
'aene sinonodi, ta nigeya silobalobadi."

Ona semalimali goma Samelia 'ebweuna manuna

25 [y]Ta 'ebweu loina 'ana toanugana 'imai ga Yesu 'ena 'ienaida sabi toona,
'igwae, "'Inapwana to'ase yada guinuwe be yawasigu ataya yada loba?"
26 'Enega Yesu 'igwae, "Loina nidi Mosese i'etoladidi Buki Tabu 'enaya, ni'atu
'umwalatonidiya ga?" 27 [z]Ga tai nina 'igwae, "O, loina gete nadigega, 'Imu

---

[r] **10:16** Yo 5:23 [s] **10:18** Ais 14:12; Et 12:8-9 [t] **10:19** Sam 91:13 [u] **10:20** Et 3:5, 20:12 [v] **10:21** Lu 8:9-10 [w] **10:22** Yo 3:35 [x] **10:24** 1 Pi 1:10 [y] **10:25** Md 22:34-40 [z] **10:27** 2 Loi 6:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'Inapwana Yaubada 'uda obobome 'ateyo be yaluyaluwayo be 'imu waiwai be 'imu nuwananuwa maibo'adi 'ediyega. Ta wate gosemwao 'uda obobomedi nadigega tauyo 'amu oboboma.' 28[a] 'Enega Yesu 'igwae, "Nate 'uona 'ai'aila. 'Enega nadigega 'uda guinuwa'esa be yawasiyo ataya 'uloba."

29 Ta tai nina 'inuwena 'aene tauna topalupaluna, 'enega Yesu wate 'ena 'ienaida limana, "Yaita sana gosiyagu?"

30 'Enega Yesu onasemalimaliyega tai nina 'ieonena, 'igwae, "'Ebweu tai Yelusalemega 'itoolo ga 'itautauya Yeliko, ta 'edaya to'ipwala 'ilobedi, ga sigiyaina. 'Ana 'oamao sisabu yauyauledi ga siunu geyogeyonina ta abe 'imwamwawasa ga siebesinena ta sitauya.

31 'I'eno'eno ta 'ebweu totaliya 'iapwesa, ga toesilae nina 'i'itena ga 'inao, ga 'eda tupitupinega 'itautauya. 32 Ta wate nadigega totaliyao 'adi tolema 'ebweu 'iapwesa, ga tai nina 'i'itena, ga wate 'iduneyenamoya ta 'ipilisinena.

33 [b]Ta muliyega 'ebweu goma Samelia 'iapwesama ga tai nina 'i'itena ta 'i'atenuwa 'ole'oleyena, 34 'enega selabenaya 'inao ga bunama be oine 'isa'u apwesedi ga 'ana 'abiyama 'ediya 'isiwedi ta 'ipaimidi, ga muliyega 'ina yobai 'ena 'iusena ta ma'iyana sitauya 'ebweu anuwa 'owaga 'enaya ga nada 'i'ita'i'isina. 35 Tomwa 'iulisina, ga kina 'eluwa 'i'ewedi ga anuwa nina 'ana to'ita'i'ita 'i'ebwa'ena, ta 'ieonena, 'Toesilae gete 'u'ita'i'isi manugu, ta 'eguma 'eisa wate mani 'usa'una manuna, 'iabe 'abo yailama yayotula 'emuya.' "

36 'Enega Yesu tai nina 'ienaidena, 'igwae, "Sitetoi nidi gete 'ediyega yaita toesilae nina gosiyana?" 37 Ga tai nina 'igwae, "Tauna 'ana tooboboma nina." 'Enega Yesu 'igwae, "Nate ona'ai'aila, 'enega 'utauya be nadigega 'uguinuwa'esa."

Yesu 'ina ayausa Meli be Malida 'ediya

38 [c]Ta ni'atu Yesu ma ina tononoyao sitauya ga siapwesa 'ebweu sena 'enaya, ga waine 'ebweu, 'ana esana Malida 'i'au'ewena tauna 'ina anuwaya. 39 Ta waine nina tasina wate 'imiyami, 'ana esana Meli, ga Meli nina 'imai ga Yesu selabenaya 'imiyatowa, be 'ina ona sabi enonoedi. 40 Ta Malida 'igimagimasula, ma ina paisewa yauna. 'Enega Malida 'imai Yesu 'ena ga 'igwae, "'Inapwana, mwa'adega ga tasigu ma'iyayo wamiyami ta nigeya 'ida lemegu? Sawesawenaya 'ueona be 'ilemegu, aga?"

41 [d]Ta Yesu 'igwae, "Malida, mwa'adega ga yage yaudi manudi 'unuwanuwa, 42 ta esi 'ebweuna namo yage sinabwana manuna 'uda nuwanuwa, nadigega tasiyo Meli 'ina esinuwa. Meli nuwanuwana be 'igu ona 'ida nonodi, 'enega geya'abo 'ebweu yaita 'i'eto'etobodei."

---

[a] **10:28** Lo 10:5 [b] **10:33** Yo 4:9 [c] **10:38** Yo 11:1-2 [d] **10:41-42** Yo 6:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ina e'ita sidasida manuna
(Madiu 6:9-13, 7:7-11)

11 1 'Ebweu tuta Yesu tebweuna sena 'ebweuna 'ena 'isidasida. 'Ina
sidasida mulinaya 'ina tononoyao sieonena, sigwae, "'Inapwana,
sidasida 'ue'itama, nadigega Yoni 'ina tononoyao sidasida 'ie'ita'esedi."
2 'Enega Yesu 'ediya 'igwae, "Gete nadigega wasidasida'esa, wagwae:
Tamama, 'amu esana 'a'amayabei, ta 'asideyo be 'oyo 'uda loinema.
3 'Ama masula 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'enaya 'uda 'ebwa'ebwa'ema.
4 Ta 'ima bubuna to'umalina 'uda nuwataudi, manuna gosemao 'idi
to'umalina 'emaya 'anuwataudi. Ta esi geya'abo 'utootooma.
5 Ta Yesu wate 'ediya 'iona, "Sidasida nina 'ana mwalatoi gete nadigega.
'Eguma yaita 'oyo 'ebweu 'amu 'owaga niuniuwanaya 'imamai 'emuya
ta nigeya 'ebweu to'ase 'emuya be 'u'ebwa'e 'ina loepa'ala manuna,
'enega 'ilobweneyo be gosiyayo 'ena 'utatauya be 'u'awanoi, 'ugwae,
'Gosiyagu, sawesawenaya 'ulemegu be beledi 'etoi 'u'ebwa'egu, 6 manuna
'ebweu gosiyagu auwauna 'edasolega 'imai, ta nigeya 'ebweu to'ase
'eguya be 'enega 'ida loepa'ala.' 7 Be 'abo tai nina anuwa solanega 'imu
ona 'ie'isenawa be 'igwae, 'Gosiyagu, geya'abo 'oata'oata 'usa'usa'u,
manuna manatugwao ni'atu 'a'eno'eno, ta wate 'ali yagibodena, 'enega
nigeya sawesaweguya be yalemeyo.' 8 [e]Ta 'abo 'iegagala 'emuya, tuga
'uda gewana, be 'enega 'ida 'enotoolo be to'ase 'imu sida nadigega 'ida
'ebwa'eyo. 9 [f]'Enega yaemataluwemi, wada sidasida be Yaubada 'ida
'ebwa'emi. Wate wada 'ebesa be 'enega wada loba, ta wada 'aukeke be
'enega 'ali 'ida gigege manumi. 10 Ona'ai'aila 'eguma tasisida, Yaubada
'i'ebwaya 'edaya, be 'eguma ta'ebesa ma'etamo taloloba, be wate 'eguma
ta'aukeke 'enega 'ali 'ida gigege.

11 "Ta mwa'adega 'omi gogama tamadiyao, 'eguma natumiyao
iyana manuna sisisida, mwata wa'ebwa'edi? 12 Nai 'abo wate pou
manuna sisisida, ganiyeya wa'ebwa'edi? Nigeya sa'i! 13 Ona'ai'aila
'omi toto'umalimi, ta 'imi 'ebwaya natumiyao 'ediya ni'atu
wamwalamwalatoni 'aene yage bobo'adimo wa'ebwa'ebwa'edi. Nadigega
wate Tamami galewaya 'ina 'ebwaya 'emiya bobo'ana wawasae, be 'abo
wasisida 'enaya Yaluyaluwa Tabuna 'ida 'ebwa'emi."

Yaita 'ina waiwaiyega Yesu yaluyaluwa bi'iyao 'iula apwesedi
(Madiu 12:22-30; Maki 3:20-27)

14 [g]Ta tuta nina Yesu 'ebweu tai 'ilobena, tauna yaluyaluwa bi'i 'ina
guinuwega meyana 'ilido ga nigeya 'ida ona, 'enega Yesu yaluyaluwa bi'i 'iula

---

[e] **11:8** Lu 18:5 [f] **11:9-13** Yo 14:13-16 [g] **11:14-15** Md 9:32-34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

apwesena, ta 'enega tai nina 'ibobo'ana ga 'iona. Gote 'ena tomota si'itenaya ga nuwadi 'iowana. **15** 'Enega 'aidi sigwae, "Yaluyaluwa bi'i 'idi 'inapwana nina, Bielisibubi,[h] 'ina waiwaiyega Yesu yaluyaluwa bi'i 'iula apwesedi." **16** [i]Ta 'aidi wate Yesu sitoona be 'aene we'iwe'iyaya 'ebweu 'ida guinuwe manudi, be sida 'awa'ai'aile 'aene 'ina waiwai Yaubada 'enega 'imai.

17 Ta Yesu boda nidi 'idi nuwanuwa ni'atu 'imwalatonina, ga 'ieonedi, 'igwae, "Bielisibubi tauna gosenao geya'abo 'ipa'ipa'idi." Ta wate 'igwae, "'Eguma 'ebweu 'ebeloina 'enaya tomotai siweweyala be taudimo silosalosaiya, ma'etamo 'ebeloina nina 'ineneta be 'ibebe'u. Ta wate nadigega 'eguma 'ebweu susu taudimo silosalosaiya ma'etamo 'idi miya 'ito'umali. **18** Seitani wate nadigega 'eguma ma ina bodao taudimo silosaiya, 'iabe 'ina 'ebeloina nina 'ibebe'u. Ta mwa'adega ga waona 'aene Bielisibubi 'ina waiwaiyega yaluyaluwa bi'i yaulaula apwesedi, **19** ta yaita sana 'ina waiwaiyega 'omi yaluyaluwa bi'i waula apwesedi? Bielisibubi 'enega, nai Yaubada 'enega? Gete manuna wanuwanuwa be wada mwalatoni 'aene yaita 'abo'agu. **20** Ta 'abo'agu esi Yaubada 'ina waiwaiyega yaluyaluwa bi'i yaula apwesedi, 'enega wada mwalatoni 'aene Yaubada 'ina loina ni'atu 'iapwesama 'emiya.

21 "Seitani nina tauna 'atuwa 'ebweu tai waiwaina ta ma ina gwegwe saiya, 'ina anuwa sinabwana 'i'ita'ita'i'isi be 'aene geya'abo 'ebweu yaita 'ina gwegwe 'igiegie to'umaliye. **22** [j]Ta 'abo 'ebweu tai waiwai wawasae 'iapwesama, 'iabe tai nina 'ipa'i be 'ina gwegwe saiya nimanega 'i'ewadi, ta 'ina gwegweyao maibo'adi 'i'ewadi be gosenao 'i'ebwa'edi.

23 "'Eguma yaisigedi taudi nigeya 'agu tolemao, taudi 'agu talauwalao. Ta wate yaisigedi taudi nigeya ma'egwao 'ada paisewa egogonaya, taudi 'igu paisewa sigiegie to'umaliye.

Yaluyaluwa bi'i 'iila limana tai solanaya
(Madiu 12:43-45)

24 "Ta 'abo yaluyaluwa bi'i tai 'ebweuna 'enega 'iapwesa, tai 'ida bobo'ana, ta yaluyaluwa bi'i nina 'iabe tuga 'atamanaya 'iadadana besobeso be 'ina 'ebe eyawai'ata 'i'ebe'ebese, ta geya'abo 'ilobaloba. 'Enega yaluyaluwa nina taunamo 'ena 'igwae, 'Nai 'ana 'ita yaila limana 'igu gimi 'ebemiya 'ena. **25** 'Enega 'iila ga 'ebemiya nina 'ilobena 'esasena ta gibugibubuna, **26** 'enega 'itauya ga yaluyaluwa site sebeni to'umali 'ai'ailidi wate 'i'au'ewedima ga ma'enao silugu 'ebemiya nina 'enaya, ga nada ma'enao simiyana, 'enega tai nina 'ina miya sigieto'umali 'ai'ailena, lowa nigeya nadigega.

27 Nadigega Yesu 'iona'esa boda 'ediya, ta 'ebweu waine 'ediyega 'enana sinabwanega 'ibwau ga Yesu 'ena 'igwae, "'Inapwana, waine nina tauna

---

[h] **11:15** *Bielisibubi:* Yaluyaluwa bi'iyao 'idi 'inapwana, 'ebe matauta ta to'umalina, tauna Seitani 'ana tolema, nai Seitani tauna. Lowa me Ekiloni sibwagobwago 'enaya.
[i] **11:16** Md 12:38, 16:1 [j] **11:22** Kol 2:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gamwanega 'ienatunemu ta wate susunega 'ususu, tauna togwausowala 'ai'aila." 28 [k]Ta Yesu wate 'igwae, "Taudi esi 'abo Yaubada 'ina ona sinonona ga 'enana siematamatanena, taudi togwausowala 'ai'aila."

Yona tauna 'ebweu 'ebe'ita 'edaya
(Madiu 12:38-42)

29 Ta ni'atu boda nidi Yesu sitoolo 'oabu'oabuyena, ga 'ilolagata ga 'ediya 'igwae, "'Epata gete 'omi to'umalimi! Nate 'alena we'iwe'iyaya wa'ebe'ebese, ta geya'abo sa'i we'iwe'iyaya nidi wa'ita'ita. Nate namo Yona manuna wanuwa'i'isi, tauna tuga we'iwe'iyaya manumi. 30 [l]Manuna Yona 'ina guinuwa 'enega me Ninibe simwalatonina 'aene tauna Yaubada 'enega 'imai. Nadigega wate 'abo'agu Tomota Natuna 'igu guinuwa 'ediyega 'omi 'epata gete wada mwalatonigu 'aene Yaubada 'enega yamai.
31 [m]"Ona'ai'aila, 'asiyata bwa'omatana 'enaya me Siba 'idi kuwini 'ida toolo be 'omi 'epata nimi gete 'ie'ewami, manuna waine nina 'edasolega 'imai Solomoni 'ina ona sinasinapu sabi nonona, ta gete tuga ona sinasinapu wawasae wanonodi, ta 'omi geya nuwami wanonodi.
32 "Wate nadigega 'asiyata bwa'omatana 'enaya me Ninibe sida toolo be 'epata nimi gete sida e'ewami manuna Yona 'ediya 'iloguguya ga 'idi bubuna to'umalina 'ediyega sisanaila, ta 'omi gete tuga loguguya bobo'ana wawasae ni'atu wanonodi, ta nigeya wada sanaila.

Mayale onasemalimalina
(Madiu 5:15, 6:22-23)

33 [n]"Nigeya 'ebweu wate yaita mayale 'ida loe'abi be 'ida sa'ukwaiye gaulaya, nai gaeba 'agalaunaya, ta esiya 'ebesa'u etaninaya 'ida sa'u be 'enega taudi anuwa 'ana toluguyao 'ida maedanidi.
34 "Manuna matayo bwalayo 'ana mayale nadigega, be 'abo matayo 'esasena bwalayo maibo'ana maemaedanina. Ta 'abo matayo to'umalina bwalayo wate maibo'ana 'iguguyoi. 35 'Enega 'u'ita'i'isiyo 'abona nai 'imu mayale 'iguguyoi. 36 Ta 'abo bwalayo maibo'ana maedana 'ena 'imiyami, ta nigeya 'ebweu wate guguyoi 'enaya, maibo'ana tuga maemaedanina, 'atuwa nadigega mayale sinabwana 'ina maedana."

Palisiyao be loina 'adi toanuganao Yesu 'i'enapa'alidi
(Madiu 23:1-36; Maki 12:38-40)

37 [o]Ta Yesu ni'atu 'ina ona 'igumwala, ga 'ebweu Palisi Yesu 'ibwauyena be ma'iyana si'a'a. 'Enega 'ilugu ga 'imiyatowa 'ebe e'ai 'enaya. 38 [p]Ta Palisi nina nuwana 'iowana manuna Yesu 'i'itena nimana nigeya 'i'utu'utudi ta

---

[k] **11:28** Lu 8:21; Et 1:3 [l] **11:30, 32** Ion 3:4-10 [m] **11:31** 1 Kin 10:1-10 [n] **11:33** Lu 8:16
[o] **11:37** Lu 14:1 [p] **11:38** Md 15:1-2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'i'e'ai. 39 Ta Yesu ni'atu Palisi nina 'ina nuwanuwa 'imwalatonina, 'enega
'ena 'igwae, "'Omi Palisiyao 'atuwa nadigega keiga be gaeba, manuna
gwaumimo wa'utu'utudi, ta solami 'imaa 'ai'aila 'anawala be bubuna
to'umalidi 'ediyega. 40 Waeuwauwa! Manuna nigeya wamwalamwalatoni
'aene gwaumi be solami 'adi tobubu Yaubada, 41 ta 'ilobwenemi be 'atemi
lo'ebwa'ebwaya 'enega wada gie'esasadi be 'enega wada 'esasa 'ai'aila.
42 "Ta 'omi Palisiyao sa'i nuwa'ole'olemi! Ona'ai'aila 'imi 'ebwayadaita
bobo'ana, manuna 'ebwayadaita nina 'ana loina maibo'ana wa'ita'i'ita
'ai'ailina, 'imi gwegwe sinabwadi be gidalidi 'ediyega tupwana Yaubada
wa'ebwa'ebwa'e, nadigega mali pai be mali pai 'ediyega. Ta esiya loina
'eluwa sinabwadi wanuwa pupuledi, nate Yaubada 'ana oboboma ta loina
palupalu. 'Ilobwenemi be yage gete sinabwadi wada guinuwedi, ta wate
geya'abo yage gidalidi wanuwanuwa pupuledi.

43 "'Omi Palisiyao nuwa'ole'olemi, manuna anuwa tapwalolo 'ediya
nuwanuwami be 'aene 'ebemiya bobo'adi 'ediya wada miyatowa, ta wate
nuwanuwami be 'aene tuta nina 'abo watautauya 'asaya tomota maibo'adi
sida 'amayabemi.
44 "Ona'ai'aila sa'i nuwa'ole'olemi, manuna 'atemi 'atuwa
nadigega 'ali'ali mapwatulidi, tomota 'ediyega sitautauya ta nigeya
simwalamwalatoni 'aene 'ali'ali."
45 Ta 'ebweuna loina 'ana toanugana Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana,
'imu onao gete 'ediyega 'usinalima, aga?"
46 Ga Yesu 'ena 'igwae, "'Omi wate loina 'ana toanuganao
nuwa'ole'olemi, manuna tomota 'aa'aala mwaudi wa'ebwa'ebwa'edi ta
'omi nigeya sa'i wada tagwala be 'aa'aala nidi 'ediyega wada lemedi.
47 "Nuwa'ole'olemi sa'i, manuna wate palopita nidi tubumiyao
siloemwawasidi ta 'omi 'adi 'ali'ali 'ediya 'adi 'ebe nuwa'i'ita wa'abidi. 48 Yage
gete 'enega tubumiyao 'idi loina wa'awa bobo'anena, be 'aene taudi palopitao
siloemwawasidi, ta 'omi 'adi 'ali'ali 'ediya 'adi 'ebe nuwa'i'ita wa'abidi.
49 Yage getedi manudi Yaubada 'ina sinasinapu 'isa'una, 'igwae, 'Etamo 'aidi
palopitao be 'igu tosimanao yaetunediwa, be 'aidi waloemwawasidi ta 'aidi
wapa'idi.' 50 [q]'Enega 'epata getemi 'iabe e'isa maibo'ana waloba palopitao nidi
loeloemwawasidi gabula 'ana 'ebe e'ale 'enega ga batuwa manudi, 51 nate
Ebeli siloemwawasina ga 'enega siloeloemwawasa ga 'ana laba Sakalaya 'ina
tuta 'enaya siloemwawasina Anuwa Tabu ta 'ebe taliya gamwagamwanidiya.
Ona'ai'aila, loemwawasa nidi maibo'adi 'adi e'isa 'epata getemi waloba.
52 "Ta 'omi loina 'ana toanuganao sa'i nuwa'ole'olemi, manuna
sinasinapu 'ana 'awa wa'etobodena, 'enega 'omi nigeya sawesawenaya be
walulugu, ta wate taudi nuwanuwadi be 'aene silulugu wa'etobodedi."

---

[q] **11:50-51** Nug 4:8; 2 Ia 24:20-21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

53 [r]Ta ni'atu sena nina gote Yesu 'ipilisinena, ga muliyega loina
'ana toe'itao be Palisiyao sitootoo enaida yauna 'ediyega 54 be 'aene
mwa'adega be 'ina onagesi sida loba be 'enega sida e'ewa.

Guguya
(Madiu 10:26-31)

12 1 [s]Pwalu sinabwa wawasae sideli egogonama ga siegigigila, ta Yesu
'iona nugana 'ina tononoyao 'ediya, 'igwae, "Wada 'ita'i'isimi ta
Palisiyao 'idi guinuwa kabokabo geya'abo waguiguinuwedi, manuna 'idi
guinuwa 'atuwa nadigega pwalawa 'ana 'ebe gieseseya. 'Ebe gieseseya nina
'abo to'ase nadigega gidalina 'iabe 'igiesinabwa, 2 ta yage nidi kwaikwaiyidi
ma'etamo Yaubada 'igieapwesedi be sida matana'i. 3 Ta wate to'ase guguyoi 'ena
waonaena 'iabe 'asiyata 'ediya tomota sinono. Ta to'ase nai manuna wae'awa
sayasaya anuwa solanaya 'iabe tomota maibo'adi 'ediya sisimana apwesedi.

4 "Ta gosegwao yaemataluwemi, taudi bwalami siloeloemwawasi, geya'abo
wamatamatautedi, manuna taudi oomi namo sawesawenaya be siloemwawasi
ta yaluyaluwami geya'abo. 5 [r]Ta esiya Yaubada wada mataute, manuna tauna
ma ina loina be 'iloemwawasa nuganemi, ta muliyega 'ida ulamwa'utemi 'asa
gabugabu 'enaya. Ona'ai'aila, Taunamo wada mataute!

6 [u]"'Eisa nadigega bedinegwa 'adi maisa? Nigeya sinabwana, nadigega
toea 'eluwa namo ta manuwa nima 'adi yau. Ta tuga Yaubada geya'abo
wate 'ebweuna 'ediyega 'inuwanuwa pupule. 7 Ta 'anabwa'ayoi nigeya
sawesawenaya be 'uya'uya wasawa 'ebweu deba 'enaya, Yaubada 'adi
yau 'imwalamwalatonidi. 'Enega geya'abo wa'ate'ate sa'ala, manuna 'omi
Yaubada 'ina yage sinabwana, ta bedinegwa nigeya yage sinabwana.

Yesu 'ana emisa be 'ana eyaseyase manudi
(Madiu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

8 "Ta gete wate wada mwalatoi 'ai'aili: 'Eguma yaisigedi manugu tomotai
matadiya sida simana, 'abo'agu Tomota Natuna yada simana Tamagu 'ina
aniloseyao matadiya. 9 [v]Ta 'abo yaisigedi sieyaseyaseyegu tomota matadiya,
'abo'agu wate ma'etamo Yaubada 'ina aniloseyao matadiya yaeyaseyaseyedi.
10 [w]'Abo'agu Tomota Natuna, be 'abo yaita 'i'awa to'umaliyegu, Yaubada
'iabe ona nina 'ida nuwatau. Ta 'abo yaita Yaluyaluwa Tabuna 'i'awa
to'umaliyei, geya'abo sa'i Yaubada 'inuwanuwatau.

11 [x]"Ta 'abo tomota si'au'ewami anuwa tapwalolo 'ediya sabi etalaemi
'inapwanao be toloinao matadiya, geya'abo wa'ate'ate sa'ala nai
wanuwanuwa mwa'adega 'idi enaida wae'isa'esa, 12 manuna 'etamo tuta nina
nate 'ena Yaluyaluwa Tabuna ma'emi, be tauna 'iabe 'ie'itami to'ase waonae."

---

[r] **11:53-54** Lu 6:11, 19:47, 20:19, 22:2 [s] **12:1** Md 16:12 [t] **12:5** Ye 4:12 [u] **12:6-7** Lu 12:24
[v] **12:9** Lu 9:26 [w] **12:10** Md 12:23-25, 28, 31 [x] **12:11-12** Lu 21:12-15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Onasemalimali esaesao manudi

13 Ta boda nidi 'ediyega 'ebweu 'enana 'iapwesa, 'igwae, “Toe'ita, tasigu
'uda eona be tupwana 'ebeloina 'ida 'ebwa'egu, lowa tamamai 'iaseyena.”
14 Ta Yesu tai nina 'ina ona 'ie'isena, 'igwae, “Tai, 'abo'agu nigeya
sawesaweguya be yaetoloina 'ami egueguyai manuna.” 15 [y]Ta wate 'ina
ona nina 'itubwena ga boda maibo'adi 'ediya 'igwae, “Wada 'ita'i'isimi
be geya'abo esaesa nuwami 'i'ewa'ewa, manuna nigeya sawesawenaya be
esaesa 'enega yawasimi bobo'ana waloba.”
16 [z]'Enega 'ebe'ita 'i'ebwa'edi onasemalimaliyega, 'igwae, “'Ebweu toesaesa
'ina bagulao sinabwadi ta yaudi ga sesoi sinabwana 'ediyega 'ilobena. 17 'Enega
tai nina taunamo 'inuwa edaedadama, ga 'igwae, ‘Sesoi sinabwana ta 'igu
anuwa masula nigeya sawesawediya. 'Enega to'ase yaguinuwe? 18 Nai gete
nadigega, anuwa masula kadekadelidi yaligeya yauyauledi be auwaudi ta
sinabwadi ya'abidi be 'enega masula ta wate 'igu gwegweyao maibo'adi 'ediya
yasa'udi, 19 [a]be muliyega ma igu gwausowala sawesaweguya be yaona, yagwae,
“'Ebweu toesaesa 'abo'agu. Ni'atu yagibubuna ataya ta 'igu esaesao maibo'ana
sawesaweguya yakwala 'eisa simeemai manudi. 'Enega paisewa 'enega yada
eyawai'ata ta esi gwausowala namo, manuna ni'atu 'agu 'e'ai be 'agu bwasi
maibo'ana sawesaweguya.” 20 Ta Yaubada tai nina 'ena 'igwae, ‘Tai, uwauwayo!
Boiboi gete yawasiyo 'ilosa'u, ta gwegwe nidi 'usa'udiya, yaita sana manuna?’ ”
21 [b]Ta Yesu 'ina ona 'ana 'ebe losalowa 'ena 'igwae, “Ona'ai'aila,
'eguma yaita esaesa manuna 'ipaisewa be 'imiya esaesa gwegwe bale'uya
'ediyega ta nigeya galewa 'ana esaesa 'ediyega, tauna uwauwana!”

'Atesa'ala manuna
(Madiu 6:25-34; Madiu 6:19-21)

22 'Enega 'ina tononoyao 'ediya 'igwae, “Geya'abo 'imi miya bale'u
manuna wanuwanuwa sinabwana, 'ami 'e'ai be 'ami 'oama manudi.
23 Manuna yawasida yage sinabwana maibo'ada 'edaya, ta gwegwe nidi
bwala manudi nigeya yage sinabwana.
24 [c]“Gete 'ebweu 'ebe'ita ya'ebwa'emi kaokao manuna, tuta yauna
nigeya sida dauna, nai sida sesoi, ta wate nigeya 'idi anuwa masulamo.
Kaokao nidi yage gidalidi ta tuwa tuga Yaubada tuta yauna 'adi masula
'i'ebwa'ebwa'edi; ta esi wada nuwa'i'isi 'aene 'omi sinabwami Yaubada
'enaya, 'enega sawesawenaya be 'ie'enimi. 25 Ta 'eisa 'emiyega 'ina
nuwenuwega 'ina tuta bale'uya 'igieduduli? Nigeya, aga? 26 Ta ona'ai'aila,
'atesa'ala nigeya wate 'ina lema 'edaya yage gidalina manuna, ta to'ase
'alena wa'ate'ate sa'ala yage sinabwadi manudi.

---

[y] **12:15** 1 Ti 6:9-10 [z] **12:16-19** 1 Ti 6:17 [a] **12:19-20** Ye 4:13-15 [b] **12:21** Md 6:19-21
[c] **12:24** Sam 147:9; Lu 12:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27 [d]"Ta 'ebweuna wate gete 'ebe'ita, seninao 'idi tabwa manuna wada
nuwa edaedadama. Tuta yauna nigeya sida paisewa, ta wate nigeya 'adi
'oama sida guinuwedi. Ta ona'ai'aila, Solomoni 'ana 'oamao be 'ana
iyaiyalao 'adi 'ita bobo'adi, ta esi senina 'adi 'ita bobo'ana wawasae.
28 'Enega wanuwanuwa Yaubada 'ina 'ita'i'ita 'emiya manuna. Tauna
pwatula 'ieiyalidi senina bobo'adi 'ediyega; batuwa sisenina ta gibwa'i
si'oapelu be sigabudi, ta 'omi pwatula wabobo'ana sinedi, 'enega
ona'ai'aila 'ami 'oamao 'ida 'ebwa'emi. 'Enega geya'abo 'imi emisa
Yaubada 'ena 'ineeneta.
29 "Ta wate geya'abo wanuwanuwa sinabwana nai wa'ate'ate sa'ala
masula be bwasi manudi. 30 Me bale'u maibo'adi yage getedi manudi
sinuwanuwa, ta to'ase 'imi nuwanuwa Yaubada ni'atu 'isinapudi, nadigega
'ami masula be 'ami bwasi be wate 'ami 'oama. 31 Ta 'ilobwenemi be
nugana Yaubada 'ina loina 'ena wada tagwalemi, be 'enega 'ami masula
be 'ami 'oama wate 'i'ebwa'emi. 32 [e]Ta 'omi ona'ai'aila Yaubada 'ina
sipiyao, 'enega geya'abo wamatamatauta, manuna ni'atu 'iesinuwemi be
'ina 'ebeloina 'ena walulugu.
33 "'Enega 'imi gwegweyao wada egimwaneyedi be mani nidi wada
eguyaiyedi togomabeso 'ediya, be 'enega galewaya 'imi esaesa 'ida
miyaataya. Esaesa nina galewaya 'imiyami nigeya wate 'ina 'ebe
gumwalamo, manuna nigeya 'ebweu wate to'ipwala sena nina 'ena, ta
wate nigeya manumanuwa. 34 Ta wada nuwa'i'isi to sena 'ena 'imi esaesa
'imiyami nate 'ena 'imi nuwanuwa sida pili.

'Inapwana 'ina 'ali'eiyao 'aidi bobo'adi ta 'aidi to'umalidi
(Madiu 24:45-51)

35 [f]"'Enega wada gibubuna 'ai'aila be 'ami 'oamao wada 'ote 'ai'ailidi,
ta wate ma imi mayale maemaedanidi ta wayamwayamwa, 36 'atuwa
nadigega 'ali'eiyao 'idi 'inapwana siyamwayamwai 'ina ilama ai
masulina 'enega manuna. Ta 'abo to tuta 'ena 'iapwesama be 'awa 'ena
'i'aukeke, palupaluna tuga 'awa nina sigigege be 'ilulugu. 37 Ta 'abo
matadi pa'alina be sigibugibubudi ta siyamwayamwa be 'ilobadi, 'iabe
sida gwausowala sinabwana. Ona'ai'aila 'idi 'inapwana nina 'iabe 'ina
'ali'eiyao nidi 'adi 'oama i'ote, ta 'ali'eiyao nidi simiyatowa ta tauna
manudi 'ida etopaisewa. 38 Ta wate 'abo 'ina tuta ilama 'enaya 'iso'iso'i
be niuniuwanaya nai tomwa uliulitaya 'iapwesama be tuga nadigega 'idi
miya nina ta 'ilobadi, 'iabe wate sigwausowala sinabwana.
39 "Ta wate yage 'ebweuna gete wada nuwa'i'isi, 'eguma tonianuwa
'imwalatonina to tuta 'ena to'ipwala 'ilugulugu 'ina anuwaya, 'ida
gibubuna 'ai'aila ta 'ida yaweyawe be geya'abo 'ina anuwa 'ibwalebwale.

---

[d] **12:27** 1 Kin 10:23-25 [e] **12:32** Yo 10:11, 27, 28 [f] **12:35-36** Md 25:1-13; Mk 13:32-37

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40 'Enega 'omi wate wada gibubuna 'ai'aila be 'igu tuta ilama manuna
wada yamwagu, manuna 'abo'agu Tomota Natuna 'igu ilama 'ana tuta
nigeya wamwalamwalatoni."
41 'Enega Pita 'igwae, "'Inapwana nate 'abo'ama manuma 'uonaona, nai
tomota maibo'adi manudi?"
42 *g* 'Enega Yesu 'igwae, "Toguinuwa bobo'adi ta sinasinapudi 'idi
bubuna gete nadigega, 'abo yaita tauna 'ina 'inapwana 'iesinuwena be
anuwa 'ida 'ita'i'isi, be gosenao 'adi masula 'i'ebwa'edi 'asiyata 'ebweuna
'ebweuna 'ediya, 43 ma'etamo 'abo 'inapwana nina 'iila limanama
be 'ina toguinuwa nina 'ilobai 'iguiguinuwa palupalu, 'iabe manuna
'igwausowala be 'ena 'ida gwae, 44 "'Imu guinuwa maibo'ana bobo'ana,
'enega yage maibo'adi 'adi loina ya'ebwa'eyo be 'uloina.' 45 Ta esi 'abo
toguinuwa nina taunamo 'ena 'iona, 'igwae, "'Igu 'inapwana 'etamo
'iso'iso'i, 'enega taugu 'igu nuwanuwa yaguinuwedi.' 'Enega gosenao
nidi me'olotodi be mewainedi 'imutumutudi, ta wate nigeya masula 'ida
'ebwa'ediya, ta taunamo 'i'e'ai ta 'inumanuma, ga 'inuma kabaleya. 46 Ta
muliyega 'abo 'inapwana nina 'iaesalutuinama, be ina 'ali'ei 'ina guinuwa
to'umalina 'i'italobai, 'iabe anuwega 'ipa'i, be 'enega e'isa to'umalina
'iloba, taudi tologuitoyasa 'idi senaya.
47 *h* "Ta 'eguma yaita 'ina 'inapwana 'ina nuwanuwa 'imwalamwalatoni
ta tuga nigeya 'iguiguinuwe, 'iabe loina to'umalina 'iloba. 48 Ta 'abo yaita
'ina 'inapwana 'ina nuwanuwa nigeya 'imwalamwalatoni, ta 'iguinuwa
gesi, 'iabe 'ana loina 'iloba, ta nigeya sinabwana. Ta wate nadigega 'abo
'ali'ei 'ana egueguyai sinabwana, 'ilobwenena be 'ina 'inapwana manuna
'ida paisewa sinabwana; ta 'eguma 'ana egueguyai sinabwa wawasae 'ida
paisewa sinabwa wawasae.

Yesu manuna weyala 'iapwesa
(Madiu 10:34-36)

49 "Ta 'abo'agu ni'atu yamai 'aene kaiwe yamu'e bada bale'uya, ta
nuwanuwagu 'ilomanini be 'i'a'alata. 50 *i* Ta esi tuta gidalina be bapitaiso
to'umalina yaloba, 'enega ma igu 'atesa'ala be 'ana laba bapitaiso nina
'eguya siguinuwe.
51 "Ta mwa'adega? Nai wanuwena 'aene 'igu mai bale'uya 'enega
nuwasiwalowa waloba? Nigeya sa'i. Ta esiya 'iabe e'upwa be weyala
'emiya siapwesa. 52 Tuta nina gete 'ediyega be tuta simeemai 'ediya 'iabe
susu soladiya weyala siapwesa. Susu nidi soladiya 'eguma nadigega
tomota 'adi yau nima, 'iabe soladiyega sitetoi silosaiya siteluwa 'ediya.
53 Ta wate 'abo tama natuna me'olotona 'ena 'ilosaiya 'iabe wate
natunana tamana 'ena 'ilosaiya. Nadigega wate sina 'abo 'ilosaiya natuna

---

g **12:42-44** Md 25:19-21 h **12:47** Ye 4:17 i **12:50** Lu 9:22, 2:34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mewainena 'ena, 'iabe wate tauna sinana 'ilosaiye. Ta wate 'abo waine 'ilosaiya lawana mewainena 'enaya, 'iabe lawanana 'ena 'ie'upwa limana."

We'iwe'iyaya 'adi mwalatoi manuna
(Madiu 16:2-3, 5:25-26)

54 Ta Yesu wate tomota nidi 'ediya 'iona, "Tuta nina 'abo yalowa gaigaidi wa'itadi wanuwena 'aene 'iabe 'i'u'usana, nate ona'ai'aila.
55 Ta 'abo sena yalasi 'enega yagila 'itowatowama, nate 'enega ni'atu wamwalamwalatoni 'aene selabenaya be ala 'iapwesa, ta to'ase wanuwena nadigega 'ida apwesa. 56 Ona'ai'aila 'omi toguinuwa kabokabo, manuna bale'u 'adi we'iwe'iyayao ni'atu wasinapudi ta esi Yaubada 'ina we'iwe'iyayao nigeya wada nuwa sabwalenidi tuta auwauna gote manudi.
57 "Ta to'ase 'alena ga nigeya waesiesinuwa 'ai'aila be 'eda palupaluna 'enega watautauya?
58 "Ta 'abo 'amu talauwala 'imama be 'i'au'ewayo sabi etalaeyo, 'ilobwenena be tuta nina 'edaya watautauya 'utoo be to'umalina nina ni'atu 'uguinuwena 'ugiepaepalu, be 'enega geya'abo 'amu toetala nina 'i'au'au'ewayo toloina 'enaya, 'abona nai toloina nina tolosaiyao 'iloinedi be deliya sisa'uyo. 59 Ta geya'abo sa'i 'uapweapwesa be 'ana laba 'imu lowaga maibo'ana 'uyotula egumwalidi!"

Nuwa'ebuni

13 1 Tuta nina 'enaya 'aidi tomota simai ga Yesu 'ena siemwasala, me Galili manudi, sigwae, "'Inapwana, me Galili 'aidi sitalitaliya Yaubada 'ena, ta Pailato 'ina tolosaiyao 'iloinedi ga tomotai nidi siloemwawasidi."
2 'Enega Yesu 'ieonedi, "Ta wanuwena 'aene taudi toto'umalidi sinabwana, 'enega siloemwawasidi, aga? Nigeya! Me Galili maibo'adi 'idi to'umalinao tuga nadigega.
3 "Ta 'omi wate ma'etamo wamwamwawasa 'atuwa taudi nadigega, 'abo 'imi bubuna to'umalina 'ediyega nigeya wanuwanuwa 'ebuni.

4 "Ta mwa'adega 'imi nuwanuwa taudi me Sailoma site eitini nidi manudi, tuta nina anuwa nina sinabwana 'ibe'u ga 'iloemwawasidi, 'aene taudi 'idi bubuna to'umalina sinabwa wawasae me Yelusalema maibo'adi 'ediyega, ga 'enega esilae nina silobenaya? 5[j] Nigeya sa'i! Ta esi 'omi 'abo nigeya 'imi bubunao 'ediyega wanuwanuwa 'ebuni, ma'etamo wamwamwawasa site eitini nidi nadigega."

Kaiwe nina nigeya uwanamo

6 Ga muliyega 'ebweu wate onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, "'Ebweu tai 'ina bagulaya kaiwe 'atuwa damaya 'iasona. Ta tuta yauna 'imeemai

---

[j] **13:5** Yo 8:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kaiwe nina 'enaya be uwana sabi gitagana, ta nigeya 'ebweu tuta uwana
'ida lobena. 7 'Enega 'ina bagula nina 'ana to'ita'i'ita 'ieonena, 'igwae,
'Ni'atu 'umwalamwalatoni 'aene yakwala 'etoi 'ediya yameemai bada
damaya nina uwana sabi gitagana, ta uwana nigeya 'ebweu yada lobena.
Gete tuga 'utala yaulei, manuna bwa'a bobo'ana 'imudamudali.' 8 Ta
to'ita'i'ita nina 'ina 'inapwana 'ieonena, 'igwae, ''Ena'i ye, tuwa! Geya'abo
yatalatala yaulei, ta esi 'ina to'umalina yalobai ta egabu 'ena yasa'u be
mali yakwala 'ena ta'ita, 9 be 'abo 'iuwa, tuwa tuga 'itootoolo, ta 'abo
nigeya uwanamo, 'enega 'utala yaule.' "

Sabateya Yesu waine 'igiebobo'anena

10 [k] 'Ebweu Sabate 'enaya Yesu anuwa tapwalolo 'ena 'ilugu ga 'ie'ie'ita.
11 Ta 'ebweu waine 'imiyami, ta yakwala eitini solanaya yaluyaluwa bi'i
'enaya 'imiyami, 'enega 'ile'oasa, ta 'ina tauya tuga 'ia'opu'opumo, ta
nigeya sawesawenaya 'inuwayata be 'itauya palupalu. 12 Ta tuta nina
Yesu waine nina 'i'itena ga 'ibwauyena, "Waine 'umai." 'Imai ga 'ieonena,
"Kaiyale, 'amu le'oasa ni'atu 'igumwala." 13 'Enega nimana 'isa'una waine
nina 'enaya ga 'enega 'inuwayata ga Yaubada 'itupuna.

14 Gote 'ena anuwa tapwalolo nina 'ana to'ita'i'ita Yesu 'ina guinuwa
'i'itena, ga 'igamwasowala manuna Sabateya le'oasa 'igie bobo'anena,
'enega tai nina 'ilolagata boda 'ediya 'isimana, 'igwae, "Ona'ai'aila,
loina tamwalamwalatoni 'aene 'asiyata sikisi 'ediya 'ida guinuwao
taguinuwedi. Gete nigeya 'ana 'ita bobo'ana be Sabateya tole'oasao
simeema be 'adi le'oasao sabi giebobo'anedi."

15 Ta Yesu ni'atu 'inonona, ga maibo'adi 'ediya 'igwae, "Kabokabomi,
manuna 'omi 'imi bubuna Sabate 'ebweuna 'ebweuna 'ediya 'imi yobaiyao
maibo'adi 'adi 'aliyega wali'ali'amidi ta siapweapwesa 'atamanaya 'adi
bwasi sabi numa. 16 Ta mwa'adega waine nina wanuwena 'aene nigeya
sawesawenaya be 'ina miyamwau 'enega yali'ami be 'etoseyana 'iloba,
nadigega 'imi yobaiyao nidi. Manuna waine gete Ebelaamo 'ina boda
'ebweu, ta esi Seitani yakwala eitini 'ediya 'igiyaina."

17 Yesu 'ina ona gete 'enega tolomugi nidi 'igie omayamayaedi, ta
esi tomota yau wawasae sigwausowala sinabwana Yesu 'ina guinuwa
waiwaidi manudi.

Yesu 'iona semalimali Yaubada 'ina etoloina manuna
(Madiu 13:31-33; Maki 4:30-32)

18 'Enega boda nidi 'ediya wate 'igwae, "Mwa'adega Yaubada 'ina
etoloina yada giemaedana'ese 'emiya. Nai gete nadigega 'ebweu
kaiwe 'enega yada loesawa'i'i. 19 Tai 'ebweuna beno atuna 'i'ewena ga

---

[k] **13:10-16** Lu 6:1-6, 14:1-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'atamanaya 'iasona, ta 'itabwa ga 'isinabwa, ta muliyega manuwa simai ga 'idi newa nalinao nidi 'ediya si'abidi."

20 'Enega wate 'ieona limedi, 'igwae, "Onasemalimali gete, mwa'adega yada giemaedana'ese be 'enega Yaubada 'ina etoloina wada mwalatoni? 21 Nai gete nadigega: Waine 'ebweu pwalawa 'ana 'ebe gieseseya gidalina tuga 'i'ewena ga pwalawa sinabwana ma'iyana 'i'einisina, 'enega pwalawa maibo'ana 'iseseya."

'Awa gilelena
(Madiu 7:13-14, 21-23)

22 Tuta nina Yesu 'itautauya Yelusalema, ga 'edaya 'aina 'asa sinabwadi be gidalidi 'ediya 'iapwesa, ga 'ediya 'ie'ie'ita ta 'ilogulоguguya. 23 'Enega 'ebweu tai Yesu 'ienaidena, 'igwae, "'Inapwana, mwa'adega? Nai 'iabe tomota pu'epu'edimo 'etoseyana siloba, aga?" Ga Yesu 'igwae, 24 "O nadigega, ta esi wada toowaiwai be walulugu 'awa nina gidalina 'enega. Manuna yaudi sitoo be 'aene silulugu ta siso'iyoge. 25 [l]Ta 'iabe wate tonianuwa nina 'awa 'igibode, be 'omi 'atamanaya watootoolo, ta 'ali nina 'ena wa'au'aukeke, be wasisida, wagwae, ''Inapwana, 'ali 'ugigege be 'aluguwa.' Ta 'iabe 'inapwana nina 'imi ona 'ie'isa be 'emiya 'igwae, 'Mane 'enega wamai? Nigeya yamwalamwalatonimi.' 26 Be 'enega 'omi wae'isa be wagwae, ''Abo'ama lowa ma'emwao ta'e'ai, tanumanuma, ta wate 'ima 'asaya 'emaya 'ue'ie'ita.' 27 Ta 'enega 'iabe 'Inapwana nina 'ieonami be 'ida gwae, 'Ona'ai'aila, nigeya yamwalamwalatonimi. Mane 'enega wamai? Waila ta geya'abo waluguluguma, manuna 'omi toto'umalimi.' 28 [m]Be 'enega 'etamo 'abo Ebelaamo be Aisake be Yekobe be wate palopitao maibo'adi ma'ediyao wa'itadi Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena simiyami ta 'omi ma imi dedoi ta ma imi esala'i'ita tuta nina 'ena 'abo 'etauluya wamiyami. 29 Ta sena maibo'ana 'ediyega tomota simama be 'idi 'ebemiya bobo'adi si'ewadi Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya. 30 'Enega 'abo yaisigedi gete tuga sinuganugana ma'etamo sida muliya, ta yaisigedi taudi gete tuga simulimuliya ma'etamo sida nugana."

Yesu 'ina nuwamwau Yelusalema manuna
(Madiu 23:37-39)

31 Tuta gote 'ena 'aidi Palisiyao simai ga Yesu sieonena, sigwae, "Gete tuga 'ulomanini be 'udedena, 'abona nai Elodi 'iloemwawasiyo!"

32 'Enega Yesu 'ediya 'iona, "Watauya be bosasa nina waeona 'aene gete tuga yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega yaula apwesedi, ta tole'oasao yagie bobo'anedi, ta wate gibwa'i nadigega, be elaya 'igu guinuwa maibo'ana yalosaloni.

---

[l] **13:25** Lu 6:46 [m] **13:28** Md 8:11-12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33 "Ta 'abo'agu 'etamo yatautauya Yelusalema, batuwa be gibwa'i be
elaya yaapwesa, be nada yamwamwawasa, manuna palopitao maibo'ama
'ima 'ebe mwawasa Yelusalema."
'Enega Yesu nuwana 'imwau ga Yelusalema manuna 'idedoi, 'igwae,
34 [n]"Yelusalema ye, mwa'adega ga palopitao 'uloemwawasidi, ta wate
Yaubada 'ina toepilialealeyao gulewega 'uloibweibwedi? Tuta yauna
nuwanuwagu be 'imu tomotaiyao yabwau egogonedima 'atuwa kakaleko
natunao papenega 'i'aubodebodedi, ta sa'i siguitoyasegu! 35 'Enega
Yaubada 'iabe 'ipilisineyo, ta yaeonayo 'aene geya'abo wate 'u'ita'ita
limagu be 'ana laba 'imu tomotaiyao sitatagwala 'eguya be sida gwae,
'Tauna Yaubada 'ana esanega 'imeemai tada tupu.'

Sabate 'ana loina

14 1 Sabate 'ebweuna 'enaya Yesu 'itauya sabi 'e'ai Palisiyao 'idi
'inapwana 'ebweu 'ina anuwaya. Anuwa nina 'ena 'ilugulugu
ta boda siduneduneye, 2 manuna sena nina 'enaya 'ebweu tole'oasa
'imiyami, bwalana maibo'ana si'eloseseya. 3 [o]'Enega Yesu tole'oasa
nina manuna 'ienaida loina 'ana tosinasinapuyao be Palisiyao 'ediya,
'igwae, "Mwa'adega? Wanuwena 'aene bobo'ana 'abo tole'oasa 'asiyata
Sabate 'enaya tagiebobo'ane, nai nigeya?" 4 Ga 'ina ona nina nigeya
sie'ie'isa, ga muliyega Yesu tole'oasa nina nimana 'igiyaina, ga 'ana
le'oasa 'igie bobo'anena. 'Enega 'ietunena ga 'itauya 'ina 'asaya. 5 'Enega
Yesu 'iasakowasi 'ediya ga 'igwae, "'Abo yaisigei 'omi ma imi yobaiyao
nadigega ase be bulumakau ta 'ebweuna yobai nina 'asiyata Sabate 'ena
'ibebe'u gaulaya, mwa'adega, 'ilobwenena be walisi tu'eyei?" 6 Ta taudi
tuga nigeya 'ebweu wate 'idi e'isamo.

Geya'abo 'ebemiya bobo'adi waesiesinuwedi

7 [p]'E'ai nina solanaya Yesu tomota 'aidi 'i'itedi, 'ebemiya bobo'ana 'ena
simiyatowa, 'enega 'ebweu onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, 8 "'Abo yaita
'ina anuwaya 'ibwauyeyo ai sagalina manuna, geya'abo toai 'atainaya
'umiyamiyatowa, manuna nai 'ebweu tai sinabwana 'eguma 'imama,
9 tonisagali nina 'ieonayo be 'utatauya tupitupiya, ta 'imu 'ebemiya nina
'enaya tai auwauna nina 'ida miyatowa. Ta 'oyo 'iabe ma imu omayamaya
tupiya 'uaila. 10 'Enega 'abo sibwauyeyo be 'ululugu 'ediya, 'ebemiya
tupiya 'uesinuwe be 'ena 'umiyatowa, be 'enega tuta nina 'abo tonisagali
'imama be 'i'itayo 'iabe 'emuya 'ida ona, 'igwae, 'Gosiyagu, 'umiyalaga
gamwagamwanaya,' be 'enega 'ulalaga ma imu gwausowala, ta wate ma
'amu tupu tomota matadiya. 11 [q]Gete 'enega tamwalatoni 'aene yaita tauna
'igitu'eye 'etamo 'iebusi; ta 'abo yaita tauna 'igimwa'ute 'iabe 'itutu'e."

---

[n] **13:34** 2 Ia 25:18-19 [o] **14:3** Lu 13:10-16 [p] **14:7-9, 11** Md 23:2-3, 6 [q] **14:11** Lu 18:9-14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 [r]'Enega Yesu Palisi nina 'ibwauyena ga 'ena 'igwae, "'Abo 'emasula
nai 'e'ai gidalina 'uguinuwe, geya'abo gosemwao nai tasimwao nai
'imu bu'unao nai toesaesao 'ubwaubwauyedi 'e'ai nina 'enaya, manuna
taudi ma'etamo sibwauyeyo sabi e'isa 'emuya. 13 Ta esiya 'abo 'emasula
'uguinuwe, taudi gomagomabesodi be bwalobwalogodi be tolopegoi be
wate tomatakebokebo 'uda bwauyedi, 14 be 'enega 'awabobo'ana 'ai'aila
'uloba, manuna gete taudi nigeya sawesawediya be 'imu oboboma
nina sie'isa. Ta esi Yaubada 'enega 'amu e'isa 'uda loba, tuta nina 'abo
tobobo'adi mwawasega 'igietoolodi."

'Inapwana 'ebweu 'emasula sinabwana 'iguinuwena
(Madiu 22:1-10)

15 [s]Ga ni'atu ma'enao si'e'ai ta 'ebweuna 'ediyega ona gete 'inonona ga
Yesu 'ieonena, 'igwae, "O nadigega! 'Abo yaisigedi silulugu Yaubada 'ina
'ebeloina 'enaya be si'a'a, sida gwausowala sinabwana."
16 'Enega Yesu tai nina 'ina ona 'ie'isena, 'igwae, "'Ebweu tai 'emasula
sinabwana 'iguinuwena ga tomotai yaudi 'ibwauyedi. 17 Ta ni'atu masula
'igibubuna ga 'ina 'ali'ei 'ietunena tomotai nidi 'ediya ga 'ieonedi,
'Ni'atu masula sigibubuna, 'enega wamai be tatatauya be 'e'ai nina wada
'ai.'
18 "Ta maibo'adi geya nuwadi, 'enega mali ona be mali ona
si'ebwa'ena. 'Ebweuna 'igwae, 'Ni'atu tanowa auwauna yagimwanena,
'enega nai yatatauya be yayausi. Ta kagutoki sinabwana, nai geya'abo
yaweewa.' 19 Ta 'ebweuna wate 'igwae, 'Kagutoki sinabwana, nai
'abo'agu wate geya'abo yaweewa, manuna bulumakau sanau ta wate
'ebe gesowa nima ni'atu yagimwanedi, 'enega yatautauya be 'aene
yada eguinuwaedi, be yada epaisewa toodi.' 20 [t]Ta wate 'ebweu 'igwae,
'Abo'agu auwaugu yaai, 'enega nai geya'abo yaweewai.'
21 "'Enega 'ali'ei nina 'iila ga 'ina 'inapwana 'enaya 'isimana,
'igwae, 'Maibo'adi geya nuwadi.' Ga tonianuwa nina 'igamwasowala,
'enega 'ina 'ali'ei nina 'ena 'iona, 'Utauya manini 'asa sinabwana
'edanao maibo'adi 'ediya be 'eguma 'eisa tomotai 'ulobadi,
'anabwa'ayoi nanaewadi nai nenetadi nai matakebokebodi nai
bwalobwalogodi, tuga maibo'adi 'u'au'ewedima be sida 'a.'
22 "Ga 'ali'ei nina 'iguinuwa nadigega, ta muliyega 'imai ga 'iona,
'Ni'atu tomota nidi yabwauyedima ta esi 'imu anuwa nina nigeya
siloeloemaa.' 23 'Enega 'inapwana nina wate 'igwae, 'Eda maibo'adi
'ediya 'uda tauya be tomotai 'ueonadi be simama, be 'enega 'igu
anuwa sida loemaa. 24 Ta esi tomotai nidi yagimi bwauyedi geya'abo
'ebweu 'ediyega 'agu masula 'ilotolotoo.' "

---

[r] **14:12-14** Lu 6:32-35 [s] **14:15** Et 19:9 [t] **14:20** 1 Ko 7:33

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mwa'adega Yesu 'ana muliya
(Madiu 10:37-38)

25 [u]Ta ni'atu pwalu sinabwadi ma'enao sitautauya, ga 'enega
Yesu 'isanaila ga boda nidi 'ieonedi, 26 "Yaita 'abo nuwanuwana
be 'imuliyegu, nugana 'ida yala'ai'ailigu ta tamana be sinana be
mwanena be natunao be tasinao be nuunao ta wate tauna tuga
manuna 'ida guitoyasedi. Ta 'eguma nigeya, tauna nigeya 'agu
tomuliya. 27 [v]Ta 'abo yaita yawasina nigeya 'itagwatagwalei be
'imwamwawasa kelose 'enaya nadigega 'abo'agu, tauna nigeya
sawesawenaya be 'imuliyegu. 28 Nadigega tuga 'abo yaita nuwanuwana
be anuwa sinabwana 'i'abi, nugana yage maibo'adi 'ida gibududi 'abi
nina manuna, 29 'abona nai 'ola namo 'ietoolodi be geya'abo anuwa
maibo'ana 'ilosalosaloni. Gete 'enega 'iabe tomota si'ita be tai nina
situyeye 30 be sida gwae, 'Tai gete 'atuwa waiwaina ga 'ola 'ietoolodi
ta nigeya anuwa nina maibo'ana 'i'abi'abi.' 31 Ta wate 'eguma 'ebweu
kini ni'atu ma ina tolosaiyao teni tausani sitautauya sabi losaiya wate
mali kini ma ina bodao tuweniti tausani 'adi yau 'ediya, mwa'adega
kini nina 'iabe 'inuwanuwa'esa? Nai nugana 'ida miyatowa ta 'ida
nuwanuwa be 'aene sawesawediya siewaiwai 'adi talauwalao nidi
'ediya, nai nigeya? 32 Ta 'eguma nigeya, 'ina toepilialealeyao nidi
'ietuetunedi be sipilipili bodedi, 'abo mali kini nina ma ina boda
'etamo 'edasolaya simiyami, be 'enega ma'ediyao sida eonaona
nuwasiwalowa manuna."

33 [w]'Enega Yesu 'ina emataluwa 'ilosalonina, ga 'ediya 'igwae, "Gete
nadigega wate 'agu muliya 'ana 'eda. 'Eguma yaita 'oyo nuwanuwayo
be 'umuliyegu, nugana 'imu 'ebeloina maibo'ana 'uda pilisinedi.

Ola yage bobo'ana
(Madiu 5:13; Maki 9:50)

34 "Ola yage bobo'ana. Ta 'eguma 'ina waiwai 'igugumwala, nigeya
sawesawenaya be 'ibobo'ana limana. 35 Nigeya wate 'ilobwelobwene be
bwa'a 'igiebobo'ane, ta esi tada guitoyase namo.

"'Eguma matenami ona gete wada nono."

Sipi loseloseyena onasemalimalina
(Madiu 18:12-14)

15 1 [x]'Ebweu tuta takisi 'ana to'ewao ta wate 'aidi toto'umalidi
simai Yesu sabi enonoena. 2 'Enega Palisiyao be loina 'ana
toe'itao silomugi, sigwae, "Tai gete toto'umalidi 'iegosigosiyanedi ta wate

---

[u] **14:25-26** Lu 18:28-30 [v] **14:27** Lu 9:23 [w] **14:33** Md 5:27-28 [x] **15:1-2** Lu 5:29-30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ma'enao si'e'ai." 3 'Enega 'idi ona nina Yesu 'ie'isena onasemalimaliyega,
'igwae, 4 "Mwa'adega 'abo 'ebweu 'emiyega 'ina sipi 'adi yau analedi,
ta 'ebweuna 'ikwakwani, sawesawenaya be nainiti naini nidi mitawaya
'iebesinedi be sipi nina loseloseyena 'ida 'ebese 'ana laba 'iloba. 5 Ta
'abo 'ilobai 'iabe ma ina gwausowala 'aalanaya 'isa'ui be 'iila 'asaya,
6 [y]be 'enega gosenao 'ibwau egogonedi be 'ieonadi, 'igwae, 'Sipi nina
loseloseyena ni'atu yalobena, 'enega manuna tada egwausowala.' 7 'Enega
nadigega wate 'abo 'ebweu toto'umalina 'inuwa'ebuni, me galewa
manuna sida gwausowala sinabwana, ta esi tobobo'adi site nainiti naini
nidi manudi 'idi gwausowala tupwana namo.

Kina loseloseyena onasemalimalina

8 Nadigega 'abo wate waine nina 'ina kina 'adi yau sanau ta 'ebweuna
'iloseye, 'enega to'ase 'ida guinuwe be kina nina 'iloba? Nai mayale
'iloe'abi be anuwa maibo'ana 'isiyayoni be 'i'ebese 'ai'aila 'ana laba 'iloba.
9 Ta 'abo 'ilobai gosenao 'ibwau egogonedima be 'ediya 'igwae, 'Igu kina
nina yaloseyenaya ni'atu yalobena, 'enega manuna tada egwausowala.'
10 Nadigega wate 'abo 'ebweu toto'umalina 'inuwa'ebuni, 'iabe Yaubada
'ina aniloseyao manuna sigwausowala sinabwana."

'Ebweu 'inapwana natuna 'iloseyena

11 Ta Yesu wate 'iona semalimaliyedi, 'igwae, "'Ebweu 'inapwana
natunao me'olotodi 'eluwa ma'enao simiyami, 12 ga megwamana tamana
'ieonena, 'igwae, 'Tamagu, nuwanuwagu be gete tuga 'agu egueguyai
'uda 'ebwa'egu.' 'Enega 'inapwana nina gwegwe maibo'ana 'ieguyaiyena
natunao nidi 'ediya. 13 [z]'Enega 'asiyata 'aina sigumwala ga megwamana
nina 'ina gwegwe 'iegimwaneyedi, ga 'ana e'isa mani 'i'ewena, 'enega
sena nina 'ipilisinena, ga sena 'edasolaya 'itauya ga nada gwausowala
besobesoega 'ina mani 'iloegumwalina.
14 "Ta ni'atu 'ina mani maibo'ana 'igumwala ga kakaena 'imiyami, ga
tuta gote 'enaya botana sinabwana sena nina 'ena 'iapwesa. 15 'Enega
tai nina 'ina paisewa 'i'ebesa ga 'ebweu 'asa 'ana 'inapwana 'ilobena, ga
'ietunena be 'ina baweyao 'i'ita'i'isidi. 16 [a]Ta tai nina nuwanuwana be
bawe 'adi masulega 'ida 'a, manuna nigeya 'ana masulamo. 17 Tuta gote
'enaya nuwana 'isabwalena, ga taunamo 'ena 'igwae, 'Ona'ai'aila, tamagu
'ina topaisewao ma 'adi masula sinabwana, ta 'abo'agu bada sa'i botana
'iunuunugu. 18 'Enega yatoolo be yatatauya tamagu 'ena be 'ena yada
gwae, "Tamagu, ni'atu yato'umalina Yaubada 'enaya ta wate 'oyo 'emuya.
19 'Enega nigeya 'ilobwelobwenegu be 'uda 'awanatunegu, ta esi 'uda
eesegu 'imu 'ali'ei 'atuwa." '

---

[y] **15:6-7** Lu 19:10 [z] **15:13** Ona 29:3 [a] **15:16** Ona 23:21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20 "Gete nadigega 'inuwanuwa'esa, ga 'enega 'itoolo ga tamana
manuna 'itauya, ga 'edasolega tamana 'i'itenama 'imeema ga ma ina
'atenuwa'ole'ole 'ipili 'enaya ga 'iatubwalina ga ma'iyana siededoi.
21 "'Enega natunana tamana 'ieonena, 'igwae, 'Tamagu, ni'atu
yato'umalina Yaubada 'enaya ta wate 'oyo 'emuya, 'enega nigeya
'ilobwelobwenegu be 'u'awa natunegu.' 22 Ta esi tamanana 'ina 'ali'eiyao
'ibwauyedi ga 'ediya 'igwae, 'Walomanini be 'oama bobo'ai'ailina wame'e
be natugu wae'ote, ta wate nimapasapasa wame'e be nimanaya wasa'u,
ta wate 'aelawa 'aenaya wasa'u, 23 be muliyega watatauya be bulumakau
mwaneyauna ta momonanina waununama be masula sinabwana
taguinuwe, be 'enega ma ida gwausowala tauna ma'edai tada 'emasula.
24 [b]Manuna natugu gete lowa 'imwawasaya, ta batuwa mayawasina taloba
limena.' 'Enega sie'ale be silosagali ma idi gwausowala.
25 "Ta sa'i natuna mesinabwana 'etamo bagulaya 'ipaipaisewa, ta
tuta nina 'asa selabenaya 'ilogelogedo, wali be lausa 'inonodi. 26 'Enega
'ebweu 'idi 'ali'ei 'ibwauyena ga 'ienaidena, 'igwae, 'To'ase 'alena 'enega
siegwaegwausowala?' 27 Ta 'ali'ei nina 'igwae, 'Tasiyo ni'atu 'iilama ga
tamayo bulumakau mwaneyauna ta momonanina 'iununa ga ma'emai
'aegwaegwausowala, manuna natunana ma ina bobo'ana 'iloba limena.'
28 [c]Ona gete 'inonona ga 'igamwasowala sinabwana, 'enega geya nuwana
be anuwaya 'ilulugu.
"'Enega tamana 'iapwesa ga natunana mesinabwana 'ieonena 'aene
ma'iyana sida lugu anuwaya. 29 Ta esi tai nina 'iguitoyasa, manuna
'igamwasowala sinabwana, 'enega tamana 'ena 'igwae, 'Tamagu,
'eisa yakwala 'ediya ni'atu manuyo yapaipaisewa ga 'imu eyowanao
maibo'adi yaguinuwedi, ta nigeya 'ebweu tuta 'uda obobomegu. Nigeya
'ebweu wate yobai 'u'ebwa'ebwa'egu be magosegwao 'ada gimasula be
'ada egwausowala. Nigeya 'ai'aila! 30 Ta natumuna gete 'imu gwegwe
maibo'ana 'imudalidi tosogala 'ediya, ta to'ase manuna 'uobobomena, ga
bulumakau mwaneyauna ta momonanina 'uununa manuna?'
31 "Ta 'enega 'inapwana nina natuna 'ena 'igwae, 'Natugu, 'uda
mwalatoni 'aene 'oyo tuta maibo'ana selabeguya 'umiyami, ga to'ase
nadigega 'igu 'ebeloinao, maibo'ana nimamuya simiyami, 32 [d]ta esi
tasiyo gete 'imwawasaya, ta gete tuga mayawasina taloba limena, 'enega
'ilobweneda be batuwa ma'edai tada egwausowala.' (v 33) Tetela gete
'enega Yesu Palisiyao be loina 'ana toe'itao 'iona semalimaliyedi.

'Ebweu to'ita'i'ita to'umalina

16 1 Yesu wate onasemalimali 'ebweuna 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi,
'igwae, "Toesaesa 'ebweuna ma ina to'ita'i'ita 'ina gwegweyao

---

[b] **15:24** Kol 2:13 [c] **15:28** Ion 3:10, 4:1 [d] **15:32** Isi 33:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

manudi ma'iyana simiyami. Ga 'ebweu tuta 'ena 'aina tomota ale
sime'ena 'inapwana nina 'enaya, sigwae, "'Inapwana, 'imu to'ita'i'ita
nina 'imu gwegweyao 'ediyega 'iguiguinuwa besobeso.' 2 'Enega toesaesa
nina 'ina to'ita'i'ita 'ibwauyenama ga 'ieonena, 'igwae, "'Aina simana
to'umalina manuyo yanonona, 'enega gete tuga 'igu gwegwe 'adi
pwepwaiyao 'u'ebwaya limagu ta 'eguyega 'uda apwesa.'
3 "'Enega to'ita'i'ita nina 'inuwanuwa, 'igwae, 'Mwa'adega batu
yaguinuwa'esa, manuna ni'atu 'igu 'inapwana 'ie'idi'idiyegu?
Manuna nigeya kapekapeyana be yababagula, ta wate omayamaya
'abo yatautauya tomota 'ediya be masula manuna yaesidasida.'
4 'Inuwanuwa ga 'ebweu 'eda 'inuwalobena, 'igwae, 'O, gete nadigega
yaguinuwa'esa be 'enega gosegwao yaudi yalobadi, 'abo paisewa
gete 'enega yaapwesa.' 5 'Enega to'ita'i'ita nina tolowagao maibo'adi
'ibwauyedi, ga 'ebweuna 'ebweuna 'ediya 'ienaida. Gimitai 'ena
'igwae, "'Eisa 'imu lowaga bada?' 6 Ta 'iona, 'Bunama 'adi yau analedi
yalowagedi.' 'Enega to'ita'i'ita nina 'igwae, 'Pwepwai gete 'ena 'imu
lowaga nina 'u'etoladi be pipiti namo 'usa'u.' 7 Ga 'ebweu wate 'ilugu ga
'ienaidena, 'igwae, 'Ta 'oyo 'eisa 'imu lowaga?' Ta 'igwae, 'Masula 'adi
yau analedi yalowagedi.' 'Enega tauna wate 'igwae, 'Pwepwai gete 'ena
'imu lowaga nina 'u'etoladi be eiti namo 'usa'u.' Ta maibo'adi nadigega
'idi lowagao sisa'u mwa'utedi.
8 "'Enega 'ina 'inapwana nina 'ina guinuwa gete alena 'inonona, ga
'itupuna, 'ina sinasinapu manuna. Onasemalimali gete 'enega 'ie'ita
'ai'aila 'aene, me bale'u siewaiwai 'idi esaesa 'ana guinuwa manuna, ta
Yaubada 'ina bodao 'idi paisewao maedana manuna nigeya siewaiwai."
9 [e]'Enega Yesu wate 'ieonedi, "Bale'u esaesanao to'umalidi, ta
'abo esaesa nidi 'ediyega gosemiyao waobobomedi ma'etamo taudi
siaesotami 'ebemiya ataya 'enaya, tuta nina esaesa nidi sigugumwala.
10 [f]"Manuna 'eguma yaita yage gidalina 'ena 'iematamatana wate yage
sinabwadi 'ediya 'iematamatana. Ta 'abo gidalidi 'ediya 'ikabo wate
yage sinabwadi 'ediya 'ikabo. 11 'Enega 'omi wate 'abo nigeya bale'u
esaesanao manudi waguiguinuwa 'ai'aila, 'iabe Yaubada geya'abo wate
esaesa 'ai'aila 'i'ebwa'ebwa'emi. 12 Ta 'abo wate gosemiyao 'idi esaesa
manudi nigeya waguiguinuwa 'ai'aila, geya'abo wate Yaubada 'imi
esaesa nina 'i'ebwa'ebwa'emi.
13 [g]"'Enega toguinuwa nigeya sawesawenaya be 'ietopaisewa 'ena'iyao
'eluwa 'ediya, ta 'ebweuna 'ida guitoyasei ta esi 'ebweuna namo manuna
'ida paisewa, be 'enega 'ebweuna 'i'awa bobo'ane ta 'ebweuna 'i'awa
to'umaliye. 'Enega nigeya sawesawenaya be Yaubada 'ina guinuwa be
esaesa bale'u tagiluwedi."

---

[e] **16:9** Lu 12:33 [f] **16:10** Md 25:21 [g] **16:13** Md 6:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Palisiyao 'idi bubuna
(Madiu 11:12-13, 5:31-32; Maki 10:11-12)

14 [h]Tuta nina Palisiyao ona nina sinonona ga Yesu situyeyena, manuna
taudi mani nuwanuwadi sinabwana. 15 [i]'Enega Yesu Palisiyao nidi 'ediya
'igwae, "'Omi wanuwena 'aene 'imi bubuna bobo'ana tomota matadiya, ta
esi to'umalina maibo'ana 'atemiya Yaubada 'imwalamwalatonidi, manuna
yage nidi tomota nuwadi si'ewedi, Yaubada 'enaya yage besobeso. 16 Ta
ona'ai'aila, Mosese be palopitao 'idi loinao 'emiya simiyami 'ana laba
Yoni togiebapitaiso 'imai, ta tuta gote 'enega ga batuwa tetela bobo'ana
Yaubada 'ina loina manuna 'etamo 'asimasimanedi, ta 'ebeloina nina
manuna tomota yaudi ma idi waiwai sitootoo ta silugulugu. 17 [j]Galewa
be bale'u 'idi sawala kapekapeyana, ta Mosese 'ina loinao 'anabwa'ayoi
gidala sedaidi, geya'abo sa'i sigumwagumwala."

18 [k]Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, "'Abo yaita tai mwanena 'isa'ile be
'iaibala mali waine 'ena, tauna ni'atu 'iloelata. Ta wate 'eguma waine
sa'isa'ilina 'iai limana mali tai 'ena, tai nina tauna wate ni'atu 'iloelata."

Toesaesa 'ebweu ta Lasalo

19 Ta Yesu wate 'ieonedi, 'igwae, "'Ebweu tuta 'ena toesaesa
'ebweuna ta Lasalo simiyami. Toesaesa nina 'ana 'oamao
bobo'ai'ailidi ta wate 'ana masulao maibo'adi bobo'adi, 'enega
'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya ma ina gwausowala. 20 Ta Lasalo
gomagomabesona ta lobonubonuna, 'enega Lasalo nina toesaesa 'ina
anuwa mata'awaninaya 'imiyami, 21 be toesaesa nina 'ana masula
mugumugunega tupwana 'ida loepa'ala. Ta Lasalo nina tuta yauna
bonunao kedewa siloyamoyamosidi. 22 Ga tuta nina Lasalo 'imwawasa
aniloseyao si'au'ewena ga Ebelaamo selabenaya sisa'una topalupaludi
'idi senaya. 'Enega muliyega wate toesaesa nina 'imwawasa ga sisa'u
'ali'aliyena, 23 ta muliyega ma ina 'elouya sinabwana tomwawasa 'idi
sena 'enega 'i'itatu'e ga Lasalo 'i'itena Ebelaamo ma'iyana simiyami.
24 'Enega 'ibwautoila ga 'igwae, 'Tamagu ye! 'Uda 'atenuwa 'ole'oleyegu
be Lasalo 'uda etunenama be bwasi gonitu nimanega meyagu 'ida
giegonitu, manuna gete tuga ya'elo'elouya sinabwana kaiwe sabelulu
'enaya.'

25 "Ta Ebelaamo 'ieonena, 'igwae, 'Natugu, 'uda mwalatoni 'aene
lowa yawasiyo maibo'ana gwausowala daisinamo, ta esi Lasalo nigeya
'ebweu 'ebe gwausowala 'ilobaloba. 'Enega gete tuga tauna ma ina
gwausowala, ta 'oyo 'u'elo'elouya. 26 Ta wate 'uda mwalatoni 'aene
gamwagamwanidaya sa'ala sinabwana 'imiyami ga 'enega 'iweyalida,

---

[h] **16:14-15** Md 23:27-28 [i] **16:15** Lu 18:9-14 [j] **16:17** Md 5:18 [k] **16:18** 1 Ko 7:10-11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'enega nigeya sawesawemaya be gete 'enega 'aabalawa 'emiya. 'Omi wate, nigeya sawesawemiya be waabalama 'emaya.'

27 "Ta toesaesa nina 'igwae, 'O bobo'ana, ta nate namo nuwanuwagu be Lasalo 'uda etune 'igu bodao 'ediya, 28 be tasigwao site nima 'ida emataluwedi, 'abona nai taudi wate simama 'elouya 'ina sena gete 'enaya.' 29 'Enega Ebelaamo tai nina 'ieonena, 'igwae, 'Ni'atu tasimwao nidi 'adi toemataluwa simiyami, taudi nate Mosese be palopitao 'idi ona nidi Buki Tabu 'enaya. Ona gete solanaya sawesawenaya be tasimwao nidi sida enono'ai'aila.' 30 Ta esi toesaesa nina 'iona, 'Tamagu, natei nigeya sawesawenaya. Ta 'abo yaita mwawasega 'itoolo limana be 'itatauya 'ediya, be tauna si'itai, 'enega sida nuwa'ebuni 'ai'aila.' 31 [l]Ta Ebelaamo wate 'igwae, ''Eguma Mosese be palopitao 'idi ona nigeya siemiemisedi, geya'abo sa'i 'ebweu wate yaita siemiemise, 'anabwa'ayoi 'abo 'ebweu tomwawasa 'itoolo limana be 'itatauya 'ediya.'

To'umalina 'ana e'ita
(Madiu 18:6-7; Maki 9:42)

17 1 'Enega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "Tomota 'aidi 'iabe 'ebetoo yaudi siguinuwedi 'emiya be 'aene sida giebe'uyemi, ta 'abo yaisigedi taudi 'ebe toona nidi siguinuwedi nuwa'ole'oledi sa'i! 2 'Enega 'abo yaita togiebe'u nina, 'ilobwenena be gulewa sinabwana sida losipwa 'otonaya be ni'u gaigaiya sida ulamwa'ute be 'enega geya'abo gogama simulimuliye.

Nuwatau manuna
(Madiu 18:21-22)

3 [m]"'Enega wada 'ita'i'isimi, be 'abo tasiyo 'emuya 'iguinuwa to'umalina, 'utoo be ma'iyayo wada giepaepalu, be 'abo ni'atu ma ina nuwa bobo'ana 'uda nuwatau. 4 Ta 'abo tasimuna 'asiyata 'ebweuna 'enaya be masebeni 'iguinuwa to'umalina 'emuya, be tuta 'ebweuna 'ebweuna 'enaya 'isidasida 'emuya sabi nuwatauna, 'ilobweneyo be maibo'ana 'uda nuwataudi."

Emisa manuna

5 [n]'Enega Yesu 'ana tosimanao nidi sieonena, sigwae, "'Ima emisa 'uda giewaiwaiye."

6 [o]Ta 'inapwana nina 'igwae, "'Eguma 'imi emisa 'ana waiwai nadigega beno atuna, sawesawemiya be kaiwe gete sinabwana 'ena wada ona be wagwae, ''Uetodabuyo be olaya tauyo 'uasoyo,' 'imi ona nina 'iematamatane."

---

[l] **16:31** Yo 11:45-48 [m] **17:3** Md 18:15 [n] **17:5** Mk 9:24 [o] **17:6** Md 17:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Toguinuwao 'idi paisewao

7 Ta wate 'ediya 'igwae, "'Abo 'ebweu yaita 'oyo ma imu 'ali'ei, tauna
bwa'a 'ana totai nai yobai 'ana to'ita'i'ita, ta tuta nina 'abo 'ali'ei nina
paisewega 'iapwesama, nigeya sawesawenaya be 'uloina 'aene tauna
'igimi'ai, 8 ta esi 'uda gwae, 'Agu masula 'ugibubu be 'u'ita'i'isigu ta
ya'a'a, be 'enega 'oyo muliyega 'u'a'ai ta 'unununa.' 9 'Enega 'ali'ei nina
'ina paisewa manuna 'ana lokagutoki nigeya 'ida lobena 'ina 'inapwana
'enega, manuna tauna tuga 'ina paisewa. 10 Ta 'omi wate nadigega, 'abo
tuta nina yage maibo'ana waguinuwedi, to'ase nadigega yaemataluwemi,
wada gwae, 'O, 'abo'ama toguinuwa tuga, 'enega to'ase nadigega 'ama
emataluwa ga nadigega 'aguinuwena, nate esi 'ama lobwene 'ai'aila.'

Tolepelo sanau 'igie bobo'anedi

11 Ta Yesu ni'atu Yelusalema manuna 'itautauya ta Samelia be Galili
gamwagamwanidiya 'ilogelogedo. 12 [p]Ga 'ebweu 'asa 'enaya 'imai ga
tolepelo site sanau 'ilobedi, 'enega 'ina 'eda 'enega siasi'i, 13 ta sibwaubwau
'enadi sinabwana 'enega, sigwae. "'Inapwana Yesu, 'uda 'atenuwa
'ole'oleyema." 14 [q]'Enega 'isanaila ga 'ieonedi, "Watatauya be totaliyao
'ediya wada e'itaemi." Ta ni'atu sitautauya 'edaya ga 'adi lepelo 'igumwala,
15 ta 'ebweuna tai 'ediyega tauna goma Sameliana 'i'itena 'aene ni'atu
'ibobo'ana, 'enega 'iila limana ga 'enana sinabwanega Yaubada 'itupuna,
16 [r]ga Yesu 'aenaya 'ibe'u sanamwa'uta ga 'ena 'ilokagutoki. 17 'Enega Yesu
tai nina 'ieonena, "Ni'a wate sanau yagie bobo'anemi, ta mwa'o site naini
nidi? 18 Mwa'adega nigeya siilailama be Yaubada 'ena silokalokagutoki?
Ta 'oyo to'u'umala nigeya Yudia 'enega, ta 'umai sabi lokagutoki. 19 'Enega
'imu emisega 'etoseyana 'ulobena. Bobo'ana, 'utoolo be 'utatauya."

Yaubada 'ina loina tuta 'imeema 'ena manuna
(Madiu 24:23-28, 37-41)

20 [s]Palisiyao 'aidi simai ga Yesu sienaidena to tuta nadigega 'ena
Yaubada 'ina loina 'ida apwesama. 'Enega Yesu 'idi enaida 'ie'isena
gete nadigega, 'igwae, "Nigeya sawesawenaya be tomota matadiyega
Yaubada 'ina loina 'imeema si'ita. 21 Ta wate nigeya sawesawediya be sida
gwae, 'Wa'ita gete', nai 'Gote', manuna ni'atu Yaubada 'ina loina 'emiya
'imiyami."

22 [t]'Enega 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "Ma'etamo yapilisinemi,
be muliguyega nuwanuwami sinabwana be 'abo'agu Tomota Natuna
ma'emi tada miyami 'asiyata 'ebweuna namo manuna, ta esi geya'abo

---

[p] **17:12-13** 1 Loi 13:45-46 [q] **17:14** 1 Loi 14:1-4; Lu 5:14 [r] **17:16-18** Yo 4:9
[s] **17:20** Yo 3:3, 18:36 [t] **17:22-23** Lu 21:7-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wa'ita'itagu. 23 Ta 'abo tomota sigwae, 'Keliso gote', nai 'Gete', geya'abo
wamulimuliyedi. 24 Manuna tuta nina 'abo yamamai, galewa 'ana 'ita
'atuwa maedana daisina, nadigega namala sinabwana 'ina giweyala 'ana
'ita.
25 "Ta muliyega be yage nidi siapwesa, nugana 'epata getedi sida
guitoyasegu, be 'ediyega 'elouya yada lobadi.
26 "'Igu mai limana 'ana tuta Noa 'ina tuta nadigega. 27 Manuna
Noa 'ina tutaya tomota si'e'ai ta sinumanuma ta wate me'olotodi be
mewainedi siaiai ga 'ana laba Noa 'ina wagaya 'igelu ga muluwa 'iapwesa
ga 'enega tomota maibo'adi 'ipe'udi, ta 'abo'agu Tomota Natuna 'igu ila
limanama nadigega.
28 "Ta wate 'iabe Loti 'ina tuta nadigega, tuta nina tomota maibo'adi
si'e'ai ta sinumanuma, ta wate sigimwagimwane be siegiegimwane,
ta wate sibagubagula ta si'abi'abi anuwa, 29 ga 'ana laba Loti Sodoma
'ipilisinena, 'enega kaiwe sabelulu be gulewa yaiyaidi galewega sisaguma
nadigega 'usana, ga tomota maibo'adi 'iloemwawasidi.
30 "Yage nidi siapwesa 'ediya, 'iabe wate nadigega tomota 'ediya sida
apwesa'esa, 'abo tuta nina 'abo'agu Tomota Natuna yaila limanama.
31 [u]"'Ta 'asiyata nina 'ena 'eguma yaita bwaimaya 'imiyami, geya'abo
wate anuwaya 'ilugulugu be 'aene 'ida logwegwe. Nai 'abo yaita bagulaya
'ipaipaisewa geya'abo wate 'asa manuna 'ipilipili.
32 "Ta esi wada nuwa'i'isi to'ase nadigega 'iapwesa Loti mwanena
'enaya.
33 "Manuna 'abo yaita tauna yawasina manuna 'ietapewa, 'iabe
yawasina nina 'iloseye; ta 'abo yaita yawasina 'itatagwala be 'iloseye,
ma'etamo 'ida lobalima.
34 "Ta yaeona 'ai'ailimi 'aene boiboi nina gote 'ena tai 'eluwa 'ebe'eno
'ebweuna 'ena si'e'eno, be 'ebweuna ya'au'ewa ta 'ebweuna 'imiyami.
35 Wate nadigega iine 'eluwa si'eta'etagowa, 'ebweu ya'au'ewa ta
'ebweuna 'imiyami." 36 (-)
37 'Enega 'ina tononoyao nidi sienaidena, sigwae, "'Inapwana, mwa'o?"
Ga Yesu 'ieonedi, "Mane 'ena kokowa 'imiyami nate 'ena kaokao sida
egogonama."

Kwabula 'ebweu 'ina sidasida toloina 'ebweuna 'enaya

18 1 [v]'Enega 'ebweu ona semalimali Yesu 'i'ebwa'edi be 'aene
geya'abo sidasida 'enega sineeneta. 2 Gete nadigega 'igwae,
"'Ebweu 'asa 'enaya toloina 'ebweu sinabwana 'imiyami, tauna Yaubada
nigeya 'ida matautena ta wate tomota nigeya 'ida 'amayabedi. 3 Ta
sena nina 'enaya wate 'ebweu kwabula 'imiyami, 'enega tuta yauyauna

---

[u] **17:31** Mk 13:15-16 [v] **18:1** Kol 4:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kwabula nina 'iapweapwesa toloina nina 'ena ta 'isidasida 'ana lema manuna, 'igwae, "'Inapwana, 'agu talauwala 'enega 'uda 'etoseyegu.'

4 [w]"'Tuta 'ebweuna 'ebweuna nadigega 'ina guinuwa, ta toloina nina geya nuwana be 'ileme. Ga 'ebweu tuta 'enaya toloina nina 'ie'oata'oata, 'enega taunamo 'ena 'igwae, 'Tuwa tuga Yaubada nigeya yamatamataute ta wate tomota nigeya yada 'amayabedi, 5 ta esi kwabula gete 'ina mai limalimana 'eguya manuna yada leme 'ana talauwala 'enega, 'abona nai wate 'agu 'oata'oata 'isa'u.' "

6 'Enega Yesu wate 'ieonedi, 'igwae, "'Inapwana gete 'ina ona manuna wada nuwanuwa. Ona'ai'aila tauna tai to'umalina ta esi kwabula 'ilemena. 7 [x]Wate nadigega Yaubada 'iabe 'ina tomotaiyao esiesinuwadi 'ilemedi tuta nina 'abo si'awa'awanoi limalimana 'enaya, 'asiyata be boiboi 'ediya, 8 ta 'ina lema nina palupaluna tuga 'ida guinuwe 'ediya.

"Ta mwa'adega 'omi wanuwena 'abo tuta nina 'abo'agu Tomota Natuna yailama bale'u gete 'ena, 'eisa tomota ma idi emisa yalobadi sitoolo pa'ala?"

Palisi be takisi 'ana to'ewa 'idi sidasida

9 [y]Tomota 'aidi sinuwena 'aene taudi palupaludi ta mali tomota nigeya, 'enega Yesu 'iona semalimaliyedi gete nadigega, 10 'igwae, "'Ebweu tuta 'enaya tomota siteluwa silugu Anuwa Tabu 'ena sabi sidasida Yaubada 'enaya. 'Ebweuna Palisi ta 'ebweuna takisi 'ana to'ewa. 11 [z]'Enega Palisi nina 'itoolo ga 'isidasida, 'igwae, 'Yaubada ye, yalokagutoki 'emuya manuna 'abo'agu nigeya nadigega gosegwao 'idi bubuna, manuna taudi to'ipwala diidiga be kabokabodi be loeloelatadi, ta wate 'abo'agu nigeya nadigega takisi 'ana to'ewa gote, 12 manuna wiki 'ebweuna 'ebweuna 'asiyata 'eluwa 'ediya e'ai 'enega yaedidigula, ta wate 'igu gwegweyao maibo'ana 'enega tupwa ya'ebwa'ebwaya daite 'emuya.'

13 "Ta esi takisi 'ana to'ewa nina ma'alenega 'itoolo ga ma ina omayamaya lumalumana 'itutuna, ta 'ikopu sanamwa'uta ga 'isidasida, 'igwae, 'Yaubada ye, ni'atu 'umwalatonigu 'aene 'abo'agu toto'umaligu, 'enega 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu!'

14 'Enega Yesu wate 'ediya 'igwae, "Ona'ai'aila, tai gete 'ina sidasida nina manuna 'ana 'awabobo'ana 'ilobena Yaubada 'enega, ta esi Palisi nina nigeya. Manuna 'abo yaita tauna 'igitu'eye 'iabe sida gimwa'ute, ta 'abo yaita tauna 'igimwa'ute sida gitu'eye."

Gogama Yesu 'iona obobomedi
(Madiu 19:13-15; Maki 10:13-16)

15 'Aina tomota natudiyao gidalidi sime'edi be 'aene Yesu 'ida gitoodi, ta 'ina tononoyao tomotai nidi si'itedi ga si'etobodedi.

---

[w] **18:4-5** Lu 11:5-9 [x] **18:7-8** Et 6:9-11 [y] **18:9, 14** Lu 16:15 [z] **18:11-12** Md 23:23, 28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Ta Yesu 'ibwau egogonedi ga 'igwae, “Geya'abo gogama
wa'eto'etobodedi ta esi wada tagwaledi be 'eguya sida mai. Manuna
gogama getedi nadigega Yaubada 'ina 'ebeloina 'ilobwene 'ai'ailidi.
17 Manuna 'abo yaisigedi taudi geya'abo gogama getedi nadigega 'idi
emisa, geya'abo sa'i Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena silugulugu.”

Esaesa manuna
(Madiu 19:16-30; Maki 10:17-31)

18 Me Yudia 'idi toanugana 'ebweu 'imai ga Yesu 'ienaidena, 'igwae,
“'Inapwana, yamwalamwalatoni 'aene 'oyo toe'ita bobo'ana, 'enega to'ase
yada guinuwe be 'enega yawasigu ataya yada loba?”
19 Ga Yesu tai nina 'ieonena, “Mwa'adega ga 'enega 'u'awa bobo'anegu?
Manuna nigeya 'ebweu yaita bobo'ana, nate namo Yaubada. 20 [a]Ta
Yaubada 'ina loinao ni'atu 'umwalamwalatonidi, nate 'aene:
Geya'abo loelata,
Geya'abo loemwawasa,
Geya'abo 'ipwala,
Geya'abo simana kabokabo,
Ta wate tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi.”
21 Ga tai nina 'igwae, “'Igu tuta gwamega ga batuwa loina nidi getedi
yamuliya 'ai'ailedi.”
22 [b]'Ina ona gete nadigega Yesu 'inonona, 'enega 'igwae, “'Ebweuna
yage namo 'ilogegesemu, nate 'aene 'imu gwegweyao maibo'ana 'uda
egimwaneyedi be 'adi maisa togomabeso 'ediya 'ueguyaiyedi, ta 'enega
'umamai be 'umuliyegu be 'enega ma'etamo 'imu esaesa galewaya 'uda
loba.”
23 Ona gete tai nina 'inonona ta 'ina esaesa sinabwana 'iegagalena,
'enega nuwana 'imwau 'ai'aila.
24 Ta 'ina nuwamwau nina ni'atu Yesu 'imwalatonina, 'enega tomota
'ediya 'igwae, “'Abo yaisigedi taudi ma idi esaesa sinabwana 'idi lugu
Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya mwau wawasae. 25 Ona'ai'aila, kameli
tauna yobai sinabwana, 'enega tupwana mwauna be siyaluma 'ana
lobwalena 'enega 'ilulugu, ta esi toesaesao 'idi lugu Yaubada 'ina
'ebeloina 'enaya mwau wawasae.”
26 Boda nidi Yesu ma'enao simiyami ona nina sinonona, ga sienaidena,
sigwae, “'Abo gete nadigega, yaita sana sawesawenaya be 'ebe
gwausowala 'iloba?” 27 'Enega 'ediya 'igwae, “To'ase tomota 'ediya nigeya
kapekapeyana, Yaubada 'ena yage nidi kapekapeyadi.”
28 'Enega Pita Yesu 'ieonena, “'Inapwana, ta 'abo'ama mwa'adega?
Manuna ni'atu 'ima 'asao 'apilisinedi ga 'amuliyemu.” 29 Ta Yesu maibo'adi

---

[a] **18:20** Sia 20:12-16 [b] **18:22** Lu 12:33

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ieonedi, 'igwae, "Yasimana palupalu 'emiya, 'abo yaisigedi 'omi 'imi 'asa nai mwanemiyao nai tasimiyao nai tamamiyao nai sinamiyao nai natumiyao wapilisinedi be Yaubada 'ina loina 'ena watagwalemi, 30 tuta gete 'ena e'isa sinabwana waloba, ta wate tuta 'imeemai 'enaya yawasimi ataya wa'ewa."

Yesu 'ina ona mwawasa manuna
(Madiu 20:17-19; Maki 10:32-34)

31 Yesu site tuwelo nidi 'ibwau egogonedi ga 'iailedi ma'alenaya ga 'ieonedi, "Gete tuga tatu'etu'e Yelusalema be yage nina maibo'ana palopitao lowaenei si'etoladina 'abo'agu Tomota Natuna manugu 'iabe siapwesa be wa'itadi. 32 Nugana sida 'ebwayaegu taudi nigeya me Yudia 'ediya, be sida tuyeyegu be sigie omayamayaegu be sigiwaligu, 33 ta wate balaeyega sisapigu, ta 'enega siloemwawasigu, ta 'asiyata 'etonina 'enaya mwawasega yatoolo limana."

34 Ta 'ina tononoyao nidi nigeya 'ebweu wate 'ina ona nina 'ana nuwasabwalena 'ediya 'ilugulugu.

Yesu 'ebweu tomatakebokebo 'igie bobo'anena
(Madiu 20:29-34; Maki 10:46-52)

35 Ta ni'atu Yesu Yeliko 'ena 'ialogedo, ga 'ebweu tomatakabokebo 'edaya 'imiyami ta 'iesidasida mani be gwegwe manudi. 36 Yesu ma 'ana bodao 'enadi 'inonona ta 'ilosuyaena ga 'igwae, "Yaisigedi natedi?" 37 [c] 'Enega sigwae, "Yesu goma Nasaleta 'itautauya."

38 [d] 'Enega tomatakebokebo nina 'ibwau toila ga 'igwae, "Yesu ye, 'oyo Debida 'ina susu, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu!"

39 Ga taudi tomota nidi sinuganama tai nina si'etobodena, sigwae, "'Ulosa'u! Tuwa bwau!"

Ta tuga 'ibwau toitoila ta 'igwae, "Debida tubuna ye, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu."

40 'Enega Yesu 'itoolo ga 'ieonedi be tai nina sida bwauyenama.

Ta ni'atu 'imai ga 'ienaidena, 'igwae, 41 "To'ase nuwanuwayo be yaguinuwe 'emuya?"

'Enega 'igwae, "'Inapwana, kapekapeyana be matagu 'uda gie'esasedi?"

42 Ta Yesu 'igwae, "Gete tuga matayo 'ida 'esasa, manuna ni'atu 'imu emisa 'enega 'ubobo'ana."

43 Gote 'ena matana 'i'esasedi ga ma ina lokagutoki Yaubada 'enaya Yesu 'imuliyena. Ta boda nidi si'itenaya, ga maibo'adi Yaubada situpuna.

Sakiusa manuna

19 1 Ta ni'atu Yesu Yeliko 'ena 'ilugu, ga 'asa nina solanega 'itautauya. 2 Sena nina 'enaya 'ebweu takisi 'adi to'ewao 'adi

---

[c] **18:37** Md 2:23 [d] **18:38** Md 1:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

toanugana 'imiyami, 'ana esana Sakiusa, tauna toesaesa 'ebweu. 3 Ta tuta
nina Yesu 'itautauya, Sakiusa nuwanuwana be Yesu 'ida 'ita 'aene yaita
tauna, ta esi nigeya sawesawenaya be 'i'ita, manuna tauna tai kukupana
tuga, ta wate boda sinabwana. 4 'Enega 'ipili nugana ga kaiwe 'ebweu
'imwelena, 'ana esana sikamole, be gote 'enega Yesu 'i'ita, tuta nina 'abo
sena nina 'ena 'ialogedo.

5 Ta tuta nina Yesu 'imai sena nina 'enaya, 'i'itatu'e ga Sakiusa 'i'itena,
'enega 'ieonena, 'igwae, "Sakiusa, 'uebusi maninima, manuna batuwa
'oyo be 'abo'agu 'imu anuwaya tada miyami."

6 Sakiusa 'ilomanini ga 'iebusi, ga ma ina gwausowala Yesu ma'iyana
sielobaloba.

7 Gote 'ena tomotai nidi yage gete si'itena, ga silomugi, sigwae,
"Mwa'adega ga Yesu 'ilugu toto'umalina 'ina anuwaya?"

8 [e]Ta Sakiusa nina 'itoolo ga Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, batuwa
'enega 'igu gwegwe maibo'ana yada 'upwaluwe be 'ana tupwa maibo'ana
togomabeso yada 'ebwa'edi. Ta wate 'abo yaita 'enega lowa ya'ewagesi,
yada yotuli ta 'ana loeposeyana ata nadigega ya'ebwa'e."

9 [f]'Enega Yesu 'ieonena, "Gete tuga anuwa gete 'enaya 'etoseyana
'iapwesama, manuna tai gete tauna 'ebweu Ebelaamo 'ina boda.
10 [g]Ona'ai'aila 'abo'agu Tomota Natuna, ta yamai be kwanikwanidi yada
'ebesedi be ya'etoseyedi, nadigega tai gete."

Onasemalimali egueguyai manuna
(Madiu 25:14-30)

11 Ta ni'atu be Yelusalema 'ena silogedo, 'enega boda nidi taudi sinuwena
'aene Yaubada 'ina loina selabenaya be 'ie'ale, 'enega onasemalimali gete
'i'ebwa'edi, 12 'igwae, "'Ebweu 'inapwana ni'atu 'igibubuna be 'itatauya sena
'edasola 'enaya be 'aene nada 'ietoloina, be 'enega muliyega 'iila limanama.
13 Ta muliyega be 'itatauya, 'ina toguinuwao sanau 'ibwau egogonedima ga 'adi
egueguyai kina 'ebweuna 'ebweuna 'i'ebwa'edi ga 'ieonedi, 'Ami egueguyai gete
wada epaisewadi be 'ana loeposeyana wada loba, 'ana laba yaila limanama.'

14 "Ga muliyega 'inapwana nina 'ina tomotaiyao 'aidi siguitoyasena,
geya nuwadi be 'ediya 'ida etoloina, 'enega ale sietunena, sigwae, 'Tai
nina nate geya nuwama be 'emaya 'ietoloina.'

15 "Ta 'inapwana nina tuwa tuga 'ietoloina, ga tuta nina 'iila limanama,
ga 'ina toguinuwao nidi 'ibwau egogonedima be 'aene nuwanuwana be
'ida mwalatoi 'eisa 'adi egueguyai nidi 'ediyega loeposeyana silobedi.

16 "Ga tai 'ebweu 'inugana ga 'ina 'inapwana matanaya 'itoolo
ta 'ieonena, 'igwae, 'Ena'i, 'imu kina nina 'ebweuna lowa
'u'ebwa'ebwa'eguya gete 'ana loeposeyana sanau yalobedi.'

---

[e] **19:8** Sia 22:1 [f] **19:9** Gu 16:31 [g] **19:10** 1 Ti 1:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 [h]"'Enega 'inapwana nina 'igwae, 'Ona'ai'aila, 'oyo togwaunuwa
'ai'aila, manuna yage gidalina ta 'ugiesinabwena, 'enega 'amu e'isa
ya'ebwa'eyo, nate 'asa sanau 'ediya 'uda etoloina.'
18 "Ga tai 'eluwena wate 'imai ga 'igwae, ''Inapwana, 'imu kina nina
'ebweuna lowa 'u'ebwa'ebwa'eguya gete 'ana loeposeyana nima yalobedi.'
19 "'Enega tauna wate 'ieonena, 'igwae, 'Asa nima 'ediya 'uda etoloina.'
20 "Ta 'etonina wate 'imai ga 'igwae, ''Inapwana, 'imu kina gete, kaleko
'enega yanugwena ga yasa'ububu 'ai'ailina. 21 Manuna yamatautemu
'abona nai 'ikwakwaiya. Ta ona'ai'aila, yamatautemuya manuna 'oyo
tai pa'aliyo ta 'imu esaesa 'u'ewa'ewa mali tomota 'idi paisewa 'ediyega.
'Enega 'imu kina gete 'u'ewalima.'
22 "Ga 'inapwana nina 'igwae, 'Ona'ai'aila, 'oyo toguinuwa to'umaliyo.
Tauyo sa'i 'imu onega 'amu loina ya'ebwa'eyo. Manuna ni'atu 'umwalatonigu
'aene 'abo'agu tai pa'aligu, ta 'igu esaesa ya'ewa'ewa mali tomota 'idi paisewa
'ediyega, 23 ta to'ase 'alena ga 'enega nigeya 'igu mani nina banika 'ena
'usa'usa'u be 'enega tuta nina yailama ma 'ana loeposeyana yalobai?'
24 "'Enega taudi 'inapwana nina selabenaya sitootoolo 'ieonedi, 'igwae,
''Igu kina nina 'enega wa'ewa be tai nina tauna loeposeyana sinabwana
'ilobena 'enaya wa'ebwa'e.'
25 "Ga taudi sigwae, ''Inapwana, geya'abo 'a'ebwa'ebwa'e, manuna
tauna ni'atu kina sanau 'i'ewedi ga sawesawenaya.'
26 "Ta 'inapwana nina wate 'ediya 'igwae, 'Tuwa tuga, wada 'ebwa'e,
manuna 'abo yaita 'ana egueguyai 'iloeposeyanei, 'ana loeposeyana wate
'ida loba, ta 'eguma yaita nigeya 'iloeloeposeyane, to'ase 'enaya 'imiyami
'enega ma'etamo sida 'ewayaule. 27 'Enega gete tuga 'agu talauwalao nidi,
taudi siguitoyasegu be 'aene geya nuwadi be 'ediya yaetoloina, wada
'au'ewedima be mataguya waloemwawasidi.' "

Yesu 'ina lugu Yelusalema 'ena
(Madiu 21:1-11; Maki 11:1-11; Yoni 12:12-19)

28 Yesu 'ina ona gete 'ilosalonina ga 'itoolo ga ma ina tononoyao situ'etu'e
Yelusalema manuna, 29 ta 'idi tauya 'enaya Betipegi be Betani selabediya
silogelogedo, nate Olibe 'oyana 'agalaunaya, 'enega 'ina tononoyao 'eluwa
'igimi etunedi sena nidi 'ediya ma 'adi emataluwa, 30 'igwae, "'Asa nina
gote matadaya 'ena watatauya be gote 'ena 'iabe 'ebweu yobai wa'italoba,
nate ase mwaneyauna, tauna nigeya tomota sida gelutoona, yobai nina
wali'ami be wame'e. 31 Ta 'abo yaita 'igwae, 'To'ase manuna nate yobai nina
wali'ali'ami?' tai nina waeona, wagwae, ''Inapwana nuwanuwana.' "
32 'Enega taudi sitauya ga yage maibo'adi silobedi nadigega Yesu
'ieona'esedi. 33 Ta tuta nina ase nina sili'ali'ami ta toniyobai nidi

---

[h] **19:17-24** Lu 16:10-11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sieonedi, sigwae, “Mwa'adega ga 'ima yobai wali'ali'ami?” 34 Ga sigwae,
“'Inapwana nuwanuwana.”
35 Ta yobai nina si'ewena ga sitauyena Yesu 'ena, ga 'adi 'oamega
gwauna siloesona, 'enega Yesu 'igelutu'e, 36 ga 'itautauya ta tomota yaudi
'adi 'oamao 'edaya siesodi.
37 Ga ni'atu simai Yelusalema selabenaya ga simwa'umwa'uta Olibe
'edana 'enaya ga 'ana tomuliyao nidi mabodadi ma idi gwausowala
Yaubada situpuna, manuna ni'atu 'ina guinuwa waiwaidi si'itedi,
38 [i]sigwae, “Kamatoki 'Inapwana, Yaubada 'ana esanega 'umai be 'enega
gwausowala be tupu galewaya sida sinabwa 'ai'aila.”
39 [j]'Enega Palisiyao 'aidi boda nidi 'ediyega Yesu sieonena, sigwae,
“'Inapwana 'amu tomuliyao nidi 'ueonadi be silosa'u.”
40 Ta Yesu 'igwae, “Geya'abo ya'eto'etobodedi, manuna 'abo taudi
si'alaenono gulewa 'enadi 'isa'u be sibwabwau.”

Yesu 'idedoi Yelusalema manuna

41 [k]Ni'atu Yesu 'ilogedo Yelusalema selabenaya ta 'asa nina
sinabwana 'i'itena ga nuwana 'imwau ga 'idedoi, 'igwae,
42 “Yelusalema ye, 'iabe tomotenimwao nuwa'ole'oledi sa'i, manuna
tuta gete 'enaya 'adi 'etoseyana nina nigeya simwalamwalatoni. 43 Ta
esi tuta 'imeemai 'ediya 'adi talauwalao simama be sipe'udi, manuna
'iabe 'imu sena maibo'ana si'ali sakowasiye ta maibo'adi siluguwa be
tomotenimwao siloegumwalidi, 44 ta wate anuwa maibo'ana siligei
yauyauledi.
“Yage nidi getedi ma'etamo 'emuya siapwesa, manuna
natumwao nidi nigeya Yaubada 'ana etuetune nina manuna
sigwaugwausowala.”

Yesu toegimwaneyao Anuwa Tabuyega 'ipa'idi
(Madiu 21:12-17; Maki 11:15-19; Yoni 2:13-22)

45 'Enega 'itauya ga 'ilugu Anuwa Tabu solanaya ta toegimwane
solanega 'ipa'idi, ta 'ieonedi, 46 'igwae, “Buki Tabu 'enaya Yaubada 'ina
ona si'etoladina 'igwae,
‘'Igu anuwa 'aene anuwa 'ebe sidasida, ta 'omi wagibunina ga 'aene
'imi 'ebe 'ipwala.’
47 Ta 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna Anuwa Tabu nina 'enaya
'ie'ie'ita, ta totaliya sinabwadi be loina 'ana toe'itao be wate
toanuganao sitootoo be 'aene Yesu sida loemwawasi, 48 [l]ta nigeya
sawesawediya, manuna Yesu 'ina e'itao tomota yau wawasae nuwadi
'i'ewena.

---

[i] **19:38** Sam 118:26 [j] **19:39** Md 21:14-16 [k] **19:41-42** Lu 13:34-35 [l] **19:48** Md 21:46

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ana loina manuna
(Madiu 21:23-27; Maki 11:27-33)

20 1 'Ebweu tuta 'enaya, Yesu 'ie'ie'ita Anuwa Tabu 'enaya, nate
Tetela Bobo'ana 'isimasimana tomota 'ediya, ta totaliyao be loina
'ana toe'itao be wate 'inapwanao simai ga Yesu sienaidena, 2 sigwae, "Tai,
yaita 'ina loinega ga gete nadigega 'uguiguinuwa'esa?"
3 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Nugana yagimi enaida 'emiya. 4 Yaita
'ina loinega ga Yoni togiebapitaiso 'iguiguinuwa? Yaubada, nai 'ebweu
tomota?"
5 'Enega taudimo 'ediya sienuenuwana, sigwae, "'Ina ona
mwa'adega tada e'isa'ese? Manuna 'abo tagwae, 'Yaubada 'enega',
'iabe 'ieona limada be 'igwae, 'Ta! To'ase sana manuna ga Yoni
nigeya waemiemise?' 6 Ta 'abo tagwae, 'Tomota 'enega', nate be boda
gulewega siloibwaibwada, manuna tomota yaudi Yoni siemisena 'aene
tauna 'ebweu palopita."
7 'Enega 'ina enaida nigeya sie'ie'isa 'ai'aili, ta esi sigwae, "Nigeya
'amwalamwalatoni."
8 Ta Yesu wate 'igwae, "'Abo'agu geya'abo wate 'emiya yasimasimana
apwesa yaita 'ina loinega ga gete nadigega yaguiguinuwa'esa."

'Inapwana 'ina bagula 'ana topaisewao onasemalimalina
(Madiu 21:33-46; Maki 12:1-12)

9 'Enega Yesu tomota nidi 'iona semalimaliyedi, 'igwae, "'Ebweu tai 'ina
bagula 'iasona oine daisinamo, ga 'ina toguinuwao 'iloinedi be si'ita'i'isi,
ta tauna 'itauya mali senaya ga nada 'imiyami.
10 "Ta sesoi 'ana tutaya 'inapwana nina 'ina 'ali'ei 'ebweuna
'ietune ilena be 'aene oine uwana bagula 'ana to'ita'i'itao 'ediyega
'ida me'edi. 'Itautauya ga nigeya si'ebwa'ebwa'e, ta esi sisapina ga
ma'animenimenamo sietunena ga 'iila.
11 "'Enega 'inapwana nina 'ina 'ali'ei 'eluwena wate 'ietunena 'ediya ga
siununa ga wate sigie omayamayena ta ma'animenimenamo sietunena ga
'iila.
12 "Ta wate 'etonina 'ietunena 'ediya ga wate siunu geyogeyonina ga
sipa'ina.
13 "'Enega tonibagula nina 'inuwanuwa, 'igwae, 'To 'eda wate yada
guinuwe? Nai taugu tuga natu'ai'ailigu yaetune be 'enega sida 'amayabe
manuna tauna sana natugu.'
14 "Ta tuta nina toguinuwao nidi 'inapwana natuna si'itena 'imeema
taudimo 'ediya sigwae, 'Gosemao, tai gote 'imeema, tauna 'inapwana
nina natuna 'ebweuna namo tuga, 'enega batuwa nina taloemwawasi be
'abo'ada bagula taloine.'

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 "'Enega sigiyaina ga bagulega siula apwesena 'etauluya, ga nada siloemwawasina."

Ga ni'atu Yesu 'ina emwasala 'igumwala ga 'ienaida 'ediya, 'igwae, "To'ase 'iabe 'inapwana nina 'ina to'ita'i'itao nidi 'ediya 'iguinuwe?

16 "Ona'ai'aila 'inapwana nina 'imama be toguinuwa nidi 'iloemwawasidi, be 'enega bagula nina mali to'ita'i'itao 'i'ebwa'edi."

'Inapwanao nidi Yesu 'ina ona gete nadigega sinonona ga sigwae, "Ona'ai'aila, 'abo'ada geya'abo wate nadigega!"

17 [m]Ta Yesu 'iduneyedi ta wate 'ediya 'igwae, "Mwa'adega 'ana mwalatoi Buki Tabu 'ina simana gete, 'igwae,

'"Ola nina lowa to'abi anuwa siguitoyasena, ta gete tugai ni'atu sietoolona be 'ie'ola nugana, be 'ola maibo'adi 'iloinedi.'

18 [n]"'Eguma yaita 'ibebe'u 'ola gete 'ena, 'iabe luluna 'ilasadi, ta 'eguma 'ola nina 'ibebe'u 'ebweu yaita etaninaya 'iabe oona 'i'auideide namo."

19 [o]Gote 'ena totaliyao be loina 'ana toe'itao 'aina 'eda'eda si'ebesena be 'aene Yesu sida giyai, manuna simwalatonina 'aene taudi tuga manudi 'iona semalimali, ta esi nigeya sigiyagiyai manuna pwalu 'ediya simatauta.

Takisi Sisa manuna
(Madiu 22:15-22; Maki 12:13-17)

20 'Enega tuta yauna Yesu siloomata'i'isi be 'aene to'ase 'ina loegesi siloba, be 'enega sisimana toloina 'enaya be 'ietalae, 'enega tomota 'aidi sietunedi Yesu 'enaya be enaidega sikaboe be 'aene 'ina loegesi siloba. 21 'Enega tomota nidi simai ga Yesu sieonena, sigwae, "'Inapwana, ona'ai'aila 'oyo 'imu onao be 'imu e'itao maibo'ana palupaludi, ta wate 'amwalatonimu 'aene nigeya 'ebweu tomota 'uda matautena, ta esi Yaubada 'ina nuwanuwa 'ana toe'ita 'ai'aila 'oyo. 22 'Enega mwa'adega, sawesawenaya be Kini Sisa manuna takisi tasa'u, nai nigeya?"

23 Ta Yesu ni'atu 'idi kabo nina 'imwalatonina, 'enega 'ieonedi, 24 'igwae, "Abaga mani nina wame'e be ya'ita." 'Enega si'ebwa'ena ga 'ieonedi, 'igwae, "Wada eonagu yaita gete 'ana ma'ama'ayau ta 'ana esana mani nina 'ena?"

Ga taudi sigwae, "Kini Sisa."

25 'Enega Yesu 'igwae, "O, nadigega, 'enega 'eguma Kini 'ina yage wa'ebwaya Kini 'enaya, ta 'eguma Yaubada 'ina yage Yaubada wa'ebwa'e."

26 Yesu 'ina ona gete pwalu matadiya maibo'ana palupaluna, ta nigeya 'ebweu wate onagesi 'enega silobaloba, ta ma idi nuwaowana simiya 'alaenono.

Tomwawasa 'idi toolo limana
(Madiu 22:23-33; Maki 12:18-27)

27 'Enega wate 'aina Sadusiyao, taudi nigeya siemiemisa tomwawasa 'idi toolo limana manuna, simai ga Yesu 'ena sienaida, sigwae,

---

[m] **20:17** Sam 118:22 [n] **20:18** Ais 8:14-15 [o] **20:19** Lu 19:47-48

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28 [p]"'Inapwana, loina gete nadigega Mosese 'i'etoladina manuda, 'igwae,
'Abo 'ebweu tai 'iai be nigeya natunamo ta 'imwamwawasa, tai nina
tasina kwabulinana ma'iyana sida ai be 'enega 'abo waine 'ienatuna,
natunao tokwaiya nina 'ana lopa'eluyao.' "
29 'Enega 'ebe'ita si'ebwa'ena, sigwae, "'Ebweu tai matasinao simiyami
'adi yau site sebeni, ga 'adi tomatuwa nina 'iai ga muliyega nigeya
natunamo, ta tai nina 'imwawasa. 30 'Enega tasina selabenega kwabula
nina 'i'ewena ga wate simiyamiyana ta nigeya natunamo, ta tai nina
'imwawasa. 31 'Enega wate tasina selabenega kwabula nina 'iaina, ga
wate nadigega nigeya natunamo, ta 'imwawasa. Ta nadigega tuga tasinao
maibo'adi kwabula nina siaiai ta simwawamwawasa, ta nigeya natudimo,
32 ga muliyega waine wate 'imwawasa.
33 "Ta to'ase 'unuwena tomota gete manudi to tai waine nina
mwane'ai'ailina, tuta nina 'abo mwawasega sitoolo limana? Manuna site
sebeni nidi ni'atu siaina."
34 'Enega Yesu 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, "Wada nuwa'i'isi 'aene tuta
gete 'ena waine be tai siaiai, 35 ta esi tuta 'imeema 'enaya 'abo waine
be tai sawesawediya be mwawasega sitoolo limana geya'abo wate siaiai
limana. 36 Manuna 'iabe taudi nadigega aniloseyao, be geya'abo wate
simwawamwawasa limana, ta esi Yaubada 'ida 'awanatunedi manuna
mwawasega sitoolo limana.
37 [q]"Ta Mosese lowaenei 'ie'ita 'ai'ailida tomwawasa 'idi toolo limana
manuna. Tuta nina Mosese mitawaya 'itautauya ta Yaubada kaiwe
sabelulu 'enega 'ieonena, 'igwae, 'Abo'agu Ebelaamo be Aisake be
Yekobe 'idi Yaubada'. 38 Gete 'ana mwalatoi 'aene nigeya tomwawasa 'idi
Yaubada ta esi taudi mayawasidi 'idi Yaubada, manuna 'inapwanao nidi
Yaubada 'ina senaya gete tuga mayawasidi simiyami."
39-40 Gote 'ena loina 'ana toe'itao simatauta ga 'aidi sigwae, "Toe'ita,
'imu e'isa bobo'ana wawasae," 'enega nigeya 'ebweu wate enaida
si'ebwa'ebwa'e.

To'etoseyana nina tauna Debida 'ina susu
(Madiu 22:41-46; Maki 12:35-37)

41 'Enega Yesu wate 'ienaida 'ediya 'igwae, "Mwa'adega ga 'enega 'aina
tomota sigwae 'aene Debida 'ina susuyega To'etoseyana Keliso 'iapwesa,
42 [r]manuna Same 'enaya Debida 'igwae,
'Yaubada 'iona 'igu 'Inapwana 'enaya, 'igwae: 'Ataiguya 'umiyatowa, 43 be
'ana laba 'amu talauwalao yasa'u mwa'utedi 'aeyo 'adi 'ebesa'u manuna.'
44 "Debida nina 'ina 'Inapwana Keliso, 'enega mwa'adega sana ga
Debida 'ina susuyega muliyega Keliso 'iapwesama?"

---

[p] **20:28** 2 Loi 25:5 [q] **20:37** Sia 3:6 [r] **20:42-43** Sam 110:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Loina 'ana toe'itao 'idi bubuna
(Madiu 23:1-36; Maki 12:38-40)

45 'Enega boda maibo'adi sienoenono, ta Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi,
'igwae, 46 "Tasigwao, geya'abo loina 'ana toe'itao 'idi bubuna wamulimuliye.
Manuna taudi adelidi tuga nadigega tuta yauna nuwanuwadi be 'adi 'oamao
dududadi si'otedi be tomota gamwagamwanidiya sisakosakowasi be 'aene
sida 'amayabedi. Ta wate nuwanuwadi 'idi 'ebemiya bobo'adi Anuwa
Tapwalolo 'ediya, be wate sagali 'adi tutaya nuwanuwadi be bwaimaya
sida miyatowa. 47 Ta wate tuta yauna tomota matadiya Yaubada 'ena
sisidasida dudulana, ta esi 'idi sida nina nigeya bobo'ana, manuna 'atediya
sinuwanuwa mwa'adega 'iabe kwabulao sikabo'esedi be 'idi gwegweyao
si'ewadi. 'Enega ma'etamo Yaubada e'isa to'umalina 'i'ebwa'edi."

Kwabula 'ebweu 'ina 'ebwayadaita
(Maki 12:41-44)

21 1 Yesu 'idunedune ga toesaesao 'idi 'ebwayadaita mani
'ebwayadaita 'ana 'ebesa'u 'enaya sisa'usa'udi.
2 'Idunedune ga 'ebweu kwabula gomagomabesona 'i'itena, 'ilaga ga
'ina 'ebwayadaita toea 'eluwa namo 'isa'udi.
3 [s]'Enega Yesu 'igwae, "Ona'ai'aila, maibo'adi 'ediyega kwabula gote
'ina 'ebwayadaita 'isinabwa wawasae, 4 manuna maibo'adi 'idi tupwa
sinabwana 'imiyami, ta kwabula gote gomagomabesona ta 'ina mani
maibo'ana 'isa'una, ga nigeya 'ebweu wate 'ina tupwa 'imiyami be 'enega
'ana masula 'ida gimwane."

Tuta mwau 'iabe 'iapwesa
(Madiu 24:1-14; Maki 13:1-13)

5 Ta Yesu 'ina tononoyao 'aidi Anuwa Tabu 'ana 'ita bobo'ana si'itena ga
Yesu 'ena sie'itena ta sigwae, "'Inapwana, Anuwa Tabu nina 'ana iyalao
'adi 'ita bobo'ana wawasae, manuna gulewa sinabwadi 'ediyega si'abina,
ta wate tomota 'idi 'ebwayadaitao bobo'adi 'ediyega sieiyalina."
Ta Yesu 'ediya 'igwae, 6 [t]"Anuwa nina batuwa wa'ita'ita, ta tuta
'imeemai 'enaya maibo'ana siligeya yaule be geya'abo wate 'ebweu tupwa
wa'ita'ita lima."
7 'Enega Yesu 'ena sienaida, sigwae, "Toe'ita 'ueonama to tuta 'ena
Anuwa Tabu nina siligei, ta to we'iwe'iyaya 'adi 'ita 'ediyega 'ada
mwalatoni 'aene yage nidi 'uonaediya 'iabe siapwesama?"
8 Ga Yesu 'ediya 'igwae, "Wa'ita'i'isimi 'abona nai tomota 'aidi
sikaboemi, manuna ma'etamo tomota yaudi 'agu esanega simama be

---

[s] **21:3** 2 Ko 8:12 [t] **21:6** Lu 19:43-44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aene sianugana gesiyemi be 'ebweuna 'ebweuna 'ida gwae, 'ᵗAbo'agu To'etoseyana nina,' nai 'aina wate sida gwae, 'To'etoseyana 'ina tuta ni'atu 'iapwesama.' Ta esi geya'abo wamulimuliyedi.

9 "Ta 'eguma wate losaiya aledi wanonodi, geya'abo wa'ate'ate sa'ala, manuna yage getedi sida apwesa nugana ta bale'u 'ana 'ebe losalowa 'ana tuta ma'etamo."

10 Ta wate 'ieonedi, "Ma'etamo mali boda mali boda 'ediya sida losaiya. Ta wate mali 'ebeloina mali 'ebeloina 'ediya sida losaiya.

11 "Ta tuta nina 'enaya mwani'ini'i sena yaudi 'ediya, be botana sinabwadi, be wate 'elouya sinabwadi, ta wate 'iabe 'ebe nuwaowana ta 'ebe matauta galewega siapwesama.

12 [u]"'Ta muliyega be yage nidi getedi siapwesa, nugana 'ami talauwalao sida giyaimi be sigie 'elouyami, ta wate anuwa tapwalolo 'ediya sietalaemi be 'enega deliya sisa'umi. Ta wate kiniyao be toloinao matadiya si'au'ewami be sietalaemi manuna 'omi 'aene 'igu bodao.
13 'Imi etala nidi 'ediya teteligu wada simane 'ediya. 14 Ta geya'abo wanuwanuwa wawasae, 'abo tuta nina watoo be 'ediya waonaona,
15 manuna 'abo'agu 'etamo ona palupaludi ta mwalatoi ya'ebwa'emi, be 'enega 'ami talauwalao geya'abo si'awa'awa kabokaboemi.

16 "Tuta nina 'enaya wate tamamiyao be sinamiyao be tasimiyao be 'imi bu'unao be wate gosemiyao sida sipupuyemi, be 'aimi 'emiyega siloemwawasidi, 17 be tomota maibo'adi sida etalauwalemi manuna 'omi 'aene 'agu toemisao. 18 Ta esi geya'abo 'ebweu to'esimi sigiegie to'umaliye, 19 ta 'omi wada toolopa'ala be 'enega yawasimi ataya wada loba.

Yelusalema 'ana gieto'umali
(Madiu 24:15-21; Maki 13:14-19)

20 [v]Ta 'eguma to tuta 'ena Yelusalema wa'ita be tolosaiyao simiya sakowasiyei wada mwalatoni 'aene ni'atu be Yelusalema nina sipe'u.
21 'Enega Yudia 'ana tomiyanao 'ilobwenedi be 'oya 'ediya sidedena. Ta wate Yelusalema 'ana tomiyanao 'ilobwenedi be 'asega siapwesa. Wate nadigega taudi bagulaya sipaipaisewa geya'abo 'asaya silugulugu limana.
22 [w]'Asiyata getedi 'ediya Yaubada 'ina bwa'omatana 'ida apwesa tomota 'ediya, be 'enega Buki Tabu 'ina gimisimana maibo'ana 'ida apwesa.

23 "Tuta gote 'enaya to'euwanao be toesusuyao sienuwa'ole'ole, manuna tuta mwauna me bale'u manudi, be gote 'ena 'iabe Yaubada 'ina gamwasowalega me Yudia 'igie'elouya 'ai'ailidi. 24 [x]Gote 'ena tolosaiyao 'aina tomota siloemwawasidi, ta 'aidi sigiyaidi be mali sena be mali

---

[u] **21:12-15** Lu 12:11-12 [v] **21:20** Lu 19:41-44 [w] **21:22** Dan 9:25-26 [x] **21:24** Lo 11:25; Dan 8:13; Ais 63:18-19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sena 'ediya sitauyedi, ta tolosaiyao nidi taudi nigeya me Yudia ma'etamo siewaiwai be Yelusalema maibo'ana siloine, be 'ena sida sakosakowasi 'ana laba tolosaiyao nidi 'idi loina 'ilosa'u.

Yesu 'ina 'ila limanama
(Madiu 24:29-31; Maki 13:24-27)

25 [y]"Ta wate muliyega 'ebe nuwaowana siapwesama sinala be nawalae be kwadima 'ediyega, be tomiya bale'u maibo'adi 'idi matautega sitatai manuna lisu weiyawanidi sidudu tu'ema, 26 ta 'enega ma idi matauta sinabwana siyamwayamwa 'aene to yage nai wate to'umalina 'iabe bale'uya 'ida apwesa, manuna yage yauyaudi galewaya simiyami 'idi waiwai sida neneta. 27 [z]'Abo'agu Tomota Natuna, be tuta gote 'ena me bale'u maibo'adi si'itagu pwanega yamwa'umwa'utama ma igu waiwai ta ma igu esaesa sinabwana. 28 Ta 'eguma we'iwe'iyaya nidi getedi sie'ale'unu be wa'itadi, wada 'atepatu tuga be wa'itatu'e, manuna 'ami 'etoseyana ni'atu 'imeema."

Saido 'ana ona semalimali
(Madiu 24:32-35; Maki 13:28-31)

29 'Enega Yesu wate 'ebweu ona semalimali 'ieonedi, 'igwae, "Kaiwe nina saido[a] ta wate 'aina kaiweyao 'abo wa'itadi 30 be yawadi auwaudi 'igalugalu, wamwalatonina 'aene losiye 'ana tuta 'iloseloselabe.
31 Nadigega wate 'abo we'iwe'iyaya nidi wa'italobadi wada mwalatoni 'aene ni'atu be Yaubada 'ina loina 'iapwesama. 32 Ona'ai'aila, 'epata gete geya'abo wagumwagumwala be 'ana laba yage getedi sida apwesa.
33 Ma'etamo galewa be bale'u sisasawala ta 'igu onao geya'abo sa'i sisawasawala.

Wada 'ita'i'isi be wada gibubu

34 [b]"Ta wada 'ita'i'isimi be geya'abo 'emasula be bwasi waiwaidi 'adi numa 'ediya watautauya wawasae, ta wate geya'abo 'imi miya bale'uya manuna wanuwanuwa wawasae, 'abona nai 'asiyata nina 'ena Yaubada 'iloesalutuimi be nadigega gomana 'enega 'i'onami. 35 Manuna 'asiyata nina 'enaya me bale'u maibo'adi 'iloesalutuidi 'ina bwa'omatana nina 'enega.
36 "'Enega wada gibubuna ataya be tuta yauna wada sidasida be 'aene ma imi 'atepatu yage getedi 'ediyega wada ewaiwai be 'enega wada toolo 'abo'agu Tomota Natuna mataguya."

---

[y] **21:25-26** Ais 13:6-13; Ioe 2:1-2; Et 6:12-14 [z] **21:27** Md 16:27 [a] **21:29** *saido:* 'Ebe'ita gete me Yudia 'idi kaiwe 'ana esana pigi (fig), uwana tupwana nadigega damaya uwana, ta esi yawadi sisagusagu nadigega saido. [b] **21:34-36** Lo 13:10-14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37 Tuta gote 'ediya Yesu Anuwa Tabu 'ena 'ie'ie'ita, ta 'asuinuwanuwaya
'iilaila Olibe 'oyana 'enaya ta 'i'eno'eno, 38 ta tomota gonagona 'ebweuna
'ebweuna sitautauya Anuwa Tabu 'enaya Yesu sabi enonoena.

Yudasa nuwanuwana be Yesu 'itelesipupuye

(Madiu 26:1-5, 14-16; Maki 14:1-2, 10-11; Yoni 11:45-53)

22 1 [c]Ta ni'atu Ataona Sagalina 'ana tuta 'iloselabena be pwalawa
daisina nigeya 'ana 'ebe gieseseyamo si'a'ani. 2 Tuta nina 'ena
totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao sinuwanuwa edaedadama
mwa'adega be Yesu sigiyai 'ana loemwawasa manuna, ta nigeya
sawesawediya manuna pwalu sinabwana simatautedi.

3 [d]Gote 'ena Seitani Yudasa 'ena 'ilugu, tauna 'ana esana 'eluwena Isikaliota,
ta wate tauna Yesu 'ina tonono 'ebweu site tuwelo 'ediyega. 4 'Enega Yudasa
nina 'itauya totaliya sinabwadi be Anuwa Tabu 'ana to'ita'i'itao 'ediya ga ma'edi
si'awagwae be 'aene mwa'adega Yesu 'itelesipupu'ese be sigiyai. 5 'Enega Yudasa
'ina ona manuna sigwausowala ga 'ena sionaupaupa be 'aene 'ana maisa
si'ebwa'e. 6 Ta Yudasa wate 'ediya 'itagwala, 'enega tuta bobo'ana 'iyamwena be
'aene Yesu 'ediya 'ida telesipupuye be sigiyai, ta geya'abo tomota matadiya.

Ataona masulina

(Madiu 26:17-25; Maki 14:12-21; Yoni 13:21-30)

7 'Enega ni'atu Ataona Sagalina 'ana 'asiyata 'imai be pwalawa nigeya
gieseseinamo si'a'ani, ta wate lamiyao siunudi Ataona 'ana 'ebe nuwa'i'ita
manuna. 8 'Enega Yesu 'ina tononoyao Yoni ta Pita 'adi emataluwa
'i'ebwa'edi, 'igwae, "Watatauya be Ataona masulina manuda wagibubu."

9 Ga taudi sigwae, "Mane 'ena nuwanuwayo be 'agibubu?"

10 'Enega 'ediya 'igwae, "Watatauya be Yelusalema 'ena waapwesa ta
'abo tai 'ebweuna ma ina 'ebe gobwasi 'i'aalina waloba, tai nina wamuliye,
be 'abo anuwaya 'ilugulugu 'omi wate anuwa nina 'ena walulugu, 11 be
tonianuwa waeona, wagwae, "'Ima toe'ita gete nadigega 'iona'esa, 'igwae,
"To sena 'utagwale be 'ena ma igu tononoyao Ataona masulina 'a'a'ani?" '
12 Be 'enega 'iabe sena sinabwana etanaya ta gibugibubunaya 'ie'itami,
tauna 'ena Ataona masulina wagibubu manuda."

13 'Enega tonono nidi sitauya ga to'ase nadigega Yesu 'isimanena 'ediya yage
nidi maibo'adi silobedi, ga anuwa nina 'ena Ataona masulina sigibubuna manudi.

'Inapwana 'ina 'e'ai

(Madiu 26:26-30; Maki 14:22-26; 1 Kolinita 11:23-25)

14 Ta ni'atu 'e'ai sigibubuna Yesu ma 'ana tosimanao simiya
egogonama ga ma'enao si'e'ai, 15 ga 'idi 'e'ai solanaya Yesu 'ieonedi,

---

[c] **22:1** Sia 12:21-27 [d] **22:3** Yo 13:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'igwae, “Nuwanuwagu sinabwana be 'omi ma'egwao Ataona masulina gete tada 'ani be 'enega muliyega 'igu 'elouyao yalobadi. 16 Ta ona'ai'aila, 'igu 'e'ai gete 'ana 'ebe losalowa, be geya'abo wate Ataona masulina yalotolotoo lima 'ana laba 'ana mwalatoi 'ai'aila 'ida apwesa Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya.”

17 'Enega oine makeigana 'i'ewena ga manuna 'ilokagutoki Yaubada 'ena ga muliyega 'ieonedi, 'igwae, “Keiga gete wa'ewa be 'ebweuna 'ebweuna maibo'ami wanunuma. 18 Ta yaeonami tuta gete be mulinaya oine gete geya'abo 'enega yanumanuma limana ga 'ana laba Yaubada 'ina loina 'iapwesa.”

19-20 [e] 'Enega beledi 'i'ewena ga manuna ilokagutoki Yaubada 'enaya ga muliyega 'igitomwena ga 'ediya 'ieguyai ta 'ieonedi, “Oogu gete, 21 [f] ta wa'ita tai nina tauna 'iabe 'itelesipupuyegu ma'iyagu gete tuga 'a'e'ai. 22 [g] 'Abo'agu Tomota Natuna ma'etamo yatatauya 'eda nina lowa Yaubada 'iloinena, ta esi 'agu tosipupu nina nuwa'ole'olena sa'i!”

23 'Enega 'ina tononoyao nidi taudimo 'ediya sienaida, sigwae, “Yaita sana be gote nadigega 'ida guinuwa'esa?”

Toanugana be 'ali'ei manudi

24 'Enega tonono nidi 'ediyega egewagewana 'iapwesa 'aene yaita 'ida loetana maibo'adi 'ediyega. 25 [h] 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Bale'uya kiniyao 'idi tomotaiyao 'ediya siloiloina, ga toguinuwao nidi 'idi toloinao si'awa bobo'anedi, 26 [i] ta 'omi geya'abo nadigega taudi, ta esi yaita tauna 'emiyega 'iloetana 'ida lo'ubuna be tauna 'atuwa 'imi 'ali'ei, ta wate 'imi toanuganao sida etoguinuwa manumi.

27 [j] “Ta to'ase wanuwena, 'aene yaita toloetana 'abo tai 'ebweuna 'imiyatowa be 'i'e'ai ta 'ebweuna manuna 'ietaetapewa? Nai tauna to'ai, aga? Ta 'abo'agu yanuwena nai toetapewa nigu, manuna wa'ita 'abo'agu gete tuga gamwagamwanimiya manumi yaetaetapewa ga 'abo'agu 'atuwa 'imi 'ali'ei.

28 [k] “Ona'ai'aila, 'omi 'igu tuta mwau 'ediyega watoolo pa'ala ga gete tuga 'omi ma'egwao tamiyami. 29 'Enega to'ase nadigega Tamagu 'igu 'ebeloina 'i'ebwa'egu 'omi wate nadigega yada 'ebwaya'esemi, 30 [l] be 'enega 'omi 'igu 'ebeloina 'enaya ma'egwao tada 'e'ai be tanunuma, be wate 'ebemi esaesa 'ediya wamiyatowa be me Isileli 'idi susuyao tuwelo wada loinedi.”

---

[e] **22:19-20** Yel 31:31-34 [f] **22:21** Sam 41:9; Yo 13:21-22 [g] **22:22** Gu 2:23
[h] **22:25-27** Md 20:25-28 [i] **22:26** 1 Pi 5:1-5 [j] **22:27** Yo 13:12-15 [k] **22:28-30** 2 Ti 2:12
[l] **22:30** Md 19:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita 'ina eyaseyase Yesu 'isimana apwesena
(Madiu 26:31-35; Maki 14:27-31; Yoni 13:36-38)

31 [m]'Enega wate Yesu 'igwae, "Saimoni, 'uda enono, Seitani ni'atu
tagwala 'i'ewena be maibo'ami 'ida toomi, nadigega tuga tobagula 'ina
witiyao 'i'aututu toodi, 32 [n]ta geya'abo 'ebe toona nina 'ena 'uneeneta
'ai'aila, manuna ni'atu manuyo yasida waiwai 'imu toolopa'ala manuna.
Be 'enega 'abo to tuta 'usanaila 'eda bobo'ana 'enaya, tasimwao wate
'ugie waiwaiyedi."
33 'Enega Pita 'iona, 'igwae, "'Inapwana, ni'atu yapasima manuyo
be 'abo deliya sisa'u luguyeyo, 'abo'agu wate ma'iyayo, ta 'abo wate
siloemwawasiyo, 'abo'agu wate nadigega sida loemwawasigu."
34 Ta Yesu 'ieonena, "Pita, yaona 'ai'aila 'emuya, batuwa muliyega be
kakaleko 'igwagwane, ta 'oyo 'uda gimi eyaseyaseyegu matoi."
35 [o]'Enega Yesu maibo'adi 'ieonedi, 'igwae, "Lowa yaetune apwesemi
ga yaeonemi, 'enega nigeya 'imi mani 'ana 'ebeusa nai 'imi tana nai 'ami
'aelawa wa'ewa'ewadi, ta mwa'adega tuta nina 'ena mwau walobenaya?"
Ga taudi sigwae, "Nigeya 'ebweu wate to'ase."
36 'Enega Yesu wate 'ieonedi, "Gete tuga be 'imi mani ma 'ana 'ebeusa be
'imi tana wate wa'ewadi. Ta 'abo yaita 'emiyega nigeya 'ina sisisaiyamo, 'ana
tala'apwala 'ida egimwaneye be 'ana maisa 'enega 'ina sisisaiya 'igimwane.
37 [p]"Manuna tuta ni'atu 'imai saba, be 'enega Buki Tabu 'ena lowa
'ebweu ona manugu si'etoladinaya, 'ida apwesa 'ai'aila, 'igwae,
'Sietalaena 'atuwa nadigega 'ebweu tole'oa loina'.
Be wate ona yauna manugu siapwesa 'ai'aila."
38 Ga taudi 'ina ona sie'isena, sigwae, "'Inapwana 'ima sisisaiyao 'eluwa
gete."
Ta Yesu 'igwae, "Nate sawesawenaya."

Yesu 'isidasida Yaubada 'enaya
(Madiu 26:36-46; Maki 14:32-42)

39 'Enega Yesu 'asa sinabwana 'iebesinena ga ma ina tononoyao siila
limana 'Oya Olibe 'enaya. Tuta yauna nadigega 'idi guinuwa. 40 Sena nina
'ena simai ga Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, "Wada sidasida Yaubada 'ena
be 'enega geya'abo Seitani 'itootoomi." 41 Ga muliyega 'ina tononoyao nidi
'ediyega 'iadumaduma ga taunamo nada 'i'aetulasa ga 'isidasida Tamana
'enaya, 42 'igwae, "Tamagu ye, 'abo nuwanuwayo, 'elouya keigana gete
'eguyega 'uda 'ewayaule. Ta geya'abo 'abo'agu 'igu nuwena 'enega, ta
'oyo esi 'imu nuwena 'enega 'uda guinuwa."

---

[m] **22:31** Yob 1:6-12, 2:1-6 [n] **22:32** Yo 17:9, 11, 15, 21:15-17 [o] **22:35** Lu 9:3
[p] **22:37** Ais 53:12; Lu 23:32-33

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43 'Enega anilose galewega 'iapwesa ga Yesu 'igie 'atepatuyena,
44 ta nuwana 'imwau wawasae, 'enega 'isida waiwai ga 'ana amweyai
sipesupesu bale'uya, 'atuwa nadigega lala 'idaudau.
45 Yesu 'ina sidasida 'ilosalonina 'enega 'itoolo ga 'iila limana 'ina
tononoyao 'ediya, ta nuwamwau 'enega ni'atu si'eno mwataya, 46 'enega
'ieonedi, 'igwae, "Geya'abo wa'eno'eno, ta watoolo be wasidasida be
geya'abo Seitani 'itootoomi."

Yesu sigiyaina
(Madiu 26:47-56; Maki 14:43-50; Yoni 18:3-11)

47 Yesu 'etamo 'ionaona ta boda siapwesama, ta Yudasa ma'ediya,
tauna Yesu 'ina tonono 'ebweu, ga boda nidi 'ianuganedima. Yudasa nina
'imai Yesu selabenaya be 'aene 'i'atubwaili, 48 'enega Yesu Yudasa nina
'ieonena, 'igwae, "Yudasa, nigeya 'uomayamaya ta 'umai ga 'abo'agu
Tomota Natuna 'atubwailega 'utelesipupuyegu!"
49 Ta Yesu 'ina tononoyao nidi ni'atu simwalatonina to'ase 'iabe
'iapwesa, 'enega sigwae, "'Inapwana, mwa'adega, taunudi?" 50 'Enega
'ebweuna 'ina tonono nina 'ina sisisaiya 'igilagasina ga totaliya
sinabwana 'ina toguinuwa tena 'ataina 'i'upwa yaulena.
51 Ga Yesu 'iona, "Walosa'u! Geya'abo nadigega!" Ga muliyega Yesu tai
nina tenana 'igitoona ga 'igie bobo'anena.
52 Yesu 'ana togiyainao nidi taudi totaliyao sinabwadi be Anuwa Tabu
'ana to'ita'i'itao be 'inapwanao simai, ga Yesu 'ieonedi 'igwae, "Sana
'abo'agu to'ipwala, ga 'enega ma imi sisisaiya be ma imi wapasi wamai
sabi giyaigu! 53 [q]Ta to'ase 'alena ga 'enega nigeya wagiyagiyaigu 'asiyata
nidi yaudi gamwagamwanimiya yamiyami Anuwa Tabu solanaya, ta
yae'ie'ita tomota 'ediya? Ga gete tuga 'aene watoo be wagiyaigu manuna
loina guguyoi 'ina tuta ni'atu 'imai saba."

Pita matoi Yesu 'ieyaseyaseyena
(Madiu 26:57-58, 69-75; Maki 14:53-54, 66-72; Yoni 18:12-18, 25-27)

54 'Enega Yesu sigiyaina ga si'au'ewena totaliyao 'idi 'inapwana 'ina
anuwaya. Ta Pita 'edasolega 'imuliyedi.
55 Anuwa nina 'ana 'ali solanaya toguinuwao kaiwe simu'ena ga
maibo'adi sisiyasiyata. Pita 'i'itedi ga 'ediya wate 'ilugu. 56 'Enega
topaisewa 'ebweu mewainena Pita 'iduneduneyena ga 'igwae, "Tai gete
lowa Yesu ma'iyana ya'itedi." 57 Ta Pita 'ieyaseyase, 'igwae, "Waine,
nigeya yamwalamwalatoni yaita tauna manuna 'uonaona."
58 Muliyega 'ebweu wate tai Pita 'iduneduneyena ga 'ieonena, 'igwae,
"'Oyo 'ebweu 'ana tomuliya nina."

---

[q] **22:53** Lu 19:47-48

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ga Pita 'igwae, “Iyaa! 'Abo'agu nigeya!”
59 Ta ni'atu tupwana simiya'amana, ga tai 'ebweu wate 'enana
waiwaina 'enega gosenao 'ieonedi, 'igwae, “Ona'ai'aila, tai gete Yesu 'ana
tomuliya 'ebweu, manuna sana tauna goma Galili.”
60 Ta Pita 'igwae, “Gosiyagu, tai nina manuna 'uonaona nigeya
yamwalamwalatoni.” 'Etamo 'ionaona ta kakaleko me'olotona 'igwane.
61 [r]'Enega Yesu 'isanaila ga Pita 'iduneyena, ga gote 'ena Pita 'inuwa'i'isina
'inapwana nina 'ina ona tuta nina 'igwae, “Batuwa, muliyega be kakaleko
'igwagwane ta 'oyo 'uda gimi eyaseyaseyasegu matoi.” 62 'Enega Pita
nuwana 'imwau sinabwana ga 'iapwesa 'atamanaya ga 'idedoi.

Yesu 'ina etala me Yudia 'idi 'inapwanao matadiya
(Madiu 26:54-68; Maki 14:55-65; Yoni 18:19-24)

63 'Enega Yesu 'ana to'ita'i'itao taudi Yesu situyeyena ga sisapina. 64 Ta wate
matana sipaimina be geya'abo 'idunedune, ga sisapisapiya ta sienaenaide, sigwae,
“'Ueonama yaita 'isapimu? Manuna 'uona 'aene 'oyo palopita.” 65 Ga wate 'aina ona
to'umalidi 'ediyega sieliyena ga 'ana laba 66 tomwa 'iulisina, ta 'enega me Yudia 'idi
'inapwanao, nate totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao sideli egogona, ga Yesu
sime'ena, ga gamwagamwanidiya sietoolona, 67[s]ta sienaidena, sigwae, “'Usimana
palupalu 'emaya mwa'adega 'oyo To'etoseyana niyo, nai nigeya?”
'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Nigeya waemiemisegu, 'enega geya'abo
yasimasimana 'emiya, 68 manuna 'abo enaida ya'ebwa'emi geya'abo wae'ie'isadi.
69[t]Ta wada mwalatoni 'aene tuta gete 'enega be muliyega 'abo'agu Tomota Natuna
yada miyami Yaubada Toewaiwai sana 'atainaya.”
70 'Enega maibo'adi sigwae, “Aga, tumada! 'Oyo Yaubada natuna?”
'Enega 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, “Ni'atu waona saba.”
71 'Enega taudi siona, “Ni'atu 'ina onagesi taloba sabena, 'enega
geya'abo wate 'ana toe'ewao manudi tanuwanuwa, manuna ni'atu 'ikabo
'aene tauna Yaubada natuna.”

Yesu 'ina etala Pailato matanaya
(Madiu 27:1-2, 11-14; Maki 15:1-5; Yoni 18:28-38)

23 1 'Enega maibo'adi sitoolo ga Yesu si'au'ewena ga sitauyena
toloina sinabwana 'ana esana Pailato 'enaya, sabi etalaena.
2 [u]Sitauyena Pailato nina 'ena ga Yesu manuna sisimana kabokabo,
sigwae, “Tai gete 'ina e'ita 'anonodi be 'aene 'abo'ama me Yudia
'iagesiyema, nate 'igwae, ‘Geya'abo kini Sisa 'ana takisi wasa'usa'u,
manuna 'abo'agu kini nina, ta To'etoseyana nigu.’ ”
3 'Enega Pailato Yesu 'ienaidena, 'igwae, “'Uda simana, 'oyo me Yudia
'idi kini, aga?”

---

[r] **22:61** Lu 22:34 [s] **22:67** Yo 10:24-26 [t] **22:69** Gu 7:56 [u] **23:2** Lu 20:20-26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ga 'ieonena, 'igwae, “Ni'atu nate 'uona saba.”
4 Ga muliyega Pailato totaliyao be bodao 'ieonedi, 'igwae, “Tai gete
nigeya 'ebweu 'ina to'umalina yalobaloba.”
5 Ta taudi tuga sie'ewa 'i'isina, sigwae, “'Ikabokaboeyo nate, manuna
ni'atu 'alobena tomota 'ikabokaboedi be 'aene gabemaniyao 'ediyega
'iweyalidi. Manuna ni'atu Galili 'ena 'ina kabo 'ie'alena ga Yudia senanao
maibo'adi 'iloegumwalidi ga ni'atu 'iapwesama sena gete 'ena.”

Yesu 'ina etala Elodi matanaya

6 'Idi ona gete Pailato 'inonona ga 'ieonedi, “Mwa'adega tauna goma Galili, aga?”
7 Ga taudi siona, “O, nadigega.”
'Enega Pailato 'ieonedi, 'igwae, “Galili nate Elodi 'ina 'ebeloina, 'enega
Yesu watauye Elodi 'enaya be tauna 'iloine, manuna gete tuga Elodi bada
Yelusalema 'ena 'imiyami.”
8 [v]Sitauyena Elodi 'enaya, ga tuta nina Elodi Yesu 'i'itena 'igwausowala
sinabwana, manuna tuta dudulana Elodi nina nuwanuwana be Yesu 'i'ita,
manuna tetelina 'inononaya, 'enega 'ina guinuwa waiwaidi nuwanuwana
be 'i'itadi. 9 'Enega Elodi Yesu 'ienaida wawasaena, ta nigeya 'ebweu wate
'ie'ie'isa.
10 Ga totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao silaga Elodi 'enaya ga
Yesu sie'ewa 'i'isina. 11 Ta 'enega Elodi ma ina tolosaiyao Yesu situyeyena
ta si'awa to'umaliyena. Ga muliyega kini 'ana 'oama sie'otena ga
sietune limena Pailato 'enaya. 12 'Asiyata nina 'ena Elodi be Pailato 'idi
egamwagamwagu tuta dudulana 'enega siegosigosiyana.

Yesu 'ina mwawasa manuna
(Madiu 27:15-26; Maki 15:6-15; Yoni 18:39–19:16)

13 'Enega Pailato totaliya sinabwadi be 'inapwanao be 'aina me
Yudia nidi 'ibwau egogonedima, 14 ga 'ieonedi, 'igwae, “Tai gete 'eguya
wame'ena ga wasimanena 'aene tomota 'iagesiyedi, ta ni'atu matamiya
yaetalaena ta nigeya 'ebweu 'ina to'umalina yalobaloba 'imi e'ewao nidi
'ediyega. 15 Elodi wate nigeya 'ebweu to'umalina 'enaya 'ilobaloba, 'enega
'edaya 'ietune ilenama. 'Enega nigeya wate loemwawasa 'ilobwelobwene,
16 ta esi sapi namo 'ida loba ta 'enega yatagwale be 'itatauya.” 17 (-)
18 'Enega boda nidi sibwau leleleya, sigwae, “Tauna 'imwamwawasa, ta
esi Balaba 'uda 'etoli'ami manuma.” 19 Balaba nina loemwawasa manuna
deliya sisa'unaya, manuna sena nina 'ena lowa Balaba magosenao me
Loma silosaiyedi, ga 'aina tomota 'iloemwawasidi.
20 Ta Pailato nuwanuwana be Yesu 'i'etoli'ami, 'enega pwalu wate 'ienaidedi,
21 ta taudi sa'i sibwau toitoila, sigwae, “Kelose 'ena tada tutuepa'iye!”

---

[v] **23:8** Lu 9:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 Pailato 'ina ona 'etonina 'enaya 'ieonedi, 'igwae, “To'ase sana 'ina loegesi
ga 'enega 'aene mwawasa 'iloba? Manuna nigeya 'ebweu wate to'umalina 'ena
yalobaloba. Ta esi sapi namo 'ilobwenena be muliyega ya'etoli'ami.”
23 Ta boda nidi sa'i 'etamo sibwaubwau toitoila, sigwaegwae, “Kelose
'enaya tada tutuepa'iye!” Ga boda nidi 'idi ona 'iewaiwai, 24 'enega Pailato
'ediya 'itagwala be Yesu sida giekeloseye. 25 Ta tai nina nuwanuwadi be
'aene 'i'etoli'ami manudi, 'i'etoli'amina, tauna toloemwawasa nina deliya
sisa'unaya, lowa tuta nina tauna me Loma 'idi toanuganao 'ilosaiya 'ediya.
'Enega Pailato nina pwalu nimadiya Yesu 'isa'una, be 'idi nuwanuwa nina
sida losaloni.

Yesu kelose 'ena situtu epa'iyena
(Madiu 27:32-44; Maki 15:21-32; Yoni 19:17-27)

26 Ni'atu Yesu si'au'ewena ga sitautauya, ta 'edaya 'ebweu tai 'ana
esana Saimoni silobena, tauna goma Sailini, mitawega 'iapwesama ga
'itautauya 'asaya. 'Enega tolosaiyao nidi Saimoni nina sididigena ga Yesu
'ana kelose 'i'aalena ga 'imuliya.
27 Ga boda sinabwana Yesu simuliyena, ta wate iine yaudi simulimuliya
ta sidedoi ma idi nuwamwau Yesu manuna. 28 Ta Yesu 'isanaila ga iine
nidi 'ieonedi, “'Omi Yelusalema iinediyao, geya'abo manugu wadedo,
ta 'omi taumi manumi be natumiyao manudi wada dedoi, 29 manuna
tuta 'imeemai 'enaya mwau 'iapwesa be yaisigedi 'omi megagalimi nai
nigeya natumimo 'iabe bobo'ana waloba. 30 [w]Manuna tuta nidi 'ediya
'iabe tomota 'oya 'ediya sioona be sigwae, ‘'Oya wabe'uma be wasiuma!’
31 Ona'ai'aila, 'abo'agu 'iabe yaesilae, ta 'omi ma'etamo waesilae
geyogeyoi. Manuna 'abo'agu 'atuwa kaiwe mama'igu, ta 'omi tuga 'atuwa
kaiwe mwawamwawasidi.”
32 Ta toto'umalidi 'eluwa wate si'au'ewedi be Yesu ma'enao sida
loemwawasidi. 33 'Enega 'ebweu sena 'ena siapwesa, 'ana esana Bulubulu,
ga sena nina 'enaya kelose bale'uya sisa'unaya ta Yesu situtu epa'iyena
ga sietoolona, ta toto'umalina nidi siteluwa wate 'adi kelose 'ediya situtu
epa'iyedi, ga 'ebweuna Yesu 'atainega ta 'eluwena Yesu gegeuminega
sietoolodi.
34 [x]'Enega Yesu 'igwae, “Tamagu ye, 'idi guinuwa gete 'uda nuwataudi,
manuna nigeya simwalamwalatoni to'ase siguiguinuwa.” Ta tolosaiyao
nidi Yesu 'ana 'oama si'ewena, ga 'enega siesaesasala, 'atuwa nadigega
siulaesinuwa, be 'enega 'abo yaisigedi sinunugana 'oama nidi si'ewadi.
35 [y]Gote 'ena tomota siyo'oyo'o, ta me Yudia 'adi toanuganao Yesu
situyetuyeyena, sigwaegwae, “Mali tomota 'i'etoseyedi ta abaga gete tuga
tauna 'ida 'etoseye, 'abo tauna To'etoseyana Keliso, Yaubada 'enega.”

---

[w] **23:30** Osi 10:8; Et 6:16 [x] **23:34** Sam 22:18; Md 5:44 [y] **23:35** Sam 22:7-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36 [z]Tolosaiyao nidi wate Yesu situyeyena, ga oine dalelena sime'ena
ga sie'etotu'eyena, 37 ta sigwae, "'Abo 'oyo me Yudia 'idi toloina, 'uda
'etoseyeyo tauyo." 38 Ta wate 'ana kelose debanaya 'ina mwawasa 'alena
si'etoladina, 'igwae, "Tai gete me Yudia 'adi toloina."
39 Kelose nidi 'ediyega 'ebweu toto'umalina Yesu 'i'ena pa'alina, 'igwae,
"To'ase manuna 'oyo To'etoseyana, ta nigeya 'u'eto'etoseyeda?"
40 Ta toto'umalina 'eluwena gosiyanana 'i'ena pa'alina, 'igwae,
"Mwa'adega Yaubada nigeya 'umatamataute? Ta 'unono tatetoi 'ada
loina 'ebweuna tuga si'ebwa'eda, 41 ta loina nina 'oyo be 'abo'agu
'ilobweneda, manuna 'abo'ada toto'umalida, ta tai gete nigeya 'ebweu
'ina loegesimo."
42 'Enega tai nina Yesu 'ieonena, "Yesu, ma'etamo 'imu etoloina 'ana
tutaya, kapekapeyana be 'uda nuwa'i'isigu?" 43 Ta Yesu 'igwae, "Yaona
'ai'aila 'emuya, 'oyo ta 'abo'agu 'iabe sena bobo'ana 'ena tada miyami."

Yesu 'ina mwawasa

(Madiu 27:45-56; Maki 15:33-41; Yoni 19:28-30)

44 [a]Ta ni'atu 'asuoleole ga sinala 'iguguyoi, 'enega sena maibo'ana
'iguguyoi ga 'ana laba 'asuinuwanuwaya 'asa 'imaedana limana.
45 [b]Ta kaleko nina 'enega Anuwa Tabu sipitaupena, tuta nina 'ena
'iesabuluwena. 46 [c]'Enega Yesu 'enana sinabwanega 'ibwau, 'igwae,
"Tamagu ye, yaluyaluwagu nimamuya yasa'usa'u." 'Ina ona gete
'i'inanena 'enega yawasina 'igumwala.
47 Gote 'ena tolosaiyao 'adi toanugana 'i'itena 'aene Yesu yawasina
'igumwala, 'enega Yaubada 'itupuna, 'igwae, "Ona'ai'aila, tai gete tai
bobo'ana."
48 Ta wate toyo'o maibo'adi sena nina 'ena siegogonaya Yesu si'itena
'aene ni'atu 'imwawasa, 'enega ma idi nuwamwau siila 'idi 'asaya. 49 Ta
Yesu gosenao be wate iine nidi lowa Galiliyega simuliyenamaya, taudi
'edasolaya sitootoolo ta Yesu 'ina mwawasa sidunedune.

Yesu 'ana sa'u'ali'ali

(Madiu 27:57-61; Maki 15:42-47; Yoni 19:38-42)

50-51 'Ebweu tai 'ana esana Yosepa, Yudia taina, 'ina 'asa gidalina
Alimatia, tauna tai bobo'ana ta ma 'ana emisa. Tai nina 'ebweu me
Yudia 'idi toanugana, ta 'iyamwayamwa be to tuta Yaubada 'ida etoloina
me Yudia 'ediya. Lowa tuta nina toanuganao nuwanuwadi be Yesu sida
loemwawasi, ta Yosepa nina geya nuwana. 52 Tai nina Pailato 'enaya
'itauya, ga Yesu kokowana 'isidena be 'aene 'ida sa'u'ali'aliye. 53 'Enega

---

[z] **23:36-37** Sam 69:21 [a] **23:44** Lu 18:31; Emo 8:9 [b] **23:45** Ib 9:2-3, 6-8
[c] **23:46** Sam 31:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pailato 'itagwala, ga Yosepa Yesu kokowana kelose 'enega 'i'ewa mwa'utenama, ga 'iwaduna kaleko wakewakekena 'enega, ga muliyega 'isa'u 'ali'aliyena. 'Ali'ali nina sibwalena 'atuwa duluwa gulewa solanaya, ta nigeya 'ebweu tuta kokowa 'ena sida sa'una.

54 'Asiyata gote 'ena me Yudia 'idi tuta gibubuna 'idi Sabate manuna.
55 Ta iine nidi taudi Galiliyega Yesu simulimuliyenamaya sitauya ga Yesu 'ana 'ali'ali si'itena, ta wate kokowana 'ana 'ebesa'u si'itena. 56 'Enega siila limana 'asaya ga bunama bobo'ana sigibubuna Yesu bwalana 'ana eolowa manuna, ga 'asiyata mulinaya sieyawai'ata, manuna Sabate 'ina loina.

Yesu 'ina toololimana
(Madiu 28:1-10; Maki 16:1-8; Yoni 20:1-10)

24 1 'Enega wate tomwa 'iulisina, nate wiki 'ana 'asiyata nugana gonagonaya, ga iine nidi bunama nina sigibubunaya si'ewena ga sime'ena 'ali'aliya. 2 Simai ga 'ali'ali si'itena 'awana 'ana 'auboda gulewa ni'atu sipuli ilena. 3 'Enega 'ali'ali nina solanaya silugu, ta 'inapwana Yesu kokowana nigeya si'ita'ita.

4 'Enega 'ali'ali nina 'enaya ma idi enuwanaluwa simiyami ta sidunedune, ga tuta gidalina 'enaya tai 'eluwa ma 'adi 'oama wakewakekedi ta maemaedanidi siapwesa, ga selabediya sitoolo.

5 Iine tai nidi si'itedi ga simatauta, 'enega sibe'u sanamwa'uta bale'uya, ta 'oloto nidi iine 'ediya sigwae, "To'ase manuna tomwawasa 'idi senaya tai mayawasina wa'ebe'ebese? 6 [d]Tauna nigeya bada, ta 'ina ona nina 'emiya wada nuwa'i'isi lowa Galili 'ena ma'emi wamiyamiya, tuta nina 'igwae, 7 'Abo'agu Tomota Natuna sida 'ebwayaegu toto'umalidi 'ediya, 'enega kelose 'enaya sida tutu epa'iyegu, ta 'asiyata 'etonina 'enaya mwawasega yada toololimana.' "

8 Iine nidi ona gete sinuwa'i'isina, 9 'enega 'ali'ali sipilisinena ga sitauya Yesu 'ina toguinuwao site ilebeni magosediyao 'ediya, ga sisimana to'ase nadigega 'ali'aliya 'ediya 'iapwesa.

10 [e]Toemwasala nidi taudi Meli Magidala be Yowana be mali Meli, tauna Yemesa sinana, ta wate 'aidi iine ma'ediyao, Yesu 'ina toololimana manuna 'ina toguinuwao nidi sieonedi, 11 ta tai nidi iine 'idi ona nigeya siemiemise, 'idi nuwanuwa 'aene tuga situyetuyeya. 12 (-)

Tomota siteluwa 'idi elobaloba Yesu ma'edi
(Maki 16:12-13)

13 'Asiyata nina 'enaya Yesu 'ana tomuliyao 'eluwa sitautauya 'ebweu 'asa 'enaya, 'ana esana Emeusa. 'Asa nina 'ana 'edasola Yelusalema 'enega nadigega 'abo gonagonega tatoolo be gonagona nina 'ana

---

[d] **24:6-7** Lu 9:22, 18:31-33 [e] **24:10** Lu 8:2-3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gamwagamwana 'enaya taapwesa. 14 Siteluwa nidi sitautauya ta sionaona
yage nidi Yesu 'ena siapwesa manudi. 15 Sitautauya ta si'awa'awagwae
liya, 'enega Yesu 'ediya 'iapwesa ga ma'edi sitautauya. 16 Yesu nina ni'atu
si'itena, ta esi nigeya si'ina'inane.

17 'Enega siteluwa nidi 'ieonedi, 'igwae, "To yage manuna
wa'awa'awagwae liya?"

Ga taudi ma idi nuwamwau sitoolo enono. 18 Ga gosiyanana 'ana esana
Kaliopasa 'iona limana ga Yesu 'ena 'igwae, "Na 'oyo tebweumumo
Yelusalema 'enaya nigeya 'umwalamwalatoni to'ase 'iapwesa 'asiyata 'etoi
sigumwala 'ediya, aga?"

19 *f* 'Enega Yesu 'ieonedi, "To yage sana?"

Ga taudi sigwae, "Yage nidi Yesu goma Nasaleta 'enaya siapwesa.
Tai getei tauna palopita, ta wate Yaubada be tomota matadiya 'ina
onao be 'ina guinuwao waiwaidi. 20 Ta 'ima totaliya sinabwadi be 'ima
toanuganao tai nina sietalaena 'ina mwawasa manuna ga muliyega
tolosaiyao situtu epa'iyena kelose 'enaya, 21 *g* ta 'aemisena 'aene tauna
'iabe 'abo'ama me Isileli 'i'etoseyema. Yage getedi 'asiyata 'eluwa
sigumwala 'ediya siapwesa, ta batuwa 'asiyata 'etonina. 22 *h* Ta 'aina iine
'emega nuwama sigieowanina, manuna ni'a gonamapumapuya sitauya
'ali'aliya 23 ga Yesu nina kokowana nigeya si'ita'ita, ta siilama ga to'ase
nadigega anilose 'idi e'ita 'ediya ga sisimana 'emaya 'aene ni'atu 'itoolo
limana. 24 Wate nadigega 'aidi 'emega sitauya 'ali'ali nina 'enaya ga
silobena nadigega iine nidi 'idi simana, ta Yesu nina nigeya si'ita'ita."

25 'Enega Yesu 'ediya 'igwae, "Kwanikwanimi, manuna nigeya gimi
palopitao 'idi onao wada emisedi. 26 To'etoseyana nina 'ilobwene 'ai'ailina
be 'elouya nidi 'ida lobadi be 'enega muliyega 'ana esana 'isinabwa."
27 *i* 'Enega 'ie'ale be 'ediya 'ili'ama to'ase nadigega Buki Tabu 'ina simana
To'etoseyana nina manuna. Mosese be palopitao 'idi bukiyao 'ediyega 'ie'ale
ga Buki Tabu maibo'ana 'iloegumwalina, be 'enega mwalatoi sida loba.

28 Ta sena nina 'ena sitautauya ni'atu be selabenaya siapwesa ga
Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Wamiyamiya ta yatatauya." 29 Ga taudi sigwae,
"Nigeya! Geya'abo 'utautauya, bada ta'e'eno, manuna ni'atu 'iboi." 'Enega
'itagwala ga 'ilugu 'idi anuwaya.

30 'Idi tuta 'e'ai 'enaya, Yesu beledi 'i'ewena ga manuna 'iona oboboma,
ga muliyega 'igitomwena ga 'i'ebwa'edi. 31 *j* Gote 'ena nuwadi 'isabwalena
ga Yesu nina si'inanena, ta 'ediyega 'ikwaiya.

32 'Enega siteluwa nidi taudimo 'ediya sionaona, sigwae, "Ona'ai'aila
tuta nina 'edaya tameema, ta 'ili'ali'ama Buki manuna, 'ada lotoona
sidumaduma wawasae 'atuwa kaiwe 'atedaya 'isabesabelulu." 33 'Enega

---

[f] **24:19-20** Gu 13:27 [g] **24:21** Lu 1:68, 2:25; Gu 1:6 [h] **24:22-23** Lu 24:1-11
[i] **24:27** Ais 53:12; Sam 22:1, 7-8, 16-18; 69:21 [j] **24:31** Lu 24:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sitoolo manini ga sitauya Yelusalema, ga nada gosediyao silobedi site
ilebeni magosediyao simiya egogona, 34 ta taudi Yesu manuna sionaona,
sigwae, “Saimoni ni'atu 'Inapwana 'i'itena, mwawasega 'itoolo limana.”
35 'Enega siteluwa nidi silolagata ga wate siemwasala to'ase nadigega
'edaya 'iapwesa, ta wate 'ina gitomwa beledi 'enega si'inanena,
siemwasalina.

Yesu 'iapwesa 'ina tononoyao nidi 'ediya
(Madiu 28:16-20; Maki 16:14-18; Yoni 20:19-23; Guinuwa 1:6-8)

36 'Etamo gosediyao 'ediya siemwaemwasala ta Yesu nina 'iapwesa ga
gamwagamwanidiya 'itoolo, 37 ga si'itena ta simatauta, 'idi nuwanuwa
'ebweu yaluyaluwa bi'i. 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Geya'abo
wamatamatauta! 38 Ta geya'abo wate waenuenuwanaluwa. 'Abo'agu tuga.
39 Ta esi nimagu be 'aegu wada 'itadi ta wagitoogu, manuna yaluyaluwa
bi'i nigeya bwalanamo, ta wate nigeya lulunamo.” 40 (-)
41 Gote 'ena sigwausowala, ta esi tupwana ma idi enuwanaluwa manuna
nigeya siemiemisa 'ai'aila. Ta 'ieonedi, “Masula 'eisa, wa'ebwa'egu be ya'a'a?”
42 Ta iyana tupwana mesomesona si'ebwa'ena, 43 ga matadiya 'i'enina.
44 Ta 'ieonedi, 'igwae, “Ona nidi ni'atu yaemwasalidi 'emiya tuta nina
'abo'agu ma'emi, maibo'ana manugu si'etoladina Mosese 'ina buki 'enaya
be palopitao 'idi buki 'ediya ta wate wali Same 'ediya, be 'enega 'igu
simana nina 'ana mwalatoi 'ai'aila 'ida apwesa.” 45 [k]Gote 'ena nuwadi
'igiesabwalenina ga Buki Tabu simwalatonina.
46 Ga 'ediya 'igwae, “Gete nadigega si'etoladi'esena, 'igwae, To'etoseyana
nina 'elouya be mwawasa 'ida loba, be 'enega 'asiyata 'etonina 'ena
mwawasega 'ida toololimana, 47 be 'enega 'ana esanega tetela bobo'ana,
nuwa'ebuni be to'umalina 'ana nuwatau manudi sida guguyae. 'Idi guguya
nina sida e'ale Yelusalema 'enega be 'ida sakowasi bale'u maibo'ana 'enaya.
48 Yage getedi 'omi tuga 'adi tosimanao. 49 [l]Ta esi 'abo'agu 'iabe Tamagu
'ina onaupaupa nina nate yaluyaluwana yada etunenama 'emiya be 'ida
giewaiwaiyemi, 'enega Yelusalema 'ena wada yamwayamwa manuna.”

Yesu 'ina tu'e galewaya
(Maki 16:19-20; Guinuwa 1:9-11)

50 'Enega 'ina ona 'ilosalonina, ga muliyega 'i'au'ewedi ga sitauya
Betani 'enaya, ga nada nimana 'iasitotoona 'ediya ga 'iona obobomedi.
51 'Ina ona oboboma nina 'enaya, 'aena 'i'ewena ga 'itu'e galewaya.
52 [m]Taudi 'ina 'ebetu'e nina 'ena ma idi 'amayaba sibwagobwago, ga
muliyega ma idi gwausowala sinabwana siila limana Yelusalema. 53 Siila
ga Anuwa Tabu solanaya tuta yauyauna Yaubada situputupu.

---

[k] **24:45** Lu 24:27 [l] **24:49** Yo 15:26, 16:7 [m] **24:52** Yo 14:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

TETELA BOBO'ANA

YONI

'I'ETOLADINA

Yoni Yesu 'ana tomuliya 'ebweu, ta Yesu Yoni 'iobobomena sinabwana, 'enega Yesu 'ina toololimana mulinaya Yoni 'ietosimana Yesu manuna, ga tetelina 'i'etoladina 'aene Yesu nina tauna Yaubada, ta esi me Yudia 'idi toanuganao Yesu siguitoyasena, ga taudi 'idi loina to'umalina 'enega me Loma Yesu siloemwawasina kelose 'enaya.

Buki gete solanaya Yesu 'ina onao yaudi Yaluyaluwa Tabuna manuna, tauna Yesu 'ina tu'e galewaya mulinaya 'ietunenama bale'uya 'ana toemisao sabi giewaiwaiyedi be wate sabi gienuwa sabwalenidi Yaubada be Yesu manudi.

Ona 'ietomotai bale'uya

1 [a]Tuta 'ana 'ebe e'ale 'unuya Ona 'imiyami. Ta Ona nina tauna
Keliso, Yaubada ma'iyana, ta tauna Yaubada nina. 2 Tuta nina 'ana
'ebe e'ale 'enaya, Ona nina Yaubada ma'iyana simiyami, 3 [b]ta Ona nina,
tauna Keliso, Yaubada ma'iyana yage maibo'adi simweluluidi, ta nigeya
'ebweu wate yaita tomweluluwa, ta Ona nina tuga. 4 [c]Tauna yawasi
'ai'aila, ta yawasi nina 'enega maedana 'ime'ena tomota yauyauda
'edaya. 5 [d]Ta maedana nina guguyoi 'enaya 'isae, ga guguyoi nigeya 'ina
waiwaimo.

6 Gote 'ena Yaubada tai 'ebweuna 'ietunenama, 'ana esana Yoni.
7 Tauna tomota 'ediya 'imai be 'aene tomota 'ediya maedana manuna
'ida simana be 'enega tomota sida nono be 'idi emisa sida sa'u maedana
nina 'enaya. 8 Ta tauna nigeya maedana nina, ta esi maedana 'ana
tosimana. 9 Ta maedana nina maedana 'ai'aila ga me bale'u maibo'ada
'ituyayalida.

---

[a] **1:1** 1 Yo 1:1-2; Et 19:13 [b] **1:3** Kol 1:16-17; Ib 1:2 [c] **1:4** Yo 5:26 [d] **1:5, 9** Yo 8:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 [e]Tauna ni'atu 'imai bale'uya ga bale'uya 'imiyami, ta tauna tuga
bale'u 'ana tomweluluwa, ta tomiya bale'u nigeya simwalamwalatoni
yaita tauna. 11 Ta tuta nina tauna 'imai 'ina bu'unao 'ediya taudi wate
sie'idi'idiyena. 12 [f]Ta esi tomota pu'epu'edimo 'ina ona siemisena 'aene
tauna To'etoseyana nina, ga 'ediya 'itagwala be taudi Yaubada natunao.
13 [g]'Enega tomota getedi tada eesedi 'aene taudi ni'atu situbuwa
limana, ta tubuwa limana nina nigeya nadigega tomota laladi nai 'idi
nuwanuwa 'enega, ta esi tubuwa limana nina Yaubada 'enega. 14 [h]Ona
nina ni'atu 'edaya 'ietomotai, ga 'ina esaesa 'ena 'a'itena, tosinabwa
sana 'ituyayalina, manuna tauna Yaubada natu'ai'ailina, ta wate tauna
tooboboma ta adelina palupaluna maibo'ana.

15 'Enega Yoni 'isimanena ga 'ibwau, 'enana sinabwana 'enega 'igwae,
"Tauna gete tai nina manuna yaonaona tuta nina yasimanena 'aene
'ebweu muliguyega 'imamai be 'ida nuganegu, manuna muliyega be
yamamai ta tauna ni'atu 'imiyami." 16 [i]Tauna to'ebwaya bobo'ana, ga
'ina obobomega maibo'ada 'iloemaeda. 17 Mosese 'ina 'ebwaya bobo'ana,
nate loina nidi Buki Tabu 'ena, ta esi Yesu Keliso 'ina 'ebwaya bobo'ana
wawasae, manuna oboboma be bubuna bobo'ana 'i'ebwa'eda. 18 [j]Nigeya
'ebweu tuta Yaubada 'ana 'ita tomota sida 'itena, nate namo natu'ai'ailina
selabenaya 'imiyami, 'enega tauna Tamana 'ana 'ita nina ni'atu 'ie'iteda.

Yoni yaita tauna
(Madiu 3:1-12; Maki 1:1-8; Luke 3:1-18)

19 Tuta gote 'enaya me Yudia 'idi toanuganao Yelusalema 'enaya
simiyami, ga 'aidi totaliyao be 'aidi Libai 'ina bodao sietunedi Yoni
'enaya sabi enaidena 'aene tauna yaita.

20 Ga Yoni e'isa bobo'ana ta maemaedanina 'i'ebwa'edi, 'igwae,
"'Abo'agu nigeya To'etoseyana nina."

21 [k]'Enega wate sienaidena ga sigwae, "Ta yaita 'oyo? 'Aene 'oyo
Ilaitiya, aga?"

Ga 'iona, "'Abo'agu nigeya."

Ta wate sienaidena, "Nai 'oyo palopita nina Mosese manuna
'ionaonaya?"

Ga Yoni wate 'ie'isa ga 'igwae, "Nigeya."

22 'Enega taudi wate sigwae, "Ta sana yaita 'oyo? To'ase 'imu ona
manuyo, be 'enega 'ada ila be 'ama toetuneyao 'ada emataluwedi?"

23 [l]'Enega Yoni 'idi enaida 'ie'isena ga 'isimana apwesa, 'igwae, "Lowa
palopita Aisea 'ina buki 'ena manugu 'isimana gete nadigega:

---

[e] **1:10** Yo 17:25 [f] **1:12** Ga 3:26; Kol 2:6 [g] **1:13** Yo 3:3-6; 1 Pi 1:23 [h] **1:14** Pi 2:7; Ib 2:14; Lu 9:32, 35 [i] **1:16** Ep 3:19 [j] **1:18** Yo 6:46; Md 11:27 [k] **1:21** 2 Loi 18:15; Gu 3:22
[l] **1:23** Ais 40:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tai 'ebweu sena mitawa daita[m] 'ena 'ibwaubwau, 'igwaegwae,
‘'Inapwana 'ina 'eda wada kakali ta wagiepaepalu.” ’
24 Ta Palisiyao 'adi toepilialeale nidi 25 Yoni sienaida limena, sigwae,
“'Eguma 'oyo nigeya To'etoseyana nina, nai 'oyo nigeya Ilaitiya, nai 'oyo
wate nigeya mali palopita, to'ase manuna 'ugiegie bapitaiso?”
26 [n]Ta Yoni 'ieonedi, “'Abo'agu bwasiyega tuga tomota
yagiegie bapitaisoedi, ta 'ebweu tai nigeya wamwalamwalatoni
gamwagamwanimiya gete tuga 'itootoolo, 27 tauna muliguyega 'imeema,
ta 'abo'agu nigeya 'ilobwelobwenegu be 'ana 'aelawa yada li'ami, manuna
tauna toesaesa sana.”
28 Gete yage nidi maibo'adi siapwesa sena Betani 'enaya nate Yoni 'ina
'ebe giebapitaiso senanaya, bwasi Yolidani mali esenaya.

Yaubada 'ina taliya

29 [o]Ga mali 'asiyataya Yoni Yesu 'i'itena 'imeemai 'enaya, ga Yoni
tomota 'ieonedi, 'igwae, “Tai gote tauna Yaubada 'ina Lami, be me
bale'u manuda 'imwamwawasa be 'ida bubuna to'umalina maibo'ana
'i'ewayauledi. 30 Lowa gete tai nina manuna yaonaona, tuta nina
yaeonemi 'aene tai 'ebweuna muliguyega 'imamai be 'ida nuganegu,
manuna muliyega be yamamai ta tauna ni'atu 'imiyami. 31 Ta nigeya
yamwalamwalatoni 'aene yaita tauna, ta nate namo tuga 'abo'agu me
Isileli bwasiyega yagiegie bapitaisoemi be 'enega muliyega tauna wada
mwalatoni.”
32 [p]Ona gete Yoni 'isimana apwesa Yesu manuna, ga 'ediya 'igwae,
“Yaluyaluwa Tabuna ya'itena 'ana 'ita nadigega bunebune galewega
'imwa'utama ga Yesu 'ena 'itowa. 33 Lowa nigeya yamwalamwalatoni
yaita tauna, ta Yaubada tauna 'ietuneguma be bapitaiso bwasiyega yada
guinuwedi, ga 'eguya 'isimanena, 'igwae, ‘'Etamo Yaluyaluwagu 'uda 'ita
'ida mwa'utama be tai 'ena 'itotowa, tauna nate Yaluyaluwa Tabunega
'ida giebapitaiso tomota 'ediya.’ ” 34 Ta Yoni wate 'ieonedi, “'Abo'agu tai
nina mata 'ai'ailiguyega ya'itena, 'enega gete yasimasimana apwesa 'aene
tauna Yaubada natu'ai'ailina.”

Yesu 'ana togimi muliyao

35 Ta mali 'asiyataya, tuta nina Yoni be 'ana tomuliyao 'eluwa ma'enao
sitootoolo, ga Yesu si'itena selabediyega 'itautauya, 36 [q]'enega Yoni 'ana
tomuliyao nidi 'ediya 'igwae, “Tai gote tauna Yaubada 'ina Lami.”
37 Gote 'ena siteluwa nidi Yoni 'ina ona sinonona, ga Yesu simuliyena.

---

[m] **1:23** *mitawa daita:* Me Yudia 'idi mitawa kaukau be gulegulewa daisinamo, ta pwatula gidalina, be kaiwenao wate nigeya sinabwadi. [n] **1:26** Yo 1:33 [o] **1:29** Ais 53:6-7; 1 Pi 1:18-19 [p] **1:32-33** Md 3:16 [q] **1:36** Yo 1:29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38 'Enega Yesu mulinega sitautauya ta 'ediya 'isanaila, ga 'i'itedi. Ta
'ienaidedi, 'igwae, "To'ase nuwanuwami?"
Ta taudi sigwae, "Labai, mwa'o 'imu 'ebemiya?" (Labai 'ana gibui
Toe'ita.)
39 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Wamuliyegu be 'enega 'igu 'ebemiya
yae'itami." Ta simuliyena, ga asuinuwanuwaya siapwesa sena nina
'enaya, ga nada simiya ebonina.
40 Tomuliya nidi siteluwa 'ediyega 'ebweu 'ana esana Anidulu, tauna
Saimoni Pita tasina. 41 Anidulu 'ilomanini ga tasina 'ilobena ta 'ieonena,
'igwae, "Saimoni, ni'atu Mesaiya nina 'alobena." (Mesaiya 'ana gibui
Keliso, nate 'ena Gilisi, ta 'ana mwalatoi To'etoseyana.)
42 [r]Ga Saimoni 'i'au'ewena ga Yesu 'ena 'ime'ena. Gote 'ena Yesu
Saimoni 'i'itena ga 'ieonena, 'igwae, "'Oyo 'amu esana Saimoni, Yoni
natuna, ta 'amu esana auwauna yada bwauye Pita, 'ana gibui Gulewa."
43 Ga mali 'asiyataya Yesu nuwanuwana be 'itatauya Galili, 'enega
'itauya ga nada Pilipi 'ilobena, ga 'ieonena, 'igwae, "'Uda muliyegu."
44 Pilipi 'ina 'asa Beteseida, nate Anidulu be Pita 'idi 'asa.
45 [s]'Enega Pilipi Nataniela 'ilobena, ga 'ieonena, "Ni'atu tai nina 'alobena,
tauna lowa Mosese 'ina loinao 'ediya ta wate palopitao 'idi 'etoladiyao 'ediya
sisimanena, tauna goma Nasaleta, ta Yosepa natuna, 'ana esana Yesu."
46 [t]Ga Nataniela Pilipi 'ena 'igwae, "Nasaleta nigeya 'ebweu to'ase
bobo'ana 'enega 'ida apwesa."
Ga Pilipi 'igwae, "Tuwa tuga, 'uda mai be tai nina 'uda 'ita." 'Enega
Yesu 'ena simai.
47 Ga tuta nina Yesu Nataniela 'i'itena ga tomota 'ieonedi Nataniela manuna,
'igwae, "Tai gote tauna goma Isileli ta nigeya 'ebweu wate kabo 'enaya."
48 Ta Nataniela Yesu 'ienaidena, 'igwae, "Mwa'adega ga 'enega
'umwalatonigu?"
Ga Yesu 'igwae, "Muliyega be Pilipi 'ibwauyeyo, ta 'abo'agu yagimi
'itemu damaya 'agalaunaya 'umiyami."
49 [u]Gote 'ena Nataniela nuwana 'iowana ga Yesu 'ieonena, 'igwae,
"'Inapwana, 'oyo ona'ai'aila Yaubada Natuna, ta 'oyo wate me Isileli 'ima
kini."
50 Ga Yesu 'ieonena, "'Uemiseguya manuna yaeonemu 'aene tuta nina
'oyo damaya 'agalaunaya ya'itemu, aga? Gete tuga 'ebe'ita gidalina
'emuya, ta ma'etamo esi yage sinabwadi 'uda 'itadi." 51 [v]Ta Yesu wate
'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya 'aene ma'etamo galewa 'ege'egegena
'ena Yaubada 'ina aniloseyao wa'itadi, situ'etu'e be simwa'umwa'utama
'abo'agu Tomota Natuna manugu."

---

[r] **1:42** Md 16:18 [s] **1:45** 2 Loi 18:18; Ais 7:14 [t] **1:46** Yo 7:41, 52 [u] **1:49** Md 14:33, 16:16; Yo 12:13 [v] **1:51** Nug 28:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'Ebweu ai sagalina 'asa Kena 'ena

2 1 Ga ni'atu 'asiyata 'eluwa sigumwala ga ai sagalina siguinuwena
'asa Kena 'ena, Galili senanaya. Ta sagali nina solanaya Yesu sinana
'imiyami, 2 ga Yesu ma ina tononoyao sagali nina 'ena sibwauyedi ga
ma'ediyao silugu ga si'e'ai. 3 Tuta nina 'idi 'e'ai solanaya ga 'adi oine
siloegumwalina, 'enega Yesu sinana 'igwae, "Natugu, oine maibo'ana
ni'atu 'igumwala."
4 [w]Ga Yesu 'igwae, "'Oyo geya'abo 'uloiloinegu, manuna 'igu guinuwa
nigeya yae'ae'ale."
5 Ga Yesu sinana topaisewao 'ieonedi be 'aene Yesu 'ina ona sida
ematamatane, 'igwae, "'Eguma to'ase nuwanuwana be waguinuwei, wada
guinuwe tuga."
6 Tuta nina 'enaya me Yudia 'idi bubuna, nate 'ebesiwa siguinuwedi
gulewa 'enega, 'idi 'ebe lo'utu manuna. Ta sagali nina 'enaya 'ebesiwa
nidi sikisi Yesu 'i'itedi. Taudi kakaedi ta sinabwadi, sawesawenaya be
bwasi sinabwa wawasae sisiwadi 'ediya. 7 'Enega Yesu topaisewao 'ieonedi
ga 'ebesiwa nidi kakaedi bwasiyega siloemaedi. 8 Ga wate 'ieonedi ga
tupwana bwasi 'ebesiwa nidi soladiyega sigonidi ga tonisagali 'enaya
sitauyedi.
9 Ga tonisagali bwasi nina 'ilotoona 'aene dumadumana, nigeya
bwasi ta esi oine 'ana lotoona, ta bobo'ana. Ta tonisagali nigeya
'imwalamwalatoni 'aene oine nina mane 'enega si'ewena, ta topaisewao
dimo simwalatonina. 'Enega tonisagali nina toai me'olotona 'ibwauyena,
10 ga 'ieonena, 'igwae, "'Abo'ada 'ida bubuna be 'aene oine bobo'ana tada
'ebwaya nugana tomota 'ediya, be muliyega oine to'umalina ta'ebwayae.
Ta 'oyo to'ase manuna ga oine tobobo'ana sana 'usa'u kwaiyena ga
'uemuliyena?"
11 [x]Gete 'ena Yesu 'ina paisewa waiwaina nuganuganina, 'ana
we'iwe'iyaya 'igieapwesena 'asa Kena 'enaya, Galili senanaya, ga 'ina
waiwai 'ie'itaena tomota 'ediya, ta 'ina tononoyao tauna siemisena.
12 Ga sagali mulinaya, Yesu sinana be tasinao ta wate 'ina tononoyao
ma'enao simwa'uta Kapaneumi, ga gote 'ena 'aina 'asiyata 'ediya simiyami.

Yesu toegimwane 'ipa'idi Anuwa Tabuyega
(Madiu 21:12-13; Maki 11:15-17; Luke 19:45-46)

13 [y]Ta ni'atu tuta selabenaya be me Yudia 'idi Ataona Sagalina sida
guinuwe. Tuta nina 'enaya Yesu 'itu'e Yelusalema.
14 'Enega Anuwa Tabu solanaya 'ilugu ga toegimwane 'i'itedi, taudi
bulumakau be sipi be bunebune 'adi toegimwaneyao, ta wate mani

---

[w] **2:4** Yo 7:30 [x] **2:11** Yo 1:14, 4:54, 11:4 [y] **2:13** Sia 12:1-27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ana toesa'ugelasao Anuwa Tabu solanaya simiyami. 15 'Enega balae metametana 'i'ewena ga tomota be yobaiyao Anuwa Tabuyega 'ipa'idi, ta wate toesa'ugelasao 'idi tebeli 'i'aubuiyedi ga 'idi mani 'ilelewanedi, 16 ga 'enega toegimwane bunebune 'ieonedi, 'igwae, "'Imi manuwao maibo'adi gete 'enega wada 'ewa apwesedi, ta geya'abo Tamagu 'ina anuwa wagiegiebaili be 'aene 'imi 'ebe gimwane."

17 [z]Ta 'ina tononoyao ona nina Buki Tabu solanaya sinuwa'i'isina, 'igwae, "Yaubada ye, 'imu anuwa tobobo'ana sana gete nuwagu 'i'ewena."

18 'Enega me Yudia 'adi toanuganao simai ga Yesu sienaidena, sigwae, "To we'iwe'iyaya 'uda e'itama be 'ada mwalatoni yaita sana 'ina loinega yage getedi 'uguiguinuwedi?"

19 [a]Ta Yesu 'ediya 'igwae, "Anuwa gete 'eguma waligei, 'asiyata 'etoi 'ena yada 'abilima."

20 Ga taudi wate sigwae, "'Aene anuwa gete 'asiyata 'etoi 'ena 'uda 'abilima? Ta 'uda nuwa'i'isi 'aene anuwa gete yakwala poti sikisi solanaya si'abi'abi ga 'enega silosalonina." 21 Ta Yesu nigeya anuwa nina manuna 'ionaona ta esi tauna bwalana manuna. 22 [b]'Enega tuta nina Yesu mwawasega 'itoolo limana ga 'ina tononoyao Buki Tabu 'ina ona be wate Yesu 'ina ona 'ediyega sinuwa'i'isina, ga siemisa 'ai'ailidi.

Yesu tomota maibo'adi 'idi nuwanuwa 'imwalamwalatonidi

23 Tuta nina Yesu Ataona Sagalina solanaya 'imiyami ga tomota yaudi Yesu 'ina guinuwa waiwaina si'itena, 'enega siemisena 'aene tauna To'etoseyana. 24 Ta Yesu nigeya 'iemiemisedi, 25 manuna ni'atu maibo'adi 'idi nuwanuwa 'igimi sinapudi, ga 'enega nigeya 'ebweu yaita tomota sawesawenaya be tetelidi 'ida 'ebwaya Yesu 'enaya, manuna to'ase 'idi nuwanuwa 'atediya ni'atu 'isinapu 'ai'ailidi.

Nikodimo Yesu 'ilobena

3 1 [c]Tai 'ebweu 'ana esana Nikodimo, tauna 'ebweu Palisi, ta wate me Yudia 'adi toanugana, 2 ga boiboiya 'imai Yesu 'enaya ga 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, 'amwalamwalatoni 'aene 'oyo toe'ita Yaubada 'enega, manuna nigeya 'ebweu yaita 'ina guinuwa 'ana waiwai nadigega 'oyo, 'abo Yaubada nigeya ma'iyana."

3 [d]Ta Yesu 'ilolagata ga 'ieonena, "Yaona 'ai'aila 'emuya, 'eguma nigeya 'utubutubuwa limana, geya'abo Yaubada 'ina 'ebeloina 'u'ita'ita."

4 Ta Nikodimo Yesu 'ienaidena, 'igwae, "Mwa'adega 'abo'agu tai sinabwagu be 'aene yada tubuwa limana? Ona'ai'aila nigeya sawesawenaya be sinagu gamwanaya yalulugu be yatubuwa limana."

---

[z] **2:17** Sam 69:9 [a] **2:19** Md 26:61 [b] **2:22** Lu 24:6-8; Yo 12:16 [c] **3:1** Yo 7:50-51, 19:39 [d] **3:3** 1 Pi 1:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5[e]Ta Yesu 'iona limana, "Yasimana 'ai'aila 'aene 'eguma nigeya bwasiyega be Yaluyaluwa Tabuna 'enega 'utubutubuwa, geya'abo Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya 'ulugulugu. 6[f]Sinadao 'ediyega tatubuwenama bwala namo, ta yaluyaluwada 'ina tubuwa limana Yaubada Yaluyaluwana 'enega. 7Geya'abo 'unuwanuwa owana manuna yaeonemu be 'aene wada tubuwa limana. 8Nadigega tuga yagila 'ina towa, be mane 'enega nuwanuwana be 'itotowa tuga 'ida towa, ta 'enana 'uda nonodi 'idududuma, ta nigeya 'uda mwalatonina mane 'enega yagila 'imeemai nai mane 'ena 'itautauya. Nadigega wate taudi yaluyaluwa 'enega situbuwa limana.

9Ga Nikodimo Yesu 'ienaidena, 'igwae, "'Imu ona gete mwa'adega 'ana mwalatoi?"

10Ta Yesu 'igwae, "'Oyo me Isileli 'idi toe'ita sinabwayo, ta 'igu ona gete manuna nigeya 'unuwanuwa sabwalena. 11Yasimana palupalu 'emuya 'aene yage nidi ni'atu 'a'itedi ta 'amwalamwalatonidi 'enega 'asimasimanedi 'emiya, ta nigeya 'ima onao nidi wada emisedi. 12'Eguma yage bale'u manudi 'emiya yasimasimana ta nigeya wada emisedi, mwa'adega be yage galewa manuna yae'ita'esa? 13Manuna nigeya 'ebweu yaita galewaya 'itu'etu'e. Nate namo 'abo'agu Tomota Natuna, manuna 'abo'agu galewega yagimi mwa'utama. 14[g]Nadigega tuga lowaenei tuta nina sitautauya sena mwatui daitaya, ga Mosese mwata kainumu 'enega 'iguinuwenaya ta kaiwe 'ena 'igilagasina, 'abo'agu nadigega sida gilagasigu 15be 'enega yaisigedi 'eguya siemisa, yawasidi ataya sida loba. 16[h]Ta Yaubada sa'i tomota maibo'adi bale'uya 'iobobomedi ga natuna tebweuna 'itagwalena be 'enega yaisigedi tauna 'ena siemisa, geya'abo simwawamwawasa ta esi yawasidi ataya sida loba. 17[i]Ta Yaubada Natuna bale'uya 'ietunenama, nigeya 'aene tomiya bale'u 'ida bwa'omatadi, ta esi sabi 'etoseyedi.

18[j]"'Eguma yaita Yaubada Natuna 'iemisei, geya'abo bwa'omatana 'ilobaloba, ta 'eguma yaita nigeya 'iemiemisa, tauna ni'atu loina 'ena 'ilugu, manuna nigeya Yaubada natu'ai'ailina 'ena 'iemiemisa. 19[k]Gete loina nina 'alena manuna maedana ni'atu bale'uya 'imai ta tomotai guguyoi nuwanuwadi, ta maedana siguitoyasena manuna 'idi bubuna to'umalina. 20'Enega 'eguma yaisigedi 'idi bubuna to'umalina, tomotai nidi maedana siguitoyasena ga nigeya maedana 'ena sida mai, 'abona nai maedana nina 'ida gieapwesedi 'aene taudi 'idi bubuna to'umalina. 21Ta 'eguma yaisigedi taudi 'idi bubuna palupaluna maedana 'ena sida apwesa be 'enega maedana 'ida gieapwesedi 'aene taudi 'idi guinuwa bobo'ana Yaubada 'enega."

Yoni 'ina simana Yesu manuna

22Ga tuta muliyega Yesu ma ina tononoyao sitauya 'asa sinabwana Yudia 'enaya, ga nada 'aina 'asiyata simiyamiya, ta Yesu tomota 'igiegie bapitaisoedi.

---

[e] **3:5** Ta 3:5 [f] **3:6** Yo 1:13 [g] **3:14** Num 21:9; Yo 12:32 [h] **3:16** Lo 5:8; 1 Yo 4:9-10
[i] **3:17** Lu 19:10; Yo 12:47 [j] **3:18** Yo 3:36 [k] **3:19** Yo 1:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23 Ta Yoni wate tomota 'igiegie bapitaisoedi sena Ainoni 'enaya, nate
Selimi selabenaya, manuna sena nina 'enaya bwasi sinabwana. Ga 'enega
tomota yaudi sitautauya 'enaya ta 'igiegie bapitaisoedi. 24 [l]Gote tuta
nina 'enaya Yoni ma'etamo nigeya deliya sisa'usa'u. 25 Ta Yoni 'aina 'ana
tomuliyao ta 'ebweuna Yudia taina ma'edi siegewagewana bapitaiso
manuna, 'aene yaita 'ina bapitaiso bobo'ana be tomota 'ida gie'esasedi.
26 [m]'Enega toegewagewana nidi Yoni 'enaya sitauya ga sieonena, sigwae,
"'Inapwana, 'unuwa'i'isina tai nina lowa Yolidani mali esenaya ma'iyayo,
ta 'emaya 'usimana apwesa tai nina manuna, tauna ni'atu tomota gete
tuga 'igiegie bapitaisoedi, ga maibo'adi 'ina bapitaiso nuwanuwadi, ga
'enaya sitautauya."
27 [n]Ta Yoni 'ieonedi ga 'igwae, "Nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya
be 'ietai sinabwa 'eguma Yaubada nigeya 'ena 'itagwatagwala. 28 Ni'atu
'emiya yaona ga wanonona 'aene 'abo'agu nigeya Keliso nina, ta
'abo'agu ni'atu Yaubada 'ietune nuganeguma be tai nina 'imuliyama.
29 Yesu tauna tuga nadigega toai me'olotona ta 'abo'agu gosiyana, 'enega
tetelina yanonona ga ma igu gwausowala sinabwana. Nadigega tuga toai
me'olotona mwanena 'ilobai, 'enega 'eguma toai 'enana 'ebweu gosiyana
'inonoi, gosiyana manuna 'ida gwausowala. 30 'Enega tauna Yesu 'ida
etoloina, ta 'abo'agu yada mwa'uta.

Tauna galewega 'imai

31 [o]"Tai nina galewega 'imai tomota maibo'adi 'isinabwa sinedi, ta
esi yaita tauna bale'uyega 'imai tauna bale'u tomotenina, 'enega bale'u
gwegwenao manudi 'ionaona. Ta tai nina galewega 'imwa'utama tomota
maibo'adi 'iloetana sinedi. 32 Yage nidi ni'atu 'i'itedi manudi 'isimana
apwesa ta nigeya 'ebweu yaita 'inoonodi nai 'iemiemisedi 'ina simana
nidi manudi. 33 Ta 'abo yaisigedi 'ina simana nina siemisena, gote 'ena
si'awa 'ai'aila 'aene Yaubada tauna topalupaluna. 34 [p]Tai nina tauna
Yaubada 'ietunenama, tauna Yaubada 'ina ona 'isimasimane, manuna
Yaubada Yaluyaluwanega 'iloemaa 'ai'ailina. 35 [q]'Inapwana Natuna
'iobobomena 'enega yage maibo'ana nimanaya 'isa'una, 36 [r]be 'enega
'abo yaita tauna 'iemisena yawasina ataya 'ida loba, ta 'abo yaita tauna
'iguitoyasena geya'abo wate yawasina ataya 'ilobaloba, ta esi Yaubada
'ina gamwasowala 'enaya geya'abo 'isawasawala."

Yesu be waine Samelia 'idi elobaloba

4 1 Yesu 'ina giebapitaisoega 'ana tomuliyao yaudi 'ilobedi ta Yoni
'ana tomuliyao nigeya yaudi. 2 (Ta Yesu tauna nigeya bapitaiso

---

[l] **3:24** Md 14:3-4 [m] **3:26** Yo 1:26-34 [n] **3:27** Yo 19:11 [o] **3:31** Yo 8:23 [p] **3:34** Yo 1:32-34
[q] **3:35** Md 11:27; Yo 5:20 [r] **3:36** Yo 3:16-18; 1 Yo 5:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ida guinuwena, ta 'ina tononoyao dimo siguiguinuwe.) 3 Ta Yesu
'imwalatonina 'aene Palisiyao ni'atu Yesu 'ina guinuwa alena sinonona,
'enega Yudia 'ipilisinena sabi ilalimana Galili 'enaya.
4 Ta 'ina tuta ila 'enaya, Samelia 'asanao gamwagamwanidiyega
'itauya, 5 [s]ta Samelia 'asana 'ebweu 'ana esana Saika 'ena 'iapwesa. Saika
'enega be bwa'a nina lowa Yekobe natuna Yosepa 'i'ebwa'ena nigeya
'edasola. 6 Sena nina 'enaya 'ebweu bwasi gaula 'imiyami, tauna Yekobe
'iguinuwena, ta Yesu 'itauya ga 'asuoleoleya sena nina 'ena 'iapwesa, ga
ni'atu 'ilo'ame'ame, 'enega 'imiyatowa sabi eyawai'ata.
7 Tuta gidalina 'enaya 'ebweu waine Samelia 'imai sabi gobwasi,
ga Yesu waine nina 'i'itena ga 'ena 'isida, 'igwae, "Waine, bwasi 'uda
'ebwa'egu be yada numa." 8 Tuta gote 'ena taunamo 'imiyami, manuna
'ina tononoyao ni'atu sitauya 'asa sinabwana 'ena 'adi masula sabi
gimwane. 9 [t]Gote 'ena waine Samelia Yesu 'ena 'iona, "'U'ita 'oyo goma
Yudiayo ta 'abo'agu waine Samelia, ta to'ase manuna ga bwasi 'usidena
'eguya?" (Manuna me Yudia be me Samelia nigeya sida egosigosiyana.)
10 Ta Yesu waine Samelia nina 'ieonena, 'igwae, "'Eguma
'umwalamwalatoni Yaubada 'ina oboboma 'emuya, ta wate 'abo
'umwalatonina 'aene yaita 'abo'agu numa manuna yasidasidawa, 'oyo
esi 'ilobwenemu be 'eguya 'uda sida bwasi yawasiyo manuna, be yada
'ebwa'eyo."
11 [u]'Enega waine nina 'igwae, "'Inapwana, nigeya 'imu 'ebe goimo ta
wate bwasi gaula 'imwa'uta wawasae. Ta 'aene mane 'enega bwasi 'uda
'ebwa'egu yawasigu manuna? 12 'Aene 'oyo tubuda Yekobe 'uloetana
sinena? Tauna Yekobe nina 'ama bwasi gaula gete lowaenei 'iguinuwena
ga manatunao be 'idi yobaiyao bwasi nina 'idi 'ebe numa."
13 Ga Yesu 'ieonena, "'Eguma yaita bwasi gete 'enega 'inunuma,
tona'ana 'ida yapasa limana, 14 [v]ta 'eguma 'ebweu yaita bwasi nina
'eguyega 'inumai, geya'abo wate tona'ana 'iyapayapasa limana. Manuna
bwasi nina tauna yada 'ebwa'e 'atenaya be 'ida ewewelupwa ta yawasina
ataya 'enega 'ida loba."
15 Ga waine Yesu 'ena 'igwae, "'Inapwana, bwasi nina 'uda 'ebwa'egu,
be 'enega tona'agu geya'abo 'iyapayapasa, nai wate geya'abo yailaila
limanama bwasi gete 'enaya sabi goi."
16 Ga Yesu 'igwae, "'Utauya be mwaneyo 'u'au'ewenama."
17 Ta waine nina Yesu 'ieonena, "'Abo'agu nigeya mwanegumo."
'Enega Yesu wate 'iona limana ga 'igwae, "Nate ona'ai'aila 'aene nigeya
'ebweu mwanemumo, 18 ta mwanemwao 'adi yau nima, ta tai nina 'uaina
ga ma'iyayo 'asaya wamiyami nigeya mwane 'ai'ailiyo. To'ase nadigega
'imu ona, nate ona'ai'aila."

---

[s] **4:5** Nug 33:19 [t] **4:9** Lu 10:33 [u] **4:11** Yo 7:37-39; Et 21:6 [v] **4:14** Yo 6:35

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 Gote 'ena waine Yesu 'ina ona 'ie'isena ga 'igwae, "'Inapwana, ni'atu
yamwalatonimu 'aene 'oyo palopita 'ebweu. 20 [w]'Enega 'uda eona 'ai'ailigu
to sena 'enaya Yaubada 'ana bwagobwago 'ilobwenena? Manuna 'abo'ama
tubumao 'ediyega Samelia 'oyana getei 'ena 'alotapwalolo, ta 'omi me
Yudia waona 'aene Yelusalema 'ebe lotapwalolo 'ai'aila."
21 Ta Yesu waine 'ina ona 'ie'isena ga 'igwae, "Waine, 'igu ona 'uda
emise manuna tuta ma'etamo 'ena tomota geya'abo sibwagobwago
Samelia 'oyana gete 'enaya nai Yelusalema 'ena, 22 ta 'uda mwalatoni
'aene me Samelia 'omi nigeya wamwalamwalatoni yaita 'ena
wabwagobwago, ta 'abo'ama me Yudia 'amwalamwalatoni yaita 'ena
'abwagobwago manuna 'etoseyana 'emega 'iapwesama. 23 [x]Ta tuta ni'atu
selabenaya, ta wate ni'atu gete tuga 'iapwesa, be taudi Tamada 'ana
tobwagobwago 'ai'ailao 'ena sida bwagobwago, ta 'idi bwagobwago
nina yaluyaluwadi maibo'ana 'enega, ta wate 'ate 'ai'ailidiyega. Taudi
gete nadigega tobwagobwago nidi Yaubada nuwanuwana be 'ena sida
bwagobwago. 24 [y]Yaubada tauna yaluyaluwa tuga, 'enega yaisigedi
taudi 'ena sibwagobwago, yaluyaluwadi maibo'ana 'enega ta wate 'ate
'ai'ailidiyega sida bwagobwago."
25 Ta waine Yesu 'ieonena ga 'igwae, "Ni'atu yamwalatonina 'aene
ma'etamo To'etoseyana nina 'imamai, tauna sieesena Keliso, ta 'abo
'imamai, tauna mwalatoi maibo'ana 'edaya 'ida simanedi."
26 Ta Yesu waine 'ieonena, "'Abo'agu To'etoseyana nina gete,
yaonaonawa."
27 Tuta gote 'enaya Yesu 'ina tononoyao ni'atu siilama ga si'itena 'idi
'Inapwana waine nina ma'iyana si'awa'awagwae, ga nuwadi 'iowana, ta
tuwa tuga nigeya 'ebweu wate yaita 'ionaona "To'ase nuwanuwayo?" nai
"To'ase manuna waine ma'iyayo wa'awa'awagwae?"
28 Ta waine nina 'ina 'ebegoi 'ipilisinena ga 'itauya 'asaya ga tomota
'ieonedi, 29 'igwae, "Wamai be tai nina wada 'ita, tauna ni'atu 'ieonegu
'igu bubuna maibo'ana manuna. Nai tauna gete To'etoseyana nina."
30 'Enega tomota 'asa sinabwana 'enega siapwesa, ga Yesu 'ena simai.
31 Tuta nina gote 'enaya Yesu 'ina tononoyao sieonaona, "'Inapwana,
masula gete 'uda 'a."
32 Ga 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, "'Agu masula 'omi nigeya
wamwalamwalatoni."
33 Ga 'ina tononoyao nuwadi 'iowana ga taudimo 'ediya sieonaona,
sigwae, "Nai yaita 'ana masula 'ime'ena?"
34 [z]Ta Yesu 'iona limana ga 'ediya 'igwae, "'Agu masula nate 'agu
Toetune nina 'ina nuwanuwa sabi guinuwedi, be 'ina paisewa sabi
losalonina."

---

[w] **4:20** Sam 122:1-4 [x] **4:23** Yo 15:26 [y] **4:24** Lo 12:1 [z] **4:34** Yo 6:38, 17:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35 [a]Ta wate 'ediya 'igwae, "'Imi ona 'ebweu 'imiyami 'aene 'Nawalae ata
mulidiya sesoi 'ana tuta,' ta yaona 'ai'aila 'emiya wada 'itasakowasi be
bagula 'ana 'ita wada 'ita 'aene ni'atu masula 'imatuwa, ga 'ilobwenena
be tuta sesoi. 36 Yaisigedi taudi sisesoi, 'adi e'isa siloba, ta sesoi nina
tomota yawasidi ataya manuna. 'Enega 'eguma yaisigedi taudi sidaunaya
ta yaisigedi taudi sisesoni siegwausowala leleleya. 37 Ona gete ona'ai'aila
'aene 'Tai 'ebweu todauna ta tai 'ebweuna tosesoi.' 38 'Abo'agu 'Inapwana
'ina sesoi manuna yaetunemi be wada sesoi bagula nina 'enega, tauna
'ena nigeya wabagubagula, ta esi mali tomota 'ena sibagula be 'idi
guinuwa 'enega 'omi sesoi wada guinuwe."

39 'Asa gote 'ena me Samelia yaudi Yesu siemisena, manuna waine
nina 'ediya 'isimana 'aene, "Tauna 'ieonegu 'igu bubuna maibo'ana
manuna." 40 'Enega me Samelia Yesu 'ena simai ga sisidena be 'aene
ma'edi sida miyami, ga Yesu nada 'asiyata 'eluwa 'ediya 'imiyami.
41 Ta wate tomota yaudi Yesu siemisena, 'ina ona manuna, 42 [b]ga waine
nina sieonena, sigwae, "Ni'atu 'a'awa 'ai'ailemu, nigeya 'aene 'imu ona
namo manuna, ta esi 'abo'ama taumamo 'ina ona 'anonona, ga 'enega
'amwalatoi 'ai'ailina 'aene tauna To'etoseyana nina me bale'u maibo'ada
manuda."

Yesu 'ebweu toloina sinabwana natuna 'igiebobo'anena

43 Ga 'asiyata 'eluwa nidi mulidiya Yesu sena nina 'ipilisinena, ga
Galili 'ena 'itauya. 44 Ga gote 'ena Yesu tauna 'ina ona gete nadigega
'igwae, "Palopita nigeya 'ebweu wate 'adi 'amayabamo 'eguma taudi 'idi
sena 'ena silogulologuguya."

45 Tuta nina Galili 'ena 'iapwesa, me Galili sigwausowala 'ina mai
manuna, manuna Ataona Masulina Yelusalema 'ena sitauya, ga ni'atu
Yesu 'ina guinuwa si'itena 'emasula nina solanaya 'iguiguinuwedi.

46 [c]Ta 'enega Yesu wate 'iila 'asa Kena 'ena, nate Galili senanaya.
Ta lowa sena nina 'ena bwasi 'igibunina ga 'ieoine. Gote 'ena 'ebweu
toloina sinabwana natuna me'olotona 'ile'oasa Kapaneumi 'enaya.
47 Tuta nina 'inonona 'aene Yesu sena Yudia 'enega 'imai ga Galili
'ena 'imiyami, toloina nina Yesu 'ena 'itauya ga 'isida, 'igwae, "'Abo
sawesawemuya tatatauya Kapaneumi be natugu 'ana le'oasa 'uda
giebobo'ane, manuna tuta gidalinamo be yawasina 'igugumwala."

48 [d]Ga Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae, "Nigeya 'ebweu 'omi 'emiyega
'ida emisegu, nate namo 'eguma 'igu paisewa waiwaina 'ana
we'iwe'iyaya wa'ita, be 'enega wada emisegu."

49 'Enega toloina nina 'ieonena, "'Inapwana, 'ulomanini be tatatauya
'abona nai natugu 'imwamwawasa."

---

[a] **4:35** Lu 10:2 [b] **4:42** 1 Yo 4:14 [c] **4:46** Yo 2:1-11 [d] **4:48** Yo 2:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

50 [e]Ga Yesu 'iona, "'Uila 'imu anuwaya be natuyo 'uda 'ita 'ibobo'ana."
Ga tai nina Yesu 'ina ona 'iemisena ga 'iila limana. 51 Tuta nina 'ina ila
'enaya 'ina topaisewao 'ilobedi ga ale si'ebwa'ena, sigwae, "Natuyo ni'atu
'ana le'oasa 'igumwagumwala." 52 'Enega 'ediya 'ienaida to tuta 'ena
natuna 'ana le'oasa 'ipilisinena. Ga taudi sigwae, "Boga 'asuoleoleya 'ina
yaiyai 'isaligogo." 53 [f]Ta 'enega gwama nina tamana 'inuwa'i'isina gote
tuta nina 'enaya Yesu 'igwae, "Natuyo 'ida bobo'ana." 'Enega tai nina ma
ina susuyao Yesu siemisena.

54 [g]Gete Yesu 'ina paisewa waiwaina 'eluwena 'ana we'iwe'iyaya tuta
nina Yudiaega 'imai ga Galili 'ena 'ipaisewa.

'Ebweu bwasi etaetapewana 'enaya Yesu tole'oasa 'igiebobo'anena

5 1 Tuta gete mulinaya 'ebweu 'ebe nuwa'i'ita me Yudia siguinuwena
Yelusalema 'ena, 'enega Yesu 'itu'e Yelusalema, guinuwa nina
manuna. 2 Ta Yelusalema 'ena nate sipi 'idi 'awa selabenaya 'ebweu
bwasi ni'uni'una 'imiyami. Bwasi nina me Yudia 'enadiyega sieesena
Beteseida. Ta sena nina 'ena anuwa 'ebe eyawai'ata nima simiyami
bwasi tupitupinaya. 3 Ta anuwa nidi 'ediya tole'oasa yaudi si'eno'eno,
tomatakebokeboyao be, tolopegoiyao be, tokwenoyao be. 4 (-) 5 Ta 'ebweu
'ediyega 'ana le'oasa 'ena 'imiyami yakwala teti eita nadigega. 6 Ta
Yesu 'iapwesa, ga tai nina 'i'itena, ta wate 'imwalatonina 'aene yakwala
yauna 'ana le'oasa 'ena 'imiyami, 'enega Yesu tai nina 'ienaidena, 'igwae,
"Nuwanuwayo be 'ubobo'ana?"

7 'Enega tole'oasa nina 'igwae, "'Inapwana, nigeya 'ebweu 'agu
tolemamo be bwasi gete 'ena 'ida sa'u ebusiyegu, 'abo bwasi 'ina
'apwayama 'ana tutaya. Tuta yauna yatoo be 'aene taugumo yaebusi ta
nigeya sawesaweguya, ta mali tole'oasao sima be siebusi be sibobo'ana, ta
'abo'agu tuga 'agu 'itanigu."

8 [h]'Enega Yesu tai nina 'ieonena, "'Utoolo be 'imu sita 'u'ewa be
'utatauya."

9 Gote 'ena tai 'ibobo'ana ga 'ina sita 'i'ewena ga 'itauya. Tuta gote
'enaya nate 'asiyata Sabate. 10 [i]Ta me Yudia 'adi toanuganao tai nina
si'itena ga 'ena siona, sigwae, "To'ase manuna Sabate 'ana tuta ta 'imu
sita 'u'aalena?"

11 Ta 'idi ona 'ie'isena ga 'igwae, "Tai nina 'igie bobo'aneguya 'ieonegu,
'Imu sita 'u'ewa be 'utatauya.' "

12 Ta wate sienaidena, ga sigwae, "To tai sana 'emuya 'iona nadigega?"

13 Ta tai nina tauna 'ana le'oasa 'igumwalaya nigeya 'imwalamwalatoni
to tai, manuna Yesu ni'atu 'itauya ta boda sinabwana sena nina 'enaya.

---

[e] **4:50** Md 8:13; Mk 7:29 [f] **4:53** Gu 16:31 [g] **4:54** Yo 2:11 [h] **5:8** Md 9:6
[i] **5:10** Yel 17:21; Lu 13:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 [j]Tuta muliyega Yesu tai nina 'ilobena Anuwa Tabu solanaya, ga
'ieonena, 'igwae, "'U'ita ni'atu 'ubobo'ana, ta geya'abo wate to'umalina
'uguiguinuwe, 'abona nai yage to'umali wawasae 'emuya 'ida apwesa."
15 Ta tai nina 'itauya ga me Yudia nidi 'ediya 'isimana apwesa 'aene
'ana togiebobo'ana tauna Yesu.
16 Gete 'alena 'enega me Yudia nidi Yesu sietalauwalena manuna
paisewa nina 'asiyata Sabate 'ena 'iguinuwena. 17 Gote 'ena Yesu me Yudia
nidi 'ieonedi, 'igwae, "Tamagu 'asiyata maibo'ana 'ediya 'ipaipaisewa,
'enega 'abo'agu wate nadigega."
18 [k]Ta me Yudia nidi 'ina ona sinonona, ga sitoo waiwai be mwa'adega
sida loemwawasa'ese. Manuna 'alena Sabate 'ana loina 'ile'oena ta wate
'iona 'aene Yaubada tauna tama 'ai'ailina, be 'aene Yaubada ma'iyana
sieleleleya.

Yaubada Natuna 'ina loina

19 [l]'Enega Yesu tomota nidi 'ieonedi, 'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya,
'abo'agu nigeya sawesaweguya be taugumo yada guinuwa, ta esi 'igu
guinuwa getei to'ase nadigega ya'itena Tamagu 'iguiguinuwe; 'enega yage
nidi Tamagu 'iguiguinuwedi 'abo'agu wate nadigega yaguiguinuwa'esa.
20 Tamagu 'iobobomegu sinabwana ta 'enega 'ina guinuwa to'ase
nadigega 'iguiguinuwedi maibo'ana 'ie'itegu, be wate guinuwa sinabwadi
manudi 'ida e'itagu be yada guinuwedi, be 'enega nuwami sida owana
manudi. 21 [m]Nadigega tuga Tamagu tomwawasa 'igietoolodi ga yawasidi
'i'ebwa'edi, 'abo'agu wate nadigega yawasi auwauna yada 'ebwaya tomota
'ediya, yaisigedi taudi yaesinuwedi. 22 [n]Nigeya 'ebweu wate Tamagu 'ina
loinamo tomota 'adi bwa'omatana manuna, manuna bwa'omatana 'ana
loina maibo'ana ni'atu 'i'ebwa'egu, be 'abo'agu yada guinuwe. 23 [o]'Enega
maibo'ami wada 'amayabegu tuga nadigega 'imi 'amayaba Tamagu 'ena.
Ta 'eguma yaisigedi taudi nigeya si'ama'amayabegu, taudi wate Tamagu
tauna 'ietuneguma, nigeya si'ama'amayabe.
24 [p]"'Enega yasimana 'ai'aila 'emiya 'abo yaisigedi 'igu ona sinonodi
be tauna 'ietuneguma siemisei yawasidi ataya sida loba, be geya'abo
'asiyata bwa'omatana 'ena silugulugu, manuna ni'atu mwawasa 'ina
sena sipilisinena ga siabala yawasi auwauna 'enaya. 25 Ta wate yada
eona 'ai'ailimi 'aene tuta 'iapweapwesama, nai tagwae ni'atu tuta gete
'imai, be tomwawasa Yaubada Natuna 'enana sida nono, nate 'abo'agu
'enagu, be taudi 'enagu sinonona yawasidi auwauna sida loba. 26 Tamagu
tauna yawasida 'alena, 'enega ni'atu 'itagwala 'eguya be 'abo'agu
wate yawasi 'alena. 27 Ta wate bwa'omatana 'ana loina 'i'ebwa'eguya

---

[j] **5:14** Yo 8:11 [k] **5:18** Yo 10:30, 33 [l] **5:19** Yo 8:29 [m] **5:21** Yo 5:26 [n] **5:22** Gu 10:42
[o] **5:23** Pi 2:10-11 [p] **5:24** Yo 3:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be yada guinuwedi manuna 'abo'agu yaetomotai[q] bale'uya. 28 'Enega
geya'abo wanuwanuwa owana yage gete manudi. Ta tuta 'imeemai 'ena
tomwawasa maibo'adi 'enagu sida nono, 29 [r]be 'ali'aliyega sida apwesama,
be taudi 'idi bubuna bobo'ana yawasidi sida loba, ta taudi 'idi bubuna
to'umalina bwa'omatana sida loba.

Yesu 'ana tosimanao

30 [s]"'Abo'agu nigeya sawesaweguya be taugumo guinuwa
yaguinuwedi, manuna 'igu loina Yaubada tauna 'ie'itegu, 'enega 'igu
loina palupaluna, manuna 'abo'agu nigeya yatootoo be 'igu nuwena
taugu yaguinuwei, ta esi to'ase nadigega tauna 'ietuneguma 'ina nuwena
yaguinuwei.

31 "Ta 'eguma taugumo manugu yasimana apwesa, nate nigeya simana
'ai'aila. 32 [r]Ta esi mali tomota tauna manugu ni'atu 'ietosimana, ga
yamwalatonina to'ase nadigega 'ina simana manugu nate ona 'ai'aila.
33 [u]Lowa 'omi toepilialealeyao 'aina waetunedi tai nina Yoni 'enaya, ga
tauna ona 'ai'ailega 'ieonedi, ga 'emiya sisimana." 34 Ta Yesu wate 'ediya
'igwae, "'Abo'agu nigeya tomota 'idi simana manuna yanuwanuwa, ta
ona gete yasimanena Yoni manuna, be 'aene wada nuwa sabwalena be
'etoseyana wada loba. 35 Ta Yoni nina nadigega mayale tuyatuyayalina,
ga 'omi lowa tuta gidalina namo 'enaya nuwanuwami, ga 'ina maedana
nina 'enega wagwaugwausowala.

36 [v]"Yoni 'ina simana manugu nigeya yage sinabwana, ta esi
'ebweu yage sinabwana 'imiyami, nate 'ebe'ita getedi Tamagu 'enega
yaguiguinuwedi. 'Eguma guinuwa nidi manudi wanuwa edaedadama
wada nuwasabwaleni 'aene Tamagu tauna 'ietuneguma. 37 [w]Ta Tamagu
wate tauna 'isimanegu, ta 'omi nigeya 'ebweu tuta 'enana wada nonona,
nai maninina wada 'itena, 38 ta wate 'ina ona 'emiya nigeya 'atemiya
sida miya. 'Alena manuna nigeya waemiemisegu 'aene 'abo'agu Yaubada
'enega.

39 [x]"Tuta yauyauna Buki Tabu wasawasawa ga wanuwena 'aene
ma'etamo yawasimi ataya wada loba, ta nigeya wanuwanuwa sabwaleni
'aene Buki Tabu nina 'isimasimanegu. 40 Ga 'enega geya nuwami be
yawasimi ataya manuna wamama 'eguya.

41 "'Abo'agu nigeya yanuwanuwa taugu 'agu tupu tomota 'ediyega
manuna. 42 Ta 'omi ni'atu yamwalamwalatonimi 'aene nigeya 'ebweu
Yaubada 'ana oboboma 'atemiya 'imiyami. 43 'Abo'agu Tamagu 'ina loinega
yamai ta nigeya manugu wagwaugwausowala, ta 'eguma 'ebweu yaita
taunamo 'ina loinega 'emiya 'imamai, tauna manuna wada gwausowala.

---

[q] **5:27** *yaetomotai:* Yaetomota natuna. [r] **5:29** Gu 24:15 [s] **5:30** Yo 6:38 [t] **5:32** 1 Yo 5:9
[u] **5:33** Yo 1:19-27 [v] **5:36** Yo 14:11 [w] **5:37** Lu 3:22 [x] **5:39** Lu 24:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44 "'Omi nuwanuwami be taumi 'emiyega 'ami tupu wada nonodi,
ta esi 'ami tupu Yaubada 'enega waguitoyasena. Nate 'alena nigeya
kapekapeyana be waemisegu.
45 "Geya'abo wanuwena 'aene 'abo'agu yada e'ewami Tamagu 'enaya,
ta esi 'ebweu tai ma'etamo 'ida e'ewami, tauna wanuwena 'aene 'etamo
'ida lememi, 'ana esana Mosese. 46 [y]Ta 'eguma 'omi Mosese waemisa
'ai'ailina, 'abo'agu wate nadigega waemisegu, manuna tauna lowa
manugu Buki Tabu 'ena 'isimana ga 'i'etoladina. 47 [z]Ta 'ina simana
nina nigeya waemiemise, 'enega nigeya sawesawenaya be 'igu ona
waemise."

Yesu boda sinabwana 'ie'enidi
(Madiu 14:13-21; Maki 6:30-44; Luke 9:10-17)

6 1 (1,4) 'Enega tuta muliyega ta tuta nina 'ena ni'atu selabenaya be
me Yudia 'idi Ataona Sagalina siguinuwe, ga Yesu Galili le'awinaya
'imiyami, ta ola nina 'ana esana 'eluwena Taibilia. Ta Yesu 'igelu ga
'iabala mali esenaya. 2 Ga wate boda sinabwana Yesu simuliyena,
manuna ni'atu 'ina guinuwa waiwaina tole'oasao 'ediya si'itena. 3 'Enega
Yesu ma ina tononoyao 'oyaya situ'e ga simiyatowa. 4 (-) 5 Ga Yesu 'i'ita
sakowasi ga boda sinabwana simeema 'i'itedi. Ga Yesu Pilipi 'ieonena,
'igwae, "Pilipi, mane 'enega masula sawesawenaya tagimwane be
tomota gete tada e'enidi?" 6 Enaida gete 'enega Yesu Pilipi 'itoona, ta
ni'atu 'imwalatonina to'ase 'iabe 'ida guinuwe, boda nidi manudi.
7 'Enega Pilipi Yesu 'ieonena, 'igwae, "Boda gete sinabwa wawasae, ta
'eguma tu analedi kina 'enega beledi tagimwanedi be 'ediya taeguyaiye,
nai nigeya sawesawenaya be maibo'adi sida lotoo."
8 Ga 'enega 'ebweu wate Yesu 'ina tonono Anidulu, tauna Saimoni Pita
tasina 'ieonena, 9 'igwae, "'Ebweu gwama gete yalobena ma 'ana beledi
nima ta iyana 'eluwa 'enaya, ta nai boda getedi nigeya sawesawediya."
10 Ga 'enega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, "Tomota maibo'adi
wada eonadi be pwatulaya sida miyatowa." Manuna sena nina 'ena
pwatula bobo'ana. 'Enega simiyatowa, ga tai dimo 'adi sawasawa
nadigega paibi tausani. 11 Ga Yesu beledi nidi 'i'ewedi ga manudi
Yaubada 'ena 'ilokagutoki, ga muliyega tomota nidi simiyatowaya 'ediya
'ieguyaiyena. Ga wate iyana nidi 'eluwa nadigega 'ediya 'iguinuwa'esa,
ga maibo'adi si'ai ga sawesawediya.
12 Ga 'e'ai mulinaya Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, "Beledi
tomwatomwadi waegogonedima. Geya'abo wate 'ebweu tupwa
wamudamudali." 13 'Enega beledi nima nidi tomota si'enidiya, ta
tupwatupwadi 'ediyega 'ina tononoyao kodo tuwelo siloemaedi.

---

[y] **5:46** Gu 3:22 [z] **5:47** Lu 16:31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 [a]Tuta nina gote 'enaya tomota nidi 'ina guinuwa waiwaina 'ana
we'iwe'iyaya si'itena ga sigwae, “Gete palopita nina siona upaupaena
'aene bale'uya 'ida ma.”
15 [b]Ga gote 'ena Yesu tomota 'imwalatonidi 'aene tuta gidalina 'enaya
be sigiyai be 'ediya 'ida ekini. Ta Yesu geya nuwana, 'enega taunamo
'itauya ga 'iila 'oyaya.

Yesu 'ina tauya ola debanega
(Madiu 14:22-33; Maki 6:45-52)

16 [c]Ta boi'unuya 'ina tononoyao sidolo ola Galili le'awinaya, 17 ga 'idi
waga 'ena sigelu be 'aene siabala limana Kapaneumi senanaya. Ta ni'atu
bwagabwagaya sineyaneya ga 'iguguyoi, ta Yesu nigeya 'ediya 'imeema.
18 Ta tuta nina 'enaya yagila be lisu sinabwana silobena. 19 Ta ni'atu
sineya ga tupwana 'edasolaya sitauya, ta Yesu ola debanega 'imeema 'idi
waga selabenaya, ga si'itena, ta 'enega maibo'adi simatauta. 20 'Enega
'ieonedi, “Geya'abo wamatamatauta. 'Abo'agu tuga.” 21 Ga 'enega tonono
nidi sitagwala ga Yesu 'igelu wagaya, ta waga 'ilomanini ga siapwesa
sena nina 'ena sitautauya le'awinaya.

Yesu tauna masula 'ai'aila tomota yawasidi manuna

22 Ga mali 'asiyataya boda nidi Galili olana mali esenaya simiyami
simwalatonina 'aene 'asiyata nina 'igumwala 'ena Yesu ma ina tononoyao 'idi
waga 'ebweu namo sigeluna, ta tononoyao dimo ni'atu sigelu ga sitauya, ta
Yesu nigeya ma'ediya. 23 'Asiyata nina 'ena Taibilia 'enega waga 'aidi simai,
ga sena nina 'ena boga Yesu pwalu beledi 'enega 'ie'enidi selabenaya silugu.
24 Ga gote 'ena tomota maibo'adi Yesu ma ina tononoyao si'ebesa yogenedi,
'enega tomota nidi waga 'ediya sigelu ga siabala Kapaneumi be Yesu si'ebese.
25 Ta silobena Galili olana mali esenaya, ga sieonena, sigwae,
“'Inapwana, maisa 'umai?”
26 Ga tomota 'ediya 'igwae, “Yaona 'ai'aila, 'omi nigeya wa'ebe'ebesegu
we'iwe'iyaya manudi, ta esi 'imi 'ebesa 'alena manuna beledi
nidi wa'enidiya ga gamwami 'ipawa. 27 [d]'Omi geya'abo masula
gumwagumwalina manuna waguiguinuwa ta esi masula tauna yawasimi
ataya manuna. 'Abo'agu Tomota Natuna[e] be masula gete yada 'ebwa'emi,
manuna Yaubada Tamagu tauna 'iesinuweguya 'ina guinuwa gete manuna.”
28 Ga taudi sieonena, sigwae, “To guinuwa Yaubada 'ina guinuwa be
'ada guinuwe?”

---

[a] **6:14** Gu 3:22 [b] **6:15** Md 14:23 [c] **6:16-17** Mk 6:46 [d] **6:27** Yo 6:48-51 [e] **6:27** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keleiso.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29 [f]Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Yaubada 'ina guinuwa gete, 'aene wada
emisegu 'abo'agu tai nigu 'ietuneguma.”
30 Ga sieonena, “To we'iwe'iyaya 'uda guinuwe be 'enega 'ada
emiseyo? 31 [g]Nadigega lowa tubumao masula nina mitawa daitaya
si'enina, 'ana esana mana, nadigega Buki Tabu 'iona'esa, ‘Masula
galewega 'i'ebwa'edi ga si'ai.’ Ta to'ase 'oyo 'imu we'iwe'iyaya 'uda
guinuwe?”
32 'Enega Yesu tomota nidi 'ieonedi, 'igwae, “Yaona 'ai'aila 'emiya 'aene
Mosese tauna nigeya masula galewega 'i'ebwa'ebwa'emi, ta esi Tamagu
tauna masula 'ai'aila galewega 'ana to'ebwaya 'emiya. 33 Ta masula nina,
nate Yaubada 'enega, tauna ni'atu 'imai bale'uya be tomota yawasidi 'ida
'ebwa'edi.”
34 Ga taudi wate Yesu sieonena, sigwae, “'Inapwana, masula gete 'uda
'ebwa'ema tuta yauyauna.”
35 [h]Ta Yesu 'ieonedi, “'Abo'agu yawasimi 'ana masula be 'enega 'abo
yaita 'imama 'eguya geya'abo 'ibotabotana, ta 'abo yaita 'iemisegu
geya'abo sa'i tona'ana 'iyapayapasa. 36 Ni'atu yaeonemi 'aene wa'iteguya,
ta tuwa tuga nigeya wada emisegu. 37 [i]Tomota nidi taudi Tamagu
'i'ebwa'egu ma'etamo 'eguya simama be geya'abo sa'i yae'idi'idiyedi.
38 Manuna 'abo'agu galewega yamai nigeya 'igu nuwena taugu sabi
guinuwena, ta esi tauna 'ietuneguma 'ina nuwena. 39 [j]'Agu toetune
nina 'igu tomota 'i'ebwa'eguya, ta gete 'ina nuwena be 'aene geya'abo
yaita 'ebweu 'ediyega 'iloseloseyei, ta esi tuta 'ana 'ebe losalowa
'enaya mwawasega yada gietoolodi. 40 [k]Ta gete Tamagu 'ina nuwena
nadigega 'aene 'eguma yaisigedi taudi 'abo'agu natunana si'itagu, be
wate siemisegu, yawasidi ataya siloba, ta tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya
'abo'agu mwawasega yada gietoolodi.”
41 Gote 'ena me Yudia 'ina ona sinonona ga silomugiyena, manuna 'ina
ona nina 'enaya 'igwae, “'Abo'agu masula nina galewega yamwa'utama.”
42 Ga wate taudi sigwae, “Tai gete Yosepa natuna, tauna Yesu, aga? Ta
tamana be sinana tamwalamwalatonidi, ta mwa'adega ga 'enega 'iona
'aene tauna galewega 'imwa'utama?”
43 Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Geya'abo taumimo 'emiya manugu
walomulomugi. 44 Manuna Tamagu tauna 'ietuneguma be 'enega
yaisigedi taudi 'abo 'ilisidi be 'eguya simama, taudi tuta 'ana 'ebe
losalowa 'ena mwawasega yagietoolo limadi, ta 'abo yaisigedi taudi
nigeya 'eguya 'ilisilisidima geya'abo sa'i 'eguya simeemai. 45 [l]Ona gete
ni'atu lowa palopita si'etoladina Buki Tabu 'ena, sigwae,
‘Tomota yauyaudi Yaubada 'enega 'adi e'ita sida loba,’

---

[f] **6:29** 1 Yo 3:23 [g] **6:31** Sia 16:4, 14-15 [h] **6:35** Yo 4:14 [i] **6:37** Yo 17:6-8
[j] **6:39** Yo 10:28-29, 17:12 [k] **6:40** Yo 11:25-26 [l] **6:45** Ais 54:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be 'enega yaisigedi taudi Tamagu 'ina e'ita sinono be sisinapui, taudi 'eguya simama. 46 [m]Ta 'omi nigeya 'ebweu yaita 'emiyega Tamadai 'i'ita'ita, nate namo tebweugu, manuna 'abo'agu 'enega yamai.

47 [n]"Yaona 'ai'aila 'emiya 'aene yaisigedi taudi siemisegu yawasidi ataya siloba. 48 [o]Manuna 'abo'agu yawasimi 'ana masula. 49 Lowa mitawa daitaya tubumiyao masula nina 'ana esana mana si'enina, ta esi nigeya yawasidi bobo'ana 'enega silobaloba, ta tuwa tuga ni'atu simwawasa, 50 ta masula gete esi galewega 'imwa'utama be 'enega 'abo yaita 'i'a'ani, geya'abo sa'i 'imwawamwawasa. 51 'Abo'agu yawasimi 'ana masula galewega yamwa'utama, be 'abo yaita masula nina 'i'a'ani yawasina ataya 'ida 'ewa, ta masula nina ya'ebwa'emi bwalagu tuga, ta bwalagu yatagwalena me bale'u yauyaumi yawasimi manuna."

52 Ga gote 'enega me Yudia nidi sie'ale be taudimo siegewagewana, sigwae, "Mwa'adega tai gete be 'aene bwalana 'ida 'ebwa'eda be ta'a'ani?"

53 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya, 'abo'agu Tomota Natuna[p], ta 'eguma bwalagu geya'abo wae'ani ta wate 'eguma lalagu geya'abo wanumanumai, geya'abo sa'i yawasimi ataya wa'ewa'ewa. 54 [q]Ta 'abo yaita bwalagu 'i'a'ani be lalagu 'inumai yawasina ataya 'i'ewa, be tuta 'ana 'ebe losalowa 'ena mwawasega yada gietoolo lima. 55 Ta wada nuwa'i'isi 'aene bwalagu masula 'ai'aila, ta lalagu wate 'ebe tona'atowa 'ai'aila. 56 'Enega 'abo yaita tauna bwalagu 'i'a'ani be lalagu 'inumai tauna 'eguya 'imiyami, ta wate 'abo'agu 'enaya yamiyami.

57 "Tamagu tauna miyamiya atayana 'ietuneguma ga tauna tuta yauyauna 'enega yawasigu ya'ewa'ewa. 'Abo'agu wate nadigega 'eguma yaita 'i'enigu, tauna wate yawasina 'eguyega 'ida 'ewa'ewa. 58 Masula gete galewega 'imai ta nigeya nadigega masula nina tubumiyao si'enina, manuna masula nina lowa si'enina ta nigeya yawasidi bobo'ana silobaloba, ta tuga simwawasa. 'Enega masula gete 'abo yaita 'i'a'ani yawasina ataya 'ida 'ewa."

59 Yage getedi maibo'adi 'isimana apwesedi tuta nina 'ie'ita anuwa tapwalolo solanaya sena Kapaneumi 'enaya.

Onaona yawasida ataya manuna

60 Tuta nina tomuliyao yaudi Yesu 'ina ona gete sinonona ga taudimo 'ediya sigwae, "Ona gete 'ana nono mwauna, ta 'abo'ada geya nuwada."

61 Ta Yesu ni'atu tauna 'igimi mwalatonidi 'aene ona gete manudi silomulomugi, ga 'ediya 'igwae, "Ona gete manuna nuwami 'imwauya. 62 'Abo'agu Tomota Natuna ta mwa'adega 'eguma wa'itagu lowa sena nina

---

[m] **6:46** Yo 1:18 [n] **6:47** Yo 3:16 [o] **6:48** Yo 6:58 [p] **6:53** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keleiso. [q] **6:54-56** Md 26:26-28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'enega yamaiya 'ena yatu'etu'e? 63 [r]Ta Yaluyaluwa Tabuna tauna yawasimi
'ana to'ebwaya, ta bwalami nigeya sida lememi. 'Igu ona gete ni'atu
ya'ebwa'emi, be 'enega ona nidi Yaluyaluwa Tabunega yawasimi sida
'ebwa'emi. 64 Ta tuwa tuga 'aimi nigeya waemiemisegu." Yesu ona gete
'i'inanedi manuna 'igimi mwalatonina yaisigedi taudi nigeya siemiemise
ta wate 'imwalatonina yaita 'ana tosipupu nina.
65 [s]Ga wate 'ieonedi, 'igwae, "Gete manuna lowa yagimi eonemi
'aene nigeya sawesawemiya be 'eguya wamama, 'abo Tamagu nigeya
'itagwatagwala."
66 Gete 'enega Yesu 'ana tomuliyao yaudi siguitoyasena ga sipilisinena.
67 Ta site tuwelo dimo situpwa, ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Omi wate
nuwanuwami be wapilisinegu, aga?"
68 'Enega Saimoni Pita Yesu 'ieonena, 'igwae, "'Inapwana, yaita 'ena
'atatauya? Manuna 'oyo tebweuyo yawasima ataya 'ana ona 'emuya
'imiyami. 69 [t]Ta 'abo'ama ni'atu 'aemisemu, ga 'amwalatonimu 'aene 'oyo
tuga To'etoseyana niyo Yaubada 'enega."
70 Ga Yesu 'igwae, "Ona'ai'aila, wate tuwelo yaesinuwemi, ta tuwa tuga
'ebweu 'emiyega Seitani 'ina boda." 71 Yesu gete 'ionaona Yudasa manuna,
tauna Saimoni Isikaliota natuna. Ta Yudasa nina tauna 'ebweu Yesu 'ina
tonono, ta tuwa tuga ma'etamo 'ida telesipupuye.

Yesu tasinao nigeya siemisemise

7 1 [u]Ta yage nidi ni'atu sigumwala ga Yesu Galili maibo'ana 'ena
'isakowasi. Ta esi geya nuwana be Yudia senanaya 'ida sakowasi,
manuna me Yudia 'idi 'inapwanao nuwanuwadi be 'aene sida loemwawasi.
2 [v]Ta ni'atu Yoeyoe Sagalina 'ana tuta 'iloselabena be me Yudia sida
guinuwe. 3 'Enega Yesu tasinao Yesu sieonena, sigwae, "Sena gete 'upilisine
be Yudia 'ena 'utatauya, be 'enega nada 'amu tomuliyao 'imu guinuwa sida
'ita." 4 Wate sieonena, sigwae, "'Uda mwalatoni 'aene nigeya 'ebweu yaita
guinuwa kwaikwaiyega 'ana esana 'ida sinabwa, ta 'eguma nuwanuwayo
be tomota maibo'adi sida mwalatoniyo, 'enega 'uda e'itaeyo tauyo 'ediya."
5 [w]Tasinao ona nina 'ena si'inanena manuna nigeya wate siemiemise.
6 Ga gote 'ena 'ieonedi, 'igwae, "'Igu tuta nigeya 'ilobaloba be sena nina
'ena yatatauya, ta 'omi esi 'ilobwenemi be 'ena watatauya 'abo to tuta 'ena
nuwanuwami, 7 [x]manuna 'omi geya'abo me bale'u sietaetalauwalemi, ta
'abo'agu esi sietalauwalegu manuna 'idi bubuna to'umalina yasimasimanedi.
8 Bobo'ana! 'Omi taumimo watatauya sagali nina 'ena. 'Abo'agu geya'abo
yaweewa 'enaya, manuna nigeya 'igu tuta 'ai'aila 'iapweapwesa." 9 Ona gete
ni'atu 'i'ebwa'edi ga sitauya, ta tauna tuga Galili 'ena 'imiyami.

---

[r] **6:63** 2 Ko 3:6 [s] **6:65** Yo 6:44 [t] **6:69** Md 14:33, 16:16 [u] **7:1** Yo 5:18 [v] **7:2** 2 Loi 16:13
[w] **7:5** Gu 1:14 [x] **7:7** Yo 15:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ina guinuwa Yoeyoe Sagalina 'ena

10 Ga ni'atu Yesu tasinao sipilisinena ga sitauya sagali nina 'ena,
'enega Yesu mulidiyega 'iakwaikwaiya ga sena nina 'ena 'iapwesa, ta
nigeya 'ebweu yaita 'imwalamwalatoni. 11 Ta tuta nina 'enaya me Yudia
'idi 'inapwanao Yesu si'ebe'ebese sagali nina solanaya, ta sigwaegwae,
"Mwa'o tauna gete tai nina?" 12 Ga gote 'ena tomota yau wawasae
taudimo 'ediya silomulomugi Yesu manuna, ga 'aidi sigwae, "Tauna tai
bobo'ana," ta 'aidi sigwae, "Nigeya! Tauna tai nina kabo 'alena, tomota
'iwasewasegigiyedi." 13 [y]Ta tomota yaudi me Yudia 'idi 'inapwanao
simatautedi, 'enega nigeya 'ebweu yaita 'ionaona apwesa Yesu manuna.
14 Ta ni'atu sagali 'ana wiki gamwagamwaninaya, ga Yesu Anuwa
Tabu 'ena 'ilugu, ga 'ina e'ita 'ie'alena. 15 [z]'Enega me Yudia gote 'ena
nuwadi 'iowana sinabwana ga sigwae, "Mane 'enega tai gete 'ina
mwalatoi 'ilobena? Tauna nigeya 'ebweu 'ebe sikulu sinabwana 'ena
'ilugulugu."
16 [a]Ta Yesu 'ilolagata ga 'ieonedi, "'Abo'agu nigeya taugu 'igu nuwena
'enega, ta esi 'agu toetune nina 'ina nuwena 'enega yae'ie'ita. 17 Ta 'omi
wate 'abo nuwanuwami be Yaubada 'ina nuwena wada guinuwe, 'omi
'igu e'ita wada mwalatoni 'aene Yaubada 'enega, ta nigeya taugu 'igu
nuwanuwa 'enega. 18 Ta 'omi 'imi bubuna 'aene 'eguma yaita tauna
'ina nuwena 'enega 'ie'ita, tauna tuga taunamo 'ana esana manuna
'ietaetapewa. Ta 'abo'agu esi nigeya nadigega 'omi, manuna 'abo'agu
nuwanuwagu be 'agu toetune 'ana esana yada giesinabwa, manuna 'igu
bubuna palupaluna ta nigeya 'ebweu wate 'igu to'umalinamo. 19 'Omi
esi Mosese 'ami loina nina 'i'ebwa'emi ta nigeya 'ebweu yaita 'emiyega
'imulimuliya 'ai'aili. 'Enega to'ase manuna 'aene wada loemwawasa
daidaisigu?"
20 [b]Ga boda nidi 'ina ona sie'isena, sigwae, "Mwa'adega, yaluyaluwa
bi'i debayo 'igiesakowasiyena, ga nadigega 'uona'esa? Ta yaita sana
nuwanuwana be 'aene 'ida loemwawasiyo?"
21 'Enega Yesu 'idi ona 'ie'isena ga 'ediya 'igwae, "Nuwami 'ito'umaliya
manuna 'asiyata Sabate 'enaya tai yagie bobo'anena. 22 [c]Ta mwa'adega
'omi 'imi guinuwa tuta Sabate 'ena? Manuna Mosese 'ina loinega
natumiyao me'olotodi bwaladiya we'iwe'iyaya walodabedi. (Ta loina getei
nigeya Mosese 'enega ta esi lowaenei gimitubudao 'ediyega 'imai.) 23 [d]Ta
'abo guinuwa nina me'olotodi 'ediya waguiguinuwedi 'asiyata Sabate
'enaya, to'ase manuna ga waetalauwalegu tuta nina 'asiyata Sabate

---

[y] **7:13** Yo 12:42, 19:38 [z] **7:15** Md 13:54 [a] **7:16** Yo 12:49, 14:10 [b] **7:20** Yo 8:48-52
[c] **7:22** 1 Loi 12:3 [d] **7:23** Yo 5:8-10, 16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'enaya tai yagie bobo'anena? 24 [e]Geya'abo gosemiyao 'adi 'ita 'enega waesiesinuwa manudi, ta esi loina palupaluna 'enega wada esinuwa."

'Aene tai gete To'etoseyana nina?

25 Ga gote 'ena 'aidi me Yelusalema sigwae, "Nai tai gete tauna nuwanuwadi be 'aene sida loemwawasi, aga? 26 Ta wa'ita, ni'atu tomota gamwagamwanidiya 'itootoolo ga 'ionaona 'ediya, ta nigeya 'ebweu yaita 'enana 'ida e'isena. Ta mwa'adega, ni'atu 'ida toanuganao si'awa 'ai'ailena 'aene tauna To'etoseyana, aga? 27 [f]Nai nigeya. Manuna tai gete maibo'ada ni'atu tamwalamwalatoni mane 'enega 'imai, ta 'eguma To'etoseyana 'imamai, geya'abo yaita 'imwalamwalatoni mane 'enega 'imai."

28 [g]Tuta nina Yesu ma'etamo 'ie'ie'ita Anuwa Tabu solanaya, ta 'enana sinabwana 'enega 'igwaegwae, "Ona'ai'aila ni'atu wasinapugu 'aene to sena 'enega yamai, ta wada nuwa'i'isi tauna 'ietuneguma ga 'ina loinega yamai, ta esi 'abo'agu nigeya taugu 'igu loinega be yamamai sena gete 'ena. Tauna 'agu Toetune nina 'ina bubuna bobo'ana ta palupaluna, ta 'omi nigeya wamwalamwalatoni yaita tauna. 29 Ta 'abo'agu yamwalatonina, manuna tauna 'ietuneguma ga 'enega yamai."

30 [h]Ta gote 'ena tomota nidi sitoona be 'aene sida giyai, ta mwa'adega ga 'enega nigeya 'ebweu yaita bwalana 'igitogitoo, manuna tauna nigeya 'ina tuta 'ilobaloba be 'imwamwawasa.

31 [i]Ta esiya tomota yaudi siemisena ga sigwae, "Ona'ai'aila tai gete To'etoseyana, manuna nigeya sawesawenaya be 'ebweu wate tai 'imama be tauna 'ina guinuwa tai gete 'ina guinuwa 'ida bobo'ana sinei."

Me Yudia 'idi 'inapwanao nuwanuwadi be 'aene Yesu sigiyai

32 Gote 'ena Palisiyao tomota 'idi ona kwaiya sinonona, 'enega taudi be totaliyao sinabwadi 'idi to'ita'i'itao sietunedi be Yesu sida giyai.
33 'Enega to'ita'i'itao nidi simai ga 'ieonedi, 'igwae, "'Abo'agu tuga tuta kukupana namo 'ena ma'emiya, be 'enega wate yada ila tauna 'agu Toetune 'enaya, 34 [j]be ma'etamo wada 'ebesegu ta geya'abo sa'i walobalobagu, be sena nina 'ena yamiyami 'omi nigeya sawesawemiya be 'ena wawawa."

35 Ta me Yudia nidi taudimo 'ediya sigwae, "Mane 'ena 'aene 'itautauya be 'enega geya'abo talobaloba? 'Aene 'itatauya taudi me Yudia nidi 'asa sipilisinena ga sitauya mali senao 'ediya, be 'ida e'itadi, aga? 36 'Ina ona gete to'ase 'ana mwalatoi? Manuna 'igwae, 'Ma'etamo wada 'ebesegu be geya'abo sa'i walobalobagu', ta wate 'igwae, 'Sena nina 'ena yamiyami 'omi geya'abo 'ena waweewa.' "

---

[e] **7:24** Yo 8:15 [f] **7:27** Yo 7:41-42 [g] **7:28-29** Md 11:27 [h] **7:30** Yo 8:20, 13:1
[i] **7:31** Yo 2:23, 11:45 [j] **7:34** Yo 8:21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bwasi 'idaudau tomota yawasidi manuna

37 [k]Ta ni'atu sagali 'ana 'asiyata sinabwana, sagali 'ana 'ebe losalowa
'ena, Yesu gamwagamwanidiya 'itoolo ga 'enana sinabwanega
'ibwaubwau, 'igwaegwae, “Yaita 'oyo 'eguma tona'ayo 'iyapasa 'umai
'eguya be 'ununuma. 38 Ta nadigega tuga Buki Tabu 'isimanena 'agu
toemisao manudi 'aene, ‘Atediyega 'atuwa bwasi 'idaudau tomota
yawasidi manuna.’ ”
39 [l]Yesu 'ina ona gete 'enaya 'ionaona Yaluyaluwa Tabuna manuna, be
'enega Yaluyaluwa Tabuna ma'etamo 'ida lugu taudi 'ana toemisao 'ediya.
Ta tuta nina 'ena Yaluyaluwa Tabuna nigeya 'ilugulugu tomota 'ediya,
manuna Yesu nigeya 'ina 'ebeloina 'ena 'itu'etu'e.

Tomota soladiya weyala 'iapwesa

40 [m]Yesu 'ina ona tomota yauyaudi sinonona, ga 'aidi sigwae,
“Ona'ai'aila, tai gete tauna palopita nina sionaonaena.” 41-42 [n]Ta 'aidi wate
sigwae, “Tauna esi To'etoseyana nina.” Ta wate 'aidi 'ediyega sigwae,
“'Aene To'etoseyana nina Galiliyega 'imamai? Nigeya, aga? Manuna Buki
Tabu 'ena ni'atu 'isimanena be To'etoseyana Debida 'ina susu 'enega
'imamai, be Debida 'ina 'asa Bedileema 'ena 'itutubuwa.” 43 [o]Gote 'ena ga
weyala 'iapwesa tomota gamwagamwanidiya.
44 Ga 'aidi nuwanuwadi be Yesu sida giyai, ta nigeya 'ebweu yaita
bwalana 'igitogitoo.

Me Yudia 'idi toloinao nigeya Yesu siemiemise

45 [p]'Enega to'ita'i'itao nidi siila totaliyao sinabwadi be Palisiyao
'ediya, ga 'inapwanao nidi sieonedi, sigwae, “To'ase manuna nigeya
wagiyagiyainama?”
46 [q]Ta to'ita'i'itao nidi 'idi 'inapwanao sieonedi, ga sigwae, “Tai gote 'ina
ona bobo'ana wawasae. Nigeya 'ebweu wate yaita nadigega.”
47 Ga Palisiyao wate sigwae, “Nai nuwami 'i'ewena, aga? 48 [r]Ta wada
mwalatoni 'aene nigeya 'ebweu yaita toloinao nai Palisiyao 'emega Yesu
'aemiemise. 49 Ta esi boda yaudi siemisena, manuna boda nidi nigeya
Mosese 'ina loina sinuwanuwa sabwaleni, 'enega Yaubada 'adi e'isa
to'umalina 'ida 'ebwa'edi.”
50 [s]Ta 'ebweu wate 'ediyega toloina 'ana esana Nikodimo, tauna
lowa boiboiya 'itauya ga Yesu ma'iyana si'awagwae, gosenao 'ieonedi,
51 'igwae, “'Abo'ada 'ida loina gete nadigega 'aene geya'abo taloiloina

---

[k] **7:37-38** Yo 4:10, 14 [l] **7:39** Yo 15:26; Gu 2:4 [m] **7:40** Gu 3:22 [n] **7:41-42** Mai 5:2; Md 2:4-6 [o] **7:43** Yo 9:16 [p] **7:45** Yo 7:32 [q] **7:46** Mk 1:22 [r] **7:48** Yo 12:42 [s] **7:50-51** Yo 3:1-2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

besobeso, ta esi nugana tai 'ina to'umalina tada 'ebese, be 'enega 'ana etala mulinaya to'ase manuna tada loine."

52 Ga 'inapwanao nidi Nikodimo si'ena pa'alina, sigwae, "Nai 'oyo sana goma Galili aga? Ta Buki Tabu 'usawa be 'umwalatoni 'aene nigeya 'ebweu wate palopita Galili 'enega 'imeema." 53 'Enega maibo'adi ni'atu sideli ila 'idi 'asaya, ta Yesu Olibe 'oyana 'enaya 'itauya.

'Ebweu waine silobena 'iloelata

8 1 (-) 2 Ga mali gonagonaya Yesu 'iila limana Anuwa Tabu solanaya, ta tomota wate maibo'adi simiya sakowasiyena, ga 'imiyatowa ga 'ie'itedi. 3 Ta taudi loina 'adi toe'itao ta wate Palisiyao waine 'ebweu sime'ena, manuna tauna ni'atu silobena 'iloelata, ta waine nina gamwagamwanidiya sietoolona, 4 'enega Yesu sieonena, sigwae, "Toe'ita, waine gete ni'atu 'alobena 'iloelata, 5 [t]ta 'abo'ada 'ida loina Mosese 'enega 'aene 'eguma waine gete nadigega talobadi, gulewega taloibwaibwadi be simwamwawasa. Ta 'oyo mwa'adega 'imu nuwanuwa waine gete manuna?"

6 Ona gete si'inanena be 'aene Yesu 'ina kabo sida loba be sie'ewa. 'Enega Yesu nigeya 'idi ona 'ie'ie'isadi, ta esi 'imiya agaagala kaukauya, ga nimanega kaukau 'ena 'i'eto'etoladi, 7 ta taudi tuga 'etamo sienaenaide. 'Enega Yesu 'itoolo ga 'ieonedi, 'igwae, "O, bobo'ana. 'Enega 'abo 'emiyega 'ebweu yaita nigeya 'ina to'umalinamo, nate 'oyo gulewa 'uda gimiule waine gote 'ena."

8 'Enega wate 'imiya agaagala limana ga kaukauya 'i'eto'etoladi. 9 Ta gote 'ena Yesu 'ina ona sinonona ga 'idi loegesi sinuwedi, 'enega 'ebweuna 'ebweuna sitautauya. Taudi 'inapwanao sitauya nugana 'enega maibo'adi simuliya, ga siteluwa Yesu be waine nina 'itootoolo ma'iyana sipilisinedi.

10 'Enega Yesu 'itoolo ga waine 'ieonena, 'igwae, "Waine, taudi getedi mwa'o sitauya? Nigeya 'ebweu 'itupwatupwa be 'ida e'ewayo, aga?" 11 [u]Ga waine nina Yesu 'ieonena, "'Inapwana, nigeya 'ebweu yaita." 'Enega Yesu 'iona limana, ga 'igwae, "O, 'abo'agu wate geya'abo yae'ewayo. Ta bobo'ana, 'utatauya, ta esi geya'abo 'uloeloegesi limana."

Yesu tauna me bale'u 'idi maedana

12 [v]Ta Yesu 'ediya 'iona limana, 'igwae, "'Abo'agu me bale'u 'idi maedana, be 'enega yaita tauna 'imuliyegu maedana nina yawasina 'ena 'ida sae, ta geya'abo wate guguyoi 'ena 'itautauya."

---

[t] **8:5** 1 Loi 20:10 [u] **8:11** Yo 5:14 [v] **8:12** Yo 1:4-9, 12:46

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13 'Enega Palisiyao Yesu sieonena, sigwae, "'Oyo tauyo sa'i manuyo
'uonaona, 'enega nigeya 'aemiemiseyo."
14 Ta Yesu wate 'iona limana ga 'ediya 'igwae, "Ona'ai'aila taugu
manugu yaonaona, ta esi to'ase nadigega 'igu simana, nate simana
'ai'aila, manuna sena nina 'enega yamai ta wate 'iabe 'ena yaila
yamwalamwalatoni. Ta esi 'omi sena nina 'enega yamai ta wate 'iabe
'ena yailaila nigeya wamwalamwalatoni. 15 [w]Ta 'omi 'imi esinuwa, me
bale'u 'idi esinuwa nadigega waguiguinuwedi, ta 'abo'agu nigeya 'ebweu
yaita manuna yada esinuwa nai manuna yada loina. 16 [x]Ta 'eguma 'igu
loina tomota manudi yaguiguinuwedi, gete loina palupaluna, manuna
loina gete nigeya taugu 'igu loina ta esi Tamagu tauna 'ietuneguma
ma'iyagu 'ima loina. 17 Ta wate 'ida loina nidi 'eto'etoladidi 'ena sisimana
'aene 'eguma tosimana 'eluwa 'idi simana leleleya, nate simana 'ai'aila.
18 [y]Nadigega tuga 'abo'agu taugu manugu yaonaona, ta wate Tamagu
tauna 'ietuneguma manugu 'isimasimana."
19 [z]'Enega sienaidena, sigwae, "Mwa'o Tamayo?"
Ga Yesu 'igwae, "Nigeya wamwalamwalatonigu, ta Tamagu wate
nigeya wamwalamwalatoni. Ta 'omi 'eguma wamwalatonigu, 'enega
Tamagu wate wamwalatoni."
20 [a]Yesu 'ina e'itao getedi Anuwa Tabu solanaya 'ie'ie'itaedi, nate
'ebwayadaita 'ana dedewaga selabenaya, ga gote 'ena nigeya 'ebweu yaita
Yesu 'igiyagiyai, manuna 'ina tuta nigeya 'ilobaloba.

"Sena nina 'ena yatautauya 'omi geya'abo 'ena waweewa"

21 [b]'Enega Yesu wate 'ediya 'igwae, "Ma'etamo yapilisinemi be
'omi wada 'ebesa yogenegu, be tuwa tuga ma imi bubuna to'umalina
wamwamwawasa. Manuna sena nina 'ena yatautauya 'omi nigeya
sawesawemiya be 'ena wawawai."
22 'Enega me Yudia nidi taudimo 'ediya sigwae, "'Ina ona baga
wada nono, manuna 'igwae, 'Sena nina 'ena yatautauya, 'omi nigeya
sawesawemiya be 'ena wawawai.' 'Ina ona gete 'ana mwalatoi 'aene
taunamo 'ida loemwawasi, aga?"
23 Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, "'Omi 'ubunega wamai ta 'abo'agu etanega
yamai. 'Ana mwalatoi 'aene 'omi me bale'u, ta 'abo'agu esi nigeya
bale'uyega yameema. 24 'Enega yaeonami 'aene 'imi bubuna to'umalidi
'ediyega wada mwawasa, 'abo nigeya waemiemisegu. Nate 'alena 'enega
yaeonami 'aene wamwamwawasa ma imi bubuna to'umalina.
25 'Enega sienaidena, "Ta yaita 'oyo?"
Ta wate 'ieonedi, 'igwae, "Nadigega tuga lowa yasimanena 'emiya."

---

[w] **8:15** Yo 7:24 [x] **8:16** Yo 5:30 [y] **8:18** 1 Yo 5:9 [z] **8:19** Yo 14:7 [a] **8:20** Yo 7:30
[b] **8:21-22** Yo 7:34-35

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26 Ta wate 'ieonedi, “Yage yau wawasae manumi yada ona be yada
loinemi, ta esi tauna 'ietuneguma 'ina bubuna palupaluna, 'enega to'ase
nadigega yanonona 'enega gete me bale'u 'emiya yasimasimanedi.” 27 Ta
taudi tuga 'ina ona Tamana manuna nigeya sinuwanuwa sabwalena.
28 [c] 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “'Abo'agu Tomota Natuna, ta ma'etamo
wada gitu'eyegu, be 'enega nate 'ena wada mwalatonigu yaita 'abo'agu,
be 'enega wada mwalatoni 'aene taugu nigeya 'igu nuwena 'enega yada
guinuwa, ta esi to'ase nadigega Tamagu 'ie'itegu 'ediyega yaonaona.
29 [d] Ta 'agu toetune nina nigeya 'ipilipili sinegu ta esi ma'iyagu tuga,
manuna tuta yauna 'igu guinuwa 'enega yagiegie gwausowali.”
30 Gote 'ena tomota yaudi Yesu 'ina ona sinonodi ga 'enaya siemisa 'ai'aila.

Yaisigedi 'ili'amidi ga siapwesa

31 'Enega me Yudia nidi taudi Yesu siemisenaya, 'ieonedi, 'igwae,
“'Eguma 'igu e'ita wamuliyedi, 'omi 'agu tomuliya 'ai'ailao.” 32 'Enega
'omi mwalatoi 'ai'aila wada mwalatoni, be gete 'enega li'ama wada loba.”
33 Ga taudi Yesu sieonena ga sigwae, “'Abo'ama Ebelaamo 'ina susu,
'enega nigeya 'ebweu yaita 'ina loinega 'iyoniyonima. To'ase 'imu ona
'ana mwalatoi tuta nina 'ugwae, ‘Li'ama wada loba’?”
34 [e] 'Enega Yesu 'ieonedi, “Yaona 'ai'aila 'emiya, 'abo yaisigedi taudi 'idi
guinuwa to'umalina, taudi to'umalina nina 'iyoniyonidi, be to'umalina 'ina
sena 'ena simiyami. 35 Manuna 'ali'ei nigeya susu 'ina boda 'ena 'ida miya
ataya, ta esi tai natuna tauna susu solanaya 'imiya ataya. 36 [f] Nadigega tuga
'eguma natunana 'ili'amimi, 'omi ni'atu li'ali'ama 'ai'ailimi.” 37 Ta Yesu
wate 'ediya 'igwae, “Yamwalatonimi 'aene 'omi Ebelaamo 'ina susuyao,
ta tuwa tuga watootoo be 'aene wada loemwawasigu, manuna nigeya 'igu
e'ita 'atemiya wasa'usa'udi. 38 [g] 'Abo'agu to'ase nadigega Tamagu 'ie'itegu
gete 'emiya yaonaonaedi, ta 'omi esi to'ase nadigega tamami 'enega
wanononaya wate nadigega waguiguinuwa'esa.”

Taudi tamadi Seitani

39 'Enega taudi Yesu 'ina ona sie'isena, sigwae, “Ta 'abo'ama tamamai
Ebelaamo.” Ta wate Yesu 'ieonedi, “'Eguma 'omi Ebelaamo natu
'ai'ailinao 'ina guinuwega wada guinuwa. 40 Ta sa'i 'omi 'imi guinuwa
dumadumadi, 'enega 'aene watootoo be waloemwawasigu, 'abo'agu
Yaubada 'ina ona 'ai'aila 'ana tosimana. Ta wa'ita Ebelaamo 'ina guinuwa
nigeya gete nadigega. 41 Ta 'omi tamami 'ina guinuwa waguiguinuwedi.”
'Enega taudi wate sigwae, “Iye! 'Abo'ama nigeya pesiyeda. 'Abo'ama
tamama 'ebweuna tuga, Yaubada.”

---

[c] **8:28** Yo 3:14, 5:19 [d] **8:29** Yo 16:32 [e] **8:34** Lo 6:16; 2 Pi 2:19 [f] **8:36** Ga 5:1
[g] **8:38** Yo 8:44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42 [h]'Enega Yesu 'ediya 'igwae, "'Eguma Yaubada tauna tama 'ai'ailimi
wada obobomegu, manuna 'abo'agu Yaubada 'ietuneguma, ga sena gete
'ena yamai. 'Abo'agu nigeya taugu 'igu nuwenuwega yameemai, ta esi
tauna 'ietuneguma 'ina nuwanuwa 'enega. 43 To'ase manuna 'igu ona
'emiya nigeya wada nuwasabwalenidi? Nate manuna nigeya 'igu simana
wada enono 'ai'ailina. 44 [i]Yamwalatonimi 'omi Seitani natunao, 'enega
nuwanuwami be tamamiya 'ina nuwanuwa wada guinuwe. Tuta 'ana 'ebe
e'ale 'enega ga batuwa, tauna toloemwawasa, ta nigeya 'ebweu wate 'eda
palupaluna 'enega 'ida tauya, manuna tauna nigeya 'ebweu 'eda palupaluna
'ena 'imiyami. Tuta yauna kaboega 'ionaona, manuna tauna tuga adelina
nadigega, ta wate tokaboyao maibo'adi tamadiya. 45 Ta esi 'abo'agu ona
'ai'aila 'emiya yasimasimane, nate 'alena 'enega nigeya wada emisegu.
46 [j]"Ta mwa'adega, sawesawemiya be 'emiyega 'ebweu yaita 'igu
bubuna to'umalina 'ida simana apwese? Nai nigeya sawesawemiya,
aga? Ta 'eguma ona 'ai'ailega yaonaona 'emiya, tuwa tuga nigeya
wada emisegu. 47 Manuna 'eguma yaita tauna Yaubada 'enega 'imai,
tauna Yaubada 'ina onao 'inonodi. Ta 'omi nai nigeya Yaubada 'enega
wameema, nate 'alena 'enega nigeya Yaubada 'ina ona wada nonona."

Muliyega be Ebelaamo 'imama, Yesu 'imiyami

48 [k]Gote 'ena me Yudia 'idi 'inapwanao Yesu 'ena sigwae, "'Ima ona
lowa 'ana 'ai'aila ni'atu 'iapwesa, manuna 'agwae, 'aene 'oyo 'ebweu
goma Samelia, 'enega yaluyaluwa bi'i 'emuya 'ipaipaisewa."
49 'Enega Yesu 'inapwanao nidi 'ieonedi, 'igwae, "'Abo'agu nigeya
'ebweu yaluyaluwa bi'i 'eguya, manuna Tamagu ya'amayaba 'ai'ailina, ta
'omi esi nigeya wa'ama'amayabegu. 50 'Abo'agu nigeya taugu 'agu esana
yagitugitu'eye, ta esi 'ebweuna toloina tauna 'agu esana 'ana togitu'e
'imiyami. 51 [l]Yaona 'ai'aila 'emiya, 'abo yaita 'igu ona 'imuliya 'ai'ailidi,
tauna geya'abo sa'i 'imwawamwawasa."
52 'Enega me Yudia nidi Yesu sieonena, sigwae, "Ni'atu 'amwalatoi
'ai'ailimu 'aene yaluyaluwa bi'i 'emuya 'ipaipaisewa, manuna Ebelaamo
'amwalatonina 'aene ni'atu 'imwawasa, ta wate palopitao 'amwalatonidi
'aene ni'atu simwawasa, ta 'ugwaegwae 'aene 'Eguma yaita 'igu ona
'imuliya 'ai'ailidi, geya'abo sa'i 'imwawamwawasa.' 53 To tai sana 'oyo?
Tamamai Ebelaamo ni'atu 'imwawasa, 'enega geya'abo 'utootoo be 'aene
'usinabwasine. Wate palopitao ni'atu simwawasa, ta 'oyo 'unuwena 'aene
'usinabwa sinedi, aga?"
54 Ga Yesu 'ediya 'igwae, "'Eguma 'abo'agu taugu yatupugu, 'agu tupu nina
yage besobeso tuga, ta Tamagu tauna 'agu totupu nina, tauna waona 'aene

---

[h] **8:42** Yo 16:28 [i] **8:44** 1 Yo 3:8; Nug 3:4 [j] **8:46** 1 Pi 2:22 [k] **8:48** Yo 7:20
[l] **8:51** Yo 5:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'imi Yaubada. 55[m]'Omi nigeya Yaubada wamwalamwalatoni, ta esi 'abo'agu yamwalatonina. Manuna 'eguma yagwae, 'Nigeya yamwalamwalatoni', nate kabo tuga, nadigega 'omi 'imi kabo. Ta esi yamwalatonina, 'enega 'ina ona yaematamatanena. 56 Ta tamamiya Ebelaamo ma ina gwausowala be 'aene 'igu tuta 'ida 'ita, ga ni'atu 'i'itena 'enega 'igwausowala sinabwana."

57 'Enega me Yudia nidi 'ena sigwae, "'Oyo 'etamo nigeya 'amu yakwala pipiti 'ulobaloba, ta 'uona 'aene Ebelaamo 'u'itena."

58 [n]Ga gote 'inapwanao nidi 'ieonedi, 'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya, 'aene muliyega be Ebelaamo 'itutubuwa ta 'abo'agu tuga yamiyami."

59 [o]'Enega me Yudia nidi gulewa si'ewedi be 'aene sida loemwawasi, ta Yesu 'ediyega 'iakwaiya ga Anuwa Tabuyega 'iapwesa.

Yesu 'ebweu tomatakebokebo 'igie bobo'anena

9 1 'Enega mali tuta Yesu 'itautauya 'edaya ga tai 'ebweu 'ilobena matana kebokebona adelina 'itubuwenama.

2 [p]Ta 'ana tomuliyao tai nina wate si'itena, 'enega Yesu sienaidena, sigwae, "Toe'ita, yaita 'ina to'umalina ga 'enega tai gete mamata kebokebona 'itubuwa, tauna nai tamana be sinana?"

3 [q]'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Nigeya tauna 'ina loegesiyega, nai tamana be sinana, ta tuga mamata kebokebona 'itubuwa, be 'enega Yaubada 'ina guinuwa waiwaina 'enaya 'ida e'itae tomota yauyaudi 'ediya. 4 Tauna 'ietuneguma 'ina guinuwa tada guinuwedi tuta 'asiyata 'ena, manuna 'eguma boiboi 'imamai nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be 'ida paisewa. 5 [r]'Enega 'abo'agu tuta nina bale'u 'ena yamiyami, 'abo'agu bale'u 'ana maedana."

6 Ni'atu ona gete 'i'inanedi 'enega bale'uya 'igiwala ga sepwala 'iguinuwena, 'enega sepwala nina 'i'ewena ga tai nina matana 'i'e'abina, 7 ta 'enega 'ieonena, 'igwae, "'Utatauya be Sailoma bwasina 'ena 'u'esiwe." (Sailoma 'ana gibui "Etune"). 'Enega 'itauya ga 'i'esiwe, ta matana 'i'esasedi, ga 'enega 'iilama.

8 Gote 'ena tai nina gosenao be wate 'aidi tomota simwalatonina 'aene tauna toesidasida, ga sigwae, "'Aene tauna gete toesidasida nina tuta yauna 'imiyami ta 'iesidasida, aga?"

9 Ta 'enega 'aidi sigwae, "Tauna tuga", ta 'aidi sigwae, "Nigeya! Mali tai. Ta esi 'ana 'ita nadigega tuga." Ta tai nina 'igwae, "'Abo'agu tuga."

10 'Enega sieonena, "Mwa'adega ga 'enega matayo 'i'esasedi?"

11 Ga 'ieonedi, 'igwae, "'Ebweu tai 'ana esana Yesu, sepwala 'iguinuwena ga matagu 'i'e'abina, 'enega 'eguya 'igwae, 'Utatauya Sailoma bwasina 'ena be 'u'esiwe.' Ta yatauya ga ya'esiwe, ga matagu 'i'esasedi."

---

[m] **8:55** Yo 7:28-29 [n] **8:58** Yo 1:1 [o] **8:59** Yo 10:31 [p] **9:2** Sia 20:5 [q] **9:3** Yo 11:4 [r] **9:5** Yo 8:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 'Enega taudi sienaidena, sigwae, “Mwa'o tauna?” Ta tai nina 'igwae,
“Nigeya yamwalamwalatoni.”

Palisiyao nuwanuwadi be yage nina gete sida mwalatoni

13-14 Yesu 'asiyata Sabate 'ena tai nina matana sepwalega
'igiebobo'anena, nate 'alena tai nina si'au'ewena Palisiyao 'ediya.
15 Ga 'enega Palisiyao nidi tomata kebokebo nina sienaida limena,
“Mwa'adega ga matayo 'i'esasedi?” 'Enega 'ieonedi, 'igwae, “Yesu sepwala
'iguinuwena ga mataguya 'isa'udi ga ya'utuna, 'enega matagu 'i'esasedi.”
16 [s]Ga 'aidi Palisiyao sigwae, “Tauna toguinuwa nina nigeya Yaubada
'enega, manuna Sabate 'ana loina nigeya 'ida muliyena.”
Ta 'aidi wate sigwae, “Mwa'adega be toto'umalina we'iwe'iyaya gete
nadigega 'ida guinuwa'ese? Nai nigeya sawesawenaya, aga?” Gote 'ena
weyala 'iapwesa be 'aidi 'idi ona dumadumadi be dumadumadi.
17 'Enega wate Palisiyao nidi tomata kebokebo sienaida limena, sigwae,
“Ta 'oyo mwa'adega 'imu nuwanuwa tauna matayo 'igie'esasedi manuna?”
Ga 'igwae, “Tauna palopita 'ebweu.”
18 Ta me Yudia nidi nigeya siemiemisa 'aene tai nina mamata
kebokebona 'itubuwa ta gete tugai 'i'esasedi. 'Enega tamana be sinana
sibwauyedima, 19 ga sienaidedi, sigwae, “'Aene gwama gete natumiya?
Wada simana 'abo gwama gete mamata kebokebona 'itubuwaya? Ta
mwa'adega ga 'enega matana 'i'esasedi?”
20 'Enega tai nina tamana be sinana Palisiyao 'ediya sigwae,
“'Amwalamwalatoni tauna natumai ta wate mamata kebokebona
'itubuwa, 21 ta esi nigeya 'amwalamwalatoni mwa'adega ga matana
'i'esasena, ta wate yaita 'igie'esasenaya nigeya 'amwalamwalatoni. Ta
baga wada enaide be tauna manuna 'ida ona, manuna ni'atu 'isinabwa.”
22 [t]Tamana be sinana ona gete si'inanena manuna 'idi 'inapwanao
'ediya simatauta, manuna 'inapwanao nidi 'idi loina sisa'una be 'aene
'eguma yaita Yesu 'ida 'awa to'etoseyanei taudi anuwa tapwaloloega
sida e'idi'idiyedi. 23 Gete 'alena 'enega tai nina tamana be sinana sigwae,
“Tauna wada enaide, manuna ni'atu 'isinabwa.”
24 'Enega wate tomata kebokebo nina sibwau limena ga sieonena,
sigwae, “'Usimana palupalu 'emaya, manuna tai nina 'amwalamwalatoni
'aene tauna toto'umalina.”
25 Ta 'igwae, “Nigeya yamwalamwalatoni nai tauna toto'umalina nai
nigeya. Ta nate namo yamwalatonina, 'aene matagu 'ikebo ga ni'atu
'igie'esasedi.”
26 'Enega 'ena sigwae, “To'ase 'iguinuwena ga 'enega matayo
'i'esasedi?”

---

[s] **9:16** Yo 3:2, 9:31-33 [t] **9:22** Yo 7:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27 Ga 'igwae, “Ni'atu yaeonemi, ta nigeya 'enagu wanoonodi. To'ase
'alena be nuwanuwami wada nonolima? Nai nuwanuwami be 'aene 'omi
'ana tomuliyao, aga?”
28 Gote 'ena sieliyena ga sigwae, “'Oyo tuga 'ana tomuliya niyo, ta
'abo'ama Mosese 'ana tomuliyao, 29 [u]manuna ni'atu 'amwalatonina
'aene Yaubada 'ina simana Mosese 'enaya, ta esi tai nina Yesu nigeya
'amwalamwalatoni mane 'enega 'imai.”
30 'Enega tai nina 'ediya 'igwae, “Gete yage kwanikwanina. Tai nina
matagu 'igie'esasedi ta nigeya wamwalamwalatoni 'aene mane 'enega
'imai. 31 [v]Ni'atu tamwalatonina 'aene Yaubada nigeya toto'umalidi 'enadi
'ida muliyedi, ta esi 'eguma 'ebweu yaita Yaubada 'ida 'amayabe be 'ina
nuwena 'ida guinuwei, Yaubada tai nina 'enana 'ida muliye. 32 Ni'atu
tamwalamwalatoni 'aene lowaenei ga batuwa nigeya 'ebweu yaita
tanonono 'aene tomata kebokebo 'ida giebobo'anedi. 33 [w]'Enega 'eguma
tai gete nigeya Yaubada 'enega, nai nigeya sawesawenaya be we'iwe'iyaya
gete nadigega 'ida guinuwa.”
34 'Enega Palisiyao tai nina sieonena, sigwae, “'Oyo tuga toto'umaliyo
'imu tuta gwamega ga batuwa, ta 'aene 'utoo be 'ue'itama, aga? Yaita
sana 'oyo?” Ga gote 'enega sipa'ina ga anuwa tapwaloloega 'iapwesa.
35 Ta Yesu tai nina alena 'inonona 'aene anuwa tapwalolo 'enega
sipa'ina, 'enega 'i'ebesena ga tuta nina 'ilobena 'ieonena, 'igwae,
“To'etoseyana[x] nina 'uemisenaya, aga?”
36 Ga tai nina 'igwae, “'Inapwana, yaita tauna be 'ena yada emisa?”
37 Ta Yesu 'ieonena, “Tai nina gete tuga 'u'ita'itai ma'iyayo waeonaona.”
38 'Enega tai nina 'igwae, “'Inapwana, ni'atu yaemisemu,” ta 'i'aetulasa
ga 'ena 'ibwagobwago.
39 [y]Ta Yesu 'igwae, “'Abo'agu bale'uya ni'atu yamai be yada loinemi,
'enega taudi tomata kebokebo sida 'ita, ta taudi matadi 'esasena sida
kebo.”
40 [z]'Enega Palisiyao nidi Yesu 'ina ona sinonona ga sigwae, “Mwa'adega
'aene 'abo'ama wate mata kebokeboma, aga?”
41 Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “'Eguma 'omi matami kebokebodi geya'abo
sa'i bubuna to'umalidi 'emiya 'imiyami, ta esi manuna wagwae, ‘'Abo'ama
matama 'esasedi’, 'enega 'imi bubuna to'umalina tuga 'imiya ataya.”

Sipi 'adi 'ali 'ana ona semalimali

10 1 Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, “Yaona 'ai'aila 'emiya, 'abo yaita sipi
'adi 'ali 'awanega nigeya 'ilugulugu ta mali senega 'imwela taona,

---

[u] **9:29** Yo 8:14 [v] **9:31** Sam 34:15, 66:18 [w] **9:33** Yo 9:16 [x] **9:35** *To'etoseyana:*
Tomota Natuna, nai Mesaiya Keliso, tai nina me Yudia siyamwena be 'ida 'etoseyedi.
[y] **9:39** Yo 8:15-16 [z] **9:40** Md 15:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tauna tuga to'ipwala. 2 Ta 'eguma yaita sipi 'idi 'awa 'enega 'ilulugu,
tauna sipi 'adi to'ita'i'ita 'ai'aila, 3 manuna 'idi 'awa nina 'ana to'ita'i'ita
'awa 'igigegena be to'ita'i'ita sipi nina 'ilulugu be 'ina sipiyao 'adi esanega
'ibwauyedi, ta 'enana sinono be 'enega simuliye ta siapwesa 'atamanaya.
4 [a]Ni'atu maibo'adi siapwesa, ta 'adi to'ita'i'ita 'inugana be simulimuliye,
manuna 'enana simwalatonina ta ni'atu sipanaitena. 5 Ta sipi nidi
geya'abo mali tomota simulimuliyedi, ta 'ediyega sida dena, manuna
'enadi nigeya simwalamwalatonidi ta wate nigeya sipanapanaitedi."

6 Ona semalimali gete Yesu 'isimanena 'ediya, ta yage nina manuna
'ionaona nigeya 'imaemaedana taudi 'ediya.

Yesu tauna to'ita'i'ita sipi

7 Ta Yesu 'ediya 'ionalimana, 'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya, 'abo'agu
sipi 'idi 'awa nina. 8 Ta lowa togimi 'ita'i'ita nidi, taudi to'ipwala, ga sipi
nigeya 'enadi sida nonona." 9 [b]'Enega wate 'ediya 'igwae, "'Abo'agu tuga
'awa nina, be 'abo yaita tauna 'eguyega 'iluguma 'ida bobo'ana, manuna
tuta yauna 'iluguluguma be 'iapweapwesa ta pwatula bobo'ana 'ilobaloba.
10 Ta to'ipwala taudi tuga 'idi guinuwa nate simamai be si'i'ipwala ta
siloemwawasa ta wate sigieto'umali, ta 'abo'agu yamai be 'enega tomota
yawasidi bobo'ana ta maamaana 'eguyega sida loba."

11 [c]Ta wate 'ediya 'igwae, "'Abo'agu sipi 'adi to'ita'i'ita bobo'ana, 'enega
yawasigu yatagwalena be 'igu sipiyao manudi yamwamwawasa. 12 Ta
'abo yaita nigeya tonisipi, ta maisa manuna 'ieto'ita'i'ita, be 'abo kedewa
bosasa 'i'ita 'imeema, sipi nidi 'ipilisinedi ta 'idedena. Ta kedewa nina
sipi 'aidi 'iloemwawasidi, be matautega sipi maibo'adi si'elelewana. 13 Tai
nina 'ina dena 'alena tuga maisa manuna 'ipaipaisewa, ta sipi nidi mali
tai 'ina sipiyao, 'enega nigeya manudi 'inuwanuwa.

14 [d]'Enega wate 'ieonedi, "'Abo'agu sipi 'adi to'ita'i'ita bobo'ana,
manuna 'igu sipiyao yamwalamwalatonidi ta taudi simwalamwalatonigu.
15 Nadigega tuga Tamagu 'imwalatonigu ta 'abo'agu wate yamwalatonina.
Ta wate 'abo'agu yawasigu ni'atu yatagwalena be 'igu sipiyao manudi
yamwamwawasa. 16 [e]'Aina wate 'igu sipiyao simiyami, nate taudi gete
tuga nigeya 'igu 'ali 'ena simiyami, taudi sipi nidi yatootoodi be 'eguya
yame'edi be 'enega 'enagu sinono ta simama 'eguya, be magosediyao sida
eboda 'ebweuna, ta 'adi to'ita'i'ita 'ebweuna tuga.

17 [f]"Tamagu 'ioboboma 'ai'ailigu manuna yawasigu yatagwalena be
'aene yamwamwawasa, 'enega ma'etamo yawasigu wate yada lobalimai.
18 [g]Nigeya 'ebweu yaita 'iloiloinegu be yamwamwawasa. Taugu tuga
yatagwalegu be yamwamwawasa, ta sawesaweguya be yawasigu ya'ewa

---

[a] **10:4** Yo 10:27 [b] **10:9** Yo 14:16 [c] **10:11** Sam 23:1; Yo 15:13 [d] **10:14-15** Yo 10:27;
1 Yo 3:16 [e] **10:16** Yo 11:52 [f] **10:17** Pi 2:8-9 [g] **10:18** Yo 19:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

limai. Manuna gete nadigega Tamagu 'ina nuwena, ta wate 'ina loina 'eguya."

19 Ta Yesu 'ina ona gete manudi ga me Yudia nidi wate taudimo 'ediya siegewagewana sinabwana, 'enega weyala 'ediya 'iapwesa. 20 Ga tomota yau wawasae sigwae, "Tauna yaluyaluwa bi'i 'enaya, ga 'igiekabaleyena. Geya'abo 'ina ona wanoonodi."

21 Ta 'aidi wate sigwae, "Gete nigeya nadigega yaluyaluwa bi'i 'ina ona, ta mwa'adega ga waona 'aene yaluyaluwa bi'i sawesawenaya be tomata kebokebo matana 'ida gie'esasadi? Nigeya sawesawenaya!"

Me Yudia Yesu siguitoyasena

22 Tuta nina gogai 'ana tutaya 'ebweu sagali siguinuwena, nate Anuwa Tabu 'ana gie'esasa manuna. 23 Tuta nina 'ena Yesu Anuwa Tabu solanaya 'ilopili dadana, 'ebweu pitaupa 'enaya, nate sieesena Kini Solomoni 'ina 'aliupa. 24 Ga gote 'ena me Yudia nidi Yesu siasakowasiyena ga sieonena, sigwae, "'Oyo tuta yauna 'ugiegie nuwanaluwema, ta to tuta 'ena be 'enega 'emaya 'uda simana 'ai'aila 'aene 'oyo To'etoseyana nina?"

25 [h]Ga Yesu 'ediya 'igwae, "Ni'atu 'emiya yasimana ta esi nigeya waemiemisegu. Ta wate guinuwa nidi Tamagu 'ana esanega yaguinuwediya 'ediyega ni'atu sie'itaegu, 26 ta tuwa tuga nigeya wada emisegu, manuna 'omi nigeya 'igu sipiyao. 27 [i]Ta 'abo'agu 'igu sipiyao 'enagu sinonona, ta taudi wate yamwalatonidi ga 'enega simulimuliyegu, 28 ta yawasidi ataya ya'ebwa'edi be 'enega geya'abo sito'uto'umali, ta wate geya'abo 'ebweu yaita nimaguyega 'i'oae'oaegu. 29 Taudi sipi nidi Tamagu 'i'ebwa'eguya 'enega geya'abo yaita sa'i Tamagu nimanega 'i'oae'oaena, manuna tauna yage yauyauna 'iloetana sinedi. 30 'Abo'agu be Tamagu 'ebweuna tuga."

31 'Enega me Yudia nidi wate gulewa si'ewedi ga 'aene Yesu sida loemwawasi.

32 Ta Yesu 'i'itedi ga 'ediya 'igwae, "Guinuwa yaudi ta bobo'adi Tamagu 'enega ni'atu yaguinuwedi 'emiya, ta to guinuwa sana manuna wanuwanuwa 'aene to'umalina, ga 'enega 'aene gulewega wada loemwawasigu?"

33 'Enega me Yudia nidi Yesu 'ina ona sie'isena, sigwae, "Nigeya 'aene 'imu guinuwa bobo'ana manudi 'aunuyo, ta esi 'imu ona oopa'ala manuna. Manuna 'oyo tai tuga ta 'uona 'aene 'oyo Yaubada."

34 [j]Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, "Loina 'eto'etoladina 'imi Buki Tabu solanaya, 'igwae, 'Ni'atu yaona 'aene 'omi yaubada nimi.' 35 Ta tamwalatonina 'aene Buki Tabu 'ina simana maibo'ana nigeya kabo, ta Buki Tabu nadigega 'ina simana be 'aene taudi Yaubada 'ina ona

---

[h] **10:25** Yo 5:36, 10:38 [i] **10:27-28** Yo 10:3, 3:16, 6:39 [j] **10:34** Sam 82:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'i'ebwa'ediya 'ieesedi yaubadao. 36 [k]'Enega to'ase 'alena tuta nina yagwae,
'aene 'abo'agu Yaubada natuna, ga 'igu ona nina manuna wanuwena
'aene ona oopa'ala? Ta 'abo'agu 'iesinuwegu ta 'ietuneguma ga bale'uya
yamai be 'ina guinuwa yada guinuwei.
37 "'Enega 'eguma wanuwena 'aene 'abo'agu Tamagu 'ina guinuwa
nigeya yaguiguinuwei, geya'abo waemiemisegu. 38 [l]Ta esi 'eguma
wanuwena 'aene guinuwa nidi yaguiguinuwedi, ta nigeya waemiemisegu,
tuwa tuga guinuwa dimo wada emisedi, be gote 'enega sida giesana
ilemi be wada mwalatonigu 'aene 'abo'agu Tamagu 'eguya 'imiyami, ta
'abo'agu wate Tamagu 'ena yamiyami."
39 Gote 'ena me Yudia nidi wate sitoona be 'aene sigiyai, ta esi 'ipili
sinedi. 40 'Enega 'itauya ga Yolidani bwasina 'iabala limena, nate Yoni 'ina
'ebe giebapitaiso lowa senanaya, ga nada 'ilo'asa, 41 ga gote 'ena tomota
yaudi 'enaya simai ga taudimo 'ediya sigwae, "Yoni nigeya 'ebweu guinuwa
waiwaina 'iguiguinuwedi, ta esi Yoni 'ina simana tai gete manuna 'ai'ailina
'iapwesama." 42 'Enega sena nina 'ena tomota yaudi Yesu siemisena.

Lasalo 'ina mwawasa

11 1 [m]'Ebweu tai le'oale'oasina 'ana esana Lasalo. Lasalo tauna
Betani taina, ta wate nuunao 'eluwa, nate Meli be Malida
ma'enao simiyami. 2 [n]Ta Meli nina tauna ma'etamo Yesu 'aena 'ida
bunamidi be 'uya'uyanega 'ida lo'i'ili. 3 [o]Ta tuta nina nuudina Lasalo
'ile'oasa ga taudi nuunao nidi ale sietunena Yesu 'ena, sigwae,
"'Inapwana, gosiyamuna ni'atu 'ile'oasa."
4 [p]Ta Yesu ale nina 'inononaya ta tomota 'ediya 'igwae, "Le'oasa gete
'ana mwalatoi 'aene Lasalo geya'abo 'imwawamwawasa, ta esi le'oasa
gete 'iapwesa be 'enega tomota yauyaudi Yaubada sida tupu, ta wate
Natuna sida tupu."
5 Ta Yesu, Malida be tasina ta wate nuudiya Lasalo 'iobobomedi
sinabwana. 6 'Enega tuta nina ale 'inononaya 'aene Lasalo 'ile'oasa, ga
sena nina 'ena wate 'asiyata 'eluwa 'imiya ila. 7 'Enega ni'atu 'asiyata
sigumwala, 'ina tononoyao 'ediya 'igwae, "Gete tuga taila Yudia 'ena."
8 [q]Ga 'ina tononoyao nidi Yesu sieonena, "'Inapwana, geya'abo
tatautauya sena nina 'ena, manuna me Yudia 'etamo tuga nuwanuwadi
'aene gulewega sida unuyo."
9 Ta Yesu 'ediya 'igwae, "'Asiyata 'ana maibo'ana 'ena nate gonegonega
be 'ana laba 'asuinuwanuwa. 'Enega 'eguma yaita 'asiyataya 'itatauya
geya'abo 'ieseesetupe, manuna ni'atu bale'u 'ana maedana 'imiyami,
10 ta esi 'eguma guguyoi 'ena 'itautauya ma'etamo 'iesetupei, manuna

---

[k] **10:36** Yo 5:17-20 [l] **10:38** Yo 14:10-11 [m] **11:1** Lu 10:38-39 [n] **11:2** Yo 12:3
[o] **11:3** Yo 11:36 [p] **11:4** Yo 9:3 [q] **11:8** Yo 10:31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nigeya maedana 'ena 'imiyami." 11 [r]'Enega ni'atu yage getedi 'i'inanedi ta
wate 'ediya 'igwae, "Gosedai nina Lasalo ni'atu 'i'eno mwataya, 'enega
yatatauya be yalowanowanoi."
12 Ta tonono nidi siona, "'Inapwana, 'unuwena 'eguma 'i'eno
mwataya nate 'iabe 'ibobo'ana." 13 Ta Yesu 'ina ona 'ana mwalatoi 'aene
Lasalo ni'atu 'imwawasa, ta esi tononoyao 'idi nuwanuwa 'aene tuga
'enomwataiya manuna 'ionaona.
14 'Enega Yesu 'ediya 'iona apwesa 'ai'aila, 'igwae, "Lasalo ni'atu
'imwawasa, 15 ta yagwausowala manuna 'ina mwawasa nina nigeya 'ena
yamiyami, be gote 'enega 'igu guinuwa wada 'ita be wada emisegu.
Bobo'ana, ta tuwa tuga tatatauya be ta'ita."
16 [s]Ta Tomasi tauna sieesena Didiluwaluwa, 'ilolagata ga gosenao
'ediya 'iona, "Tuwa, 'ida toe'ita ma'eda tatatauya, be 'enega 'eguma
'imwamwawasa, 'abo'ada wate tamwamwawasa."

Yesu tauna toololimana 'alena

17 Ta ni'atu Yesu 'imai Betani selabenaya ga ale 'inonona 'aene ni'atu
'asiyata ata 'igumwala 'ediya Lasalo sisa'u 'ali'aliyena. 18 Betani be
Yelusalema nigeya 'edasola, 19 'enega me Yudia yaudi ma idi 'atenuwa'ole'ole
simai be 'aene Malida be Meli nuwadi tupwana sida giebobo'anedi nuudina
manuna. 20 Ta Malida ale 'inonona 'aene Yesu 'imeemai, 'enega taunamo
'iapwesa 'edaya be Yesu 'iaesote, ta tasina Meli anuwaya 'imiyami.
21 [t]Ga Malida nina Yesu 'ilobena ga 'ena 'igwae, "'Inapwana, 'eguma
'oyo lowa bada 'umiyamiya, geya'abo sa'i nuugu 'imwawamwawasa.
22 Ta yamwalatonina 'aene tuta gete 'eguma to'ase manuna Yaubada 'ena
'usisida 'ida 'ebwa'eyo tuga."
23 'Enega Yesu Malida 'ena 'igwae, "Nuuyo mwawasega 'ida toololimana."
24 [u]Ga waine nina 'igwae, "O, yamwalamwalatoni 'aene ma'etamo tuta
'ana 'ebe losalowa 'enaya mwawasega 'ida toololimana."
25 Ga Yesu wate 'ena 'iona, "'Abo'agu toololimana 'aledi be wate yawasi
'ai'aila. 'Enega 'abo yaita tauna 'iemisegu ta tuta nina 'imwamwawasa,
yawasina ataya 'iloba. 26 Ta 'eguma yaisigedi taudi mayawasidi siemisegu,
geya'abo sa'i simwawamwawasa. Ta 'oyo mwa'adega? 'Igu ona gete
manuna 'uemiseguya nai nigeya?"
27 [v]Ta Malida 'igwae, "'Inapwana, nadigega yaemisemu 'aene 'oyo
To'etoseyana niyo, Yaubada natuna bale'uya 'umai."
28 Ni'atu Malida 'ina ona mulinaya ga 'iila anuwaya ga nada tasina
Meli 'ieona ma'ulena, 'igwae, "Toe'ita nina ni'atu 'imai ga 'ienaidemu."
29 'Enega Meli 'inonona ga 'itoolo manini ta 'iapwesa sabi 'itana.

---

[r] **11:11** Md 9:24 [s] **11:16** Yo 20:25 [t] **11:21** Yo 11:32 [u] **11:24** Yo 6:40
[v] **11:27** Yo 6:68-69

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30 Ta Yesu ma'etamo nigeya 'imeema 'asaya, ta esi tuga sena nina
'ena ni'a Malida 'ilobena. 31 Ta me Yudia nidi taudi Meli ma'enao
anuwaya sidedoi, Meli 'ina tauya si'itena ga sinuwena 'aene 'itautauya
'ali'aliya sabi dedoi, 'enega mulinega sitauya.
32 Ta Meli sena nina 'ena 'iapwesa ga Yesu 'i'itena, 'enega matanaya
'ibwago sanamwa'uta ga 'ena 'igwae, "'Inapwana, 'eguma 'oyo bada
lowa 'umiyamiya, geya'abo nuugu 'imwawamwawasa." 33 Ga gote 'ena
Yesu Meli 'ina dedoi 'i'itena, ta wate me Yudia nidi taudi ma'enao
simai 'idi dedoi wate 'i'itena, ga 'atena 'iuya, 'enega nuwana 'imwau
sinabwana.
34 Ga 'ediya 'ienaida, 'igwae, "Mane 'ena 'ana 'ali'ali?"
Ga sigwae, "'Inapwana, 'umai be 'ae'itayo." 35[w] Ga gote 'ena Yesu wate
'idedoi.
36 Ta me Yudia nidi Yesu 'ina dedoi si'itena, 'enega sigwae,
"Ona'ai'aila, gosiyanana 'iobobomena sinabwana."
37[x] Ta 'aidi 'ediyega sigwae, "Yesu nina ma ina waiwai, ga
sawesawenaya tomata kebokeboyao matadi 'igie'esasedi, aga?
Ta mwa'adega ga 'enega nigeya 'imeemai lowa be gosiyanana
'igiebobo'ane be 'ana le'oasega geya'abo 'imwawamwawasa?"

Yesu Lasalo mwawasega 'igietoolo limena

38 Ta Yesu tuga ma ina nuwamwau ta 'ilaga 'ali'ali 'enaya, ta 'ali'ali
nina tuga gaula, 'enega 'ana 'awa 'enaya gulewega si'aubodena.
39 'Enega Yesu boda 'ediya 'igwae, "Gulewa nina gote wa'ewa yaule."
Ta Malida, tauna tokwaiya nuuna, Yesu 'ieonena, 'igwae,
"'Inapwana, ni'atu 'imwaulu, manuna 'asiyata ata ni'atu sigumwala
'ena sisa'una."
40[y] Ta Yesu Malida 'ieonena, "Ni'a yasimana 'emuya 'aene 'eguma
'uemisegu, ma'etamo Yaubada 'ina waiwai 'uda 'ita."
41 'Enega gulewa nina si'ewa yaulena ga Yesu 'i'itatu'e ga 'igwae,
"Tamagu, kagutoki sinabwana, manuna tuta gete 'enaya 'unonogu.
42[z] Ni'atu yamwalatonimu 'aene tuta yauna 'igu sida 'unonodi, ta gete
tugai yasidasidawa tomota getedi manudi, 'enega 'imu waiwai sida 'ita
be sida emisa 'ai'aila 'aene 'oyo 'uetuneguma."
43 Ta 'ina sida mulinaya 'enana sinabwanega 'ibwau ga 'igwae,
"Lasalo, 'uapwesama!"
44 Ga tomwawasa nina ma 'ana nugwa 'iapwesama, nimana be 'aena
ta wate maninina 'oamega sinugwena, 'enega Yesu boda 'ieonedi,
'igwae, "Wali'ami be 'oama nina we'ewa yaule ta wagisine be
'itatauya."

---

[w] **11:35** Lu 19:41 [x] **11:37** Yo 9:6-7 [y] **11:40** Yo 11:4 [z] **11:42** Yo 12:30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Me Yudia nuwanuwadi be Yesu siloemwawasi
(Madiu 26:1-5; Maki 14:1-2; Luke 22:1-2)

45 [a]Gote 'ena me Yudia nidi, taudi Meli 'ana toayausao, Yesu 'ina
guinuwa si'itena, ga yaudi siemisa 'ai'ailena, 46 ta esi 'aidi nigeya
siemisemise, ga siila limana Palisiyao 'ediya, ga sisimanena to'ase
nadigega si'itena Yesu 'iguinuwena.
47 'Enega Palisiyao nidi be totaliyao 'idi 'inapwanao be wate
toloinao maibo'adi siegogona, ga sigwae, "Tai nina to'ase 'ena tada
guinuwe? Manuna guinuwa waiwaidi 'iguiguinuwedi. 48 Ta 'eguma
geya'abo tagiegie losa'uye, ma'etamo tomota maibo'adi 'ena sida
emisa, be 'enega me Loma 'idi loina 'iapwesa, be 'ida Anuwa Tabu be
wate 'ida boda maibo'adi sida gieto'umaliyedi."
49 Ga 'ebweu 'ediyega 'ana esana Kaiyapa tauna yakwala gote
'ena totaliyao 'idi 'inapwana sinabwana, gosenao nidi 'ieonedi,
'igwae, "'Omi sana mwagemwagemi! 50 'Enega nigeya wanuwanuwa
sabwalena 'aene yage bobo'ana 'edaya 'ida apwesa 'eguma 'ebweu
tai ma'etamo 'imwamwawasa tomota maibo'ada manuda. Ta nigeya
'ana 'ita bobo'ana 'eguma 'abo'ada me Yudia 'ida boda sigiegie
to'umaliye."
51 Ta Kaiyapa nina ona getedi 'i'inanedi nigeya tauna 'ina
nuwenuwega, ta esi yakwala nina 'ena tauna totaliyao 'idi 'inapwana,
'enega 'igimisimana 'aene Yesu 'iabe 'imwamwawasa me Yudia 'idi
boda manudi, 52 [b]ta nigeya 'aene me Yudia dimo manudi, ta esi
sena yauyaudi 'ediya Yaubada 'ina tomotaiyao 'ida egogonedima be
sieboda 'ebweu. 53 'Enega 'asiyata nina gote 'ena taudi toloinao nidi
siloina leleleya be 'aene sida loemwawasi.
54 [c]Gote 'enega Yesu nigeya me Yudia matadiya 'ida lopilidadana,
'enega 'ipilisinedi ga 'itauya mitawa tupitupinaya 'ebweu 'asa 'ana
esana Epileimi 'enaya, ga nada ma ina tononoyao simiyami.
55 [d]Ta tuta nina 'ena me Yudia 'idi Ataona Sagalina 'ana tuta
'iloselabena, 'enega tomota yaudi 'idi 'asega situ'e Yelusalema 'ena
sabi gie'esasadi be muliyega sagali nina sida guinuwe. 56 Gote 'ena
Yesu si'ebesena, ta tuta nina Anuwa Tabu 'ena sitootoolo taudimo
'ediya sieonaona, sigwae, "Mwa'adega 'imi nuwanuwa? Ona'ai'aila, tai
nina nigeya sawesawenaya be 'imama sagali gete 'ena, aga?"
57 Ona gete tomota 'awadiyega 'iapwesa, 'idi 'inapwanao 'idi loina
pa'alina manuna. Manuna taudi totaliyao 'idi 'inapwanao be wate
Palisiyao tomota 'ediya siemataluwaya 'aene 'eguma to sena 'ena Yesu
silobai sida simana manini 'inapwanao nidi 'ediya, be Yesu sigiyai.

---

[a] **11:45** Yo 4:48 [b] **11:52** Yo 10:16, 17:21; 1 Yo 2:2 [c] **11:54** Yo 7:1 [d] **11:55** Sia 12:14-20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ana eolowa
(Madiu 26:6-13; Maki 14:3-9)

12 1 [e]'Asiyata sikisi simiyami be Ataona Sagalina sida guinuwe, ta
Yesu 'itauya Betani, Lasalo 'ina 'asaya, tauna lowa mwawasega
Yesu 'igietoolo limena. 2 Ga nada masula siguinuwena Yesu manuna,
ga Malida 'i'esikala, ga Lasalo be Yesu ma ina bodao ma'enao simiya
egogona ga si'e'ai. 3 Ta Meli 'ebweu bunama 'ana esana nadi, ta 'ana
maisa sinabwana, 'i'ewena ga Yesu 'aena 'ibunamidi. 'Enega muliyega
Meli nina 'ikopu ga 'uya'uyanega Yesu 'aena 'ilo'i'ilina. Ta gote 'ena
bunama nina maina sinabwana ga anuwa 'iloemaena.
4 [f]Gete 'ena Yudasa Isikaliota, tauna 'ebweu Yesu 'ina tonono ta wate
tauna tuga ma'etamo Yesu nina 'ida telesipupuye, 'ilomugi 5 ga 'igwae,
"To'ase 'alena ga 'enega bunama gote nigeya 'iegimwaneye be 'ana maisa
nadigega 'etoi analedi kina 'ida 'ewa be gomabeso 'ediya tada eguyaiye?"
6 Yudasa 'ina ona getedi nigeya ona 'ai'aila 'aene togomabeso manudi,
ta esi tauna manuna, manuna tauna to'ipwala tuga, ta wate tauna
Yesu ma ina tononoyao 'idi mani 'ana to'ita'i'ita, ta mani nidi 'ediyega
'i'ipwa'ipwala.
7 [g]'Enega Yesu 'ieonena, 'igwae, "Tuwa, geya'abo to'ase 'ena 'uonaonae.
Manuna to'ase nadigega 'eguya 'iguinuwena 'agu sa'u 'ali'ali manuna. 8 Ta
togomabeso nidi 'uoneonediya tuta yauyauna selabemiya simiyami, ta
'abo'agu esi nigeya tuta dudulana ma'emi tamiyami."

Lasalo 'ana loemwawasa manuna

9 [h]Tuta nina me Yudia yauyaudi Yesu alena sinononaya 'aene Betani
'ena 'imiyami, 'enega 'ena sitauya. 'Idi tauya 'alena manuna nuwanuwadi
be Yesu sida 'ita, ta wate Lasalo sida 'ita, tauna mwawasega Yesu 'ina
onega 'igietoolo limena. 10-11 Ga gote 'ena Lasalo si'itena ga me Yudia
yaudi 'idi toanuganao 'idi loina siguitoyasena ta Yesu esi siemisena,
'enega totaliyao 'idi 'inapwanao siloina leleleya be 'aene Lasalo wate sida
loemwawasi.

Yesu 'ina lugu Yelusalema 'ena
(Madiu 21:1-11; Maki 11:1-11; Luke 19:28-40)

12 Ga mali 'asiyata tomota nidi yaudi ni'atu simai Ataona Sagalina
'enaya, Yesu alena sinonona 'aene ma'etamo 'imamai Yelusalema.
13 [i]'Enega tomota nidi magimagi yawadi si'ewedi ga siapwesa sabi
aesotana ta sibwaubwau 'enadi sinabwana 'enega, sigwaegwae,

---

[e] **12:1** Yo 11:1, 43 [f] **12:4-5** Yo 18:2-3 [g] **12:7** Yo 19:40 [h] **12:9** Yo 11:43-44
[i] **12:13** Sam 118:25-26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Kamatoki 'Inapwana, Yaubada 'ana esanega 'umai be 'uetoloina sinabwana me Isileli 'emaya."

14 [j]Ta Yesu yobai ase 'i'ewena ga 'ena 'igelu ga 'itautauya, nadigega lowa Buki Tabu 'ena 'isimanena, 'igwae,

15 "Sayoni tomota nimi geya'abo wamatamatauta.
Gete tuga 'imi kini ni'atu 'iluguluguwa 'emiya,
Tauna ase mwaneyauna 'ena 'igelu."

16 Tuta gote 'ena 'ina tononoyao nigeya ona nina sinuwanuwa sabwaleni, ta esi Yesu 'ina toololimana mulinaya sinuwa'i'isina ona nina Buki Tabu 'enega, tuga nadigega to'ase tomota siguinuwena Yesu 'ena.

17 'Enega boda nidi taudi lowa matadiyega Yesu Lasalo 'ali'aliyega 'ibwauyena ga mwawasega 'itoolo limana, ni'atu sitauya gosediyao 'ediya, ga ale nina sisimana dadanena. 18 Gote 'enega me Yudia yaudi Yesu 'ina paisewa waiwaina alena sinonona, 'enega simai sabi aesotana tuta nina 'ina lugu Yelusalema 'enaya.

19 Gote 'ena Palisiyao taudimo 'ediya sigwae, "Wada 'ita, 'ida waiwai ni'atu 'igumwala, manuna tomota maibo'adi Yesu 'ina boda 'ena sitautauya."

'Aidi me Gilisi nuwanuwadi be Yesu sida 'ita

20 Tuta nina 'ena 'aidi me Gilisi gamwagamwanidiya simiyami, taudi tomota nidi situ'ema Yelusalema, Ataona Sagalina 'ena sabi lotapwalolo. 21 Taudi me Gilisi nidi ma idi enaida sitauya Pilipi 'ena. Ta Pilipi tauna Beteseida taina, nate Galili senanaya. 'Enega simai ga sieonena, sigwae, "'Inapwana, 'abo'ama nuwanuwama be Yesu 'ada 'ita." 22 'Enega Pilipi 'itoolo ga 'itauya Anidulu 'ena ga 'ieonena, 'enega siteluwa nidi simai Yesu 'ena ga me Gilisi 'idi nuwanuwa sisimanena.

23 [k]'Enega Yesu me Gilisi 'idi ona 'ie'isena, ga 'igwae, "'Abo'agu Tomota Natuna, ta ni'atu tuta 'imai saba be 'enega 'agu tupu yaloba." 24 Ta wate 'ediya 'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya, 'abo ewana bwa'a 'ena tadauni, ma'etamo bwa'a solanaya 'idadaula, ta esi solanega 'itatabwa be uwana bobo'ana 'isusaila, manuna 'eguma geya'abo bwa'a solanaya tadaudauni, geya'abo sa'i 'itabwatabwa be uwana bobo'ana 'isusasusaila. 25 [l]Tuga wate nadigega 'abo yaita tauna yawasina 'iyale bale'u 'ana miya manuna, yawasina bobo'ana 'iloseye, ta 'abo yaita tauna bale'uya yawasina 'itagwale, tuta 'imeemai 'enaya yawasina ataya 'iloba.

26 [m]"'Enega 'abo yaita nuwanuwana be 'eguya 'ida etoguinuwa, nugana 'ida muliyegu, be 'enega to sena 'enaya yamiyami tauna ma'iyagu, ta wate 'abo yaita manugu 'ida etoguinuwa, Tamagu 'ida 'awa bobo'ane."

---

[j] **12:14-15** Sak 9:9 [k] **12:23** Yo 17:1 [l] **12:25** Lu 9:24 [m] **12:26** Md 28:20; Yo 14:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ina mwawasa manuna 'iona apwesa

27 [n]"Tuta gete 'enaya nuwagu 'imwau sinabwana, 'enega mwa'adega
yasida'esa? Nai Tamagu 'ena yasisida, be tuta mwau gete 'ena
'i'etoseyegu? Nai geya'abo nadigega yasidasida'esa, manuna mwau
nina tauna manuna yamai. 28 Ta esi yasisida be Tamagu 'ena
yagwae, 'Tamagu, 'amu esana 'ugitu'eye.' "
'Enega 'ebweu 'enana galewega sinonona, 'igwae, "'Agu esana
ni'atu yagitu'eyena ta wate ma'etamo yada gitu'e limai." 29 Ta
boda nina gote 'ena sitootoolo, 'enana nina sinonona ga sigwae,
"Wepalala 'idududu", ta 'aidi sigwae, "Nigeya, anilose esi 'enaya
'ionaona."
30 Ta muliyega Yesu 'ediya 'igwae, "'Enana nina wanononaya
nigeya 'abo'agu manugu ta esi 'omi manumi. 31 [o]Tuta gete ni'atu
'imai saba be toto'umalidi bale'uya simiyami Yaubada 'ida loinedi,
ta wate bale'u gete 'ana toloina to'umalina 'ida ula apwese. 32 [p]Ta
'abo'agu 'abo bale'uyega sigitu'eyegu kaiwe 'enaya, tomota maibo'adi
yalisidima be 'eguya simamai." 33 Ta gete nadigega Yesu 'ie'itedi,
mwa'adega ma'etamo 'imwawasa'esa.
34 [q]Ta boda nidi 'ina ona sinonona ga sie'isena, sigwae, "'Ima
Buki Tabu 'isimana 'aene To'etoseyana nina miyamiya atayana, ta
mwa'adega ga 'enega 'uona 'aene Tomota Natuna sida gitu'eye? Yaita
sana gete Tomota Natuna?"
35 [r]'Enega Yesu 'ieonedi, "Tuta gidalinamo 'ena maedana 'emiya
'imiyami, 'enega gete tuga maedana nina 'ena watatauya, manuna
'abo guguyoi 'imamai geya'abo 'eda wa'ita'ita. Manuna 'abo yaita
tauna guguyoi 'ena 'itautauya nigeya 'imwalamwalatoni mwa'o 'ena
'itautauya. 36 [s]Ta 'abo maedana 'emiya 'imiyami, maedana nina 'ena
wada emisa, be 'enega 'omi maedana natunao ga maemaedanimi.

Me Yudia nigeya siemiemisa

Yesu 'ina ona gete 'i'inanedi ga 'ipilisinedi ta 'ediyega 'ikwaiya.
37 Ta Yesu ni'atu we'iwe'iyaya yaudi 'ie'ita 'ediya, ta tuwa tuga
nigeya siemiemise. 38 [t]'Enega to'ase nadigega palopita Aisea lowa
Buki Tabu 'ena 'isimanena, ni'atu 'iapwesa, tuta nina 'igwae,
"'Inapwana, ale nina 'asimanena, yaita 'ida
emisedi? Ta yaisigedi 'ediya 'inapwana 'ina waiwai 'ida e'itae?"
39 Ta taudi nigeya siemiemisa 'alena gete manuna Aisea wate
Buki Tabu 'ena 'isimana, 'igwae,

---

[n] **12:27** Md 26:38 [o] **12:31** Yo 16:11 [p] **12:32** Yo 3:14-15 [q] **12:34** Dan 7:13-14
[r] **12:35** Yo 8:12 [s] **12:36** Ep 5:8 [t] **12:38** Ais 53:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40 [u]"'Yaubada ni'atu matadi 'igiekebodi, ta wate 'idi nuwanuwa
'igibodedi, be gote 'enega nigeya sawesawediya be matadiyega sida
'ita'ita, ta nigeya sawesawediya be 'idi nuwanuwa 'enega mwalatoi
sida 'ewa'ewa, ta wate nigeya
sawesawediya be sida sanailama be 'aene yada giebobo'anedi."
41 [v]Aisea ona gete 'i'inanedi manuna Yesu 'ina esaesa 'igimi
sinapuna, 'enega manuna 'igimi simanena.
42 [w]Ta tuwa tuga me Yudia nidi 'idi toanuganao tupwana yaudi
wate Yesu siemisena, ta nigeya sisimasimana apwese, manuna
Palisiyao 'ediya simatauta, 'abona nai anuwa tapwaloloega
sida ula apwesedi. 43 [x]Taudi tomotai nidi nuwanuwadi 'adi
'awabobo'ana tomota 'ediyega, ta 'awabobo'ana Yaubada 'enega
geya nuwadi.

Yesu 'ina ona 'enega loina 'ida apwesa

44 Ta Yesu 'enana sinabwana 'enega 'ediya 'igwae, "'Abo
yaisigedi 'omi waemisegu, 'agu toetune wate waemisena.
45 [y]Ta wate yaisigedi 'omi wa'itegu, 'agu toetune nina ni'atu
wa'itena. 46 [z]Ta 'abo'agu maedana nina gete yamai bale'uya be
'enega yaisigedi 'omi waemisegu geya'abo wate guguyoi 'ena
wamiyami. 47 [a]Ta 'abo yaita tauna 'enagu 'inononaya ta nigeya
'iematamatanedi, geya'abo 'ina to'umalina manuna yaetaetalae.
Manuna 'abo'agu yamai nigeya sabi etala, ta esi tomotai sabi
'etoseyedi. 48 [b]Manuna 'abo yaita nai 'oyo 'uguitoyasegu, ta wate
'igu ona 'uguitoyasedi, ma'etamo tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya
loina 'uloba, nigeya 'abo'agu 'eguyega, ta esi manuna 'igu ona
nina 'uguitoyasena. 49 Manuna ona nidi nigeya 'igu nuwenuwega,
ta esi 'agu toetune nina to'ase nadigega 'iemataluweguya
yasimanedi 'emiya. 50 [c]Ta 'ina emataluwa yamwalatonina
yawasi ataya 'ena 'imiyami. 'Enega to'ase nadigega Tamagu 'ina
emataluwa 'eguya gete nadigega yasimasimanediwa."

Yesu 'ina tononoyao 'aedi 'i'utudi

13 1[d]Ta ni'atu tuta gidalina be Ataona Sagalina 'ana 'asiyata sida guinuwe,
ta Yesu 'imwalatonina 'aene ni'atu 'ina tuta 'iapwesama be bale'u
gete 'ida pilisine be 'itatauya Tamana 'ena. Ta Yesu 'ina bodao 'iobobomedi
sinabwana, 'enega tuta 'ana 'ebe e'ale 'enega ga 'ana laba 'ina 'ebe losalowa
'ena 'iobobomedi. 2[e]Ta Seitani ni'atu Yudasa 'ena 'ilugu ga 'ienuwa sa'uyena be

---

[u] **12:40** Ais 6:10; Gu 28:26-27 [v] **12:41** Ais 6:1 [w] **12:42** Yo 9:22 [x] **12:43** Yo 5:44
[y] **12:45** Yo 14:9 [z] **12:46** Yo 1:9, 8:12 [a] **12:47** Yo 3:17 [b] **12:48** Ib 4:12 [c] **12:50** Yo 8:28
[d] **13:1** Yo 15:13 [e] **13:2-3** Yo 13:27, 16:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aene Yesu 'ida sipupuye. Yudasa nina tauna Saimoni Isikaliota natuna. 'Enega tuta nina 'idi 'e'ai solanaya 3 Yesu ni'atu 'imwalatonina 'aene Yaubada yage maibo'adi 'i'ebwa'ena be tauna 'ida loina, ta wate 'imwalatonina 'aene tauna Yaubada 'enega 'imai, be wate Yaubada 'ena 'ida ila. 4 'Enega 'idi 'ebe 'e'ai nina 'enega Yesu 'itoolo ga 'ana 'oama 'ialolona ta tawelo 'i'ewena ga 'ilogadiwanena. 5 Ta bwasi 'isiwena gaeba sinabwana 'enaya ga 'ie'ale be 'ana tomuliyao 'aedi 'i'utudi be muliyega tawelo nina 'ilogadiwanenaya 'enega 'aedi 'itala'i'ilidi.

6 Ta tuta nina Yesu 'imai Saimoni Pita 'enaya, Pita nina 'igwae, "'Inapwana, geya'abo 'aegu 'u'utu'utudi."

7 'Enega Yesu 'iona, "Nigeya 'umwalamwalatoni to'ase tuta gete yaguiguinuwa 'emuya ta esi ma'etamo be 'uda mwalatoni."

8 Ta Pita Yesu 'ieonena, "Geya'abo wate 'ebweu tuta 'aegu 'u'utu'utudi."

Ta Yesu Pita 'enana 'ie'isena, 'igwae, "'Eguma geya'abo 'aeyo ya'utu'utudi 'oyo nigeya gosiyagu."

9 'Enega Saimoni Pita 'itagwala, ga 'igwae, "'Inapwana, bobo'ana! Ta geya'abo 'aegumo, ta esi nimagu be debagu wate 'uda 'utudi."

10 Ta Yesu 'igwae, "'Eguma yaisigedi 'omi ni'atu wa'esiweya, 'ilobwenemi be 'aemimo wada 'utudi be 'enega bwalami maibo'ana 'ida 'esasadi. Ta ni'atu 'omi wa'esasemi, ta nigeya 'aene maibo'ami." 11 Ta Yesu ni'atu 'igimi sinapuna yaita tauna ma'etamo 'ida sipupuye, nate 'enega 'igwae, "'Aimi nigeya 'esasemi."

12 Ta ni'atu 'aedi 'i'utudi, 'enega 'ana 'oama 'i'ote limena ga 'imiyatowa ta 'ediya 'iona, 'igwae, "Wamwalatonina to'ase yaguinuwena 'emiya, nai nigeya? 13 Ta 'omi ni'atu waeesegu 'aene 'abo'agu Toe'ita, ta wate 'Inapwana, ga nate ona 'ai'aila. 14[f] 'Abo'agu 'imi 'Inapwana be wate 'imi toe'ita, ta ni'atu 'aemi ya'utudi, 'enega 'omi 'ilobwenemi be wate gosemiyao 'aedi wada 'utudi, 15[g] tuga to'ase nadigega yaguinuwena 'emiya wada etotowanegu be wada guinuwa nadigega gosemiyao 'ediya. 16 Ta yaona 'ai'aila 'emiya 'aene nigeya 'ebweu yaita toguinuwa 'ina 'inapwana 'ida loetana sinena, ta nigeya 'ebweu wate toepilialeale 'ana toetune 'ida loetana sinena. 17[h] Ta ni'atu e'ita nidi getedi wamwalamwalatonidi, ta 'abo waguinuwedi 'ebe gwausowala wada loba.

18 "Yage getedi nigeya 'aene maibo'ami manumi yaonaona, ta esi taudi yaesinuwediya manudi yaonaona, ta Buki Tabu 'ina simana mali tai manuna 'igwae,

'Tai nina tauna 'ana masula ya'ebwa'ena, 'isanaila ga 'ietalauwalegu.'

'Enega ona nina 'ana 'ai'aila 'iabe 'iapwesa. 19 [i] Ni'atu yage nidi gete 'emiya yasimanedi muliyega sida apwesa, be 'enega tuta nina siapwesa wada emisegu 'aene 'abo'agu tuga.

20 "Ona'ai'aila, ma'etamo yaetunemi tomota 'ediya be 'abo yaita 'itagwala 'emiya, nate tauna ni'atu 'itagwala 'eguya, ta wate 'itagwala 'agu toetune nina 'enaya."

---

[f] **13:14** Lu 22:27 [g] **13:15** Pi 2:5; 1 Pi 2:21 [h] **13:17** Ye 1:25 [i] **13:19** Yo 14:29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ana telesipupu manuna 'igimi simanena
(Madiu 26:20-25; Maki 14:17-21; Luke 22:21-23)

21 Ta ni'atu Yesu yage nidi getedi 'ionaedi ga nuwana 'imwau
sinabwana, 'enega 'ina tononoyao 'ediya 'isimana apwesa ga
'igwae, "Yaona 'ai'aila 'emiya 'aene 'ebweu 'emiyega ma'etamo 'ida
sipupuyegu." 22 Ta tononoyao maibo'adi taudimo 'ediya siedunedune,
ta nuwadi 'iowana sinabwana. Manuna 'ina ona 'ana mwalatoi nigeya
simwalamwalatoni. 23 *j* Ta 'ebweu 'ina tonono, tauna Yesu gosiya 'ai'ailina,
selabenaya 'i'eno ilaila, 24 ta Saimoni Pita tupwana 'imiyaila, 'enega Pita
nina nimanega 'ieonena, "'Uda enaide yaita tauna manuna 'ionaona?"
25 'Enega tai nina 'i'eno ilaila Yesu selabenaya ga tenanaya 'iona,
'igwae, "'Inapwana, yaita sana manuna 'uonaona?"
26 Ta Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae, "'Iabe beledi yagitomwa be
yaepwasa be ya'ebwa'e, tauna nate tai nina." 'Enega Yesu beledi nina
gidalina 'i'ewena ga 'iepwasena ga Yudasa 'i'ebwa'ena, Yudasa tauna
Saimoni Isikaliota natuna.
27 Ga tuta nina Yudasa beledi 'i'ewena Seitani 'ena 'ilugu, ga Yesu
Yudasa 'ieonena, "'Ulomanini be 'imu guinuwa nina 'uda guinuwe."
28 Ta taudi Yesu ma'enao si'e'ai nigeya 'ebweu yaita 'ediyega
'imwalamwalatoni to'ase Yesu 'ina ona Yudasa 'enaya 'ana mwalatoi.
29 *k* Tauna Yudasa 'idi mani 'ana to'ita'i'ita 'enega sinuwena 'aene
Yesu 'ieonena be tauna Yudasa 'itatauya be 'idi sagali gwegwena 'ida
gimwane, nai 'itatauya be 'aina mani gomabeso 'ida 'ebwa'edi. 30 'Enega
Yudasa beledi nina 'i'enina, ga 'ilomanini ga 'iapwesa 'atamanaya, ta
ni'atu 'iboi.

Loina auwauna Yesu 'enega

31 Yudasa ni'atu 'ipilisinedi, ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Ni'atu tuta 'imai
saba be 'abo'agu Tomota Natuna 'igu esaesa 'ida apwesa, be 'abo'agu
Yaubada 'ina esaesa wate yada gieapwese. 32 *l* Ona'ai'aila, Yaubada tauna
'enega 'igu esaesa 'ida gieapwese manini. 33 *m* Natugwao, tuta gidalina
namo 'ena 'abo'agu ma'emi, ta ma'etamo wa'ebesegu, nadigega lowa
me Yudia 'ediya yasimana'esa, yagwae, 'Sena nina 'ena yatatauya 'omi
nigeya sawesawemiya be 'ena wawawai.'
34 *n* "'Enega 'omi wate gete tuga loina auwauna ya'ebwa'emi, be
'atemiyega wada eoboobobomа 'ebweuna 'ebweuna 'enaya, nadigega
'abo'agu yaoboboma'esemi, 35 *o* be 'imi eoboobobomа 'enega tomota yaudi
sida mwalatonimi 'aene 'omi 'agu tomuliyao."

---

[j] **13:23** Yo 21:7, 20 [k] **13:29** Yo 12:6; Sam 41:9 [l] **13:32** Yo 17:5 [m] **13:33** Yo 7:33-34
[n] **13:34** Yo 15:12; Ep 5:2 [o] **13:35** 1 Yo 3:14; Yo 17:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita 'ina eyaseyase Yesu manuna Yesu 'isa'u apwesena
(Madiu 26:31-35; Maki 14:27-31; Luke 22:31-34)

36 'Enega Saimoni Pita Yesu 'ienaidena, 'igwae, "'Inapwana, mwa'o batu
'utatauya?"
Ta Yesu 'ieonena, "Nigeya sawesawemuya be tuta gete 'enaya
'umuliyegu, ta esi 'etamo be 'uda muliyegu sena nina 'ena."
37 'Enega Pita Yesu 'ienaidena, 'igwae, "'Inapwana, to'ase manuna gete
tuga geya'abo yamulimuliyeyo? Ni'atu yatagwalegu be manuyo tuga yada
mwawasa."
38 Ta Yesu Pita 'ena 'igwae, "'Imu ona 'eguya nigeya yaemiemise, ta
yasimana 'ai'aila 'emuya 'aene boiboi gete 'enaya 'uda eyaseyaseyegu
matoi, be muliyega kakaleko 'igwagwane."

Yesu tauna 'eda Tamada 'enaya

14 1 [p]'Enega Yesu wate 'ieonedi ga 'ediya 'igwae, "Geya'abo
waenuenuwanaluwa, ta esi Yaubada wada emise, ta wate 'abo'agu
wada emisegu. 2 Ta Tamagu 'ina senaya anuwa yaudi sitootoolo. 'Enega
'abo'agu sena nina 'ena yatatauya be 'imi sena yagibubu. 'Eguma ona gete
nigeya ona'ai'aila, geya'abo sa'i gete nadigega yasimasimana'esa 'emiya.
3 [q]Ta 'abo yatatauya sena nina 'ena be 'imi sena yagibubu, ma'etamo yada
ilama be yada 'au'ewami be sena nina 'ena yamiyami 'omi wate 'ena
wamiyami. 4 Ta 'eda nina 'ena yatatauya ni'atu wamwalamwalatoni."
5 'Enega Tomasi Yesu 'ienaidena, 'igwae, "'Inapwana, to 'eda 'enega
'utautauya? Ta mwa'adega 'eda nina 'ada mwalatoi'ese?"
6 [r]Ta Yesu Tomasi 'ieonena, 'igwae, "'Abo'agu 'eda nina, ta wate ona
'ai'aila, be yawasimi 'aledi. 'Abo yaita nuwanuwana be 'itatauya Tamagu
'ena, nigeya 'ebweu wate 'eda 'imiyami, nate namo tuga 'abo'agu."
7 'Enega Yesu wate 'ediya 'igwae, "'Abo'agu ni'atu wamwalatonigu,
'enega wate Tamagu wamwalatonina. Ona'ai'aila, Tamagu ni'atu
wamwalatonina, ta wate wa'itena."
8 Ta Pilipi Yesu 'ena 'iona, "'Inapwana, nate namo nuwanuwama be
Tamamuna 'uda e'itama."
9 [s]'Enega Yesu Pilipi 'ena 'igwae, "Ni'atu tuta dudulana 'abo'agu ma'emi
tamiyami, ta tuga nigeya 'umwalamwalatonigu. Ta yaisigedi 'omi ni'atu
wa'iteguya, 'omi wate Tamagu ni'atu wa'itena ga wamwalatonina. 'Enega
to'ase manuna 'ugwae 'aene 'Tamamuna 'uda e'itama'? 10 [t]Nai nigeya
'uemiemisegu 'aene 'abo'agu Tamagu 'ena yamiyami, ta wate Tamagu tauna
'eguya 'imiyami, aga?" Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, "Ona nidi ni'atu yaonaedi

---

[p] **14:1** Yo 14:27 [q] **14:3** Yo 17:24 [r] **14:6** Ep 2:18; Yo 11:25 [s] **14:9** Kol 1:15
[t] **14:10** Yo 12:49

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'emiya nigeya 'abo'agu 'igu ona ta Tamagu esi 'enega, manuna tauna 'eguya 'imiyami, ta wate 'eguyega 'ina guinuwa 'iguiguinuwedi. 11 [u]Gete tuga wada emisegu 'aene 'abo'agu Tamagu 'ena yamiyami, ta Tamagu wate tauna 'eguya 'imiyami. Ta 'abo 'igu ona nigeya waemiemisedi, 'igu guinuwa nidi waiwaidi wada nuwa'i'isidi, be wada emisegu. 12 Ta yaona 'ai'aila 'emiya, 'abo yaisigedi 'omi waemisegu, guinuwa nidi waiwaidi yaguiguinuwedi 'omi wate nadigega wada guinuwedi, ta wate ma'etamo 'imi guinuwa waiwai wawasaedi wada gieapwesedi, manuna 'abo'agu yatatauya Tamagu 'ena. 13 [v]Be to'ase nadigega nuwanuwami, be 'agu esanega wasisida, ya'ebwa'emi tuga, be gote 'enega Tamagu 'ana tupu 'ida loba 'igu guinuwa 'enega. 14 'Eguma to yage nai manuna 'agu esanega wasisida yada guinuwa tuga."

Yesu 'ina onaupaupa Yaluyaluwa Tabuna manuna

15 [w]Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, "'Abo waobobomegu, 'igu loinao waematamatanedi, 16 [x]ta ma'etamo Tamagu 'ena yada sida be tauna wate 'ami tolema 'ebweu 'ida 'ebwa'emi. Tauna tolema nina Yaluyaluwa 'esasena ta palupaluna, be tauna 'emiya 'ida miyaataya. 17 [y]Ta me bale'u nigeya sawesawediya be Yaluyaluwa nina 'ena sitatagwala, manuna 'ana 'ita nigeya sida 'itena ta nigeya sida mwalatonina. Ta esi tolema nina wamwalatonina 'aene tuta yauyauna 'atemiya 'imiyami. 18 Ta 'abo yapilisinemi, geya'abo wanuwanuwa 'aene sinasinagenimi, manuna ma'etamo yatatauya be muliyega wate yaila limanama.

19 "Ta tuta gidalina namo 'ena be yapilisinemi, be geya'abo me bale'u si'ita'itagu, ta 'omi ma'etamo wada 'itagu mayawasigu yamiyami, 'enega 'omi wate nadigega mayawasimi wamimi. 20 [z]Ta 'asiyata gote 'ena wada mwalatonigu 'aene 'abo'agu Tamagu 'ena yamiyami, ta 'omi 'eguya wamiyami ta 'abo'agu 'emiya yamiyami. 21 [a]'Eguma yaita 'oyo 'igu loina 'usinapudi be 'uematamatanedi, 'oyo ni'atu 'uobobomegu. 'Enega Tamagu wate 'ida obobomeyo, ta 'abo'agu wate yada obobomeyo, ta yada e'itaegu taugu 'emuya."

22 'Enega mali Yudasa, (tauna nigeya Isikaliota) Yesu 'ena 'igwae, "'Inapwana, mwa'adega 'uda e'ita'eseyo 'emaya ta nigeya me bale'u 'ediya?"

23 [b]Ta Yesu 'ena 'igwae, "'Abo 'oyo yaita 'uobobomegu 'igu ona 'uda muliyedi, 'enega Tamagu 'ida obobomeyo, be 'enega Tamagu ma'iyagu 'awawai 'emuya, be 'oyo ma'ema tada miya leleleya. 24 Ta 'abo 'oyo yaita nigeya 'uobobomegu, 'igu ona wate nigeya 'uda ematamatanedi. Ta ona nidi nate wanoonodi nigeya 'eguyega, ta esi tauna 'agu toetune Yaubada 'enega.

---

[u] **14:11** Yo 10:38 [v] **14:13** Md 7:7; Yo 16:23-24, 15:7 [w] **14:15** 1 Yo 5:3 [x] **14:16** Yo 14:26, 15:26 [y] **14:17** Yo 16:13 [z] **14:20** Yo 17:21 [a] **14:21** Yo 15:10 [b] **14:23** Et 3:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25 "Tuta gete 'enaya 'abo'agu ma'emi, 'enega 'igu ona gete
ya'ebwa'ebwa'emi, 26 [c]be ma'etamo tolema nina, 'agu esanega Yaubada
'ida etunenama, nate Yaluyaluwa Tabuna, tauna yage yauyauna 'ida
e'itami, ta wate ona nidi maibo'adi yaonaedi 'ida gienuwa'i'isimi."
27 [d]"'Abo'agu ni'atu be yapilisinemi, 'enega taugu tuga 'igu
nuwasiwalowa 'enega yada 'ebwa'emi, ta nuwasiwalowa nina
nigeya nadigega me bale'u si'ebwa'ebwa'emi. 'Enega geya'abo
waenuenuwanaluwa nai wa'ate'ate sa'ala. 28 [e]Ni'atu 'igu ona wanonona
'aene ma'etamo yatatauya be muliyega yada ilama 'emiya. Ta 'eguma
'omi waobobomegu, geya'abo wanuwanuwa mwau 'igu tauya Tamadai
'ena manuna, ta esi wada gwausowala, manuna Tamadai nina tauna
'iloetana sinegu. 29 Tuta gete 'enaya yage nidi yasimasimanedi 'emiya,
ta 'abo tuta 'imeemai 'ediya yage nidi siapwesama, 'iabe 'igu ona nidi
wa'awa 'ai'ailidi.
30 [f]"Nai geya'abo tuta dudulana yaonaona 'emiya, manuna ni'atu gabula
'ana 'inapwana to'umalina 'imeema, ta tauna nigeya 'ebweu wate 'ina
waiwai 'eguya, 31 ta 'agu emataluwa esi Tamagu 'enega tuta yauyauna
yaguiguinuwedi, be gete 'enega me bale'u sida mwalatoni 'aene Tamagu
yaobobomena.
"Ni'atu! Watoolo, be tatatauya."

Yesu tauna 'awe uwauwa 'ai'aila

15 1 Yesu wate 'ediya 'igwae, "'Abo'agu 'awe uwauwa 'ai'aila, oine
manuna, ta Tamagu tauna tobagula. 2 Ta 'abo naligwao nigeya
sida uwa, 'i'upwa'upwa yauledi, ta esi naligwao nidi taudi uwadi 'isa'una,
'igie'esasedi be 'enega sida uwa sinabwana. 3 Ta 'omi nadigega ni'atu 'igu
ona 'enega yagie'esasemi. 4 'Enega 'omi 'eguya wada miyami, 'abo'agu
wate 'emiya yada miyami. Manuna 'abo 'omi nigeya 'eguya wamiyami,
geya'abo wauwauwa bobo'ana. Nadigega 'abo kaiwe nalina nigeya kaiwe
'ena 'imiyami, geya'abo 'iuwauwa.
5 [g]"Ta 'abo'agu kaiwe nigu ta 'omi naligwao, 'enega 'eguma yaita
'eguya 'imiyami be 'abo'agu 'ena yamiyami, 'ida uwa bobo'ana. Manuna
'eguma 'abo'agu nigeya, geya'abo to'ase 'ebweu bobo'ana waguiguinuwe.
6 Ta 'abo yaita tauna nigeya 'eguya 'imiyami, sida ula apwese be 'i'oapelu,
nadigega naliyao 'upwa'upwa yauledi, siegogonedi be kaiwe sabelulu
'ena sigabudi. 7 [h]Ta 'abo 'eguya wamiyami ta wate 'abo 'igu ona 'emiya
'imiyami, 'enega 'abo to'ase nuwanuwami wada sida manudi be walobadi.
8 [i]'Abo wamuliya 'ai'ailigu, uwami 'ida bobo'ana, be 'enega Tamagu 'ina
waiwai tomota sida 'ita.

---

[c] **14:26** Yo 15:26, 16:7 [d] **14:27** Yo 16:33; Pi 4:7 [e] **14:28** Lu 24:31-32 [f] **14:30** Yo 12:31
[g] **15:5** Yo 15:16 [h] **15:7** Yo 14:13 [i] **15:8** Md 5:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 "Ta nadigega tuga Tamagu 'iobobomegu, 'abo'agu wate yaobobomemi,
be 'igu oboboma nina 'ena wada miyami. 10 [j]'Eguma 'igu loina wamuliya
'ai'ailidi, 'igu oboboma 'ena wamiyami. Nadigega 'abo'agu Tamagu
'ina loina yamuliya 'ai'ailidi, 'enega 'abo'agu wate 'ina oboboma 'ena
yamiyami. 11 [k]Ni'atu tuga nadigega yaeonemi be gete 'enega 'igu
gwausowalega wada gwausowala, be nuwami maibo'ana sida uyawana
'ai'aila.
12 [l]"Ta gete 'igu loina 'emiya 'aene wada eoboobobomemi nadigega
'abo'agu yaobobomemi. 13 [m]Ta 'eguma yaita gosenao manudi 'ida
mwawasa, nate oboboma sinabwa wawasae.
14 "Ta 'omi wate nadigega 'abo 'igu loinao waematamatanedi,
'omi gosegwao. 15 Lowa ya'awa toguinuwaemi, ta esi tuta gete
'enaya ya'awa'awa gosiyanemi, manuna toguinuwao nigeya wate
'ilobwelobwenedi be 'idi 'inapwana 'ina nuwanuwa sida mwalatoni.
Ta esi yada 'awa gosiyanemi, manuna to'ase nadigega Tamagu 'enega
yanononaya ni'atu yasimanedi 'emiya.
16 [n]"Ta wada nuwa'i'isi 'aene 'omi nigeya waesiesinuwegu be yada
e'inapwana 'emiya, ta esi 'abo'agu yaesinuwemi be yada etunemi be
wada paisewa, ta 'imi paisewa nina 'enega uwami bobo'ana sida apwesa,
ta uwami nidi sida miyaataya. Ta wate 'abo to'ase 'agu esanega wasidei,
Tamagu 'ida 'ebwa'emi.
17 "Ni'atu 'igu loina nina yasimanena 'emiya, 'aene wada
eoboobobomemi."

Me bale'u Yesu 'ina bodao siguitoyasedi

18 [o]'Enega Yesu wate 'ediya 'iona, "'Abo me bale'u siguitoyasemiya,
wanuwa'i'isi 'aene 'abo'agu wate lowa sigimi guitoyasegu. 19 [p]Ta 'abo 'omi
'imi bubuna me bale'u nadigega, me bale'u sida obobomemi, manuna
'omi gosediyao. Ta bale'u gete 'enega 'omi ni'atu ya'au'ewa apwesemi,
'enega nigeya wate me bale'u 'idi boda 'ena wamiyami. Nate 'enega me
bale'u siguitoyasemi.
20 [q]"Wanuwa'i'isi ona nina lowa ya'ebwa'emi 'aene nigeya 'ebweu
toguinuwa 'ina 'inapwana 'ida loetana sinena. 'Abo'agu lowa
sietalauwaleguya, 'enega 'omi wate nadigega sietalauwalemi. Ta 'eguma
lowa 'igu ona siematamatanediya 'omi wate 'imi ona sida ematamatanedi.
21 [r]Ta yage nidi to'umalidi gete sida guinuwedi 'emiya manuna 'omi 'igu
bodao, ta wate manuna 'agu toetune nina nigeya simwalamwalatoni.
22 "'Abo lowa nigeya yameemai be 'ediya yasimasimana, geya'abo 'idi
loegesi 'imiyami. Ta esi ni'atu yamai ga 'ediya yaona saba, 'enega nigeya

---

[j] **15:10** 1 Yo 2:5 [k] **15:11** Yo 17:13 [l] **15:12** Yo 13:34 [m] **15:13** 1 Yo 3:16 [n] **15:16** Yo 15:5, 16:23 [o] **15:18** 1 Yo 3:13 [p] **15:19** Yo 17:14 [q] **15:20** Yo 13:16 [r] **15:21** Yo 16:2-3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ebweu wate 'idi onalimana 'idi loegesi manuna. 23 [s]Ta 'abo yaita tauna
'iguitoyasegu, tauna wate Tamagu 'iguitoyasena. 24 Ta 'abo lowa nigeya
guinuwa nidi waiwaidi matadiya yaguiguinuwedi, geya'abo 'idi loegesi
'imiyami. Ta sa'i ni'atu yaguinuwedi guinuwa nidi, nate nigeya 'ebweu
yaita sawesawenaya be 'iguinuwedi, ga si'itedi, ta tuwa tuga Tamagu be
'abo'agu siguitoyasema. 25 [t]Ta 'idi guinuwa nidi ni'atu 'iapwesa 'ai'aila
manuna Buki Tabu 'ena 'ionaupaupa saba 'igwae,

"'Idi guitoyasa manugu nigeya 'alenamo.'

26 [u]"'Ta esi ma'etamo 'ami tolema nina Tamagu 'enega yada etunenama,
tauna Yaluyaluwa 'esasena ta palupaluna Tamagu 'enega, be tauna 'ida
etosimana manugu, 27 [v]ta 'omi wate wada etosimana manugu, manuna
'igu paisewa 'ana 'ebe e'ale'unu 'enega ga batuwa 'omi ma'egwao."

16 1 Ga Yesu wate tonono nidi 'ediya 'iona, "Ni'atu yage nidi getedi
yasimanedi 'emiya be 'enega geya'abo 'eguyega wabe'ube'u.
2 [w]Manuna ma'etamo anuwa tapwaloloega sipa'imi, ta wate ma'etamo
tuta 'imeemai be 'abo yaita 'ida loemwawasimi, tauna 'inuwanuwa
'aene gete Yaubada 'ina 'ebe gwausowala. 3 [x]'Idi guinuwa getedi
to'umalidi 'emiya sida guinuwedi manuna nigeya Tamagu be 'abo'agu
simwalamwalatonima. 4 Yage nidi getedi ni'atu yasimanedi 'emiya, be
'enega tuta nina 'abo siapwesa 'emiya wada nuwa'i'isidi."

Yaluyaluwa Tabuna 'ina paisewa

Ta wate 'ediya 'igwae, "Yage nidi getedi nigeya lowa yagimigimi
simanedi 'emiya, manuna tuta yauyauna 'abo'agu ma'emi. 5 Ta esi ni'atu
be yatatauya tauna 'ietuneguma 'enaya, 'enega yage nidi gete tuga
yagieapwesedi 'emiya. Ta ni'atu gete be yapilisinemi, ta nigeya 'ebweu
'emiyega yaita 'ienaenaidegu be nai 'ida gwae, 'Mwa'o 'utautauya?' 6 Ta
'enega 'igu ona manudi nuwami simwau sinabwana. 7 [y]Ta esi yaona
'ai'aila 'emiya 'aene bobo'ana 'abo yapilisinemi, manuna 'abo nigeya
yapilipili sinemi tolema nina geya'abo 'imeema. Ta 'abo yapilisinemi be
yatatauya, ma'etamo tolema nina yada etunenama 'emiya.

8 Ga tuta nina 'abo 'imamai, 'omi me bale'u yage 'etoi 'ida e'itami be wada
mwalatonidi. Yage nidi nate guinuwa to'umalina be guinuwa bobo'ana be
wate bwa'omatana. 9 'Enega 'ida e'itami 'aene 'abo nigeya waemiemisegu,
'omi nate guinuwa to'umalina 'ana toguinuwao. 10 Ta tauna wate bubuna
palupaluna 'ida e'itami, manuna 'abo'agu ni'atu be yatatauya Tamagu 'enaya
be geya'abo wate wa'ita'itagu. 11 [z]Ta wate tauna bwa'omatana 'ida e'itami
'aene ni'atu bwa'omatana 'imai saba bale'uya, manuna bale'u 'ana toloina
nina 'ina guinuwa to'umalina 'enega 'ana bwa'omatana 'ilobena.

---

[s] **15:23** Lu 10:16 [t] **15:25** Sam 69:4 [u] **15:26** Yo 14:26 [v] **15:27** Gu 5:30-32
[w] **16:2** Md 24:9; Lu 6:22 [x] **16:3** Yo 15:21 [y] **16:7** Yo 14:16 [z] **16:11** Yo 12:31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 "Ta e'ita yau wawasae simiyami, ta esi geya'abo maibo'ana tuta gete
yasimasimanedi 'emiya, manuna nigeya sawesawemiya be wamwalatonidi.
13 [a]Ta ma'etamo Yaluyaluwa 'esa'esasena 'imamai, tauna 'ida anuganemi yage
palupaludi maibo'adi 'ediya. Ta tauna geya'abo 'ina nuwenuwega 'ionaona, ta
esi to'ase nadigega 'inonodi 'ida onaedi, ta wate 'ida eonami yage matamiya
manudi. 14 Ta 'igu sinasinapuyega 'emiya 'ida e'ita be 'enega 'agu esana wada
gitu'eye. 15 Ta wate to'ase nadigega Tamagu 'ina yage, maibo'ana 'abo'agu tuga
'igu yage. Nate 'enega yagwae, 'Igu sinasinapuyega 'emiya 'ida e'ita.' "

Nuwamwau 'ida gibuni gwausowala 'ena

16 'Enega Yesu wate 'ediya 'iona, 'igwae, "Ni'atu tuta gidalina 'ena be geya'abo
wate wa'ita'itagu, ta 'enega tuta gidalina ma'etamo 'ena wada 'italimagu."
17 Ta 'aidi 'ina tononoyao gosediyao 'ediya sigwae, "To'ase 'ina ona gete
'ana mwalatoi? Manuna 'edaya 'iona, 'Tuta gidalina 'ena be geya'abo
wate wa'ita'itagu, ta tuta gidalina ma'etamo 'ena wada 'italimagu', ta
wate 'edaya 'iona, 'Manuna yatatauya Tamagu 'ena'. 18 To'ase getedi
'Tuta gidalina' 'ana mwalatoi?" 'Enega sigwae, "'Iyaugwa! Nigeya
tamwalamwalatoni to'ase manuna 'ionaona."
19 Ta Yesu 'ina tononoyao 'idi nuwanuwa 'imwalatonidi be 'aene nuwanuwadi
'enaya sida enaida, 'enega 'ediya 'igwae, "To'ase manuna taumimo
waenaenaidemi? 'Aene manuna yagwae, 'Tuta gidalina 'ena be geya'abo wate
wa'ita'itagu, ta tuta gidalina ma'etamo 'ena wada 'italimagu', aga? 20 Yaona
'ai'aila 'emiya 'aene ma'etamo ma imi nuwamwau wadedoi, ta esi me bale'u
maibo'adi sigwausowala. Ta 'omi ma'etamo wanuwamwau ta 'imi nuwamwau
nina 'ida gibuni be wagwausowala.
21 "Nadigega tuga 'abo waine 'ina tuta enatuna 'enaya 'elouya
'ilobaloba, ta 'abo 'ina enatuna mulinaya 'elouya maibo'ana
'inuwapupuledi, manuna gwama ni'atu 'itubuwa ga ma ina gwausowala.
22 [b]Ta 'omi nadigega tuga, manuna mwau 'emiya tuta gete, ta ma'etamo
yailama be wada 'itagu, 'enega manugu wada gwausowala 'ai'aila. Ta
gwausowala nina tauna geya'abo yaita wate 'emiyega 'i'ewa'ewa yaule.
23 [c]"Ta 'abo tuta nina 'imamai, 'omi geya'abo to'ase manuna waenaenaida
'eguya. Ta yaona 'ai'aila 'emiya, 'eguma 'agu esanega Tamagu 'ena to'ase
manuna wasisida, 'ida 'ebwa'emi tuga. 24 [d]Ta lowaenei ga batuwa nigeya
wate 'ebweu to'ase manuna 'agu esanega wasidasida. 'Enega gete tuga
wasisida be 'ida 'ebwa'emi, 'enega wada gwausowala 'ai'aila."

Yesu loina bale'u 'iewaiwai sinena

25 Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, "Ni'atu ona semalimaliyega yage getedi
yasimanedi 'emiya. Ta ma'etamo tuta 'ida mai be geya'abo wate ona

---

[a] **16:13** Yo 14:26; 1 Yo 2:27 [b] **16:22** Yo 20:20 [c] **16:23** Yo 15:7; Md 7:7 [d] **16:24** Yo 15:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

semalimaliyega yaeonami, ta esi Tamagu manuna yada onaapwesa
'ai'aila 'emiya. 26 Ta tuta ma'etamo 'enaya 'omi 'agu esanega wasisida
Yaubada 'enaya, ta geya'abo 'abo'agu manumi yasidasida, 27 *e* manuna
Tamagu tauna ni'atu 'iobobomemi. Ta 'ina oboboma nina 'alena manuna
'omi waobobomegu, ta wate waemisegu 'aene Yaubada 'enega yamai.
28 'Abo'agu Tamagu 'enega yamai ga bale'uya yamiyami, 'enega gete tuga
bale'u yapilipilisine ta yailaila Tamagu 'ena."

29 'Enega 'ina tononoyao sinonona ga sieonena, sigwae, "'Inapwana,
gete tuga ni'atu 'uona apwesa 'ai'aila 'emaya, ta nigeya ona
semalimaliyega. 30 Gete 'enega ni'atu 'amwalatoi 'ai'ailimu 'aene 'oyo
yage yauyaudi 'umwalamwalatonidi. 'Enega geya'abo wate 'aenaenaideyo,
manuna ni'atu 'ima nuwanuwa maibo'adi 'umwalamwalatonidi. 'Enega
tuga 'aemiseyo 'aene 'oyo Yaubada 'enega 'umai."

31 Ta Yesu 'ieonedi ga 'igwae, "Ni'atu waemisegu, aga? 32 *f* Ta ma'etamo
tuta 'ida apwesama, nai tada gwae, 'Ni'atu tuta 'imai saba', be maibo'ami
wada 'elelewana 'imi 'asao 'ediya, be 'abo'agu tebweugu yada miyami.
Ta nigeya 'aene tebweugumo ta esi Tamagu ma'iyagu. 33 *g* Ona gete
yasimanena 'emiya be 'enega ma imi gwausowala wada miyami, manuna
'abo'agu ma'emi. Ta ma'etamo bale'uya wamiyamwau, ta tuwa tuga wada
'atepatu, manuna 'abo'agu loina bale'u yaewaiwai sinena."

Yesu 'ina tononoyao manudi 'isidasida

17 1 Ta ni'atu yage getedi Yesu 'i'inanedi ta galewa 'ena 'i'itatu'e, ga
'isidasida, 'igwae, "Tamagu, 'igu tuta ni'atu 'imai. 'Enega 'abo'agu
natuyo 'agu esana 'uda gitu'eye, be 'enega 'abo'agu wate 'amu esana yada
gitu'eye. 2 *h* Manuna 'oyo loina 'u'ebwa'egu tomota maibo'adi manudi, be
'enega 'abo'agu yawasi ataya yada 'ebwaya taudi maibo'adi 'u'ebwa'eguya
'ediya. 3 *i* Ta yawasi ataya gete 'abo tomota simwalatoniyo 'aene 'oyo tuga
tebweuyo Yaubada 'ai'aila, be wate 'abo To'etoseyana nigu simwalatonigu
'aene 'oyo 'uetuneguma.

4 *j* "Bale'u gete 'ena 'amu esana ni'atu yagitu'eyena, manuna 'igu
guinuwa nidi 'u'ebwa'eguya ni'atu yalosalonidi. 5 *k* Tamagu ye, gete tuga
matamuya 'agu esana 'uda gitu'eye, nadigega tuga lowa 'oyo be 'abo'agu
'ida esaesa nina 'ena tamiyami, ga muliyega bale'u tamweluluina.

6 "Ta 'imu bubuna maibo'ana ni'atu yae'itaena taudi me bale'u
'u'ebwa'eguya 'ediya, manuna 'oyo 'imu tomotaiyao ta 'u'ebwa'egu,
ga 'imu ona maibo'ana simuliyena, 7 ta wate yage nidi yauyauna
'u'ebwa'eguya simwalamwalatonidi 'aene 'oyo 'emuyega. 8 *l* Manuna ona
nina 'u'ebwa'eguya ni'atu yae'itedi ta 'atediya sisa'una, 'enega simwalatoi

---

e **16:27** Yo 14:21, 23 *f* **16:32** Md 26:31, 56; Yo 8:29 *g* **16:33** Yo 14:27; 1 Yo 5:4
h **17:2** Yo 6:39-40 *i* **17:3** 1 Yo 5:20 *j* **17:4** Yo 4:34 *k* **17:5** Yo 17:24 *l* **17:8** Yo 16:30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ai'ailiguya 'aene 'oyo 'emuyega yamai, ta wate siemiseguya 'aene 'oyo 'uetuneguma.

9 [m]"'Enega gete tuga manudi yasidasidawa 'emuya. Nigeya 'aene me bale'u manudi, ta esi tomota nidi 'u'ebwa'eguya manudi, manuna taudi 'imu tomotaiyao. 10 Ta to'ase nadigega 'eguya simiyami 'oyo 'imu 'ebeloina, ta to'ase nadigega 'emuya simiyami 'abo'agu 'igu 'ebeloina, be tomota getedi manudi 'agu esana ni'atu 'isinabwa. 11 [n]Ta 'abo'agu ni'atu gete be 'emuya yawawa, ta geya'abo wate bale'uya yamiyami, ta esi taudi gete bada bale'uya simiyami. Tamagu ye, 'oyo to'esasa 'ai'aila. Yasida 'emuya be 'aene 'imu waiwaiyega 'uda 'ita'i'isidi taudi tomotai nidi 'u'ebwa'egu, be 'enega sida eboda 'ebweuna, nadigega tuga 'oyo be 'abo'agu 'ebweuna tuga. 12 [o]Ta tuta nina 'abo'agu ma'edi 'imu waiwai nina 'u'ebwa'eguya 'enega ya'ita'i'isidi, ta nigeya 'ebweu wate yaita 'ediyega yaloseloseye, nate namo tai nina lowa Buki Tabu 'ena tauna manuna 'ieonena be 'aene 'iesilae.

13 [p]"Ta 'abo'agu ni'atu gete be yawawa 'emuya, ta 'igu ona getedi bale'uya 'igu tomotaiyao yaonaonaedi be 'enega 'igu gwausowala 'enega sida gwausowala sinabwana. 14 [q]Ta tomota nidi 'imu ona ni'atu ya'ebwa'edi, ta esi me bale'u sietalauwaledi, manuna taudi nigeya me bale'u 'idi boda 'ena simiyami, tuga nadigega 'abo'agu wate nigeya 'idi boda 'ena yamiyami. 15 [r]Ta nigeya yasidasida manudi be 'aene bale'uyega 'uda 'ewa apwesedi, ta esi yasidasida manudi be 'aene geya'abo toto'umalina nina 'igitogitoodi. 16 Manuna gete tuga taudi nigeya me bale'u 'idi boda 'ena simiyami, ta taudi esi nadigega 'abo'agu. 17 Ta yasida 'emuya be 'imu ona 'ai'ailega 'uda giebobo'anedi be 'imu bodao 'esasedi.

18 [s]"Nadigega tuga 'oyo 'uetuneguma me bale'u 'ediya 'abo'agu wate nadigega yaetunedi me bale'u 'ediya. 19 'Igu tomotai nidi manudi yatagwalegu 'emuya be 'enega tuta 'imeema 'enaya taudi wate sida tagwala 'ai'ailedi 'emuya.

20 "Tamagu ye, nigeya 'aene taudimo manudi yasidasidawa, ta esi taudi wate ma'etamo 'idi onega sida emisegu manudi. 21 [t]Yasida 'emuya be 'aene maibo'adi sida e'ebweu 'edaya, nadigega 'oyo be 'abo'agu 'ebweuna tuga, be 'enega me bale'u sida emisegu 'aene 'oyo 'uetuneguma.

22 [u]"Lowa 'imu esaesa maemaedanina 'u'ebwa'eguya ni'atu tomotai nidi ya'ebwa'edi, be 'enega sida e'ebweu, nadigega tuga 'abo'ada tae'ebweuna. 23 Ta 'abo'agu 'ediya yamiyami. 'Oyo wate 'eguya 'umiyami, be gete 'enega sida e'ebweu 'ai'aila. Be wate gete 'enega me bale'u sida mwalatonigu 'aene 'oyo 'uetuneguma, be wate sida mwalatoniyo 'aene 'oyo 'uobobomedi taudi, tuga nadigega 'abo'agu 'uobobomegu.

---

[m] **17:9** Yo 6:37 [n] **17:11** Yo 17:21 [o] **17:12** Gu 1:18 [p] **17:13** Yo 15:11 [q] **17:14** Yo 15:19
[r] **17:15** 2 Te 3:3 [s] **17:18** Yo 20:21 [t] **17:21** Ga 3:28 [u] **17:22** Gu 4:32

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 [v]"Tamagu ye, taudi ni'atu 'u'ebwayaedi 'eguya nuwanuwagu be
ma'egwao 'ada miyami. Ta gote 'ena 'igu esaesa nina 'u'ebwa'eguya
sida 'ita, manuna muliyega be bale'u 'ana mweluluwa ta 'oyo 'ugimi
obobomegu.
25 "Tamagu ye, 'oyo palupaluyo, me bale'u nigeya
simwalamwalatoniyo, ta esi 'abo'agu yamwalatonimu. Ta wate tomotai
nidi getedi ni'atu simwalatonimu 'aene 'oyo 'uetuneguma. 26 [w]'Enega
ni'atu 'imu bubuna yae'itaena 'ediya, ta ma'etamo wate yada e'ita limadi
be sida mwalatoi 'ai'ailiyo, 'enega 'imu oboboma nina 'ateguya 'imiyami,
taudi wate 'atediya 'ida miyami, ta 'abo'agu wate 'ediya yada miyami."

Yesu 'ana giyaina

(Madiu 26:47-56; Maki 14:43-50; Luke 22:47-53)

18 1 [x]Ta ni'atu 'ina sidasida 'ilosalonina ta ma ina tononoyao
sitauya, ga 'ebweu sa'ala 'ana esana Kidiloni siabalena, ga
Olibe bagulinaya silugu. 2 Ta Yudasa tauna totelesipupu nina sena nina
'imwalamwalatoni, manuna tuta yauna Yesu ma ina tononoyao sena
nina 'ena sitautauya.
3 'Enega Yudasa tolosaiyao ma'enao simai sena nina 'enaya, ma idi
wenukwa be mayale be wate ma idi gwegwe saiyao. Ta tolosaiyao nidi
taudi totaliyao be Palisiyao sietunedima Yudasa ma'ediya.
4 Ta Yesu yage nidi 'iabe be 'ena 'iapwesa ni'atu 'igimi sinapudi, 'enega
'inao tolosaiyao nidi 'ediya ga 'ienaidedi, 'igwae, "Yaita wa'ebe'ebese?"
5 Ga taudi sigwae, "'Ebweu goma Nasaleta 'ana esana Yesu."
'Enega Yesu 'ieonedi, "'Abo'agu gete." Ta totelesipupu nina Yudasa
tolosaiyao nidi ma'ediya sitootoolo. 6 Ta tuta nina Yesu 'igwae,
"'Abo'agu gete", gote 'ena tolosaiyao nidi tupwana siaila ga sibe'u
bale'uya.
7 Ta tolosaiyao nidi bale'uyega sitoolo limana ga Yesu wate 'ienaida
limedi 'igwae, "Yaita sana wa'ebe'ebese?"
Ta taudi wate sigwae, "'Ebweu goma Nasaleta 'ana esana Yesu."
8 'Enega wate 'ediya 'igwae, "Ta! Ni'atu sa'i yaeonemi 'aene 'abo'agu
gete. Ta 'eguma 'abo'agu wa'ebe'ebesegu, 'agu tomuliyao getedi wada
tagwaledi be sitatauya 'idi 'asaya." 9 [y]Yesu ona nina gete nadigega
'i'inanena be 'enega 'ina sida nina ni'a Tamana 'enaya 'ida apwesa
'ai'aila, tuta nina 'igwae, "Tamagu, tomotai nidi 'u'ebwa'eguya nigeya
'ebweu wate yaita 'ediyega yaloseloseye."
10 Ta Saimoni Pita selabenaya 'itootoolo, ga 'ina sisisaiya
'ilisilolona ga totaliya sinabwana 'ebweu 'ina toguinuwa tena'ataina
'i'upwayaulena. Toguinuwa nina 'ana esana Maliko.

---

[v] **17:24** Yo 14:3 [w] **17:26** Yo 17:6 [x] **18:1** Md 26:36 [y] **18:9** Yo 17:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 [z]'Enega Yesu 'iona Pita 'enaya, 'igwae, "'Imu sisisaiya 'usa'ulima,
geya'abo 'igu 'elouya keigana 'u'eto'etobode, manuna keiga nina Tamagu
'i'ebwa'egu be yada numa."

Yesu sietoolona Anasa matanaya
(Madiu 26:69-70; Maki 14:66-68; Luke 22:55-57)

12 'Enega tolosaiyao nidi ma idi toanuganao be wate me Yudia 'idi 'ali'eiyao
Yesu sigiyaina ga nimana siyonina. 13 Ga nugana si'au'ewena ga sitauyena
Anasa 'ina anuwaya. Tauna Anasa nina 'inapwana 'ebweu, nate Kaiyapa
bwasiyana. Ta yakwala gote 'ena Kaiyapa nina totaliyao 'idi 'inapwana
sinabwana. 14 [a]Ta wate tauna Kaiyapa nina lowa me Yudia 'ieonedi 'aene
'ilobwenena be tai 'ebweuna 'ida mwawasa tomota yauyaudi manudi.
15 'Enega Yesu si'au'ewena ga 'ina tononoyao 'eluwa boda nidi
simuliyedi. Taudi tonono nidi Saimoni Pita be wate 'ebweu mali tonono,
tauna totaliya sinabwana gosiyana. 'Enega boda ma'enao silugu totaliya
sinabwana 'ina anuwaya. 16 Pita nigeya 'ilugulugu ta 'awa selabenaya
'itootoolo, 'enega tomuliya nina tauna totaliya sinabwana gosiyanana
'iapwesa ga 'awa 'ana to'ita'i'ita 'ebweu waine 'ieonena be 'aene Pita wate
'ida lugu. 'Enega waine nina 'itagwala ga Pita 'ilugu. 17 [b]Ta waine nina
Pita 'ienaidena, 'igwae, "'Oyo nai 'ebweu Yesu 'ana tomuliya, aga?"
Ta Pita 'ieyaseyase, 'igwae, "Yaa! 'Abo'agu nigeya."
18 Ta tuta nina 'ena, tuta gogai, 'enega toguinuwao be tolosaiyao kaiwe
simu'ena ga sisiyasiyata, ta Pita wate 'ilugu 'ediya ga ma'ediya sisiyasiyata.

Totaliya sinabwana Yesu 'ienaidena
(Madiu 26:59-66; Maki 14:55-64; Luke 22:66-71)

19 Ta totaliya sinabwana Yesu 'ienaidena 'aene yaisigedi 'ana tomuliyao
be wate to'ase 'ina e'ita 'ediya.
20 [c]'Enega Yesu 'ieonena, ga 'igwae, "'Abo'agu 'igu e'ita apwesaya
tomota 'ediya anuwa tapwalolo soladiya ta wate Anuwa Tabu solanaya,
'enega me Yudia maibo'adi tuta nina 'ena silugulugu ga ni'atu 'igu e'itao
sinonodi, manuna nigeya 'ediyega yada e'ita kwaiya. 21 Ta to'ase 'alena
ga 'enega 'eguya waenaenaida, ta esi taudi 'igu ona sinonona 'ediya wada
enaida. Manuna to'ase 'igu ona 'ediya ni'atu simwalamwalatoni."
22 Tuta nina Yesu 'ina e'isao 'isimanediya gete nadigega, 'enega 'ebweu
tolosaiya selabenaya 'itootoolo nimanega Yesu 'i'au'ase'asena, ga 'ena
'igwae, "Yaita sana 'oyo 'uonaona oopa'ala totaliya sinabwana 'enaya?"
23 Ta Yesu tai nina 'ina ona 'ie'isena ga 'igwae, "'Abo 'unuwena 'igu ona
nigeya palupaluna 'uda simana apwesa to'ase 'igu onagesi. Ta 'abo 'igu
ona palupaluna, to'ase 'alena ga 'enega 'usapigu?"

---

[z] **18:11** Md 26:39 [a] **18:14** Yo 11:49-51 [b] **18:17** Yo 13:38 [c] **18:20** Md 26:55; Yo 7:26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 'Enega Anasa Yesu 'ietunena, ga ma 'ana yona tolosaiyao sitauyena
totaliya sinabwana Kaiyapa 'enaya.

Pita 'ieyaseyase limana
(Madiu 26:71-75; Maki 14:69-72; Luke 22:58-62)

25 Ta Pita tuga 'etamo ma'ediya sisiyasiyata, 'enega sienaidena, sigwae,
"'Oyo gete tai nina 'ana tomuliya 'ebweu, aga?"
Ta Pita wate 'ieyaseyase ga 'igwae, "Yaa! 'Abo'agu nigeya."
26 [d]'Enega 'ebweu totaliya sinabwana 'ina toguinuwa, tai nina tenana
lowa Pita 'i'upwayaulena 'ina susuyega, Pita 'ieonena, 'igwae, "'Oyo nai
wate Yesu ma'iyayao bagulaya ya'itemi, aga?"
27 [e]Ta Pita wate 'ieyaseyase limana, ga gete 'ena kakaleko 'igwane.

Yesu 'ana etala Pailato matanaya
(Madiu 27:1-2, 11-14; Maki 15:1-5; Luke 23:1-5)

28 'Enega Yesu Kaiyapa 'ina anuwega si'au'ewena ga sitauyena toloina
sinabwana Pailato 'ina anuwaya. Ta ni'atu tomwa 'iulisina, 'enega nigeya
sawesawediya be me Yudia nidi silulugu Pailato 'ina anuwaya, manuna to tuta
'ena Ataona masulina sida 'ani geya'abo me Loma 'idi anuwa 'ediya silugulugu.
Nate 'idi tabu sinabwana. 29 Nate 'alena ga 'enega Pailato 'iapwesa 'ediya ta
'ienaidedi, 'igwae, "To'ase 'imi e'ewa tai gete manuna? Wada eonagu."
30 'Enega me Yudia nidi sigwae, "'Eguma tai gete nigeya toto'umalina
geya'abo 'a'au'ewenama 'emuya."
31 [f]Ta Pailato wate 'ediya 'iona, "Bobo'ana 'eguma watauye be 'omi
taumi 'imi loinega waetalae."
Ta me Yudia nidi sigwae, "'Abo'ama nigeya 'ama tagwala be tai 'ina
mwawasa manuna 'ada loina." 32 [g]Ta ona getedi 'ina mwawasa manuna
ni'atu Yesu lowa 'igimi simanedi, be 'enega tuta gete 'ida apwesa.
33 'Enega Pailato 'ilugu limana 'ina anuwaya ga Yesu 'ibwauyena ta tauna
wate 'ilugu 'enaya; 'enega 'ienaidena, 'igwae, "'Oyo me Yudia 'idi kini?"
34 Ta Yesu wate 'iona, "Gete 'oyo 'imu nuwenuwega 'uenaidegu? Nai
tomota 'awadiyega 'unonona 'aene 'abo'agu me Yudia 'idi kini?"
35 'Enega Pailato 'igwae, "'Abo'agu nigeya goma Yudiagu! Ta 'oyo tauyo
'imu tomotaiyao ta wate totaliyao si'au'ewemuma 'eguya. To'ase sana
'imu to'umalina?"
36 Ta Yesu 'iona, "'Igu 'ebeloina nigeya gete bale'uya. 'Eguma nadigega,
'igu 'ali'eiyao sida losaiya manugu be geya'abo me Yudia sigiyagiyaigu.
Ona'ai'aila, 'abo'agu nigeya 'igu 'ebeloina bada."
37 [h]'Enega Pailato 'ienaidena, 'igwae, "'Aene 'oyo 'ebweu kini, aga?"

---

[d] **18:26** Yo 18:1, 10 [e] **18:27** Yo 13:38 [f] **18:31** Yo 19:6-7 [g] **18:32** Yo 12:32-33
[h] **18:37** 1 Ti 6:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ta Yesu 'igwae, "'Oyo 'uona 'aene 'abo'agu 'ebweu kini, aga? Ta 'abo'agu tuga yatubuwa ga yamai bale'uya be 'aene yada etosimana ona palupaluna manuna, ta 'abo yaisigedi taudi ona palupaluna 'ina sena 'ena simiyami, taudi nate 'enagu 'ana tononoyao."

38 Ta Pailato wate 'ienaida, "Ona palupaluna to'ase?"

Pailato 'iloina Yesu 'ina mwawasa manuna
(Madiu 27:15-31; Maki 15:6-20; Luke 23:13-25)

'Enega Pailato 'iapwesa limana ga me Yudia nidi 'ediya 'igwae, "Nigeya 'ebweu 'ina loegesi yalobaloba. 39 Ta 'omi tuta yauna 'imi bubuna be 'aene Ataona Sagalina 'ana tuta 'ediya 'ebweu tomota yoniyonina ya'etoli'ami manumi. Mwa'adega nuwanuwami be me Yudia 'imi kini yada 'etoli'ami manumi?"

40 Ta maibo'adi silolagata ga 'enadi sinabwana 'enega sie'isena, sigwae, "Nigeya! Geya'abo tauna! Ta esi nuwanuwama Balaba 'uda 'etoli'ami."

Balaba tauna to'oae sinabwana.

19 1 'Enega Pailato Yesu 'i'au'ewena ga 'ina tolosaiyao 'i'ebwa'edi, ga balae metametana si'ewena ga 'enega Yesu sisapina sinabwana. 2 Ta wate tolosaiyao nidi kwakwakwala si'ewena ga 'ana peyaula siyonina, 'enega debanaya sisa'una. Ta wate 'oama esaesa si'ewena ga 'enega sie'oamena, 3 ga muliyega simai selabenaya ga 'ena sigwae, "Kamatoki, 'oyo me Yudia 'idi kini, aga?" Ta wate nimadiyega sisapina.

4 Ta Pailato 'iapwesa limanama ga boda 'ediya 'igwae, "Wa'ita tai nina gete ya'au'ewa apwesenama 'emiya, be wada mwalatoni 'aene nigeya 'ebweu 'ina loegesi yalobaloba."

5 'Enega Yesu ma 'ana peyaula ta wate ma 'ana 'oama esaesa 'iapwesama. Ta wate Pailato boda 'ediya 'iona, 'igwae, "Tai nina gete wa'ita."

6 Ta totaliyao 'idi 'inapwanao, ta wate 'idi toguinuwao, tuta nina Yesu si'itena, sibwau, sigwae, "Watutu epa'iye kelose 'enaya!"

Ga Pailato 'ediya 'iona, "Taumi wada tauye be wada tutu epa'iye, manuna 'abo'agu nigeya 'ebweu 'ina loegesi yalobaloba."

7 [i]Ta me Yudia nidi siona limana, sigwae, "'Ima loina nadigega be 'ida mwawasa, manuna 'ikabo 'aene tauna Yaubada natuna."

8 Ta ona gete Pailato 'inonona ga 'imatauta sinabwana. 9 [j]'Enega Yesu 'i'au'ewa limena 'ina anuwaya ga 'ienaidena, 'igwae, "'Oyo mane 'enega 'umai?" Ta Yesu nigeya 'ie'ie'isa.

10 'Enega Pailato wate 'ena 'iona, "Nigeya 'igu enaida 'ue'isai, aga? Ta 'uda mwalatonigu 'aene 'abo'agu ma igu loina be sida 'etoli'amiyo nai sida loemwawasiyo?"

11 [k]Ta Yesu 'igwae, "Nigeya 'ebweu wate 'imu loina 'eguya 'imiyami 'abo nigeya Yaubada 'emuya 'itagwatagwala. Ta 'uda mwalatoni 'aene

---

[i] **19:7** 1 Loi 24:16; Yo 5:18 [j] **19:9** Md 27:12; Lu 23:9 [k] **19:11** Yo 10:18; Gu 2:23; Lo 13:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tai nina 'itagwalegu 'imu loina 'enaya, tauna 'ina to'umalina sinabwa wawasae, ta 'oyo tupwana."

12 [l]Ta Pailato ona nina 'inonona ga nuwanuwana sinabwana be Yesu 'ida li'ami, ta me Yudia nidi geya nuwadi, 'enega sibwau toitoila, sigwae, "'Eguma tai nina 'uli'ami, 'oyo nigeya Sisa 'ana tolema, manuna tai nina 'iona 'aene tauna kini, 'enega tamwalatonina 'aene tauna Sisa 'ana talauwala."

13 Ta Pailato ni'atu 'idi ona 'inonodi, 'enega Yesu 'i'au'ewa apwesena ga Pailato nina 'imiyatowa 'ebeloina da'wa 'enaya. Sena nina me Yudia 'enadiyega sieesena Gabada. 14 Ta ni'atu 'asuoleole, be muliyega mali 'asiyataya Ataona masulina si'a'ani.

'Enega Pailato me Yudia 'ieonedi, 'igwae, "Wa'ita 'imi kini gete."

15 Ta taudi sibwau, "Watauye be watutu epa'iye kelose 'ena."

'Enega Pailato wate 'ediya 'ienaida, "Mwa'adega 'imi kini tauna, ta 'aene 'ada loemwawasi?" Ta totaliya sinabwadi 'ina ona sie'isena, sigwae, "'Ima kini tuga Sisa namo.

16 'Enega Pailato 'ediya 'itagwala be 'aene Yesu sida tutu epa'iye kelose 'enaya.

Yesu situtu epa'iyena kelose 'enaya
(Madiu 27:32-44; Maki 15:21-32; Luke 23:26-43)

17 'Enega tolosaiyao nidi Yesu sigiyaina ga sitauyena. Yesu tauna 'ana kelose 'i'aalina ga ma'enao sitauya 'ebweu sena 'ena, 'ana esana 'Bulubulu', 'ena Yudia nate Goligota. 18 Ga gote 'ena situtu epa'iyena 'ana kelose 'ena. Ta tai 'eluwa wate situtu epa'iyedi ga sietoolodi, 'ebweu 'atainega ta 'ebweu gegeuminega, ta Yesu gamwagamwanidiya. 19 Pailato 'ebweu pwepwai ni'atu 'i'etoladina ga kelose debanaya sigiepa'iyena, 'ana 'etoladi nadigega 'igwae, "Me Yudia 'idi kini gete, tauna Yesu goma Nasaleta." 20 Ta sena nina 'ena Yesu sigiekelosenaya nigeya 'edasola Yelusalema 'enega, 'enega me Yudia yaudi 'etoladi nina sisawena, manuna 'enana 'etoi 'ediyega si'etoladina, 'ena Yudia be 'ena Loma, ta wate 'ena Gilisi.

21 'Enega totaliyao 'idi 'inapwanao simai ga Pailato 'enaya sigwae, "'Inapwana, to'ase manuna 'u'etoladina 'aene me Yudia 'idi kini? Ta esi 'u'etoladi be 'uda gwae, 'Tai gete 'iona 'aene tauna me Yudia 'idi kini.' "

22 Ga Pailato 'ediya 'iona, 'igwae, "Geya'abo yasa'usa'u gelase. Tuwa tuga nadigega 'imiyami."

23-24 [m]'Enega tolosaiyao nidi site ata taudi Yesu sigiekelosenaya, ga 'ana 'oamao si'ewedi ga sieguyaiyedi taudimo 'ediya. Ta 'ana tala'apwala si'ewena ta taudimo 'ediya sigwae, "Geya'abo tasabusabui, manuna 'oama sinabwana ta bababana, ta nigeya 'ebweu wate 'ana tubwemo. 'Enega

---

[l] **19:12** Lu 23:2; Gu 17:7 [m] **19:23-24** Sam 22:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nai 'ebweu esaesasala 'enega tada ulaesinuwa, be 'abo yaita 'inunugana tauna tala'apwala nina 'ida 'ewa."

Gete 'enega be Buki Tabu 'ina simana 'ida apwesa 'ai'aila, manuna 'igwae, "'Agu 'oamao sieguyaiyedi, ta 'agu tala'apwala manuna siulaesinuwa."

'Enega tolosaiyao nidi nadigega siguinuwena.

25 Ta Yesu 'ana kelose selabenaya iine site ata sitootoolo, nate taudi Yesu sinana matasina ta wate mali Meli tauna Kilopa mwanena, ta wate Meli Magidala. 26 Gote 'ena Yesu 'isanamwa'uta ga sinana be iine nidi ma'enao 'i'itedi, ta wate 'ina tonono nina gosiya 'ai'ailina 'i'itena. 'Enega sinana 'ena 'igwae, "Sinagu, tai nate natuyo."

27 Ta wate tai nina 'ena 'igwae, "Gosiyagu, nate sinayo." Gote 'ena Yesu 'ina mwawasa mulinaya tai nina Yesu sinana 'i'au'ewena 'ina 'asaya ga 'i'ita'i'isina.

Yesu 'ina mwawasa

(Madiu 27:45-56; Maki 15:33-41; Luke 23:44-49)

28 [n]Gete 'ena Yesu 'imwalatonina 'aene yage yauyaudi ni'atu 'ilosalonidi, 'enega 'igwae, "Tona'agu 'iyapasa". Be ona gete 'enega Buki Tabu 'ina simana 'ida apwesa 'ai'aila. 29 [o]Sena nina 'ena oine mayumayuyuna makeigana sisa'una, 'enega balou si'ewena ga bwasi nina 'ena siepwasena, ga 'ebweu kaiwe 'ana esana isopa matanaya sibadiyena, ga sie'etotu'eyena Yesu 'awanaya, ta 'enega 'isokuku.

30 [p]Ta muliyega Yesu 'igwae, "Ni'atu." 'Enega 'otona 'i'eno'una, ga yawasina 'igumwala.

Yesu lesulesuna sibadina

31 [q]'Enega me Yudia 'adi toanuganao nidi sitauya Pailato 'ena, ga sisida 'abo sawesawenaya 'ida tagwaledi be tomotai nidi kelose 'ediya situtu epa'iyediya 'aedi sida lasadi be sida mwawasa manini, be 'enega 'adi keloseyega sida 'aala mwa'utedi, manuna ni'atu simwalatonina 'aene 'idi 'asiyata sinabwana selabenaya be 'ena siapwesa, 'enega geya nuwadi be tomotai nidi sida miyami kelose 'ediya 'idi Sabate nina 'ena. 32 'Enega Pailato 'itagwala, ga 'aidi tolosaiyao 'ietunedi kelose nidi 'ediya, ga tai 'ebweuna 'aena sigimi lasena ga 'imwawasa, 'enega wate mali tai 'aena silasena ga 'imwawasa. 33 Ta wate simai Yesu 'ena ga si'itena tauna ni'atu 'imwawasa, 'enega nigeya 'aena silasalasadi. 34 Ta tolosaiya 'ebweu gita 'igilagasina ga Yesu lesulesunaya 'ibadina, ga lala be bwasi sidau.

35 [r]'Abo'agu 'ana tomuliya 'ebweu ga mataguyega ya'itena, 'enega gete manuna yaonaona 'emiya, be ona 'ai'aila nidi getedi wada mwalatonidi

---

[n] **19:28** Sam 22:15 [o] **19:29** Sam 69:21 [p] **19:30** Yo 4:34 [q] **19:31** 2 Loi 21:22-23
[r] **19:35** Yo 21:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be 'enega wada emisa. 36 [s]Yage nidi gete ni'atu siapwesa be 'enega Buki Tabu 'ina simana 'ida apwesa, tuta nina 'igwae,

"Geya'abo sa'i lulunao silasalasadi."

37 [t]Ta wate Buki Tabu nina 'ebweu 'ina simana 'igwae,

"Tai nina sibadinaya ma'etamo siduneye."

Yesu 'ana sa'u'ali'ali

(Madiu 27:57-61; Maki 15:42-47; Luke 23:50-56)

38 [u]Ga yage getedi sigumwala, ga tai 'ebweu 'imai, ga Yesu kokowana Pailato 'ena 'isidena. Tai nina goma Alimatia 'ana esana Yosepa, ta wate tauna 'ebweu Yesu 'ana tomuliya kwaikwaiyina, manuna me Yudia 'idi toanuganao 'imatautedi.

'Enega Pailato 'itagwala, ga Yosepa 'imai ga Yesu kokowana 'igita'ina, ga 'isa'u mwa'utena ga 'i'ewena. 39 [v]Ta Nikodimo wate 'imai ga Yosepa 'ilemena. Tauna Nikodimo nina lowa Yesu 'ena 'itauya boiboiya ga si'awagwae. Nikodimo bunama sinabwana ta mwauna 'ime'ena, 'ana mwau nadigega tai 'ana mwau, ta bunama nina solanaya mulo ta aloe si'einisina. 40 'Enega tomotai nidi 'eluwa Yesu kokowana si'ewena ga bunama nina 'enega sibunamina, ta kaleko wakewakekena ta dudulana si'ewena ga bunama nina 'ana tupwa Yesu kokowana ma'iyana sinugwena, nadigega tuga me Yudia 'idi sa'u'ali'ali be 'idi gibubuna kokowa manudi.

41 Ta Yesu 'ina 'ebe mwawasa nina selabenaya 'ebweu 'o'ai, ta 'o'ai nina 'enaya 'ebweu 'ali'ali auwauna 'imiyami, ta 'enaya nigeya 'ebweu kokowa sida sa'una. 42 'Enega 'ali'ali nina 'enaya Yesu kokowana sisa'una, manuna selabenaya, ta wate me Yudia 'idi Sabate 'iloselabena.

Yesu 'ina toolo limana

(Madiu 28:1-8; Maki 16:1-8; Luke 24:1-12)

20 1 Ta ni'atu wiki 'ana gimi'asiyata 'imai ga gonamapumapuya Meli Magidala 'imai 'ali'aliya ga 'ana 'auboda gulewa 'i'itena 'ali'ali 'awanega ni'atu sipuli ilena.

2 [w]'Enega 'ipili ga Yesu 'ina tononoyao 'ediya 'iona, 'igwae, "Ni'atu 'Inapwana si'ewa apwesena 'ali'aliyega, ta mwa'o nai sisa'una." Tonono nidi Saimoni Pita be Yesu gosiya 'ai'ailina.

3 'Enega siteluwa nidi sitoolo ga sitauya 'ali'aliya, 4 ta 'idi tauya 'enaya sipilipili, ga Yesu gosiya 'ai'ailina 'ipili waiwai ga 'inugana 'ali'aliya, 5 ga 'ali'ali 'ena 'ikopu sanalugu ga kaleko daisidimo 'i'itedi simiyami, ta nigeya 'ilugulugu 'ali'ali solanaya.

6 'Enega Saimoni Pita wate mulinega 'ipilima ga palupaluna 'ilugu 'ali'ali solanaya, ga tauna wate kaleko nidi 'eluwa 'i'itedi, 7 'ebweu debana

---

[s] **19:36** Sia 12:46 [t] **19:37** Et 1:7 [u] **19:38** Yo 7:13 [v] **19:39** Yo 3:1-2 [w] **20:2** Yo 13:32

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ana wadu ta wate oona maibo'ana 'ana wadu, ta debana 'ana wadu nina tuwa tuga 'etamo paipaimina 'i'itena, tupwana 'imiya dumaduma oona 'ana wadu 'enega.

8 Ta muliyega tai nina tauna 'ali'aliya 'igimiapwesa 'ilugu Pita 'ena, ga tauna wate kaleko nidi 'i'itedi ga 'i'awa 'ai'aila. 9 [x]Ta esi nigeya sinuwanuwa sabwaleni Buki Tabu 'ina simana nina 'igwae, 'To'etoseyana nina mwawasega 'ida toolo limana.' 10 Gote 'enega tonono nidi siila 'idi anuwaya.

Yesu 'ina apwesa Meli Magidala 'ena
(Madiu 28:9-10; Maki 16:9-11)

11 Ta Meli nina taunamo 'ali'ali selabenaya 'itootoolo ta 'idedo, 'enega tuwa tuga ma ina dedoi 'ali'ali nina 'ena 'ikopu sanalugu, 12 ga aniloseyao 'eluwa 'i'itedi, 'adi 'oamao wakewakekedi Yesu 'ina 'ebe'eno 'ena simiyatowa, 'ebweu debanega ta 'ebweu 'aenega.

13 'Enega siteluwa nidi Meli sieonena, sigwae, "To'ase manuna 'udedoi?"

Ga 'ieonedi, "'Igu 'Inapwana 'ali'aliyega si'ewa apwesena ga nigeya yamwalamwalatoni mane 'ena sisa'una."

14 [y]Ta 'ina ona gete mulinaya 'isanaila, ga Yesu 'i'itena selabenaya 'itootoolo, ta nigeya 'imwalamwalatoni 'aene tauna Yesu.

15 Ta Yesu Meli 'ienaidena, 'igwae, "Waine, to'ase manuna 'udedoi? Ta yaita 'u'ebe'ebese?"

Ta Meli 'ina nuwanuwa 'aene bagula nina 'ana to'ita'i'ita, 'enega 'ena 'igwae, "'Inapwana, 'eguma 'oyo 'u'aala apwesena, 'uda eonagu mane 'ena 'usa'una, be yada 'ewalima."

16 'Enega Yesu Meli 'ana esana 'i'inanena, 'igwae, "Meli!" ta Meli 'isanasakowasi ga 'ena 'igwae, "Labonai!" Me Yudia 'enadi nate 'ana gibui "'Ena'i."

17 [z]Ta Yesu wate 'ieonena, 'igwae, "Geya'abo 'ugitogitoogu, manuna 'etamo nigeya yatu'etu'e Tamagu 'ena. Ta 'utatauya be tasigwao 'ueonadi 'aene 'abo'agu 'iabe yatutu'e Tamagu 'enaya, 'omi wate Tamami, ta 'igu Yaubada ta wate 'omi 'imi Yaubada."

18 'Enega Meli Magidala 'itauya ta tononoyao 'ediya 'isimana, 'igwae, "'Inapwana ni'atu ya'itena." Ta wate Yesu 'ina ona 'enaya 'isimana apwesedi tonono nidi 'ediya.

Yesu 'ina apwesa 'ina tononoyao 'ediya
(Madiu 28:16-20; Maki 16:14-18; Luke 24:36-49)

19 Ta ni'atu wiki 'ana gimi'asiyata nina 'asuinuwanuwaya, Yesu 'ina tononoyao anuwa 'ebweu 'ena silugu, ga 'awa sigibodena, ta

---

[x] **20:9** Gu 2:24-32 [y] **20:14** Lu 24:16; Yo 21:4 [z] **20:17** Ib 2:11-12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

solanaya simiyami, ma idi matauta me Yudia manudi. 'Enega Yesu
'imai ga gamwagamwanidiya 'itoolo, ga 'ediya 'igwae, “Geya'abo
wamatamatauta.” 20 [a]Ta muliyega nimana be lesulesuna 'ie'itedi, ga
tononoyao sigwausowala manuna 'idi 'Inapwana ni'atu si'itena.
21 [b]Ta Yesu wate 'ediya 'igwae, “Geya'abo wamatamatauta. Tamagu
tauna 'ietuneguma, ta 'abo'agu wate nadigega yada etunemi.”
22 Ta 'ina ona mulinaya ga yawasina 'imu'ebalena 'ediya ta wate
'ediya 'iona, “Yaluyaluwa Tabuna wa'ewa, 23 be 'abo tomotai 'idi
to'umalinao wanuwataudi Yaubada wate 'inuwataudi, ta 'eguma nigeya
wanuwanuwataudi 'ediya tuga sida miyami.”

Tomasi 'ina 'awakabokabo

24 [c]Ta Tomasi tauna 'ebweuna tononoyao site tuwelo 'ediyega, ta 'ana
esana 'eluwena Didiluwaluwa. Tomasi nina nigeya gosenao ma'edi tuta
nina Yesu 'imai. 'Enega muliyega Tomasi 'imai ga gosenao 'ena sisimana,
sigwae, “'Ida 'Inapwana ni'atu 'a'itena.”
25 Ga tauna 'iona, 'igwae, “Yee! Nate tuga kabo, ta esi 'abo'agu 'eguma
nimana kainumuyega situtu epa'iyedi 'awa'iya'iyaena ya'itadi be yagitoodi,
ta wate lesulesunana sibadina 'ena nimagu yasa'uluguyei, be 'enega
yaemisemi.”
26 Ta ni'atu wiki 'ebweuna 'igumwala, ga wate tonono nidi anuwa nina
'ena siegogona limana ga solanaya simiyami, Tomasi nina ma'ediya,
ta 'awa sigibodedi. 'Enega Yesu wate 'iapwesa ga gamwagamwanidiya
'itoolo, ga 'ediya 'igwae, “Geya'abo wamatamatauta.”
27 Ta Tomasi 'ena 'iona, “Gete nimagu, 'u'ita, be nimayo 'uda sa'udi
we'iwe'iyaya nidi 'ediya, ta wate nimayo 'uda sa'uluguye lesulesuguya, be
'enega 'uda emisegu, ta esi geya'abo 'u'awa'awa kabokabo.”
28 'Enega Tomasi 'igwae, “'Oyo 'igu 'Inapwana ta 'igu Yaubada.”
29 [d]Ta Yesu 'ieonena, 'igwae, “Tomasi, ni'atu 'u'itegu 'enega
'uemisegu, aga? Ta 'uda mwalatoni 'aene yaisigedi taudi nigeya
si'ita'itagu ta tuwa tuga siemiemisegu, taudi tuta yauna ma idi
gwausowala.”

Buki gete 'ana 'etoladi manuna

30 [e]Yesu ni'atu we'iwe'iyaya yaudi 'iguinuwedi 'ana tomuliyao
matadiya. Maibo'adi nigeya ya'eto'etoladidi buki gete 'ena, 31 [f]ta tuwa
tuga pu'epu'edimo ya'etoladidi be wada sawadi be wada mwalatoni be
wate Yesu wada emise 'aene tauna To'etoseyana nina, Yaubada natuna,
be 'enega Yesu 'ana esanega yawasimi ataya wada 'ewa.

---

[a] **20:20** Yo 19:34, 16:22; 1 Yo 1:1 [b] **20:21** Yo 17:18 [c] **20:24** Yo 11:16, 14:5
[d] **20:29** 1 Pi 1:8 [e] **20:30** Yo 21:25 [f] **20:31** Yo 3:15; 1 Yo 5:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'ina apwesa 'ina tononoyao tuwelo 'ediya

21 1 (1,14) Ni'atu Yesu maluwa tauna 'ie'itaena 'ina tononoyao
'ediya, ta wate gete 'etonina 'ina apwesa 'ediya, ta gete tuga
tononoyao sigomagomana Ola Taibilia 'ena, ga 'iapwesa 'ediya.
2 Gete nadigega 'ina apwesa 'ediya. Ta tononoyao nidi getedi Saimoni
Pita be Tomasi, tauna sieesena Didiluwaluwa, be Nataniela, tauna 'ina
'asa Kena, nate Galili solanaya, ta wate Sebedi natunao, be wate 'eluwa
tononoyao ma'ediyao.
3 Gote 'ena Saimoni Pita tonono nidi 'ediya 'iona, 'igwae, "Gosegwao,
nai yatatauya be yagogomana."
Ta wate sigwae, "O, bobo'ana, tawai."
Ga maibo'adi waga sigeluna ga sineya, ta boiboi nina gote 'ena
sigomagomana ga silomasalina, ta nigeya 'ebweu iyana si'ona'ona. 4 Ta
ni'atu tomwa 'iulisina ga tononoyao Yesu si'itena le'awaya 'itootoolo, ta
nigeya simwalamwalatoni 'aene tauna Yesu.
5 *g* 'Enega Yesu 'ediya 'igwae, "Tasigwao, 'eisa iyana wa'onedi?"
Ga sigwae, "Kakae."
6 *h* Ta wate 'ediya 'igwae, "Gomana wayauye waga 'atainega be iyana
wa'onadi." 'Enega 'idi gomana siyauyena ga iyana yau wawasae si'onedi,
ga nigeya sawesawediya be gomana si'abi.
7 Gote 'ena Yesu 'ina tonono nina tauna gosiya 'ai'ailina Pita 'ena 'iona,
'igwae, "Gosiyagu, gote tauna 'ida 'Inapwana nina."
'Enega Saimoni Pita 'inonona 'aene 'idi 'Inapwana nina, ga 'ana 'oama
'i'otena, manuna bwala daisinamo 'igomagomana, 'enega 'isobu ni'uya.
8 Ta Yesu 'ina tononoyao maibo'adi sineyama ga gomana ma iyanidi
wagega silisinama, ga sisuya dabalaya, manuna le'awa nigeya 'edasola.
9 Ta ni'atu tonono nidi dabalaya sisuya ga kalikau 'enaya si'itena iyana be
beledi 'isa'u baledi."
10 Ga Yesu wate 'ediya 'igwae, "'Eisa wate 'ami iyana nidi wame'edi be
tasa'u baledi?"
11 Ta Saimoni Pita waga 'ena 'igelu ga gomana dabalaya 'i'abi lagaena,
ta gomana nina iyana maibo'ana 'imaa 'ai'aila, ga 'ana maibo'ana
nadigega analedi be pipiti tili, ta wate sinabwadi, ta gomana nigeya
'i'esa'esabu.
12 Ga Yesu 'ediya 'igwae, "Wamai be wadinagwala." 'Enega
simwalatonina 'aene tauna tuga 'idi 'Inapwana nina, ta nigeya
'ebweu yaita 'ediyega 'ida enaida 'aene, "Yaita 'oyo?" manuna ni'atu
simwalamwalatoni. 13 'Enega Yesu 'inao ga beledi be iyana 'i'ewedi ga
'ina tononoyao 'i'ebwa'edi. 14 *i* (-)

---

g **21:5** Lu 24:41 h **21:6** Lu 5:4-7 i **21:14** Yo 20:19, 26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu be Pita 'idi eonaona

15 [j]Ta 'idi loepa'ala mulinaya, Yesu Saimoni Pita 'ienaidena, 'igwae, "Saimoni 'oyo Yoni natuna, 'imu oboboma sinabwana 'eguya, ta taudi getedi tupwana, aga?"

Ga Pita 'igwae, "'Inapwana ni'atu 'umwalamwalatonigu 'aene yaobobomemu."

Ta Yesu 'iona, "'Igu lamiyao 'uda 'ita'i'isidi."

16 [k]Ta Yesu wate 'ieona limena ga 'igwae, "Saimoni 'oyo Yoni natuna, 'uobobomeguya?"

Ga Pita 'igwae, "O, ni'atu 'umwalamwalatonigu 'aene yaobobomemu."

'Enega Yesu 'iona, "'Igu sipiyao 'u'ita'i'isidi."

17 Ta Yesu wate 'ina ona 'etonina Pita 'ena 'igwae, "Saimoni, 'oyo Yoni natuna, 'uobobomeguya?"

Ga gote 'ena Pita nuwana 'imwau, manuna Yesu 'ienaenaida matoi 'enaya, 'igwae, "'Uobobomeguya?"

Ta Pita 'iona limana ga 'ena 'igwae, "'Inapwana yage yauyauna 'umwalamwalatonidi, 'enega 'umwalatonigu 'aene yaobobomemu."

Ga Yesu wate 'ena 'iona, 'igwae, "'Igu sipiyao 'u'ita'i'isidi. 18 [l]Ta yaona 'ai'aila 'emuya 'aene 'imu tuta gwama 'ena, tauyo 'amu 'oama 'u'ote'ote be to sena 'ena nuwanuwayo be 'utatauya 'uda tauya tuga, ta 'abo tuta nina 'ue'ina'inapwanaya nimayo 'uda yasitoto be mali tomota 'amu 'oama sida e'oteyo, be to sena nina 'ena geya nuwayo 'utatauya, sena nina 'ena sida tauyeyo." 19 Ona gete 'enega Yesu 'ili'ali'ama Pita 'ina mwawasa manuna, be 'ina mwawasa nina 'enega Yaubada 'ana esana 'ida giesinabwa. 'Enega Yesu wate Pita 'ena 'igwae, "'Uda muliyegu."

Yesu ma ina tononoyao 'idi eonaona gosedi Yoni manuna

20 [m]'Enega Pita 'isanaila, ga 'ebweu tonono nina Yesu gosiya 'ai'ailina 'i'itena, tauna 'e'ai 'ana tutaya Yesu selabenaya 'i'eno ilaila, ga 'ienaidena, 'igwae, "'Inapwana, yaita tauna 'amu tosipupu nina?" 21 Ga Pita tai nina 'i'itena, 'imulimuliyedi ga 'iona, "'Inapwana, tai gete mwa'adega 'ana loina?"

22 'Enega Yesu Pita 'ina ona 'ie'isena ga 'igwae. "'Abo nuwanuwagu be tauna 'ida miyami be 'ana laba yailama nate nigeya 'ebweu wate to'ase 'emuya, ta 'oyo tuga 'uda muliyegu."

23 Ta Yesu 'ina tononoyao 'ina ona gete sinonona, 'enega taudimo 'ediya sionaona manuna 'idi nuwanuwa 'aene tonono nina geya'abo 'imwawamwawasa. Ta Yesu gete nadigega nigeya 'ionaona'esa, ta esi 'igwae, "'Abo nuwanuwagu be tauna 'ida miyami be 'ana laba yailama, nate nigeya 'ebweu wate to'ase."

---

[j] **21:15** Md 26:33 [k] **21:16** 1 Pi 5:2 [l] **21:18-19** 2 Pi 1:14; Yo 13:36 [m] **21:20** Yo 13:23-25

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 [n]Tonono nina gete tauna yage gete manudi 'isimana ta wate tauna
ona nidi 'i'etoladidi tetela gete 'enaya, ga tamwalatonina to'ase 'isimanedi
ona 'ai'aila maibo'ana.
25 [o]Ta ona'ai'aila, Yesu 'ina guinuwa yau wawasae simiyami, ta 'abo
'ina guinuwao nidi maibo'adi ta'etoladidi, yanuwena bale'u maibo'ana
buki daisinamo, be geya'abo tetelina taloeloegumwali.

[n] **21:24** Yo 19:35 [o] **21:25** Yo 20:30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

YESU 'ANA TOSIMANAO 'IDI GUINUWA

Luke 'ina buki 'eluwena gete ga 'iemwasalina Yesu 'ina toololimana be 'ina tu'e galewaya manudi, ga muliyega Yaluyaluwa Tabuna 'iebusi ga 'ana tomuliyao 'igiewaiwaiyedi, 'enega siloguguya ta paisewa waiwaidi Yesu 'ana esanega siguinuwedi. 'Aina tapwalolo 'ana toanuganao sietalauwaledi, ta tuwa tuga siewaiwai ga tomota yau wawasae Yesu tetelina siemisena ga sibapitaiso.

Muliyega 'adi talauwala sinabwana, 'ana esana Saulo, 'inuwa'ebuni ga 'ietosimana Yesu manuna, ga 'isakosakowasi sena yaudi 'ediya, ta 'ilogulоguguya Yesu tetelina, ga 'ana laba me Yudia 'idi toanuganao Paulo nina siwasegigiyena ta nuwanuwadi siloemwawasi. Ta esi me Loma Paulo si'etoseyena, ga si'au'ewena Loma 'enaya sabi etala 'idi toloina sinabwana, Sisa, matanaya.

Paulo, tuta nina deliya 'imiyami, toekelasiyao 'idi letao 'i'etoladidi, nate me Epeso be me Pilipai be me Kolose 'idi letao, be Pilimoni 'ina leta, be wate Timoti 'ina leta 'eluwena.

Yesu 'ionaupaupa Yaluyaluwa Tabuna manuna

1 1 [a]Tiopilo ye, buki nina ya'etoladi nuganena solanaya Yesu 'ina
guinuwao be 'ina e'itao, 2 [b]tuta nina bale'uya 'imiyami 'ana laba
Yaubada 'i'au'ewa tu'eyena galewaya. Yesu nina 'ina mwawasa mulinaya,
mayawasina 'iapwesa 'ana tosimanao esiesinuwadi 'ediya, ga Yaluyaluwa
Tabuna 'ina waiwaiyega 'adi loina 'i'ebwa'edi. 3 [c]'Asiyata poti soladiya
'iapweapwesa 'ediya, ga 'ebe'ita yaudi 'ie'itedi, 'enega 'ina toololimana
si'awa 'ai'ailena, ta Yaubada 'ina loina manuna 'ie'itedi.

4 [d]'Etamo ma'ediya simiyami ta 'adi loina 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Geya'abo
Yelusalema wapilipilisine, ta esi Tamadai 'ina onaupaupa nina lowa
yaeonemiya manuna wayamwayamwa. 5 [e]Wanuwa'i'isi 'aene Yoni
bwasiyega 'igiebapitaisoemi, ta 'asiyata nigeya yauna simiyami be 'omi
'imi bapitaiso Yaluyaluwa Tabuna 'enega wada loba.”

---

[a] **1:1** Lu 1:1-4 [b] **1:2** Lu 24:49-51 [c] **1:3** Lu 24:36-45 [d] **1:4** Lu 24:49; Yo 14:16-17
[e] **1:5** Md 3:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu 'itu'e galewaya

6 'Ebweu tuta Yesu ma 'ina tononoyao simiya egogona, ta sienaida
'enaya, sigwae, "'Inapwana, sawesawenaya be gete tuga 'abo'ada me
Isileli 'uanuganeda be taudamo taloina limaneda?"
7 [f]Ta Yesu 'igwae, "Tamagu tauna 'iloiloina, ta nigeya sawesawenaya
be 'omi wamwalatoni to tuta 'ina loinao nidi 'ida guinuwedi. 8 [g]Ta
'omi esi ma'etamo Yaluyaluwa Tabuna 'imamai be 'igiewaiwaiyemi, be
manugu wada etosimana Yelusalema 'enaya, be Yudia ta Samelia 'asanao
maibo'adi 'ediya, be wate bale'u maibo'ana 'ediya."
9 Ni'atu 'ina ona getedi 'ilosalonidi, ga matadiyega Yesu si'itena 'itu'e
galewaya, ta pwana solanaya 'ikwaiya. 10 Ni'atu 'ipilisinedi, ta 'etamo
sidunedune galewaya, ga tai 'eluwa ma 'adi 'oama wakewakekedi
selabediya sitoolo, 11 [h]ga sigwae, "Me Galili ye, to'ase manuna
wadunedune galewaya? Yaubada ni'atu Yesu nina 'i'au'ewena galewaya,
ta ma'etamo 'imwa'uta limanama, be 'ina mwa'utama 'ana 'ita 'etamo
nadigega 'ina tu'e nina ni'a wa'itena."

Yudasa 'ana lopa'elu

12 'Enega 'oya 'ana esana Olibe 'enega siila ga sitauya Yelusalema,
nate nigeya 'edasola, nadigega tomota siadadana 'asiyata Sabate 'enaya.
13 Ga silugu 'idi anuwaya ga situ'e anuwa etaninaya, taudi Pita be Yoni
be Yemesa be Anidulu be Pilipi be Tomasi be Batolomiu be Madiu be
mali Yemesa (tauna Alipio natuna) be Saimoni (tauna lowa togewana
'ebeloina manuna) be Yudasa (tauna Yemesa natuna). 14 Maibo'adi getedi
'idi 'atetagwalega sisidasida Yaubada 'ena, iine ma'ediyao, be Meli, tauna
Yesu sinana, be Yesu tasinao wate ma'ediyao.
15 [i]Boda nidi 'adi yau nadigega wani analedi be tuweniti, ga 'ebweu
'asiyata 'enaya Pita gamwagamwanidiya 'itoolo ta 'ieonedi, 'igwae,
16-20 [j] [k]"Tasigwao, lowa Debida 'ina ona Yaluyaluwa Tabuna 'i'ebwa'ena
Yudasa manuna, ta Buki Tabu 'ena 'imiyami. Yudasa nina lowa ma'edai
taetosimana Yesu manuna, ta sa'i 'ida 'Inapwana 'isipupuyena ga
'i'ebwayaena Yesu 'ana talauwalao nimadiya. Ta 'ebweu wali Buki Tabu
solanaya Debida 'ina ona Yudasa manuna, gete nadigega 'igwae,
'Ina 'asa 'ida wabolebole, be geya'abo 'ebweu yaita tomota 'enaya 'ida
miyami.'
Ta wate 'igwae,
'Ana lopa'elu tauna 'ina paisewa 'ida 'ewa.'
'Enega 'ilobwenena be ona gete 'ana mwalatoi 'ai'aila 'ida apwesa."

---

[f] **1:7** Mk 13:32 [g] **1:8** Md 28:19; Gu 2:32, 5:32; Ep 3:16 [h] **1:11** Lu 21:27; Et 1:7
[i] **1:15-16** Sam 41:9 [j] **1:18** Md 27:3-10; Lu 22:22 [k] **1:20** Sam 69:25, 109:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita 'ina ona gete nadigega manuna Yudasa ni'atu 'imwawasa. Tauna lowa 'ina guinuwa to'umalina 'ana maisa 'enega bwa'a 'iegimwanena, ga bwa'a nina solanaya 'ibe'u sanamwa'uta, ga gamwana 'ilosabuyena, ta diyana maibo'ana 'iapwesa, ga tetelina me Yelusalema maibo'adi sinononaya, ga 'enadiyega bwa'a nina sieesena "Akelidama," ta 'ana mwalatoi "Bwa'a lala."

21 Ta wate Pita 'igwae, "'Enega Yudasa 'ana lopa'elu tada 'ebese, ta
'ilobwenena be tai nina lowa ma'edai tamiyamiyanaya tuta maibo'ana
22 Yesu 'ina bapitaiso Yoni 'enega ga 'ana laba 'ina tu'e galewaya, 'ina
sakowasi maibo'ana 'ediya, be tai nina ma'edai tada simana Yesu 'ina
toololimana manuna." 23 'Enega tai 'eluwa 'adi esanao sigilagasidi,
'ebweu Yosepa, tauna sieesena Basaba, tauna wate sieesena Yusito,
ta 'eluwena tai 'ana esana Mataya. 24 'Enega sisidasida Yaubada 'ena,
sigwae, "'Inapwana ye, 'oyo tomota maibo'ama 'ima nuwanuwa
'umwalamwalatonidi, 'enega 'imu esinuwa tai 'eluwa getedi 'ediyega
'ue'itae 'emaya 25 be Yudasa 'ana lopa'elu, be tauna 'ietoguinuwa be
'ietosimana Yesu manuna, manuna Yudasa paisewa nina 'ipilisinena
ga 'itauya tauna 'ina senaya." 26 'Enega siulaesinuwa[l] ga Mataya 'ana
esana 'inugana, 'enega tauna 'ilugu Yesu 'ana tosimanao site ilebeni nidi
ma'enao, ga ma'ediya siguinuwa.

Yaluyaluwa Tabuna 'ina mai

2 1 [m]Ga muliyega 'emasula 'ana esana Penitikosi 'ana 'asiyata 'enaya
Yesu 'ana toemisao maibo'adi ni'atu sideli egogonama, 2 ga anuwaya
simiyamiya, ta galewega 'ebweu dudu 'atuwa wediliya sinabwana
sinonona, ga 'idi anuwa solana nigeya sawesawenaya be 'ebweu wate
to'ase sida nono, 3 [n]ta 'ebweu yage si'itena 'ana 'ita kaiwe sabesabeluluna
nadigega, ga 'enega sabelulu nidi debadiya sitowa 'ebweuna 'ebweuna.
4 [o]'Enega maibo'adi Yaluyaluwa Tabuna 'iloemaedi, ta sie'ale ga mali
'enana be mali 'enana 'ediyega sionaona, nate Yaluyaluwa Tabuna 'ina
waiwaiyega.

5 Tuta gote 'enaya totapwalolo me Yudia mali esenega be mali esenega
ni'atu simai, ga Yelusalema 'ena simiyami, 6 ga dudu nina sinononaya ta
sideli egogonama, manuna maibo'adi taudi 'enadiyega 'ebweuna 'ebweuna
ona sinonona, 'enega nuwadi 'iowana sinabwana, 7 ga sigwae, "Mwa'adega,
taudi toona nidi maibo'adi me Galili aga? 8 Ta mwa'adega ga 'enega
maibo'ada tauda 'enadega sionaona, 9 'enana nidi nate Palitia, be Midia,
be Elama, be Mesopotemia 'ana tomiyanao, be Yudia, be Kapadosia, be
Ponito, be Esia, be 10 Piligia, be Pamipilia, be Itipita, be Libia senanao nidi

---

[l] **1:26** *ulaesinuwa:* 'Ebweu esasala siesaesasalena be 'abo yaita 'inugana esinuwa 'ida loba.
[m] **2:1** 2 Loi 16:9-11 [n] **2:3** Md 3:11; Yo 3:8 [o] **2:4** Yo 14:17; Gu 4:31, 10:44-46

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sailini solanaya simiyami, be taudi Lomega simai, 'aidi me Yudia, ta 'aidi
nigeya me Yudia ta esi 'ida tapwalolo 'ena sitagwaledi ma'ediyao, 11 [p]be
wate me Kiliti be me Alebia, ta maibo'ada tauda 'enada dumadumadi be
dumadumadi 'ediyega 'idi 'awagwae Yaubada 'ina guinuwao waiwaidi
manuna sionaona." 12 'Enega maibo'adi ma idi nuwaowana taudimo 'ediya
sigwaegwae, "To'ase 'alena ga 'idi guinuwa gete nadigega?" 13 Ta sa'i
gosediyao 'aidi sigwae, "Nai bwasi waiwaiyega siekabaleya."

14 Ta Pita gosenao site ilebeni ma'enao sitoolo, ga Pita 'ie'ale ga 'ediya
'iloguguya, 'igwae, "'Omi me Yudia be Yelusalema 'ana tomiyanao
maibo'ami 'igu ona wada nono, be wada nuwasabwalena, 15 'aene 'ima
guinuwa gete nigeya bwasi waiwaiyega, manuna ma'etamo gonagona,
nigeya numa ekabaleya 'ana tuta. 16 Ta esi yage gete lowa palopita Yoeli
'igimi simanena, 'iona, 17 [q]'Yaubada 'ina simana gete nadigega 'igwae,

"Ma'etamo tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya, yaluyaluwagu yada 'etosiwa
tomota maibo'adi 'ediya, be natumiyao me'olotodi nai mewainedi sida
loguguya, be 'imi tubuwauyao sida 'enomata'ita'ita, ta 'imi 'inapwanao
sida madawala. 18 Ona'ai'aila, tuta gote 'ena yaluyaluwagu yada siwa 'igu
toguinuwa me'olotodi be mewainedi 'ediya, be manugu sida loguguya.
19 Be 'igu guinuwao 'ebe nuwaowana yada e'itaedi galewaya tomota
'ediya, be wate edeedede bada bale'uya, nadigega lala be kaiwe sabelulu
be bwawa, 20 be sinala 'ida guguyoi, be nawalae 'ana 'ita 'ida elala, be
muliyega 'Inapwana 'ina 'asiyata 'ebe matauta 'ida apwesa. 21 'Enega
'abo yaisigedi 'Inapwana 'ana esanega sibwabwau 'enaya, 'ida 'etoseyedi
tuga." ' "

22 [r]'Pita wate 'ieonedi, 'igwae, "Me Isileli 'omi ona gete wada nono,
Yesu tauna goma Nasaleta manuna. Yesu nina matamiya Yaubada
'ie'itaena 'aene tauna 'ina toguinuwa nina, manuna Yesu 'ina guinuwa
waiwaidi ta 'ebe nuwaowana, Yaubada 'ina waiwaiyega 'iguinuwedi,
ta wamwalamwalatonidi manuna gamwagamwanimiya 'iguinuwedi.
23 [s]Yaubada lowaenei Yesu nina manuna 'iloina, ga to'ase bale'uya 'ida
loba Yaubada 'igimi mwalatonina, ta 'omi wasipupuyena, ga 'imi loinega
tomota to'umalidi kelose 'enaya siloemwawasina. 24 Ta Yaubada mwawasa
'ina sena mwauna 'enega 'i'etoseyena, ga 'igietoolo limena, manuna
nigeya sawesawenaya mwawasa 'ina senaya 'imiyaataya. 25 [t]Gete manuna
lowa Debida Yesu 'ina ona 'igimi simanena, 'igwae,

"'Inapwana ya'itena mataguya 'imiyaataya, ta 'ataiguya 'imiyami,
ta 'igiewaiwaiyegu be geya'abo yaneeneta. 26 'Enega yagwausowala
sinabwana ta yatuputupuna, be yanuwayaina 'aene geya'abo bwalagu
'ito'uto'umali.

---

[p] **2:11** Et 7:9 [q] **2:17-21** Ioe 2:28-32 [r] **2:22** Yo 3:2 [s] **2:23** Gu 4:27-28
[t] **2:25-28** Sam 16:8-11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27 'Abo'agu 'imu tai esiesinuwagu, 'enega geya'abo yaluyaluwagu
'usa'usa'u ataya tomwawasao 'idi 'asaya, nai bwalagu wate 'imwaulu.
28 Ta esi yawasi bobo'ana 'ina 'eda 'ue'itaena 'eguya. 'Enega matamuya
'uda giegwausowala ataegu.' "
29 [u]Ta Pita wate 'igwae, "Tasigwao, ona gete nigeya tubuda Debida
manuna, manuna Debida nina tamwalatonina 'aene lowaenei 'imwawasa
ga sisa'u 'ali'aliyena, ta gete tuga 'ana 'ali'ali nina bada 'imiyami. 30 [v]Ta
Debida nina palopita 'ebweu, ga Yaubada 'ina onaupaupa waiwaina
'enaya 'inuwa'i'isina 'aene ma'etamo Debida tubuna 'ebweuna Debida
nina 'ina 'ebeloina 'ida 'ewa Yaubada 'enega. 31 [w]'Enega To'etoseyana
nina 'ina toololimana 'igimi mwalatonina, ga 'ieonena 'aene geya'abo
tomwawasao yaluyaluwadi 'idi 'asa 'ena 'imiyamiya ataya, ta wate
bwalana geya'abo 'imwaumwaulu.
32 [x]"Gete Yesu nina ni'atu mwawasega Yaubada 'igietoolo limena, ga
'abo'ama maibo'ama 'a'itena. 33 'Enega Yaubada 'igitu'eyena ga tauna
'atainaya 'imiyami, ga tauna Yaluyaluwa Tabu nina Yaubada lowa
'iona upaupaena, ta gete tuga ni'atu 'i'ebwa'ema, 'enega guinuwa gete
wa'ita'itadi ta wanononodi, tauna 'enega simai.
34 [y]"Manuna Debida nigeya tauna 'ina tu'e galewaya manuna 'iona, ta
Yesu esi manuna 'iona, 'igwae, 'Yaubada ni'atu 'iona 'igu 'Inapwana 'ena,
"'Ataiguya 'uda miyatowa 35 be 'ana laba tuta nina 'amu talauwalao
yasa'u ebusiyedi 'aeyo 'ana 'ebesa'u 'ena." '
36 "Gete manuna me Isileli maibo'ami wada mwalatoni 'ai'aili 'aene
Yaubada Yesu ni'atu 'i'awa 'Inapwanaena be tauna To'etoseyana, tauna
Yesu nina ni'atu wagiekelosena."
37 [z]Tomota nidi Pita 'ina ona gete ni'atu sinonona, ga manuna
sinuwanuwa sinabwana, ga Pita magosenao 'ediya sienaida, sigwae,
"Tasimao, ni'atu 'aloegesi. Mwa'adega 'ada guinuwa'esa?"
38 'Enega Pita 'igwae, "'Imi guinuwa to'umalina 'ediyega wada
nuwa'ebuni, be maibo'ami To'etoseyana Yesu 'ana esanega 'ada
giebapitaisoemi, be 'imi to'umalinao 'ida nuwataudi, be wate Yaluyaluwa
Tabuna 'ida 'ebwa'emi. 39 [a]Manuna Yaubada 'ina onaupaupa nina 'aene
'omi manumi, be natumiyao wate manudi, be taudi 'edasolaya simiyami
manudi, yaisigedi taudi Yaubada 'ibwauyedi 'ena."
40 Ta Pita 'ina ona be 'ina loguguya yauna wate 'ediyega 'isimana, ga
'igwae, "Gosegwao, 'epata gete to'umalina 'enega wa'etoseyemi."
41 [b]'Enega 'asiyata nina 'ena 'aina tomota Pita 'ina ona sinonona ga
sibapitaiso, ta 'adi yau nadigega 'etoi tausani, 42 ga sitagwala 'ai'ailedi

---

[u] **2:29** 1 Kin 2:10; Gu 13:36 [v] **2:30** Sam 132:11 [w] **2:31** Sam 16:10 [x] **2:32-33** Gu 1:4, 8, 7:55-56; 1 Pi 3:22 [y] **2:34-35** Sam 110:1 [z] **2:37-38** Gu 16:30-33 [a] **2:39** Ep 2:12-13, 17
[b] **2:41** Gu 4:4, 5:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tosimanao nidi 'idi e'itao 'ediya, ta siegosigosiyana 'ai'ailedi, ta si'e'ai leleleya, ta wate sisidasida Yaubada 'ena.

Toekalesiyao 'idi bubuna

43 [c]Ta maibo'adi Yaubada si'amayabena, ta tosimanao 'idi guinuwao
'ebe nuwaowana ta edeedede yaudi siguinuwedi. 44 [d]Ta toemisao nidi
siegogonedima, ta 'idi gwegweyao sitagwaledi be 'aene tomota maibo'adi 'idi
gwegwe. 45 Be 'eguma 'idi 'ebeloina 'asaya simiyami siegimwaneyedi, be yage
nidi 'adi maisega sieguyaiyedi taudi nigeya 'idi gwegwemo 'ediya. 46 [e]'Enega
'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya ma idi 'atetagwala sitapwatapwalolo
Anuwa Tabu 'enaya, ta taudi 'idi anuwaya ma idi gwausowola si'e'ai egogona,
47 [f]ta Yaubada situputupu. Ta wate pwalu maibo'ana toemisao nidi si'awa
bobo'anedi. Ga 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya Yaubada 'aina tomota wate
'i'eto'etoseyedi, ga toekalesiyao 'adi yau 'isinasinabwa.

Tolopegoi sigie bobo'anena

3 1 Ga 'ebweu tuta 'asuinuwanuwaya, Pita Yoni ma'iyana silagalaga Anuwa
Tabu 'ena sabi sidasida, manuna nate sidasida 'ana tuta. 2 [g]Ta Anuwa
Tabu nina 'ana 'awa sieesena Kausala selabenaya, tolopegoi 'ebweu 'imiyami,
tauna 'ina tuta tubuwa 'enega ma ina lopegoi, 'enega gosenao 'asiyata 'ebweuna
'ebweuna 'ediya sime'eme'e 'awa nina 'ena be 'iesidasida 'ina mani nai 'ina
gwegwe manudi, Anuwa Tabu 'ana toluguyao 'ediya. 3 Ga tolopegoi nina Pita
be Yoni 'i'itedi 'iabe silulugu, 'enega lema manuna 'isida 'ediya. 4 'Enega Pita be
Yoni siduneyena, ga Pita 'igwae, "'Udunema." 5 'Enega tolopegoi nina 'iduneyedi
ma ina emisa 'aene to'ase 'iabe si'ebwa'e.

6 [h]Ta Pita 'igwae, "Nigeya 'ebweu wate 'igu manimo, ta oboboma nina 'eguya
'imiyami yada 'ebwa'eyo. To'etoseyana Yesu, tauna goma Nasaleta, 'ana esanega
yaloineyo be 'utoolo be 'utatauya." 7 Ga nima 'atainega 'igietoolona, ta 'ae
tubwenao sipa'ala, 8 ga 'ilosuyaena ta 'itoolo, ta 'enega 'itauya, ga ma'ediya silugu
Anuwa Tabu solanaya, ta tai nina 'ilosuyasuyae ta 'ituputupu Yaubada 'enaya.

9 'Enega boda si'itena tolopegoi nina 'itautauya ma ina lotuputupu
Yaubada 'ena, 10 ga si'inanena 'aene tolopegoi nina lowa Anuwa Tabu
'ana 'Awa Kausala selabenaya 'imiyami ta 'iesidasida 'ana lema manuna,
'enega silosuyaedi ta sinuwaowana 'ina bobo'ana limana manuna.

Pita 'ina loguguya

11 Tuta nina tai nina Pita be Yoni 'igiyaidi Anuwa Tabu papenaya, tauna
sieesena Solomoni 'ina 'aliupa, ga boda nidi ma idi nuwaowana sipili
egogona 'ediya.

---

[c] **2:43** Gu 5:11-12 [d] **2:44-45** Gu 4:32-35 [e] **2:46** Lu 24:53 [f] **2:47** Gu 6:7, 11:21, 24
[g] **3:2** Gu 14:8 [h] **3:6** Gu 3:16, 16:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 Ta Pita 'i'itedi, 'enega boda 'ieonedi, 'igwae, “Me Isileli 'omi, to'ase
manuna wanuwa owana ta waduneduneyema? Nigeya 'aene tauma 'ima
waiwaiyega nai 'ima bubuna 'esasena 'enega, tai gete 'agiebobo'anena ga
'itautauya, 13 [i]ta esi Yaubada 'ina waiwaiyega, tauna Ebelaamo be Aisake
be Yekobe 'idi Yaubada, ta tubudao 'idi Yaubada, ga ni'atu Yaubada 'ina
'ali'ei Yesu 'ana esana 'igitu'eyena, tauna lowa Pailato nuwanuwana
be 'ili'ami, ta 'omi waeyaseyaseyena, ga wa'awa to'umaliyena Pailato
matanaya. 14 Ona'ai'aila, Yesu tauna tai palupaluna ta 'esasena, ta
wae'idi'idiyena, ga tomota 'adi toloemwawasa 'ebweu nuwanuwami, ga
manuna Pailato 'ena wasidena. 15 [j]'Enega yawasi bobo'ana 'ana to'ebwaya
waloemwawasina, ta Yaubada tauna mwawasega 'igietoolo limena, ga
maibo'ama 'a'itena. 16 'Enega Yesu 'ana esanega tai gete ni'atu 'ibobo'ana
limana. Tai gete wa'itena ta wamwalatoninaya, ta Yesu 'ana esana
'iemisena, 'enega ni'atu matamiya 'ibobo'ana 'ai'aila, ta 'iewaiwai.

17 [k]“Tasigwao, yamwalatonimi 'aene 'imi emwagemwageyega Yesu
nina waloemwawasina, nadigega 'imi 'inapwanao. 18 [l]Ta wanuwa'i'isi
'aene Yaubada 'ina palopitao 'ediyega 'igimi simanena 'aene To'etoseyana
nina 'ina 'elouyao 'ida lobadi, 'enega ona nina 'ana 'ai'aila ni'atu
'iapwesa. 19 'Enega 'ilobwenemi be wanuwa'ebuni be 'imi loegesiyao
'ida 'ewayauledi, be 'ami lotoona bobo'ana wada loba 'Inapwana tauna
'enega, 20 be wate To'etoseyana nina, tauna 'igimi esinuwena, 'ida etune
'emiya, nate Yesu. 21 Tauna ni'atu galewaya 'itauya, be 'ida miyami 'ana
laba yage maibo'adi 'ida giepaepaludi, nadigega Yaubada 'ina palopitao
lowaenei sigimi simanena. 22 [m]Lowa Mosese wate 'ionaupaupa, 'igwae,

‘Ma'etamo 'ida 'Inapwana Yaubada 'emiyega 'ebweu tai 'ida gilagasi be
'iepalopita manumi,

nadigega 'abo'agu 'igilagasigu, be 'ina simana maibo'adi wada nonodi.
23 Be 'abo yaisigedi palopita nina 'ina ona siguitoyase Yaubada 'ida
gieto'umaliyedi, be 'ida 'ewayauledi 'ina tomotaiyao 'ediyega.’

24 Ta palopitao maibo'adi Samuwela 'enega ga taudi simuliyena 'ediya,
'idi onaupaupa 'ediyega sigimi simanena guinuwa nidi gete tuga manudi.
25 [n]Ta 'omi palopitao nidi tubumiyao. Ta wate onaoboboma nina Yaubada
tubudai Ebelaamo 'i'ebwa'ena, 'igwae,

‘'Oyo 'imu susuyega ma'etamo 'ebeloinao maibo'adi bale'uya 'idi 'ebe
gwausowala.’

'Enega onaoboboma nina 'omi wate manumi. 26 Ta Yaubada 'ina 'ali'ei
Yesu mwawasega 'igietoolo limena, ga 'omi me Yudia 'emiya 'igimi
etunenama, be 'ina oboboma 'emiya nate 'aene 'imi loegesiyao 'ediyega
wada nuwa'ebuni, ta mali bodao muliyega.”

---

[i] **3:13** Sia 3:15; Lu 23:13-25 [j] **3:15** Gu 2:32, 5:30 [k] **3:17** Lu 23:34 [l] **3:18** Lu 24:27
[m] **3:22-23** 2 Loi 18:15, 18-19 [n] **3:25** Nug 22:18; Ga 3:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita be Yoni 'idi etala

4 1 Ta 'etamo tuga sionaona pwalu 'ediya, ta totaliyao be Anuwa
Tabu 'ana tuilala sinabwana, be wate Sadusiyao simai, 2 ma idi
gamwasowala manuna Pita be Yoni pwaluyao sie'itedi 'aene Yesu
mwawasega 'itoolo limana. 3 [o]'Enega sigiyaidi ga deliya sisa'u luguyedi be
'aene tomwa 'iulisi be 'idi etala sida guinuwe, manuna ni'atu 'iboi. 4 [p]Ta
sa'i 'idi loguguya pwalu nidi ni'atu sinonona ga tupwana yaudi siemisa,
'enega toemisa maibo'adi 'oloto 'adi sawasawa nadigega paibi tausani.

5 Tomwa 'iulisina, ga 'idi toloinao be 'idi 'inapwanao be loina 'ana
toe'itao 6 ta wate Anasa, tauna totaliya sinabwana ma ina susuyao be ma
ina bodao, nate Kaiyapa be, Yoni be, Alekisana be, Yelusalema 'ena sideli
egogonama.

7 [q]'Enega Pita be Yoni gamwagamwanidiya sietoolodi, ga sienaidedi,
sigwae, "'Imi guinuwa gete yaita 'ina waiwaiyega, nai yaita 'ana esanega
waguinuwena?"

8 Ta Pita Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega 'ieonedi, 'igwae, "'Ima
toloinao be 'inapwanao ye, 9 nai 'ima etala batuwa 'alena manuna
tolopegoi 'alemena, be 'aene mwa'adega 'agiebobo'ana 'esena? 10 [r]'Enega
nuwanuwama 'omi be me Isileli maibo'ami wada mwalatoni 'aene tai
gete matamiya 'itootoolo 'ina bobo'ana Yesu Keliso 'enega, tauna goma
Nasaleta, kelose 'ena waloemwawasina, ta Yaubada 'igietoolo limena.
11 [s]Yesu nina 'atuwa 'ola, ta to'abi anuwa 'omi 'ola nina waguitoyasena, ta
esi ni'atu 'ie'ola nugana ga 'ola maibo'adi 'iloinedi. 12 [t]Ta nigeya 'ebweu
yaita sawesawenaya be 'i'etoseyeda. Nate namo Yesu. Ta nigeya 'ebweu
wate esana bale'uya 'imiyami be 'enega 'etoseyana tada loba."

13 Ga toloinao nidi si'itena Pita be Yoni 'idi 'atepatu, ta simwalatonina
'aene taudi tuga tomiya 'asa, ta 'ebe sikulu sinabwana 'ediya nigeya
silugulugu, 'enega sinuwaowana ta sinuwa'i'isina 'aene lowa Yesu
ma'ediya simiyami. 14 Ta wate tolopegoi nina ni'atu 'ibobo'ana si'itena
selabediya 'itootoolo, 'enega nigeya wate 'idi 'ebe onamo. 15 [u]Ta sietunedi
ga siapwesa be 'aene taudimo anuwaya sida loina, 'enega Pita be Yoni
siapwesa, ta toloinao nidi siloina, 16 ta sigwae, "Mwa'adega tada loina'esa
tai 'eluwa gete manudi, manuna Yelusalema 'ana tomiyanao maibo'adi
simwalamwalatoni 'aene we'iwe'iyaya sinabwana ni'atu siguinuwena,
ta nigeya sawesawedaya taeyaseyaseye. 17 [v]Nate namo tada too be tetela
gete tada gielosa'u, be geya'abo 'i'elelewana boda yauyaudi 'ediya, 'enega
tada loina pa'ala 'ediya be geya'abo wate Yesu 'ana esanega tomota 'ediya
siemwaemwasala." 18 'Enega sibwauyedima, ga silugu limana 'ediya,

---

[o] **4:3** Gu 5:18 [p] **4:4** Gu 2:41, 5:14 [q] **4:7-8** Md 10:19-20 [r] **4:10** Gu 3:6 [s] **4:11** 1 Pi 2:7
[t] **4:12** Yo 14:6 [u] **4:15-16** Yo 11:47 [v] **4:17-20** Gu 5:28-29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ga siloinedi be geya'abo wate Yesu 'ana esanega sionaona, nai sie'ie'ita tomota 'ediya.

19 Ta Pita be Yoni 'idi loina sie'isena, sigwae, "Mwa'adega 'ilobwenema be Yaubada matanaya tauna 'ina ona 'ena 'ada ematamatana, nai 'omi tuga 'imi ona 'ena 'ada ematamatana? Gete manuna wada nuwanuwa. 20 Ta 'abo'ama sa'i nigeya sawesawemaya be 'ima ona 'ilosa'u yage nidi 'a'itedi ta 'anonodi manudi."

21 'Enega si'ena pa'alidi ga muliyega sili'amidi. Manuna nigeya 'idi loegesi silobaloba be manuna e'isa mwauna sida 'ebwa'edi, ta sana boda maibo'adi Yaubada situpuna, 22 manuna tolopegoi nina 'ana yakwala poti be tupwana, ta ni'atu sigie bobo'anena. 'Enega toloinao pwalu simatautedi, ga nigeya 'ebweu to'ase siguiguinuwe Pita be Yoni 'ediya.

23 'Enega Pita be Yoni siapwesa ga gosediyao 'ediya sitauya, ga totaliyao sinabwadi be 'inapwanao 'idi ona sisimanedi. 24 Ta gosediyao sinonona maibo'ana, 'enega Yaubada 'ena siona leleleya, sigwae, "'Ima 'Inapwana ye, 'oyo galewa ta bale'u, ola ta yage maibo'adi soladiya simiyami 'umweluluidi, 25 [w]'enega 'imu 'ali'ei, nate tubuma Debida, Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega 'imu ona 'isimana apwesena, 'igwae,

'To'ase 'alena 'ebeloina yaudi 'Inapwana sieetalauwale, ta wate sinuwanuwa besobeso? 26 'Enega me bale'u 'idi kiniyao be toloinao sideli egogonama ga sigibubuna sabi losaiya 'Inapwana be 'ina Keliso 'ediya.'

27 [x]"Ona'ai'aila, 'asa gete solanaya sideli egogonama sabi losaiya 'imu 'ali'ei 'esasena ta esiesinuwana, tauna Yesu 'enaya, taudi tolosaiyao nidi nate Elodi, be Ponitio Pailato, be me Yudia, be wate taudi nigeya me Yudia, 28 [y]ga siguinuwena to'ase nadigega 'oyo 'imu nuwena lowa 'uloinena be sida guinuwe. 29 [z]'Inapwana ye, 'idi 'enapa'ala 'imu toguinuwao 'emaya geya'abo 'unoonodi, ta esi 'uda giewaiwaiyema be ma ima 'atepatu 'imu ona 'ada simana apwese. 30 Ta wate 'imu waiwaiyega tole'oasao 'uda giebobo'anedi, be 'imu 'ali'ei esiesinuwana, 'ana esana Yesu, 'enega we'iwe'iyayao be edeedede 'uda gieapwesedi."

31 [a]'Idi sidasida gete silosalonina, ga anuwa nina 'ena simiyamiya 'iloniu, ga maibo'adi Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega si'atepatu, ga Yaubada 'ina ona siona apwesena.

'Idi gwegwe sieguyaiyedi 'ebweuna 'ebweuna 'ediya

32 [b]Boda nidi Yesu siemisena, ta 'idi nuwanuwa maibo'ana leleleya, ta nigeya sida egewagewana be sida gwae, "'Igu yage gete, ta 'omi nigeya." Ta esi 'idi gwegwe maibo'adi sitagwaledi boda maibo'adi 'idi guinuwa manudi. 33 Ta wate 'Inapwana Yesu 'ana tosimanao nidi

---

[w] **4:25-26** Sam 2:1-2 [x] **4:27** Md 27:1-2 [y] **4:28** Gu 2:23 [z] **4:29** Ep 6:19 [a] **4:31** Gu 2:4
[b] **4:32** Gu 2:44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

siewaiwai wawasae 'ina toololimana 'ana simana manuna, ta maibo'adi sieoboobobomaa leleleya. 34 [c]Ta wate maibo'adi ma 'adi masula be ma 'adi 'oama, manuna toesaesao 'ediyega ni'atu 'idi bale'u be 'idi anuwao siegimwaneyedi, 35 ga 'adi maisa maibo'ana sime'edi ga si'ebwa'edi Yesu 'ana tosimanao 'ediya, ga taudi sieguyai yaisigedi simiyamwau 'ediya.

36 [d]Toesaesa 'ebweuna 'ediyega, 'ana esana Yosepa, ta 'ana esana auwauna tosimanao nidi si'ebwa'ena Banaba, nate 'ana mwalatoi "Togie'atepatu," tauna goma Saipilosi, ta Libai 'ina susu 'ebweu, 37 ga tauna 'ina tanowa 'iegimwaneyena, ga manena 'ime'ena ga 'i'ebwa'ena Yesu 'ana tosimanao 'ediya.

Ananayasi be Sapaila

5 1 Tai 'ebweu wate mamwanena 'idi tanowa siegimwaneyena, ga manena sime'ena. Tai nina 'ana esana Ananayasi ta mwanena Sapaila. 2 [e]Siteluwa nidi sitagwala ga 'aina mani sikwaiyena, ta 'ana tupwa namo Ananayasi 'ime'ena tosimanao nidi 'ediya. 3 [f]'Enega Pita 'ieonena, 'igwae, "Ananayasi, to'ase manuna Seitani nuwayo 'i'ewena ga tanowa 'ana maisa tupwana 'ukwaiyena? Nate 'imu kabo Yaluyaluwa Tabuna 'enaya. 4 Lowa nigeya 'uegimwaneye, tanowa nina 'oyo 'imu 'ebeloina, ta wate tuta nina 'uegimwaneyena, mani nina 'oyo 'imu 'ebeloina. Ta to'ase manuna 'atemuya 'unuwanuwa ga mani nina manuna 'ukabo? 'Imu kabo gete nigeya tomota 'emaya, ta esi Yaubada 'enaya."

5 Pita 'ina ona gete Ananayasi 'inonona ta 'ibe'u ga 'imwawasa. 'Enega tomota yaudi ale nina sinonona ga simatauta sinabwana. 6 Ga 'aina tubuwau simai ga kokowana kalekoega sinugwena ga si'aala apwesena ga sisa'u 'ali'aliyena.

7 Ta mwanena nigeya 'imwalamwalatoni, 'enega mulinaya 'iluguma anuwaya, 8 ta Pita 'ienaidena, 'igwae, "Sapaila, 'imi tanowa nina waegimwaneyenaya, 'eisa 'ana maisa wa'ewena? Nadigega mwaneyo 'ieonemaya, aga?"

Ta Sapaila nina 'igwae, "O, nadigega."

9 'Enega Pita 'igwae, "Mwa'adega ga wateluwa watagwala be watoo be 'aene 'Inapwana Yaluyaluwana wakaboe? 'Unono, mwaneyo 'ana tosa'u 'ali'aliyao siluguluguma be 'iabe si'aala apweseyo wate."

10 Ta Sapaila nina 'ibe'u manini Pita 'aenaya, ga 'imwawasa wate. 'Enega tubuwau nidi siluguma, ga si'itena ni'atu 'imwawasa, 'enega si'aala apwesena ga sisa'u 'ali'aliyena, mwanena selabenaya.

11 'Enega toekalesiyao maibo'adi simatauta sinabwana, ta yaisigedi ale nina sinonona simatauta wate.

---

[c] **4:34-35** Gu 2:25 [d] **4:36** Gu 11:22-26, 13:2-3 [e] **5:2** Gu 4:34-35 [f] **5:3** Yo 13:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Edeedede yaudi siguinuwedi

12 [g]Ta boda gamwagamwanidiya Yesu 'ana tosimanao nidi edeedede
be yage 'ebe nuwaowana yaudi siguinuwedi. Ta maibo'adi 'idi 'ebe
deliegogona Anuwa Tabu papena, tauna sieesena Solomoni 'ina 'aliupa.
13 Ta boda yaudi 'idi matautega nigeya silugulugu toemisao nidi
'ediya, ta tomota maibo'adi toekalesiyao si'amayabedi sinabwana, 14 ga
yau wawasae siemisa, ta 'enega silugu 'Inapwana 'ina bodao 'ediya,
me'olotodi be wate mewainedi. 15 'Enega wate tole'oasao si'au'ewedima
ma 'ebe'enodi ga sisa'udi Pita 'ina 'ebe tauyao 'ediya, be 'aene Pita
yauyaukwina 'enega 'ida giebobo'anedi. 16 [h]Wate 'asa nidi Yelusalema
selabenaya 'adi tomiyanao sideli egogonama, ga 'idi tole'oasao be
yaisigedi yaluyaluwa bi'iyao sigie le'oasidiya sime'edi ga maibo'adi sigie
bobo'anedi.

Yesu 'ana tosimanao deliya sisa'udi

17 [i]Ta totaliyao 'idi 'inapwana sinabwana be Sadusiyao 'idi boda
ma'enao sigamwasowala ta sie'ipi'ipiyedi, 18 'enega sitoolo ga Yesu 'ana
tosimanao nidi sigiyaidi, ga deliya sisa'udi.
19 [j]Ta boiboiya, 'Inapwana 'ina anilose 'ebweuna deli 'ana 'awa
'igigegena, ga 'i'au'ewa apwesedi, 20 ta 'ieonedi, 'igwae, “Watauya Anuwa
Tabu 'ena, be nada watoolo be tomota 'ediya ona nidi yawasi bobo'ana
manuna waloguguya.”
21 'Enega anilose 'ina ona sinononaya ta tomwa 'iulisina, ga Anuwa
Tabu 'ena siluguya, ga boda sie'itedi.
'Enega wate totaliya sinabwana ma ina bodao sideli egogonama, ga me
Isileli 'idi 'inapwanao be 'adi toloinao maibo'adi sibwauyedima, ga 'idi
'ali'eiyao deliya 'aidi sietunedi be 'aene Yesu 'ana tosimanao sime'edi,
be sida etala matadiya. 22 'Enega sitauya ga deli kakaena si'itena, ta
siilama, 23 ga sigwae, “Deli gibogibodana ta pa'alina 'a'itena, ta 'ana
tolomata'i'itao 'awa 'ediya sitootoolo wate, ta tuta nina 'awa 'agigegena
solana kakaena.”
24 Ta Anuwa Tabu 'ana to'ita'i'ita sinabwana be totaliyao sinabwadi
tetela gete sinonona ga si'atesa'ala sinabwana, to'ase 'iabe 'iapwesa
manuna.
25 'Enega 'ebweu tai 'ediya 'imai ta 'ieonedi, 'igwae, “Tomota nidi
deliya wasa'usa'udiya, ni'atu Anuwa Tabu solanaya sitootoolo, ta sie'ie'ita
tomota 'ediya.”
26 'Enega Anuwa Tabu 'ana to'ita'i'ita ma ina toguinuwao siapwesa,
ga tosimanao nidi sigiyaidi ga oonuwega sime'edi, manuna simatauta

---

[g] **5:12** Gu 14:3 [h] **5:16** Mk 6:56; Gu 19:11-12 [i] **5:17-18** Gu 4:1-3 [j] **5:19-20** Gu 12:7-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

pwalu 'ediya, ta geya nuwadi be pwalu sigamwasowaledi, 'abona nai gulewega siloibwaibwadi. 27 'Enega maoonuwadi sime'edi ga toloinao nidi matadiya sietoolodi. Ta totaliya sinabwana 'ienaidedi, 28 [k] 'igwae, “Lowa 'emiya 'aloina pa'ala 'aene geya'abo Yesu 'ana esanega wae'ie'ita 'ediya, ta mwa'adega ga 'enega Yelusalema maibo'ana solanaya tomota wae'ie'ita Yesu manuna, 'aene 'abo'ama 'ima loinega siloemwawasina?”

29 Ta Pita be tosimanao nidi sigwae, “'Ilobwenema be Yaubada 'ina ona 'aematamatane, ta geya'abo tomota 'idi ona. 30 Ona'ai'aila, 'omi Yesu kaiwe 'ena watutu epa'iyena ga 'ana laba 'imwawasa, ta tubudao 'idi Yaubada Yesu 'igietoolo limena, 31 [l] ga 'igilagasina tauna 'atainaya 'aene tauna To'etoseyana be Toanugana, be wate tauna togienuwa'ebuni me Isileli manuda, be 'enega 'ida to'umalinao 'inuwataudi. 32 [m] 'Enega 'abo'ama yage getedi manudi 'asimasimana, ta Yaluyaluwa Tabuna tosimana wate, tauna Yaubada 'i'ebwaya 'ina ona 'ana toematamatanao 'ediya.”

Gamelieli 'ina ona

33 Ta toloinao Yesu 'ana tosimanao 'idi ona gete sinonona, ga sigamwasowala 'ai'aila, ta nuwanuwadi be siloemwawasidi. 34 Ta 'ebweuna 'ediyega, 'ana esana Gamelieli, tauna Palisi, ta loina 'ana toe'ita, ta ma 'ana 'amayaba tomota yaudi 'ediya, 'itoolo ga 'iloina be 'aene Yesu 'ana tosimanao nidi si'ewa apwesedi tuta kukupana namo manuna, 35 'enega muliyega toloinao nidi 'ieonedi, 'igwae, “Me Isileli ye, wa'ita'i'isimi be geya'abo waloiloina pa'ala tai gotedi manudi. 36 Wada nuwa'i'isi tuta lowa Tudasi 'iapwesa 'aene tauna mali toanugana 'ebweu, ta tomota 'adi yau nadigega powa analedi silugu 'ina boda 'ena, ta esi gabemani Tudasi nina siloemwawasina, ga 'ana tomuliyao si'elelewana, ta 'idi boda 'igumwala.

37 “Ta Tudasi muliyega, tuta nina tomota maibo'adi sisawedi 'ena, 'ebweu goma Galili 'iapwesa, 'ana esana Yudasa, ga 'aina tomota 'ilisidima ga simuliyena, 'enega tauna wate 'iesilae, ta 'ana tomuliyao si'elelewana.

38 “'Enega gete tuga yaeonami 'aene geya'abo to'ase waloiloine tai gotedi manudi. 'Eguma 'adi loina nai 'idi guinuwa gete tomota 'ediyega 'iapwesama, ma'etamo sida neneta, 39 ta esi 'eguma 'adi loina Yaubada 'enega 'iapwesama, nigeya sawesawemiya be wa'etobodedi, manuna 'abo nadigega, Yaubada ni'atu walosaiyena.”

40 [n] 'Enega Gamelieli 'ina loina simuliyena, ga tosimanao wate sibwauyedima 'ediya, ga sisapidi, ta sigwae, “Geya'abo wate Yesu 'ana esanega waonaona tomota 'ediya.”

---

[k] **5:28-29** Gu 4:18-19; Md 27:25 [l] **5:31** Ep 1:20; Ib 12:2 [m] **5:32** Gu 1:8 [n] **5:40** Gu 4:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41 [o]Ta sili'amidi ga siapwesa, ga sitauya taudi 'idi boda 'ediya ma idi
gwausowala, manuna sawesawediya be 'elouya nidi silobadi Yesu 'ana
esana manuna. 42 [p]Ga 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya sie'ie'ita ta
silogulologuguya Anuwa Tabu solanaya, ta wate tomota 'idi anuwao 'ediya,
'aene Yesu tauna To'etoseyana nina.

To'ita'i'itao site sebeni siesinuwedi

6 1 Tuta gote 'ena Yesu 'ana toemisao 'idi boda 'isinasinabwa, ga
'ediyega to'ena Gilisi 'idi bodao to'ena Yudiao silomugiyedi,
manuna 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna, 'abo tuta nina masula sieguyaiyedi
kwabulao 'ediya, taudi to'ena Gilisi 'idi kwabulao 'adi masula nigeya
sawesawediya, 'enega sibotabotana.

2 'Enega Yesu 'ana tosimanao site tuwelo toemisao maibo'adi
sibwauyedima, ga sigwae, "Nigeya sawesawenaya Yaubada 'ina ona 'ana
loguguya 'alosa'u be 'aene masula 'aeguyai. 3 'Enega 'omi 'emiyega tai
sebeni waesinuwedi, yaisigedi ma 'adi 'amayaba, ta sinasinapudi, ta wate
'abo Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwai 'ediya, be paisewa gete masula
'ana eguyai manuna, 'ada 'ebwa'edi. 4 Ta 'abo'ama 'ada etapewa sidasida
manuna, ta wate Yaubada 'ina ona 'ana e'ita manuna."

5 Ta boda sigwausowala 'idi loina gete manuna, 'enega site sebeni
siesinuwedi getedi, Sitibeni, tauna 'ina emisa sinabwana Yesu 'ena, ta
Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwai 'ena, be Pilipi be Pilokolo be Nikano be
Timoni be Pamena be wate Nikola, tauna goma Anitioki ta ni'atu me
Yudia 'idi tapwalolo 'ena 'ilugu. 6 [q]'Enega tai getedi sigilagasidi Yesu 'ana
tosimanao matadiya, ta sigidebedi ga manudi sisidasida Yaubada 'enaya,
ga guinuwa nina sie'alidi.

7 [r]'Enega Yaubada 'ina ona 'iewaiwai tomota 'ediya, ga tomuliyao 'adi
boda 'isinabwa wawasae sena Yelusalema 'enaya, ta totaliyao yaudi wate
ona nina sinonona, ga Yesu siemisena.

Sitibeni sigiyaina

8 Ta Sitibeni nina ma ina waiwai, ta ma ina oboboma sinabwana,
ga guinuwa 'ebe nuwaowana ta we'iwe'iyayao 'iguinuwedi tomota
gamwagamwanidiya.

9 Ta 'aina tomota simai ga Sitibeni ma'ediya siegewagewana, taudi
'aina me Yudia 'idi tapwalolo sieesena "Li'ali'amina," ta 'aidi Sailini
'enega, ta 'aidi Alekisanidela 'enega, ta 'aidi Silisia be Esia 'ediyega, 10 [s]ta
nigeya sawesawenaya siewaiwai, manuna Sitibeni 'ina ona sinasinapu
Yaluyaluwa Tabuna 'enega.

---

[o] **5:41** Md 5:10-12; 1 Pi 4:13 [p] **5:42** Gu 17:3 [q] **6:6** Gu 13:3 [r] **6:7** Gu 16:5
[s] **6:10** Lu 21:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 [t]'Enega taudi Sitibeni sisipupuyena ga 'aina tomota sieonedi
be Sitibeni sida e'ewa, sigwae, "Sitibeni nina 'ina ona to'umalina
'anononaya, nate Mosese be Yaubada 'i'awa to'umaliyedi." 12 Ta wate
tomota sienuwa sa'uyedi ga Sitibeni nina sietalauwalena, 'enega boda
yaudi be 'inapwanao be wate loina 'ana toe'itao simai ga sigiyaina, ga
si'au'ewena toloinao 'idi deliegogona 'enaya, 13 ta toe'ewa kabokabo
nidi sibwauyedima, ta taudi sigwae, "Tai gete, tuta yauyauna 'ediya,
Mosese 'ina loinao be Anuwa Tabu gete wate 'isinalidi, 14 ta wate 'ina
ona 'anononaya 'igwae, 'Yesu tauna goma Nasaleta ma'etamo Anuwa
Tabu gete 'ida ligeiyaule, be 'ida guinuwao nidi Mosese 'i'ebwa'eda 'ida
sa'ugelasedi, be dumadumadi 'isa'udi.' "

15 Ta todeliegogona nidi maibo'adi Sitibeni maninina siduneyena, 'ana
'ita anilose maninina nadigega.

Sitibeni 'ina onaila

7 1 'Enega totaliya sinabwana Sitibeni 'ienaidena, 'igwae, "Mwa'adega
'idi e'ewa manuyo, ona 'ai'aila aga?"

2 [u]Ta Sitibeni 'igwae, "Tasigwao be tamagwao, 'igu ona gete wada
nono. Yaubada Toloetana sana lowaenei tubudai Ebelaamo 'ena 'iapwesa,
tuta nina Mesopotemia 'ena 'imiyami, ta 'etamo nigeya 'i'asa'asa Elana
'enaya, 3 ta 'igwae, 'Ebelaamo, 'imu 'asa be 'imu susu gete 'upilisinedi be
'utatauya mali senaya, sena nina yae'itayo 'ena.'

4 "'Enega sena Kalidia 'ipilisinena ga 'ilo'asa Elana 'ena. Ta Ebelaamo
tamana 'ina mwawasa mulinaya Yaubada 'ianuganena ga bada 'ilo'asa,
sena gete 'ena tamiyami, 5 [v]ta nigeya 'ebweu wate bwa'a 'i'ebwa'ebwa'e
Ebelaamo 'ina 'ebeloina, ta sa'i Yaubada 'ionaupaupa tuga be 'aene sena
nina tauna Ebelaamo ma ina susuyao 'idi bale'u sida 'ewa, ta tuta gote
'enaya Ebelaamo nigeya natunamo.

6 [w]"'Ta wate Yaubada 'igimi simanena 'aene Ebelaamo tubunao sida
esugalagala mali boda 'idi sena 'enaya, be toni'asa nidi paisewa mwauna
sida 'ebwa'edi, be sida miyamwau yakwala powa analedi 'ediya. 7 Ta sa'i
Yaubada 'igwae, 'Ma'etamo toni'asa nidi loina mwauna yada 'ebwa'edi,
be muliyega sena gote 'enega 'igu boda sida apwesa be sida bwagobwago
'eguya sena gete 'enaya.'

8 [x]"'Ta Yaubada 'ina ona nina 'ana we'iwe'iyaya 'i'ebwa'ena Ebelaamo
bwalanaya, nate 'ilodaba. 'Enega Ebelaamo Aisake 'ienatunena, ga
'ina 'asiyata nima ta 'etonina 'ena 'ilodaba, ga muliyega Aisake Yekobe
'ienatunena, ga muliyega Yekobe natunao me'olotodi tuwelo 'ienatunedi,
ga site tuwelo nidi 'abo'ada tubudao.

---

[t] **6:11** Md 26:60-61 [u] **7:2-4** Nug 12:1-5 [v] **7:5** Nug 17:8 [w] **7:6-7** Nug 15:13-14; Sia 3:12
[x] **7:8** Nug 17:9-11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 [y]"Ta 'ebweuna 'ediyega 'ana esana Yosepa, ta tasinao site ilebeni
taudi sie'ipi'ipiyena ga sigimwaneyena 'aina tomota 'ediya, ga Yosepa
nina sitauyena Itipita 'enaya, 10 ta Yaubada ma'iyana, ga 'i'etoseyena 'ana
mwauyao 'ediyega, ta wate sinasinapu bobo'ana 'i'ebwa'ena, ga me Itipita
'idi kini Pelo sinasinapu nina 'i'italobena, 'enega Pelo Yosepa 'iemiya
tu'eyena ga loina 'i'ebwa'ena sena Itipita maibo'ana manuna, ta wate kini
nina tauna 'ina anuwa manuna.
11 [z]"Ga muliyega botana sinabwana 'iapwesa Itipita maibo'ana be
Kenani 'ediya, ga miyamwau 'ai'aila 'iapwesa, ta tubudao nidi nigeya
'adi masulamo. 12 [a]Ta Yekobe tetela 'inonona 'aene masula Itipita 'ena
'imiyami, ga natunao me'olotodi 'ietune'unudi Itipita 'enaya, masula
manuna. 13 [b]Ga muliyega wate sitauya limana Itipita 'ena, ta Yosepa
tasinao 'ediya 'iona apwesa, 'igwae, 'I'Abo'agu tasimi Yosepa', ta Pelo wate
'ena 'isimanedi, 'igwae, 'Tasigwao getedi.'
14 "'Enega Yosepa tamana Yekobe ma ina susuyao 'ibwauyedima,
'adi yau sebeniti paibi, ga Itipita 'ena simai. 15 [c]Ga nada Yekobe nina
'imwawasa, ta wate tubudao simwawasa, 16 [d]ta kokowadi si'ewa iledima
'asa Sekemi 'ena, ga sisa'u 'ali'aliyedi, 'ali'ali nina lowa Ebelaamo
'igimwanena me Sekemi, taudi Emoli natunao, 'ediyega, ta 'ali'ali nina
'ana maisa siliba 'i'ebwa'edi.
17 [e]"Ta Yosepa 'ina mwawasa mulinaya Yaubada 'ina onaupaupa
Ebelaamo 'enaya ni'atu 'iloselabena, ga me Isileli Itipita solanaya ni'atu
sisusaila wawasae, 18 ta kini auwauna 'ie'ale ga 'iloina pa'aledi, kini nina
Yosepa nigeya 'imwalamwalatoni, 19 [f]ga 'ina susuyao 'ikaboedi manuna
tubudao nidi 'iloinedi ga natudiyao gidagidalidi siuledi 'atamanaya be
sida mwawasa. 20 [g]Ta gwama Mosese 'itubuwa tuta gote solanaya, tauna
'ana 'ita bobo'ana, ga tamana be sinana 'idi anuwaya si'ita'i'ita kwaiyena
ga nawalae 'etoi. 21 Ta muliyega 'idi anuwega sisa'u apwesena, ga Pelo
natuna mewainena 'ilobena, ga 'i'au'ewena 'ina anuwaya be 'aene tauna
natuna, ga 'i'ita'i'isina.
22 "'Enega Mosese me Itipita 'idi sinasinapu maibo'ana sie'itena, ga
'imwalatonidi, ta 'ina onao be 'ina guinuwao 'ediya 'iewaiwai wawasae.
23 [h]"Ta tuta nina 'ana yakwala poti 'ilobena, Mosese nina nuwanuwana
be tasinao me Isileli 'iayausidi. 24 'Enega 'ina ayausa nina solanaya goma
Itipita 'ebweuna 'ilobena goma Isileli 'iunu daidaisina, 'enega Mosese
tasinana 'i'etoseyena ta goma Itipitana 'iloemwawasina. 25 Ta Mosese
'inuwena 'aene tasinao nidi ni'atu simwalatonina 'aene tauna nimanega
Yaubada 'ida 'etoseyedi, ta sa'i nigeya simwalamwalatoni.

---

[y] **7:9-10** Nug 37:11, 28, 39:23, 41:37-44 [z] **7:11** Nug 41:54 [a] **7:12** Nug 42:1-5
[b] **7:13-14** Nug 45:1-11 [c] **7:15** Nug 46:1-7, 49:33 [d] **7:16** Nug 33:19 [e] **7:17-18** Sia 1:7-8
[f] **7:19** Sia 1:10-22 [g] **7:20-22** Sia 2:1-10 [h] **7:23-29** Sia 2:11-15, 21-22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26 "Ta mali 'asiyata ga Mosese tasinao 'eluwa 'ilobedi sie'ue'upwa, ta
nuwanuwana be 'igielosa'udi ga 'igwae, 'Gosegwao, 'omi susu 'ebweuna,
ta mwa'adega ga 'imi miya wagiegie to'umaliye?'
27 "Ta tolosaiya nidi 'ebweuna 'ediyega Mosese 'ina ona 'ie'isena,
ga 'igwae, 'Yaita 'oyo 'utoo be 'uetoloina 'emaya? 28 Mwa'adega?
Nuwanuwayo be 'uloemwawasigu nadigega boga goma Itipitana
'uloemwawasinaya?'
29 "Ona gete Mosese 'inonona ga 'imatauta ta 'idena, ga 'ieto'u'umala
sena Midiani 'enaya, ga nada 'iai ga natunao me'olotodi 'eluwa
'ienatunedi. 30 [i]Yakwala poti mulinaya Mosese sena mwatui daitaya,
'oya Sainai selabenaya, 'iadadana, ga anilose 'iapwesa 'awe sabelulu
'ala'alasina 'enega, kaiwe mayawana solanega. 31 Ga Mosese 'i'itena,
'enega nuwana 'iowana, ga 'inaonao sabi 'itana, ta 'Inapwana 'ionama,
32 'igwae, "'Abo'agu tubumwao, taudi Ebelaamo be Aisake be Yekobe, 'idi
Yaubada.'
Ta Mosese 'ina matautega 'idededela, ta geya nuwana 'ida dune.
33 "'Enega 'Inapwana nina 'igwae, "'Amu 'aelawa 'ugimonidi, manuna
sena nina 'ena 'utootoolo nate bwa'a etaetabuna, be 'igu ona 'uda nono.
34 'Igu tomotaiyao Itipita solanaya 'idi miyamwau yamwalamwalatoni, ta
'idi sida nuwa'ole'ole ni'atu yanonodi, 'enega yaebusima sabi 'etoseyedi.
'Enega 'oyo 'utoolo be yaetuneyo Itipita 'enaya, guinuwa gete manuna.'
35 "Ona'ai'aila, Mosese nina lowa siguitoyasena, sigwae, "'Oyo sana
yaita ga 'utoo be 'uetoloina 'emaya?' Ta esi tauna Yaubada 'iesinuwena
be 'ida loinedi, ta wate 'ida 'etoseyedi, anilose 'ina lemega, tuta nina
mitawaya 'iapwesa 'ena.
36 [j]"'Enega Mosese guinuwa 'ebe nuwaowana ta edeededeyao
'iguinuwedi, Itipita 'ena, be wate Ola Bweyabweyalina, ta sena mwatui
daita 'ediya, tuta nina Itipitega 'i'ewa apwesedima ga 'ianuganedi sena
mwatui daita mitawaya, yakwala poti 'ediya.
37 [k]"Gete Mosese nina me Isileli 'ieonedi 'igwae, 'Yaubada ma'etamo
tasimiyao 'ediyega 'ebweu palopita 'ida esinuwe manumi, nadigega lowa
'iesinuwegu.'
38 [l]"Ta wate Mosese nina mitawaya tubudao maibo'adi ma'enao 'oya
Sainai 'ena simiyamiya, ta anilose Mosese loina bobo'ana yawasida
manuna 'i'ebwa'ena.
39 [m]"Ta tubudao nidi Mosese 'ina loina siguitoyasena, ta nuwanuwadi
be siila Itipita 'ena, 40 [n]ga Eloni sieonena, sigwae, "'Ida 'ebe bwagobwago
'ubududi be sianuganeda, manuna Mosese tauna lowa Itipitega
'ianuganedama mwa'o nai 'itauya.' 41 'Enega 'idi 'ebe bwagobwago

---

[i] **7:30-35** Sia 3:1-10 [j] **7:36** Sia 7:3, 14:21; Num 14:33 [k] **7:37** 2 Loi 18:15 [l] **7:38** Sia 19:3; 2 Loi 9:10 [m] **7:39** Num 14:3 [n] **7:40-41** Sia 32:1-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tokwalui bulumakau sibubuna, ga 'enaya sitaliya, ta manuna
sigwausowala sinabwana.
42 [o]"'Enega Yaubada 'iguitoyasedi be 'aene taudimo 'idi nuwanuwa sida
guinuwe, nate kwadimao galewaya 'ediya sida bwagobwago, nadigega
palopitao 'idi buki solanaya Yaubada 'ina ona 'imiyami, 'igwae,
'Omi me Isileli yakwala poti sena mwatui daitaya wamiyami, yobaiyao
waunudi ta nigeya 'eguya wada taliyaedi. 43 Ta sa'i mali 'ebe bwagobwago
'ana esana Moloke 'enaya wataliyaedi, ta Moloke nina 'ina anuwa
wa'aalena ma'emi, ta wate Lipani 'ana kwadima 'ena wabwagobwago, ta
wate yage nidi wabududi 'ediya wabwagobwago, 'enega yada 'ausepalemi
be watatauya Babiloni 'etaulunaya.' "
44 [p]Ta Sitibeni wate 'igwae, "Tubudao nidi Yaubada 'ina anuwa si'abina
'ana 'ita nadigega Yaubada Mosese 'ieonena be 'ida 'abi'ese, 'igwae, 'Igu
anuwa 'ana 'ebe'ita gete, be nadigega wa'abi'ese.' 'Enega si'abina, ga tuta
nina sena mwatui daitaya sitautauya, ta Yaubada 'ina anuwa nina wate
si'aala dadanena.
45 [q]"Muliyega tubudao Yosuwa ma'enao anuwa nina sime'ena, ga tuta
nina 'enaya tubudao toni'asao sipa'idi sena gete 'enega, manuna Yaubada
'ilemedi ga siewaiwai ga 'idi bale'u gete si'ewena, ga bada simiyana ga
'ana laba Debida 'ietoloina 'ediya. 46 [r]Ta Debida nina manuna Yaubada
'igwausowala, tauna tubudai Yekobe 'ina Yaubada, ta Debida Yaubada
'ena 'isidasida be 'abo kapekapeyana 'aene Yaubada 'ina anuwa auwauna
'ida 'abi. 47 [s]Ta sa'i Debida natuna Solomoni anuwa nina 'i'abina. 48 [t]Ta esi
wanuwa'i'isi 'aene Yaubada Toloetana sana geya'abo anuwa nina tomota
nimadiyega si'abi'abi 'ena 'imiyami, manuna palopita 'ebweuna Yaubada
'ina ona ni'atu lowa 'isimanena 'igwae,
49 'Galewa 'igu 'ebemi esaesa,
ta bale'u 'aegu 'adi 'ebesa'u.
'Enega to anuwa sana sawesawemiya be manugu wa'abi,
be anuwa nina 'ena yaeyawai'ata?
50 Manuna yage getedi maibo'adi 'abo'agu yabududi.'
51 [u]Ta Sitibeni 'ieonedi wate 'igwae, "Ona'ai'aila, 'omi debapa'ala
'alemi, 'enega Yaubada 'ina lodaba[v] bwalamimo 'enaya, ta nigeya
'atemiya nai tenamiya, 'enega tuta yauyauna Yaluyaluwa Tabuna
'ina loina waguiguitoyase, nadigega tubumiyao siguitoyasena.
52 [w]Ona'ai'aila, tubumiyao palopitao maibo'adi sibubuna geyogeyoiyedi

---

[o] **7:42-43** Emo 5:25-27 [p] **7:44** Sia 25:9 [q] **7:45** Yos 4:11, 18:1, 23:9 [r] **7:46** 2 Sam 7:1-2
[s] **7:47** 1 Kin 6:1, 14 [t] **7:48-50** Ais 66:1-2 [u] **7:51** Sia 32:9 [v] **7:51** *daba nai lodaba:*
Nugana 17:10-14 'ena Yaubada Ebelaamo 'iloinena be 'aene tauna be natunao me'olotodi
be tubunao me'olotodi 'idi yage bwaladi sida 'upwa yauledi, nate we'iwe'iyaya nai 'ebe
'inana sida guinuwe, ta 'ana mwalatoi taudi Yaubada 'ina tomotaiyao esiesinuwadi.
[w] **7:52** 2 Ia 36:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ga siloemwawasidi, palopitao nidi taudi Topalupaluna 'ina mai sigimi simanena, 'enega 'omi wate Topalupaluna nina wasipupuyena ga waloemwawasina. 53 [x]Ta 'omi lowa aniloseyao Yaubada 'ina loina si'ebwa'emi, ta sa'i nigeya wada muliyena."

Sitibeni siloibweibwena

54 Sitibeni 'ina ona gete toloinao sinonona ga sigamwasowala sinabwana, ta siesala'i'ita 'idi gamwasowala manuna. 55 Ta esi Yaluyaluwa Tabuna Sitibeni 'iloemaena, ta galewa 'iduneduneyena ga Yaubada ma ina esaesa tuyayalina be Yesu 'atainaya 'itootoolo, 'i'itedi, 56 [y]ta 'igwae, "Wa'ita, galewa 'i'egegena, ga Tomota Natuna[z] Yaubada 'atainaya 'itootoolo, ya'itena."

57 [a]Ta Sitibeni 'ana talauwalao sibwaubwau toitoila, ga tenadi sigibodedi be 'aene Sitibeni 'ina ona geya'abo sinoono, ta maibo'adi sipili, ga sigiyaina, 58 ta 'asega siula apwesena, ga gulewega siloibweibwena. Ta Sitibeni 'ana toe'ewa kabokaboyao 'adi 'oamao sialolodi be 'aene gulewega Sitibeni sida unu. Ta 'adi 'oamao nidi tubuwau 'ana esana Saulo 'i'ita'isidi.

59 [b]Ta tuta nina Sitibeni gulewega siloibwaibwa ta 'isidasida, ga 'igwae, "'Inapwana Yesu, yaluyaluwagu 'u'ewenawa." 60 [c]Ga 'i'aetulasa, ta 'ibwau, 'igwae, "'Inapwana, 'idi bubuna to'umalina gete geya'abo 'ue'ie'isa 'ediya." Ga 'ina ona gete mulinaya yawasina 'igumwala.

8 1 [d]Ta Saulo boda nidi 'i'awa bobo'anedi, Sitibeni 'ana loemwawasa manuna.

Saulo toekalesiyao 'ilosaiyedi

'Asiyata gote 'ena toekalesiyao sena Yelusalema 'ena 'adi talauwalao sie'ale be silosaiyedi, 'enega si'elelewana Yudia be Samelia senanao 'ediya, ta Yesu 'ana tosimanao site tuwelo dimo Yelusalema 'ena simiyami.

2 Ta 'aina tomota, taudi Yaubada 'ana to'amayabao, Sitibeni nina sisa'u 'ali'aliyena ma idi dedoi sinabwana. 3 [e]Ta Saulo sa'i toekalesiyao 'ie'ediluluyedi ga manudi 'ilugulugu anuwa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, ta 'eguma toekalesiyao me'olotodi be mewainedi 'ilobalobadi, 'igiyaidi tuga, be deliya 'isa'u luguyedi.

Pilipi 'iloguguya sena Samelia 'enaya

4 Ta toekalesiyao si'elelewana, be 'abo to sena 'ena sitautauya, tetela bobo'ana siloguguyaena tomota 'ediya. 5 'Enega Pilipi 'imwa'uta 'ebweu

---

[x] **7:53** Gu 7:38; Ib 2:2 [y] **7:56** Kol 3:1 [z] **7:56** *Tomota Natuna:* Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keliso. [a] **7:57-58** Gu 22:20
[b] **7:59** Lu 23:46 [c] **7:60** Lu 23:34 [d] **8:1** Gu 11:19 [e] **8:3** Gu 9:1-2, 26:9-11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Samelia 'asana 'enaya, ga nada To'etoseyana nina tetelina 'iloguguyaena
'ediya, 6 ga maibo'adi Pilipi 'ina ona sinonona, ta 'ina guinuwa
waiwaidi si'itedi, 7[f] 'eguma yaisigedi sile'oasa yaluyaluwa bi'i 'ediyega
'iula apwesedi ma bwaubwaudi, ta wate tokwenoyao be tolopegoiyao
'igiebobo'anedi. 'Enega boda nidi sitagwatagwala leleleya Pilipi 'ina
loguguya 'enaya, 8 ta 'enega 'ebe gwausowala sinabwana 'asa nina 'enaya.
9 Ta toni'asa 'ebweuna, 'ana esana Saimoni, tauna Pilipi 'ina ona
'iemisena. Saimoni nina lowa 'i'oba'oba sinabwana 'asa nina 'enaya, 10 ga
me Samelia maibo'adi sinuwaowana 'ina guinuwa waiwaidi manudi,
ta Saimoni tauna 'ana esana sinabwana. 'Enega tomota maibo'adi, nai
'inapwanao, nai gomabesoyao, Saimoni nina siemisena, ta sigwaegwae,
"Tauna Saimoni nina toewaiwai sana, Yaubada 'enega." 11 'Enega
Saimoni 'ina onao sinonodi, manuna 'ina 'obega 'igienuwa owanedi
tuta yauyauna 'ediya. 12 Ta muliyega Pilipi nina 'iapwesama ga tetela
bobo'ana, To'etoseyana Yesu 'ana esana be Yaubada 'ina loina manudi,
'iloguguyaedi, ta siemisena, ga sibapitaiso, 'oloto be wate iine. 13 Ta
Saimoni wate Yaubada 'iemisena, ga 'ina bapitaiso mulinaya Pilipi
ma'iyana simiyami. Ta Saimoni nina Pilipi 'ina edeededeyao be 'ina
guinuwa waiwaidi 'i'itedi, ta 'enega 'inuwaowana 'ai'aila.
14 'Enega Yesu 'ana tosimanao taudi Yelusalema 'ena simiyami, ale
sinonona 'aene me Samelia ni'atu sitagwala Yaubada 'ina ona 'enaya,
'enega Pita be Yoni sietunedima, 15 ga siteluwa nidi simwa'uta Samelia
'ena, ga toemisa auwaudi manudi sisidasida be 'aene Yaluyaluwa Tabuna
'ediya 'ida lugu, 16 manuna ma'etamo nigeya 'ilugulugu 'ediya. Nate
namo 'Inapwana Yesu 'ana esanega sibapitaiso. 17[g] 'Enega Pita be Yoni
nimadi sisa'udi 'ediya ga Yaluyaluwa Tabuna 'ediya 'ilugu. 18 Ta Saimoni
guinuwa gete 'i'itena 'aene Yesu 'ana tosimanao nimadi sisa'udi tomota
'ediya ga Yaluyaluwa Tabuna 'ediya 'ilugu, 'enega mani 'i'ewena be 'aene
Pita be Yoni 'ida 'ebwa'edi, 19 ta 'igwae, "'Imi waiwai nate nuwanuwagu
wa'ebwa'egu, be 'enega 'abo nimagu yasa'u yaisigedi 'ediya Yaluyaluwa
Tabuna 'ediya 'ida lugu."
20 Ta Pita Saimoni 'iba'ena, 'igwae, "'Imu mani ma'iyayo wada
esilae ataya, manuna 'aene Yaubada 'ina oboboma 'imu mani 'enega
'ugimwane. 21 'Oyo nigeya 'ima boda, ta esi 'ateyo 'ibubuna geyogeyoi
Yaubada matanaya. 22 'Enega 'ilobweneyo be 'imu to'umalina gete 'enega
'unuwa'ebuni, be 'usidasida Yaubada 'ena, be nai 'imu nuwanuwa gete
to'umalina 'ida nuwatau, 23 manuna yamwalatonimu 'ateyo 'ibaila,
e'ipi'ipi be bubuna to'umalina 'ediyega."
24 Ta Saimoni 'igwae, "Wasidasida 'Inapwana 'ena be yage nidi
to'umalidi wasimanediya, geya'abo 'eguya simeemai."

---

[f] **8:7** Md 10:1; Mk 16:17 [g] **8:17** Gu 9:17, 19:6; 2 Ti 1:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25 'Enega Pita be Yoni 'idi 'Inapwana manuna sisimana apwesa, ta 'ina
ona siloguguyaena, ga muliyega siila Yelusalema 'enaya, ta 'idi tauya
solanaya tetela bobo'ana sisimanena Samelia 'asanao 'ebweuna 'ebweuna
'ediya.

Pilipi goma Idiopia 'ebweu 'igie bapitaisoena

26 Ta Yaubada 'ina anilose Pilipi 'ieonena, "'Utoolo be 'asuoleoleya
'eda nina Yelusalemega be Gasa 'enaya 'enega 'utatauya." 'Eda nina
sena mwatui daita 'enega 'itautauya. 27 [h]'Enega Pilipi 'itoolo ga 'itauya,
ga goma Idiopia ina waga lisilisi 'enega 'itautauya 'ilobena, tauna tai
'ewa'ewana, ta 'ana esana sinabwana, ta 'idi kuwini Kanidesi manuna
'iguiguinuwa, nate 'ina esaesa maibo'adi 'i'ita'i'isidi, ta tauna ni'atu 'imai
Yelusalema sabi tapwalolo, 28 ga 'ina waga lisilisiyega 'iilaila 'ina 'asaya,
ta waga lisilisi 'ena 'igelu ta Buki Tabu 'isawasawa, Palopita Aisea 'ina
'etoladi 'isawasawai.

29 [i]'Enega Yaluyaluwa Tabuna Pilipi 'ieonena, "'Ulomanini be waga
lisilisi 'ena 'utatauya." 30 'Enega Pilipi 'ipili, ga tai nina 'enana 'inonona
palopita Aisea 'ina 'etoladi 'isawasawa. Ta Pilipi 'igwae, "Mwa'adega, ona
nidi 'usawasawadi 'umwalatonidiya?"

31 Ta tai nina 'igwae, "Nigeya, manuna nigeya wate 'igu toe'itamo."
'Enega tai nina Pilipi 'ibwauyenama wagaya, ta Pilipi 'igelu ga selabenaya
'imiyatowa ga Buki Tabu nina 'isawena, 32 [j]ta sawa nina ni'atu 'isawena
gete nadigega 'igwae,

"Tauna 'atuwa sipi 'iabe siunu, nai nadigega lami, 'abo unuununa
'ana to'upwa matanaya 'itootoolo, nigeya 'ebweu wate 'enana 'ida ona
apwesena. 33 Ta wate 'ina etala 'ena sikaboena, ga 'iomayamaya. 'Enega
natunao tetelidi nigeya 'ebweu yaita 'ida simana apwesena, manuna
yawasina bale'uya ni'atu 'igumwagumwala."

34 Ga goma Idiopia nina Pilipi 'ieonena, "Yaita manuna palopita gete
'ionaona? tauna manuna? nai mali tai manuna?"

35 'Enega Pilipi 'ie'ale sawa nina 'ana li'ama manuna ga Yesu tetelina
'ie'itaena.

36 Ga 'eda nina sitautauya ga bwasi si'ita lobena, ta tai nina 'igwae,
"Gote bwasi! Mwa'adega, kapekapeyana be 'ugie bapitaisoegu, aga?"
37 (-)

38 'Enega 'ina toguinuwao 'iloinedi ga waga lisilisi sigie losa'una, ga
siteluwa Pilipi ma'iyana sisuya ta siebusi bwasiya, ga Pilipi tai nina 'igie
bapitaisoena. 39 'Enega bwasiyega situ'ema ga Yaubada Yaluyaluwana
Pilipi 'i'au'ewena, ga tai nina nigeya Pilipi 'i'ita'ita lima, ta ma ina
gwausowala 'itauya 'ina 'asaya.

---

[h] **8:27** Ais 56:3-7 [i] **8:29** Gu 10:19 [j] **8:32** Ais 53:7-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40 [k]Ta Pilipi sa'i silobena 'asa Asota 'ena, ga 'enega 'itautauya, ta tetela
bobo'ana 'ilogulоguguya 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, ga 'ana laba
'iapwesa Sisalia 'enaya.

Saulo 'inuwa'ebuni
(Guinuwa 22:6-16, 26:12-18)

9 1 [l]Ta Saulo 'etamo tuga 'Inapwana 'ana tomuliyao 'ediya
'ietaetalauwala sinabwana, 'enega 'itauya totaliya sinabwana 'ena,
2 nuwanuwana 'ina letao 'ida 'etoladidi be 'ida tauyedi me Yudia 'idi
deliegogonao Damasiko 'ena 'ediya, ta leta nidi 'ediyega 'aene 'eguma
Yesu 'ina 'eda 'ana tomuliyao 'ilobadi, me'olotodi nai mewainedi, 'ida
giyaidi be 'ida me'edi Yelusalema, sabi etalaedi. 'Enega leta nidi 'i'ewedi
ga 'itauya.
3 Ta Saulo 'itautauya ga Damasiko 'ena 'iabe 'iapwesa, 'enega maedana
galewega 'isaema, 4 ga 'ibe'u bale'uya, ta 'ebweu 'enana 'inonona,
'igwaegwae, "Saulo, Saulo, to'ase manuna 'uetalauwalegu?"
5 [m]Ta Saulo 'igwae, "'Inapwana yaita sana 'oyo?"
Ta 'enana nina 'igwae, "'Abo'agu Yesu nigu 'uetalauwalegu. 6 Ta esi
'utoolo be 'ululugu 'asaya be nada 'amu emataluwa 'uda nono, be 'uda
guinuwa."
7 Ta tomota nidi Saulo ma'enao sitautauya nuwadi 'iowana, ga sitoolo
enono, ta 'enana namo sinonona, ta nigeya 'ebweu yaita si'ita'ita.
8 'Enega Saulo bale'uyega 'itooloma ga nuwanuwana be matana
'ida 'esasa, ta sa'i nigeya kapekapeyana to'ase 'i'ita, manuna matana
siumauma, 'enega Saulo siginimena ga siluguyena Damasiko 'enaya. 9 Ga
nada 'asiyata 'etoi 'ediya nigeya to'ase 'ida 'itena, ta nigeya 'ida 'e'ai, ta
nigeya 'ida numa.
10 Ta Damasiko 'enaya, Yesu 'ana tomuliya 'ebweu 'imiyami, 'ana
esana Ananayasi, ta 'ina 'enomata'ite'itega Yaubada 'ieonena, 'igwae,
"Ananayasi." Ta Ananayasi nina 'igwae, "O, 'abo'agu 'Inapwana."
11 'Enega Yaubada 'igwae, "'Utoolo be 'asa gamwanaya 'utatauya
'eda 'ana esana Palupaluna 'enaya, be Yudasa 'ina anuwaya 'ebweu tai
'uenaide, tauna goma Tasisi ta 'ana esana Saulo, ta tuta gete 'enaya
'isidasida, 12 ga 'ebweu tai 'ana esana Ananayasi 'i'itena, 'imeemai sabi
gitoona, be 'enega matana sida 'esasa limana."
13 Ta Ananayasi nina 'igwae, "'Inapwana, tai nina tetelina tomota yaudi
sieonegu, 'aene tai to'umalina, ga 'imu toemisao Yelusalema 'ena ni'atu
'ietalauwala wawasaedi, 14 ta wate totaliyao sinabwadi sitagwalena be
gete tuga 'imai bada be 'amu bodao maibo'ama sabi yonima, 'eguma
'amu esanega 'asidasidawa."

---

[k] **8:40** Gu 21:8 [l] **9:1-2** Gu 8:3 [m] **9:5** Gu 5:39

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 [n]Ta 'Inapwana 'ieonena, “Tuwa tuga, 'uda tauya 'ena. Manuna Saulo
nina ni'atu yaesinuwena be teteligu 'ida simana taudi nigeya me Yudia
'ediya, be toloina sinabwadi matadiya be me Isileli wate 'ediya. 16 [o]Be
wate yada e'itae 'ina 'elouyao sinabwadi 'ida lobadi, 'abo'agu 'agu simana
manuna.”
17 'Enega Ananayasi 'itoolo ga 'itauya, ga Yudasa 'ina anuwaya 'ilugu,
ga Saulo 'igidebena, ta 'igwae, “Tasigu Saulo, 'Inapwana nina Yesu
'edaya 'iapwesa 'emuya, tauna gete 'ietuneguma matayo 'adi gie'esasa
manuna, be wate 'aene Yaluyaluwa Tabunega 'iloemaeyo.” 18 'Enega Saulo
matanega 'atuwa bwala sibe'u manini ga 'i'ita limana. 'Enega 'itoolo ga
'ibapitaiso, 19 ta wate masula 'i'ewena ga 'iloepa'ala.

Saulo 'iloguguya Damasiko 'ena

'Enega 'aina 'asiyata 'ediya Saulo Yesu 'ana tomuliyao ma'enao
simiyami Damasiko 'ena. 20 Ga me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ediya
Saulo nina 'ilogulologuguya 'aene, “Yesu tauna Yaubada natu'ai'ailina.”
21 [p]Ta 'ana toenonoyao sinuwaowana sinabwana, ta sigwae, “Na! 'Ina
guguya gete wada nono? Tauna lowa Yesu 'ana tomuliyao Yelusalema
'ena 'ietalauwaledi. Ta wate gete 'ina mai bada 'alena be 'aene Yesu 'ana
tomuliyao bada simiyami 'ida giyaidi, be 'ida yonidi be 'iiledi Yelusalema,
totaliya sinabwadi 'ediya. Ta mwa'adega 'ina nuwa'ebuni 'iloba'esena?”
22 [q]Ta Saulo 'ina guguya gote 'ena 'iewaiwai wawasae, ga me Yudia nidi
Damasiko 'ena simiyami 'ie'itedi 'aene Yesu tauna To'etoseyana nina, ta
nigeya wate 'idi 'ebe onamo.

Saulo me Yudia 'idena sinedi

23 [r]Saulo Damasiko 'ena 'imiyami, ta me Yudia siloiloina be sida
loemwawasi, 24 ta Saulo sa'i 'idi loina kwaiya 'inonona 'aene 'asa 'ana
'awao silomata'i'isidi, be 'abo to tuta Saulo 'iapweapwesa sida loemwawasi
tuga. 25 'Enega boiboiya Saulo 'ana tomuliyao kodo sinabwana 'ena
siusena, ga 'asa 'ana 'ali etaninega sietabetabeyena 'etauluya, ga 'itauya.

Saulo 'ina mai Yelusalema

26 'Enega Saulo nina 'iila Yelusalema ga 'itoo be 'ilulugu Yesu 'ana
tomuliyao 'ediya, ta simatautena, manuna nigeya sida emisena 'aene
ni'atu 'inuwa'ebuni. 27 [s]Ta Banaba namo Saulo 'ilemena, ga 'i'au'ewena
Yesu 'ana tosimanao 'ediya, ga 'iemwasala 'aene Saulo 'edaya 'Inapwana
'ilobena ga 'enana 'inonona, 'enega Damasiko 'ena ma ina 'atepatu Yesu
manuna 'iloguguya.

---

[n] **9:15** Gu 25:23; Lo 1:5 [o] **9:16** 2 Ko 11:23-28 [p] **9:21** Gu 9:1-2 [q] **9:22** Gu 17:3, 18:28
[r] **9:23** Gu 23:12 [s] **9:27** Gu 9:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28 'Enega sitagwala Saulo 'ena ga 'ilugu 'adi boda 'ena, ta 'idi guinuwa
maibo'ana Yelusalema 'ena tauna ma'ediya simiyami. Ta Saulo nina ma
ina 'atepatu 'iewaiwai 'Inapwana Yesu 'ana loguguya manuna.
29 Ta me Yudia taudi to'ena Gilisi Saulo ma'ediya sionaona ta
siegewagewana, 'enega siloiloina be mwa'adega sida loemwawasa'ese.
30 Ta 'idi loina nina toekalesiyao sinonona, ga Saulo sitauyena Sisalia, ga
gote 'enega sietunena ga 'itauya Tasisi.
31 Gote 'ena toekalesiyao me Yudia be me Galili be me Samelia senadiyao
'ediya simiya gwausowala, ta sipa'ala, ta ma idi 'amayaba 'Inapwana 'ena,
ta Yaluyaluwa Tabuna 'ina 'ita'i'ita 'enega 'adi boda 'isinabwa.

Pita 'ina sakowasi Lida be Yopa 'ediya

32 Ta Pita 'isakosakowasi toekalesiyao 'ediya, ga 'imai 'ebweu 'asa 'ana
esana Lida 'enaya, 33 ga 'ebweu tai tokweno 'ilobena, 'ana esana Inia,
tauna yakwala eita 'ina 'ebe'eno 'ena 'i'eno'eno, ta nigeya sawesawenaya
'iadadana. 34 [t]'Enega Pita 'ieonena, 'igwae, "Inia, Yesu Keliso 'ida
giebobo'aneyo, 'enega 'utoolo be 'imu sita 'ugibududi." 'Enega 'itoolo
manini. 35 Ta tomota nidi Lida be Seloni 'adi tomiyanao si'itena, ga 'enega
'Inapwana Yesu 'ena sisanaila.
36 Ta 'asa Yopa 'ena, Yesu 'ana tomuliya 'ebweu waine 'imiyami, 'ana
esana Tabita, ta 'ana gibui Dokasa, ta Dokasa 'ana gibui yobai 'ana esana
diya, ta waine nina lema be oboboma 'alena, 37 ta 'ile'oasa ga 'imwawasa.
'Enega kokowana si'ewena ga sie'esiwena, ga anuwa etanaya solanaya
sisa'una.
38 Ta 'asa nina Yopa, Lida 'enega nigeya 'edasola, ga toekalesiyao
sinonona 'aene Pita 'asa Lida 'ena 'imiyami, 'enega tomota 'eluwa
sietunedi Lida 'enaya Pita sabi 'au'ewana, ga Lida 'ena siapwesa, ga Pita
sisidena, sigwae, "'Inapwana, 'umai be tatauya manini 'ima 'asaya."
39 [u]'Enega Pita 'itoolo ga ma'edi simai Yopa 'ena. 'Enega toekalesiyao
Pita si'au'ewena anuwa nina solanaya. Ta kwabulao yaudi Pita sitoolo
sakowasiyena ta sidedoi, ta 'adi 'oamao sie'itaena manuna lowa Dokasa
tuta mayawasina 'adi 'oamao nidi 'iguinuwedi, ga 'i'ebwa'edi, ga sigwae,
"'Oama getedi tauna Dokasa 'ana saisailao lowa mayawasinaya ma'emai
'amiyami."
40 Ta Pita 'iloinedi ga anuwega siapwesa, ta taunamo 'imiyami, ta
'i'aetulasa ta 'isidasida Yaubada 'ena, 'enega 'isanaila ga kokowa nina
'ieonena, 'igwae, "Tabita 'utoolo." 'Enega Tabita matana 'i'esasena, ga
Pita 'i'itena, 'enega 'eno'enoega 'imiyatowa. 41 Ta Pita nimanaya 'igiyaina
ga 'igietoolona. 'Enega kwabulao be toekalesiyao nidi 'ibwauyedima, ga
Tabita mayawasina 'ie'itaena 'ediya.

---

[t] **9:34** Yo 5:8-9 [u] **9:39-40** Mk 5:38-41

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42 Ga tetela 'i'elelewana sena Yopa maibo'ana 'ediya, 'enega tomota
yaudi 'Inapwana Yesu 'ena siemisa. 43 Ta Pita Yopa 'ena 'imiya'amana, tai
'ana esana Saimoni 'ina anuwaya, tauna 'ina paisewa yobai bwaladiyega
gwegwe 'iguiguinuwedi.

Pita 'ina ayausa Konilio 'enaya

10 1 Ta 'asa Sisalia 'enaya 'ebweu tai 'ana esana Konilio 'imiyami.
Tauna me Loma tolosaiyao 'adi yau analedi 'idi toanugana,
boda Itali 'enega, 2 ta tauna tai bobo'ana ga ma ina susuyao Yaubada
si'amayabena, ta tuta yauna togomabeso 'ilemelemedi ta 'isidasida
Yaubada 'ena. 3 [v]Ta 'asiyata 'ebweu 'ena 'asuinuwanuwaya, Konilio nina
'ina 'enomata'ita'ita 'enega Yaubada 'ina anilose 'ebweu 'imeema 'enaya,
ga 'i'ita 'ai'ailina, ta anilose nina 'igwae, "Konilio!"
4 [w]Ta Konilio anilose nina 'iduneduneyena ga ma ina matauta, ta
'igwae, "'Inapwana! To'ase?"
Ta anilose 'igwae, "Yaubada 'imu sidasida be 'imu lema togomabeso
'ediya 'imwalatonina, ga manudi 'inuwa'i'isimu. 5 'Enega 'imu toguinuwao
'aidi 'uetunedi be sitatauya Yopa, be Saimoni tauna sieesena Pita
si'au'ewenama. 6 [x]Ta Pita nina 'ebweu wate Saimoni 'ina anuwa le'awaya
'enaya 'imiyami, ta Saimoni nina 'ina paisewa yobai bwaladiyega
gwegwe 'iguiguinuwedi."
7 Anilose nina 'ina ona 'igumwala ga 'itauya, 'enega Konilio 'ina
toguinuwao 'ediyega 'eluwa 'ibwauyedi ma ina tolosaiya 'ebweuna, tauna
wate Yaubada 'ana to'amayaba sinabwana. 8 'Enega anilose 'ina simana
Konilio 'iemwasalina sitetoi nidi 'ediya, ga 'ietunedi Yopa 'enaya, ga sitauya.
9 Mali 'asiyataya 'asuoleoleya 'etamo sitautauya ga 'asa Yopa
siloselabena, ta Pita anuwaya 'imiyami ga 'itu'e etaninaya sabi sidasida.
10 'Isidasida ta ma ina botana sinabwana. 'Etamo anuwaya masula
sigibugibubu ga Pita 'i'enomata'ita'ita, 11 ga galewa 'i'itena 'i'egegena
ga 'ebweu yage 'i'itena 'imwa'utama, 'ana 'ita 'atuwa kaleko sinabwana
tupitupina ata 'ediyega sietabe mwa'utenama bale'uya, 12 ta solanaya mali
yobai, be mali yobai, be yobai kawakawalidi, be mali manuwa be mali
manuwa. 13 'Enega 'ebweu 'enana Pita 'ieonena, 'igwae, "Pita, 'utoolo be
yobai nate 'uunudi be 'u'a'a 'amu masula."
14 [y]Ta Pita 'iguitoyasa, 'igwae, "'Inapwana, tuwa, manuna nigeya
'ebweu wate yobai 'eto'etobodana getedi nadigega yada 'enidi."
15 Ta 'enana nina 'iona limana, 'igwae, "Yaubada yobai natedi ni'atu
'igie'esasedi, 'enega geya'abo 'u'awa'awa to'umaliyedi."
16 Yage gete matoi Pita 'ena 'iapwesa, ga 'enana nina matoi nadigega
'ieonena, ga muliyega yage nina 'iila galewaya. 17 Ta Pita 'inuwanuwa

---

[v] **10:3** Gu 9:10 [w] **10:4** Et 8:4 [x] **10:6** Gu 9:43 [y] **10:14** 1 Loi 11:3, 13, 20, 26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

edaedadama 'aene to'ase 'enomata'ita'ita gete ni'atu 'i'itena, ta tomota
'etoi nidi Konilio 'ietunedima siapwesa anuwaya, manuna ni'atu 'asaya
simai ga Saimoni 'ina anuwa tomota 'ediya sienaida. 18 'Enega silobena
ga anuwa 'awanaya sitoolo ta sibwau, “Gosemao, Saimoni nina sieesena
Pita, nate anuwaya 'imiyami, nai nigeya?”
19 [z]Ta anuwa nina etaninaya Pita ma ina nuwa edaedadama 'imiyami,
ta Yaluyaluwa Tabuna 'ena 'igwae, “Pita, tai 'etoi si'ebe'ebeseyo, ta ni'atu
simai ga 'agalauya. 20 'Enega 'utoolo be 'umwa'uta 'ediya be ma'emwao
watatauya, ta geya'abo 'u'ate'ate sa'ala, manuna 'abo'agu tomota nidi
yaetunedima.”
21 'Enega Pita nina 'imwa'uta 'ediya ga 'igwae, “'Abo'agu Pita! To'ase
manuna wamai?”
22 Ta sigwae, “Konilio 'ietunema, tauna 'ima tolosaiyao 'adi toanugana,
ta tai palupaluna ta Yaubada 'ana to'amayaba, ta wate me Yudia
maibo'adi si'awa tai bobo'anena, ga 'ana emataluwa 'inonona anilose
'enega, be 'aene 'oyo 'ibwauyeyo tauna 'ina anuwaya, be 'imu ona 'ida
nono.”
23 'Enega Pita tai nidi 'ibwauyedi, ga anuwa nina 'ena sie'owaga.
'Enega tomwa 'iulisina ga sitoolo ga Pita ma'ediya sitauya, ta 'aidi
gosediyao Yopa 'enega ma'ediyao wate sitauya. 24 Sitautauya ga mali
'asiyataya siapwesa Sisaliya. Ta gote 'enaya Konilio 'ina susuyao be
gosenao 'ibwau egogonedimaya, ga 'ina anuwaya siyamwayamwa.
25 [a]'Enega Pita 'ilogedoma anuwaya ta Konilio 'iaapwesa, ga Pita
matanaya 'ibe'u sanamwa'uta ga 'ibwagobwago.
26 Ta Pita Konilio 'igietoolona, ta 'igwae, “'Utoolo! 'Abo'agu tomotai
tuga, nadigega 'oyo.”
27 'Enega Pita be Konilio ma'iyana sieonaona, ta silugu anuwaya, ga
Pita boda anuwa solanaya 'i'itedi, 28 ga 'ieonedi, “'Omi 'abo'ama me
Yudia 'ama loina wamwalamwalatoni 'aene nigeya sawesawemaya be
'omi nigeya me Yudia 'ayausimi, nai ma'emao taegosigosiyana, ta sa'i
Yaubada ni'atu 'enomata'ite'itega 'ie'itegu be geya'abo 'ebweu tomota
ya'awa'awa to'umaliyei. 29 'Enega tuta nina Konilio 'ibwauyeguma, nigeya
yaguiguitoyasa, ta esi yatagwalegu ga ni'atu yamai. Ta to'ase manuna
'ubwauyeguma?”
30 'Enega Konilio 'igwae, “Gete manuna: 'Asiyata ata sigumwala 'ena
'asuinuwanuwaya, nadigega gete tuga sidasida 'ana tuta, 'enega 'igu
anuwaya yasidasida Yaubada 'ena, ga 'ebweu tai ya'itena mataguya
'itootoolo ma 'ana 'oama 'esasena. 31 Ta 'ieonegu, ‘Konilio, Yaubada
'imu sidasida ni'atu 'inonodi, ta wate 'imu lema gomabeso 'ediya
'inuwa'i'isidi. 32 'Enega 'imu 'ali'eiyao 'uetunedi Yopa 'ena be Saimoni

---

[z] **10:19** Gu 11:12 [a] **10:25-26** Et 19:10; Md 4:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ubwauyenama, tauna sieesena Pita, ta mali Saimoni 'ina anuwaya,
Yopa 'ena le'awaya, 'imiyami, ta mali Saimoni nina 'ina guinuwa yobai
bwaladiyega gwegwe 'iguiguinuwedi.' 33 'Enega yalomanini ga 'igu
'ali'eiyao nidi yaetunediwaya ga sibwauyemuma, ta 'utagwalemuya ga
'umai, ga kagutoki. 'Enega gete tuga maibo'ama Yaubada matanaya 'adeli
egogonama, be to'ase 'Inapwana 'iloinemuya 'uda eonama, be 'ada nono."

Pita 'ina ona Konilio ma ina bodao 'ediya

34 *b* 'Enega Pita 'ieonedi, 'igwae, "Ona'ai'aila! Ni'atu nuwagu
'isabwalena 'aene tomota maibo'adi Yaubada matanaya leleleya, ta
nigeya me Yudia mamo 'iobobomema, 35 ta esi mali sena be mali sena
tomoteninao, 'eguma si'amayabena be sibubuna palupalu, 'igwausowala
manudi. 36 *c* Ta To'etoseyana Yesu, tauna maibo'ada 'ida 'Inapwana, ga
Yaubada 'ina tetela bobo'ana Yesu 'i'ebwa'ena, 'abo'ama me Isileli 'ima
'ebe gwausowala manuna. Ta 'omi tetela nina wamwalamwalatoni,
37 *d* manuna Yoni tetela nina 'ie'alena Galili 'enega, tuta nina 'iloguguya,
ga tomota 'igiebapitaisoedi ga muliyega Yesu tetelina 'i'elelewana Yudia
senanao maibo'adi 'ediya. 38 Tetela nina 'aene Yaubada Yesu goma
Nasaleta 'igiewaiwaiyena Yaluyaluwa Tabuna 'enega, ga 'isakosakowasi
ga tomota 'ilemelemedi, ta 'abo yaisigedi Seitani be yaluyaluwa
to'umalidi sigiele'oasidiya, Yesu 'igiebobo'anedi, manuna Yaubada
'ina waiwai 'enaya 'imiyami. 39 *e* Ta 'abo'ama sa'i Yesu 'ana tosimanao,
manuna 'ina guinuwao 'a'itediya Yudia senanao maibo'adi 'ediya be wate
Yelusalema 'enaya, ga 'ana 'ebe losalowa kaiwe 'ena situtu epa'iyena ga
'imwawasa, 40 ta 'asiyata 'etonina 'enaya Yaubada 'igietoolo limena, ga
'igieapwesena, 41 *f* nigeya tomota maibo'adi 'ediya, nate namo 'abo'ama
Yaubada 'iesinuwema 'ana tosimanao, 'emaya, ga 'ina toololimana
mulinaya 'a'e'ai ta 'anumanuma Yesu nina ma'emai.

42 *g* "Ga 'iloinema be tomota 'ediya 'aloguguya 'aene Yaubada Yesu nina
'iesinuwena be 'aene tuta 'ana 'ebe losalowa 'ena tauna bwa'omatana
'ida guinuwa, tomota taudi ni'atu simwawasa manudi, be wate 'abo'ada
mayawasida manuda.

43 *h* "Palopitao wate lowaenei sigimi simanena 'aene 'eguma yaisigedi
Yesu 'ena siemiemisa, 'idi loegesiyao Yaubada 'ida nuwataudi, Yesu tauna
'ana esanega."

Yaluyaluwa Tabuna 'imwa'uta taudi nigeya me Yudia 'ediya

44 Pita 'etamo 'ionaona ga Yaluyaluwa Tabuna 'imwa'uta taudi
sienoenono 'ediya, 45-46 *i* ga mali 'enana be mali 'enana 'ediyega sionaona,

---

[b] **10:34** Lo 2:11 [c] **10:36** Ep 2:13-14 [d] **10:37-38** Md 3:16 [e] **10:39-40** 1 Ko 15:4-7
[f] **10:41** Lu 24:42-43 [g] **10:42** Gu 17:31 [h] **10:43** Ais 53:5-6; Yel 31:34 [i] **10:45-46** Gu 2:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ta Yaubada situputupu, ta me Yudia taudi Yesu 'ana toemisao nidi, Pita ma'enao Yopa 'enega simaiya, sinuwaowana, manuna si'itena Yaubada ni'atu Yaluyaluwa Tabuna 'i'ebwaya taudi nigeya me Yudia 'ediya.

'Enega Pita 'ieonedi, 'igwae, 47"Gosegwao! Wa'ita! Yaluyaluwa Tabuna ni'atu si'ewena, nadigega lowa 'abo'ada. 'Enega nigeya sawesawenaya 'idi bapitaiso bwasiyega ta'etobode, aga?" 48[j]'Enega Pita nina 'iloina be To'etoseyana Yesu 'ana esanega sida bapitaiso, ga muliyega tomota nidi Pita sisidena be 'aina 'asiyata wate ma'ediya sida miyami, ga 'itagwala.

Guinuwa gete manuna Pita 'isimasimana

11 1Ta Yesu 'ana tosimanao, ta wate toekalesiyao, taudi Yudia 'ana tomiyanao, ni'atu tetela sinonona 'aene 'aidi tomota taudi nigeya me Yudia ni'atu Yaubada 'ina ona siemisena. 2'Enega tuta nina Pita 'itu'e limana Yelusalema 'enaya, toekalesiyao taudi Mosese 'ina loina 'ana tomuliyao, Pita nina silomugiyena, 3sigwae, "Mwa'adega ga 'enega 'oyo 'ulugu taudi nigeya me Yudia 'idi anuwaya ga ma'emwao wa'e'ai?"

4'Enega Pita 'ilolagata ga guinuwa gete maibo'ana 'iemwasalina, 'igwae, 5"Lowa 'abo'agu Yopa 'ena yamiyami ta yasidasida Yaubada 'ena, ga 'enomata'ita'ita, 'enega 'ebweu yage ya'itena 'atuwa kaleko sinabwana ta tupitupinao ata 'ediyega sietabetabe mwa'utenama 'eguya. 6Yage nina yaduneduneyena, ga yobaiyao, be yobai bosasa, be mwata, be wate manuwao, kaleko nina solanaya ya'itedi, 7ga 'ebweu 'enana yanonona 'ieonegu, 'igwae, 'Pita, 'utoolo be 'amu yobai 'uunudi be 'u'a'a.'

8"Ta 'abo'agu yagwae, ''Inapwana, tuwa! Manuna nigeya 'ebweu wate yage etaetabuna yada 'enina.'

9"Ta 'enana nina galewega 'iona limana, 'igwae, 'Yaubada yobai natedi ni'atu 'igie'esasedi, 'enega geya'abo 'u'awa'awa to'umaliyedi.'

10"Yage nina matoi 'eguya 'iapwesama, ga 'enana nina wate matoi 'ieonegu, ga muliyega maibo'ana 'itu'e ga 'ikwaiya galewaya. 11Ta gote tuta nina 'enaya, tai 'etoi siapwesa anuwa nina 'ena yamiyami, Sisalia 'enega simai manugu.

12"'Enega Yaluyaluwa Tabuna 'ieonegu, 'igwae, ''Utoolo be geya'abo 'uenuwanaluwa ta tuwa tuga taudi ma'emwao watatauya.' Ta gosedao site sikisi gete si'oayabugu, ga 'atauya Konilio 'ina anuwaya, ga 'alugu.

13"Ta tai nina 'emaya 'iemwasala 'igwae, 'Lowa 'ebweu anilose ya'itena 'igu anuwa solanaya 'itootoolo, ta 'igwae, "Konilio, 'imu 'ali'eiyao 'uetunedi Yopa 'ena, be Saimoni, tauna sieesena Pita, sida 'au'ewenama, 14[k]be tauna tetela 'ida eonami, be 'enega 'omi ma imu susuyao 'etoseyana wada loba." '

---

[j] **10:48** Gu 2:38; Md 28:19 [k] **11:14** Gu 16:31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 [l]"'Enega yalolagata ga yaonaona, ta Yaluyaluwa Tabuna 'ediya
'imwa'utama, nadigega lowa 'abo'ada 'edaya 'igimi mwa'utama.
16 [m]"'Enega 'Inapwana 'ina ona lowa yanuwa'i'isina, 'igwae, 'Yoni
tomota bwasiyega 'igiebapitaisoedi, ta 'omi ma'etamo Yaluyaluwa Tabuna
'enega wada bapitaiso.' 17Yaubada 'ina 'ebwaya nina 'ediya nadigega
'abo'ada 'edaya, tuta nina tagimi emisa 'Inapwana Yesu Keliso 'enaya.
'Enega 'abo'agu nigeya sawesaweguya Yaubada 'ina guinuwa gete
ya'etobode."
18 [n]Pita 'ina ona gete sinononaya, ta nigeya 'idi 'ebe onamo, ga Yaubada
situpuna, sigwae, "Ona'ai'aila, Yaubada ni'atu 'itagwatagwala taudi
nigeya me Yudia 'ediya, be 'idi nuwa'ebuniyega yawasi ataya sida loba."

Toekalesiyao 'asa Anitioki 'ena

19Lowa toekalesiyao 'adi talauwalao Sitibeni siloemwawasina, ta wate
sitoo be toekalesiyao maibo'adi sida mutudi, 'enega toekalesiyao nidi
sidena mali 'asa be mali 'asa 'ediya, ga 'aidi siapwesa Pinisia be Saipilosi
be Anitioki 'ediya, ga tetela bobo'ana sisimanena me Yudia dimo 'ediya,
ta nigeya 'asa nidi 'adi tomiyanao maibo'adi 'ediya. 20Ta muliyega 'aidi
toekalesiyao, taudi me Saipilosi be me Sailini, siapwesa Anitioki 'enaya,
ga 'Inapwana Yesu tetelina siguguyaena me Yudia, be taudi nigeya me
Yudia wate, 'ediya, 21 [o]ta 'Inapwana 'igiewaiwaiyedi, ga tomota yaudi 'idi
ona siemisena, ga sisanaila 'Inapwana 'enaya.
22 [p]Taudi nigeya me Yudia, ta ni'atu siemisa 'Inapwana 'enaya, 'enega
tetelidi 'i'elelewana ga toekalesiyao Yelusalema 'ena sinonona, 'enega
Banaba sietunena be 'iayausidi. 23 [q]Ga tuta nina Banaba 'imai Anitioki
'enaya Yaubada 'ina oboboma toekalesiyao nidi 'ediya 'i'itena, ga
'igwausowala sinabwana, ga 'iguguyedi be geya'abo sienuenuwanaluwa,
ta esi sida toolopa'ala ma idi emisa 'Inapwana 'enaya. 24Manuna Banaba
nina tai bobo'ana ga Yaluyaluwa Tabuna 'iloemaena ta ma ina emisa
sinabwana 'Inapwana 'enaya. 'Enega 'ina loguguya 'enega tomota yaudi
'Inapwana siemisena, ga toekalesiyao 'idi boda 'isinabwa.
25'Enega Banaba 'itauya Tasisi, ga Saulo 'i'ebesena, 26ga 'ilobena,
'enega ma'iyana siila Anitioki 'enaya. 'Enega yakwala 'ebweuna solanaya
silugulugu toekalesiyao nidi 'idi deliegogonao 'ediya, ta tomota yaudi
sie'ie'itadi. 'Asa nina Anitioki 'enaya Yesu 'ana tomuliyao tuta nina 'ena
sigimi eesedi Kelisitianiyao.
27Tuta gote 'enaya 'aina palopitao Yelusalemega simwa'uta Anitioki
'enaya, 28 [r]ta 'ebweuna 'ediyega, 'ana esana Agabu, 'idi deliegogona
'ena 'itoolo, ga Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega 'igimi simanena

---

[l] **11:15** Gu 2:4 [m] **11:16** Gu 1:5 [n] **11:18** Gu 14:27 [o] **11:21** Gu 2:41 [p] **11:22** Gu 4:36
[q] **11:23** Gu 14:22 [r] **11:28** Gu 21:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aene ma'etamo botana sinabwana 'ida apwesa sena yauyaudi 'ediya, ga muliyega Sisa Kalodiu 'ina tuta etoloina 'enaya botana sinabwana 'iapwesa.

29 [s]Ta tuta nina Yesu 'ana tomuliyao Agabu 'ina simana nina sinonona, taudimo siloiloina be 'ebweuna 'ebweuna sida tootoo be sida 'ebwayadaita be lema mani sida etune gosediyao nidi sena Yudia 'ena simiyami, 30 'enega sigimi 'ebwayadaita ga mani silobena, ga tuta nina botana 'iapwesa, 'enega si'ebwa'edi Banaba ta Saulo, ga taudi sitauyena sena Yudia 'enaya.

Yemesa siloemwawasina ta Pita deliya sisa'u luguyena

12 1 Tuta gote 'enaya Kini Elodi 'ina loina pa'ala 'enega 'ina tolosaiyao 'aina toekalesiyao sigiyaidi sabi gieto'umaliyedi.
2 [t]'Enega Yemesa, tauna Yoni tasina, Elodi 'ina loinega siununa sisisaiyega ga 'imwawasa.

3 [u]Ta me Yudia sigwausowala Yemesa 'ina mwawasa manuna. 'Enega Elodi 'iloina limana be Pita sida giyai. Ta wiki nina nate me Yudia 'idi edidigula 'ana tutaya ta beledi daisina nigeya 'ana 'ebe gieseseyamo sie'ani.

4 'Enega Pita sigiyaina ga deliya sisa'u luguyena, ta Elodi 'ina tolosaiyao sikisitini 'iloinedi be silomata'i'ita 'ai'aili, ta Elodi 'inuwanuwa 'aene Ataona Sagalina mulinaya Pita nina 'ida sa'uapwese me Yudia 'ediya, be 'ina etala sida guinuwe. 5 [v]'Enega deliya si'ita'i'isina ta toekalesiyao sa'i sisidasida waiwai Yaubada 'ena, Pita manuna.

Anilose Pita 'i'etoseyena

6 Ta Pita 'aina 'asiyata 'ediya deliya 'imiyami, be mali 'asiyata 'enaya Elodi Pita 'ida sa'uapwese, ta boiboiya Pita tolosaiyao gamwagamwanidiya 'i'eno'eno, ta 'ana 'ebeyona seni 'eluwa 'ediyega siyonina, ta wate deli 'awanaya tolosaiyao si'ita'i'isina. 7 [w]Ga Yaubada 'ina anilose 'ebweu manini 'iapwesa ga deli solana 'imaedana, ga anilose nina Pita lesulesuna 'isapina, ta 'ilowanowanona, ga 'igwae, "'Utoolo manini," ga 'ana 'ebe yonao nimanega sibe'u. 8 Ga anilose nina 'ieonena, 'igwae, "'Amu 'oama 'u'ote be 'amu 'aelawa 'ulosipwa," ga ona nina Pita 'iematamatanena. Ta anilose nina wate 'igwae, "'Amu tala'apwalega 'ubwabwasa be 'umuliyegu," 9 ga 'iapwesa ta Pita 'imuliyena ta 'inuwena 'aene 'imadamadawala, ta nigeya 'imwalamwalatoni 'aene anilose nina 'ina guinuwa yage 'ai'aila.

10 'Enega to'ita'i'ita 'ebweuna sipilisinena, ta 'eluwena wate sipilisinena, ga 'awa sinabwana kainumuyega siguinuwenaya 'ena simai, ga 'awa nina

---

[s] **11:29** Lo 15:26 [t] **12:2** Md 4:21 [u] **12:3** Sia 23:15 [v] **12:5** Ep 6:18 [w] **12:7** Gu 5:19, 16:26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

taunamo 'i'egegena, ga siapwesa 'asaya, ta 'eda 'enega sitauya, ga manini anilose nina Pita 'ipilisinena.

11 'Enega Pita 'inuwa sabwalena, ta 'igwae, “Ni'atu yamwalatoni 'ai'ailina 'aene 'Inapwana 'ina anilose 'ietunenama, ga 'i'etoseyegu Elodi 'ina loina 'enega, be geya'abo me Yudia 'idi nuwanuwao sida guiguinuwedi.” 12 Pita ni'atu nuwana 'isabwalena ga 'itauya Meli 'ina anuwaya, tauna Yoni sinana, ta Yoni 'ana esana 'eluwena Maki, ta anuwa nina solanaya tomota yaudi sideli egogonama, ga sisidasida Yaubada 'enaya.

13 'Enega Pita anuwa 'ana 'awa 'enaya 'i'aukeke, ta topaisewa mewainena 'ana esana Loda 'imai, 14 ta Pita 'enana 'imwalatonina, ga 'igwausowala sinabwana, ga nigeya 'awa 'igigegigege, ta 'iila manini anuwa solanaya ga 'igwae, “Pita 'awaya 'itootoolo.”

15 Ta sigwae, “Uwauwayo!”

Ta waine 'awana 'ipa'ala 'aene tauna Pita nina.

'Enega sigwae, “Nai Pita yaluyaluwana.”

16 Ta Pita 'etamo 'etauluya 'imiyami ta 'i'au'aukeke tuga, 'enega 'awa sigigegena, ga si'itena tauna, ga nuwadi 'iowana 'ai'aila.

17 [x]Ta Pita nimanega 'i'etobodedi be sida 'alaenono, ta 'iemwasala 'Inapwana deliyega 'i'au'ewenama manuna, 'enega 'igwae, “Tetela gete wasimana Yemesa be gosedao wate 'ediya.” 'Enega 'ipilisinedi ga 'itauya mali esenaya.

18 Tomwa 'iulisina ga tolosaiyao nuwadi 'iowana, ta si'atesa'ala sinabwana Pita manuna, mwa'adega 'iapwesa'esa. 19 Ta Elodi 'iloinedi be Pita nina sida 'ebesei, ta nigeya sida lobena, 'enega to'ita'i'itao 'idi etala 'iguinuwena, ga 'adi loemwawasa 'iloinena. 'Enega Elodi nina Yudia 'enega 'imwa'uta Sisalia, ga nada 'imiyami.

Elodi 'ina mwawasa

20 Elodi nina me Taiya be me Saidoni lowa 'igamwasowaledi, 'enega Elodi 'ina to'ita'i'ita, 'ana esana Bilasito, sigiegwausowalena, ga muliyega mabodadi simai Elodi 'ena, ga nuwanuwadi be ma'enao sida egosigosiyana limana, manuna taudi 'adi masula Kini nina 'ina senega silobaloba.

21 'Enega Elodi 'ebweu 'asiyata 'iupaena be ma'enao sida onaona, ga 'asiyata nina 'ena 'ana 'oama esaesa 'i'otena, ga 'ina 'ebemi esaesa 'ena 'imiyatowa, ga boda nidi 'ediya 'iona.

22 Ta boda nidi sibwaubwau, sigwae, “Gote 'ebweu Yaubada 'ina ona, ta nigeya tomota 'ina ona.”

23 Tuta gote 'ena Yaubada 'ina anilose Elodi 'iununa, manuna Yaubada 'ana tupu 'isa'ubalena tauna 'enaya, ga ipwaipwa solana si'enina ga 'imwawasa.

---

[x] **12:17** Gu 12:7-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 [y]Ta 'enega Yaubada 'ina ona 'iewaiwai tomota yauyaudi ta sena
maibo'adi 'ediya. 25 Ta Banaba be Saulo 'idi guinuwa Yelusalema 'ena
silosalonina, ga 'enega simwa'uta limana Anitioki 'ena, ta Yoni, tauna
'ana esana 'eluwena Maki, si'au'ewenama ma'edi.

Banaba be Saulo 'idi guinuwa

13 1 'Asa Anitioki 'enaya, ekalesiya 'idi palopitao be toe'itao getedi:
Banaba be Simioni (tauna sibwauyena Bwalagai) be Lusiasi
(tauna goma Sailini) be Maneeni (tauna kini Elodi 'ana 'epata 'ebweu)
ta Saulo. 2 [z]Taudi sitapwatapwalolo ma idi 'ebotana Yaubada 'ena ga
Yaluyaluwa Tabu 'ieonedi, 'igwae, "Nuwanuwagu Banaba be Saulo 'igu
guinuwa 'ebweuna manuna, 'enega wada tagwaledi guinuwa nina 'ena."
3 [a]'Enega Yaubada 'ena sisidasida limana mabotanidi, ga sigidebedi, ga
Banaba be Saulo sietunedi 'idi guinuwa nina manuna.

'Idi guinuwa sena Saipilosi 'enaya

4 Yaluyaluwa Tabuna ni'atu 'ietunedi ga simwa'uta Selusia, ga wagega
sigelu ga situpa salu Saipilosi manuna, 5 [b]ga 'asa 'ana esana Salami 'enaya
sisuya, ga nada me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ena Yaubada 'ina ona
sisimanena. 'Ebweu 'idi 'ali'ei ma'edi sisakosakowasi, 'ana esana Yoni.
6 'Enega salu nina maibo'ana sisakowasiyena, ga 'asa Pepose 'enaya
siapwesa, ga nada to'oba, 'ana esana Bayesu, goma Yudia, tauna palopita
kabokabo 'ebweu.
7 Ta Bayesu nina Sagiu Paulosi ma'iyana, tauna 'asa 'ana toloina ta tai
sinasinapuna, 'enega Sagiu Paulosi Banaba be Saulo 'ibwauyedima, ga
nuwanuwana be Yaubada 'ina ona 'ida nono, 8 ta esi to'oba 'i'etobodedi,
manuna geya nuwana be toloina nina Yesu 'ena 'ida emisa. To'oba nina
'ana esana 'ana gibui Elaimasi, nate tobalau.
9 [c]Ta Saulo, tauna 'ana esana 'eluwena sibwauyena Paulo, Yaluyaluwa
Tabuna 'iloemaena ga to'oba nina 'iduneduneye, 10 ta 'igwae,
"'Oyo Seitani 'ina boda ta kabo 'aleyo, 'enega guinuwa palupaluna
'uetalauwalena, ta 'Inapwana 'ina 'eda palupaluna tuta maibo'ana
'utootoo be 'aene 'ugiebokoboko. 11 'Enega gete tuga 'Inapwana 'ina
waiwaiyega matayo 'ida uma tuta kukupana namo manuna, be geya'abo
sinala 'ana maedana 'u'ita'ita."

Tuta gote 'ena umauma 'atuwa 'enega to'oba nina matana 'iguguyoi,
ga 'i'ebe'ebesa yaita 'ida leme be 'ida anugane. 12 Ta toloina nina Sagiu
Paulo 'ina guinuwa gete 'i'itena, ga 'Inapwana tetelina manuna nuwana
'iowana, 'enega 'iemisena.

---

[y] **12:24** Ais 55:11; Gu 19:20 [z] **13:2** Gu 9:15 [a] **13:3** Gu 6:6 [b] **13:5** Gu 12:12
[c] **13:9-10** Gu 4:8; Yo 8:44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sitauya Anitioki sena Pisidia solanaya

13 Ta Paulo ma 'ana bodao Peposeyega sigelu ga situpa limana, ga
Peliga 'ena silugu, sena Pamipilia solanaya. Ta Yoni 'ipilisinedi ga
'iila Yelusalema. 14 Ta boda nidi Peliga sipilisinena ga Anitioki 'enaya
siapwesa, nate sena Pisidia solanaya. 'Enega 'asiyata Sabate 'ena silugu
me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ena, ga simiyatowa. 15 Ta toanuganao
Mosese 'ina loina 'ana sawa, be palopitao 'idi ona 'ana sawa sisawedi, ga
toanuganao nidi 'ebweu tai sietunena Paulo be Banaba 'ediya be 'aene
'iemataluwedi, 'igwae, "'Eguma loguguya nai e'ita 'emiya 'imiyami wada
simana tomota 'ediya."

16 'Enega Paulo 'itoolo ga nimana 'igilagasina, ta 'igwae, "Tasigwao
me Isileli, be 'omi mali esenega Yaubada 'ana to'amayabao, 'igu ona gete
wada nono. 17 *d*Yaubada lowaenei me Isileli tubudao 'iesinuwedi, ga 'idi
boda 'igiesinabwena 'idi esugalagala Itipita solanaya, ga 'ina waiwai
sinabwana 'enega 'ianuganedi ga Itipita sipilisinena. 18 *e*Ta yakwala poti
'ediya 'idi nenetao 'ie'alama'i'itanedi sena mwatui daita mitawaya.

19 *f*"Ga muliyega kini sebeni ma idi bodao 'imutudi sena Kenani
solanaya, ga sena nina me Isileli 'i'ebwa'edi 'idi bale'u, ga simiyami
nadigega yakwala powa analedi ta pipiti 'ediya. 20 Ga muliyega 'idi
toloinao 'i'ebwa'edi ga siloinedi 'ana laba palopita nina Samuwela
'iapwesa.

21 *g*"'Enega sisidasida be Yaubada 'idi kini 'ida 'ebwa'edi, 'enega Saulo
'i'ebwa'edi, tauna Kisi natuna, ta 'ina susu Beniamina 'enega, ga yakwala
poti 'ediya 'iloiloinedi. 22 *h*Muliyega Yaubada Saulo 'ie'idi'idiyena ga 'idi
kini auwauna Debida 'isa'una. Tauna Debida manuna Yaubada 'igwae,
'Desi natuna Debida yalobena, ta yayalena, manuna 'igu nuwanuwao 'ida
guinuwedi.' 23 *i*Ta Debida nina 'ina susu 'ediyega, Yaubada me Isileli 'ada
To'etoseyana Yesu 'igieapwesena, nadigega lowaenei 'igimi simanena.

24 *j*"Ta lowa tuta nina Yesu nigeya 'iapweapwesama, Yoni 'ilooguguya
me Isileli 'ediya, be 'idi loegesiyao 'ediyega sida nuwa'ebuni be 'ida
giebapitaisoedi, 25 *k*ta Yoni 'ina guinuwa 'ana 'ebe losalowa 'ena 'igwae,
''Omi wanuwena 'aene 'abo'agu yaita? 'Abo'agu nigeya To'etoseyana nina.
Ta tauna muliguyega 'imeemai, Toloetana sana, 'enega 'abo'agu nigeya
'ilobwelobwenegu be 'ana 'aelawa yali'amidi.'

26 "Tasigwao, 'omi Ebelaamo 'ina susuyao, be wate 'omi mali senega
Yaubada 'ana to'amayabao, wanono 'aene 'etoseyana tetelina gete 'edaya
ni'atu 'imai. 27 *l*Ta Yelusalema 'ana tomiyanao, be 'idi 'inapwanao,

---

[d] **13:17** Sia 6:6, 12:51 [e] **13:18** Sia 16:35 [f] **13:19** Num 7:1 [g] **13:21** 1 Sam 8:5, 19
[h] **13:22** 1 Sam 13:14, 16:13 [i] **13:23** Ais 11:1 [j] **13:24** Md 3:1-2 [k] **13:25** Yo 1:20, 27
[l] **13:27** Yo 16:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

To'etoseyana nina nigeya sida mwalatonina, ta wate palopitao 'idi simanao Sabate 'ebweuna 'ebweuna sisawasawa totapwalolo 'ediya, ta esiya nigeya simwalamwalatonidi, ga 'enega To'etoseyana nina sisipupuyena, 'enega palopitao 'idi gimisimanao lowaenei 'adi 'ai'aila gete tuga sigieapwesena. **28** *m*Ta nigeya 'ebweu wate 'ina loegesi silobaloba be 'enega sida loemwawasi, ta tuwa tuga Pailato sisidena be 'ida loemwawasi.

29 *n*"'Enega ona nidi Buki Tabu 'ena sigimi simanena To'etoseyana manuna, maibo'ana gote me Yudia ni'atu siguinuwedi, ga 'ina mwawasa mulinaya 'ana kelose 'enega si'ewa mwa'utena ga sisa'una 'ali'ali 'enaya. **30** *o*Ta Yaubada mwawasega 'igietoolona, **31** ga 'asiyata tupwana yauna 'ediya 'iapweapwesa 'ana to'oayabuyao 'ediya, taudi lowa ma'enao Galiliyega ga Yelusalema 'enaya simai. Taudi gete tuga To'etoseyana nina manuna sisimasimana tomota 'ediya. **32** *p*Ta 'abo'ama wate tetela bobo'ana gete 'a'ebwa'emi, lowa Yaubada 'iona upaupaena tubudao 'ediya, **33** ga ni'atu 'igieapwesena 'epata auwauna 'abo'ada 'edaya, tuta nina Yesu mwawasega 'igietoolona. Gete manuna Same 'eluwena 'ena Yaubada 'ina ona sigimi simanena, 'igwae,

'Oyo natugu, batuwa 'ena ya'awa natunemu.'

34 *q*"Ta wate 'igietoolo limena be geya'abo 'imwawamwawasa limana, nai 'imwaumwaulu, ta gete manuna 'igimi simanena, 'igwae,

'Yage nidi bobo'adi yaona obobomediya Debida 'enaya, ma'etamo yada 'ebwa'eyo.'

35 *r*"Ta wate 'ebweu Same 'ena 'igimi simanena, 'igwae,

'Geya'abo 'utagwatagwala be tauna 'amu esiesinuwana 'imwaumwaulu.'

36 *s*"Ona getedi nigeya Debida tauna manuna. Debida nina 'ina tutaya Yaubada 'ina nuwanuwa 'iguinuwedi, ga 'ikwaiya, ga sisa'u 'ali'aliyena, ga tubunao ma'ediya simwaumwaulu, **37** ta sa'i tai nina mwawasega Yaubada 'igietoolona nigeya 'imwaumwaulu. **38** *t*'Enega, tasigwao, wada mwalatoni 'ai'aili 'aene gete tai nina 'enega 'imi loegesiyao 'adi nuwatau wada loba, **39** *u*be 'abo yaita tauna 'ena 'iemisa, 'ina loegesi 'ediyega 'ida li'ami, ta Mosese 'ina loina nigeya sawesawenaya 'ili'amimi.

40 "'Enega wada 'ita'i'isimi be ona nina palopitao lowa manuna sionaona upaupa, geya'abo 'omi 'iloo'awasimi. Ona nina 'igwae,

41 *v*'Omi totuyeyao, 'igu guinuwa gete wa'ita be manuna nuwami 'iowana, be muliyega waesilae, manuna 'imi tutaya 'igu guinuwa nina sida simana 'emiya, ta esi nigeya waemiemise.' "

---

[m] **13:28** Md 27:22-23 [n] **13:29** Md 27:59-60 [o] **13:30-31** Gu 2:24, 1:3, 8 [p] **13:32-33** Sam 2:7 [q] **13:34** Ais 55:3 [r] **13:35** Sam 16:10 [s] **13:36** Gu 2:29 [t] **13:38** Gu 10:43 [u] **13:39** Lo 10:4 [v] **13:41** Ib 1:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42 'Enega Paulo be Banaba siapwesa, ta boda nidi sisidedi be mali
Sabate 'ena e'ita gete 'ediya sida simana limana.
43 Ga boda anuwa tapwaloloega sideli apwesa, ta 'aidi me Yudia, be
'aidi Yaubada 'ana toemisao mali sena be mali sena 'ediyega, Paulo be
Banaba simuliyedi, 'enega Paulo be Banaba 'ediya siloguguya be 'aene
Yaubada 'ina oboboma sida giyai'i'isi.

Paulo be Banaba siloguguya taudi nigeya me Yudia 'ediya

44 'Enega mali Sabate 'ena, 'asa nina 'ana tomiyanao yaudi sideli
egogonama Yaubada 'ina ona sabi nonona. 45 [w]Ta sa'i me Yudia, boda
sinabwana si'itena, 'enega sie'ipi'ipi, ga Paulo 'ina loguguya 'ena sionaila,
ta si'awa to'umaliyena. 46 [x]'Enega Paulo be Banaba ma idi 'atepatu siona
apwesa me Yudia nidi 'ediya, sigwae, "'Ilobwenena be Yaubada 'ina
ona 'agimisimana 'emiya, ta gete tuga waguitoyasena, nai 'omi taumi
waloinemi 'aene nigeya sawesawemiya be yawasimi ataya wada loba,
'enega 'aguitoyasemi, be mali bodao 'ediya 'ada loguguya, taudi nigeya
me Yudia 'ediya.
47 [y]"Manuna 'Inapwana ni'atu 'iemataluwema, 'igwae, 'Imi guinuwa
ni'atu ya'ebwa'emi be 'aene 'omi taudi nigeya me Yudia 'idi mayale, be
sena maibo'adi 'ediya 'adi 'etoseyana watauye.' "
48 'Enega taudi nigeya me Yudia Paulo be Banaba 'idi ona gete
sinonona, ga sigwausowala sinabwana, ga Yaubada tetelina si'awa
bobo'anena, ga taudi yaisigedi Yaubada 'iesinuwedi be yawasi miyamiya
atayana sida loba, taudi ona nina siemisena. 49 Ta Yaubada tetelina
'i'elelewana sena nina maibo'ana solanaya.
50 Ta sa'i me Yudia Paulo be Banaba sietalauwaledi, ga silomugiyedi
iine 'alawatao taudi totapwalolo 'ediya, be wate 'asa 'ana 'inapwanao
'ediya, 'enega taudi wate sietalauwala Paulo be Banaba 'ediya, ga sipa'idi,
ta sena nina sipilisinena. 51 Ta muliyega be sena nina sipilisine, 'aedi
nedilina siloutuutu yaulena 'idi senaya, nate 'ebe'ita toni'asao 'ediya,
ga 'enega sitauya Ikoniami 'enaya. 52 Ta esi Yaubada 'ana toemisao
sigwausowala sinabwana, ta Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwai 'iloemaedi.

Paulo be Banaba 'idi loguguya Ikoniami 'ena

14 1 Paulo be Banaba siapwesa Ikoniami 'ena, ga 'idi guinuwa
Anitioki 'ena wate nadigega Ikoniami 'ena siguinuwa'esa, nate me
Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ena siluguya ga sie'ita, ta ma idi e'ita waiwai,
'enega boda yaudi siemisedi, boda nidi 'aidi me Yudia ta 'aidi mali senao
'ediyega. 2 [z]Ta sa'i 'aidi me Yudia e'ita nina nigeya siemisena, ta sisinalina
ga si'awa to'umaliyena, ga sitauya taudi nigeya me Yudia 'ediya ga

---

[w] **13:45** Gu 17:5 [x] **13:46** Gu 18:6 [y] **13:47** Ais 49:6 [z] **14:2** Gu 13:45

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

silomugi Paulo be Banaba manudi, 'enega taudi wate Paulo be Banaba sietalauwaledi. 3 [a]Ta tuwa tuga, tuta dudulana Paulo be Banaba simiyana sena nina 'ena, ta ma idi 'atepatu silogulologuguya 'Inapwana manuna. Ga 'Inapwana nina 'ina waiwaiyega guinuwa 'ebe nuwaowana be edeedede siguinuwedi, ga 'ediyega 'Inapwana nina 'ina oboboma tetelina 'ana 'ai'aila tauna 'ie'itaena tomota 'ediya.

4 Ta sa'i me Ikoniami nidi siweyala, ga 'aidi me Yudia si'awa 'ai'ailedi, ta 'aidi Yesu 'ana tosimanao si'awa 'ai'ailedi. 5 [b]'Enega taudi nigeya me Yudia, be me Yudia wate, be 'idi 'inapwanao ma'ediyao siloina leleleya be Paulo ta Banaba sida gie'elouyaedi, nai gulewega sida loemwawasidi. 6 Ta esiya alena sinonona ga sidena, ga sitauya Lakeonia 'asanao 'ediya, nate Lisitila be Dabi 'ediya, 7 ga nada tetela bobo'ana sisimana apwesena, ta 'asanao selabediya 'ediya wate.

Paulo be Banaba 'idi guinuwa Lisitila 'ena

8 [c]Lisitila 'ena 'ebweu tai silobena 'ina tuta tubuwa 'enega ga 'ietai, ta 'imiyamiya namo tuga, ta nigeya 'ida toolo nai 'ida adadana, manuna ma'ae lopelopegoina 'itubuwa. 9 Ga tolopegoi nina 'imiyatowa, ta Paulo 'ina loguguya 'ienoenonoena. 'Enega Paulo tolopegoi nina 'iduneyena, ga 'imwalatonina 'aene ma ina emisa Yesu 'ena, be sawesawenaya 'ida giebobo'ane, 10 'enega Paulo 'enana sinabwana 'enega 'ibwaunao 'ena, 'igwae, "'Utoolo." Ta tolopegoi nina 'itoolo manini ga 'iadadana.

11 Ta tomota maibo'adi Paulo 'ina guinuwa gete si'itena, ga 'ena Lakeoniyega sibwaubwau, "Yaubadao ni'atu simwa'utama, 'adi 'ita 'atuwa tomota." 12 Ga pwaluyao Banaba sibwauyena Yupita, ta Paulo sibwauyena Mekiuli, manuna tauna 'idi toona. Esanao getedi 'idi yaubadao 'adi esanao, nate Yupita ta Mekiuli.

13 Ta 'idi yaubada Yupita 'ina totaliya 'asa nina 'ena 'imiyami, ta 'ina Anuwa Taliya 'asa 'etaulunaya. 'Enega totaliya nina 'aina bulumakau be kaiwe senina sulasulana 'ime'edi 'asa 'ana 'awa 'ena, ta nuwanuwana 'aene pwalu ma'enao sida taliya Paulo be Banaba 'ediya.

14 [d]Ta siteluwa nidi ni'atu totaliya 'ina nuwanuwa simwalatonina, ga geyanuwa 'ai'ailidi, 'enega 'adi 'oamao sigisabudi ta sipili apwesa boda 'ediya, sigwaegwae, 15 "Gosemao, geya'abo 'abo'ama 'emaya watalitaliya. 'Abo'ama tomota tuga nadigega 'omi, ga tetela bobo'ana gete 'ame'ena 'emiya, be 'aene 'imi 'ebe emisa besobeso wada guitoyasedi be wada sanaila Yaubada mayawasina 'ena, tauna galewa be bale'u be bwagabwaga be wate yage maibo'adi soladiya 'adi tomweluluwa. 16 Yaubada nina lowa sena yauyaudi tomotenidiyao 'itagwaledi, be taudimo 'idi nuwanuwao, be 'idi bubunao sida muliyedi, 17 [e]ta sa'i 'ebe'itao 'ediya simiyami be 'aene 'ediyega Yaubada nina

---

[a] **14:3** Mk 16:20 [b] **14:5** Gu 14:19 [c] **14:8** Gu 3:2 [d] **14:14-15** Gu 17:24
[e] **14:17** Lo 1:19-20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sida mwalamwalatoni, ta 'ebe'ita nidi 'ina obobomao 'ediya be 'omi 'emiya,
nate 'usana galewega be wate 'oelaa bobo'ana, be 'ediyega sesoi bobo'adi
walobaloba be 'enega wa'e'ai be manuna wagwaugwausowala."
18 Ta Paulo be Banaba tomota nidi si'etoboda yogenedi, ta 'ebe losalowa
'ena siewaiwai, ga nigeya 'ediya sitalitaliya.
19 [f]Ta sa'i me Yudia Anitioki be Ikoniami 'ediyega simai, ga silugu boda
nidi Paulo ta Banaba 'adi toenonoyao soladiya, ga silo'ae etuetunedi ga
Paulo gulewega siloibweibwena, ta 'asa solanega silisi apwesena, ta 'idi
nuwanuwa ni'atu 'imwawasa.
20 Ga muliyega Yesu 'ana tomuliyao simai ga Paulo sitoolo
sakowasiyena, ta Paulo nina 'itoolo, ga 'ilugu limana 'asaya. Ta 'enega
tomwa 'iulisina ga Banaba ma'iyana sitauya Dabi.

Siila Anitioki, nate Silia solanaya

21 [g]Dabi 'ena tetela bobo'ana siloguguyaena, ga tomota yaudi siemisena,
ga simuliyena, 'enega Paulo be Banaba siila limana Lisitila be Ikoniami
be Anitioki 'ediya.
22 [h]Ta 'idi sakowasi nina 'ena Yesu 'ana toemisao sigiepa'alidi 'asa
'ebweuna 'ebweuna 'ediya, ta siloguguyedi be geya'abo 'idi emisa 'ida
neeneta, ta sigwae, "Ona'ai'aila, ma'etamo 'ida 'elouyao yaudi 'ediyega
talulugu Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena." 23 Ta wate 'asa 'ebweuna 'ebweuna
'ediya Paulo be Banaba toekalesiyao 'idi toanuganao siaseyedi, ta 'adi
gilagata gete nadigega, 'ebotanega 'Inapwana nina siemisenaya 'ena
sisidasida, be 'ida giewaiwaiyedi 'idi guinuwa nina manuna.
24 Ta Pisidia solanega simai ga Pamipili 'ena siapwesa, 25 ga 'asa Peliga
'ena siloguguya, 'enega sidolo Atalaya, 26 [i]ga wagega sigelu, ga siila
Anitioki, sena nina lowa 'enega 'idi guinuwa nina sie'alena, ta 'ena wate
lowa Yaubada 'ina oboboma silobena, paisewa nina ni'atu silosalonina
manuna.
27 [j]'Enega tuta nina Anitioki 'ena siluguya, toekalesiyao sibwau
egogonedima, ga yage yauyauna Yaubada 'iguinuwenaya manudi, 'idi
sakowasi nina solanaya siemwasalidi, nate emisa 'ana 'awa 'igigegena
taudi nigeya me Yudia manudi, be taudi wate sida lugu.
28 'Enega Paulo be Banaba Yesu 'ana toemisao sena nina Anitioki 'ena
ma'ediyao simiyamiya tuta dudulana.

Yelusalema 'ena siloiloina

15 1 [k]'Enega 'aidi tomota Yudia 'enega siebusima, ga sie'ie'ita
toekalesiyao me Anitioki 'ediya, sigwaegwae, "Mosese lowaenei

---

[f] **14:19** Gu 17:13 [g] **14:21** Md 28:19 [h] **14:22** Gu 18:23; 2 Ti 3:12 [i] **14:26** Gu 13:1-2
[j] **14:27** Gu 15:4, 12 [k] **15:1** Ga 5:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'iloinema bwalama 'ana daba manuna. 'Enega 'eguma 'omi daba nina nigeya wa'ewa'ewa, geya'abo 'etoseyana walobaloba." 2 Ta Paulo be Banaba nigeya si'awa'awa 'ai'ailedi, 'enega ma'ediyao siegewagewana sinabwana. Ga toekalesiyao Anitioki 'ena Paulo, be Banaba, be 'aina wate tomuliyao 'ediyega, siesinuwedi be 'aene sida tu'e Yelusalema, be nuwanuwa gete manuna sida onaona, nai sida loina, Yesu 'ana tosimanao site tuwelo be wate toanuganao ma'ediyao.

3 'Enega toekalesiyao silokaiyoniyedi ga sena Pinisia ta Samelia siataonedi, ga 'idi sakowasi nina 'ena 'asa apwesa tomoteninao 'idi sanaila Yaubada 'ena sisimanena, ta Yesu 'ana toemisao 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, simana gete sinonona, ga 'enega sigwausowala sinabwana.

4 [l]'Enega siapwesa Yelusalema, ga toekalesiyao be Yesu 'ana tosimanao be toanuganao si'au'ewedi 'idi anuwaya, ga Paulo be Banaba siemwasala 'ediya to'ase be to'ase 'idi paisewa Yaubada 'ina waiwaiyega siguinuwedi.

5 Ta 'aina Yesu 'ana toemisao Palisi bodadi 'ediyega sitoolo, ga sigwae, "'Eguma 'asa apwesa 'adi tomiyanao siemiemisa, 'ilobwenedi be daba si'ewa be wate tada loinedi be Mosese 'ina loinao sida muliyedi bemi, be muliyega siekalesiya 'ai'aila."

6 'Enega Yesu 'ana tosimanao site tuwelo nidi be toanuganao deliegogona siguinuwena, ga nuwanuwa gete manuna sionaona.
7 [m]Ga tupwana siegewagewana 'amana, 'enega Pita 'itoolo ga 'igwae, "Tasigwao, wamwalamwalatoni 'aene tuta lowa Yaubada 'edega 'abo'agu 'iesinuwegu, ga 'awaguyega taudi nigeya me Yudia tetela bobo'ana sinonona, ga siemisena. 8 Ta Yaubada to'ase 'atedaya simiyami 'imwalamwalatoni, ga taudi nigeya me Yudia 'ediya 'itagwala, ga Yaluyaluwa Tabuna 'i'ebwa'edi, nadigega 'abo'ada 'i'ebwaya'eseda, 9 ta nigeya 'ebweu wate weyala 'igieapwesena, be 'aene taudi dumadumadi be 'abo'ada dumadumada, ta taudi siemisena nadigega 'abo'ada taemisena, ga 'enega maibo'ada 'ateda 'igie'esasedi.

10 "'Enega geya'abo Yesu 'ana toemisa auwaudi sena apwesa 'ediyega 'adi 'aa'aala mwauna wa'ebwa'ebwa'edi, 'abona nai Yaubada wagiegamwasowale, manuna 'aa'aala nina tubudao nigeya sawesawediya be si'aali, ta 'abo'ada wate nigeya sawesawedaya. 11 [n]Ta sa'i 'ida emisa 'aene 'Inapwana Yesu 'ina obobomega 'i'etoseyeda, ta taudi wate Yesu 'iobobomedi, ga 'enega wate 'i'etoseyedi."

12 Ga maibo'adi simiya 'alaenono, ga muliyega, Banaba be Paulo siemwaemwasala edeededeyao be 'ebe nuwaowanao Yaubada 'iguinuwedi sena apwesa 'ediya 'idi guinuwega manudi.

13 Ta muliyega Yemesa 'itoolo ga 'igwae, "Tasigwao, 'igu ona gete wada nono. 14 Saimoni 'edaya 'isimanaya 'aene Yaubada ni'atu 'ie'ale, ga taudi

---

[l] **15:4** Gu 15:12 [m] **15:7-9** Gu 11:4-17 [n] **15:11** Ga 2:16; Ep 2:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nigeya me Yudia 'ediyega 'aina 'ina tomotaiyao 'iesinuwedi. 15 Yage gete
manuna lowa palopitao Yaubada 'ina ona sigimi simanena, 'igwae,
16 [o]"Muliyega yada ilama be Debida 'ina anuwa ni'atu 'ieligeina, yada
'abilima. Gete tuga 'imiyami besobeso ta esi yada giebobo'ana lima.
17 Be 'enega tomota tupwatupwadi simiyami 'Inapwana sida 'ebesa,
be 'agu esiesinuwao, taudi nigeya me Yudia 'ediyega, taudi wate sida
'ebesegu.
18 Gete 'Inapwana 'ina ona, tauna lowaenei nuwanuwa gete
'igieapwesena.' "
19 Ta Yemesa wate 'igwae, "'Igu loina gete, taudi nigeya me Yudia
Yaubada 'ena sisanasana ila, 'aene geya'abo 'adi mwau tasa'usa'u, 20 [p]ta
esi 'idi leta tada 'etoladi be 'etoboda ata dimo tasa'udi nate, masula
nina mali 'ebe bwagobwago 'ediya si'ebwa'ebwaya be, loelata be, yobai
didimagadi esiyodi be, lala be. 21 Manuna lowaenei ga batuwa Mosese
'ina loina 'ana tologuguya 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya simiyami, ta
wate me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ediya 'etoboda getedi sisawasawadi
ta tomota sinonodi Sabate 'ebweuna 'ebweuna 'ediya."

Toemisao taudi nigeya me Yudia 'adi loina

22 'Enega Yesu 'ana tosimanao site tuwelo be toanuganao be
toekalesiyao maibo'adi sinuwanuwa leleleya ga 'aidi 'ediyega siesinuwedi
be sietunedi be 'aene Paulo be Banaba ma'ediyao sitatauya Anitioki.
Ta 'eluwa toekalesiyao 'adi toanuganao 'ediyega siesinuwedi, natedi
Yudasa, tauna sieesena Basaba, be wate Sailasa, 23 ga toemisao nidi taudi
nigeya me Yudia 'idi leta si'ewena, ta 'ana 'etoladi 'igwae, "Kagutoki
tasimao 'omi toekalesiyao sena apwesaya Anitioki be Silia be Silisia
'ediya wamiyami. 'Abo'ama Yesu 'ana tosimanao be toanuganao 'imi
leta 'a'etoladinawa. 24 [q]Lowa alemi 'anononaya 'aene 'aidi tomota
'emega siwai, ga mali tetela 'enega sigie kwanimi, nate taudimo 'idi
nuwenuwega, ta nigeya 'ima emataluwa 'ediya 'enega. 25 'Enega 'abo'ama
ni'atu gete 'adeli egogonama, ga 'ima nuwanuwa 'ebweuna 'enega 'aina
'ima tomotaiyao 'aesinuwedi, be gosedao Banaba be Paulo ma'ediyao
'aetunediwa 'emiya. 26 Ta Banaba be Paulo nidi taudimo sitagwaledi ga
tuta yauyauna 'ediya sitautauya 'ebe esilae soladiya, 'ida 'Inapwana Yesu
Keliso 'ina guinuwa manuna. 27 Ta 'ima tomotai nidi ni'atu 'aesinuwedi,
'adi esanao Yudasa be Sailasa, be 'ami loina sida 'ebwa'emi 'imi leta
'enega, be wate taudi 'idi ona 'enega. 28 'Ami loina nina 'abo'ama, be
wate Yaluyaluwa Tabuna ma'emai, 'anuwena 'aene gete loina bobo'ana
be 'etoboda nidi ata getedi sinabwadimo wada 'amayabedi, be geya'abo
'ebweu to'ase wate manuna wanuwanuwa. 29 [r]'Etoboda nidi nate, to'ase

---

[o] **15:16-18** Emo 9:11-12 [p] **15:20** 1 Loi 17:10-16 [q] **15:24** Gu 15:1 [r] **15:29** Gu 15:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tomota sitalitaliyae mali 'ebe bwagobwagoyao 'ediya, geya'abo wae'ani, wate yobai malaladi ta yobai didimagadi esiyodi geya'abo wae'enidi, ta wate geya'abo waloeloelata. 'Eguma 'etoboda getedi 'ediyega wa'ita'i'isimi, 'imi miya bobo'ana. Kaiyoni."

30 'Enega site ata nidi sitoolo, ga simwa'uta Anitioki, ta toekalesiyao nada sibwau egogonedima, ga 'idi leta nina si'ebwa'edi. **31** 'Enega leta nina sisawena, ta 'ina simana manuna sigwausowala sinabwana. **32** Ta Yudasa be Sailasa taudi sana wate palopitao, ga 'idi loguguya yauna 'ediyega toekalesiyao sigiewaiwaiyedi.

33 'Enega siteluwa nidi nada ma'ediyao simiya'amana, ta tuta ni'atu be sitatauya, ga toekalesiyao nidi silokagutokiyedi, ta silokaiyoniyedi, ga siila taudi 'adi toetuneyao 'ediya. **34** (-) **35** Ta esi Paulo be Banaba Anitioki 'ena simiyaila, ga 'Inapwana 'ina ona sie'ie'ita ta silogulologuguya, ta yaudi wate ma'ediyao siguinuwa.

Paulo be Banaba sitauya dumaduma

36 Ta 'asiyata 'aina sigumwala ga Paulo Banaba 'ieonena, 'igwae, "Gosiyagu, taila be 'asa nidi lowa 'Inapwana tetelina 'aloguguyaena 'ediya taayausidi wate, be tasidao nidi ta'itadi, mwa'adega 'idi miyamiya."

37 [s]'Enega Banaba 'igwae, "O bobo'ana, ta Yoni tauna taeesena Maki ta'au'ewa be ma'edai tatautauya."

38 Ta Paulo 'igwae, "Nai geya'abo tauna 'i'oaya'oayabuda, manuna lowa Pamipili 'ena 'ipilisineda, ga 'iila 'asaya, ta geya nuwana be 'i'oayabuda 'ida sakowasi 'enaya."

39 'Enega Paulo be Banaba siegewagewana sinabwana Maki manuna, ga Banaba Maki 'i'au'ewena ga sigelu wagaya ga sidolo salu Saipilosi 'enaya.

40 Ta Paulo Sailasa 'iesinuwena be 'ida 'oayabuna 'ina sakowasi nina 'ena. 'Enega toekalesiyao Yaubada 'ena sisidasida be 'ina obobomega siteluwa nidi 'ida giewaiwaiyedi; ta sitauya, **41** ga sisakowasi Silia be Silisia 'asanao 'ediya, ga Paulo toekalesiyao 'ilemedi, ta 'igiewaiwaiyedi.

Timoti Paulo be Sailasa 'i'oayabudi

16 **1** [t]'Ga 'idi sakowasi 'enaya sitauya Debi be Lisitila 'ediya, ga Lisitila 'ena Yesu 'ana tomuliya 'ebweu silobena, 'ana esana Timoti, tauna sinana waine Yudia ta Yesu 'ana toemisa, ta tamana sa'i goma Gilisi. **2** [u]Ta toekalesiyao 'asa Lisitila be Ikoniami 'ediya, Timoti nina si'awa bobo'anena, **3** ga Paulo nuwanuwana be Timoti ma'ediya sisakowasi, 'enega 'ibwauyena ga bwalana 'ilodabena Mosese 'ina loina nadigega, be 'aene me Yudia Timoti nina sida 'amayabe, manuna me Yudia sena nina Lisitila 'ena simwalatonina 'aene Timoti tamana goma Gilisi.

---

[s] **15:37-38** Gu 12:12, 25, 13:13; Kol 4:10 [t] **16:1** 2 Ti 1:5 [u] **16:2** Pi 2:19-22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 [v]'Enega sisakosakowasi 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, ga loina nina
Yesu 'ana tosimanao be toanuganao to'ase Yelusalema 'ena siloinenaya
sisimanena 'asa maibo'adi 'ediya, be 'aene loina nina sida mulimuliye.
5 'Enega toekalesiyao 'idi emisa 'iewaiwai, ga 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna
'ediya 'adi boda 'isinasinabwa.

Paulo 'ina madawalega goma Masidonia 'i'itena

6 [w]'Enega Paulo magosenao sena Piligia be Galetia soladiyega
sitautauya, ta Yaluyaluwa Tabuna ni'atu 'i'etobodedi be 'aene geya'abo
Yaubada tetelina sena Esia 'enaya silogulologuguyae. 7 Ga simai Misia
ga sitoona be 'aene Bitinia 'ena silulugu, ta Yesu Yaluyaluwana nigeya
'itagwatagwaledi. 8 'Enega Misia sipilisinena ga sidolo Tiloasi.
9 'Enega boiboiya si'eno'eno ga Paulo 'imadawala, ta 'ina madawala
nina 'aene tai 'ebweu goma Masidonia 'i'itena, 'itoolo ta 'isidasida Paulo
'ena, 'igwaegwae, "'Uabalama Masidonia 'enaya be 'ulemema."
10 Paulo 'ina madawala nina 'enega 'amwalatonina 'aene Yaubada ni'atu
'ibwauyema be tetela bobo'ana 'ada loguguyae me Masidonia 'ediya,
'enega 'eda 'a'ebesa sabi abala Masidonia.

Waine 'ana esana Lidia 'iemisa Yesu 'ena

11 'Enega waga 'alobena ga Tiloasi 'enega 'atupa, ga palupaluna
Samotilesi, ga nada 'a'eno. Tomwa 'iulisina ga 'a'adau limana ga Niapoli
'ena 'asuya, 12 ga Niapoli 'enega 'atauya Pilipai, tauna 'asa sinabwana
sena Masidonia solanaya, ta 'asa nina solanaya me Loma toesugalagala
yaudi simiyami, ga gote 'ena 'amiya ila 'aina 'asiyata.
13 Ga Sabateya 'asega 'aapwesa 'ebweu bwasi tuputupinaya, sena
nina 'anuwena 'ebe lotapwalolo, ga 'enaya 'amiyatowa, ta iine ni'atu
siegogonama wate ma'emao 'a'awa'awagwae.
14 Ta 'ebweu waine 'ediyega 'ana esana Lidia, 'asa Tayataila wainena,
ta Yaubada 'ana toemisa, ta 'ina paisewa nate 'ebweu 'oama esaesa 'ana
toegimwane. Ta 'etamo iine nidi 'ima ona sinononoi, ga Yaubada emisa
Lidia 'atenaya 'ienuwa sa'uyena, ga Paulo 'ina loguguya 'iemisena, 15 [x]ga
tauna ma ina susuyao 'agie bapitaisoedi. Ga muliyega 'isidema, 'igwae,
"'Inapwanao, wamwalatonigu 'aene ni'atu Yesu yaemisa 'ai'ailena,
'enega kapekapeyana wamamai be wae'owaga 'igu anuwaya?" Ta
'igewagewanema, ga 'enega 'atauya.

Paulo be Sailasa 'adi sa'u deli

16 Mali 'asiyata 'ena 'atautauya sena nina 'ebe lotapwalolo nina 'ena, ga
'aina 'inapwanao 'idi 'ali'ei gomagweine 'alobena, tauna yaluyaluwana

---

[v] **16:4** Gu 15:23-29 [w] **16:6** Gu 18:23 [x] **16:15** Gu 16:33, 18:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nabwanabwasuwana 'enega sawesawenaya 'igimi simanedi to'ase ma'etamo 'ida apwesa, ta 'ina guinuwa gete 'enega gomagweine nina 'ina 'inapwanao mani sinabwana si'ewa'ewa tomota 'ediyega. 17 [y]'Enega waine nina 'imulimuliyema, ta 'ibwaubwau, "Gete tomota nidi Yaubada Toloetana sana 'ina toguinuwao, ta 'etoseyana 'ana 'eda 'ana tosimanao."

18 [z]Gomagweine nina gete nadigega 'ibwaubwau 'asiyata yaudi 'ediya, 'enega Paulo 'ie'oata'oata, ga 'isanasakowasi, ta yaluyaluwa nina 'ieonena, 'igwae, "Yesu Keliso 'ana esanega yaloineyo be gomagweine nate 'enega 'uapwesa." Ga gote tuta nina 'enaya 'iapwesa.

19 Ta gomagweine 'ina 'inapwanao sigamwasowalema, manuna 'idi mani sinabwana 'ana 'ebe loba tauna gomagweine nina, ta ni'atu Paulo 'igiebobo'anena. 'Enega Paulo be Sailasa sigiyaidi ga silisi dadanedi, ga sitauyedi 'ebe egimwane 'ena, ta si'au'ewedi toloinao 'ediya sabi etalaedi, 20 [a]ga sieonedi, sigwae, "Gete tai nidi taudi me Yudia, ta simai 'ida 'asaya ga 'ada 'oata'oata sisa'usa'u, 21 manuna mali bubuna sie'ie'ita, nate 'abo'ada me Loma 'ida 'etoboda, be geya'abo bubuna nina taguiguinuwe."

22 Ta pwaluyao wate gete nadigega sie'ewedi, 'enega toloinao siloinedi, ga Paulo be Banaba 'adi 'oamao 'ediyega sialolodi, ga kaiwe 'ediyega sisapi dadanedi. 23 Siunu geyogeyonidi ga 'igumwala, ta deliya sisa'u luguyedi, ta deli 'ana to'ita'i'ita siloinena be 'ida lomata'i'ita 'ai'ailidi. 24 'Enega to'ita'i'ita nina 'ana loina 'inonona, ga 'isa'u luguyedi deli sola'ai'ailinaya, ta wate 'aedi 'italayaidi kaiwe sinabwadi 'ediyega.

Paulo be Sailasa siapwesa ta deli 'ana to'ita'i'ita 'inuwa'ebuni

25 [b]Ta niuniuwanaya Paulo be Sailasa sisidasida ta siwaliwali Yaubada 'ena, ta 'enega tolugu deliyao maibo'adi sienoenonoedi, 26 ta mwani'ini'i sinabwana 'iniuniu ga silosuyaedi, ta anuwa deli 'ana 'autui 'iloniu, ga deli nina 'ana 'awao si'egegedi, ta 'enega tolugu nidi 'aedi 'adi talayainao sieli'amidi taudimo.

27 Ta deli 'ana to'ita'i'ita 'eno'enoega 'ilosuyaena, ga 'awa 'ege'egegedi ni'atu 'i'itedi, ga 'ina nuwena toluguyao nidi ni'atu sidena, 'enega 'ina sisisaiya 'i'ewena ta 'aene tauna 'ida loemwawasi.

28 Ta Paulo 'i'itenama, ga 'ibwau, 'igwae, "Gosiyagu, geya'abo tauyo 'uloeloemwawasiyo. Maibo'ama gete 'amiyami."

29 'Enega to'ita'i'ita nina 'ina toguinuwao 'ediya 'ibwau be mayale sime'e, ga mayale 'i'ewena, ta 'ipili ga 'ilugu ma ina dedela, manuna 'imatauta, ta 'ibe'usana mwa'uta Paulo be Sailasa matadiya. 30 Ta muliyega 'itoolo ga 'i'au'ewa apwesedi, ta 'igwae, "'Inapwanao, waeonagu to'ase yada guinuwa be 'enega Yaubada 'ida 'etoseyegu?"

---

[y] **16:17** Mk 1:24 [z] **16:18** Mk 16:17 [a] **16:20-22** Md 10:17-18 [b] **16:25** Kol 3:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31 Ta Paulo be Sailasa sigwae, "'Eguma 'Inapwana Yesu 'ena 'uemisa,
'iabe 'oyo be 'imu susuyao wate 'etoseyana waloba." 32 'Enega 'Inapwana
tetelina siemwasalina tauna ma ina bu'unao 'ediya.
33 [c]Boiboi gote 'ena 'i'au'ewa apwesedi ga 'adi 'abiyama be lala sapiyega
silobenaya 'i'utudi, ga tauna ma ina susuyao sibapitaiso. 34 'Enega
'i'au'ewedi tauna 'ina anuwaya, ta 'enega 'adi masula 'igibubuna,
ga si'e'ai. Ga deli 'ana to'ita'i'ita nina ma ina susuyao sigwausowala
sinabwana, 'ina emisa auwauna Yaubada 'ena 'ilobenaya manuna.
35 Tomwa 'iulisina ga toloinao 'idi pilisimaniyao sietunedi deli 'ana
to'ita'i'ita 'ena be sida emataluwena 'aene, "Tai 'eluwa nidi deliya
'asa'u luguyediya 'uli'amidi be siapwesa." 36 'Enega to'ita'i'ita nina deli
solanaya 'ilugu ga ale nina 'isimanena Paulo 'ena, 'igwae, "Toloinao
ale sietunenama 'aene yada li'amimi, 'enega waapwesama be ma imi
gwausowala watatauya."
37 [d]Ta Paulo 'iguitoyasa, 'igwae, "Geya'abo 'atautauya. Manuna nigeya
'ebweu 'ima loegesi etala 'enega silobaloba, ta bodao matadiya siunu
dadanema, ga deliya sisa'u luguyema, ta 'abo'ama sa'i lowa 'aeLoma.
To'ase manuna 'aene sida li'amima be sigieapwesema kwaiyega? Ta
'ilobwenedi esi taudi tuga sida mai be si'au'ewa apwesema."
38 'Enega pilisimani nidi siila toloinao 'ediya, ga Paulo 'ina ona
sisimanena 'ediya. 'Enega toloinao nidi siomayamaya sinabwana, manuna
ni'atu simana gete 'enega simwalatonina 'aene Paulo be Sailasa sieLoma.
39 'Enega simai deliya, ga nuwa'ole'oleyega siona oboboma Paulo be Sailasa
'ediya, ga deliyega si'au'ewa apwesedi, ga sisidedi be sida tauya mali 'asaya.
40 'Enega Paulo be Sailasa deliyega sitauya Lidia 'ina anuwaya, ga
toekalesiyao ma'ediyao siegosigosiyana, ta siloguguya 'ediya, ga muliyega
sitauya.

Paulo be Sailasa to'umalina silobena 'asa Tesalonaika 'ena

17 1 [e]'Enega Amipipoli be Apolonia 'ediyega sitauya ga Tesalonaika
'ena siapwesa, ta Tesalonaika 'ena me Yudia 'idi anuwa tapwalolo
'imiyami. 2 [f]'Enega Paulo 'idi lotapwalolo 'ena 'ilugu, nadigega sena
yauyaudi 'ediya 'iguiguinuwa'esa, ga nada tapwalolo 'etoi 'ediya Buki
Tabu 'enega 'ie'ie'ita be ma'ediya siegewagewana, 3 ta Paulo nina mwalatoi
'i'ebwa'edi, 'igwae, "To'etoseyana nina 'ilobwenena be 'elouya 'iloba be 'ida
mwawasa, be wate mwawasega 'ida toolo limana." Ta wate 'igwae, "Yesu
nina yasimasimanena 'emiya, tauna tuga To'etoseyana nina."
4 'Enega 'aidi si'awa 'ai'ailena ga Paulo be Sailasa 'idi boda 'ena silugu,
ta Yaubada 'ana to'amayabao taudi nigeya me Yudia 'ediyega, be iine 'adi
esanao sinabwadi 'ediyega, yaudi wate siemisa.

---

[c] **16:33-34** Gu 16:15 [d] **16:37** Gu 22:25 [e] **17:1** 1 Te 2:1-2 [f] **17:2-3** Lu 24:26-27; Gu 9:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5 Ta me Yudia sa'i Paulo be Sailasa sie'ipi'ipiyedi ga si'awa to'umaliyedi,
ga 'aina toadadana besobeso to'umalidi siloinedi ga pwalu sinabwana
siegogonedima ta nuwanuwadi be silosaiyedi. 'Enega Yesoni 'ina anuwa
simwelena, 'idi nuwanuwa 'aene Paulo be Sailasa anuwaya simiyami, be
'aene sida giyaidi, 6 [g]Ta si'ebesa yogenedi, ga Yesoni ta 'aina toekalesiyao
ma'enao sigiyaidi, ta 'enega si'au'ewedi 'asa 'ana toloinao 'ediya sabi
etalaedi, ta sibwaubwau, sigwae, "Tai getedi sena maibo'adi 'adi
togieto'umali ni'atu simai bada, 7 [h]ga Yesoni 'ina anuwaya sie'owaga,
ta 'idi e'ita 'enega Sisa 'ina loina sile'oena, manuna sionaona 'aene kini
auwauna 'iapwesamaya, 'ana esana Yesu."
8 'Asa 'ana toloinao ta pwaluyao e'ewa gete sinonona ga si'atesa'ala,
9 'enega siloina Yesoni magosenao 'ediya be 'idi mani 'enega sida yotula,
be wate sida miya siwalowa. 'Enega siyotulaya, ta sili'amidi ga sitauya.

Paulo be Sailasa 'idi guinuwa sena Belia 'ena

10 Ta boiboiya toekalesiyao Paulo ta Sailasa sietunedi be sitatauya
Belia, 'enega sitauya, ga tuta nina siapwesa Belia, silugu me Yudia 'idi
anuwa tapwalolo 'ena, ga Yesu tetelina sie'ie'ita. 11 [i]Lowa Tesalonaika 'ena
me Yudia geya nuwadi tetela nina, ta sa'i me Yudia Belia 'ena 'idi tagwala
bobo'ana, ga tetela nina nuwadi 'i'ewena, 'enega 'asiyata 'ebweuna
'ebweuna Buki Tabu sisawasawa be 'aene tetela gete 'ana 'ai'aila sida
mwalamwalatoni. 12 [j]'Enega me Yudia yaudi siemisena, ta wate taudi
nigeya me Yudia, iine taudi 'adi esana sinabwadi, be wate 'aina 'oloto,
tupwana yaudi siemisa.
13 [k]Ta sa'i me Yudia Tesalonaika 'ana tomiyanao nidi sinonona
'aene Paulo Yaubada tetelina ni'atu 'ilogulоguguya 'asa Belia 'ena, ga
silomaninima ga pwaluyao sienuwa sa'uyedi be 'aene Paulo be Banaba
sida losaiyadi.
14 'Enega toekalesiyao siloina manini, ga Paulo sietunena be 'imwa'uta
'asa le'awaya 'ena, ta Sailasa be Timoti bada ma'ediyao simiyami.
15 'Enega 'aina toekalesiyao 'ediyega Paulo si'oayabuna ga sitauya
Ateni, ta 'enega Paulo loina 'i'ebwa'edi be 'aene Sailasa be Timoti sida
lomaninima Ateni 'ena, 'enega to'oayabu nidi siila Belia.

Paulo 'ina miyami Ateni 'ena

16 Ta Paulo Ateni 'ena, Sailasa be Timoti manudi 'etamo
'iyamwayamwa, ga 'inuwamwau sinabwana, manuna 'i'itena me Ateni
nigeya Yaubada 'ena siemiemisa, ta 'idi 'ebe emisa dumadumadi ta yau
wawasae. 17 'Enega ma'ediya siegewagewana, nuwanuwa gete manuna,
me Yudia ta 'aidi Yaubada 'ana toemisao wate ma'ediya sionaona, me

---

[g] **17:6** Gu 16:20 [h] **17:7** Lu 23:2 [i] **17:11** Yo 5:39 [j] **17:12** Gu 17:4 [k] **17:13** Gu 14:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ena, ta wate toni'asa, 'eguma 'ialobadi 'ebe gimwane 'ena, ma'ediya sionaona 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya.
18 Ta 'aidi tosinasinapuyao wate, taudi sieesedi Epikulo, be 'aidi Sitoike wate, Paulo ma'enao sieonaona, ga 'aidi taudimo 'ediya siemwaemwasala, sigwae, “Na! Kabaleya nina to'ase 'ioneone?” Ta 'aidi sigwae, “Nai mali yaubadao manudi 'ilogulоguguya.” Manuna sinononaya Yesu 'ina toololimana mwawasega manuna 'ilogulоguguya. 19 'Enega Paulo nina si'au'ewena Anuwa Deliegogona 'ana esana Aliopago 'ena, ga sieonena, “'Imu e'ita gete auwauna, 20 ta 'emaya 'ana nono 'aene nuwaowana, 'enega 'ana mwalatoi 'uda li'ami be 'ada nuwasabwalena.” 21 Ta me Ateni be 'owagao maibo'adi 'idi nuwanuwa mwalatoi auwaudi 'adi e'ita be 'adi enono namo tuga manudi.
22 'Enega Paulo Anuwa Deliegogona solanaya 'itoolo ga 'iloguguya 'ediya, 'igwae, “Me Ateni 'omi, ni'atu yamwalatonimi 'aene waetaetapewa 'imi tapwaloloyao 'ediya, 23 manuna 'igu adadanao 'ediya 'imi 'ebe bwagobwagoyao yaudi ya'itedi, ta 'ediyega 'ebweu 'ebe taliya ma 'ana 'etoladi ya'ita lobena, ga 'ana 'etoladi gete nadigega, 'igwae, ‘Yaubada tauna nigeya tada mwalatonina 'ina 'ebe taliya gete.’ Ta Yaubada nina 'ina 'ebe taliya nate 'ena wabwagobwago, ta nigeya wamwalamwalatoni, tauna manuna yasimasimana 'emiya. 24 [l]Tauna bale'u maibo'ana ta yage yauyaudi 'enaya simiyami 'adi tomweluluwa, ta galewa be bale'u 'adi 'Inapwana. 'Enega nigeya anuwao tomota nimadiyega si'abi'abidi soladiya Yaubada nina 'ida miyami. 25 Ta tomota 'abo'ada nigeya sawesawedaya be 'ebweu to'ase nimadega tauna Yaubada nina ta'ebwa'e, 'abo tanuwanuwa 'aene nuwanuwana, ta tauna esi yawasida be yaluyaluwada be 'ida yageyao maibo'adi 'adi To'ebwaya, 26 [m]ga 'ebweuna tai 'ana esana Adama 'enega mali sena be mali sena tomotenidiyao 'imweluluida be tomota sida 'elelewana bale'u maibo'ana 'enaya, ga boda 'ebweuna 'ebweuna 'idi tuta be 'idi sena Yaubada 'iloinedi. 27 [n]'Ina nuwanuwa 'aene tauna sida 'ebese, be nai ma'etamo sida lotoona, nai sida loba. Ta sa'i Tomweluluwa nina maibo'ada selabedaya 'imiyami. 28 Manuna ‘Tauna tuga 'enega yawasida ta'ewa'ewa, ta ma'edai tatautauya be wate tamiyami.’
“Ta 'aina wate 'imi toedale Yaubada nina manuna sigwae, ‘Ona'ai'aila, 'abo'ada tauna natunao.’
29 [o]“'Enega geya'abo tanuwena 'aene Tamadai nina 'atuwa tokwalui, nate tomota 'idi nuwenuwega be goula nai siliba nai gulewa 'ediyega sibubuna.
30 “Tuta nidi lowa tomota Yaubada siemwagemwageyena, 'enega nigeya 'ida gamwasowaledi, ta esi gete tuga sena maibo'adi tomotenidiyao 'iloineda be 'ida loegesi 'ediyega tada nuwa'ebuni, 31 [p]manuna 'ida

---

[l] **17:24** Gu 7:48 [m] **17:26** Nug 10:32, 11:9 [n] **17:27** Ais 55:6 [o] **17:29** Nug 1:27; Gu 19:26
[p] **17:31** Yo 5:22; Gu 10:42

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'asiyata bwa'omatana ma'etamo 'iupaena be me bale'u maibo'ada 'ada loina palupaluna 'ida 'ebwa'eda tai nina 'iesinuwena 'enega, ga tai nina mwawasega 'igietoolo limenaya, be 'enega tomota maibo'ada tetela gete tada 'awa'ai'aile."

32 Ta pwalu tomwawasa 'idi toloolimana tetelina sinononaya, ga 'aina siedagi, ta 'aidi sigwae, "Nuwanuwama be ma'etamo nuwanuwa gete manuna 'uemwasala limana be 'anono."

33 'Enega Paulo boda nidi 'ediyega 'iapwesa. 34 Ta 'aina tomota Paulo 'ina ona siemisena ga 'ina boda 'ena silugu, 'ebweuna tai 'ana esana Dionisio, tauna Anuwa Deliegogona nina 'ana toguinuwa 'ebweu, be 'ebweu waine 'ana esana Damali, ta 'aidi wate.

Paulo 'ina guinuwa 'asa Kolinita 'ena

18 1 Muliyega Paulo Ateni 'ipilisinena ga 'isakowasi Kolinita 'ena, 2 ga goma Yudia 'ilobena, 'ana esana Akuila, ta 'ina 'asa Ponitio, ta mamwanena Pilisila ni'a Italiega simai, manuna Kini Kolodia me Yudia maibo'adi 'iloinedi be Lomega sida apwesa. Ga Paulo Akuila mamwanena 'iayausidi, 3 [q]ta taudi 'idi guinuwa yobai bwaladiyega sisaisaila yoeyoe, nadigega Paulo 'ina guinuwa tuga. 'Enega 'ie'owaga 'idi anuwaya, ga maibo'adi yoeyoe siguinuwedi. 4 Ga Sabate 'ebweuna 'ebweuna 'ediya me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ena 'ionaona, toluguyao ma'enao, ga 'itootoodi be sida emisa, ga 'aidi me Yudia ta 'aidi wate nigeya me Yudia siemisena.

5 [r]'Enega tuta nina Sailasa be Timoti Masidoniyega siapwesama, Paulo ma'etamo 'ilogulologuguya, ta me Yudia 'ediya 'isimasimana 'aene To'etoseyana nina tauna Yesu. 6 [s]'Enega siegewagewana ta si'awa kabokabo, ta Paulo 'ana 'oama 'iloutuutuna matadiya, nate 'idi loguitoyasa 'ana 'ebe'ita 'iguinuwena, ga 'ieonedi, "'Omi ma'etamo waesilae 'imi guitoyasa gete manuna, be nate taumimo 'imi loinega ta nigeya 'abo'agu 'igu loinega. 'Enega yaebesinemi be tetela yada tauye taudi nigeya me Yudia 'ediya."

7 'Enega 'idi anuwa tapwalolo 'enega 'iapwesa, ga 'ilugu Taito Yusito 'ina anuwaya, tauna Yaubada 'ana to'amayaba 'ebweu, ta 'ina anuwa me Yudia 'idi anuwa tapwalolo selabenaya. 8 Ga anuwa tapwalolo 'ana toanugana, 'ana esana Kilisipo, ma ina susuyao, 'Inapwana Yesu 'ena siemisa, ta me Kolinita yaudi wate Paulo 'ina loguguya sinonona, ga Yesu 'ena siemisa, ga sibapitaiso.

9 [t]'Enega boiboiya Paulo 'ina 'enomata'ite'itega 'Inapwana Yesu 'i'itena, ga Yesu 'igwae, "Paulo, geya'abo 'u'ate'ate sa'ala, ta tuwa tuga tetela 'uda simasimana apwesa, be geya'abo 'ulosalosa'u. 10 Ta 'abo'agu sa'i ma'iyayo

---

[q] **18:3** 1 Ko 4:12 [r] **18:5** Gu 17:14-15 [s] **18:6** Gu 13:46 [t] **18:9** 1 Ko 2:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tamiyami, manuna 'asa gete 'ena tomota yaudi sida emisegu be 'igu bodao taudi, ta geya'abo 'ebweu yaita sawesawenaya 'ilosaiyeyo, nai 'igie to'umaliyeyo." 11 Ta yakwala 'ebweuna ta tupwana 'ediya Kolinita 'ena 'imiyami, ga Yaubada 'ina ona 'ie'ie'itae.

12 Tuta muliyega Galio 'ietoloina sinabwana sena nina Akaya 'enaya, 'enega me Yudia nidi siloina ga Paulo sitauyena sabi etala Galio nina matanaya, 13 ta sigwae, "Tai nina gete tomota 'iwasewasegigiyedi be 'aene mali tapwalolo Yaubada 'ena sida guinuwa, ta gete 'ida loinao 'ile'oele'oedi."

14 [u]Ga Paulo 'iabe be 'ieona limadi, ta Galio sa'i 'iona nugana me Yudia 'ediya, ta 'igwae, "Me Yudia, 'omi 'igu ona wanonoi: 'Eguma tai gete 'ibubuna to'umalina nai loegesi 'iguiguinuwe, 'ilobwenena be 'imi e'ewa yada nono, 15 ta esi nuwanuwa gete, taumi tuga 'imi onaona be esanao be loinao 'imi 'asega, 'enega taumi tuga wada loina. 'Abo'agu yaguitoyasa." 16 'Enega 'ebe etala 'enega 'ipa'idi.

17 Ta pwaluyao Sositeni sigiyaina, tauna me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ana to'ita'i'ita, ga siunu dadanena Galio 'ina 'ebe etala matanaya, ta Galio nina nigeya wate manudi 'inuwanuwa.

Paulo 'iila Anitioki

18 Losaiya gete mulinaya Paulo nada 'imiyami 'aina 'asiyata 'ediya, 'enega muliyega toekalesiyao nidi 'ilokaiyoniyedi ga wagega 'igelu sabi 'adau Silia manuna. Ta Akuila mamwanena Pilisila wate ma'enao sigelu. Ta 'ebweu yage, nate ma'etamo be sigegelu Kenikilia 'ena, Paulo 'ina onaupaupa 'iguinuwena Yaubada matanaya, ta onaupaupa nina 'ana we'iwe'iyaya Paulo 'uya'uyana sikolina.

19 [v]'Idi 'adau nina 'ena nugana silugu Epeso, ga Akuila mamwanena sisuya ga simiyami, ta Paulo wate 'isuya ga 'ilugu me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ena, ga 'itootoo be 'aene 'ilisidima be Keliso 'ena sida emisa, ta ma'ediya si'awa'awagwae. 20 'Enega sisidena be tuta dudulana ma'ediya sida miyami, ta 'iguitoyasa, 21 [w]'igwae, "Ma'etamo yailama, 'eguma Yaubada 'itagwalegu." 'Enega me Epeso nidi 'ilokaiyoniyedi, ta 'igelu limana, 22 ga 'itauya Sisalia 'ena 'isuya, ga 'ilaga Yelusalema ga toekalesiyao ma'enao siegosigosiyana, ga muliyega 'itauya Anitioki.

23 Anitioki 'ena 'imiya'amana, ga muliyega 'itoolo ga Galetia be Piligia 'asanao 'ebweuna 'ebweuna 'ediya 'isakosakowasi, ta Yesu 'ana toemisao 'igiepa'alidi.

Apolosa 'iloguguya Epeso be Kolinita 'ediya

24 [x]Tuta nina 'ena, 'ebweu goma Yudia 'ana esana Apolosa, ta 'asa Alekisanidela taina, 'imai Epeso, tauna loguguya 'alena, ta Buki Tabu

---

[u] **18:14-15** Gu 25:18-19 [v] **18:19** Gu 17:17 [w] **18:21** Gu 19:1; Ye 4:15 [x] **18:24** 1 Ko 3:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'imwalatoi 'ai'ailina. 25 [y]Ta wate e'itao Yaubada 'ina 'eda manuna 'imwalatonidi, ga 'ietaetapewa Yesu tetelina 'ie'ie'ita. 'Ina e'ita nina 'ai'aila, ta esi tupwana namo, manuna to'ase Yoni 'iloguguyaena 'ina bapitaiso manuna Apolosa nina 'imwalamwalatoni, ta Yesu tetelina 'ana 'ebe losalowa nigeya 'imwalamwalatoni.

26 'Enega tuta nina Epeso 'ena 'iapwesama 'ilugu me Yudia 'idi anuwa tapwalolo 'ena, ga ma ina waiwai 'iloguguya. Ta Akuila be Pilisila 'ina loguguya sinonona 'aene 'ina mwalatoi tupwana namo tuga, 'enega si'au'ewena, ga Yaubada 'ina 'eda maibo'ana sie'itena.

27 Muliyega Apolosa nuwanuwana be 'iabala Akaya, ga toekalesiyao silemena, ga Yesu 'ana toemisao Akaya 'ena 'idi leta si'etoladina, ga Apolosa si'ebwa'ena be 'abo to tuta Akaya 'ena 'ida apwesa 'idi leta 'ida 'ebwa'edi be sida 'au'ewena 'idi anuwaya.

'Enega Apolosa 'iabala ga 'ilugu Akaya 'ena, ga taudi me Akaya, lowa Yaubada 'ina obobomega Yesu siemisenaya, ta Apolosa nina 'ina loguguyega 'ilemedi sinabwana, 28 [z]ta 'ina e'ita me Yudia 'idi e'ita 'iewaiwai sinena, manuna Buki Tabu 'enega 'ie'itedi 'aene To'etoseyana nina tauna tuga Yesu.

Paulo 'ina guinuwa Epeso 'ena

19 1 [a]Apolosa 'etamo Kolinita 'ena 'imiyami, ga Paulo 'isakowasi senao 'aina mitawaya 'ediyega, ga Epeso 'enaya 'imai le'awaya. Gote 'ena 'aina Yesu 'ana tomuliyao 'ialobedi, 2 ga 'ienaidedi, "Gosegwao, tuta nina Yesu wagimi emisena, Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwai walotoona nai nigeya?"

Ta sieonena sigwae, "Nigeya. Nigeya 'amwalamwalatoni 'aene Yaluyaluwa Tabuna 'imiyami."

3 'Enega Paulo 'igwae, "To bapitaiso sana 'enega wabapitaiso?"

Ta sigwae, "Yoni 'ina bapitaisoega."

4 [b]Ta Paulo 'ieonedi, "Yoni 'ina giebapitaiso nate nuwa'ebuni bubuna to'umalina 'enega manuna, ta 'iemataluwemi be 'aene wada emise tauna 'etamo mulinega 'imeemai, nate Yesu." 5 Gete me Epeso nidi sinonona, ga sinuwa sabwalena 'ai'aila, 'enega 'Inapwana Yesu 'ana esanega sibapitaiso, 6 ga Paulo 'igidebedi ga Yaluyaluwa Tabuna 'ilugu 'ediya, ta 'ina waiwaiyega mali 'enana be mali 'enana 'ediyega siona apwesa, ta Yaubada manuna siloguguya. 7 Ta maibo'adi 'adi yau nadigega site tuwelo.

8 Ga nawalae 'etoi 'ediya me Yudia 'idi anuwa tapwalolo solanaya Paulo nina 'ilugulugu, ta Yaubada 'ina etoloina manuna ma ina 'atepatu 'ionaona, ta 'iegewagewana ta 'i'i'i'imidi. 9 [c]Ta sa'i 'aidi deba pa'apa'alidi ga nigeya siemiemisa, ta Yesu 'ina 'eda nina

---

[y] **18:25** Gu 19:3 [z] **18:28** Gu 9:22 [a] **19:1-2** 1 Ko 3:6; Gu 2:38, 8:15-16 [b] **19:4** Md 3:11
[c] **19:9** Gu 19:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

si'awa to'umaliyena toegogona nidi matadiya. 'Enega Paulo 'itoolo ga 'ana tomuliyao ma'enao siapwesa, ga silugu Tilano 'ina anuwa 'ebe sikulu 'enaya, ga nada 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya Paulo 'ilogulоguguya.

10 'Ina guinuwa nina gete nadigega tuga 'ipaipaisewa yakwala 'eluwa 'ediya. 'Enega sena Esia 'ana tomiyanao maibo'adi, taudi me Yudia be taudi nigeya me Yudia, 'Inapwana tetelina sinonona.

Sikiba natunao

11 [d]Ta Yaubada yage 'ebe nuwaowanao 'igieapwesedi Paulo 'ina guinuwega, 12 [e]ga 'ana 'amweyai 'ana 'ebe tala'i'ilao be 'ana 'oamao si'ewedi ta tole'oasao 'ediya sigiepa'iyedi, ga 'adi le'oasa sigumwagumwala, ta wate yaluyaluwa bi'iyao siula apwesedi.

13-14 Ta 'aina me Yudia 'idi to'obao nada simiyami ga taudi sisakosakowasi ta 'oba 'enega sigilegile'oasa.

'Enega 'aina 'ediyega Paulo 'ina guinuwa alena sinonona, taudi totaliya sinabwana, 'ana esana Sikiba, natunao me'olotodi site sebeni. 'Enega site sebeni nidi sitoona 'aene 'Inapwana Yesu 'ana esanega yaluyaluwa bi'i tole'oasao 'ediyega sida ula apwesedi, ta 'ebweu kabaleya sieonena, sigwae, “Yesu nina, Paulo 'iguguyae, tauna 'ana esanega 'aloineyo be tai 'upilisine be 'utatauya.”

15 [f]Ta yaluyaluwa bi'i nina 'ieonedi, “Yesu ta Paulo yamwalamwalatonidi, ta yaisigedi sana 'omi?” 16 'Enega tai nina 'igiekabaleyena, ta 'enega tai 'ilosuyaena, ga to'oba nidi 'ilosaiyedi, ga 'adi 'oamao 'isabuyauledi ta 'iunudi, ga bwala daisidi anuwega sidena.

17 Ta ale gete Epeso 'ana tomiyanao maibo'adi sinonona ga simatauta, taudi me Yudia be taudi nigeya me Yudia, ta 'Inapwana Yesu 'ana esana si'awa waiwaiyena.

18 Ta toemisa auwaudi yaudi simai ga bodao matadiya 'idi bubuna guguyoi sisimanedi, 'aene taudi wate si'oba'oba. 19 [g]Ta 'idi 'obao bukidi siegogonedima ga boda matadiya sigabu yauledi, ta buki nidi 'adi maisa sisawa egogonedi, ga pipiti tausani kina nadigega.

20 Gote 'enega Yaubada 'ina ona 'itabwa sinabwana, ta 'iewaiwai tomota yaudi 'ediya.

Me Epeso silosaiya

21 [h]Muliyega Yaluyaluwa Tabuna Paulo 'ienuwa sa'uyena 'aene Masidonia be Akaya 'ediyega 'ida tauya, be Yelusalema 'ena 'ida apwesa,

---

[d] **19:11** Gu 14:3 [e] **19:12** Gu 5:15 [f] **19:15** Mk 1:24 [g] **19:19** 2 Loi 18:10-12
[h] **19:21** Lo 1:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ga 'igwae, “Yanuganugana Yelusalema, ta yanuwena muliyega yatatauya Loma.”

22 'Enega tauna 'imiyami Esia tuta kukupana namo 'ena, ta 'ana tolemao nidi Timoti be Elasito 'ietune nuganedi ga sitauya Masidonia.

23 Ta tuta gote 'ena egewagewana sinabwana 'iapwesa Yesu 'ina 'eda'eda manuna, ga gete nadigega 'iapwesa'esa. **24** Tai 'ebweu 'ana esana Dimitilo, tauna dayagi 'ana toguinuwa siliba 'enega, ta me Epeso 'idi yaubada mewainena 'ana esana Dayana 'ina anuwa tapwalolo ma'ama'ayauna gidalidi 'idayagidi, ta 'iegiegimwaneyedi tomota 'ediya, ga 'ina esaesa sinabwana 'ediyega 'ilobaloba, ta tomota yaudi wate dayagi nidi siguiguinuwedi nadigega. **25** Ga Dimitilo 'ina topaisewao 'ibwau egogonedima, ta 'aidi wate 'idi guinuwa tauna nadigega, ga 'ieonedi, 'igwae, “Gosegwao, wanuwa'i'isi 'aene paisewa gete 'enega 'ida esaesa talobaloba, **26** [i]ta Paulo sa'i ni'atu tomota yaudi 'i'i'imidi ga 'igienuwa 'ebuniyedi, ta 'ionaona 'aene yaubadao tomota nimadiyega si'abidi nigeya Yaubada 'ai'ailao, ta gete nigeya Epeso namo 'enaya, ta sa'i sena yaudi Esia soladiya wate, ga 'omi ni'atu wanonona ta wa'itena Paulo nina 'ina guinuwa, aga?

27 “Gete 'enega yamatauta 'etamo nai tomota geya'abo 'ida gwegweyao sigimwagimwanedi, ta 'etamo nai wate 'ida yaubada sinabwana Dayana 'ana 'amayaba, be 'ina anuwa tapwalolo sieyage besobesoe. Manuna me Esia be me bale'u maibo'ada Dayana 'ana tobwagobwagoyao.”

28 Ta boda nidi Dimitilo 'ina ona sinononaya, ga Paulo 'ina guinuwa manuna sigamwasowala sinabwana, ga sibwaubwau, “'Abo'ada me Epeso 'ida yaubada Dayana toloetana 'ai'aila.”

29 [j]'Enega tomota yauyaudi sipili egogonama, ta sibwaubwau ga galala besobeso siguinuwena, ga me Masidonia 'eluwa sigiyaidi, taudi Paulo 'ina sakowasi 'ediya 'ana to'oayabuyao, 'adi esanao Geyo ta Alisitako, ga sipiliyedi Anuwa Deliegogona 'enaya.

30 Ta Paulo nuwanuwana be togalala nidi 'ediya 'itatauya, ta toekalesiyao si'etobodena, **31** ta 'aidi wate gosenao me Esia 'inapwanao ona sietunena ga Paulo sisidena be 'aene geya'abo 'ida lugulugu Anuwa Deliegogona nina 'ena.

32 Ta pwalu nidi 'atuwa siekabaleya ga sibwaubwau, ta maibo'adi 'idi bwau dumadumadi, ga galala nina 'alena yaudi nigeya simwalamwalatoni.

33 Ta me Yudia 'ebweu tai Alekisana silo'ae etuetunena be 'ida laga nuganaya be 'ida ona. 'Enega 'itoolo nuganaya, ga 'aidi tomota 'idi nuwanuwao sibwau apwesena 'enaya, 'enega nimanega 'ieonedi 'aene galala sida losa'u, be me Yudia 'idi ona 'ida simana apwese. **34** Ta pwalu

---

[i] **19:26** Gu 17:29 [j] **19:29** Gu 27:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

si'inanena 'aene tauna goma Yudiana, 'enega sibwau toitoila, ta 'idi galala tuta dudulana nigeya silosalosa'u, ta sibwaubwau leleleya, sigwaegwae, "'Abo'ada me Epeso 'ida yaubada Dayana toloetana 'ai'aila."

35 'Enega 'asa 'ana toanugana 'imai, ga galala 'igie losa'uyena, ta 'ieonedi, 'igwae, "Me Epeso ye, maibo'ada tamwalamwalatoni 'aene Dayana toloetana sana 'ina anuwa tapwalolo ta 'ina gulewa tabu galewega 'ibe'umaya, 'adi to'ita'i'itao 'abo'ada. 36 Be geya'abo wate yaita 'isinasinalida 'ida tapwalolo gete manuna. 'Enega 'ilobwenemi be wamiya 'alaenonomo, ta geya'abo waegalagalala besobeso ni'a nadigega.

37 "Ta wa'ita tai getedi wa'au'ewedimaya, taudi nigeya 'ida anuwa tabu 'enega sida 'ipwala, nai 'ida yaubada mewainena nina sida 'awa to'umaliyena, aga?

38 "'Enega 'abo Dimitilo magosenao nuwanuwadi be yaita sietalae, bobo'ana, 'ebe etala be toloinao simiyami, be sawesawediya 'imi etala sida nono, be sida nuwanuwa manumi. 39 Be 'eguma wate mali yage manuna wada etala, deliegogona sinabwana 'ena yage nina manuna tada loina.

40 "Ta ni'a 'imi galala besobeso manuna 'ana 'ita 'iabe loina taloba, manuna nigeya 'ida 'alemo."

41 Ta ni'atu 'ina ona 'ilosaloninaya, ga pwaluyao 'ietunedi, ga sideli sawala 'idi anuwaya.

Paulo 'ina sakowasi Masidonia be Gilisi 'ediya

20 1 Ta ni'atu galala 'igumwalaya, ga Paulo toekalesiyao 'ibwauyedima ga 'iguguyedi, 'enega 'ilokaiyoniyedi, ga 'itauya Masidonia. 2 Ta Masidonia senanao 'ediya 'isakowasi, ta 'iloguguya toekalesiyao 'ediya, ga 'igiepa'alidi, ga muliyega sena Gilisi 'ena 'iapwesa, 3 *k*ga nada nawalae 'etoi 'imiyami, ga 'iabe wagega 'itutupa, Silia manuna, ta 'aina onaona 'inonona 'aene me Yudia siloiloina manuna sabi giyaina, ga 'enega 'ina 'eda 'isa'u gelasena be 'aene Masidonia solanega 'ida ila.

4 *l*Ta 'aina tomota ma'enao sitauya, 'ebweuna goma Belia, tauna Pilo natuna 'ana esana Sopeta, be siteluwa me Tesalonaika, taudi Alisitako ta Sikanido, be goma Dabi 'ana esana Gayo, be Timoti wate, ta me Esia siteluwa, 'adi esanao Tikiko be Tilopimo.

5 Taudi getedi sitauya nugana wagega ga Tiloasi 'ena siyamwayamwana. 6 Ta 'abo'ama Pilipai 'ena 'amiyami 'ana laba pwalawa daisinamo 'emasulina 'aguinuwena ga muliyega 'abo'ama wate 'agelu, ta 'asiyata nima soladiya 'apilipili, ga muliyega 'alugu Tiloasi, ga gosemao nidi 'alobedi, ga 'asiyata sebeni wate 'amiyami.

---

[k] **20:3** Gu 20:19 [l] **20:4** Gu 19:29, 21:29; Ep 6:21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paulo 'ina guinuwa Tiloasi 'ena

7 Wiki 'ana gimi 'asiyata 'ena maibo'ama 'adeli egogona beledi
gitogitomwana 'ana 'ebe nuwa'i'ita sabi guinuwena, ga Paulo
'iloguguya, manuna mali 'asiyataya 'ina tuta tauya. Ta 'ina ona guguya
nina 'iloedudulina ga 'ana laba niuniuwanaya, ta tuwa tuga 'etamo
'ilogulоguguya. 8 Ta anuwa 'ana tu'e nadigega anuwa 'etoi, ta 'etonina
'ena 'adeli tu'e, ta mayale yaudi 'agabudi.
9 Ta tubuwau 'ebweu, 'ana esana Yutiko, anuwa 'ana 'awa pita 'ena
'imiyatowa, ta mata'eno'enoega 'ie'etoyogala. Ta Paulo 'etamo 'ionaona,
ga Yutiko nina 'i'enomwataiya, ga pita 'ana 'awa 'enega 'ibe'u bale'uya, ta
simwa'uta ga sigilagasina, ta si'itena ni'atu 'imwawasa.
10 Ta Paulo 'imwa'uta ta 'ena 'ikopu sanamwa'uta, ga 'i'atubwailina
ta 'iona, “Geya'abo wa'ate'ate sa'ala. Yawasina 'imiyami.” 11-12 Ta
tubuwau nina si'au'ewa tu'eyena mayawasina, ta manuna sigwausowala
sinabwana.
'Enega Paulo 'itu'e limana ga beledi 'igitomwena ga si'e'ai, ta 'enega
ma'enao si'awa'awagwae ga 'ana laba tomwa 'iulisina, 'enega 'itoolo ga
'ipilisinedi.

Tiloasi 'enega 'a'adau Milito manuna

13 Ta 'abo'ama wagega 'agelu ga 'a'adau Asosi be 'aene gote 'ena Paulo
'ada usa, manuna 'isimana 'emaya, 'igwae, “Wagega watatauya, ta
'abo'agu 'aeguyega yatatauya Asosi, be gote 'ena wausagu.”
14 Ta ni'atu Asosi 'ena 'aapwesa ga 'aelobaloba, 'enega 'ausena ta
'a'adau limana, ga Mitiline 'ena 'alugu. 15 Ta Mitiline 'apilisinena, ga
tomwa 'iulisina Kiyo matanaya 'apilipili, ta tomwa wate 'iulisina ga Samo
'ena 'alugu, ta 'asiyata wate 'ebweuna ga Milito 'ena 'alugu. 16 Paulo
ni'atu 'ieonema be 'aene Epeso 'ada pilisine, be 'aene geya'abo wate tuta
'ida mudamudali Esia senanao 'ediya, manuna nuwanuwana be 'ida
lomanini 'abo kapekapeyana Yelusalema 'ida loba Penitikosi 'emasulina
'ana 'asiyata 'ena.

Paulo 'ina ona lokaiyoni me Epeso 'ediya

17 Ta Milito 'enega 'isa'uale Epeso ekalesiya 'ana toanuganao 'ediya
be sida mai. 18 Ta ni'atu 'ena simai ga Paulo 'ieonedi, 'igwae, “'Omi
wamwalamwalatoni 'igu bubuna tuta nina tamiyami ma'egwao, Esia 'ena
igu mai'unu 'enega ga batuwa, 19 nate 'Inapwana manuna yaguiguinuwa
maoonuwagu be ma igu dedoi be 'elouyao wate yalobediya me Yudia 'idi
loinega, 20 ta sa'i nigeya 'ebweu to'ase 'Inapwana tetelina bobo'ana 'ana
simana yaegagalena, ta esiya maibo'ana yae'itemi 'imi tapwalolo 'ediya,
be wate 'imi anuwa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, 21 ta 'igu e'ita 'emiya

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

leleleya tuga, 'omi me Yudia, be 'omi mali sena tomoteninao, maibo'ami yaloguguya 'emiya be 'aene 'imi bubuna to'umalidi 'ediyega wada sanaila Yaubada 'ena, be 'Inapwana Yesu wada emise.

22 [m]"Ta gete tuga Yaluyaluwa Tabuna 'ina loinega yatautauya Yelusalema, ta nigeya tamwalamwalatoni to'ase nai 'iabe nada 'eguya 'iapwesa. 23 [n]Nate namo 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, Yaluyaluwa Tabuna 'isimasimana 'eguya 'aene ma'etamo Yelusalema 'ena yona be 'elouya yalobadi.

24 [o]"Ta nigeya sa'i yawasigu manuna yada nuwanuwa be yaegagalena. Nate namo 'igu 'eda, nai 'igu paisewa nina, 'Inapwana Yesu 'i'ebwa'eguya manuna yanuwanuwa be 'aene yada losaloni, nate 'ada oboboma Yaubada 'enega 'ana simana.

25 "Wanuwa'i'isi lowa tuta yauna 'ediya yasakosakowasi 'emiya ta Yaubada 'ina etoloina tetelina manuna yalogulologuguya, ta gete wanono, ma'etamo geya'abo wate wa'ita'ita limagu. 26-27 'Enega gete tuga yasimana 'emiya 'aene Yaubada 'ina loinao maibo'adi ni'atu ya'ebwa'emi, ta nigeya 'ebweu yakwaikwaiye. 'Enega 'eguma 'aimi 'emiyega waesilae ataya nate 'abo'agu nigeya 'igu loegesiyega, ta taumimo esi 'imi loegesi.

28 [p]"'Enega toanuganao 'omi, taumimo wa'ita'i'isimi be 'imi sipiyao wate wa'ita'i'isidi, manuna Yaluyaluwa Tabuna 'imi paisewa nina 'i'ebwa'emi be toekalesiyao nidi walomata'i'isidi, manuna 'ida 'Inapwana Yesu tomotai nidi tauna lalanega 'igimwanedi.

29 [q]"Yamwalamwalatoni wate 'iabe 'igu tauya mulinaya toe'ita to'umalidi, 'atuwa kedewa bosasa, simamai be 'imi sipiyao sida gieto'umaliyedi. 30 Ta wate 'omi 'iabe 'emiyega 'aidi sida e'ale be sie'ita kabokabo 'emiya be 'aina tomota sida lisidi taudi 'idi bodao 'ediya. 31 'Enega walomata'i'ita be wate 'igu loguguya wanuwa'i'isi, 'aene yakwala 'etoi soladiya nigeya yada eyawai'ata, 'asiyata be boiboi 'ediya, ta esi ma mataselugu yalogulologuguya 'ebweuna 'ebweuna 'enaya.

32 [r]"Wate yaemataluwemi tuta simeemai manudi, 'aene Yaubada tauna 'ida 'ita'i'isimi, ta wate tauna 'ina oboboma tetelina sawesawenaya be 'igiepa'alimi, be 'enega 'ina bodao, taudi 'igie'esasediya 'ediya, 'omi wate walulugu.

33 "Lowa 'abo'agu ma'emiya tamiyami, nigeya yayatoyato'aiyedi 'imi esaesao, nai mani, nai 'oama bobo'adi, 34 [s]ta esi ni'atu wamwalatonigu 'aene taugu 'igu paisewega 'agu 'e'ai be gwegwe yalobedi, ga 'igu 'ali'eiyao wate yalemedi. 35 'Igu bubuna getedi 'ediyega yae'itemi 'aene 'ilobweneda be tauda 'ida paisewega tonenetao tada lemedi. Nadigega wate 'Inapwana Yesu 'ina ona wanuwayaina, nate 'igwae, "'Ewadaita

---

[m] **20:22** Gu 19:21 [n] **20:23** Gu 21:11 [o] **20:24** 2 Ti 4:7 [p] **20:28** 1 Pi 5:2
[q] **20:29** Md 7:15 [r] **20:32** Kol 1:12, 2:7 [s] **20:34** Gu 18:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nigeya gwausowalinamo, ta 'ebwaya esiya 'ana gwausowala sinabwa wawasae.' "

36 Paulo 'ina ona gete 'igumwalaya ga 'i'aetulasa, ga ma'enao sisidasida Yaubada 'ena. 37 Ta maibo'adi sidedoi, ga Paulo si'atubwailina, 38 [t]ta sinuwamwau sinabwana manuna 'ieonedi, 'igwae, "Ma'etamo geya'abo wa'ita'ita limagu." 'Enega sidoloena wagaya, ga siegeluna.

Paulo 'ina tauya Yelusalema

21 1 Ta Paulo ma'ema, gosemao nidi 'alokaiyoniyedi, ga 'a'adau palupaluna ga Kosa 'ena 'alugu. Tomwa 'iulisina 'a'adau limana ga Lodi 'ena 'alugu, ga mali 'asiyataya 'alugu Patala. 2 Ga Patala 'enaya waga 'alobena sabi abala Pinisia, ga waga nina 'ena 'agelubala ga 'apilipili bwagabwagaya. 3 Ta ni'atu Saipilosi 'aapwesa, ta 'enega gegeumimega 'apilisi ataya, ta Silia manuna 'apilipili, ga Taiya 'ena 'alugu be 'aene waga 'ana eusana 'aina sida talasiwadi. 4 Ta 'aina Yesu 'ana toemisao 'alobedi ga ma'emao 'amiyami 'asiyata sebeni, ta Yaluyaluwa Tabuna mwalatoi gosemao nidi 'i'ebwa'edi, 'enega Paulo sieonena, sigwae, "Geya'abo 'ulagalaga Yelusalema."

5 Ta 'enega 'ima 'asiyatao nada sigumwala ta 'atoolo ga 'adolo wagaya, ta yaudi mamwanediyao be manatudiyao sidoloema 'asa tautaulunaya, ga le'awaya 'aema 'atulasa ta Yaubada 'ena 'asidasida. 'Enega 'alokaiyoniyedi, 6 ga 'agelu wagaya, ta taudi siila 'asaya.

7 Ta Taiya 'apilisinena ga 'a'adau limana, ga Tolimei 'ena 'alugu, ga 'asuya, ta 'enega toekalesiyao 'alobedi ga 'alokagutokiyedi, ta 'asiyata 'ebweuna ma'emao 'amiyana. 8 [u]Ga tomwa 'iulisina ga 'atauya Sisalia, ta Pilipi, tauna tologuguya site sebeni 'ediyega, 'ina anuwaya 'alugu, ga ma'emai 'amiyamiyana. 9 [v]Ta Pilipi natunao site ata mewainedi, ta nigeya siaiai, ta 'idi guinuwa Yaubada 'ina nuwena sisimasimana tomota 'ediya.

10 [w]Ta 'aina 'asiyata 'ediya 'amiyami, ga 'ebweu palopita, 'ana esana Agabu, Yudiaega 'imwa'utama, 11 [x]ta 'emaya 'imai, ga Paulo 'ana gadiwana 'i'ewena, ta 'aena be nimana tauna 'iyonidi, ta 'igwae, "Yaluyaluwa Tabuna 'iona nadigega: Toni gadiwana gete me Yudia Yelusalema 'ena sida yonina, be sida 'ebwayae taudi nigeya me Yudia 'ediya." 12 'Abo'ama be 'asa nina 'ana tomiyanao ona gete 'anonona ga Paulo 'asidena, 'agwae, "Geya'abo 'utu'etu'e Yelusalema."

13 [y]Ta Paulo 'ieonedi, "Geya'abo wadedoi be wagiegie 'atesa'aligu. Ni'atu yatagwalegu be sida sa'ugu deliya, nai sida loemwawasigu Yelusalema 'ena, 'Inapwana Yesu manuna."

---

[t] **20:38** Gu 20:25 [u] **21:8** Gu 8:5, 40 [v] **21:9** Gu 2:17 [w] **21:10** Gu 11:28
[x] **21:11** Gu 21:33 [y] **21:13** Gu 20:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 Ta 'a'etoboda yogenena ga 'alosa'u, ta 'agwae, “Bobo'ana nate, to'ase
'Inapwana 'ina nuwanuwa nadigega 'ida guinuwei.”
15 'Asiyatao nidi sigumwala, ga 'ima gwegwe 'agibubuna, ta 'atu'e
Yelusalema. 16 Ta 'aidi Yesu 'ana toemisao Sisalia 'enega ma'emao 'atauya,
ga sime'ema Nesoni goma Saipilosi 'ina anuwaya, tauna Yesu 'ana
togimiemisa 'ebweu, be 'aene 'enaya 'ada miyami.

Paulo be Yemesa sielobaloba

17 Ta ni'atu Yelusalema 'ena 'amai, ga totapwaloloyao silokagutokiyema
ma idi gwausowala. 18 Ta tomwa 'iulisina ga Paulo ma'emai 'atauya Yemesa
'ina anuwaya, ga nada toekelesiyao 'idi toanuganao 'alobedi. 19 [z] Ta Paulo
ni'atu 'iona obobomedi, ga 'ina loguguya be Yaubada 'ina guinuwa taudi
nigeya me Yudia soladiya manudi 'iemwaemwasala 'ediya. 20 Ta maibo'adi
sinonona ga Yaubada situpuna, ta sieonena, sigwae, “Tasimai, 'u'ita tausani
yauna ni'atu Yesu 'ena siemisa, ta yaudi toemisa nidi me Yudia, ga Mosese
'ina loina simulimuliye, 21 ga aleyo sinonona 'aene 'oyo me Yudia taudi mali
senao 'adi tomiyanao 'ue'ie'itadi be 'aene Mosese 'ina loina sida guitoyasa,
ta 'ueoeonadi 'aene geya'abo natudiyao me'olotodi sida lodalodabadi be
tubudao 'idi bubuna geya'abo sida mulimuliye. 22 'Iabe sinono 'aene ni'atu
'umai saba, be sigamwasowaleyo, 'enega to'ase tada guinuwa?
23 “'Ima nuwanuwa gete nadigega: 'Oloto site ata 'ima boda 'enega
ni'atu Yaubada 'ena sionaupaupa. 24 'Enega 'oyo ma'ediya wagie'esasemi
be watauya Anuwa Tabu 'ena, be 'aene 'uya'uyadi sida sui be sida taliya
Yaubada 'ena, be 'imi guinuwa nina 'ana maisa maibo'ana 'oyo 'uemaisi,
be gete 'enega tomota maibo'adi sida mwalatoniyo 'aene Mosese 'ina
loina 'umulimuliye, ta 'awato'umalina nidi manuyo sinonodiya, maibo'adi
ona besobeso.
25 [a] “Ta Yesu 'ana toemisao, taudi nigeya me Yudia, ni'atu 'idi leta
'aetunena, be 'aene to'ase nadigega tomota sitalitaliyaedi mali 'ebe
emisao 'ediya geya'abo sie'ani, ta wate yobai malaladi be yobai
didimagadi geya'abo sie'ani, ta wate geya'abo siloeloelata.”
26 [b] 'Enega Paulo 'idi ona 'inonona, ga mali 'asiyataya site ata nidi
ma'enao sitauya ga sigie'esasedi, ga Anuwa Tabu 'ena silugu, ga Paulo
totaliya 'ieonena, 'igwae, “'Abo'ama ni'atu 'aonaupaupa Yaubada 'ena, ta
'asiyata sebeni 'ima 'esasa manuna silosalowa, be 'enega 'ailama be yada
taliya manuma.”

Paulo sigiyaina

27 Ta 'idi 'asiyatao esebeni 'iabe sigugumwala, 'enega me Yudia, taudi
lowa sena Esia 'enega simai, Paulo si'itena Anuwa Tabu solanaya, ga bodao

---

[z] **21:19** Gu 15:12 [a] **21:25** Gu 15:28-29 [b] **21:26** 1 Ko 9:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sienuwa sa'uyedi, ga Paulo sigamwasowalena, ga sigiyaina, 28 ta sibwaubwau, sigwaegwae, “Me Isileli ye, wamai be wa'ita tai getei, tauna tomota esena yaudi 'ediya 'ie'ita gesiyedi, be 'aene 'ida boda, be 'ida loinao be 'ida Anuwa Tabu sida sinalidi, ta wate Anuwa Tabu gete 'igie yage besobesoena, manuna mali tomota, taudi nigeya me Yudia, 'ime'edi solanaya.” 29 'Idi ona gete manuna lowa goma Epeso, 'ana esana Tilopimo, Paulo ma'iyana 'asaya si'itena, ga sinuwena 'aene Paulo Tilopimo nina 'ime'ena Anuwa Tabu solanaya.

30 Gete manuna me Yelusalema maibo'adi sigamwasowala, ga sipili egogonama, ga Paulo sigiyaina, ga Anuwa Tabuyega silisi apwesena, ga 'ana 'awa sigibodedi, 31 ta sitootoo sabi loemwawasina. 'Enega boda saiya 'ana toloina ale 'inonona 'aene me Yelusalema maibo'adi sigalagalala besobeso. 32 'Enega 'ilomanini, ga tolosaiyao ma idi toanuganao 'i'ewedi, ta pwalu 'ediya sipili mwa'uta. Ta tuta nina pwalu tolosaiyao ma 'adi toloina simeemai si'itedi, ga Paulo 'ana unuwa silosa'una.

33 [c]'Enega boda saiya 'ana toloina nina 'idoloma ga Paulo 'igiyaina, ta 'enega 'iloina ga balae kainumu 'eluwa 'ediyega siyonina, ga 'ienaida pwalu 'ediya, 'igwae, “Yaita tauna? Ta to'ase 'iguinuwena?”

34 Ta boda sibwau, 'idi onao dumadumadi be dumadumadi, ta nigeya sawesawenaya be 'inono 'ai'aili, bwau toitoila manuna, ga 'iloina 'aene tolosaiyao 'idi anuwaya sida me'e.

35-36 [d]'Enega sitauyena, ta pwalu sigamwasowala wawasae ga simulimuliyedima, ta sibwaubwau, “Waloemwawasi namo tuga.” 'Enega tolosaiyao Paulo si'aalena waisana 'enega ga anuwaya, tomota 'idi gewana manuna.

Paulo 'ina ona pwalu 'ediya

37 Ta 'iabe si'au'ewenama anuwaya, ga Paulo boda saiya 'ana toloina 'isidena, 'igwae, “Kapekapeyana ona 'ebweuna 'emuya yaonei?”

Ta toloina nina 'ilosuyaena, ga 'igwae, “Na! Tumada! 'Ena Gilisi 'umwalamwalatoni. 38 'Igu nuwanuwa 'oyo goma Itipita nina, tauna lowa 'imai ga toloemwawasa powa tausani 'iegogonedi losaiya manuna, ga 'ianuganedi mitawa daitaya.”

39 Ta Paulo 'igwae, “Nigeya. 'Abo'agu goma Yudiagu, ta 'igu 'asa Tasisi, sena Silisia solanaya, 'asa nina 'asa sinabwana. Ta sawesawenaya 'utagwalegu be tomota 'ediya yada ona?”

40 Ta 'enega 'itagwalena, ga Paulo waisanaya 'itoolo, ga nimana 'igilagasina be sida 'alaenono, ta 'enega maibo'adi simiya 'alaenono, ga Paulo 'ena Ibeliuyega 'ieonedi, 'igwae,

22 1 “Tasigwao be tamagwao, waenono be matamiya yada eyaseyase e'ewa gete manuna.”

---

[c] **21:33** Gu 21:11 [d] **21:35-36** Gu 22:22; Lu 23:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Ta sinonona 'ena Ibeliuyega 'ionaona, 'enega si'alaenono 'ai'aila, ta
'ieonedi: 3 [e]'Abo'agu goma Yudiagu, Tasisi, Silisia 'asana, 'ena yatubuwa,
ta bada Yelusalema 'enaya yasikulu, 'igu toe'ita 'ana esana Gamelieli, ta
'ie'itegu tubudao 'idi loina pa'alina 'enega, ga Yaubada 'ina guinuwa 'ena
yatagwala 'ai'ailegu, nadigega gete tuga 'omi 'imi tagwala.
4 [f]Ta emisa auwauna gete 'ana tomuliyao yaetalauwaledi, ga me'olotodi
be mewainedi deliya yasa'u luguyedi, ta 'aidi yaloemwawasidi.
5 Totaliya sinabwana ta 'imi 'inapwanao maibo'adi 'igu guinuwa gete
simwalamwalatoni, manuna taudi leta si'ebwa'eguya toloinao me Yudia
Damasiko 'ena manudi, be 'aene yada tauya be 'ediyega tagwala yada
'ewanugana, ta 'enega toemisao yada giyaidi be yame'edi Yelusalema, be
sida gie'elouyaedi.
6 Ta 'asuoleoleya 'etamo yatautauya, ga Damasiko 'iabe 'ena yaapwesa,
ta maedana sinabwana galewega 'iapwesa manini, ga 'isae sakowasiyegu.
7 'Enega bale'uya yabe'u, ta 'enana 'ebweu yanonona, 'ieonegu, 'igwae,
"Saulo, Saulo, to'ase manuna 'uetalauwalegu?"
8 Ta yaenaida, "'Inapwana, yaita sana 'oyo?" Ta 'ieonegu, "'Abo'agu
Yesu goma Nasaleta, 'uetalauwalegu."
9 Ta taudi tuta gote 'ena ma'egwao maedana nina si'itena, ta tauna
'ieoneguya 'enana nigeya sinoono.
10 Ta yaona, "'Inapwana, to'ase yada guinuwa?"
Ta 'ieonegu, "'Utoolo, ta Damasiko 'ena 'utatauya, be gote 'ena 'amu
loina 'uda nono."
11 Ta maedana 'ina waiwaiyega matagu 'igie to'umaliyena, ga nigeya
sawesawenaya be ya'i'ita, 'enega taudi ma'egwao siginimegu, ga 'atauya
Damasiko 'enaya.
12 Ta Damasiko 'ena 'ebweu tai 'ana esana Ananayasi 'imiyami, tauna
Yaubada 'ana toemisa 'ai'aila, ta Mosese 'ina loina 'ana tomuliya, ta me
Yudia sena nina 'ana tomiyanao si'awa bobo'anena. 13 Ga Ananayasi
nina 'imai, ga selabeguya 'itoolo, ta 'ieonegu, "Tasigu Saulo, matayo sida
'esasadi." Ga gote 'ena matagu sibobo'ana limana, ga tai nina ya'itena.
14 Ta 'ieonegu, "Tubudao 'idi Yaubada 'iesinuwemu be 'ina nuwena 'uda
mwalatoni, be Topalupalu nina 'uda 'ita, be 'enana 'uda nono, 15 be tauna
manuna 'uda etosimana, be wate to'ase 'u'itenaya ta 'unonona manuna, tomota
yauyaudi 'uda eonadi. 16 Ta to'ase sana 'uyamwayamwa? 'Utoolo be 'ana esana
'ubwauye, be 'enega 'ubapitaiso be 'aene 'imu to'umalinao 'uda 'utuyauledi."
17 Ta muliyega yaila Yelusalema, ga Anuwa Tabu 'ena yasidasida, ta
'atuwa yamadawala, 18 ga 'Inapwana nina ya'itena, 'ionaona 'eguya,
'igwae, "'Ulomanini be Yelusalema 'uda ebesine, manuna 'iabe 'imu
simana manugu geya'abo sinoonoyo?"

---

[e] **22:3** Gu 5:34 [f] **22:4** Gu 8:3, 22:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 [g]Ga yaeonena, "'Inapwana, taudi sa'i ni'atu simwalamwalatonigu
'aene 'idi anuwa tapwalolo 'ebweuna 'ebweuna 'ediya 'amu toemisao
yaunu dadanedi, ta deliya yasa'udi. 20 [h]Ta tuta nina 'amu tosimana
Sitibeni siloemwawasina, 'abo'agu wate selabenaya yatootoolo, ta
'idi guinuwa nina 'ena yatagwala, ta wate tounuwa nidi 'adi 'oamao
ya'ita'i'isidi."
21 [i]'Enega 'Inapwana nina 'ieonegu, "Gete 'enega 'uapwesa be 'iabe
yaetuneyo be 'utatauya 'asa 'edasolaya, taudi nigeya me Yudia 'ediya."

Paulo 'iona boda saiya 'ana toloina 'enaya

22 [j]Paulo 'ina ona maibo'ana gete sinono 'ai'ailina, ga 'ana laba taudi
nigeya me Yudia manudi 'iona, ta 'enega silolagata ga 'enadi sinabwanega
sibwaubwau, "Tai gete 'ilobwenena bale'uyega tada 'ewayaule, be
geya'abo 'ida miyami." 23 Ta nadigega sibwaubwau, ta 'idi gamwasowala
manuna, ga 'adi 'oamao siulaula tu'eyedi, ta kaukau wate sieueula
tu'eyedi.
24 Ta 'enega boda saiya 'ana toloina 'ina tolosaiyao 'iloinedi, 'igwae,
"Tai nate watauye anuwaya, be sapi yauna wa'ebwa'e, be 'ana laba
'isimana apwesa to'ase tomota 'idi gamwasowala 'enaya 'alena."
25 [k]'Enega sitauyena anuwaya ga siyonina sabi sapina, ta tolosaiyao
'idi toanugana selabenaya 'itoolo, 'enega Paulo toanugana nina 'ieonena,
"'Abo'agu ni'atu yaeLoma, ta nigeya 'ebweu loina 'imiyami be wada
sapigu, manuna nigeya 'ebweu to'ase 'igu loegesi walobaloba etala
'enega."
26 Ta toanugana nina Paulo 'ina ona 'inonona, 'enega 'ilomanini ga
'itauya 'idi boda saiya 'ana toloina 'ena, ga 'ieonena, "To'ase 'aene 'uda
guinuwe? Tai gete tauna goma Lomana!"
27 Ga toloina nina 'imai ga Paulo 'ieonena, "'Uona 'ai'aila, 'oyo
'ueLomaya?"
Ta Paulo 'igwae, "O, nadigega."
28 'Enega toloina nina 'iona, "'Abo'agu mani sinabwana 'enega 'igu
eLoma manuna yagimwanena."
Ta Paulo 'iona, "Tamagu 'ieLoma ga 'enega 'abo'agu yatubuwa goma
Lomagu."
29 Ga taudi 'aene sisapi silosa'u, ga toloina nina ni'atu 'imwalatonina
'aene Paulo goma Lomana ga 'imatauta, manuna tauna Paulo ni'a 'iyonina.

Paulo 'ina etala me Yudia 'idi toloinao matadiya

30 Ta tomwa 'iulisina ga boda saiya 'ana toloina nina 'inuwanuwa be
'aene 'ale 'ai'aila sida 'ebese, to'ase manuna me Yudia Paulo sie'ewena,

---

[g] **22:19** Gu 8:3 [h] **22:20** Gu 7:58 [i] **22:21** Gu 9:15 [j] **22:22** Gu 21:36 [k] **22:25** Gu 16:38

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'enega Paulo 'igieapwesena, ta 'iloina 'aene totaliya sinabwadi be me Yudia 'idi toloinao maibo'adi sida mai, ta 'enega toloina nina Paulo 'i'au'ewenama ga matadiya 'ietoolona.

23 1 'Enega Paulo me Yudia 'idi toloinao nidi 'iduneduneyedi, ta 'ieonedi, "'Inapwanao be tasigwao, lowaenei ga batuwa to'ase yanuwena 'aene Yaubada 'ina loina yamuliya 'ai'ailena."

2 Ta Ananayasi, tauna totaliya sinabwana, ga taudi Paulo selabenaya sitootoolo 'ieonedi be Paulo 'awana sida sapi.

3 Ga Paulo 'ieona limena, 'igwae, "Yaubada 'ida sapiyo wate, manuna 'oyo tuga 'amu 'ita bobo'ana, ta solamuya sa'i to'umali yaita! 'Aene nate 'ena 'umiyatowa be 'uloinegu Mosese 'ina loinega, ta 'oyo esiya loina nina 'ule'oena, manuna 'uona 'aene sida sapigu?"

4 Ta taudi sitootoolo Paulo selabenaya sigwae, "Mwa'adega ga Yaubada 'ina totaliya sinabwana 'ena 'uonaona oopa'ala, aga?"

5 [l]Ta Paulo 'igwae, "Kagutoki tasigwao! Nigeya yamwalamwalatoni 'aene tauna totaliya sinabwana. Ona'ai'aila, Buki Tabu 'ina simana nadigega 'igwae, 'Geya'abo 'imi toloina 'ena 'uonaona oopa'ala.' "

6 [m]Gete tuga Paulo 'i'itena 'aene todeli egogonao nidi boda 'eluwa 'ediyega, 'ebweu Sadusiyao, ta 'ebweu Palisiyao, ga 'ediya 'ibwau apwesa, 'igwae, "Tasigwao, 'abo'agu 'ebweu Palisi 'idi boda, manuna tamagu tauna wate Palisi 'idi boda, ta 'igu etala gete 'alena manuna yaemisa 'aene tokwaiya mwawasega sida toololimana." 7 Ta Paulo 'ina ona gete manuna Palisiyao be Sadusiyao siegewagewana, ga deliegogona siweyalina. 8 [n]Manuna Sadusiyao sigwae tomwawasa nigeya sawesawenaya be sitoolo limana, ta wate siona 'aene aniloseyao nai yaluyaluwao nigeya 'ebweu wate 'imiyami, ta sa'i Palisiyao siemisa 'aene tokwaiya sida toololimana ta wate aniloseyao be yaluyaluwao simiyami.

9 Ta egalagalala sinabwana 'iapwesa, ga 'aidi Palisi 'idi loina 'ana toe'itao sitoolo, ga siona waiwai, sigwae, "Tai gete nigeya 'ebweu 'ina to'umalina 'a'ita'ita loba. Ta nai 'ina nuwanuwa gete yaluyaluwa nai anilose 'enega 'ilobena."

10 Ta ni'atu sie'ue'upwa sinabwana, ga boda saiya 'ana toloina pwaluyao 'imatautedi, 'abona nai Paulo sigiyai be sigieto'umaliye, ga tolosaiyao 'iloinedi ga sidolo ga Paulo gamwagamwanidiyega sime'ena anuwaya.

11 [o]Ta boiboiya 'Inapwana Paulo selabenaya 'itoolo, ta 'ieonena, "Paulo, 'uda 'atepatu. Ni'atu 'usimanegu Yelusalema 'ena, be nadigega wate 'iabe Loma 'ena 'uda simana'esa."

Loina kwaiya Paulo 'ana loemwawasa manuna

12-13 Ta ni'atu tomwa 'iulisina, ga me Yudia site poti siloina leleleya, ta sionaupaupa 'aene geya'abo si'e'ai nai sinumanuma be 'ana laba Paulo siloemwawasi bemi.

---

[l] **23:5** Sia 22:28 [m] **23:6** Gu 24:15, 21 [n] **23:8** Md 22:23 [o] **23:11** Gu 28:16, 23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 Ta site poti nidi sitauya totaliya sinabwadi be 'inapwanao 'ediya,
ta siona, "'Abo'ama ni'atu 'aonaupaupa be 'aene geya'abo 'ebweu
'e'ai 'alotolotoo 'ana laba Paulo 'aloemwawasi bemi. 15 [p]'Enega 'omi
be 'inapwanao ma'emiyao watauya boda saiya 'ana toloina 'ena, be
wakaboei be Paulo 'ida 'au'ewa mwa'uta limenama be 'aene 'ina loegesi
sabi 'ebesa 'ai'ailina. Be 'enega 'abo'ama 'agibubuna, be 'abo tuta nina
'edaya simeemai, 'enega 'aloemwawasi."
16 Ta Paulo 'ina 'ali'ei, tauna waana, toloemwawasa nidi 'idi sipupu
'alena 'inonona, ga anuwaya 'ilugu, ga Paulo 'ena 'isimana. 17 Ga Paulo
tolosaiyao 'idi toanugana 'ebweu 'ibwauyenama, ta 'ieonena, "Tubuwau
gete 'uda tauyena boda saiya 'ana toloina 'ena, be to'ase 'ina nuwanuwa
'ida simana 'enaya." 18 Ta 'i'au'ewena toloina nina 'enaya, ta 'ieonena,
"Paulo deliya 'imiyami 'ibwauyeguya ga 'ieonegu 'aene tubuwau nina
gete ya'au'ewenama, be to'ase 'ina nuwanuwa 'ida simana 'emuya."
19 'Enega toloina nina tubuwau 'iginimena ga sianao tupwana, ga
taudimo, ta 'enega 'ienaidena, 'igwae, "To'ase 'aene 'eguya 'uda simane?"
20 Ga tubuwau nina 'iona, "Me Yudia siloina be sida sideyo 'aene gibwa'i
Paulo 'uda 'ewamwa'ute 'idi 'ebe deliegogona 'ena, be 'aene 'ina loegesi
sida 'ebesa 'ai'aili. 21 Ta 'idi sida geya'abo 'unoono, manuna nadigega site
poti si'enokwaiyaya 'edaya Paulo manuna, ta ni'atu sionaupaupa 'aene
geya'abo sida 'e'ai nai sida numanuma 'ana laba Paulo siloemwawasi bemi,
be siyamwayamwana namo tagwala 'emuyega sida loba Paulo manuna."
22 'Enega toloina nina 'igwae, "Kagutoki 'oyo, 'uda tauya, ta geya'abo
'ebweu yaita 'ena 'usimasimana 'aene ni'atu 'idi nuwanuwakwaiya
'usimanena 'eguya."

Paulo sietunena Sisalia 'ena gabana Pilikesa 'enaya

23 'Enega boda saiya 'ana toloina nina tolosaiya 'adi toanuganao 'eluwa
'ibwauyedi, ga 'iloinedi, "Batuwa guguyoiya, tolosaiya tu analedi, be
togelu osi site sebeniti be to'aalagita tu analedi wate wada egogonedi, be
sida tauyemi Sisalia 'ena. 24 Ta osi 'aina wate wa'ewadi be 'enega Paulo
'igegelu, be ma ina bobo'ana wada tauye gabana Pilikesa 'enaya."
25 Ta wate leta 'i'etoladina gete nadigega, 'igwae, 26 "Kagutoki 'oyo
gabana toloetana sayo Pilikesa 'emuya, 'abo'agu Kalodiu Lisiasi 'eguyega.
27 [q]Tai gete me Yudia sigiyaina be 'iabe siloemwawasi, ta alena yanonona
'aene tauna goma Lomana, ga tolosaiyao ma'egwao 'atauya 'ediya, ga
nimadiyega 'a'etoseyena. 28 [r]Ta nuwanuwagu 'idi e'ewa nina 'alena yada
mwalatoni, 'enega 'idi deliegogona 'enaya yame'ena, 29 ta yalobena 'idi
e'ewa 'alena nate sionaona taudi tuga 'idi tapwalolo 'ana loina manuna,
ta 'idi e'ewa nina nigeya loemwawasa nai sa'u deli 'ilobwelobwene. 30 [s]Ga

---

[p] **23:15** Gu 25:3 [q] **23:27** Gu 21:30-33, 22:25-27 [r] **23:28** Gu 22:30 [s] **23:30** Gu 23:12-13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ni'atu emataluwa yanonona 'idi loina kwaiya Paulo 'ana loemwawasa manuna, 'enega yalomanini ga yaetunenawa 'emuya, ta 'ana toe'ewa wate yaeonedi be siwawa 'emuya, be nada sida simana to'ase 'idi e'ewa 'alena tai gete manuna."

31 Tolosaiyao 'adi loina nadigega simuliyena, ga Paulo boiboi nina 'ena si'au'ewena Anitipatili 'ena. 32 Ta tomwa 'iulisina, ga 'aidi tolosaiyao nidi siila 'idi senaya, ta togelu osi dimo Paulo sitauyena 33 Sisalia, ga gabana 'ina leta si'ebwa'ena, ta wate si'au'ewenama gabana matanaya.

34 Ta gabana 'ina leta 'isawa egumwalina, ga Paulo 'ena 'ienaida, "Mwa'o 'imu 'asa?"

Ta Paulo 'igwae, "'Igu 'asa Silisia solanaya."

35 'Enega gabana 'igwae, "'Amu toe'ewao simamai bemi be 'enega 'imi etala yada guinuwe." Ga tolosaiyao 'iloinedi be Paulo nina sida lomata'i'isi anuwa esaesa nina, lowa Elodi 'ina anuwa, 'enaya.

Paulo 'ina etala Pilikesa matanaya

24 1 Ta 'asiyata nima sigumwala ga Ananayasi, tauna totaliya sinabwana, be 'aidi me Yudia 'idi 'inapwanao, ta wate 'ebweu tai, tauna ona 'alena, 'ana esana Telitulo, ga tauna ma'enao simwa'utama, ga gabana Pilikesa 'ena 'idi e'ewa Paulo manuna sime'ena. 2 'Enega Paulo si'au'ewa apwesenama, ga Telitulo 'itoolo, ga e'ewa Paulo manuna 'isimanedi, 'igwaegwae, "Kamatoki 'oyo toloetana Pilikesa, 'emuya. 'Agwausowala manuna 'oyo 'imu loina bobo'ana 'enega bubuna to'umalina ni'atu sipalupalu 'ebeloina gete solanaya, ga gete tuga 'amiyamiya siwalowa, 3 ta manuna 'agwausowala sinabwana tuta yauyauna, be sena maibo'adi 'ediya. 4 Ta geya nuwagu wate 'igu ona 'emuya yagiegie duduli, ta esi yasideyo ma imu oboboma 'uda enonoegu be 'ima ona kukupana tuga yada simanedi, tai gete manuna.

5 [t]"Ona'ai'aila, tai gete 'a'italobena tobubuna geyogeyoi, be me Yudia 'adi togieloegesi sena yauyaudi 'ediya, ta boda Nasaleta 'idi to'aala doe. 6 [u]"Tauna wate 'itoona 'aene 'ima Anuwa Tabu 'ida gieto'umaliye, ta 'agiyaina be 'aene 'ada loine tauma 'ima loinega. 7 Ta Lisiasi, tauna boda saiya 'ana toloina 'imai, ga nimamega 'i'oayema, 8 ta 'iloina 'aene 'ana toe'ewao 'amama 'emuya be 'aetala. 'Enega 'abo tauyo 'uenaidena, 'ina to'umalina 'uda 'italoba, nadigega ni'a yasimanena."

9 Ta me Yudia wate e'ewa nina si'awa 'ai'ailena.

10 Ta 'enega gabana nimanega Paulo 'ieonena be 'ida ona. 'Enega Paulo 'ilolagata, 'igwae, "Yamwalatonina 'oyo 'ebeloina gete 'ena yakwala yauna 'uloiloina, 'enega ma igu gwausowala be matamuya yada onaila 'agu e'ewa gete manuna.

---

[t] **24:5** Gu 17:6 [u] **24:6** Gu 21:28-30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 "'Eguma tomota 'uenaidedi, sisimana 'emuya 'aene 'asiyata
tuwelo namo sigumwala 'ediya, tuta nina yatu'e Yelusalema 'ena
sabi lotapwalolo, 12 ta nigeya wate si'ita'itagu tomota ma'egwao
'aegewagewana, nai boda yaloiloinedi be sida muliyegu, Anuwa Tabu
'enaya, nai anuwa tapwalolo 'ediya, nai Yelusalema 'asana solanaya. 13 Ta
yage nidi ni'a 'ediyega sie'ewegu nigeya sawesawediya be 'emuya si'awa
'ai'ailedi.
14 [v]"Ta 'idi ona 'ebweuna namo ya'awa 'ai'ailena, nate 'Eda nina
sieesena Weyala 'enega yalotapwalolo, tubumao 'idi Yaubada 'ena, ta
wate Mosese 'ina loinao be palopitao 'idi 'etoladiyao maibo'adi yaemisedi,
15 [w]ta wate yaemisa 'aene Yaubada tokwaiyao 'igietoolo limedi, tobobo'adi
be toto'umalidi, nadigega taudi wate 'idi emisa.
16 "'Enega tuta maibo'ana 'ediya yatootoo waiwai 'aene yada bubuna
palupalu, Yaubada matanaya, be wate tomota 'ediya.
17 [x]"Ta yakwala yauna ni'atu sigumwala 'enega yaila Yelusalema ga
'ebwayadaita yame'ena 'igu boda 'ediya, ta wate taliya Yaubada manuna.
18 [y]'Enega ni'atu yagie'esasegu, ga taliya nina yaguinuwena Anuwa
Tabu solanaya, ta nigeya boda ma'egwao, ga nigeya galala, 19 ta sa'i
'aina tomota si'itegu, taudi Esia 'ana tomiyanao, be 'ilobwenena taudi
matamuya gete sida mai, 'abo nuwanuwadi be sie'ewagu, ta nigeya
simeemai.
20 "'Enega taudi ni'atu simai gete matamuya, 'ilobwenedi be to'ase
'igu loegesi si'italobena, tuta nina 'idi toloinao sietalaeguya, sida simana
'emuya.
21 [z]"Ta 'ebweuna namo ona yabwau apwesena, tuta nina
gamwagamwanidiya yatootoolo, ga manuna sie'ewegu, nate ona'ai'aila.
Ta 'igu ona nina 'aene 'Batuwa matamiya yaetala manuna yaemisa 'aene
tokwaiyao sida toololimana.' "
22 Ta 'eda nina manuna Paulo 'ionaona, Pilikesa wate 'imwalatoi
'ai'ailina, ga 'iupaila, 'igwae, "Tuta 'abo boda saiya 'ana toloina Lisiasi
'imwa'utama, 'enega 'imi etala manuna yada esinuwa, nai Paulo
palupaluna nai nigeya."
23 [a]'Enega Pilikesa tolosaiyao 'adi toanugana 'ieonena, "Tai gete waile
deliya, ta geya'abo waloiloina pa'ale, ta 'abo gosenao nuwanuwadi be
simeemai 'ana lema sabi 'ebwa'ena, geya'abo wa'eto'etobodedi."

Paulo deliya

24 Ta 'asiyata 'aina sigumwala ga Pilikesa mwanena Dalusila ma'iyana
simai, ta tauna waine Yudia, ga Pilikesa nina Paulo 'ibwauyenama, ga

---

[v] **24:14** Gu 26:22 [w] **24:15** Yo 5:28-29 [x] **24:17** Lo 15:25-26 [y] **24:18** Gu 21:26-27
[z] **24:21** Gu 23:6 [a] **24:23** Gu 27:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ina guguya sinonona, emisa Yesu Keliso 'ena manuna. 25 Ta Pilikesa
'atena 'isa'ala, tuta nina Paulo 'ina guguya 'inonona, bubuna palupaluna,
be 'atepa'ala, be bwa'omatana 'imeemai manudi, ga Pilikesa 'igwae,
“Tuwa! Ta 'uila, be 'abo to tuta kapekapeyana 'eguya 'enega yada
bwauyeyo wate.” 26 Ta Pilikesa nuwanuwana mani 'ida loba Paulo
'enega 'ana li'ama manuna, ga gote 'alena 'ibwaubwau limalimanena ta
ma'iyana si'awa'awagwae, 27 ga 'ana laba yakwala 'eluwa sigumwala,
ga Posiu Pesito ni'atu Pilikesa 'ilopa'eluna. Ta Pilikesa nuwanuwana me
Yudia tauna sida 'awabobo'ane, 'enega 'iloina be Paulo deliya tuga 'ida
miyami.

Paulo 'isida be Sisa 'ena 'ida etala

25 1 Pesito nina 'imai Sisalia, ga 'ie'ale 'ina etoloina, ga 'asiyata
'etoi sigumwala ta 'itu'e Yelusalema. 2 Ta totaliya sinabwadi be
me Yudia 'idi 'inapwanao simai, ga 'idi e'ewa Paulo manuna sisimanena,
3 [b]ga Pesito 'ena sisidasida waiwai sigwae, “Kapekapeyana be Paulo
'uetunenama Yelusalema, be bada 'aetala?” Ta 'idi nuwanuwa 'ai'aila
nate, 'aene Paulo sida loemwawasi 'edaya, tuta nina 'abo 'imeemai.

4 Ta Pesito 'ieona limedi, 'igwae, “Geya'abo yatagwatagwala, ta esiya
Paulo Sisalia deliya tuga 'ida miyami, be 'iabe 'abo'agu yaiila Sisalia, 5 ta
'abo nuwanuwami, 'enega 'imi toloinao ma'egwao 'amwa'uta, be to'ase
'imi e'ewa Paulo manuna nada wada etala.”

6 Ta wiki 'ebweuna ta tupwana namo 'ediya 'imiyami, ta 'enega
'imwa'uta Sisalia, ta tomwa 'iulisinaya, ga etala 'ana 'ebemi 'ena
'imiyatowa, ta 'iloina be Paulo sida me'ena. 7 [c]'Enega Paulo 'imai, ga me
Yudia nidi taudi Yelusalemega simwa'utamaya, sitoolo sakowasiyena,
ta 'enega 'idi e'ewa Paulo manuna sisimanedi, ma idi gamwasowala, ta
yauna 'idi simana nidi nigeya 'adi 'ai'ailamo.

8 Ta Paulo 'idi ona 'iula bodebodedi, 'igwae, “'Abo'agu nigeya
me Yudia 'idi loina, nai Anuwa Tabu 'ana loina, nai Sisa 'ina loina
yale'oale'oa.”

9 [d]Ta Pesito sa'i nuwanuwana be me Yudia 'ida giegwausowalidi, 'enega
Paulo 'ieona limena, 'igwae, “Mwa'adega, nuwanuwayo be Yelusalema
'ena 'ututu'e, be 'amu e'ewao gete manudi waetala mataguya?”

10 Ta Paulo 'igwae, “Geya nuwagu 'igu etala manuna me Yudia siloinegu,
manuna nigeya 'ebweuna to'ase 'ediya yagiegie loegesiye, ta gete ni'atu
'umwalatonina. Ta esiya me Loma 'imi 'ebe etala 'enaya yatootoolo, ta
gete 'ilobwenegu. 11 'Eguma nadigega 'aene 'abo'agu tole'oa loina be 'enega
loegesi gete manuna 'ilobwenena yada mwawasa, bobo'ana. Mwawasa
nigeya yamatamatautei. Ta 'abo nigeya 'ebweu 'igu to'umalina walobaloba

---

[b] **25:3** Gu 23:15 [c] **25:7** Gu 24:5-6, 13 [d] **25:9** Gu 24:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'idi e'ewa 'ediyega, nigeya 'ilobwelobwene be 'uda 'ebwayaegu 'ediya, ta esi kini sinabwana, tauna Sisa, 'ina etala nuwanuwagu."

12 'Enega Pesito nina 'iapwesa ga 'ina tosinasinapuyao ma'enao si'awagwae, ga 'iilama ma ina e'isa, ta 'igwae, "Bobo'ana, nuwanuwayo kini 'ina etala, 'enega kini Sisa 'ina etala 'ena yada etuneyo."

Kini Agalipa mamwanena siapwesama

13 'Asiyata 'aina sigumwalaya, ga kini Agalipa mwanena Belinisi ma'iyana Sisalia 'ena siapwesa, sabi ona lokagutoki Pesito 'enaya. 14 Ga 'idi miyami 'asiyata yauna 'enaya, Pesito kini Agalipa 'ena Paulo 'ana e'ewao 'isimanedi, 'igwaegwae, "Tai 'ebweu gotei deliya Pilikesa 'ipilisinena. 15 Tauna tai nina manuna, lowa Yelusalema 'enaya yamiyami, ta me Yudia 'idi totaliya sinabwadi be 'inapwanao 'eguya sisimanena, ta sisidegu 'aene yada loine 'ina to'umalina manuna. 16 Ga yaeonedi yagwae, 'Nigeya me Loma 'ima bubuna nadigega 'aene tomota 'emiya 'atagwala 'imi loinao manudi, ta esi 'ilobwenena be nugana etala tada guinuwa be 'imi e'ewao be tauna 'ina eyaseyase wada simana apwesedi.'

17 "'Enega sideli egogonama gete 'ena, ta nigeya yaso'iso'i, ga tomwa 'iulisina ga 'ebemi etala 'ena yamiyatowa, ta yaona, ga tai nina si'au'ewenama. 18 [e]Ta 'ana toe'ewao nidi sitoolo, ta 'igu nuwanuwa 'iabe to'ase 'ebweu 'ina to'umalina manuna sisimana. Ta nigeya sa'i, 19 ta taudi namo 'idi tapwalolo manuna sionaona, be 'ebweu tai ni'atu 'imwawasa, 'ana esana Yesu, ta Paulo 'isimasimana 'aene Yesu nina mayawasina 'imiyami. 20 Ga 'abo'agu yaenuwanaluwa, mwa'adega be yage gete manuna yada loina'esa, 'enega Paulo nina yaenaidena 'abo sawesawenaya 'itutu'e Yelusalema be nada sida etala.

21 [f]"Ga Paulo nina 'iguitoyasa, ta Sisa 'ina etala manuna 'isida. 'Enega yatagwalena ta deliya 'ida miyami bemi, 'ana laba 'eda 'aloba be yaetune Sisa 'ena."

22 Ga Agalipa Pesito 'ieonena, "'Abo'agu wate nuwanuwagu be tai nina ina ona yada nono."

Ta Pesito 'igwae, "Bobo'ana, gibwa'i yabwauyenama be 'ioona."

23 [g]'Enega tomwa 'iulisina ga Agalipa be Belinisi simai, ma 'adi 'oama esaesa, ga anuwa 'ebe deliegogona 'ena silugu, ta boda saiya 'ana toloinao be 'asa nina 'ana 'inapwanao siaesotedi ma idi 'amayaba. Ta Pesito 'iloina ga Paulo si'au'ewa luguyena.

24 [h]'Enega Pesito nina 'iona, "'Oyo kini Agalipa, be 'omi waegogonama maibo'ami, tai gete wa'itai. Tauna manuna me Yudia maibo'adi Yelusalema 'enega, be wate sena gete 'enega, sisidegu ta siona waiwai 'eguya, sigwae, 'Tai nate mwawasa namo tuga

---

[e] **25:18-19** Gu 23:29 [f] **25:21** Gu 25:11-12 [g] **25:23** Md 10:18 [h] **25:24** Gu 22:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ilobwenena.' 25 Ta nigeya 'ebweu 'ina loegesi yalobaloba be manuna
'ida mwawasa, ta tauna nuwanuwana be 'ida kini sinabwana Sisa 'ena
'ida etala, 'enega yaloina be yada etunena Sisa nina 'enaya.
26 "Ta nigeya 'ebweu 'ina loegesi manuna, be 'ida 'inapwana
Sisa 'ena yada 'etoladi. Gete 'enega ya'au'ewenama matamuya kini
Agalipa, be 'omi wate maibo'ami, be 'enega 'aene etala gete mulinaya
'ina loegesi 'ebweu taloba, be manuna ya'etoladi Sisa 'enaya.
27 Manuna nigeya 'ana 'ita bobo'ana 'abo tomiya yoniyonina 'ebweu
taetune, ta nigeya 'ebweu to'ase e'ewa manuna tae'itae."

Paulo 'ietosimana Kini Agalipa matanaya

26 1 Ta Agalipa Paulo 'ieonena, 'igwae, "Bobo'ana Paulo, tauyo
manuyo 'uda ona."
Ga Paulo nimana 'igilagasina, ta 'ieonena gete nadigega, 'igwae,
2 "Kini Agalipa ye, batuwa yagwausowala sinabwana manuna
'oyo matamuya yatoolo, be 'igu eyaseyase me Yudia 'idi e'ewao
'eguya manudi yada ona, 3 manuna me Yudia 'ima bubuna be 'ima
egewagewanao 'umwalamwalatonidi. 'Enega yasideyo, ma imu
'alama'i'ita 'igu ona 'uda nono.
4 [i]"Me Yudia maibo'adi simwalamwalatonigu 'aene 'igu bubuna,
'igu tuta gwamega yae'alena taugu tuga 'igu 'asaya, ga muliyega
Yelusalema 'enaya, 5 ta tuta dudulana 'enega simwalamwalatonigu
'aene 'abo'ama boda Palisi, ta Palisiyao 'ima loina waiwaina yamuliya
'ai'ailina, be 'abo 'uenaidedi ta nuwanuwadi sie'isa, 'iabe si'awa
'ai'aila.
6 [j]"Ta gete 'igu etala 'alena matamuya, nate Yaubada 'ina
onaupaupa tubumao 'ediya yaemisena, 7 ta tauna manuna 'ima susu
site tuwelo sinuwayaina be sida loba, ga ma idi yaleyale Yaubada
'ena silotalotapwalolo, 'asiyata be boiboi 'ediya. Ga nuwayaina gete
manuna me Yudia sie'ewegu. 8 Ta mwa'adega ga 'imi nuwanuwa 'aene
nigeya kapekapeyana be Yaubada tokwaiya 'igietoolo limadi, aga?
9 "Ona'ai'aila, 'abo'agu lowa 'igu nuwena 'aene yage yauna yada toodi,
be Yesu goma Nasaleta 'ana esana yada gielosa'uye. 10 [k]Gete manuna
Yelusalema 'ena toekalesiyao yaudi deliya yasa'u luguyedi, nadigega
totaliya sinabwadi siloinegu, be 'eguma sida loemwawasidi, 'abo'agu wate
yatagwatagwala. 11 [l]Ta wate anuwa tapwalolo 'ediya yagiegie 'elouyadi ta
yagewagewanedi be Yesu sida guitoyase, ta yagamwasowala 'ai'ailedi, ga
yamutudi mali 'asao 'ediya.
12 "'Enega totaliyao sinabwadi siloinegu be Damasiko 'ena yatatauya.
13 Ta Kini 'uda 'ita, 'asiyata nina yatautauya Damasiko, 'asuoleoleya ga

---

[i] **26:4-5** Gu 22:3; Pi 3:5-6 [j] **26:6** Gu 28:20 [k] **26:10** Gu 8:3 [l] **26:11** Gu 9:1-2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

galewega maedana sinabwa wawasae 'isaema, ta nigeya nadigega sinala maedanina, ga ya'itena magosegwao 'isae sakowasiyema.

14 "Ga maibo'ama 'abe'u sanamwa'uta bale'uya, ta 'enana 'ebweu yanonona 'ena Ibeliuyega 'ieonegu, 'igwae, 'Saulo, Saulo, to'ase manuna 'uetalauwalegu? 'Ana 'ita 'atuwa sikwa 'u'onena, ta 'utootoo be 'u'ausepale be tauyo 'uli'amiyo, ta sa'i 'aeyo 'idididi be 'igiegie'elouya wawasaeyo.'

15 "Ta yagwae, "'Inapwana, yaita sana 'oyo?'

"Ta 'Inapwana nina 'igwae, "'Abo'agu Yesu nigu 'uetalauwalegu. 16 'Utooloma. Ni'atu 'emuya yaapwesa be 'aene yaloineyo, be 'igu apwesa batuwa manuna be wate 'igu apwesa ma'etamo manudi, 'uda etosimana. 17 Be 'abo me Yudia nai taudi nigeya me Yudia sitoo be sigie'elouyaeyo, yada 'etoseyeyo nimadiyega. 18 [m]Manuna taudi nigeya me Yudia 'ediya yaetuetuneyo, be matadi 'uda gie'esasedi, be guguyoi 'enega sida sanaila maedana 'ena, ta wate Seitani 'ina waiwai 'enega sida apwesama, be Yaubada 'idi to'umalinao 'ida nuwataudi, be sida lugu taudi siemiseguya 'ediya, nate taudi 'eguyega si'esasa 'ediya.'

19 "Kini Agalipa, gete manuna e'ita nina galewega nigeya yaguiguitoyasa, 20 [n]ta esiya Damasiko 'enaya yagimi simanena, ga muliyega Yelusalema wate 'ena, ta Yudia senanao maibo'adi 'ediya, ta taudi nigeya me Yudia wate 'ediya yasimana, be 'aene 'idi bubuna to'umalina 'ediyega sida sanaila Yaubada 'enaya, be 'idi bubuna bobo'ana 'ediyega 'idi nuwa'ebuni sida e'itae.

21 [o]"'Igu guinuwa gete manuna me Yudia sigiyaigu Anuwa Tabu 'enaya, ta 'aene sida loemwawasigu. 22 Ta tuta gote 'enega ga 'ana laba batuwa Yaubada 'ilemelemegu, ga batuwa yatoolo ta yasimasimana, 'omi toloinao be tomota maibo'ami 'emiya, nigeya mali yage manuna, ta tauna tuga palopitao be Mosese sigimi simanena, 23 [p]nate 'aene To'etoseyana nina 'elouya 'ida loba be mwawasa 'enega 'ida gimitoolo, be maedana 'ida lelewane me Yudia be taudi nigeya me Yudia 'ediya."

Pesito Paulo 'i'awa kabaleyaena

24 Ta Paulo gete nadigega 'iemwaemwasala ga Pesito 'ionatoila, 'igwae, "Na, Paulo kabakabaleyayo! Nai sikulu wawasae 'igiekabaleyemu."

25 Ta Paulo 'igwae, "'Inapwana Pesito, nigeya yaekaekabaleya, ta esi to'ase yasimasimanedi, nate ona 'ai'aila ta palupaluna, 26 [q]ta yage getedi Kini Agalipa 'imwalamwalatonidi, be matanaya gete yaonaona nigeya ma igu omayamaya, ta yamwalamwalatoni yage getedi nigeya 'ebweu 'ikwaikwaiya, manuna gete nigeya guinuwa ma'ula. 27 Mwa'adega

---

[m] **26:18** Kol 1:13; 1 Pi 2:9 [n] **26:20** Gu 9:22, 28, 22:21 [o] **26:21** Gu 21:30-31
[p] **26:23** Lu 24:46-47 [q] **26:26** Yo 18:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'oyo Kini Agalipa, palopitao 'idi onao 'uemiemisedi, aga? Ni'atu yamwalatonina 'uemisedi."

28 Ga Agalipa Paulo 'ieonena, "'Unuwena 'aene tuta kukupana namo 'ena 'ugie toekalesiyaegu!"

29 Ta Paulo 'ionalimana, "Nai tuta kukupana, nai tuta dudulana 'ena, 'oyo be taudi wate gete 'eguya sienoenono 'eguma ma'emwao walowa'elugu, nate 'ebe gwausowala. Nate namo geya nuwagu be balae getedi nimaguya simiyami walobalobadi."

30 'Enega Kini be mwanena Belinisi be gabana be tomiyatowa maibo'adi sitoolo ga siapwesa, 31 [r]ta sieonaona taudimo, sigwae, "Tai gete nigeya 'ebweu to'ase 'ina loegesi be manuna mwawasa nai sa'udeli 'ilobwelobwene."

32 'Enega Kini Agalipa Pesito 'ieonena, 'igwae, "Tai gete 'abo nigeya Sisa 'ina etala manuna 'isidasida, sawesawenaya be ta'etoli'ami."

Paulo 'ina 'adau Loma manuna

27 1 Ta ni'atu siloina 'aene Itali 'ena 'ada tauya, 'enega Paulo be 'aina yoniyonidi wate ma'enao si'ebwayaedi Sisa 'ina tolosaiyao 'adi toanugana 'enaya, 'ana esana Yuliasi, be 'ima 'adau 'ena 'i'ita'i'isidi.

2 Ga Adilamitio 'enega wagega 'agelu, tauna waga nina 'iabe 'ipipili Esia le'awina 'asanao 'ediya, ga 'atupa, Alisitako ma'emai, tauna goma Masidoniana, sena Tesalonaika 'enega. 3 [s]Ta tomwa 'iulisina ga Saidoni 'ena 'alugu, ta Yuliasi Paulo 'i'atenuwa 'ole'oleyena ga 'itagwalena ga 'itauya gosenao 'ediya, be sida 'ita'i'isina. 4 Ta Saidoniyega 'atupa limana ga Saipilosi gwaunega 'apili sakowasi, manuna Saipilosi matanega yagila 'ilodebedebema. 5 Ta ni'atu Silisia be Pamipili olanao 'apilisinedi, ga Maila 'alugu, sena Lisia 'enaya.

6 Gote 'ena tolosaiyao 'adi toanugana nina 'ebweu Alekisanidela wagana 'ilobena, 'iabe 'itutupa Itali manuna, ga 'ena 'agelubala. 7 Ta 'asiyata yauna 'ima 'adau mwauna, ga Nidasi 'aloselabena, ta nigeya sawesawenaya be Nidasi matanega 'apalumo, manuna yagila sinabwana matamega, 'enega 'amwa'uta Kiliti be Salimone gamwagamwanidiyega 'asola, ga Kiliti gwaunega 'asakowasi. 8 Ta dabalega 'atupa, ta yagila nina tuga 'i'ewa'ewaema ga 'amai gomwagomwa 'ebweu 'ana esana Gomwagomwa Siwalowa 'ena, 'asa Lasia le'awinaya.

9 Ta tuta dudulana ni'atu 'amudalina, ga 'Ebotana 'ana tuta 'igumwala, ga yagila 'ana tuta to'umalina ni'atu 'ie'ale, 'enega Paulo 'iemataluwedi, 10 'igwae, "'Inapwanao, 'ilobwenena be tada eyawai'ata gomwagomwa gete 'ena. Geya'abo tatootoo be ta'ada'adau limana, 'abona nai taesilae, be gwegwe be waga tamudalidi, be nai 'abo'ada watei tamwamwawasa."

---

[r] **26:31-32** Gu 25:25 [s] **27:3** Gu 24:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 Ta tolosaiyao 'adi toanugana toniwaga be waga 'ana topwalowa
'enadi 'inonodi, ta nigeya Paulo 'ina ona manuna 'inuwanuwa. 12 Ta
gomwagomwa nina nigeya 'ilobwelobwene bolimana 'ana tutaya, ta yaudi
siona, “Tatoo tuga, be 'abo kapekapeyana Pinikisa 'ena talulugu, manuna
tauna gomwagomwa bobo'ana, be 'enaya taeyawai'ata.” Ta Pinikisa
nina gomwagomwana salu Kiliti 'enaya, ta 'awana yalasi be yaalata
'ilo'awasidi.

Wediliya silobena

13 Ta ni'atu yalasi gidalina 'itowama, ga sinuwena 'aene 'iabe si'adau
bobo'ana be Pinikisa sida lugu, 'enega loomu sikwalina ga Kiliti
selabenega sipili dabalega. 14 Ta tuta gidalina ga yagila tosinabwa sana,
'ana esana Lagasai, 'itowadoloma, 15 ga waga nigeya sawesawenaya be
'isasasa, manuna yagila matamega 'itowatowama, 'enega tuga 'adamomo,
16 ta salu gidalina 'ana esana Kiloda gwaunega 'atupatupa, ta 'aewaiwai
ga waga 'ebe talaesuya 'alisi tu'eyena, 17 ta balae si'ewedi ga waga
sididina, ta simatauta, nai kaukau 'ana esana Silitisa 'ena situtula, ga
'enega naya sipelena ta 'adoedoema tuga.

18 Ta wediliya sinabwana waga 'i'au'au bunibuni wawasae, ta tomwa
'iulisina ga waga 'ana eusana sieula mwa'utedi. 19 Ta 'asiyata 'etonina
'ena waga 'ana gwegweyao si'ewedi ga sieula mwa'utedi.

20 Ta 'asiyata yauna 'ediya nigeya sinala nai kwadima 'ada 'itedi, ta
wediliya sinabwana 'imutumutuma, 'enega 'amwalatonina 'aene 'iabe
'amwamwawasa.

21 [t]Ta ni'atu 'asiyata yauna waga 'ana togeluyao nigeya si'e'ai, ga
Paulo gamwagamwanidiya 'itoolo, ta 'igwae, “Tasigwao, 'abo 'igu ona
wada nononaya, be geya'abo Kilitiyega tada gelugeluma, geya'abo
sa'i mwau be esilae gete tada lobaloba. 22 Ta gete yaguguyami, wada
'atepatu, geya'abo 'ebweu 'emiyega 'imwamwawasa, ta waga namo
esiya 'iabe 'idadamana, 23 [u]manuna guluwanai 'igu Yaubada nina, tauna
yaemisena, 'ina anilose 'imai ga selabeguya 'itoolo, 24 ta 'ieonegu, ‘Paulo,
geya'abo 'umatamatauta; 'iabe Sisa matanaya 'uda toolo, manuna 'imu
sidasida 'enega waga 'ana togeluyao maibo'adi ma'emwao Yaubada
'ida 'etoseyemi.’ 25 'Enega tasigwao, geya'abo wamatamatauta, manuna
Yaubada yaemisena be 'iabe 'ida guinuwa nadigega tuga 'ie'itegu. 26 [v]Ta
'iabe salu 'ebweu 'ena tatutula.”

Waga 'itula

27 Wiki 'eluwa sigumwala, 'etamo sa'i Edilia bwagabwaganaya 'adoedoe
dadanema, ta niuniuwanaya waga 'ana topaisewao sinuwena 'aene

---

[t] **27:21** Gu 27:9-10 [u] **27:23-24** Gu 23:11 [v] **27:26** Gu 28:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dabala 'aloseloselabe. 28 'Enega ni'u siulatootoona ga silobena 'ana
mwa'uta nadigega tuweniti lowa 'ana dudula. Ta tupwana 'adoenao ga
wate siulatoona ga silobena ni'u 'ana mwa'uta nadigega pipitini lowa.
29 Ta simatauta geya'abo be gulewa 'ena 'atutula, ga waga kuliginega
loomu ata siuledi, ta sisidasida tomwa manuna be 'ida ulisi manini.
30 Ta 'aina waga nina 'ana topaisewao nuwanuwadi be wagega
sida dena, ga waga 'ebe talaesuya sipelena ni'uya, ta sikabo 'aene
loomu wate sida ule waga matanega. 31 Ga Paulo tolosaiyao ma 'adi
toanugana 'ieonedi, "'Abo tomota gotedi wagega sidedena, geya'abo
sa'i tabobobo'ana." 32 'Enega tolosaiyao nidi waga 'ebe talaesuya 'ana
balaeyao si'upwa yauledi ga 'idoena.
33 Ta ni'atu tomwa 'iabe be 'iulisi, ga Paulo 'ieonedi be sida 'e'ai,
'igwae, "Ni'atu 'asiyata potini 'atesa'ala manuna ga nigeya wate 'e'ai
wada lotoona. 34 [w]'Enega 'ilobweneda be tada loepa'ala, manuna geya'abo
sa'i 'ebweu 'iesiesilae."
35 Ta ni'atu 'iona ga beledi 'i'ewena ta manuna 'ilokagutoki Yaubada 'ena,
maibo'ama matamaya, ga 'igitomwena, ga tauna 'igimi'ai. 36 Ta 'enega
maibo'ama nuwama 'ibobo'ana, ga 'a'e'ai watei. 37 Ta 'ama yau waga nina
'ena 'agelu nate tu analedi be sebeniti sikisi. 38 Ga ni'atu gamwama 'ipawa,
ga witi waga solanega siulena ni'uya, be 'aene waga 'ida kapekapeyana.
39 Ta tomwa ni'atu 'iulisina ga dabala si'itena, ta nigeya si'ina'inane
to 'asa, ta gomwagomwa makaukauna si'italobena, 'enega sinuwanuwa
'abo kapekapeyana waga nina silagaei dabalaya. 40 'Enega loomu si'upwa
yauledi ga ni'uya sigisinedi, ta wate pwalowa 'ana balaeyao sili'amidi be
sipwapwalowa, ta naya nuganaya silisi tu'eyena be situtupa dabala nina
manuna.
41 Ta malolo 'i'ausepalema ga waga 'aetulaena kaukau lodabadabalina
'ena, ga waga 'ubusuna 'itula ta nigeya sawesawenaya be 'iloniu, ta
kuligina lisu 'idi lasape'ope'oega 'iepisalina. 42 Ta 'enega tolosaiyao
sinuwanuwa ga 'aene yoniyonidi sida loemwawasidi, 'abona nai
'aidi sida tube'oya'a dabalaya be sidedena. 43 Ta 'adi toanugana nina
nuwanuwana be Paulo 'i'etoseyei, 'enega 'i'etobodedi, 'aene geya'abo
siloeloemwawasidi. Ta esiya 'iloinedi taudi sawesawediya be situtube
sida 'atui nugana be dabala manuna sida tube, 44 [x]be 'enega tupwa mamo
waga senasenamidiyega 'atubelaga. 'Enega maibo'ama ni'atu ma ima
bobo'ana 'atube'oya'a dabalaya.

'Ima miya Melita 'ena

28 1 'Enega 'agayo'oya'a bwa'a yadayadanaya, ga salu nina 'ana
tomiyanao sisimana 'emaya 'aene salu nina 'ana esana Melita. 2 Ta

---

[w] **27:34** Gu 27:22 [x] **27:44** Gu 27:22-25

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

me salu nidi siobobomema sinabwana, ga kaiwe simu'ena, ta maibo'ama sibwauyema ga 'asiyasiyata, manuna 'i'usa'usana, ta gogai wate.

3 Ta Paulo kaiwe 'ielaganinama, ga kaiwe 'ena 'isa'ubaledi, ta yaiyai manuna ga mwata bolausa 'iapwesama, ga Paulo nimana 'igo'ina.

4 Ta ni'atu me salu si'itena Paulo nimanaya mwata 'itabetabe, ga sieonaona taudimo, sigwae, "Ona'ai'aila, tai gote toloemwawasa,
be nigeya sawesawenaya loinega taunamo 'i'etoseyei. 'Anabwa'ayoi
damanega 'idenama dabalaya, ta wada 'ita mwata 'igo'ina."

5 [y]Ta Paulo mwata nina 'i'ausepalena 'awesabelulu solanaya, ta nigeya 'elouya 'ilotolotoo. 6 [z]Ta me salu nidi Paulo siduneduneyei ta sinuwena 'aene nimana 'ida seseya, nai 'ida tai be 'ida mwawasa, ta siyamwayamwana ga Paulo nigeya wate 'ebweu to'ase 'i'ewa'ewa, 'enega 'idi nuwanuwa sisa'u gelasena, ta sigwae, "Tai nina 'ebweu yaubada."

7 Salu nina 'ana 'inapwana 'ana esana Pubiliasi, ta 'ina 'asa sena nina 'ena 'alugu selabenaya, ga Pubiliasi nina 'i'au'ewema, ga 'asiyata 'etoi 'ediya 'i'ita'i'isi 'ai'ailima.

8 Ta tuta nina 'ena Pubiliasi tamana anuwaya 'i'eno'eno ma ina le'oasa, ta 'ina le'oasa yaiyai be gamwapilipili. 'Enega Paulo 'ilugu 'ena, ga manuna 'isidasida Yaubada 'ena, ta oona 'igitoona ga 'igiebobo'anena.

9 'Enega me salu maibo'adi taudi ma idi le'oasa simai Paulo 'enaya, ga taudi wate 'igiebobo'anedi. 10 'Enega oboboma yauna si'ebwa'ema, ga 'ima tuta gelu 'ena, 'ama 'abwaga sawesawemaya sieusena.

Melitega ga Loma

11 Ta nawalae 'etoi sigumwala ga Melitega 'agelu Loma manuna, ta 'ima waga Alekisanidela wagana, matanaya 'ana dayagi didiluwaluwa me'olotodi, ta waga nina, lowa nawalae gogai nidi 'ediya, salu nina 'ena 'iyamwayamwana, ga 'ana laba yagila sinabwana 'ilosa'u.

12 'Enega 'atupa ga Sailakiusa 'ena 'aulita, ga 'asiyata 'etoi 'amiyami.
13 Gote 'ena 'asakowasi Legiami ga 'aulita. 'Iulisina ga yalasi 'itowama, 'enega 'atupa limana, ta 'apilipili, ga 'asiyata 'eluwa namo ga 'alugu Putioli.

14 Putioli 'ena 'aina toekalesiyao 'alobedi, ga sibwauyema 'idi anuwaya, ga 'ediya 'amiyami 'asiyata sebeni 'ediya. Ga gote 'enega 'atauya Loma manuna.

15 Ta toekalesiyao nidi Loma 'ena alema sinononaya, ga simai 'edaya siaesotema sena 'Ebegimwane, 'ana esana Apio be Anuwa 'Owaga 'etoi 'ediya. Ga tuta nina Paulo gosemao nidi 'ilobedi, Yaubada 'ena 'ilokagutoki, ta 'i'atepatu. 16 Gote 'enega 'atauya ga Loma 'ena 'aapwesa, ta tolosaiyao Paulo sitagwalena be 'ida miya dumaduma, be 'ana to'ita'i'ita tolosaiya 'ebweuna namo tuga.

---

[y] **28:5** Mk 16:18 [z] **28:6** Gu 14:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paulo 'ina guinuwa Loma 'ena

17 Ta 'asiyata 'etoi sigumwala, ga Paulo me Yudia 'idi toanuganao
'ibwau egogonedima, ga 'ieonedi, "Tasigwao, 'abo'agu nigeya
'ebweu to'ase to'umalina 'ida bodao 'ediya yaguiguinuwe, nai 'ida
bubuna tubudao 'ediyega yale'oale'oai, ta wada 'ita, Yelusalema 'ena
si'ebwayaegu me Loma 'ediya ga deliya sisa'ugu. 18 [a]Ta 'igu etala
mulinaya me Loma nidi nuwanuwadi be sida li'amigu, manuna nigeya
'ebweu 'igu to'umalina silobaloba, be 'aene manuna sida loemwawasigu,
19 ta me Yudia sigewana gabana 'ena 'aene geya'abo sili'ali'amigu.
Gete 'alena yasida Sisa 'ina etala manuna; ta nigeya 'aene 'ida bodao
yae'ewadi, 20 [b]Ta esi taudi 'idi e'ewa 'eguya manuna yabwauyemima
be ta'awagwae. Ona'ai'aila, 'abo'ada me Isileli taemiemisa 'aene 'ada
'etoseyana Yaubada 'enega 'ida apwesa, ga emisa gete manuna deliya
sisa'u luguyegu."

21 Ta me Yudia nidi sigwae, "'Abo'ama nigeya 'ebweu Yudiaega leta
manuyo 'alobaloba, nai gosedao bada simeemai nigeya sisimasimaneyo
'aene 'oyo to'umaliyo. 22 Ta esiya nuwanuwama 'ada nono 'emuyega
to'ase 'imu nuwanuwa nidi, manuna sena yauyaudi tomoteninao 'imu
boda ekalesiya si'awa to'umaliyena."

23 'Enega 'asiyata siupaena, ga boda yaudi siegogonama Paulo 'ina
anuwaya, ga gonegonega ga 'ana laba 'iboi, 'ediya 'iloguguya, Yaubada
'ina etoloina manuna, ta Mosese 'ina loina 'enega, be palopitao 'idi
onao 'ediyega, 'ie'itedi Yesu manuna, ta 'itoona be 'aene 'ida gienuwa
sabwalenidi. 24 'Enega 'aidi siemisena ta 'aidi sipa'ala. 25 Manuna 'idi
nuwanuwao dumadumana be dumadumana, 'enega sideli sawala.

Ta Paulo 'ina ona 'ana 'ebe losalowa 'ediya 'igwae, "Yaluyaluwa Tabuna
'ina ona tubumiyao manudi ona 'ai'aila, nate palopita Aisea 'awanega
'ionaedi.

26 [c]"'Utatauya be tomota nidi 'ueonadi: Ma'etamo waenoenono, ta
geya'abo nuwami 'isabwasabwalena. Be wate wadunedune tuga, ta
geya'abo sa'i wa'ita'ita. 27 Manuna tomota getedi 'idi nuwanuwao
si'elokwani, ga tenadi situi, ta wate matadi sikebo. 'Abona nai matadiyega
si'ita ta tenadiyega sinono, be sinuwa sabwalena, be 'eguya sida sanaila,
be yagie bobo'anedi.' "

28 [d]'Enega Paulo ona nina wate 'iloeposeyanena, 'igwae, "'Enega
wada mwalatoni 'aene Yaubada 'ina simana 'ada 'etoseyana, manuna
ni'atu 'ietunena taudi nigeya me Yudia 'ediya, be taudi sa'i sida nono."
29 (-) 30 'Enega Paulo 'ina anuwa gote 'ilowagena 'ena 'imiyami yakwala
'eluwa 'ediya, ta tomota yaudi 'ina anuwaya silugulugu be ma'enao

---

[a] **28:18-19** Gu 26:32 [b] **28:20** Gu 26:6 [c] **28:26-27** Ais 6:9-10 [d] **28:28** Gu 13:46

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

siegosigosiyana, 31 ta Yaubada 'ina loina manuna 'iloguguyedi ta
'ie'ie'itedi 'Inapwana Yesu Keliso manuna, ta nigeya 'ebweu yaita 'itoo be
'ina loguguya 'i'etobode.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME LOMA 'IDI LETA PAULO 'I'ETOLADINA

Paulo me Loma 'idi leta 'i'etoladina be 'aene tapwalolo 'ana 'autui sida mwalamwalatoni, nate tomota maibo'ada 'ida bubuna to'umalina 'enega 'ilobwenena be loina to'umalina Yaubada 'enega taloba, ta esi Yesu 'ina mwawasa 'enega 'igie'esaseda ga sawesawedaya talulugu 'ina 'ebeloina bobo'ana 'enaya, taudi me Yudia be 'abo'ada nigeya me Yudia, nigeya 'ana dumadumamo. 'Eda 'ebweuna namo, nate emisa Yesu 'ena. Nadigega lowaenei Ebelaamo Yaubada 'iemisena, 'enega Yaubada Ebelaamo nina 'i'awa palupaluyena. Loina kadekadelina Mosese 'enega be 'aene 'ida loegesiyao tada mwalatonidi, ta 'eguma Yesu taemise, Yaubada 'ina Yaluyaluwa Tabuna ta'ewa be 'igie'esaseda.

'Upwa 9 'enega be 'upwa 11 'enaya, Yaubada 'ina loina me Yudia manudi, to'ase ma'etamo sida loba, ta leta 'ana 'ebe losalowa 'ena, 'abo'ada Yesu 'ana toemisao 'ida bubuna bale'uya manuna.

Lokagutoki

1 1 [a]'Abo'agu, Yesu Keliso manuna yaetopaisewa, ta Yaubada
'iesinuwegu be 'ina tetela bobo'ana manuna yada etosimana. 2 Tetela
bobo'ana nina lowaenei Yaubada 'iona upaupaena 'ina palopitao 'ediya,
ga si'etoladinaya Buki Tabu 'ena.

3 [b]Tetela nina Yaubada natuna Yesu Keliso manuna. Tauna 'ietomotai
Debida 'ina susu 'enega, 4 ta muliyega Yaluyaluwa Tabuna 'ina
waiwaiyega Yaubada 'ida 'Inapwana nina mwawasega 'igietoolo limena,
ga 'ie'ita apwesena 'aene Yesu Yaubada Natuna.

5 [c]Yesu Keliso tauna 'iobobomegu, ga 'iesinuwegu be 'aene tauna
manuna yada etosimana sena yauyauna 'ediya, be 'enega tauna 'ena
sida tagwaledi ta sida emise. 6 Ta wate 'omi me Loma Yaubada ni'atu
'iobobomemi, ga 'iesinuwemi be 'omi wate Yesu Keliso 'ina boda 'ena
wada miyami. 7 Ta Yaubada Tamada be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'idi
obobomega wada miya siwalowa.

---

[a] **1:1** Ga 1:15 [b] **1:3-4** 2 Ti 2:8 [c] **1:5** Ga 2:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paulo nuwanuwana be me Loma 'ida ayausidi

8 [d]Nugana yalokagutoki Yaubada 'enaya Yesu Keliso 'ana esanega,
manuna 'imi emisa tetelina 'i'elelewana sena maibo'ana 'ediya.
9 [e]Yaubada 'imwalatonina 'aene tuta yauna 'igu sidasida 'enega
yanuwa'i'isimi. Yaubada tauna 'ina a street in Rome guinuwa 'ena
yagwaunuwa 'ai'aila Natuna tetelina 'ana guguya manuna.
10 [f]Igu sidasida manumi tuta yauyauna 'aene 'abo kapekapeyana
yawawai be yayausimi, 'abo gete Yaubada 'ina nuwena nadigega.
11 Manuna nuwanuwagu be ya'itami be yada lememi, ta 'enega
yaluyaluwami sida ewaiwai.
12 Gete 'enega 'omi be 'abo'agu taelemalema, be 'enega 'omi 'imi
emisega wada lemegu, ta 'abo'agu wate 'igu emisega yada lememi.
13 Tasigwao wada nuwa'i'isi 'aene tuta yauyauna yanuwanuwa sinabwana
be mwa'adega yada ayausimi, ta nigeya kapekapeyana 'eguya, manuna
nuwanuwagu 'igu ayausa uwana 'ida apwesa, nadigega 'igu ayausa nidi
mali senao taudi nigeya me Yudia 'ediya uwadi ni'atu siapwesa.
14 Manuna 'ilobwenegu be boda maibo'adi 'ediya yada guinuwa, taudi
'asa sinabwadi 'ediya simiyami, be mitawa wate 'adi tomiyanao, be
tosinasinapuyao, be wate toemwagemwageyao.
15 'Enega 'omi wate me Loma nuwanuwagu sinabwana 'emiya Tetela
Bobo'ana yada guguyae. 16 [g]Tetela nina 'ana guguya manuna nigeya yada
omayamaya, manuna Yaubada 'ina waiwai 'ena 'imiyami be 'enega 'abo
yaisigedi taudi siemisa 'ida 'etoseyedi, ta nugana 'abo'ama me Yudia
'emaya, ta 'enega muliyega 'omi nigeya me Yudia 'emiya. 17 [h]Ona'ai'aila,
tetela gete 'ie'iteda 'aene 'ida emisa namo 'enega Yaubada 'ida 'awa
palupaluyeda. Manuna Buki Tabu wate 'ina simana nadigega, 'igwae,
"Topalupaluyao 'idi emisega yawasidi sida loba."

Tomota 'idi bubuna to'umalina

18 [i]Ta Yaubada wate galewega 'ina gamwasowala ni'atu 'ie'itaena
taudi tobubuna geyogeyoi maibo'adi 'ediya, manuna taudi 'idi bubuna
to'umalina 'ediyega bubuna palupaluna si'eto'etobode.
19 [j]Ta Yaubada 'ana mwalatoi ni'atu 'igieapwesena 'ediya, ga nuwadi
ni'atu 'isabwalena. 20 Ta Yaubada tauna nigeya tada 'itena, ta esi bale'u
'ana mweluluwa'unu 'enega ga batuwa 'ina waiwai miyamiya atayana
tamwalamwalatoni, 'ina mweluluwao 'ediyega, ga tamwalatonina tauna
Yaubada. 'Enega tuta nina 'ie'ewadi me bale'u nigeya 'ebweu wate 'idi
'ebe onamo.

---

[d] **1:8** 1 Te 1:8 [e] **1:9** Ep 1:16 [f] **1:10** Lo 15:23-24 [g] **1:16** 1 Ko 1:18, 24 [h] **1:17** Lo 3:22; Ib 2:4 [i] **1:18** Kol 3:5-6 [j] **1:19-20** Sam 19:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21 [k]Manuna simwalatonina tauna Yaubada, ta nigeya sida 'amayabena
be 'enaya sida lokagutoki, ta esi sikwanikwani ta sinuwanuwa besobeso,
'enega guguyoi 'atedi 'iloemaedi. 22 Ga taudimo si'awa sinasinapuyedi,
ta esi uwauwadi. 23 [l]Manuna Yaubada miyamiya atayana siguitoyasena,
ta mali 'ebe emisao sisa'u gelasedi ga 'idi tokwalui sibubudi, 'adi 'ita
tomota nai manuwa nai yobai nai yobai kawakawalidi nadigega, be
tokwalui nidi 'ediya sibwagobwago. 24 'Enega Yaubada 'ediya 'itagwala
be 'idi yalakwaiyao nidi 'atediya simiyami siguinuwedi, be gote 'enega
ma'ediyao bwaladiyega siloeloelata geyogeyoi bubuna to'umalinega.
25 Gete 'enega e'ita 'ai'aila Yaubada manuna siguitoyasena ta kabo
'enega sisa'u gelasena, ga Yaubada 'ina mwelumweluluwao 'ediya
sibwagobwago, ta Tomweluluwa nina siguitoyasena, tauna 'ana tupu
miyamiya atayana. Eimeni.
26 'Enega Yaubada 'ediya 'itagwala be 'idi yalakwaiyao to'umalidi
sida guinuwedi, be iine nigeya loelata 'ana bubuna 'ai'ailega sida tauya,
ta mali bubuna to'umalina, nate iine be iine ma'ediyao, siguiguinuwa
loegesi. 27 [m]Me'olotodi wate iine ma'ediyao nigeya sida guinuwena, ta
'oloto esi ma'ediyao siyaledi sinabwana 'enega ma'ediyao loegesi 'ebe
omayamaya siguinuwedi. 'Enega bubuna geyogeyoi 'ana e'isa to'umalina
taudimo bwaladiya silobaloba.
28 Gote 'enega geya nuwadi Yaubada 'ana mwalatoi, 'enega Yaubada
'ediya 'itagwala be nuwanuwa to'umalidi 'iloemaedi, 'enega yage nidi
nigeya 'ilobwelobwenedi ta tuwa tuga siguinuwedi.
29 'Enega bubuna to'umalina maibo'ana 'iloemaedi, nadigega
tomatagwegwe be, tobubuna geyogeyoi be, nadigega taudi e'ipi'ipi 'aledi
be, loemwawasa 'aledi be, toegewagewana be, toekabokabo be, taudi
toe'idi'idi be, taudi tolomugiyao be, 30 tolo'aegilao, ta wate taudi Yaubada
'ana talauwalao be, oopa'ala 'aledi be, tonuwatu'e nai togagasa be,
wate taudi 'aina guinuwa to'umalidi nuwanuwadi sinabwana, ta wate
tamadiyao be sinadiyao nigeya sida 'amayabedi. 31 Nigeya 'ebweu wate
'idi bubuna bobo'ana, 'enega nigeya wate 'adi emisamo, ta wate nigeya
'ebweu oboboma nai 'atenuwa'ole'ole 'ediya 'imiyami.
32 Ta tomota getedi nadigega, taudi ni'atu Yaubada 'ina loina
simwalamwalatoni 'aene 'abo yaisigedi nadigega sibubuna'esa mwawasa
namo tuga 'ilobwenedi, ta sa'i tuwa tuga to'umalina nina siguiguinuwe, ta
'abo gosediyao wate sietotowanedi, 'idi guinuwa nidi si'awa bobo'anedi.

Yaubada 'ina bwa'omatana

2 1 Tasigwao, geya'abo gosemiyao 'idi bubuna manuna walo'alo'aegila,
manuna 'abo wanuwanuwa manudi 'omi wate taumi walo'aegilemi,

---

[k] **1:21** Ep 4:17-18 [l] **1:23** Sam 106:20 [m] **1:27** 1 Loi 18:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

manuna 'omi tuga nadigega taudi. 2 Ta esi tamwalatonina 'aene Yaubada
'ilobwenena be toguinuwa geyogeyoi nidi 'ida loinedi. 3 Ta gosegwao
'omi, 'abo mali tomota walo'aegiledi wanuwena 'aene Yaubada 'ina
bwa'omatana geya'abo walobaloba. Nigeya! 'Ida loinemi wate, manuna
bubuna nidi 'omi tuga nadigega waguiguinuwedi.

4 Ta geya'abo Yaubada 'ina oboboma wa'awa'awa yage besobesoe,
manuna 'i'atenuwa 'ole'oleyemi, ga manumi 'ie'alama'i'itanena, be 'aene
'imi to'umalinega 'ida giesana ilemi.

5 Ta 'omi wadeba pa'ala wawasae, 'enega 'abo tuta nina Yaubada 'ina
loina palupaluna 'igieapwese, 'ida loina 'ai'ailimi, 6 [n]manuna tomota
'ebweuna 'ebweuna 'edaya 'ida e'isa tuga to'ase 'ida guinuwa nadigega.

7 Ta 'eguma 'aida guinuwa bobo'ana 'ena tuta yauna tae'alama'i'itana,
be nadigega tuga taguiguinuwa be 'aene 'awabobo'ana be yawasi ataya
tada loba Yaubada 'enega, ona'ai'aila ma'etamo yawasida miyamiya
atayana 'ida 'ebwa'eda. 8 [o]Ta sa'i, 'aidi tomota egewagewana 'aledi be 'eda
bobo'ana siguitoyase, ta 'eda to'umalina simulimuliye, 'enega Yaubada
'ida gamwasowaledi be 'ida loinedi. 9 'Enega taudi guinuwa to'umalina
'ana toguinuwao mwau be 'elouya sinabwana sida loba, nugana me Yudia
be muliyega sena maibo'adi tomoteninao. 10 Ta nadigega tuga taudi 'idi
bubuna bobo'ana, Yaubada nugana me Yudia 'adi tupu be 'amayaba be
'idi gwausowala 'ida 'ebwa'edi, be muliyega sena maibo'adi. 11 [p]Manuna
Yaubada maibo'ada 'ida loineda leleleya.

12 Ta 'ina loina 'aene mali bodao Mosese 'ina loina nigeya
simwalamwalatoni, tuwa tuga Yaubada 'ida loinedi 'idi to'umalinao manudi.
Nadigega wate taudi me Yudia Mosese 'ina loina simwalatonina, be Yaubada
'ida loinedi 'idi to'umalinao manudi, Mosese 'ina loinao 'ediyega.

13 [q]Ta nigeya 'aene loina 'ana nono namo 'enega Yaubada 'ida 'awa
palupaluyeda, ta esi 'ina loina 'ana guinuwa 'enega. 14 Ta sa'i, taudi
nigeya me Yudia, loina nina Mosese 'enega nigeya 'ediya, ta tuwa
tuga taudimo 'idi nuwenuwega siguinuwa to'ase bobo'ana, nate tuga
taudimo 'idi loina. 15 'Enega 'idi guinuwa 'ediyega tamwalamwalatoni
'aene 'atediya loina bobo'ana 'imiyami, ga 'enega taudimo 'idi bubuna
simwalamwalatoni, 'aene 'aina tuta to'umalina, nai 'aina tuta bobo'ana.

16 [r]Nadigega tuga tetela bobo'ana yaguguyaena 'emiya, 'aene bwa'omatana
'ana tutaya Yaubada Yesu Keliso 'ida loine, be tauna tomota 'idi nuwanuwa
kwaikwaiyidi manudi 'ida 'awato'umaliyedi nai 'ida 'awabobo'anedi.

Me Yudia manudi

17 Ta 'omi? Taumi watupumi ga wagwae, "'Abo'ama me Yudia,
Yaubada 'ina loina 'i'ebwa'ema Mosese 'enega." 18 'Enega Yaubada

---

[n] **2:6** Md 16:27 [o] **2:8** 2 Te 1:8 [p] **2:11** 1 Pi 1:17 [q] **2:13** Md 7:21; Ye 1:22 [r] **2:16** 1 Ko 4:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ina nuwanuwa ni'atu wamwalamwalatoni, manuna loina nina ni'atu 'igiesinapumi, bubuna bobo'ana wawasae manuna. 19 'Enega taumi wa'awa tosinasinapuyemi 'aene tomata kebokeboyao 'adi toanuganao, ta taudi sena guguyoi 'ana tomiyanao wagiemaedanedi, 20 ta toeuwauwa be toemwagemwageyao be gogama 'ediya waetoe'ita, 'aene 'omi Mosese 'ina loina 'enega mwalatoi 'ai'aila wa'ewena.

21 'Eguma 'ebweu yaita 'oyo tomota 'ediya 'ue'ita, ta mwa'adega 'oyo? Ta 'eguma 'ediya 'ugwae, "Geya'abo 'u'ipwa'ipwala," ta 'oyo, 'ebweu to'ipwala. 22 Ta wate 'abo 'ediya 'ugwae, "Geya'abo 'uloyaloyawe," ta 'oyo wate 'ebweu toloyawe. Ta 'oyo 'ugwae, "'Abo'agu 'ebe bwagobwago kabokabo yaguitoyasedi," ta sa'i, 'ebe bwagobwago nidi 'idi anuwega 'u'ipwa'ipwala.

23 'Omi waona gagasa, ga wagwae, "Mosese 'ina loina 'emaya 'imiyami," ta esi loina nina nigeya wamulimuliye, ga 'enega 'aina tomota 'ida Yaubada si'awa to'umaliyena. 24 [s]Nadigega Buki Tabu 'ina simana 'igwae,

"'Omi me Yudia, 'imi bubuna manuna, taudi nigeya me Yudia Yaubada si'awa to'umaliyena."

25 Ona'ai'aila, 'omi me Yudia Ebelaamo 'ina we'iwe'iyaya lodaba[t] bwalamiya 'imiyami. Ta 'abo Mosese 'ina loinao wamuliyedi, lodaba nina yage bobo'ana 'emiya, ta esi 'eguma loina nidi nigeya wamulimuliya 'ai'ailidi lodaba 'emiya 'ieyage besobeso.

26 Ta esi taudi nigeya me Yudia Ebelaamo 'ina lodaba nigeya bwaladiya 'imiyami, ta 'abo loina nidi si'amayabedi taudi nadigega tuga lodaba nina 'ediya 'imiyami.

27 'Enega 'omi me Yudia 'etamo taudi nigeya me Yudia sida bwa'omatami, manuna Mosese 'ina loinao be Ebelaamo 'ina lodaba nina 'emiya simiyami, ta nigeya loina nidi wamulimuliyedi, ta sa'i taudi nigeya me Yudia 'anabwa'ayoi nigeya Ebelaamo 'ina lodaba bwaladiya, ta esiya Mosese 'ina loinao simuliyedi.

28-29 [u]Ta goma Yudia 'ai'aila 'aene lodaba nina nigeya yage apweapwesana bwaladiya, ta esi yage kwaikwaiyina 'atediya, Yaubada Yaluyaluwana 'enega, ta nigeya tomota 'ediyega. 'Enega taudi 'abo tomota nigeya si'awa'awa bobo'anedi, Yaubada esi 'ida 'awabobo'anedi.

3 1 'Enega 'abo nadigega, to'ase sana 'ana bobo'ana 'abo'ada boda nida sieeseda me Yudia? Ta wate to'ase 'ana bobo'ana 'abo Ebelaamo 'ina we'iwe'iyaya bwaladaya silodabena? 2 Ona'ai'aila, yage bobo'adi yaudi 'edaya simiyami. Ta yage nugana nate Yaubada 'ina ona 'edaya 'isa'una.

---

[s] **2:24** Isi 36:22 [t] **2:25** *daba nai lodaba:* Nugana 17:10-14 'ena Yaubada Ebelaamo 'iloinena be 'aene tauna be natunao me'olotodi be tubunao me'olotodi 'idi yage bwaladi sida 'upwa yauledi, nate we'iwe'iyaya nai 'ebe 'inana sida guinuwe, ta 'ana mwalatoi taudi Yaubada 'ina tomotaiyao esiesinuwadi. [u] **2:28-29** Kol 2:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 [v]Ta mwa'adega, 'abo 'aidi ni'atu Yaubada siguitoyasena, wanuwena
'aene Yaubada wate 'ida guitoyaseda aga? 4 [w]Nigeya sa'i. Ona'ai'aila,
'abo tomota maibo'ada kabokaboda, ta Yaubada tebweuna palupaluna,
ga tauna manuna Buki Tabu 'isimana, 'igwae, "'Imu ona 'enega sida
'awa palupaluyeyo be 'enega 'imu etala 'enaya 'uda ewaiwai." 5 'Enega
'eguma 'ida bubuna to'umalina 'enega Yaubada 'ina bubuna bobo'ana
'igie apwesena, nai tada gwae, "Geya'abo Yaubada 'iloiloineda 'ida
bubuna to'umalina manuna," aga? (Ona'ai'aila, gete yaona besobeso
'atuwa nadigega 'aina tomota 'idi ona.) 6 Ta wada nuwa'i'isi 'aene Yaubada
toloina palupaluna, 'enega bwa'omatana 'ana tutaya me bale'u maibo'ada
loina palupalu 'enega 'ida loineda. 7-8 'Enega 'aina toekabokaboyao
manugu sigwae, "'Imu loguguya 'ena 'ugwae 'aene 'igu kabo 'enega
Yaubada 'ina bubuna palupaluna 'igie apwesena tomota 'ediya ga
Yaubada situpuna, 'enega geya'abo Yaubada 'i'awa'awa to'umaliyegu.
'Enega 'abo'ama sawesawenaya yage to'umalina 'aguinuwe be 'enega
yage bobo'ana 'ida apwesa." Taudi tomota nidi siona besobeso 'eguya ga
'ilobwenena be Yaubada 'ida loinedi.

Nigeya 'ebweu 'ina bubuna bobo'ana

9 [x]'Enega 'abo'ada me Yudia mwa'adega 'ida miya taudi nigeya me
Yudia 'idi miya 'ibobo'ana sinena? Nigeya! Manuna ni'atu yae'iteda 'aene
maibo'ada toto'umalida. 10 [y]Nadigega Buki Tabu 'ina simana 'igwae,

"Nigeya 'ebweu yaita 'ina bubuna palupaluna.

11 Ta nigeya wate 'ebweu yaita Yaubada 'ida mwalatonina, nai
nuwanuwana be 'ida mwalatoni. Nigeya sa'i!

12 Ona'ai'aila, tomota maibo'adi ni'atu sitauya gesi ga 'eda to'umalina
'ena siapwesa. Nigeya 'ebweu wate yaita 'ina bubuna bobo'ana."

13 [z]"Ta 'awadi 'atuwa 'ebweu 'ali'ali 'ege'egegena, be 'awadiyega yage
to'umali wawasae ta kabokabodi siapweapwesama,"

"Ta wate 'idi onao nadigega mwata bolausao 'ediyega tomota
siloemwawasidi."

14 [a]"Ta onaupaupa to'umalidi 'awadiyega tuta yauyauna siapweapwesa."

15 [b]"Ona'ai'aila, tomota 'adi loemwawasa nuwadi 'i'ewena.

16 Ta 'abo to sena 'ena sitautauya, 'iabe yage maibo'ana sigie to'umaliyedi.

17 Nigeya 'ebweu wate guguya nai egosigosiyana 'ediya 'imiyami."

18 [c]"Ta wate nigeya Yaubada 'ana matauta 'ediya 'imiyami."

19 Ta ni'atu tamwalatonina 'aene Mosese 'ina loinao nate me Yudia 'ada
loina, be 'enega geya'abo yaita 'ionaona limana tuta nina Yaubada 'ina
bwa'omatana 'ena, manuna maibo'ada toto'umalida.

---

[v] **3:3** 2 Ti 2:13 [w] **3:4** Sam 51:4 [x] **3:9** Lo 3:23 [y] **3:10-12** Sam 14:1-3 [z] **3:13** Sam 5:9, 140:3 [a] **3:14** Sam 10:7 [b] **3:15** Ona 1:16 [c] **3:18** Sam 36:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20 [d]Yaubada 'ina 'awapalupalu nigeya Mosese 'ina loinao 'adi
ematamatana 'enega tada lobena, manuna loina 'ina guinuwa nate 'ida
to'umalinao 'isimasimana apwesedi.

'Abo Yesu taemisena Yaubada 'ida 'awa palupaluyeda

21 'Enega gete tuga Yaubada 'ada 'awapalupalu 'igieapwesena, 'aene
nigeya loina 'enega, ta esi mali 'eda 'enega. Ta 'eda nina ni'atu Mosese
'ina loina be palopitao sisimanena, 22 [e]'aene Yaubada maibo'ada 'ida
'awa palupaluyeda Yesu Keliso 'ana emisa 'enega, be geya'abo 'ebweu
wate weyala 'ida miyami 'abo'ada me Yudia be taudi nigeya me Yudia
gamwagamwanidaya.
23 Manuna maibo'ada toto'umalida, ga tamiya 'edasola Yaubada
'ina maedana 'enega, 24 [f]ta esi Yaubada 'i'atenuwa 'ole'oleyeda ta
'iobobomeda, ga Yesu Keliso 'enega 'ili'amida 'ida loegesiyao 'ediyega,
'enega Yaubada 'i'awa palupaluyeda. 25 [g]Ona'ai'aila, Yaubada natuna
'itagwalena be 'aene 'ina mwawasega 'ida 'au'ewa limada Yaubada 'enaya
be ma'eda tada egosigosiyana, nate 'abo Yesu taemise. Gete 'enega
Yaubada 'ina bubuna bobo'ana 'ie'iteda, manuna lowaenei 'ida bubuna
to'umalina manudi nigeya 'ie'ie'isa, ta esi 'ie'alama'i'itana ga 'ana laba
Yesu Keliso 'ietunenama 'edaya.
26 'Enega gete tuga 'ina bubuna palupaluna 'ie'ie'itada 'aene tauna
palupaluna, manuna Yesu 'ana toemisao 'i'awa palupaluyeda. 27 'Enega
mwa'adega, 'ilobweneda taonatu'e yage gete manuna? Nigeya sa'i!
Manuna 'ida emisa namo 'enega 'i'awa palupaluyeda, ta nigeya loina
'ana ematamatana 'enega. 28 [h]'Enega nuwanuwa gete 'ana bwagila 'aene
tomota 'ida emisega Yaubada sawesawenaya be 'i'awa palupaluyeda ta
nigeya loina 'ana ematamatana 'enega. 29 [i]Ta 'aene Yaubada me Yudia
dimo 'idi Yaubada, be 'aene nigeya sena maibo'adi watei? Nigeya! Sena
maibo'adi be 'abo'ada wate 'ida Yaubada, 30 'ebweuna namo tuga. Tauna
'abo'ada me Yudia 'ida 'awa palupaluyeda 'ida emisa 'enega, be taudi
nigeya me Yudia wate 'idi emisa 'enega 'i'awa palupaluyedi. 31 'Enega
mwa'adega 'aene gete 'ana mwalatoi be loina taguitoyase ta emisa tagiyai
aga? Nigeya! Ta esi 'ilobweneda loina ta'amayabe, be 'edaya 'ida sinabwa.

Ebelaamo 'ida 'ebe'ita

4 1 'Enega mwa'adega Ebelaamo manuna tada ona'esa? Ona'ai'aila,
Ebelaamo tauna gimitubuda, be tauna tuga nadigega 'abo'ada.
2 Ebelaamo tauna yage yaudi bobo'adi 'iguinuwedi, 'enega
sawesawenaya be 'ina guinuwa bobo'adi manudi 'ida onatu'e, ta nigeya

---

[d] **3:20** Ga 2:16; Lo 7:7 [e] **3:22-23** Lo 1:17, 3:9 [f] **3:24** Ep 2:8 [g] **3:25** 1 Yo 4:10
[h] **3:28** Ga 2:16 [i] **3:29** Lo 10:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sawesawenaya be 'ionatu'e Yaubada matanaya, manuna Ebelaamo 'ina emisa namo manuna Yaubada Ebelaamo nina 'i'awa palupaluyena, ta nigeya 'ina guinuwa bobo'adi manudi. 3 [j]Nadigega Buki Tabu 'igwae,

"Ebelaamo Yaubada 'iemisena, ga 'ina emisa manuna 'awapalupalu 'ilobena Yaubada 'enega."

4 Nadigega 'abo tai 'ipaisewa be 'ana maisa 'i'ewa, nate nigeya oboboma ta esi 'ina paisewa uwana.

5 Ta esi tanuwanuwa 'abo yaita nigeya tauna 'ina guinuwao 'ediyega 'iemisa be 'aene 'ina to'umalinao 'ida kweudi, ta esi Yaubada 'iemisena tauna 'ina emisa 'enega Yaubada 'ida 'awa palupaluye. 6 Ta lowaenei ni'atu Debida 'isimanedi taudi Yaubada 'i'awa bobo'anedi nigeya 'idi guinuwa 'enega, ta esi 'idi emisega, 'idi gwausowala manudi 'isimana apwesena, 'igwae,

7 [k]"Togwausowala 'ai'aila taudi 'abo Yaubada 'idi to'umalinao maibo'adi 'inuwataudi ta 'ikweudi, 8 be geya'abo wate 'i'awa'awa toto'umaliyedi."

9 Ta gwausowala nina manuna Debida 'ionaupaupa, mwa'adega 'aene 'abo'ada me Yudia damo, lodaba ta'ewena, manuda? Nigeya! Ta wate taudi nigeya me Yudia ma'edao. Manuna ni'atu Buki Tabu 'isimana 'aene,

"Ebelaamo 'ina emisa 'enega Yaubada 'i'awa bobo'anena."

10 Ta Yaubada Ebelaamo 'i'awa palupaluyena tuta nina 'etamo nigeya lodaba bwalanaya 'i'ewa'ewa. 11 Ta lodaba nina 'atuwa we'iwe'iyaya 'ebweu 'ie'iteda 'aene Ebelaamo 'ina emisega 'awapalupalu 'ilobena Yaubada 'enega, ga muliyega lodaba 'i'ewena. 'Enega taudi nigeya lodaba si'ewa'ewa ta esi siemisa, 'idi emisega Yaubada 'ida 'awapalupaluyedi, be taudi Ebelaamo natu'ai'ailinao. 12 Ta 'abo'ada wate Ebelaamo tamadai, 'abo lodaba ta'ewena, be nigeya 'aene lodaba tuga manuna, ta 'ida emisa esiya, nadigega tuga lowa Ebelaamo 'ina emisa 'enega, tuta nina nigeya lodaba 'i'ewa'ewa.

Ebelaamo 'ina emisega onaupaupa bobo'ana 'ilobena

13 Ta Yaubada Ebelaamo 'iona upaupaena be ma ina susuyao bale'u maibo'ana sida loine. Ta 'ina onaupaupa gete nigeya 'aene 'ina ematamatana loina manuna 'enega, ta esi 'ina emisega, ga 'enega Yaubada 'i'awa palupaluyena. 14 [l]Ona'ai'aila, Yaubada 'ina oboboma 'edaya nigeya 'aene loina 'ana ematamatana 'enega, ta esi 'ina onaupaupa 'edaya 'ana emisa manuna. 'Enega 'abo taona 'aene Yaubada 'iobobomeda loina 'ana ematamatana 'enega, nate ni'atu emisa tasinalina, ta wate Yaubada 'ina onaupaupa taeyage besobesoena.

15 [m]Manuna loina 'enega Yaubada 'ina gamwasowala 'edaya 'iapwesa, manuna loina nina tale'oena. Ta esi 'eguma Mosese 'ina loinao geya'abo

---

[j] **4:3** Nug 15:6; Ga 3:6 [k] **4:7-8** Sam 32:1-2 [l] **4:14** Ga 3:18 [m] **4:15** Lo 5:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'isa'usa'udi, geya'abo wate taetoto'umalina. 16 Gete 'enega tada mwalatoni
'aene emisa namo 'enega onaupaupa bobo'ana taloba, nate Yaubada 'ina
oboboma tuga, ta nigeya 'ida guinuwa 'ana e'isa 'enega. Ta onaupaupa
nina Ebelaamo tubunao maibo'ada ni'atu talobena, ta nigeya 'aene loina
'adi toematamatanao dimo, ta esi taudi 'idi emisa nadigega Ebelaamo 'ina
emisa leleleya talobaloba, manuna Ebelaamo nina tauna tuga nadigega
maibo'ada tamada. 17 *n* Nadigega Buki Tabu 'ena 'igwae,

"Ni'atu yaeesemu 'aene 'oyo sena yauyaudi tamadiya."

Be 'enega onaupaupa nina Yaubada Ebelaamo 'i'ebwa'enaya 'iemisena
Yaubada matanaya. Tauna Yaubada nina tomwawasa 'adi togietoolo
limana, ta wate to'ase nigeya siapweapwesa, 'iona be siapwesa.

18 *o* Ta Ebelaamo onaupaupa nina 'aene tauna sena yaudi tamadi
'inuwayaina sinabwana be 'aene 'etamo 'ida apwesa. 'Anabwa'ayoi 'aina
yage mwaudi 'ilobedi, ta tuga 'ie'alama'i'itana manuna Yaubada 'ieonena,

"'Etamo tubumwao yaudi sida apwesa."

19 *p* Ona'ai'aila, Ebelaamo ni'atu 'ana yakwala selabenaya be analedi
'iloba ga ni'atu oona maibo'ana sineneta, ta wate mwanena Sela
megamegagalina, ta tuwa tuga Ebelaamo nigeya manudi 'inuwanuwa,
ta esi 'ina emisa 'ena 'ituila sinabwana. 20 Ta 'ina emisa nina nigeya
'ipilipilisine ta esi Yaubada 'ina onaupaupa 'enaya 'igiyai'i'isina, ga 'ina
emisega 'iewaiwai ga Ebelaamo Yaubada 'itupuna. 21 Manuna ni'atu
'iemisa 'ai'aila 'aene Yaubada 'ina onaupaupa nina sawesawenaya be
'iguinuwe. 22 *q* 'Enega Ebelaamo 'ina emisa gete manuna Yaubada 'i'awa
palupaluyena. 23 *r* Ta 'awapalupalu nina Buki Tabu 'ena nigeya Ebelaamo
namo manuna, 24 ta 'abo'ada wate manuda si'etoladina 'abo ma ida emisa
Yaubada 'enaya, tauna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso mwawasega 'igietoolo
limena. 25 *s* Ta 'abo'ada 'ida to'umalina manuna Yesu 'imwawasa, ga
mwawasega Yaubada 'igietoolo limena be gete 'enega 'igie'esaseda ga
'i'awa palupaluyeda.

Yaubada 'i'awa bobo'aneda 'enega tamiya bobo'ana

5 1 *t* 'Enega gete tugai 'ida emisega ni'atu Yaubada 'i'awa palupaluyeda
ga Yaubada ma'edai taegosigosiyana, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso
'enega.

2 Manuna Yesu 'ilemeda ga Yaubada 'ina oboboma 'iapwesa 'edaya ga
'ena tamiya bobo'ana. 'Enega tada nuwayai ma ida gwausowala Yaubada
'ina esaesa 'etamo 'i'ebwa'eda manuna.

3 *u* Ta wate tada gwausowala tuta 'elouya 'ediya, manuna 'elouya
nidi 'ediya, 'eguma tae'alama'i'itana, 4 'iabe 'ediyega 'ida bubuna sida

---

n **4:17** Nug 17:5 *o* **4:18** Nug 15:5 *p* **4:19** Nug 17:17 *q* **4:22** Nug 15:6 *r* **4:23-24** Lo 15:4
s **4:25** Ais 53:5 *t* **5:1** Lo 3:24 *u* **5:3** Ye 1:2-3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

palupalu. Gote 'enega tanuwayaina 'aene ma'etamo Yaubada 'ida obobomeda.

5 Nuwayaina nina gete nigeya 'ebweu wate nuwamwau 'ena 'imiyami, manuna Yaubada Yaluyaluwana 'itagwalena 'edaya, be 'enega 'ina oboboma sinabwa wawasae 'enega 'ateda 'iloemaedi. 6 Manuna Keliso 'ina tuta 'ilobena ga 'imwawasa, ta esi 'abo'ada 'etamo 'ida nenetao simiyami, ga Keliso nina 'imwawasa 'ida to'umalinao manudi. 7 'Abo'ada tomota nigeya tuta yauna tatagwatagwaleda be tamwamwawasa gosedao palupaludi manudi, ta nai pu'epu'edimo sida pasima be 'aene simwamwawasa tobobo'adi manudi, 8 [v]ta 'abo'ada 'etamo toto'umalida ga Yaubada 'ina oboboma 'ie'itaena 'edaya, nate Keliso manuda 'imwawasa, 9 [w]ga lalanega 'igie'esaseda, ta wate sawesawenaya be 'i'etoseyeda Yaubada 'ina gamwasowala 'enega. 10 [x]Ona'ai'aila, lowa Yaubada taetalauwalena ta gete tuga Natuna 'ina mwawasa 'enega ni'atu ma'eda tae'ebweu, be Natunana yawasina manuna 'i'etoseye 'ai'ailida. 11 Ta 'ebweu yage bobo'ana 'imiyami, nate Yaubada ma'eda tagwaugwausowala, manuna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso tauna 'ime'eda ga Yaubada ma'edai taegosigosiyana limana.

Adama be Keliso 'idi guinuwa nigeya sieleleleya

12 [y]Ta lowaenei bubuna to'umalina 'imai bale'uya 'ebweu tai 'enega, ta bubuna to'umalina nina mwawasa 'ime'ena, 'enega mwawasa 'isusaila tomota maibo'ada 'edaya, manuna maibo'ada tabubuna to'umalina.

13 Ta lowaenei Mosese 'ina loinao nigeya bale'uya simiyami ta to'umalina 'imiyami, ta esi Yaubada nigeya tomota 'i'awa'awa to'umaliyedi manuna nigeya 'ebweu wate loina 'ediya.

14 [z]Ona'ai'aila, Adama 'ina tutega ga Mosese 'ina tuta 'enaya mwawasa 'iewaiwai wawasae tomota maibo'adi 'ediya. Adama 'ina to'umalina Yaubada 'ina loina 'ile'oena, ta 'aidi 'idi to'umalinao dumadumadi, nigeya nadigega Adama, ta tuwa tuga simwawasa. Ta Adama nina tauna tuga 'ebe'ita tai nina mulinega 'imeema manuna, tauna Yesu Keliso.

15 Manuna lowa Adama 'ina to'umalina 'enega mwawasa 'igieapwesena tomota yauyaudi 'ediya, ga muliyega Yaubada 'ina 'atenuwa'ole'ole 'enega 'ina oboboma 'igieapwesena tomota yauyaudi 'ediya, nate tai 'eluwena 'enega, tauna Yesu Keliso. Ta yage 'eluwa nidi nigeya sieleleleya, manuna to'umalina mwawasa 'igieapwesena tomota yauyaudi 'ediya, ta esi 'ebwayadaita 'iewaiwai sinena. 16 Manuna 'ebweu tai 'ina to'umalina 'enega tomota yaudi sietoto'umalina ga Yaubada 'i'awa to'umaliyedi, ta esi 'ina 'ebwayadaita bobo'ana 'enega tomota yaudi 'idi to'umalina 'inuwataudi ga 'i'awa bobo'anedi.

---

[v] **5:8** Yo 3:16; 1 Yo 4:10 [w] **5:9** Ep 1:7 [x] **5:10** Kol 1:22 [y] **5:12** Nug 3:6; Lo 6:23
[z] **5:14** 1 Ko 15:21-22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 Ona'ai'aila, tai 'ebweuna namo 'ina to'umalina 'enega mwawasa
'iapwesa ga tomota maibo'adi 'igie to'umaliyedi. Ta esi tai 'eluwena 'ina
guinuwa waiwai wawasae, tauna Yesu Keliso, Yaubada 'ina oboboma
'i'ebwaya daitena tomota yaudi manudi, be 'enega yaisigedi sitagwaledi
'enaya 'i'awa bobo'anedi, be yawasidi bobo'ana 'enega siloba.
18 [a]'Enega tamwalamwalatoni 'aene 'ebweu tai 'ina to'umalina 'enega
tomota maibo'adi sito'umalina. Nadigega tuga 'ebweu tai 'ina guinuwa
palupaluna manuna tomota maibo'ada 'i'etoli'amida, be yawasida
'i'ebwa'eda.
19 Nadigega wate 'ebweu tai 'ina loinale'oa 'enega tomota maibo'adi
sito'umalina, ta wate 'ebweu tai 'ina tagwalega tomota yaudi
'igie'esasedi. 20 Ona'ai'aila, tuta nina Mosese 'ina loina 'iapwesa,
to'umalina sisinabwa, ta esi Yaubada 'ina 'ebwayadaita 'isinabwa
wawasae. 21 [b]'Enega tamwalatonina 'aene to'umalina uwana nate
mwawasa 'iewaiwai tomota 'ediya, ta Yaubada 'ina 'ebwayadaita uwana
'iewaiwai wawasae, nate miya bobo'ana be yawasi ataya, 'ida 'Inapwana
Yesu Keliso 'enega.

'Abo'ada be Keliso taeleleleya

6 1 Mwa'adega? To'ase 'ilobwenena, nai 'ida to'umalina 'ena tabubuna
ataya be 'aene Yaubada 'ina 'ebwayadaita 'edaya 'ida sinabwa?
2 Nigeya sa'i! Manuna bubuna to'umalina ni'atu 'edega 'igumwala, 'enega
nigeya sawesawenaya be 'edaya wate 'ida miyami.
3 Ta wada nuwa'i'isi 'aene 'eguma to tuta 'ena tabapitaiso Yesu Keliso
'ana esanega, Yesu nina 'ina mwawasa 'enaya tauna ma'edai taeleleleya,
4 [c]manuna 'ina bapitaiso 'enega, 'atuwa nadigega 'abo'ada be Yesu Keliso
'ida mwawasa, be 'ida sa'u'ali'ali, ta 'ida toololimana wate nadigega
leleleya. Manuna Keliso nina Tamana 'ina waiwaiyega 'itoolo limana,
'abo'ada nadigega 'igietoolo limeda ga yawasida auwauna talobena.

5 Manuna 'abo 'ina mwawasa nina 'abo'ada nadigega tamwawasa,
'iabe wate tatoolo limana nadigega tauna mwawasega 'itoolo limana.
6 [d]Ta wada nuwa'i'isi 'aene 'ida bubuna kadekadelina ni'atu kelose 'enaya
'iloemwawasina, be 'aene tauda 'ida loina 'igugumwala, be 'enega
geya'abo wate bubuna to'umalina 'ina loina 'ena tamiyami, 7 manuna
'abo to tuta 'ena tamwamwawasa, geya'abo wate to'umalina 'ina loina
'edaya 'imiyami. 8 Ta 'abo tanuwena 'aene Keliso ma'eda tamwawasaya,
tada emisa 'aene ma'edai mayawasida tamiya ataya. 9 [e]Manuna
tamwalatonina Keliso ni'atu mwawasega 'itoolo limana be geya'abo wate
'imwawamwawasa limana, manuna mwawasa ni'atu 'iewaiwai sinena.

---

[a] **5:18** 1 Ko 15:22 [b] **5:21** Lo 6:23 [c] **6:4** Kol 2:12 [d] **6:6** Ga 2:19-20 [e] **6:9** Et 1:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 [f]Keliso nina ma'ebweuna 'imwawasa 'ida to'umalina manuna, ga gete
tuga mayawasina 'imiyami Yaubada 'enaya.
11 [g]'Omi wate nadigega wada nuwa'i'isi 'aene Yesu Keliso ma'edai
tamwawasaya, 'enega bubuna to'umalina 'edega 'ilosa'u, 'enega Yesu
Keliso ma'edai Yaubada 'ena mayawasida tamiyami. 12 'Enega gete tuga
geya'abo to'umalina bwalami 'iloiloinedi be 'aene 'imi yalakwaiyao
wamulimuliyedi. Geya'abo sa'i! 13 [h]Ta wate geya'abo 'ebweu welawela'ami
watagwatagwale guinuwa to'umalina manudi, ta esi Yaubada 'ena
wada tagwalemi manuna mwawasega 'igietoolo limemi, ga batuwa
mayawasimi, be 'enega welawela'ami maibo'adi watagwaledi Yaubada
'ina guinuwa palupaluna manuna. 14 'Enega gete tugai to'umalina
geya'abo 'iloiloinemi, manuna Yaubada 'ina 'atenuwa'ole'ole 'ena
wamiyami, ta nigeya Mosese 'ina loina 'ena.

Bubuna palupaluna 'ana toguinuwao

15 [i]'Enega mwa'adega tada bubuna'esa? Lowa loinao tale'oedi ta Yaubada
'ida to'umalinao 'inuwataudi, mwa'adega sawesawenaya be to'umalina tuga
'ena tamiyami? Nigeya 'ai'aila! 16 [j]Ta wada nuwa'i'isi 'aene 'abo yaita 'ina
loina 'ena watagwalemi, tauna 'enana wamuliye. 'Abo to'umalina wamuliye
mwawasa waloba, ta 'abo emisa wamuliye bubuna bobo'ana waloba.
17-18 [k]Ta ona'ai'aila, 'omi lowa bubuna to'umalina 'ana toguinuwao, ta
esi tetela bobo'ana wanononaya ga 'atemi watagwaledi 'enaya, ga 'enega
'imi to'umalina 'igumwala. Ta Yesu 'ili'amimi be 'aene 'omi bubuna
palupaluna 'ana toguinuwao, 'enega tada lokagutoki sinabwana Yaubada
'enaya, yage gete manudi.
19 Bale'u yagenao 'ediyega yae'itemi, manuna nuwami nigeya
'isabwasabwalena 'ai'aila. Lowa welawela'ami watagwaledi be 'aene sida
bubuna to'umalina, be wate 'aene 'imi guinuwa to'umalina 'ida sinabwa
'ai'aila, 'enega gete tuga welawela'ami wada tagwaledi be sida bubuna
palupaluna, be wate 'imi guinuwa 'ida bobo'ana 'ai'aila.
20 Manuna lowa 'omi to'umalina 'ana toguinuwao, ta nigeya bubuna
palupaluna 'ana toguinuwao, 21 [l]'enega gete tuga 'imi to'umalina nidi
manudi waomayamaya. Manuna nigeya 'ebweu wate e'isa bobo'ana
'ediyega walobaloba, ta esi 'ana e'isa nina mwawasa. 22 Ta gete tuga
to'umalina nina 'ina loina 'enega ni'atu wagumwala, ga 'omi batuwa
Yaubada 'ina toguinuwao, be 'enega e'isa bobo'ana waloba, nate bubuna
bobo'ana be wate yawasi ataya. 23 [m]Manuna to'umalina 'ana e'isa
mwawasa, ta esi Yaubada 'ina oboboma 'ida 'Inapwana Yesu Keliso
'enega, nate yawasida ataya.

---

[f] **6:10** 1 Pi 3:18 [g] **6:11** 1 Pi 2:24 [h] **6:13** Lo 12:1 [i] **6:15** Lo 6:1 [j] **6:16** Yo 8:34
[k] **6:17-18** Yo 8:36 [l] **6:21** Lo 7:5 [m] **6:23** Lo 5:12, 15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ai 'enega 'iloesawa'i'i

7 1 Gosegwao, ni'atu Mosese 'ina loina wamwalamwalatoni tai
yawasina 'ina tauya manuna. Tuta nina 'abo tai 'imwamwawasa,
geya'abo wate 'ina loina 'imiyami.
2 'Enega 'ebe'ita 'ebweu gete tada 'ita ai manuna. Manuna Mosese
'ina loina 'ena 'igwae 'aene waine mamwanena sida miyami 'ana laba
mwawasa, ta esi tuta nina 'abo mwanena 'imwamwawasa geya'abo wate
loina 'enega 'ilobaloba. 3 Ta 'abo waine nina mwanena 'imiyami be mali
tai 'iai, nate ni'atu 'iloelata. Ta esi 'eguma mwanenana 'imwamwawasa
be mali tai 'iai nate nigeya loelata, manuna gimi mwanena ni'atu 'ina
loina 'enega 'igumwala.
4 [n]E'ita gete 'ilobwene 'ai'ailimi, manuna gete tuga 'omi ni'atu Mosese
'ina loinega wagumwala, manuna Keliso oona ma'emi wamwawasa ga
wate ma'emi mwawasega watoolo limana. Totoolo limana nina tauna 'ida
'Inapwana auwauna, be 'enega ma'edai Yaubada 'ina guinuwa 'ena tada
gwaunuwa 'ai'aila.
5 [o]Manuna 'abo'ada lowa tabubuna me bale'u nadigega, 'anabwa'ayoi
Mosese 'ina loina 'edaya 'imiyami, ta tuwa tuga 'ida yalakwaiyao
siewaiwai ga welawela'ada maibo'ana sibubuna to'umalina, 'enega 'ana
e'isa taloba, mwawasa.
6 [p]Ta esi gete tuga loina nina ni'atu 'edaya 'igumwala, manuna lowa
loina nina 'enega 'atuwa 'iyonida ga tamwawasa Keliso ma'eda, 'enega
Keliso nina 'ada yona 'ili'amina ga gete tuga sawesawedaya be taguinuwa
'ai'aila, manuna Yaubada Yaluyaluwana 'ina waiwai 'edaya 'imiyami, ta
esi Mosese 'ina loina nina 'eto'etoladina nigeya 'ina waiwaimo be 'igie
palupaluyeda.

'Ida to'umalina manuna

7 [q]'Enega mwa'adega taona'esa Mosese 'ina loina manuna? 'Aene 'ina
loina nidi to'umalidi, aga? Nigeya! Ta esi 'eguma loina nidi geya'abo
siapweapwesa, geya'abo wate to'umalina siapweapwesa. Nadigega
'abo nigeya 'ebweu loina 'ina simana nadigega 'igwae, “Geya'abo
matagwegwe,” geya'abo wate yamwalamwalatoni to'ase matagwegwe.
8 Loina gete 'enega 'igu to'umalina 'igiewaiwaiye, be yamatagwegwe yage
yauna manudi, 'enega 'abo nigeya loina, geya'abo wate to'umalina.
9 'Abo'agu wate nadigega lowa mayawasigu yamiyami, nigeya 'ebweu
wate loina 'eguya 'imiyami, ta tuta nina loina 'iapwesama ga to'umalina
'eguya 'iewaiwai, 10 ga 'enega loina nina 'iloemwawasigu, manuna
loina bobo'ana, yawasida manuna, ta esi 'abo'agu loina nina nigeya

---

[n] **7:4** Ga 2:19 [o] **7:5** Lo 6:21 [p] **7:6** Lo 8:2 [q] **7:7** Sia 20:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yamulimuliya 'ai'aili. 11 Manuna to'umalina nina 'ikaboegu ga loina
'enega 'iloemwawasigu.
12 [r]Ta loina nina tamwalatonina 'aene 'esasena, ta wate 'etobodao
maibo'adi 'esasedi ta palupaludi, ta wate maibo'adi bobo'adi. 13 Ta
mwa'adega sana loina nina bobo'ana ta 'iloemwawasigu? Ona'ai'aila,
nigeya sawesawenaya be yage bobo'ana 'iloemwawasida, ta esi
to'umalina 'ateguya loina bobo'ana 'ieyowena ga 'enega 'iloemwawasigu,
'enega tamwalatonina 'aene bubuna to'umali 'ai'ailina 'atedaya 'imiyami,
ta loina 'enega tamwalamwalatoni 'aene to'umali wawasaena.

Yaluyaluwada be bwalada 'idi guinuwa

14 Mosese 'ina loina nina ni'atu tamwalatonina 'aene Yaubada
Yaluyaluwana 'enega 'imai, ta esi 'abo'agu 'igu bubuna bale'u, 'enega
yaetoguinuwa to'umalina 'enaya. 15 Ta sa'i nigeya yasinasinapuna to'ase
'alena yage nidi yaguiguinuwedi, manuna to'ase geya nuwagu 'iabe
yaguinuwei, ta sa'i to'ase nuwanuwagu nigeya yada guinuwena. 16 Ta
ona'ai'aila, Mosese 'ina loina nidi ni'atu ya'awa bobo'anedi, manuna
to'umalina nina yaguiguinuwei nigeya 'ilobwelobwenegu, 17 manuna nigeya
'abo'agu 'eguyega ta esi lotoona to'umalina 'ateguyega. 18 Yamwalatonina
nigeya 'ebweu wate bubuna bobo'ana bwalaguya 'imiyami, manuna bubuna
bobo'ana nuwanuwagu ta esi nigeya sawesaweguya be yaguinuwe. 19 Ta
ona'ai'aila, nuwanuwagu be yabubuna bobo'ana ta sa'i nigeya nadigega yada
bubuna'esa, manuna to'umalina nina geya nuwagu ta yaguiguinuwei. 20 Gete
'enega tamwalatonina to'umalina nina yaguinuwena nigeya 'eguyega, ta esi
lotoona to'umalina 'ateguyega. 21 Yage getedi ni'atu sie'ita 'ai'ailigu 'aene
to'ase bobo'ana nuwanuwagu be yaguinuwe, 'iabe to'umalina tuga yada
guinuwe. 22 Manuna yage gete yalobena 'aene yaluyaluwagu nuwanuwana be
Yaubada 'ina loina yaguinuwe, 23 [s]ta esi mali loinao 'ediyega welawela'agwao
siloinegu. Tuta yauna lotoona to'umalina 'ateguya 'iewaiwai wawasae be 'igu
nuwanuwa bobo'ana 'igieneneta, 'enega bwalagu 'iguiguinuwa to'umalina.
24 Nuwa'ole'olegu sa'i! Manuna nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya
be bwalagu 'ina guinuwa to'umalina 'enega 'ida 'etoseyegu. 25 [t]Ta esi
yalokagutoki Yaubada 'enaya, manuna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'enega
'i'etoseyegu. 'Enega 'igu miya gete nadigega 'abo'agu 'ateguya yatagwala
'ai'aila Yaubada 'ina loina 'enaya, ta sa'i bwalagu nuwanuwana loina
to'umalina.

Yaubada yaluyaluwana yawasida 'ai'aila 'alena

8 1 'Enega 'eguma Yesu Keliso ma'edai, nigeya sawesawenaya be
Yaubada 'ina ona mwauna 'edaya 'isa'u.

---

[r] **7:12** 1 Ti 1:8 [s] **7:23** Ga 5:17; Ye 4:1 [t] **7:25** 1 Ko 15:57

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Yesu Keliso ma'edai, 'enega Yaubada yaluyaluwanega to'umalina be
mwawasa 'idi loina 'ediyega 'ili'amida, ga yawasi auwauna talobena.
3 [u]Li'ama gete Mosese 'ina loina nigeya sawesawenaya, manuna bubuna
tomota nenetana, ta esi Yaubada 'iguinuwena, manuna natu 'ai'ailina
'itagwalena ga 'imai bale'uya ga 'abo'ada toto'umalida bwalada 'i'otena,
ga 'ida to'umalina manuna 'italiya ga to'umalina nina 'iewaiwai sinena,
4 be gote 'enega Yaubada Yaluyaluwanega loina bobo'ana tamuliyedi,
ta geya'abo bubuna tomota 'enega. 5-6 [v]Manuna 'abo yaisigedi bubuna
tomota simulimuliyedi taudimo manudi sinuwanuwa, be 'enega 'adi e'isa
mwawasa siloba, ta yaisigedi 'abo Yaluyaluwa Tabuna simuliye, taudi
Yaubada 'ina nuwanuwa siguiguinuwe, 'enega 'adi e'isa gwausowala be
miya bobo'ana sida loba.

7 Ta 'abo bubuna tomota tamuliye, nate ni'atu Yaubada taetaetalauwale,
'enega nigeya sawesawedaya be Yaubada 'ina loina tamuliye, 8 'enega
nigeya sawesawenaya 'igwausowala manuda. 9 [w]Ta esi 'omi Yaubada
yaluyaluwana 'iloiloinemi, manuna 'emiya 'imiyami, be 'enega taumimo
'imi nuwanuwa nigeya 'iloiloinemi. Manuna 'abo yaita nigeya Keliso
yaluyaluwana 'ena 'imiyami, tauna nigeya Keliso 'ina boda.

10 Ta ona'ai'aila, ooda mwawamwawasidi bubuna to'umalinega, ta esi
'abo Keliso 'edaya 'imiyami, yaluyaluwada geya'abo simwawamwawasa,
ta esi mayawasida 'ida miya bobo'ana, manuna ni'atu 'igiepaepaluyeda.

11 Ta Yaubada Yaluyaluwanana 'enega Yesu mwawasega 'igietoolo limena,
'abo 'emiya 'imiyami, Yaubada 'iabe wate Yaluyaluwana nina 'enega
oomi mwawamwawasidi 'ediya yawasi auwauna 'ida 'ebwa'emi. 12 'Enega
gosegwao, nigeya 'ilobwelobweneda be 'ida bubuna tomotai tamuliye,
13 [x]'abona nai tamwamwawasa. Ta esi 'eguma bubuna tomotai taguitoyase
be Yaubada Yaluyaluwana tamuliye, 'iabe Yaluyaluwanana 'enega 'ida
bubuna tomotai nina taloemwawasi, be 'enega yawasida bobo'ana taloba,
14 ta wate Yaubada 'i'awa natuneda 'abo Yaluyaluwana tamuliye.

15 [y]'Enega Yaubada nigeya tamatamataute, manuna ni'atu 'i'awa
natuneda ga 'abo'ada nigeya nadigega 'ina topaisewao tuga, ta esi
'abo'ada ma ida 'atepatu ta'awatamane, tagwae, "Aba![z] Tamagu!"

16 [a]Be wate yaluyaluwanana 'enega yaluyaluwada mwalatoi 'i'ebwa'edi,
be 'enega tamwalamwalatoni 'aene 'abo'ada Yaubada natunao.

17 [b]Be 'enega oboboma nidi natuna Yesu Keliso manuna 'isa'u bubuna,
'iabe Yesu ma'edai oboboma nina leleleya taloba Yaubada 'enega. Manuna
'abo Keliso ma'edai 'elouya taloba, ma'etamo wate ma'eda 'ida esaesa
talobai.

---

[u] **8:3-4** Ga 5:16 [v] **8:5-6** Ga 6:8 [w] **8:9** 1 Ko 3:16 [x] **8:13** Ga 6:8 [y] **8:15** 2 Ti 1:7; Ga 4:6 [z] **8:15** *Aba:* Ona gete me Yudia 'enadi, 'ana mwalatoi, Tamagu. [a] **8:16** 1 Yo 4:13
[b] **8:17** Ga 4:7; Et 21:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 [c]Ta 'elouyao gete tuga talobalobadi yanuwena 'aene nigeya yage
sinabwana, manuna miya bobo'ana nidi ma'etamo talobadi, bobo'ana
wawasae, 19 manuna Yaubada 'ina mwelumweluluwao maibo'adi
siyamwayamwa be nuwanuwadi sinabwana be 'aene natunao nida 'ida
gieapweseda be sida 'itada.
20 [d]Ta Yaubada 'ina mwelumweluluwao nigeya to'umalidi, ta esi 'iloinedi
be gete tuga sida eyage besobeso, ta esi mwelumweluluwa nidi ma idi
emisa, 21 [e]manuna 'etamo Yaubada 'igieauwaudi be geya'abo sidaudaula, ta
esi 'idi miya bobo'ana 'ida 'ebwa'edi, nadigega 'abo'ada natunao nida.
22 Ona'ai'aila, Yaubada 'ina mwelumweluluwao nidi tuta maibo'ana 'idi
'elouyao 'ediyega sisidasida, nadigega waine 'ina 'elouya enatuna 'enaya.
23 [f]Ta 'abo'ada ni'atu Yaluyaluwa Tabuna lotoona bobo'ana gidalina tuga
'i'ebwa'eda be muliyega miya bobo'ana taloba 'ai'aili, 'enega gete tuga ma
ida 'elouya tasidasida ta tayamwayamwa, be 'enega to tuta 'ena ooda 'ida
gieauwau, be 'ida 'awanatuna 'ai'aileda.
24 Ona'ai'aila, 'etoseyana gete emisega talobaloba, manuna gete tuga ooda
nigeya 'adi gieauwau talobaloba, 'enega ma ida emisa tada yamwayamwana
'ana laba 'ida emisa nina uwana taloba, be 'enega 'ida emisa 'ida losa'u.

25 Ta 'abo 'ida emisa uwana nigeya talobaloba, tuwa tuga ma ida
'alama'i'ita tada yamwayamwa 'ana laba talobai.
26 Yaluyaluwa Tabuna wate 'ida neneta 'ediyega 'ilemelemeda, manuna
'ida 'awanoi 'ediya nigeya tamwalamwalatoni mwa'adega tasidasida'esa, ta
esi Yaluyaluwa Tabuna manuda 'ietaetapewa, ta ma 'enana 'isida waiwai
Yaubada 'enaya. 27 [g]Yaubada tauna 'ida nuwanuwa 'imwalamwalatoni,
ta wate Yaluyaluwana 'ina nuwanuwa 'imwalamwalatoni, manuna
Yaluyaluwanana Yaubada 'ina tomotaiyao nida manuda 'i'awa'awanoi,
manuna Yaubada be yaluyaluwana ma'iyana 'idi nuwanuwa 'ebweuna.
28 [h]Gete 'enega tamwalatonina 'aene 'abo Yaubada taobobome 'iabe to'ase be
to'ase talobaloba maibo'ana 'igiepaepaludi, manuna tauna 'ina nuwanuwa
nadigega ga 'ibwauyeda. 29 [i]Enega yaisigedi 'abo'ada 'ibwauyeda ni'atu
'iona upaupaeda be 'aene natunao, 'abo'ada tuga nadigega Natunana,
'enega tauna 'ada tomatuwa, ta 'abo'ada 'ana pwedeuyao. 30 [j]Yaubada nina
'iesinuweda, 'enega 'ibwauyeda, ga 'i'awa palupaluyeda, ta wate 'ida 'ebemi
esaesa 'i'ebwa'eda.

Yaubada 'ina oboboma

31 Ona'ai'aila, Yaubada 'ina oboboma manuna geya'abo tagwaegwae,
manuna 'abo Yaubada ma'edai 'ilemeda, nigeya yaita sawesawenaya

---

[c] **8:18** 2 Ko 4:17 [d] **8:20** Nug 3:17-19 [e] **8:21** Et 21:1 [f] **8:23** 2 Ko 5:2-4
[g] **8:27** Sam 139:1 [h] **8:28** Ep 1:11 [i] **8:29** 1 Yo 3:2 [j] **8:30** 2 Te 2:13-14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ilosaiyeda, nai 'igie to'umaliyeda. 32 Manuna Yaubada natu 'ai'ailina
nigeya 'iegagale, ta esi maibo'ada manuda 'itagwalena ga 'i'ebwa'eda,
'enega yage maibo'ana wate 'iabe 'edaya 'ida 'ebwaya daisida.
33 'Enega nigeya sawesawenaya be 'ebweu yaita 'ie'ewada, manuna
Yaubada nina ni'atu 'iesinuweda ga 'i'awa palupaluyeda. 34 [k]Ga wate nigeya
sawesawenaya be 'ebweu yaita 'ina ona mwauna 'edaya 'isa'u, manuna
Yesu Keliso ni'atu manuda 'imwawasa ga mwawasega 'itoolo limana,
'enega gete tuga Yaubada 'atainaya 'imiyami, ta manuda 'isidasida.
35 [l]'Enega nigeya 'ebweu to yage sawesawenaya be Keliso 'ina oboboma
'edega 'iabodebodedi, nadigega taudi mwau nidi talobadi, 'elouya
be, wasegigi be, botana be, egomabeso be, esilae be, mwawasa be,
36 [m]manuna Buki Tabu 'ena onaupaupa 'ebweu 'igwae,
"'Asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya 'imu guinuwa manuna 'ebe
mwawasa 'ena 'atootoolo, 'atuwa nadigega sagali bawenao sabi
loemwawasidi."
37 Ta esi yage maibo'adi getedi 'ediyega taewaiwai, manuna Yesu 'ina
oboboma be 'ina lema 'edaya sinabwa wawasae. 38 [n]Ni'atu yamwalatoi
'ai'ailina 'aene nigeya 'ebweu to yage sawesawenaya be Yaubada 'ina
oboboma 'edega 'i'ewa yauledi, 'abo mayawasida nai mwawamwawasida,
ta wate aniloseyao nai Taumudumudulele magosenao 'idi guinuwao
'ediyega, tuta gete 'enaya nai tuta 'imeemai 'ediya, 39 nai toloinao
galewaya nai bale'uya 'idi waiwaiyega. Manuna nigeya 'ebweu yaita
sawesawenaya Yaubada 'ina oboboma nina, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso
'enega, 'ida 'ewayaule 'edega.

Yaubada 'ina tomotaiyao me Isileli manudi

9 1-2 Yasimana palupalu 'emiya 'aene 'igu susuyao me Isileli
manudi nuwagu 'imwau wawasae, 'enega tuta yauna 'ategu
'iuyauya manudi. 'Igu simana gete Keliso be Yaluyaluwa Tabuna
simwalamwalatoni 'aene ona 'ai'aila. 3 Ta yanuwanuwa sinabwana 'igu
susu nidi manudi be 'aene Yaubada 'ina oboboma nina 'i'ebwa'egu, nate
Yesu Keliso, 'aene 'eguyega 'ida 'ewa be 'igu bodao nidi 'ida 'ebwa'edi, ta
'abo'agu yada miyaila Keliso 'enega, taudi manudi.
4 Ta ona'ai'aila, 'igu bodao nidi Yaubada lowa ni'atu 'i'awa natunedi, ga
wate 'ina esaesa be 'ina onaupaupa be 'ina loina bobo'adi 'i'ebwa'edi, ta
wate tapwalolo be yage bobo'adi manudi 'ionaupaupa 5 [o]gimi 'inapwanao
'ediya, taudi nadigega Ebelaamo be, Aisake be, Yekobe be, ga muliyega
'idi boda nina 'enega Keliso 'iapwesa. Be yage gete manudi Yaubada
tauna Toloetana sana tada tupuna tuta maibo'ana 'ediya. Eimeni.

---

[k] **8:34** 1 Yo 2:1; Ib 7:25 [l] **8:35-37** 2 Ko 4:8-11 [m] **8:36** Sam 44:22 [n] **8:38-39** Yo 10:38
[o] **9:5** Md 1:1-2; Yo 1:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Yaubada 'ina ona getedi geya'abo manudi tanuwanuwa 'aene ona 'eetete,
ta esi ona getedi 'adi 'ai'aila siapwesa taudi me Isileli 'ai'aila 'ediya, taudi
Yaubada 'ina bodao esiesinuwadimo, ta esi nigeya me Isileli maibo'adi 'ediya.
7 [p]Ta ona'ai'aila, nigeya 'aene Ebelaamo 'ina susuyao maibo'ana Yaubada
'i'awa natunedi, manuna Yaubada ni'atu Ebelaamo 'ieonena, 'igwae, "'Imu
susuyao Aisake natunao 'ediyega," ta esi nigeya Aisake tasina 'enega. 8 Ona
gete 'ana mwalatoi ni'atu 'ie'ita 'ai'ailida 'aene Yaubada natunao nigeya
Ebelaamo 'ina susu 'enega, ta esi taudi Yaubada 'iona upaupaedi. 9 [q]Manuna
lowa Yaubada Ebelaamo 'ena 'ionaupaupa, 'igwae,

"Ma'etamo tuta yaesinuwena 'ena, yailama be natuyo me'olotona
ya'ebwa'eyo, mwaneyo Sela 'enega."

10 Ga wate nadigega tubumai nina Aisake 'ietai ga Libeka 'iaina, ga
natunao didiluwaluwa gamwanaya, 11-12 [r]ta muliyega be Libeka 'ienatuna,
Yaubada 'ieonena, 'igwae, "'Abo natumwao 'uenatunedi, megwamana 'ida
etoloina tomatuwa 'ena." Taudi Yekobe be Iso. Gete 'enega tamwalatoi
'ai'ailina 'aene gogama nidi nigeya 'idi guinuwa bobo'ana nai to'umalina
'ediyega 'iesiesinuwedi, ta esi tauna 'ina onaupaupa 'enega, manuna
Yaubada nigeya tomota 'idi guinuwega 'ida esinuwedi, ta esi taunamo 'ina
nuwenuwega. 13 [s]Nadigega wate Yaubada 'isimana Buki Tabu 'enaya, 'igwae,

"Yekobe yaesinuwena ga yaobobomena, ta esi Iso yaguitoyasena."

14 'Enega mwa'adega tada ona'esa Yaubada 'ina guinuwa gete manuna,
'aene nigeya palupaluna, aga? Nigeya! 15 [t]Manuna Mosese 'ina loina
'enaya, Yaubada 'igwae,

"'Abo yaita nuwanuwagu be yaobobome yada obobome tuga, ta wate
'abo yaita ya'atenuwa 'ole'oleye, yada leme tuga."

16 [u]Gete 'enega 'ie'iteda 'aene Yaubada 'ina oboboma nigeya 'ida apwesa
daita, tomota 'ida nuwanuwao nai 'ida guinuwao 'ediyega, ta esi tauna
tuga 'ina 'atenuwa 'ole'oleyega.

17 [v]Ta gete wate 'ebweu 'ebe'ita Pelo 'enega, manuna lowa Yaubada 'ina
ona Pelo nina manuna, 'igwae,

"Ni'atu 'ebeloina ya'ebwa'emu be 'aene 'uda losaiyegu be 'enega 'igu waiwai
'uda 'ita, be gote 'enega 'agu esana 'ida sinabwa bale'u maibo'ana 'ena."

18 'Enega ona'ai'aila, 'abo Yaubada nuwanuwana be yaita 'iobobome
'ida obobome tuga, ta 'abo yaita nuwanuwana be 'igie debapa'ali, 'iabe
'ida debapa'ala.

Yaubada 'ina gamwasowala be 'ina 'atenuwa'ole'ole

19 Nai 'aimi yage gete manuna wanuwanuwa, 'aene 'eguma maibo'ada
'ida bubuna nina Yaubada 'ina nuwenuwega, to'ase sana manuna

---

[p] **9:7** Nug 21:12 [q] **9:9** Nug 18:14 [r] **9:11-12** Nug 25:21, 23 [s] **9:13** Mal 1:2-3
[t] **9:15** Sia 33:19 [u] **9:16** Ta 3:5; Ep 3:9 [v] **9:17** Sia 9:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ie'ewada? 20 [w]Gosegwao, 'abo'ada geya'abo Yaubada gete nadigega talo'alo'aegile, 'atuwa nadigega 'ule 'ana to'abi, 'ebweu tuta tai nina 'ulena 'i'abidi, ga 'ebweu 'ule to'abi 'ieonena, 'igwae, "To'ase 'alena nigeya 'u'abi'abigu gosiyagu nadigega?" 21 [x]Ta sa'i to'abi 'ulena tauna 'ina guinuwa 'ida loine, 'abo nuwanuwana be bwa'a 'ebweuna 'enega 'ule 'eluwa 'i'abidi, 'ebweuna 'ana 'ita kausala, ta 'ebweu nigeya.

22 Yaubada wate nadigega 'ina guinuwa tauna 'iloina, manuna tuta yauna toto'umalidi 'ediya 'ie'alama'i'itana sinabwana, be 'enega 'idi to'umalinao geya'abo 'ida e'ie'isadi, ta sa'i nigeya sida ematamatana, 'enega 'inuwena 'aene 'ilobwenena be 'ida loinedi, be 'enega 'ina gamwasowala be 'ina waiwai sida 'ita. 23 Ta wate nuwanuwana be 'ina esaesao nidi lowa 'igibubudi 'abo'ada 'iobobomeda manuda, be 'aene 'ida e'itada. 24 'Enega boda 'eluwa 'ediyega 'ibwauyeda, me Yudia 'emega, ta 'omi nigeya me Yudia 'emiyega. 25 [y]Nadigega palopita Osia 'ina buki 'ena 'isimanena, 'igwae,

"Tomota nidi taudi nigeya 'igu bodao yada bwauyedima be 'igu boda 'ena sida lugu, manuna lowa nigeya 'igu oboboma 'ena simiyami, ta gete tugai yaobobomedi. 26 [z]Lowa Yaubada 'ieonedi, 'igwae, 'Omi nigeya 'igu bodao, ma'etamo ona nina 'ida sa'ugelasa be taudi sida eesedi, 'Yaubada miyamiya atayana natunao.' "

27 [a]Aisea wate nadigega me Isileli manudi 'isimana, 'igwae,

"Ma'etamo Isileli bodanao sida susaila 'atuwa kaukau le'awaya, ta esi 'ediyega 'iabe pu'epu'edimo Yaubada 'i'etoseyedi. 28 Manuna Yaubada nuwanuwana be me bale'u maibo'adi 'ida loina maniniyedi."

29 [b]Nadigega wate Aisea 'ina simana 'igwae,

"Yaubada Toewaiwai sana, 'enega 'eguma nigeya 'edega 'ina bodao pu'epu'edi

'i'ate'atenuwa 'ole'oleyedi, 'iabe maibo'ada 'ipe'uda, nadigega Sodoma be Gomola maibo'adi 'iloemwawasidi."

Me Isileli nigeya siemiemisa

30 Gete 'enega tamwalamwalatoni 'aene taudi nigeya me Yudia nigeya sitootoo be 'aene Yaubada 'ida 'awapalupaluyedi, ta esi 'idi emisa tuga 'enega 'awapalupalu silobena. 31 Ta esi me Isileli nidi sitootoo be loina 'ana muliya 'enega Yaubada 'ida 'awapalupaluyedi, ta sa'i sitooyogena.

32 Taudi situila 'idi guinuwa 'enaya, ta nigeya 'idi emisa 'ena, be 'aene Yaubada 'ida 'awapalupaluyedi. Nate 'idi loegesi be 'atuwa nadigega gulewa 'enaya sieseesetupedi. 33 [c]Buki Tabu 'ena 'ebe esetupe gete manuna 'isimanena, 'igwae,

---

[w] **9:20** Ais 45:9 [x] **9:21** Yel 18:6 [y] **9:25** Osi 2:23 [z] **9:26** Osi 1:10
[a] **9:27-28** Ais 10:22-23 [b] **9:29** Ais 1:9 [c] **9:33** Ais 8:14, 28:16; 1 Pi 2:6, 8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Wa'ita'i'isimi manuna gulewa nina 'iabe Sayoni 'ena yasa'ui, be tomota yaudi 'ena siesetupedi be sibebe'u, ta 'abo yaisigedi tauna gulewa nina siemisei, geya'abo wate omayamaya silobaloba."

10 1 Ta gosegwao, ona'ai'aila 'igu bodao nidi manudi yanuwanuwa sinabwana be 'aene 'etoseyana sida loba, 'enega tuta yauna manudi yasidasida waiwai Yaubada 'ena.

2 Yamwalatonidi 'aene Yaubada manuna sietapewa sinabwana, ta esi nigeya 'ana 'eda 'ai'aila 'enega sitautauya. 3 [d]'Eda nina siemwagemwageyena, 'enega taudimo 'idi nuwanuwa simuliyena, be 'enega Yaubada 'ida 'awapalupaluyedi, ta sa'i sitooyogena, manuna Yaubada 'ina nuwanuwa nina 'adi 'awapalupalu manuna nigeya siemiemise. 4 Manuna ni'atu Keliso 'ena Mosese 'ina loina 'ilosalowa, ga gete tugai tauna 'ina loina 'ie'alena, 'enega 'abo yaita Keliso 'iemise 'iabe 'ana 'awapalupalu 'ida loba Yaubada 'enega.

Yaubada 'ina 'etoseyana tomota maibo'ada manuda

5 Gete nadigega Mosese 'iona'esa 'ada 'awapalupalu manuna, ga 'i'etoladina, 'igwae, "'Abo yaita loina maibo'ana 'imuliyedi, yawasina bobo'ana 'iloba, gete tuga be tuta simeema 'ediya." 6 Ta gete tuga 'abo'ada 'ida emisa 'aene Yaubada tauna 'iabe 'igie'esaseda, manuna yage gete manuna Buki Tabu 'ina simana 'ena 'igwae, "Geya'abo 'ebweu yaita 'emiyega 'ida nuwanuwa be 'ida gwae, 'Yaita 'iabe 'itu'e galewaya?' 'ana mwalatoi 'aene 'Yaita Keliso 'i'au'ewenama?' 7 Ta wate geya'abo yaita 'emiyega 'inuwanuwa be 'igwae, 'Yaita 'ida mwa'uta bale'u 'ubuninaya?' 'ana mwalatoi 'aene 'Yaita Yesu mwawasega 'igietoolo limenama?' "
8 [e]Ta esi Buki Tabu 'ina simana palupaluna 'igwae, "Ona nina ni'atu selabemiya 'imiyami nate 'awamiya ta wate 'atemiya."

Ona gete emisa manuna, 'enega 'emiya 'alogulologuguya, 9 be 'enega Yaubada 'ida 'etoseyeda 'abo 'awadega tatagwala, tagwae, "'Igu 'Inapwana tauna Yesu", be 'atedega taemisa 'aene Yaubada Yesu mwawasega 'igietoolo limena.

10 Manuna 'atedega Yaubada taemisena ga 'enega 'igie'esaseda, 'enega taetosimana manuna, ga 'i'etoseyeda, 11 [f]nadigega Buki Tabu 'isimana, 'igwae,

"'Abo yaisigedi siemisa, geya'abo omayamaya silobaloba,"

12 [g]Gete 'enega nigeya 'ebweu weyala 'edaya 'imiyami, 'abo'ama me Yudia be 'omi nigeya me Yudia gamwagamwanidaya, manuna maibo'ada tauna 'ida 'Inapwana, 'enega 'abo ta'awanoi 'enaya tauna 'ina esaesa 'ida 'ebwa'eda. 13 [h]Manuna 'abo yaita 'Inapwana nina 'enaya 'isidasida,

---

[d] **10:3** Lo 9:31-32 [e] **10:8** 2 Loi 30:14 [f] **10:11** Ais 28:16 [g] **10:12** Kol 3:11; Ga 3:28
[h] **10:13** Ioe 2:32

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ida 'etoseye tuga. 14 Ta ona'ai'aila, tomota nigeya sawesawenaya be
'etoseyana manuna sisisida 'enaya, 'abo nigeya siemiemise. Nigeya
siemiemise manuna nigeya 'Inapwana 'ina ona sida nonona. Ta nigeya
sinoono manuna nigeya 'idi tologuguyamo. 15 [i]Ta 'abo 'Inapwana
tologuguyao 'ietunedi, be sitatauya 'ediya, 'iabe Yesu tetelina sinono, be
siemise, be 'enega 'abo 'ana esanega sisidasida, 'ida 'etoseyedi. Manuna
ni'atu Buki Tabu 'ena nadigega 'isimana'esa, 'igwae,

"Tologuguya nidi taudi tetela bobo'ana sime'ena 'edaya, manudi tada
gwausowala."

16 [j]Ta esi tomota maibo'adi nigeya siemiemisedi, manuna ni'atu Aisea
'isimana manudi, 'igwae,

"'Inapwana ye, 'imu ona gete manuna nigeya siemiemisegu."

17 Ta 'eguma Keliso manuna taloguguya, 'iabe tomota 'aidi sinono be
siemisa. 18 [k]Ga mwa'adega me Yudia nidi ni'atu 'ina ona sinononaya, nai
nigeya? Na, ni'atu sinonona, manuna ni'atu Buki Tabu 'ena 'isimana,
'igwae,

"'Idi loguguya ni'atu sena maibo'adi sinonona manuna bale'u
maibo'ana 'enaya ona nina 'i'elelewana."

19 [l]Ta mwa'adega? Ona gete manuna me Isileli sinuwa sabwalenaya? O,
ni'atu simwalamwalatoni, manuna Yaubada 'ina ona lowa Mosese 'ena
'isimanena, 'igwae,

"'Omi me Isileli, 'iabe 'igu guinuwa 'enega mali tomota
mwagemwagedi wae'ipi'ipiyedi, ta wate 'iabe wagamwasowaledi, manuna
taudi 'aene nigeya 'igu boda 'ai'ailao."

20 [m]Ga Aisea nina wate Yaubada 'ina ona manuna 'iona waiwai, 'igwae,

"Tomotai nidi, taudi nigeya si'ebe'ebesegu, nai nigeya sienaenaidegu,
ni'atu 'ediya yaapwesa."

21 [n]Ta wate 'ina ona pa'alina me Isileli manudi 'igwae,

"Tuta maibo'ana 'ediya yabwaubwau be 'aene sida mai 'eguya, ta esi
siguitoyasegu, manuna taudi tuga adelidi tologwautoyasa."

Me Isileli pu'epu'edimo sida miya bobo'ana

11 1 [o]Ta mwa'adega, ona'ai'aila Yaubada 'ina tomotaiyao me Isileli
'ie'idi'idiyediya? Nigeya! Manuna 'abo'agu 'ebweu goma Isileli
susu Beniamina 'enega, ta 'ima susu sinabwana 'ana esana Ebelaamo.
2 'Enega yamwalatonina 'aene 'abo'ama Yaubada 'ina tomotaiyao
nima 'igimi esinuwema be 'ina bodao, 'enega geya'abo 'ie'idi'idiyema.
Lowaenei Ilaitiya me Isileli 'ilomugiyedi Yaubada 'ena, ta 'ina ona nina
Buki Tabu 'ena 'igwae, 3 [p]"'Inapwana, ni'atu 'imu palopitao maibo'adi

---

[i] **10:15** Ais 52:7 [j] **10:16** Ais 53:1 [k] **10:18** Sam 19:4 [l] **10:19** 2 Loi 32:21
[m] **10:20** Ais 65:1 [n] **10:21** Ais 65:2 [o] **11:1** Pi 3:5 [p] **11:3** 1 Kin 19:10, 14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

siloemwawasidi ga wate 'imu 'ebe taliya sigie to'umaliyena, ga 'abo'agu namo gete yatupwa, ta gete tuga wate nuwanuwadi be 'aene sida loemwawasigu."

4 [q]Ga Yaubada 'igwae, "Nigeya 'aene tebweuyo 'umiyami, ta esi 'igu bodao site sebeni tausani wate simiyami, taudi Baala 'enega yaabodebodedi, ga nigeya 'ena sida bwagobwago."

5 Wate nadigega gete tuga Yaubada ni'atu 'ina bodao me Yudia mamo pu'epu'ema 'ina obobomega 'iesinuwema, be 'abo'ama gete 'atupwa ga 'amiyami. 6 'Etoseyana gete 'alobena nigeya 'aene 'ima guinuwao 'ediyega, ta esi Yaubada 'ina oboboma 'enega, manuna 'abo oboboma ma 'ana e'isa nate nigeya oboboma 'ai'aila. 7 Gete 'alena 'enega me Isileli maibo'adi 'etoseyana nina si'ebesa yogenena, ta esi 'abo'ama pu'epu'emamo Yaubada 'ina bodao esiesinuwama 'etoseyana nina 'alobena, manuna me Isileli nidi maibo'adi debadeba pa'alidi, ga nigeya silobaloba.

8 [r]Ga Buki Tabu wate nadigega 'isimana, 'igwae,

"Lowaenei ga batuwa Yaubada 'igie nuwaowanedi, 'enega matadi 'igiekebodi ta wate tenadi 'igietunidi.

9 [s]Ga Debida wate nadigega 'ina simana 'igwae,

"'Ilobwenedi be 'idi sagaliyao 'ediya 'adi loina sida loba,
be nadigega sikwa 'ediyega si'onadi,
ta wate 'atuwa sa'e 'ediya sibebe'u.

10 Ta wate 'ilobwenedi be sida mata kebokebo be geya'abo to'ase si'ita'ita,
ta wate tuta yauna 'adi 'aa'aala 'ediyega gwaudi sida kopu ataya."

Taudi nigeya me Yudia 'adi 'etoseyana manuna

11 [t]'Enega taudi me Yudia nidi siesetupedi, mwa'adega 'adi loina? 'Aene ni'atu sibe'u ataya be geya'abo sitoolo limana, aga? Nigeya! Ma'etamo sida toololimana. 'Enega wada nuwa'i'isi 'aene 'omi nigeya me Yudia 'etoseyana walobena be me Isileli nidi sida e'ipi'ipiyemi. 12 Ta 'omi nigeya me Yudia 'etoseyana bobo'ana walobena manuna taudi me Yudia ni'atu sibe'u, ta esi 'eguma sitoolo limana nate 'ebe gwausowala sinabwana maibo'ada 'edaya.

13 'Igu ona gete 'omi nigeya me Yudia manumi. Manuna 'abo'agu Yesu Keliso 'ebweu 'ana tosimana sena apwesa 'ediya ta 'igu paisewa gete manuna yaonatu'e, 14 be 'enega me Yudia, 'omi nigeya me Yudia sida e'ipi'ipiyemi, be 'idi e'ipi'ipi nina 'enega 'ida giesana iledi, be 'etoseyana siloba Yaubada 'enega. 15 Ta ona'ai'aila, Yaubada me Yudia 'iguitoyasedi be 'aene 'omi nigeya me Yudia Yaubada 'iegosigosiyanemi, be 'enega to

---

[q] **11:4** 1 Kin 19:18 [r] **11:8** 2 Loi 29:4 [s] **11:9** Sam 69:22-23 [t] **11:11** Gu 13:46

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tuta 'ena 'abo me Yudia nidi sisanaila, yage bobo'ana 'ida apwesa, be 'ana 'ita 'atuwa nadigega taudi mwawasega sitoolo limana.

16 Ta tubudina Ebelaamo, tauna Yaubada 'ina tai, 'enega taudi wate Yaubada 'ina tomotaiyao. 'Enega 'ebe'ita gete 'ebweu yada 'ebwa'emi: 'Abo mweya wa'ita be bobo'ana, nate ni'atu wasinapuna 'aene ma'etamo sesoi bobo'ana. Nadigega wate 'abo kaiwe 'alena wa'ita bobo'ana, ni'atu wasinapuna 'aene nalinao wate bobo'adi, 17 ga taudi me Yudia nidi 'atuwa nadigega Yaubada 'ina kaiwe, manuna nalinao 'aidi 'ilasedi ga 'omi 'emiyega 'ielopa'eludiya, manuna 'omi mali kaiwe nalinao ta esi 'i'ewemi ga 'ina kaiwe 'ena 'itubwemi, 'enega 'ina kaiwe nina 'ana bwasiyega wanumanuma, nate Yaubada 'ina oboboma tuta yauna walobaloba. 18 Ta esi oboboma nina 'emiya geya'abo manuna wanuwanuwatu'e, manuna nali nigeya sawesawenaya be 'ale 'iloine, ta esi 'ale 'ilobwenena be nali 'iloinedi.

19 Manuna 'abo wanuwatu'e be wagwae, “Yaubada 'ina kaiwe nalinao ni'atu 'ilasedi ga 'abo'ama 'emega 'ilopa'eludi. 20 Nate ona'ai'aila. Ta esi wada nuwa'i'isi 'aene naliyao nidi 'ilasedi, manuna nigeya siemiemise, ta esi 'omi 'imi emisa 'enega yawasimi bobo'ana walobena. 'Enega 'ilobwenemi be Yaubada wada mataute ta geya'abo wanuwanuwatu'e, 21 'abona nai Yaubada 'ina kaiwe nali 'ai'ailinao ni'atu 'ilasedi 'ediyega 'omi 'ida elopa'eluyemi, ta wate 'omi 'ida lasa yaulemi.

22 [u]E'ita gete 'ie'iteda 'aene Yaubada 'ina oboboma be 'ina loina pa'alina ta'italobena, manuna tobe'u 'ediya loina pa'alina 'isa'udi, ta esi 'omi 'iobobomemi, ta 'abo 'ina oboboma waebesinei, 'omi wate 'ida lasa yaulemi. 23 Ta 'abo me Yudia nidi sinuwa'ebuni be siemisa lima, 'iabe Yaubada 'ida tubwelimadi, manuna Yaubada sawesawenaya be nadigega 'ida guinuwa. 24 Ta 'omi nigeya me Yudia wada nuwa'i'isi 'aene lowa 'omi mali kaiwe nalinao, ga nigeya Yaubada 'ina kaiwe nalinao 'ena wamiyami, ta esi 'ina guinuwa 'ebe nuwaowana sinabwana 'emiya 'iguinuwena, manuna 'ina kaiwe 'ena 'itubwemi, 'enega me Yudia nidi, taudi Yaubada 'ina kaiwe nali 'ai'ailinao, nadigega Yaubada sawesawenaya be 'itubwe limadi 'ina kaiwe nina 'enaya.

Me Isileli 'adi 'etoseyana

25 Gosegwao, nuwanuwagu be 'ebweu yage kwaikwaiyina me Isileli manudi yada simana apwese 'emiya be 'aene geya'abo wanuwanuwatu'e, ta esi yage gete wada mwalamwalatoni 'aene ma'etamo me Isileli ma idi debapa'ala sida miyami 'ana laba 'omi nigeya me Yudia esiesinuwami maibo'ami 'etoseyana wa'ewa, 26 [v]be 'enega me Isileli maibo'adi 'etoseyana siloba. Manuna Buki Tabu 'ena 'isimana 'igwae,

---

[u] **11:22** Ib 3:14 [v] **11:26-27** Ais 59:20-21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"To'etoseyana nina goma Sayoni 'ida apwesa be Yekobe 'ina susuyao
'idi to'umalina 'ediyega 'ida 'ewayaule. 27Be tuta nina 'abo 'idi to'umalina
ya'ewayaule, 'iabe onaupaupa bobo'ana ya'ebwa'edi."
28Ta ona'ai'aila, gete tuga me Yudia Yaubada sietalauwalena,
manuna 'ina tetela bobo'ana siguitoyasena, 'enega 'omi nigeya me
Yudia 'etoseyana walobena, ta esi wada nuwa'i'isi 'aene me Isileli nidi
Yaubada 'iobobomedi, manuna lowaenei tubudiyao Yaubada 'iesinuwedi
'aene 'ina bodao, 29'enega nigeya sawesawenaya be 'ina bubuna be 'ina
esinuwa, nai 'ina oboboma 'ediyega 'isa'ugelasa. 30Ta 'omi nigeya me
Yudia lowa Yaubada nigeya wamulimuliyena, ta gete tuga Yaubada 'ina
'atenuwa'ole'ole walobena, manuna me Isileli Yaubada siguitoyasena.
31Wate nadigega taudi ma'etamo Yaubada 'ina 'atenuwa'ole'ole sida loba,
nadigega 'omi tuta gete walobena, 32manuna tologwautoyasa maibo'ada
gete nadigega Yaubada 'ibubuna'eseda be 'aene 'ina 'atenuwa'ole'ole 'ida
e'itada.
33Yaubada 'ina loina be 'ina mwalatoi sinabwa wawasae manudi
geya'abo tagwaegwae, ta 'abo'ada nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya
be Yaubada 'ina nuwanuwa be 'ina guinuwao 'isinapudi. 34[w]Ona'ai'aila,
'ina mwalatoi sinabwa wawasae, 'enega nigeya sawesawedaya be taatao
be 'aene tae'ita 'enaya 'ebweu to yage nai manuna. 35Ta wate nigeya
sawesawedaya be 'ana lowaga tasa'u be 'aene 'edaya 'ida yotula limana.
36[x]Manuna tauna yage maibo'ana 'adi tobubu, ga tauna wate 'ina
waiwaiyega yage maibo'ana tauna manuna 'ibubudi. 'Enega Yaubada nina
tada tupu atae. Eimeni.

Ooda maibo'ana Yaubada 'ena tada tagwalena

12 1[y]Tasigwao, wada nuwa'i'isi 'aene Yaubada 'ina 'atenuwa'ole'ole
'edaya sinabwa wawasae, 'enega gete 'igu loguguya 'emiya be
'aene tuta mayawasimi wada taliyaemi Yaubada 'enaya, manuna Yaubada
nuwanuwana be oomi maibo'ana wada tagwaledi 'ina guinuwa 'enaya.
Gete tapwalolo 'ai'aila Yaubada matanaya 'abo nadigega waguinuwa'esa.
2[z]Ta geya'abo bubuna bale'u 'ediya watagwatagwalemi, ta esi
oomi maibo'ana wada tagwaledi Yaubada 'enaya, be 'enega Yaubada
'imi nuwanuwao 'ida gieauwaudi, be tauna 'ina nuwena bobo'adi, be
gwaugwausowalidi, ta palupaludi wada mwalatonidi.
3[a]'Abo'agu Yaubada 'enega 'atenuwa'ole'ole yalobena, 'enega
'ilobwenegu wate yada loguguya 'emiya be 'aene geya'abo
wanuwanuwatu'e, ta esi ma imi mwalatoi wada nuwanuwa 'ai'aila,
manuna 'ida emisa maibo'ana talobena Yaubada 'ina eguyai 'enega.

---

[w] **11:34-35** Ais 40:13; Yob 41:11 [x] **11:36** 1 Ko 8:6 [y] **12:1** Lo 6:13 [z] **12:2** Ep 4:22-24, 5:17 [a] **12:3** Ep 4:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 [b]Ta ooda 'ebweuna namo tuga, ta esi welawela'adao 'idi guinuwao
dumadumadi be dumadumadi. 5 Ta 'abo'ada wate nadigega Yesu Keliso
welawela'anao, ta 'idi guinuwa dumadumadi, ta esi maibo'ada Keliso 'ena
taeboda 'ebweuna, ta taelemalema.
6 [c]'Ebweuna 'ebweuna 'abo'ada 'ida mwalatoi be 'ida waiwai Yaubada
'i'ebwa'eda, ta wate 'aidi 'adi egueguyai dumadumana 'i'ebwa'edi.
Manuna 'abo yaita 'emiyega ma ina emisa be wate ma ina mwalatoi
guguya manuna, ni'atu 'ana lobwene 'ai'aila be nadigega 'ida guinuwa.
7 Ta 'abo yaita 'ietolema, 'ina guinuwa 'ida guinuwa tuga. Ta 'abo
yaita e'ita 'imwalamwalatoni, nadigega 'ida e'ita tuga. 8 Ta 'abo yaita
etaetapewana be gosenao tuta yauna 'igiewaiwaiyedi, nadigega 'ida
guinuwa'esa. Ta 'abo yaita tuta yauna 'i'ebwa'ebwaya daita, ma ina
'atetagwala 'ida guinuwa nadigega. Ta 'abo toanuganao paisewa
'ilobwenedi, sida paisewa tuga. Ta wate 'abo yaita 'ina 'atenuwa
'ole'oleyega gosenao 'ilemelemedi, ma ina gwausowala 'ida guinuwa.

Oboboma 'eda'eda 'ai'aila

9 [d]Wada oboboma 'ai'aila ta to'umalina wada guitoyase, ta esi bubuna
bobo'ana wada giyai. 10 Gosemiyao wada oboboma 'ai'ailedi be wada
'amayabedi, 11 [e]ta geya'abo Yaubada 'ina guinuwa 'ena waloogwautoyasa,
ta esi ma imi 'atetagwala wada guinuwa.
12 [f]Ta wanuwayai 'aene ma'etamo Yaubada 'ina lema 'iapwesa 'edaya
be manuna wada gwausowala, 'enega 'imi miyamwau 'ediya wada
sidasida Yaubada 'enaya ma imi 'alama'i'itana. 13 Ta 'abo tasimiyao mwau
'ediya 'iapwesa, 'imi gwegweyega wada lemedi, be wada bwauyedi 'imi
anuwaya. 14 [g]Ta 'abo yaisigedi siguitoyasemi geya'abo waba'eba'edi, ta esi
wada onaobobomedi.
15 Ta 'abo togwausowalao wa'itadi, ma'emiyao wada egwausowala.
Wate nadigega 'abo todedoi wa'itadi, ma'emiyao wada dedoi, 16 [h]be
'enega maibo'ami wada eoboobobomemi. Ta geya'abo wanuwanuwatu'e
nai watootoo be waetoloina, ta esi taudi nigeya 'adi esanamo wada
egosigosiyanedi. 17 [i]Ta 'abo yaisigedi sietalauwalemi, geya'abo bubuna
to'umalina 'enega wae'ie'isa 'ediya, ta esi wada e'isadi bubuna nidi
tomota maibo'adi si'awa bobo'anedi 'ediyega. 18 Ta wate wada toowaiwai
be bubuna bobo'ana 'enega miya siwalowa manuna wada e'ita tomota
maibo'adi 'ediya. 19 [j]Ta geya'abo toto'umalidi 'ediya waetoetoloina be
'aene 'idi to'umalinao wae'isadi, manuna yage getedi Yaubada tauna 'ana
toloina, manuna Buki Tabu 'ena ni'atu 'isimana, 'igwae,

---

[b] **12:4-5** 1 Ko 12:12 [c] **12:6-8** 1 Ko 12:7-10; 1 Pi 4:10-11 [d] **12:9-10** 1 Pi 1:22
[e] **12:11** Kol 3:23 [f] **12:12** 1 Te 5:16-18 [g] **12:14** Md 5:44; Lu 23:34 [h] **12:16** Lo 14:19;
Pi 2:2-3 [i] **12:17** 1 Te 5:15 [j] **12:19** 2 Loi 32:35; 2 Te 1:6-7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Tebweugu tomota 'idi to'umalina manuna yada loina".

Gete nadigega 'ida 'Inapwana 'ina ona. **20** Ta 'abo 'ami talauwalao sibobotana, masula wada 'ebwa'edi, nai 'abo tona'adi 'iyayapasa, bwasi wada 'ebwa'edi, be 'enega 'idi to'umalinao nidi 'ediyega siomayamaya be sida nuwa'ebuni.

21 'Enega geya'abo to'umalina watagwatagwale be 'emiya 'iewaiwai, ta 'omi esi wada ewaiwaisine 'imi bubuna bobo'ana 'ediyega.

Toloinao tada 'amayabedi

13 **1** [k]Maibo'ada 'ilobweneda be 'ida toloinao tada 'amayabedi, manuna 'idi 'ebe toolo nina Yaubada 'i'ebwa'edi. Manuna 'abo 'idi 'ebe toolo nina nigeya Yaubada 'enega, nigeya sawesawediya be 'edaya sietoloina. **2** 'Enega 'abo yaita toloinao nidi 'isinalidi, ni'atu nate Yaubada 'ina guinuwa 'isinalina, 'enega e'isa to'umalina 'ida loba.

3 [l]Ta toloinao nidi nigeya 'idi paisewa be 'aene tobobo'adi 'ediya sigiematauta, ta esi toto'umalidi 'ediya. 'Enega 'eguma geya nuwami be toloinao wada matautedi, 'ilobwenena wada bubuna palupaluna, be 'enega toloinao nidi sida 'awabobo'anemi. **4** Manuna taudi Yaubada 'ina toguinuwao 'iaseyedi sabi lememi. Ta 'eguma wabubuna to'umalina, 'iabe wamatauta, manuna taudi toloinao be siloinemi. Manuna ni'atu Yaubada 'idi 'ebe toolo 'i'ebwa'edi be 'aene loina sida sa'u toto'umalidi 'ediya.

5 'Enega 'ilobwenena be toloinao tada 'amayabedi, 'abo loina tamatautena, ta wate 'abo bubuna bobo'ana nuwanuwada. **6** Wate 'ilobwenena be 'ida takisi tada 'ebwa'edi, manuna taudi Yaubada 'iesinuwedi ga 'ida bobo'ana manuna sipaipaisewa. **7** [m]'Enega takisi maibo'adi 'ediya tada tagwala be 'ana to'ewao 'ediya tada takisi, ta wate toloinao nidi be 'inapwanao tada 'amayabedi, be manudi tada gwausowala.

Oboboma

8 [n]'Ami lowagao wada yotuli egumwalidi, ta 'ami lowaga eoboobobomа nigeya sawesawenaya be wayotuli egumwali, manuna 'abo gosedao taobobomedi, loinao maibo'adi ni'atu taguiguinuwedi, **9** [o]loina nidi nadigega geya'abo loelata be, geya'abo loemwawasa be, geya'abo 'ipwala be, geya'abo matagwegwe be, ta wate loinao 'aidi simiyami, ta esi loina nidi 'adi bwagila gete nadigega 'igwae,

"Gosemwao 'uda obobomedi nadigega tauyo 'amu oboboma."

---

[k] **13:1** Ta 3:1 [l] **13:3** 1 Pi 2:13-14 [m] **13:7** Md 22:21 [n] **13:8** Md 22:39-40
[o] **13:9** Sia 20:13-17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 [p]Ta 'abo loina gete 'umuliyena, Mosese 'ina loinao maibo'adi ni'atu
'uguinuwedi, manuna 'abo yaita oboboma 'atenaya 'imiyami, geya'abo
wate gosenao 'igiegie to'umaliyedi.
11 'Enega gete tugai 'ilobwene 'ai'ailimi be nadigega wada guinuwa'esa,
manuna tuta 'iabe 'igugumwala. Yesu ni'atu waemisena, 'enega geya'abo
wa'eno'eno, ta esi wada yaweyawe, manuna tuta gidalina namo 'ena be
'ada To'etoseyana nina 'iapwesama. 12 [q]Ta ona'ai'aila, ni'atu be tomwa
'iulisi, 'enega gete tuga guguyoi 'ana guinuwa tapilisine be maedana
'ana guinuwa taguinuwe. 13 [r]'Enega tada 'ita'i'isida be geya'abo bwasi
waiwaidi tanumanumadi be taekaekabaleya, be geya'abo taloeloelata,
ta wate geya'abo taegewagewana be talosalosaiya. 14 [s]Ta esi 'ilobweneda
be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina bubunega tada bubuna, be geya'abo
bubuna bale'u manuna tanuwanuwa.

Lo'aegila manuna

14 1 [t]Ta 'aina tomota 'idi emisa nenetadi, nigeya waiwaidi, 'enega
'ilobwenena be 'ediya tada tagwala be ma'edao taeboda
'ebweuna, ta geya'abo ma'edao taegewagewana. 2 Manuna 'idi nuwanuwa
nigeya palupaluna, be 'enega 'aidi tomota sigwae, “Masula maibo'ana
'ilobweneda be ta'enidi,” ta 'aidi 'idi emisa nenetadi sigwae, “Yobai
esiyona geya'abo tae'ani.”
3 'Ilobwenena be taudi yobai esiyona sie'ani geya'abo gosediyao
silo'alo'aegiledi, taudi nigeya yobai esiyona sida 'enina, be esiyo 'ana
toedidigula nidi geya'abo wate gosediyao taudi esiyo sie'ani silo'alo'aegiledi,
manuna Yaubada ni'atu 'iesinuwedi be 'aene natunao, 4 [u]ta wate tauna 'ina
toguinuwao, 'enega tauna tuga 'adi to'ita'i'ita, ta 'oyo nigeya. Manuna tauna
'ina 'ebeloina be 'i'awa bobo'anedi nai nigeya, ta wate sawesawenaya be 'ida
giewaiwaiyedi, be 'enega geya'abo neneta silobaloba.
5 'Aina tomota wate nadigega 'idi nuwanuwa, 'aene 'aina 'asiyata dimo
'asiyata sinabwadi, ta esi 'aina gosediyao 'idi nuwanuwa 'aene 'asiyata
maibo'ana leleleya tuga. 'Abo yage getedi nadigega talobadi, 'ilobweneda
be 'ebweuna 'ebweuna taudamo, 'abo to'ase tamwalatonina 'aene
bobo'ana, tada muliye, 6 manuna 'abo yaita 'asiyata 'aina 'inuwedi 'aene
'asiyata sinabwadi, nate tauna sa'i 'ina nuwanuwa be 'aene gote 'enega
Yaubada 'i'amayabe. Wate nadigega 'abo yaita masula maibo'ana 'ie'enidi,
nate tauna sa'i 'ina nuwanuwa be 'enega Yaubada 'i'amayabe, 'enega
masula nidi manudi 'ilokagutoki Yaubada 'enaya. Wate nadigega 'abo
yaita 'aina masula 'ediyega 'iedidigula, tauna sa'i wate 'ina nuwanuwa be
'enega Yaubada 'i'amayabe ma ina lokagutoki.

---

[p] **13:10** 1 Ko 13:5 [q] **13:12** Ep 6:11 [r] **13:13** Ep 5:18 [s] **13:14** Ga 5:16 [t] **14:1** Lo 15:7
[u] **14:4** Md 7:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 [v]Ga ona'ai'aila, nigeya sawesawedaya be tauda taloineda, nai wate
yawasida be 'ida mwawasa manudi taloine. 8 'Ida 'Inapwana tauna
yawasida maibo'ana be 'ida mwawasa 'adi toloina. 9 Gete 'alena 'enega
Keliso 'imwawasa ga 'itoolo limana, be 'enega 'aene tomwawasao be
'abo'ada mayawasida maibo'ada 'edaya 'ida etoloina.
10 [w]'Enega wanuwa'i'isi be geya'abo tasimiyao walo'alo'aegiledi,
manuna 'etamo maibo'ada Yaubada matanaya tatoolo be 'enega tauna
'ida loineda, 11 [x]nadigega Buki Tabu 'ina simana 'igwae,
"Ona'ai'aila, 'abo'agu miyamiya atayagu, 'enega tomota maibo'adi
mataguya sibwabwago, ta wate sida 'awa'inapwanegu."
12 [y]Manuna 'abo'ada 'ebweuna 'ebweuna tauda 'ida bubuna tada
simanedi Yaubada 'enaya.

Geya'abo gosedao tagiegie nenetadi

13 'Enega gosedao geya'abo ta'awa'awa to'umaliyedi, ta esi tauda 'ida
bubuna be 'ida guinuwao tada 'ita'i'isidi, be 'enega geya'abo 'ebweu
gosedai tagiegiebe'uye 'idi edidigula 'ediyega.
14 [z]Ta ona'ai'aila, 'ida 'Inapwana Yesu ni'atu 'igienuwa sabwalenigu ga
yamwalatonina 'aene nigeya 'ebweu masula 'eto'etobodana 'imiyami,
ta esi 'abo 'ebweu tomota 'inuwena 'aene 'aina masula 'eto'etobodadi,
'etoboda nidi tauna tuga manuna. 15 [a]Nai 'abo 'aidi gosedao sinuwanuwa
'aene esiyo yage 'eto'etobodana, be 'abo esiyo nina 'u'e'ani 'iabe tomotai
nidi sinuwanuwamwau. Ta esi 'uda nuwa'i'isi 'aene tomotai nidi manudi
Keliso 'imwawasa, 'enega geya'abo yage nina 'eto'etobodana matadiya
'u'e'ani 'abona nai 'ugienenetadi.
16 Ta 'e'ai nina 'emuya 'aene bobo'ana, ta esi mali tomota 'ediya nigeya,
be 'abo si'itayo 'u'e'ai 'iabe si'awa to'umaliyeyo. 17 Ta esi wada nuwa'i'isi
'aene Yaubada 'ina 'ebeloina nigeya masula be bwasi manudi, ta esi
bubuna bobo'ana be nuwasiwalowa be gwausowala, Yaluyaluwa Tabuna
'enega, manudi. 18 Be 'abo bubuna nidi gete 'ediyega Keliso 'ina guinuwa
taguiguinuwe, 'iabe Yaubada manuda 'igwausowala, ta wate tomota
si'awa bobo'aneda.
19 [b]'Enega 'ilobweneda be 'ida 'ebe masi nuwasiwalowa, be 'enega 'ebweuna
'ebweuna 'enaya tada elemalema. 20 Ta esi geya'abo 'ami 'e'ai 'enega Yaubada
'ina guinuwa wagiegie to'umaliye, manuna masula maibo'adi bobo'adi, ta
'abo 'aina masula 'ediyega gosedai tagiebe'uye, masula nina geya'abo wate
tae'ani. 21 [c]'Enega gete tugai 'ilobweneda be yage nidi manudi gosedao
siedidigula, esiyo nai oine, geya'abo tagitogitoodi, 'abona nai tagiebe'uyedi.

---

[v] **14:7-8** 1 Te 5:10; Pi 1:21 [w] **14:10** Gu 17:31; 2 Ko 5:10 [x] **14:11** Ais 45:23; Pi 2:10-11
[y] **14:12** 1 Pi 4:5 [z] **14:14** Gu 10:15 [a] **14:15** 1 Ko 8:11-12 [b] **14:19** Lo 12:18 [c] **14:21** 1 Ko 8:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 Ni'atu 'imi guinuwao waemisedi 'aene bobo'adi Yaubada matanaya,
ta esi 'abo geya'abo gosemiyao wagiegie be'uyedi nate 'ebe gwausowala
sinabwana 'emiya. 23 Ta wate 'abo ma ida enuwanaluwa masula nidi
ta'a'ani, nate ni'atu taloegesi Yaubada matanaya, manuna nigeya
taemiemisa. Ga ni'atu tamwalamwalatoni 'aene 'abo to'ase taguinuwe, ta
nigeya ma ida emisa, nate loegesi.

Taudi 'idi emisa nenetadi tada lemedi

15 1 Yaisigedi 'abo'ada 'ida emisa waiwaina, 'ilobweneda be gosedao
taudi 'idi emisa nenetadi tada lemedi, ta geya'abo taudamo
manuda tanuwanuwa. 2 [d]'Enega 'ebweuna 'ebweuna 'ilobweneda be
gosedao tada lemedi be 'enega 'idi emisa 'ida sinabwa. 3 [e]Manuna Keliso
wate nadigega nigeya taunamo manuna 'inuwanuwa, ta esi 'ana mwau
nidi ni'atu Buki Tabu 'ena 'isimanena, 'igwae,

"Tomotai nidi taudi si'awa'awa to'umaliyemuya, 'abo'agu wate 'eguya
ona nidi si'inanedi."

4 [f]Ta wate 'aina 'ebe'itao yaudi Buki Tabu 'ena simiyami Yaubada 'ina
lemao manudi, ta 'abo 'ebe'ita nidi taemisedi, tada e'alama'i'itana ma ida
nuwayaina be 'aene ma'etamo 'etoseyana tada loba.

5 'Enega tanuwa'i'isi 'aene Yaubada tauna 'alama'i'ita be giepa'ala
'alena, 'enega tauna sawesawenaya be 'igiepa'alida be tada nuwanuwa
'ebweuna, nadigega Yesu Keliso 'ina nuwanuwa, 6 be 'enega maibo'ada
nuwanuwa 'ebweuna 'enega Yaubada tada tupu, tauna 'ida Yaubada, ta
wate 'ida 'Inapwana Yesu Keliso tamana.

Tetela bobo'ana gete 'omi nigeya me Yudia 'emiya

7 'Enega gosemiyao 'ebweuna 'ebweuna wada bwauyedi 'imi
egosigosiyanao 'ediya, nadigega Yesu Keliso 'abo'ada 'iegosigosiyaneda,
be 'imi egosigosiyana bobo'ana 'enega Yaubada 'ana tupu 'ida sinabwa.

8 [g]Ta wada nuwa'i'isi 'aene Keliso wate me Yudia 'ediya 'ietoguinuwa,
be 'enega Yaubada 'ina onaupaupa nina gimi 'inapwanao 'ediya 'ana
'ai'aila 'ida apwesa, 9 [h]ta wate 'aene taudi nigeya me Yudia sena yauyaudi
'ediya simiyami, Yaubada sida tupu 'ina 'atenuwa'ole'ole 'ediya manuna.
Manuna 'ebweu 'etoladi Buki Tabu 'ena 'igwae,

"Gete 'alena 'enega sena yauyaudi ma'egwao 'ada tupuyo, ta wate 'amu
esana manuna 'ada wali tuputupu 'emuya."

10 [i]Ta wate 'igwae,

"Sena maibo'ana 'ediya wamiyamiya, Yaubada 'ina tomotaiyao
ma'emiyao wada egwausowala."

---

[d] **15:2** Lo 14:19; 1 Ko 10:24 [e] **15:3** Sam 69:9 [f] **15:4** 1 Ko 10:11; 2 Ti 3:16-17
[g] **15:8-9** Gu 3:25-26 [h] **15:9** Sam 18:49 [i] **15:10** 2 Loi 32:43

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 [j]Ta wate 'igwae,
"'Omi nigeya me Yudia, 'Inapwana nina wada tupu, ta wate maibo'ami wada 'awabobo'ane."
12 [k]Wate nadigega Aisea 'ina buki 'ena 'igwae,
"'Iabe Desi 'ina boda 'enega 'ebweu tai 'imama be sena maibo'ana 'ediya 'ietoloina, be taudi nigeya me Yudia sida emise 'aene tauna 'ida 'etoseyedi."
13 [l]Ta ona'ai'aila, Yaubada namo ma 'ana emisa, manuna taunamo 'enega lema bobo'adi talobalobadi, 'enega nuwanuwagu be ma imi gwausowala wada emisa 'aene 'imi miya sida bobo'ana, ta wate Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega 'imi emisao nidi 'ida giesinabwa 'ai'ailidi.

Paulo 'ina loguguya manuna

14 Gosegwao, ni'atu yamwalatoi 'ai'ailimi 'aene 'omi tomota bobo'ami ta sinasinapumi, 'enega sawesawemiya be 'ebweuna 'ebweuna 'enaya wada e'ita. 15 [m]Ta ma igu 'atepatu 'imi leta gete ya'etoladinawa be 'enega 'aina yage wada nuwa'i'isidi, manuna 'igu paisewa gete Yaubada 'i'ebwa'egu, 16 be 'aene Yesu Keliso manuna yada etosimana 'omi nigeya me Yudia 'emiya. 'Igu paisewa gete 'ena 'atuwa nadigega taliya yaguiguinuwe be 'enega Yesu tetelina wada nono, be muliyega yada 'ebwayaemi Yaubada 'enaya, manuna Yaluyaluwa Tabuna ni'atu 'igie'esasemi ga Yaubada manumi 'igwausowala sinabwana.
17 Ona'ai'aila, ma igu gwausowala Yaubada 'ina guinuwa yaguiguinuwe, manuna Yesu Keliso ma'iyagu 'apaipaisewa.
18 [n]'Enega 'abo'agu namo 'igu paisewa manudi gete tuga yasimasimanedi 'emiya, ta nigeya wate mali tomota 'idi paisewa manudi. Ta yasimana palupalu 'emiya 'igu loguguyao sena apwesaya 'ediya sinonodi, ga simuliyedi, manuna Yesu Keliso 'ina waiwai 'eguya 'imiyami, 19 ta wate 'igu guinuwao waiwaidi ta 'ebe nuwaowana si'itedi, manuna Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega Keliso tetelina yaguguya sakowasiyena Yelusalemega ga 'ana laba yamai Ililikami 'enaya.
20 [o]Manuna nuwanuwagu be sena auwaudi namo 'ediya yada gimi loguguya, taudi sena nidi nigeya Keliso tetelina sinoono, manuna geya nuwagu be mali tologuguyao 'idi guinuwa yaloeposeyane. 21 [p]Manuna Buki Tabu 'ina simana 'igwae,
"Yaisigedi taudi To'etoseyana nina tetelina nigeya sida nonona, 'iabe sinono, be tauna manuna sida nuwasabwalena."

---

[j] **15:11** Sam 117:1 [k] **15:12** Ais 11:10 [l] **15:13** Lo 14:17 [m] **15:15-16** Lo 1:5 [n] **15:18-19** 2 Ko 3:5; Gu 19:11-12 [o] **15:20** 2 Ko 10:15-16 [p] **15:21** Ais 52:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paulo nuwanuwana me Loma 'ida ayausidi

22-23 [q]Gete 'alena 'enega nigeya yada ayausimi. Ta ona'ai'aila,
yakwala yau wawasae 'ediya nuwanuwagu be yayausimi, ta sa'i nigeya
sawesaweguya. Ta ni'atu gete 'igu paisewao nidi ni'atu yalosalonidi,
24 'enega nai gete tuga yada gimiyausimi, be tupwana ma'emiya tada
egwausowala, be muliyega waegelugu be yatatauya Sipeini.
25 Ta esi muliyega be yawawa 'emiya, nuwanuwagu be nugana
yatatauya Yelusalema be toekalesiyao 'adi lema, nate me Esia 'idi
'ebwayadaita, yada 'ebwa'edi.
26 [r]Manuna me Masidonia be me Gilisi nidi nuwanuwadi be 'idi
'ebwayadaita nina yada 'ebwaya toekalesiyao gomagomabesodi
Yelusalema 'enaya 'ediya, 27 manuna taudimo gete nadigega 'idi
nuwanuwa. Ona'ai'aila, 'ilobwenena be me Yelusalema 'adi lema sida loba
me Esia 'ediyega, manuna nugana me Yelusalema 'ediyega Keliso tetelina
me Esia nidi sinonona, yaluyaluwadi 'adi lema manuna, 'enega taudi sa'i
bale'u gwegwenao si'ebwa'ebwaya me Yelusalema 'ediya.
28 'Enega gete namo 'igu paisewa nina yada losaloni, nate 'ebwayadaita
nina gete me Yelusalema yada 'ebwa'edi, be muliyega yawawa 'emiya
be yayausimi, be 'enega 'emiyega yada gelu limana be yatatauya
Sipeini 'ena. 29 [s]Ta yanuwayaina 'aene 'igu ayausa 'emiya bobo'ana,
manuna Keliso 'ina oboboma sinabwana 'eguya 'imiyami, 'enega 'iabe
taegwausowala leleleya.
30 [t]Gosegwao, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana esanega ta Yaluyaluwa
Tabuna 'ina obobomega, 'emiya yasidasida waiwai be 'omi ma'egwao
Yaubada 'ena tada sidasida, 31 taudi Yesu 'ana toguitoyasao Yudia 'enaya
manudi, be 'enega geya'abo sigiegie to'umaliyegu, be wate toekalesiyao
nidi gomagomabesodi Yelusalema 'enaya manudi, be 'aene 'ebwayadaita
getei yatautauye manuna sida gwausowala, ta geya'abo sida guiguitoyase,
32 be 'enega 'abo Yaubada 'ina nuwena gete nadigega, 'iabe ma igu
gwausowala yawawa 'emiya, be nada tupwana 'emiya yaeyawai'ata.
33 Yaubada ma'emi, tauna nuwasiwalowa 'alena. Eimeni.

Paulo 'ina ona oboboma

16 1 Yada emataluwemi nuudai Pibe manuna, tauna 'asa Kenikilia
'idi ekalesiya 'enaya 'ilemelemedi, 2 ta tuta nina 'abo 'iwawai
'emiya, nuwanuwagu be 'imi anuwaya wada bwauye, 'Inapwana 'ana
esanega, manuna 'eda'eda gete nadigega Yaubada 'ina tomotaiyao
'ilobwenedi, be Pibe nina wada leme 'abo 'aina yage 'ediyega 'ikukupa,

---

[q] **15:22-24** Gu 19:21 [r] **15:26** 2 Ko 8:1-2, 9:2 [s] **15:29** Lo 1:11 [t] **15:30-31** Kol 4:3; 2 Te 3:1-2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

manuna tauna wate nadigega toekalesiyao yaudi 'iobobomedi, ta wate 'abo'agu nadigega 'ilemegu.

3 [u]Ta wate 'igu oboboma Pilisila be Akuila 'ediya wada simane, taudi lowa ma'egwao Yesu Keliso manuna 'aetoguinuwa, 4 ta wate yawasidi sitagwalena manugu tuta 'ebe esilae 'ediya. 'Enega manudi yalokagutoki sinabwana, ta nigeya 'aene taugumo 'igu lokagutoki, ta wate toekalesiyao sena apwesao 'ediyega.

5 [v]Ta wate 'igu oboboma wada simane taudi toekalesiyao nidi sidelideli egogona Akuila nina 'ina anuwaya 'ediya.

Ta 'igu oboboma wate wasimane gosiyagu Epinito 'enaya, tauna Yesu Keliso 'ana togimi emisa Esia 'ina 'ebe loinao 'enega.

6 Ta wate 'igu oboboma Meli 'enaya, tauna 'ietapewa sinabwana manumi.

7 'Igu oboboma wate gosegwao Anidaloniko be Dunia 'ediya, taudi me Yudia lowa ma'egwao deliya 'amiyami, siteluwa nidi ma 'adi 'amayaba Yesu 'ana tosimanao 'ediyega, manuna taudi togimi ekalesiya, ta muliyega 'abo'agu.

8 Ta wate 'igu oboboma gosiya 'ai'ailigu Amipilia 'enaya, tauna 'ida 'Inapwana 'ana toemisa 'ebweu.

9 Ta wate 'igu oboboma Ulibano 'enaya, tauna ma'eda Keliso manuna tapaipaisewa. Ta wate 'igu oboboma gosiyagu Sitakisi 'enaya.

10 Ta wate 'igu oboboma Apeli 'enaya, tauna Keliso 'ana toemisa 'ai'aila. Ta Alisitobulo ma ina bu'unao 'igu oboboma wate 'ediya,

11 be wate Elodiani tauna goma Yudia, ta wate 'Inapwana 'ina bodao taudi Nakiso 'ina anuwaya simiyami.

12 'Igu oboboma wate Yesu 'ina toguinuwao taudi Talipina be Taliposa 'ediya. Ta wate gosiyagu Pelisi 'enaya, tauna 'ida 'Inapwana manuna 'ietapewa sinabwana.

13 [w]Ta wate Lupuso 'enaya, tauna toguinuwa bobo'ana 'Inapwana manuna, be sinana wate 'enaya, tauna 'iobobomegu 'atuwa 'abo'agu natu'ai'ailina.

14 'Igu oboboma wate Asinikilito be Pilegoni be Elimi be Pataloba be Elimasi, be toekalesiyao nidi ma'ediyao wate 'ediya.

15 'Igu oboboma wate Pilologo be Dulia 'ediya, ta wate tai nina Neliusa ma nuuna 'ediya, be Olimipasi, be Yaubada 'ina tomotaiyao boda nidi ma'ediyao 'ediya. 16 [x]'Enega 'ebweuna 'ebweuna gosemiyao egosigosiyana 'ai'ailega wada enimalotuna.

Ta wate toekalesiyao maibo'adi sena yauyauna 'ediyega, 'idi oboboma 'omi toekalesiyao Loma 'enaya 'emiya.

---

[u] **16:3-4** Gu 18:2, 26 [v] **16:5** 1 Ko 16:19 [w] **16:13** Mk 15:21 [x] **16:16** 1 Ko 16:20; 1 Pi 5:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paulo 'ina emataluwa 'ana 'ebe losalowa

17 [y]Tasigwao, gete 'igu sida waiwai 'emiya be 'aene wada 'ita'ita'i'isimi
taudi toweyalao 'ediyega, manuna e'ita nina lowa wa'ewenaya taudi
geya nuwadi, 'enega si'awa'awa to'umaliyena, ta wate tomota 'idi emisa
sigiegie nenetadi. 18 [z]'Abo yaisigedi taudi 'idi guinuwa gete nadigega,
taudi nigeya 'ida 'Inapwana Keliso manuna sida guinuwa, ta esi taudimo
'idi nuwanuwao tuga siguiguinuwedi, manuna 'idi ona dibidibi 'ediyega
tomota taudi nigeya pa'alidi sikabokaboedi, ta silisilisi iledi.
19 [a]Ta 'omi ni'atu tomota maibo'adi simwalatonimi 'aene tetela
bobo'ana 'ana toematamatanao, 'enega manumi yagwausowala
sinabwana. Ta wate nuwanuwagu be bubuna bobo'adi maibo'adi wada
mwalatoi 'ai'ailidi, ta bubuna to'umalidi waguitoyasedi.
20 Ona'ai'aila, Yaubada tauna nuwasiwalowa 'alena, be sawesawenaya
Seitani 'ida 'ausepale maniniye 'emiyega. 'Enega 'ida 'Inapwana Yesu
Keliso 'ina oboboma 'emiya 'ida miyami.
21 [b]Gete Timoti ma'iyagu 'ima oboboma 'iweewa, Timoti tauna
ma'iyagu 'apaipaisewa, ta wate 'aidi gosemao me Yudia 'ediyega, taudi
Lukio be Yesoni be Sosipateli.
22 'Abo'agu Telitiyasi leta gete ya'etoladina Paulo manuna, 'igu
oboboma 'emiya 'ida 'Inapwana 'ana esanega. 23 [c]Ta wate tai nina 'ina
anuwaya 'amiyami, 'ana esana Geyo, 'ina oboboma 'emiya, anuwa
getei toekalesiyao 'idi 'ebe deliegogona. Ta wate Elasito, tauna 'asa gete
sinabwana 'ana mani 'ana to'ita'i'ita, be tasidai Kwatasi, site luwa nidi 'idi
oboboma 'emiya. 24 (-)
25 [d]'Enega gete tuga Yaubada tada tupuna, manuna tauna
sawesawenaya be 'igiepa'alimi, 'abo'agu 'igu loguguya 'enega, nate Yesu
Keliso tetelina 'enega. Tetela gete gimi tutaya kwaikwaiyina, 26 ta esi
gete tuga ni'atu 'igieapwesena 'edaya palopitao 'idi 'etoladiyao 'ediyega,
ta wate Yaubada miyamiya atayana 'iloina be 'aene sena maibo'ana
tomotediyao tetela gete sida mwalatoni, be 'enega sida emisa be sida
muliye.

27 [e]Yaubada tauna tebweuna Tosinasinapu 'ai'aila, 'enega Yesu Keliso
'ana esanega tada tupuna, tuta maibo'ana 'ediya. Eimeni.

'Abo'agu Paulo.

---

[y] **16:17** Ta 3:9-10 [z] **16:18** Pi 3:19; 2 Pi 2:3 [a] **16:19** Lo 1:8 [b] **16:21** Gu 16:1-2 [c] **16:23** 1 Ko 1:14 [d] **16:25-26** Kol 1:25-26 [e] **16:27** 1 Ti 1:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME KOLINITA 'IDI LETA 'EBWEUNA

PAULO 'I'ETOLADINA

Paulo 'ina gimi sakowasi Kolinita 'ena tomota yaudi Yesu siemisena, ga 'ipilisinedi ta 'isakowasi 'aina sena 'ediya, 'enega bubuna to'umalidi siapwesa me Kolinita 'idi ekalesiya solanaya. Muliyega Paulo tetelidi 'inonona ga 'idi leta gete 'i'etoladina be 'aene 'igiepaepaludi. 'Idi to'umalinao getedi: siweyalidi mali boda be mali boda 'ediya, ta 'ebweu tai loelata to'umalina 'iguinuwena, ta sietaetala taudimo, toloina nina matanaya tauna nigeya Yesu 'ana toemisa, ta 'aina tomota 'idi gimi yaubadao 'adi masula si'e'ai, ta wate Yesu 'ana tosimanao nigeya si'ita'i'ita 'ai'ailidi, ta 'Inapwana 'ina 'e'ai tabu nigeya si'ama'amayabe.

Paulo wate 'ili'amina Yaluyaluwa Tabuna 'ina eguyai toekalesiyao 'ediya, taudi 'ediyega sionaona mali 'enanega, be 'aidi yage siguinuwedi Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega. Leta 'ana 'ebe losalowa 'ena Paulo 'ili'amina toololimana be 'ebwayadaita manudi.

Lokagutoki

1 1-2 [a]'Abo'agu Yaubada 'iesinuwegu be 'aene Yesu Keliso tetelina 'ana tosimana, 'omi me Kolinita toekalesiyao 'imi leta gete tasidai Sositeni 'ilemegu ga ya'etoladinawa, manuna 'omi ni'atu Yesu Keliso 'igie'esasemi ga 'ina boda esiesinuwadi 'ediya waluguma ga wamiyami, taudi wate Yesu Keliso 'ana esanega ma'emiyao wa'awa'awanoi, taudi sena maibo'ana 'ediyega ma'edao 'ida 'Inapwana 'ebweuna tuga, tauna Keliso. 3 Ta 'ida 'Inapwana nina Yesu Keliso be Tamada Yaubada 'idi 'atenuwa'ole'ole 'emiya 'enega wada miya gwausowala.

4-5 [b]Ona'ai'aila, Yaubada 'i'atenuwa 'ole'oleyemi ga yage yauna bobo'adi 'i'ebwa'emi, nadigega 'imi ona bobo'adi be 'imi mwalatoi bobo'adi Yesu Keliso 'enega. 'Enega tuta yauyauna manumi yalokagutoki Yaubada 'enaya. 6 Ta wate yalokalokagutokiyena manuna Keliso nina

---

[a] **1:1-2** 1 Ko 6:11 [b] **1:4** Kol 1:3-4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wa'awa'ai'ailena ga tetelina waemisena, 7ta wate Yaubada 'ina 'ebwaya
bobo'adi maibo'adi 'emiya simiyami, tuta gete wayamwayamwa 'ida
'Inapwana Yesu Keliso 'ina apwesa limanama manuna. 8 [c]Manuna tauna
'igiegie pa'alimi be 'ana laba 'asiyata nina 'iila limanama.
9 [d]Ona'ai'aila Yaubada ma 'ana emisa sinabwana, manuna 'ibwauyemi
ga natuna, tauna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso, ma'emi waegosigosiyana.

Geya'abo weyala siapweapwesa toekalesiyao 'ediya

10 [e]Tasigwao, gete 'igu loguguya 'emiya 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana
esanega be 'aene wanuwanuwa leleleya be waona leleleya, ta esi geya'abo
waegewagewana nai waweyaweyalimi. 11 [f]Manuna 'aidi Kiloe 'ina bodao
ni'atu sieonegu 'imi egewagewana manudi. 12 Manuna 'aimi wagwae,
"'Abo'ama Paulo 'ina boda," ta 'aimi wagwae, "'Abo'ama Apolosa 'ina
boda," ta 'aimi wagwae, "'Abo'ama Pita 'ina boda," ta 'aimi wagwae,
"'Abo'ama Keliso 'ina boda."
13 Geya'abo Keliso 'enega taweyaweyalida, manuna taunamo
manumi sigiekelosena ga 'ana esanega wabapitaiso, ta nigeya 'agu
esanega. 14 [g]'Igu lokagutoki Yaubada 'enaya gete, manuna nigeya yaumi
yagiegie bapitaisoemi. Nate namo Kilisipo be Geyo. 15 'Enega geya'abo
waonaona be wagwaegwae, "'Abo'ama Paulo 'ina boda, manuna
Paulo 'igiebapitaisoema." 16 [h]Ona'ai'aila, taudi wate Sitipana 'ina susu
yagiebapitaisoedi. Nai taudi namo. 17 [i]Manuna 'igu guinuwa Keliso
'i'ebwa'egu tetela bobo'ana 'ana loguguya namo manuna, ta nigeya
giebapitaiso. Ta wate loguguya nina nigeya 'igu sinasinapuyega, 'abona
nai Keliso 'ina mwawasa kelose 'enaya tetelina yagienenetei.

Keliso 'ina mwawasa kelose 'enaya

18 [j]Ona'ai'aila, kelose tetelina taudi yaluyaluwadi mwawamwawasidi
si'awa kabokaboei, ta esi 'abo'ada taemisena 'aene Yaubada 'ina waiwai
tetela nina 'ena 'imiyami, ga 'enega 'i'etoseyeda. 19 [k]Gete manuna Buki
Tabu 'ena 'isimana, 'igwae,
"Taudi tomwalatoiyao be tosinasinapuyao 'idi nuwanuwa yaguitoyasedi
be yaloesawalidi."
20 'Enega mwa'adega taudi tosinasinapuyao? nai taudi toe'itao? nai
taudi tologuguyao gete tuga bale'uya simiyami? Ona'ai'aila, ni'atu
Yaubada 'idi sinasinapuyao 'i'awa yage besobesoedi. 21 Manuna
sinasinapu bale'u geya'abo sa'i 'enega Yaubada tamwalamwalatoni.
Ta esi Yaubada 'ina nuwanuwa, ta 'ina tetela 'ana loguguya namo
'enega, 'ana toemisao 'abo'ada 'i'etoseyeda. Tetela nina me bale'u sieyage

---

[c] **1:8** Pi 1:6; 1 Te 3:13 [d] **1:9** 1 Yo 1:3 [e] **1:10** Pi 2:2 [f] **1:11-12** Gu 18:24-28, 19:1-2
[g] **1:14** Gu 18:8 [h] **1:16** 1 Ko 16:15 [i] **1:17** 1 Ko 2:1-2, 5 [j] **1:18** Lo 1:16 [k] **1:19** Ais 29:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

besobesoena, **22** [l]manuna me Yudia nuwanuwadi 'ebweu we'iwe'iyaya sida 'ita, ta taudi nigeya me Yudia sinasinapu si'ebe'ebesa, **23** ta 'abo'ada esiya tetela nina talogulоguguyae, Keliso 'ina mwawasa kelose 'enaya namo manuna, ga 'enega me Yudia siguitoyasena, ta wate mali bodao tetela nina si'awa yage besobesoena. **24** Ta esi 'abo'ada Yaubada 'ana toemisao 'iesinuweda, boda Yudia be mali boda 'ediyega, ga Keliso 'enega Yaubada 'ina waiwai ta 'ina sinasinapu 'i'ebwa'eda. **25** Manuna to'ase Yaubada 'ina guinuwa nenetana nai gidalina, tomota 'abo'ada 'ida waiwai sinabwadi 'iewaiwai sinedi.

26 [m]Ta tasigwao wanuwa'i'isi 'aene taudi Yaubada 'iesinuwedi 'emiyega yaudi nigeya bale'u 'ana tomwalatoiyao, nai 'ana toewaiwaiyao, nai 'ana 'inapwanao, **27** ta esiya yaudi uwauwadi 'iesinuwedi, ga uwauwadi nidi bale'u 'ana tosinasinapuyao sigie omayamayaedi, ta wate bale'u 'ana tonenetao Yaubada 'iesinuwediya, ga taudi wate toewaiwaiyao siewaiwai sinedi. **28** [n]Ta wate me bale'u Yaubada 'ina guinuwao si'awa yage besobesoedi, ta sa'i Yaubada 'ina guinuwao 'ediyega 'idi yage maibo'ana 'i'ausepaledi. **29** 'Enega nigeya 'ebweu wate tomota sawesawenaya be 'ionalaga Yaubada matanaya. **30** [o]Manuna Yaubada tauna 'ina guinuwega Yesu Keliso ma'eda tae'ebweu, 'enega Yaubada 'ina sinasinapu Yesu nina 'isa'u balenaya 'edaya, manuna Yesu tauna 'italiyaena manuda, ga 'enega 'igie'esaseda, ta 'igiepaepaluyeda.

31 [p]Buki Tabu 'ina simana yage gete manuna 'igwae,

"'Abo yaita nuwanuwana be 'ilotuputupu, 'ida 'Inapwana namo 'ida tupu."

Paulo 'ina loguguya

2 **1** [q]Tasigwao, wanuwa'i'isi tuta nina lowa Yaubada tetelina yame'ena ga yasimanena 'emiya, nigeya 'aene 'abo'agu tosinasinapu sinabwana, **2** ta esi nuwanuwagu be Yesu Keliso namo manuna yada loguguya 'emiya, tauna siloemwawasina kelose 'enaya. **3** 'Enega 'igu apwesa 'emiya 'atuwa toneneta, ta ma igu dedela be ma igu 'atesa'ala, **4** [r]ta wate 'igu loguguya 'emiya nigeya ona waiwaidi nai mwalatoi 'ediyega, ta esi Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega. **5** 'Enega 'igu loguguya nina wanonona ga waemisena 'aene nigeya tomota 'idi mwalatoi 'enega, ta esi Yaubada 'ina waiwaiyega.

Mwalatoi 'ai'aila

6 Mwalatoi 'ai'aila Yaubada 'enega yasimasimana toemisa pa'alidi 'ediya, ta sa'i bale'u gete 'ana mwalatoi nai toloinao gete tuga 'idi

---

[l] **1:22** Md 12:38; Gu 17:18 [m] **1:26** Md 11:25 [n] **1:28** Ye 2:5 [o] **1:30** Lo 3:22; Ep 1:7
[p] **1:31** Yel 9:24; 2 Ko 10:17 [q] **2:1** 1 Ko 1:17 [r] **2:4** 1 Te 1:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mwalatoi sawasawalidi tuga, 7[s]ta esi mwalatoi nina Yaubada 'enega lowa
kwaikwaiyina, ta gete tuga ni'atu 'igie apwesenama. Manuna muliyega
be bale'u 'imweluluina, nugana nuwanuwana be 'ida 'ebe gwausowala
nina 'ida 'ebwa'eda. 8[t]Ta bale'u gete 'ana toloinao mwalatoi nina nigeya
simwalamwalatoni, ta 'eguma nai sida gimi mwalatonina, geya'abo sa'i
'ida 'Inapwana galewega sida loeloemwawasi kelose 'enaya.

9[u]Ta esi 'ida gwausowala nina manuna Buki Tabu 'ina simana 'igwae,

"Geya'abo tagwaegwae Yaubada 'ana toobobomao 'adi lema bobo'ana
manudi 'igibubuna,

manuna gete tuga nigeya 'ebweu wate tomota 'i'ita'ita, nai 'inonono, be
'ida nuwa sabwalena lema nina bobo'ana wawasae."

10 Ta esi Yaluyaluwa Tabuna 'enega Yaubada mwalatoi nina ni'atu
'igieapwesena 'edaya, manuna Yaubada Yaluyaluwana yage maibo'ana
'imwalamwalatonidi, 'enega Yaubada 'ina nuwanuwa kwaikwaiyidi
wate 'imwalatonidi. 11 Tada nuwa'i'isi 'abo'ada tomota, manuna 'abo
yaita tai ma ina nuwanuwa kwaikwaiyina, tai nina tauna yaluyaluwana
'imwalamwalatoni. Nadigega wate Yaubada Yaluyaluwana taunamo
'ina nuwanuwa 'imwalamwalatoni. 12[v]Yaubada yaluyaluwana nigeya
me bale'u yaluyaluwadi nadigega, ta esi Yaubada yaluyaluwana nina
'i'ebwa'eda, 'enega tanuwanuwa sabwalena 'ina obobomao 'edaya
manudi.

13 'Enega 'ida ona nai 'ida e'ita nigeya me bale'u 'idi mwalatoi 'enega,
ta esi Yaubada yaluyaluwanega, 'enega yaisigedi taudi yaluyaluwa
nina 'ediya 'imiyami, sawesawediya be ona nidi sinonodi, ta wate
simwalatonidi. 14[w]Ta esi 'abo nigeya, geya'abo sa'i simwalamwalatoni,
manuna 'ediya 'aene yage kabakabaleya tuga. 'Enega nigeya
sawesawediya be yage nidi simwalamwalatonidi, manuna Yaubada
yaluyaluwana geya'abo 'igiegienuwa sabwalenidi. 15 Ta esi 'abo'ada yage
maibo'adi tamwalamwalatonidi, to'ase bobo'ana ta to'ase to'umalina,
'enega nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be 'i'awa to'umaliyeda.

16[x]Ona'ai'aila, nigeya 'ebweu yaita Yaubada 'ina nuwanuwa
'imwalamwalatoni be 'aene 'ida e'itena, ta 'abo'ada esiya Keliso 'ina
nuwanuwa 'enega tanuwanuwa.

Yaubada 'ina topaisewao

3 1[y]Ta tasigwao, nigeya kapekapeyana be mwalatoi 'ai'aila yasimana
'emiya, manuna yaluyaluwami nigeya simatumatuwa, ta 'imi
nuwanuwa ma'etamo tuga me bale'u 'idi nuwanuwa nadigega. Manuna
'omi wae'ale tuga Keliso 'ana emisa 'enaya, 'atuwa gogama gidalidi

---

[s] **2:7** Kol 1:26 [t] **2:8** Lu 23:34; Gu 13:27 [u] **2:9** Ais 64:4 [v] **2:12** Yo 16:13
[w] **2:14** 1 Ko 1:18 [x] **2:16** Ais 40:13 [y] **3:1-2** Ib 5:12-13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nadigega. 2 'Enega nigeya sawesawemiya be masula ya'ebwa'emi, ta
susu namo 'enega yae'enimi, manuna lowaenei ga batuwa nigeya
sawesawemiya masula wa'a'ani. 3 Ona'ai'aila, 'imi bubuna ma'etamo tuga
me bale'u nadigega, manuna 'etamo waegewagewana be wae'ipi'ipi tuga,
4 ta 'aimi wagwae, "'Abo'ama Paulo 'ina boda." Ta 'aimi wate wagwae,
"'Abo'ama Apolosa 'ina boda." 'Imi ona getedi 'atuwa me bale'u 'idi ona.

5 Mwa'adega ga 'abo'agu be Apolosa manuma waegewagewana?
'Abo'ama topaisewa tuga 'Inapwana manuna. 'Inapwana nina 'ima
paisewa 'i'ebwa'emaya dumadumadi be dumadumadi 'aguinuwedi, ga
'enega 'omi Keliso waemisena. 6 [z]'Abo'agu 'igu paisewa toasowa tuga,
ta Apolosa to'ita'i'ita, ta Yaubada sa'i tauna 'ina waiwaiyega masula
'isusaila. 7 'Enega Yaubada taunamo tada tupu, ta 'abo'ama geya'abo.
Manuna 'abo'ama toasowa be to'ita'i'ita. 8 'Enega ma'etamo 'ebweuna
'ebweuna 'ama maisa 'ada loba, nadigega 'ima etapewa 'ana sinabwa.
9 [a]Gete tuga Yaubada ma'ema 'ina bagulaya 'apaipaisewa, ta 'ina bagula
nina nate 'omi tomotai, ta wate 'omi Yaubada 'ina anuwa.

10 Manuna Yaubada nina 'i'atenuwa 'ole'oleyegu, ga 'iesinuwegu
'aene 'ina to'abi anuwa, 'enega 'ola yasa'u 'ai'ailidi be 'enega 'aidi wate
topaisewao 'ola nidi 'ediya sida 'abi, ta 'ilobwenedi be sida 'abi 'ai'aila.

11 [b]'Ida 'ola nina 'imiyami, tauna Yesu Keliso, 'enega nigeya
sawesawenaya be mali 'ola tada etoolo, 12 ta esi 'ola nina etaninaya 'ida
mwadale tasa'udi. 'Aina tomota 'idi mwadale bobo'adi sime'eme'edi,
nadigega gewana nai sagumo nai kasikasi, ta 'aidi 'idi mwadale nenetadi
sime'eme'edi, nadigega keipoki nai malakwa nai mulumulu. 13 [c]'Enega
ma'etamo bwa'omatana 'ana 'asiyata 'enaya, 'ida 'Inapwana 'idi anuwao
nidi 'idadadi be 'ida toodi, nai bobo'adi nai to'umalidi.

14 Be 'enega taudi si'abi bobo'ana 'adi pali sida 'ewa, 15 ta taudi 'idi
'abi to'umalina 'idi anuwa nidi 'igabu yauledi, ta tomota daisidimo
'i'etoseyedi, ta geya'abo sa'i 'ebweu wate 'idi gwegwe 'itupwatupwa.

16 [d]'Enega wada nuwa'i'isi 'aene 'abo'ada Yaubada 'ina Anuwa
Tabu, manuna Yaubada Yaluyaluwana 'edaya 'imiyami. 17 'Enega
'abo yaisigedi Yaubada 'ina anuwa nina sigieto'umaliye, Yaubada
wate 'ida gieto'umaliyedi, manuna 'ina anuwa 'esa'esasena ta taudi
sigieto'umaliyena, ta 'ina anuwa nina 'abo'ada.

18 Geya'abo yaita 'oyo tauyo 'ukaboeyo 'aene 'oyo 'ebweu tosinasinapu,
manuna 'abo bale'u gete 'ana sinasinapu namo 'umwalamwalatoni,
'ilobweneyo be mwalatoi nina 'uguitoyase, be 'enega mwalatoi 'ai'aila Yaubada
'enega 'uloba. 19 [e]Manuna sinasinapu gete bale'u 'enega 'atuwa euwauwa
Yaubada matanaya. Manuna Buki Tabu 'ena 'ina simana gete nadigega 'igwae,

---

[z] **3:6** Gu 18:4, 11, 27-28 [a] **3:9** Ep 2:20 [b] **3:11** 1 Pi 2:6 [c] **3:13-14** 1 Ko 4:5
[d] **3:16** 1 Ko 6:19 [e] **3:19** Yob 5:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Yaubada tosinasinapuyao 'i'onedi, be siesilae taudi 'idi gomanega."
20[f]Ta wate 'igwae,
"'Inapwana nina tosinasinapuyao 'imwalamwalatonidi 'aene sinuwanuwa besobeso."
21 'Enega geya'abo waonaona gagasa 'imi toanuganao nidi bale'uya manudi, manuna Keliso yage maibo'adi ni'atu 'i'ebwa'emi, 22 nadigega 'abo'agu be Apolosa ta Pita watei, 'isa'uma 'ami tolemao, ta bale'u wate maibo'ana 'i'ebwa'emi, ta wate yawasimi be 'imi mwawasa, ta wate yage maibo'ana tuta gete 'enaya ta tuta simeema 'ediya 'i'ebwa'emi, 23 manuna 'omi Keliso 'ina tomotaiyao, be Keliso nina Yaubada 'enega.

Keliso 'ana tosimanao 'idi miyamwau manuna

4 1 Ta esi 'abo'ama Keliso 'ina toguinuwao, manuna tetela nina Yaubada 'enega lowa kwaikwaiyina ta gete tuga ni'atu 'asimasimane 'emiya. 2 'Ima paisewa nina 'ena 'ilobwenena be 'ada paisewa bobo'ana. 3 'Igu paisewa gete manuna, 'abo wa'awa bobo'anegu nai wa'awa to'umaliyegu, 'imi nuwanuwa nidi nai mali tomota 'idi nuwanuwa manugu, nigeya yage sinabwana 'eguya. 4 Ta wate 'abo'agu 'igu nuwena 'aene 'igu paisewa nina bobo'ana, ta esi nigeya yamwalamwalatoni 'ai'aili, nai bobo'ana nai to'umalina. Yaubada namo 'imwalamwalatoni.
5 'Enega gete tuga geya'abo 'ebweu yaita gosenao 'ediya 'iesiesinuwa 'aene bobo'adi nai to'umalidi, manuna ma'etamo 'ida 'Inapwana 'imama be taunamo 'iloineda. Ta 'ina loina nina palupaluna, manuna 'ida nuwanuwa to'umalidi 'atedega Yaubada 'ida gieapwesedi be 'ida loineda, ta 'ida nuwanuwa bobo'adi wate 'ida gieapwesedi, be manudi 'ida 'awabobo'aneda.
6 'Ebe'ita gete 'abo'agu be Apolosa 'emega wada 'ita, be 'enega 'eda'eda bobo'ana geya'abo wapilipilisine, nai geya'abo waonaona gagasa 'imi toanuganao manudi, 'aene 'ebweu 'imi toanugana gosenao 'ibobo'ana sinedi. 7 'Enega geya'abo wanuwanuwatu'e be 'aene gosemiyao wabobo'ana sinedi, manuna to'ase bobo'ana 'emiya simiyami, maibo'ana Yaubada 'enega walobena, 'enega geya'abo waonaona gagasa.
8[g]'Ana 'ita nigeya bobo'ana manuna waonaona 'aene ni'atu waewaiwai, ga yage maibo'ana sawesawemiya, 'enega waelisowema. Ona'ai'aila, nuwanuwagu be wada ewaiwai be tapwalolo 'enega wada eesaesa, be 'enega 'omi be 'abo'ama tada elelelleya.
9 Ta esi gete tuga 'ana 'ita 'atuwa Yaubada 'ana tosimanao 'abo'ama miyamwau 'i'ebwa'ema, 'atuwa taudi yoniyonidi sabi loemwawasidi, ga 'enega aniloseyao be tomotaiyao be yage maibo'adi siduneduneyema, 10 ta 'ama 'ita 'atuwa uwauwama Keliso manuna, ta sa'i 'omi 'ami 'ita 'atuwa

---

[f] **3:20** Sam 94:11 [g] **4:8** Et 3:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

taudi Keliso 'ana tosinasinapuyao, manuna 'abo'ama nenetama ta 'omi waiwaimi, be ma 'ami 'amayaba, ta 'abo'ama sa'i ma ima omayamaya.
11 [h]Tuta yauyauna ma 'ama botana be ma 'ama tona'a yapasa, be nigeya 'ama 'oamamo, be nigeya 'ima anuwamo wate, 'enega 'ama 'ita 'atuwa 'amiyamiya nanaewa.
12 [i]Tauma nimamega 'apaipaisewa, ta 'abo yaisigedi si'awa to'umaliyema ona obobomega 'ae'isadi, ta wate 'eguma sigie'elouyaema 'a'alama'i'ita tuga. 13 Ta wate 'abo sigamwasowalema ma ima nuwabobo'ana, 'aegosigosiyanedi. Ona'ai'aila, 'abo'ama 'atuwa sumwana, 'enega tomota siguiguitoyasema.
14 Ona gete ya'etoladinawa nigeya sabi gieomayamayaemi, ta esiya sabi giepaepalumi 'atuwa natu'ai'ailigwao 'omi. 15 Ona'ai'aila 'ami toe'itao yau wawasae, Keliso 'ina 'eda'eda manuna, ta tebweugumo tuga tamami, manuna tetela bobo'ana 'ana loguguya 'enega yame'emi Yesu Keliso 'enaya. 16 [j]'Enega natugwao, yasida 'emiya be waetotowanegu.
17 [k]'Enega natugu Timoti yaetunenawa be 'igu emisa Keliso 'ena manuna 'ida simana 'emiya, nadigega toekalesiyao yae'itedi 'asa maibo'adi 'ediya, be 'enega geya'abo wanuwanuwa pupule. Timoti nina yaobobomena ta yaemisena, manuna 'Inapwana 'ina guinuwa 'enaya 'ietapewa wawasae, ga gete tuga 'iweewai 'emiya.
18 Ta esi 'aidi 'emiyega sinuwena 'aene 'abo'agu geya'abo yaweewa, 'enega sinuwanuwatu'e be sigagasa. 19 Nigeya! Ta esi 'abo 'ida 'Inapwana 'itatagwala, ma'etamo yalomanini be yawawa 'emiya, be taudi togagasa nidi yatoodi, nigeya 'aene 'idi onao namo 'ediyega, ta 'idi guinuwao wate ya'itadi, waiwaidi nai nenetadi. 20 [l]Manuna Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya 'ina tomotai nigeya siona namo, ta esi 'ina waiwaiyega sipaipaisewa.
21 'Enega mwa'adega 'imi nuwanuwa? Ma igu loina pa'alina yawawai, nai ma igu oboboma be ma igu bubuna nuwanega yawawa? Taumi waesinuwa.

Me Kolinita 'idi loegesi

5 1 'Imi to'umalina yanonona manuna 'ebweu tai 'emiyega tamana mwanena ma'iyana siloegesi. Loegesi nate to'umali wawasae. Taudi tomiya apwesa sena yauyauna 'ediya nigeya nadigega sida bubuna'esa.
2 'Enega geya'abo wanuwanuwatu'e, ta esi bubuna gete manuna wada dedoi, be tai nina to'umalina 'imi boda 'enega wada 'ausepale.
3 Gete tuga 'abo'agu yamiya 'edasolaya, ta esi 'igu nuwanuwa 'emiya 'imiyami, 'atuwa nadigega 'abo'agu ma'emi, 'enega toto'umalina nina 'ana loina 'emiya yasimanenawa, nate 'ida 'Inapwana Yesu 'ana esanega.

---

[h] **4:11** 2 Ko 11:23-27 [i] **4:12** Gu 18:3; Lu 6:28 [j] **4:16** Pi 3:17 [k] **4:17** Pi 2:22
[l] **4:20** 1 Ko 2:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 [m]'Ana loina nina gete nadigega, deliegogona waguinuwe 'ida
'Inapwana Yesu 'ana esanega, ta 'igu nuwanuwa wate ma'emi, be
'Inapwana Yesu 'ina waiwaiyega, 5 toto'umalina nina wa'ebwayae
Seitani 'enaya be 'aene bwalana 'igieto'umaliye, be 'enega ma'etamo 'ida
'Inapwana 'ina 'asiyata 'enaya tai nina yaluyaluwana 'i'etoseye.
6 Ta geya'abo wanuwanuwatu'e, ta esi wada nuwa'i'isi 'aene 'abo
to'umalina gidalina 'emiya 'imiyami, 'iabe maibo'ami 'igieto'umaliyemi.
7 [n]'Enega to'umalina nina 'emiyega wa'ausepale be waeboda bobo'ana,
manuna Keliso 'ina mwawasega 'igie'esasemi. Ta Keliso nina tauna
'atuwa 'ida Ataona masulina bawena, manuna ni'atu manuda
siloemwawasina. 8 [o]'Enega 'ida sagali nina tada guinuwe, nigeya ma
ida bubuna kadekadelina ta to'umalina 'ediyega, ta esi ma ida bubuna
bobo'ana ta palupaluna 'ediyega.
9 Lowa 'imi leta 'ebweu 'ena yasimana 'aene geya'abo toto'umalidi
ma'emiyao waegosigosiyana, 10 ta esi nigeya yaloiloina be 'aene
toloyaweyao be tomatagwegweyao be to'ipwalao be tolonabwasuwao
wae'idi'idiyedi, manuna bale'u gete 'enaya taudi nadigega yau wawasae,
'enega nigeya sawesawedaya taebesinedi.
11 [p]Ta esi 'igu loina 'emiya gete tuga be 'abo yaita 'iekalesiya ta
'iloyawe, nai 'ilomatagwegwe, nai 'ilonabwasuwa, nai 'i'enapa'ala, nai
bwasi waiwai 'inumanuma, nai 'i'ipwala, geya'abo waegosigosiyane nai
ma'emi wa'e'ai.
12 Ta 'abo'agu 'igu 'ebeloina toekalesiyao dimo 'ediya, ta geya'abo mali
bodao 'ediya. 13 Manuna taudi ma'etamo Yaubada 'iloinedi, ta esi toloyawe
nina 'ebweu 'imi boda, 'enega 'ilobwenena be waloine, be 'emiyega wapa'i.

Etala manuna

6 1 'Ebweu wate yage 'ebe omayamaya 'emiya 'imiyami, nate 'imi
etala 'ediya toloinao nigeya totapwalolo 'ediya watautauya, ta esiya
'ilobwenemi toekalesiyao 'ediya watatauya.
2 Wada nuwa'i'isi 'aene 'abo'ada Yesu 'ana toemisao ma'etamo yage
maibo'ana tada loinedi, 'enega sawesawemiya be yage gidalidi etala
'ediya wada loinedi. 3 Ma'etamo galewaya aniloseyao wate tada loinedi,
'enega gete tuga sawesawedaya be guinuwa bale'uya taloinedi.
4 'Enega geya'abo watautauya toloinao taudi nigeya siekaekalesiya
'ediya. 5 Nate yage 'ebe omayamaya. 'Enega 'abo yaita 'emiyega
nuwanuwana be gosiyana ma'iyana sietala, 'ilobwenedi be 'ebweu
tomwalatoi boda ekalesiya 'enega si'ebesa, be tauna etala nina manuna
'ida loina. 6 Ta esi 'omi 'imi guinuwa nigeya palupaludi, manuna taudi
nigeya Keliso 'ana toemisao matadiya waetaetala.

---

[m] **5:4-5** 1 Ti 1:20 [n] **5:7** Sia 12:21; Yo 1:29 [o] **5:8** Sia 12:15 [p] **5:11** Ep 5:3, 7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 [q]'Omi toekalesiyao 'abo waetala, 'ana 'ita nigeya bobo'ana, ta
'eguma mwau 'emiya siapweapwesa, 'ilobwenemi be 'ami tokaboyao
nidi wae'alama'i'itanedi ta geya'abo waetaetalaedi. 8 Ta esiya 'omi
toekalesiyao tasimiyao ni'atu wakaboedi ta 'ediyega wa'ipwala. 9 [r]'Enega
'imi bubuna nadigega manuna geya'abo Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena
walugulugu, manuna toto'umalidi maibo'adi Yaubada 'i'etobodedi,
nadigega tolonabwasuwao be toloyaweyao be loelata nina waine
dimo ma'ediyao siguiguinuwe be tai dimo ma'ediyao siguiguinuwe,
10 be to'ipwalao be tolomatagwegweyao be tonuma bwasi waiwai be
tolo'aegilao be tokaboyao.
11 [s]Manuna 'aimi lowa wabubuna nadigega, ta esi gete tuga Yaubada
ni'atu 'i'utumi ga wa'esasemi, manuna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana
esanega, ta Yaluyaluwa Tabuna 'ina guinuwega, ni'atu 'igiepaepalumi.

Loelata manuna

12 'Ebweu ona yanonona, manuna 'aina tomota sigwae, "Bubuna
maibo'ana kapekapeyana 'eguya." Ona'ai'aila sawesawedaya yage
maibo'ana taguinuwedi, ta nate namo 'aina bubuna nigeya sida lemeda,
manuna ma idi waiwai be sawesawenaya siyonida.
13 [t]Wada nuwa'i'isi masula manuna. Ona'ai'aila, masula gamwada
manuna, ta wate gamwada masula manuna, ta esi ma'etamo masula
be gamwada Yaubada 'ida loesawalidi. Ta bwalada Yaubada 'i'ebwa'eda
nigeya loelata manuna, ta tauna esiya manuna, be tauna 'abo'ada
manuda, 14 [u]be wate tauna 'ina waiwaiyega mwawasega 'ida gietoolo
limada, nadigega 'ida 'Inapwana Yesu mwawasega 'igietoolo limena.
15 [v]Ooda nate Keliso welawela'anao, 'enega geya'abo yaita 'oyo tosogala
ma'iyayo wabubuna geyogeyoi. 16 [w]Manuna 'abo yaita tai tosogala ma'iyana
siloegesi nate ni'atu sie'ebweu, nadigega Buki Tabu 'isimana tubwe gete
manuna, 'igwae, "Siteluwa sie'ebweu, 'atuwa tuga oodi 'ebweuna." 17 Ta esi
'abo 'ida 'Inapwana ma'iyayo wae'ebweu yaluyaluwami wate sie'ebweu.
18 'Enega 'ilobwenemi be loelata waguitoyase, manuna loelata nigeya
nadigega mali bubuna to'umalidi. Ona'ai'aila, mali bubuna to'umalidi
nigeya ooda sida gieto'umaliyedi, ta loelata esi ooda 'igiegie to'umaliyedi.
19 [x]'Enega wada nuwa'i'isi 'aene ooda Yaluyaluwa Tabuna 'ina anuwa,
manuna Yaluyaluwa Tabuna nina Yaubada 'enega 'imai ga soladaya
'imiyami, 'enega geya'abo tauda taloiloineda, ta esi Yaubada 'ida loineda.
20 [y]Manuna ni'atu 'iemaisida, 'enega 'ilobweneda be ooda 'ediyega 'ana
esana tada giesinabwa.

---

[q] **6:7** Md 5:39-40; 1 Te 5:15 [r] **6:9-10** Ep 5:5; Et 22:15 [s] **6:11** Ta 3:3-7 [t] **6:13** 1 Te 4:3-4
[u] **6:14** Lo 8:11; 2 Ko 4:14 [v] **6:15** 1 Ko 12:27 [w] **6:16** Nug 2:24 [x] **6:19** 1 Ko 3:16
[y] **6:20** 1 Pi 1:18-19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ai manuna

7 1 Nuwanuwa nina ai manuna ni'atu 'igu leta 'enaya wasimanena,
'enega 'abo'agu yaeonami 'aene bobo'ana tuga 'abo me'olotodi
geya'abo siaiai. 2 Ta esi nigeya sawesawemiya be maibo'ami nadigega
waguiguinuwa'esa, manuna yau wawasae taudi weweloedi siguiguinuwa
besobeso. 'Enega nai 'ilobwenemi wa'eloai be 'enega 'ebweuna 'ebweuna
mamwanena, be geya'abo guinuwa besobeso 'isinasinabwa 'emiya.
3 Be 'enega me'olotomi mwanemiyao 'idi nuwanuwa wada muliyedi.
Wate nadigega 'omi mewainemi mwanemiyao 'idi nuwanuwa wada
muliyedi. 4 Manuna 'abo waine 'iai, nigeya sawesawenaya be tauna
oona 'iloine, ta esiya mwanenana me'olotona 'iloina. Wate tai, nigeya
sawesawenaya be tauna oona 'iloine ta esiya mwanena mewainena 'ida
loine.
5 Ta wate geya'abo wa'eno'eno dumaduma mwanemiyao 'ediyega.
Nate namo 'abo siteluwa 'emiyega 'idi nuwanuwa leleleya be 'asiyata
nigeya yauna 'ediya sida sidasida Yaubada 'enaya be muliyega wate sida
'enoluwa limana, ta geya'abo wamiyamiya dumaduma wawasae, 'abona
nai yalakwaiyao 'emiya siapwesa be 'ediyega Seitani 'itoo be 'imi ai
'igieto'umaliyedi.
6 'Abo nuwanuwami be waaai, bobo'ana, ta geya'abo yaloiloinemi 'aene
maibo'ami wada ai, 7 manuna nuwanuwagu be 'aene geya'abo waaiai,
nadigega 'abo'agu nigeya yaaiai, ta sa'i maibo'ada 'ida miya dumadumadi
Yaubada ni'atu 'i'ebwa'eda, be 'aima 'amiyamiya weweloe ta ma ima
gwausowala, ta 'aimi waaai.
8 'Enega 'omi weweloemi be kwabulao 'ami emataluwa gete, 'abo
nigeya waaiai, nai bobo'ana be nadigega tuga wada miyami, 'abo'agu
nadigega. 9 [z] Ta 'abo nuwanuwami be waaai, bobo'ana, wada ai tuga, be
'enega geya'abo yalakwaiya 'igiegie to'umaliyemi.
10 Ta 'omi toai 'Inapwana 'ina loina yasimana 'emiya 'aene geya'abo
wasa'isa'ila. 11 Ta 'abo yaita waine mwanena lowa 'isa'ilena 'ina 'eda
'eluwa bobo'adi simiyami, nate 'abo waine nina tebweuna 'imiyami
be geya'abo 'iaiai limana, ta bobo'ana wate 'abo 'iila limana mwanena
'enaya. Ta tai mwanediyao geya'abo sisa'isa'iledi.
12 Gete wate 'aina nuwanuwa 'abo'agu 'eguyega, ta nigeya 'Inapwana
'ina loinega, nate 'abo yaita 'oyo me'olotoyo mwaneyo nigeya 'iemiemisa
Yaubada 'enaya, ta 'ina nuwanuwa nadigega be ma'iyayo wamiyami tuga,
geya'abo 'usa'isa'ile. 13 Wate nadigega 'abo 'ebweu waine 'oyo mwaneyo
nigeya 'iemiemisa Yaubada 'enaya, ta nuwanuwana be ma'iyayo
wamiyami tuga, geya'abo 'usa'isa'ile.

---

[z] **7:9** 1 Ti 5:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 'Abo yaita tai nai waine 'abo mwanena nigeya 'iemiemisa Yaubada
'enaya, ta esi ma'iyana tuga simiyami, 'iabe toemisa nina mwanena
'igiebobo'ane, ta 'enega natudiyao sena 'esasena 'ena simimiya. Ta 'abo
sisa'ila, 'iabe natudiyao simiya to'umali. 15 [a]Ta 'abo yaita 'oyo mwaneyo
nigeya Yaubada 'ena 'iemiemisa ta nuwanuwana be 'isa'ileyo, 'uda
gisine ta geya'abo 'uegagale. Manuna Yaubada nuwanuwana be wamiya
siwalowa, ta geya nuwana egewagewana. 16 [b]'Oyo tai nai waine 'etamo
mwa'adega, mwaneyo 'ugiesana ile'ese, 'abo 'ugiyai?
'Iyaugwa! Nigeya tamwalamwalatoni, aga?"

'Ida 'ebemiya be 'ida 'ebe paisewa Yaubada 'iloiloinedi

17 [c]'Ida paisewa Yaubada ni'atu 'ieguyaiyena 'ebweuna 'ebweuna 'edaya,
'enega 'ebe paisewa nidi 'ediya tada miyami. Gete nadigega 'igu loina
toekalesiyao sena maibo'ana 'ediya.
18 'Abo yaita 'oyo goma Yudia ta me Yudia 'ida we'iwe'iyaya lowa
sidabena[d] bwalamuya ga muliyega Yesu Keliso 'ena 'uemisa, geya'abo
'unuwanuwa mwau me Yudia 'ida we'iwe'iyaya nina manuna. Ta wate
'abo nigeya we'iwe'iyaya nina 'emuya, geya'abo 'ulodalodaba, 19 [e]manuna
lodaba nigeya yage sinabwana, ta yage sinabwana esiya Yaubada 'ina
loinao 'adi ematamatana. 20 Geya'abo 'imi miya nai 'imi paisewa bale'uya
manudi wanuwanuwa mwau, be 'aene nuwanuwami wasa'ugelasa.
21 'Abo yaita 'oyo 'ebweu tai sinabwana manuna 'uguiguinuwa tuta
nina 'uekalesiya, geya'abo 'unuwanuwa mwau 'imu paisewa daita nina
manuna, ta esi 'eguma 'imu taubada nina ma'etamo 'itagwaleyo be 'uila
'imu 'asaya, bobo'ana 'uda ila tuga. 22 Ona'ai'aila, topaisewao bale'uya
'abo Keliso 'ena siemisa, Yaubada sawesawenaya 'idi to'umalinao 'ediyega
'ili'amidi, ta wate tai sinabwadi 'abo Keliso 'ena siemisa, sida eto'ali'ei
tauna manuna. 23 Manuna Keliso nina 'iemaisida ga 'abo'ada 'ina bodao.
'Enega geya'abo watagwatagwalemi mali taubadao 'ediya.
24 'Enega gosegwao, geya'abo 'imi 'ebemiya nina waguiguitoyasedi.
'Abo to'ase 'imi 'ebemiya tuta nina Yaubada 'ibwauyemi ga waekalesiya,
'ebemiya nidi tuga 'ediya wada miyami, Yaubada ma'emi.

Taudi gomagweineyao be kwabulao 'adi loina

25 Nigeya 'ebweu wate loina Yaubada 'i'ebwa'ebwa'egu gomagweineyao
taudi nigeya siaiai manudi, ta esi 'iobobomegu ga nuwanuwa palupaluna

---

[a] **7:15** Lo 12:18 [b] **7:16** 1 Pi 3:1-2 [c] **7:17** 1 Ko 7:24 [d] **7:18** *daba nai lodaba:* Nugana 17:10-14 'ena Yaubada Ebelaamo 'iloinena be 'aene tauna be natunao me'olotodi be tubunao me'olotodi 'idi yage bwaladi sida 'upwa yauledi, nate we'iwe'iyaya nai 'ebe 'inana sida guinuwe, ta 'ana mwalatoi taudi Yaubada 'ina tomotaiyao esiesinuwadi.
[e] **7:19** Ga 5:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'i'ebwa'egu yage gete manuna. 26 'Enega tuta 'ebe esilae gete 'enaya
'ida 'ebemiya gete tuga 'ena tada miyami. 27 Ta 'abo yaita 'oyo 'uaiya,
mamwaneyo wada miyami tuga. Ta 'abo yaita 'oyo nigeya 'uaiai,
geya'abo wate waine 'u'ebe'ebese. 28 Ta 'abo yaisigedi ni'atu siai
nate nigeya loegesi, ta esi aiai nidi 'idi paisewa sinabwana, 'enega
nuwanuwagu be yagie kapekapeyanemi.

29 Manuna tuta mwauna bale'uya ni'atu 'iloselabena, 'enega 'omi
aiai nimi 'ilobwenemi be wabubuna nadigega taudi nigeya siaiai. 30 Ta
'omi todedoi wada bubuna nadigega taudi nigeya sidedoi, ta wate 'omi
togwausowala wada bubuna nadigega tonuwamwau. Nadigega wate
'omi toegimwane wada bubuna nadigega gomagomabesodi, 31 *f* be wate
geya'abo bale'u gete yagenao manudi wanuwanuwa wawasae, manuna
tuta gidalina be sisasawala be bale'u gete 'igugumwala.

32 'Enega nuwanuwagu be geya'abo yage bale'u manudi wanuwanuwa
wawasae, ta esi wada bubuna nadigega taudi nigeya siaiai. Manuna
taudi nigeya siaiai Yaubada 'ina guinuwa namo manuna sinuwanuwa
sinabwana, ta nuwanuwadi be 'Inapwana sida giegwausowali.

33 Ta taudi aiai nidi bale'u yagenao nuwanuwadi be 'aene 'ediyega
mwanediyao sigiegwausowalidi. 34 'Enega nigeya kapekapeyana be 'eda
'eluwa nidi 'ediyega sitautauya.

Ta wate gomagweineyao be iine taudi nigeya siaiai, sawesawediya
be Yaubada manuna sinuwanuwa sinabwana, be 'enega bwaladi ta
yaluyaluwadi sida gie'esasedi, ta esi aiai nidi sinuwanuwa yage bale'u
manudi be 'aene 'ediyega mwanediyao sigiegwausowalidi.

35 'Igu simana gete 'enega nigeya ai ya'eto'etobode, ta esi sabi lememi,
be Yaubada 'ina guinuwa 'ediya wada guinuwa 'ai'aila, ta geya'abo mali
yage manudi wanuwanuwa.

36 'Abo yaita tai natuna gomagweinena 'iegagale be geya'abo 'iaiai, ta
esi 'abo natunana 'inuwamwau, manuna ni'atu 'iewaine ta nuwanuwana
be 'ebweu tai ma'iyana siai, tamana 'ida tagwala tuga 'idi ai manuna,
manuna ai nigeya yage to'umalina.

37 Ta esi 'abo tai 'inuwapa'ali be 'aene natunana geya'abo 'iaiai ta 'abo
natunana sawesawenaya be 'i'alama'i'itana be geya'abo 'iaiai, ta wate
'abo nigeya yaita 'ediyega 'inuwanuwa mwau 'etoboda gete manuna, nate
bobo'ana wawasae, 'abo gomagweine nina geya'abo 'iaiai. 38 'Enega 'abo
yaita 'ina gomagweine 'itagwale be 'iai nate bobo'ana, ta 'abo 'iegagale
nate bobo'ana wawasae.

39 *g* Ta 'abo yaita waine aiai nina ni'atu mwanena ma'iyana sie'ebweu
ta 'abo tai 'imwawasa, waine nina sawesawenaya be 'iai limana. Nate
namo 'ilobwenena be Yaubada 'ina tai 'ebweuna ma'iyana siai. 40 Ta esi

---

[f] **7:31** 1 Yo 2:17 [g] **7:39** 2 Ko 6:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yanuwena 'aene 'abo waine nina tebweuna 'imiyami, be geya'abo 'iaiai limana, nate bobo'ana wawasae. Ta nai Yaubada Yaluyaluwana 'ina nuwanuwa gete nadigega.

Masula nina tomota si'ebwa'ebwaya 'ebe bwagobwago kabokaboyao 'ediya

8 1 'Ebweu wate enaida 'igu leta 'enaya ni'atu wasimanenaya, nate masula nidi tomota si'ebwa'ebwaya 'idi 'ebe bwagobwago gulewa nai kaiwe 'ediya. Yage nidi 'idi kabo wamwalamwalatoni, ta sa'i geya'abo wanuwanuwatu'e 'imi sinasinapu nina manuna, ta 'ilobwenemi be gosedao maibo'adi 'atemiyega wada obobomedi, manuna oboboma yage sinabwana, ta mwalatoi esi nigeya yage sinabwana.

2 'Enega 'abo tanuwena 'aene 'abo'ada tosinasinapu, nate nigeya tasinasinapu 'ai'aila, 3 [h]ta esiya 'abo Yaubada taobobome, 'abo'ada Yaubada 'imwalatonida 'aene bobo'ada.

4 'Enega mwa'adega masula nina tomota si'ebwa'ebwaya 'idi 'ebe emisa kabokaboyao 'ediya? 'Ebe bwagobwago kabokaboyao getedi nigeya 'ebe emisa 'ai'aila, manuna Yaubada namo tebweuna 'imiyami, ta mali 'ebe emisao yage besobeso tuga.

5 Ta tomota yaudi sinuwena 'aene 'ebe emisao nai yaubadao yaudi galewaya ta bale'uya simiyami. 6 [i]Ta 'abo'ada Yaubada taemise 'aene Tamada nina, ta tebweuna namo, ga yage maibo'adi 'ibubudi, ta wate 'abo'ada 'ibubuda, tauna manuna. Ta wate 'ida 'Inapwana taemisena 'aene tebweuna namo, Yesu Keliso, ta Keliso nina 'enega 'abo'ada Yaubada 'ibubuda, ta wate yage maibo'adi 'ibubudi.

7 'Abo'ada 'ida emisa pa'alina, ta sa'i 'aina toekalesiyao 'idi emisao nenetadi, manuna sienuwanaluwa 'aene mali 'ebe bwagobwago wate 'ebe emisa 'ai'aila, 'enega 'abo tomota nidi 'ebe emisa kabokaboyao 'adi masula si'a'ani 'iabe simatauta 'ediya.

8 Ta esi wada nuwa'i'isi 'aene nigeya masula 'enega Yaubada 'ida giebobo'aneda, manuna nigeya 'ebweu wate masula yaluyaluwada 'ida giebobo'anedi, nai 'ida gieto'umaliyedi. 9 [j]'Enega masula maibo'ana sawesawenaya be ta'enidi ta esi wada nuwa'i'isi be geya'abo 'ami masula 'eto'etobodana 'ediyega toekalesiyao nenetadi wagiegie be'uyedi.

10 Manuna 'abo yaita 'oyo ma imu mwalatoi 'umwalamwalatoni 'aene mali 'ebe emisao nidi yage besobeso, ta nigeya 'ebweu 'idi waiwaimo, 'enega 'abo 'adi masula 'eto'etobodana 'u'a'ani, be tasiyo 'ebweuna ma ina emisa nenetana 'i'itayo, 'iabe tauna wate 'i'a'ani, ta esi ma ina matauta. 11 Ona'ai'aila, 'oyo ma imu mwalatoi, ta esi 'imu mwalatoi 'enega ma'etamo tasimuna nenetana 'ugieto'umaliye. 'Enega wada

---

[h] **8:3** Yo 14:23 [i] **8:6** Ep 4:6; Yo 1:3 [j] **8:9-11** Lo 14:13-15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuwa'i'isi 'aene Keliso 'imwawasa tasimina nenetana sabi 'etoseyena.
12 'Enega 'abo tasimina nenetana wagiebe'uye, nate 'imi loegesi Keliso
'enaya.
13 [k]Ta 'abo'agu sa'i geya nuwagu be 'ebweu tasidai yagiebe'uye, 'enega
masula nidi yaguitoyasa 'ai'ailidi, be geya'abo yalotolotoodi, 'abona nai
'ediyega tasidao yagie be'uyedi.

Keliso 'ana tosimanao 'idi bubuna

9 1 [l]Geya'abo tomota sitootoo be siloinegu, nai silomulomugiyegu,
ta esi wanuwa'i'isi 'aene 'abo'agu 'Inapwana Yesu 'ina toguinuwa
'ebweu, ga 'Inapwana nina ni'atu ya'itena, ga tetelina wate 'emiya
yasimanena, ga waemisena, 2 [m]'enega wamwalatonigu 'abo'agu Yesu 'ana
tosimana 'ai'aila. Ta 'aina tomota silomugiyegu 'abo'agu nigeya Yesu 'ana
tosimana. Ta nigeya! 'Omi wada nuwa'i'isi 'abo'agu 'igu loguguyega 'ida
'Inapwana 'enaya 'imi emisa wasa'una.
3 'Enega gete nadigega yada ona'esa 'agu tolomugiyao 'ediya, 4 'aene
'abo'agu Keliso 'ana tosimana 'ai'ailao nadigega. Manuna taudi
'adi masula be 'adi bwasi wa'ebwa'ebwa'edi, 'enega 'ilobwenena be
'abo'agu wate nadigega wada 'ebwa'egu. 5 Ta wate taudi tosimanao
nidi be 'ida 'Inapwana Yesu tasinao be Pita wate, 'idi sakowasi 'ediya
mwanediyao si'au'ewedi ta wa'ita'i'isidi, 'enega 'abo'agu wate 'abo yada
ai be mamwanegu 'ada sakosakowasi, 'ilobwenena be ma'iyagu wada
'ita'i'isima.
6 Ta 'abo'agu be Banaba nigeya sa'i 'emaya nadigega wada
guinuwa'esa, manuna 'abo'ama tauma 'a'ita'i'isima 'ima guinuwa 'ana
maisa 'ediyega.
7 'Ebweu enaida yada enaidemi be wada nuwanuwa manuna. Enaida
nina gete: Tolosaiyao mane 'enega 'adi 'ita'i'ita silobalobadi? Gabemani
'ediyega, nai taudimo tuga 'ediyega? Wate 'ebweu 'igu enaida: 'Abo
tai oine 'iasoi, ta sesoi 'ana tutaya, mwa'adega 'iabe uwana 'i'a'ani nai
nigeya? 'Ebweu wate 'igu enaida: Mwa'adega 'abo tai ma ina baweyao
'i'ita'i'isidimo tuga ta nigeya 'ebweu 'ida ununa 'ina sagali manuna,
to'ase 'ina 'ita'i'ita 'ana bobo'ana?
8 'Ebe'ita getedi 'ida 'asega, 9 [n]ta Mosese 'ina loina ma'iyana
sieleleleya, 'igwae, "'Abo bulumakau witi solanaya 'ipaipaisewa,
'ilobwenena be witi nidi 'ediyega 'ida 'e'ai." Yaubada nigeya 'inuwanuwa
sinabwana bulumakau manudi, 10 ta esi 'ionaona 'ina topaisewao
'abo'ada manuda. 'Enega loina gete 'isa'una be 'ada emisa be 'aene 'ima
paisewa 'ediyega 'ama masula 'ada loba, nadigega taudi todauna be
wate tosesoi siemiemisa be masula nidi 'idi bagulega sida 'e'ai.

---

[k] **8:13** Lo 14:21 [l] **9:1** Gu 26:16 [m] **9:2** 2 Ko 3:2-3 [n] **9:9-10** 2 Loi 25:4; 1 Ti 5:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 [o]'Abo'ama wate nadigega yaluyaluwami 'adi masula ni'atu 'adaunina
'emiya, 'enega 'ilobwenemi be bwalama 'adi masula wa'ebwa'ema.
12 Manuna mali tosimanao wae'enidi, 'enega 'ilobwenemi be wada
e'enima wate, ta tuwa tuga 'a'alama'i'itana sinabwana, manuna 'abona
nai 'aoopa'ala 'emiya be Keliso tetelina wasinali.
13 [p]Ta wate Anuwa Tabu 'ana topaisewao wada nuwa'i'isidi. Taudi
tomota 'idi 'ebwayadaitao 'ediyega 'adi masula silobaloba, ta wate
totaliyao 'adi masula manuna yobai nidi 'ebe taliya 'enaya siunuunudi
'ediyega si'ewa'ewadi. 14 [q]Yaubada 'ina loina gete nadigega be 'aene Yesu
Keliso tetelina 'ana tosimanao 'adi masula sida lobadi 'idi paisewao
'ediyega.
15 Ta esi nigeya yaeonami be wae'enigu, ta wate geya'abo 'imi leta
gete ya'eto'etoladi be 'aene wae'enigu. Geya'abo yaonaona masula
manuna. 'Abo botanega yamwamwawasa, gete bobo'ana, manuna
geya nuwagu be 'ami masula ya'ewadi. 16 'Igu paisewa gete tetela
bobo'ana 'ana simana manuna, ta nigeya 'aene paisewa gete 'enega
'agu tupu yada loba, manuna gete 'igu paisewa tuga, ga 'ilobwenegu be
yada guinuwa. Ta 'eguma yaguitoyasa 'iabe mwau sinabwana 'eguya
'iapwesa.
17 Yaubada 'agu loina gete 'isa'una 'igu paisewa manuna ta nigeya
'abo'agu taugu 'igu nuwenuwega, 'enega geya'abo maisa ya'ewa'ewa
paisewa nina manuna. 18 Nate namo yagwausowala tuga manuna
tetela bobo'ana 'emiya ya'ebwayadaita, ta esi geya'abo yanuwanuwa
e'isa manuna. 19 Ta wate geya'abo tomota 'agu loina sisa'usa'u, ta esi
tomota yauyaudi manudi yaguiguinuwa be yada 'etoseyedi. 20 'Enega
yabubuna me Yudia 'idi bubuna nadigega be 'enega 'aene me Yudia yada
lemedi, ta taudi Mosese 'ina loina simuliyena, 'abo ma'egwao 'amiyami
yabubuna taudi nadigega be 'aene yalemedi, ta esi 'ateguyega geya'abo
loina nina 'enaya yatagwatagwala. 21 Ta wate taudi Mosese 'ina loina
nigeya simwalamwalatoni, 'eguma ma'egwao 'amiyami, yabubuna
taudi nadigega be 'aene yalemedi, ta esi geya'abo 'agu loina Keliso
'enega yale'oale'oa. 22 Ta wate 'abo taudi 'idi emisa nenetana ma'egwao
'amiyami, yabubuna taudi nadigega be 'aene yalemedi. 'Enega tomota
maibo'adi ma'egwao manudi yatoo waiwai be yapanaitedi be 'enega
'aidi 'ediyega 'etoseyana sida loba Keliso 'enega. 23 'Igu paisewa gete
tetela bobo'ana manuna, be 'aene 'omi ma'egwao 'etoseyana tada loba
tetela nina 'enega.
24 [r]Ta wada nuwa'i'isi 'abo epili 'enaya maibo'adi siepiepili, ta esi
'ebweuna namo 'ediyega 'inugana, 'enega 'ilobweneda be tatoo waiwai
be tada nugana.

---

[o] **9:11** Lo 15:27 [p] **9:13** 2 Loi 18:1-3 [q] **9:14** Md 10:10; Ga 6:6 [r] **9:24** Pi 3:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25 [s]Ta yaisigedi taudi bale'uya sitoo waiwai, ta sie'alama'i'itana 'idi toona 'enega, be 'aene pali sawasawalina sida loba, ta esi 'abo'ada tatoo waiwai be pali miyamiya atayana galewega tada loba.
26 Gete manuna yapili waiwai, nai yaetapewa waiwai, ta geya'abo yaetaetapewa besobeso. 27 'Enega bwalagu yaloina pa'alena be 'enega geya'abo yada bubuna besobeso, 'abona nai 'igu loguguya mali tomota 'ediya mulinaya 'abo'agu yabebe'u.

Bwagobwago mali 'ebe emisao 'ediya

10 1 [t]Gosegwao tubudao wada nuwa'i'isidi 'aene lowaenei tuta nina sena mwatui daitaya sitautauya, ta pwana 'enega Yaubada 'ianuganedi, ga wate ola solanaya 'idi 'eda 'iguinuwena ga 'enega siabala mali esenaya. 2 'Enega pwana be ola 'ediyega 'idi bapitaiso silobena 'aene Mosese 'ana tomuliyao, 3-4 [u] [v]ta wate 'adi masula be 'adi bwasi maibo'ana galewega silobena yaluyaluwadi manuna, ta 'adi bwasi si'ewa'ewa gulewa 'ebweu 'enega, ta gulewa nina galewega ma'edi sitautauya, 'ana esana Keliso. 5 [w]Ta esi Yaubada nigeya 'igwaugwausowala tubudao nidi manudi, 'enega mitawa nina 'enaya yaudi simwawasa, ga kokowadi nada siebesinedi.
6 Ta taudi 'ebe'ita 'edaya be 'aene geya'abo to'umalina manuna tanuwanuwa, 7 [x]ta wate geya'abo tabwagobwago mali 'ebe emisao 'ediya, nadigega taudi mitawaya siguinuwena. Buki Tabu 'ena taudi manudi 'isimana, 'igwae, "Tomota nidi simiyatowa ga si'e'ai ta sinumanuma, ga muliyega sitoolo ga siguinuwa besobeso." 8 [y]Ta wate siloeloelata, 'enega 'asiyata 'ebweuna 'enaya site tuweniti tili tausani 'ediyega Yaubada 'iloemwawasidi. Gete 'ebe'ita 'edaya be 'aene geya'abo taloeloelata.
9 [z]Ta wate Yaubada 'ana 'oata'oata sisa'una ga mwata 'enega 'iloemwawasidi. Getei 'ie'iteda 'aene geya'abo 'abo'ada wate nadigega taguiguinuwa'esa. 10 [a]Ta wate Yaubada silomugiyena, ga 'enega 'ebweu anilose 'ietunenama ga 'igieto'umaliyedi 'idi lomugi nidi manuna. 'Ebe'ita gete 'edaya be 'aene geya'abo talomulomugi. 11 [b]'Ebe'ita nidi getedi maibo'adi Buki Tabu 'ena si'etoladidi be 'aene gete tuga 'abo'ada 'epata auwauda e'isa nidi mwaudi tada nuwa'i'isidi, be geya'abo loegesi nidi taguiguinuwedi.
12 'Enega 'abo yaita 'oyo 'unuwena 'aene ma imu waiwai 'utootoolo, 'uda 'ita'i'isiyo be geya'abo 'uneeneta, 13 [c]manuna 'ebe toona nidi 'ediyega Seitani 'itootoomi, maibo'ada wate 'itootooda nadigega, ta esi Yaubada 'ina loina 'isa'una be geya'abo Seitani 'itootoo wawasaeda, ta

---

[s] **9:25** Ye 1:12 [t] **10:1** Sia 13:21, 14:22-29 [u] **10:3** Sia 16:35 [v] **10:3-4** Sia 17:6
[w] **10:5** Num 14:26-30; Ib 3:17 [x] **10:7** Sia 32:6 [y] **10:8** Num 25:1-2 [z] **10:9** Num 21:5-6
[a] **10:10** Num 16:41, 49 [b] **10:11** Lo 15:4 [c] **10:13** Ib 4:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'abo ta'alama'i'ita 'iabe 'eda bobo'ana 'ie'itada be 'enega 'ebe toona nidi taewaiwai sinedi.

14 Gosegwao, nuwanuwagu sinabwana be mali 'ebe emisao waguitoyasedi. 15 'Omi ma imi mwalatoi, 'enega 'igu ona gete manuna wada nuwanuwa sinabwana. 16 [d]Manuna 'eguma sakalameni manuna talokagutoki Yaubada 'enaya be tanunuma, nate Keliso lalanega 'igiebobo'aneda be Keliso ma'eda tae'ebweuna. Nadigega beledi, 'abo tagitomwa be ta'a'ani, beledi nina 'enega Keliso ma'eda tae'ebweuna, manuna tauna oona tae'ani.

17 Beledi nina 'ebweuna 'enega maibo'ada ta'e'ai, 'enega Keliso oona 'enaya taeboda 'ebweuna. 18 Nadigega tuga me Isileli yauyaudi 'idi taliyao siunudi Yaubada manuna ga si'enidi, 'enega Yaubada ma'edi sieboda 'ebweuna.

19 [e]Ona'ai'aila, masula nidi taudi tomiya apwesa si'ebwa'ebwaya mali 'ebe emisao 'ediya, ta wate 'idi 'ebe emisao nidi, nai kaiwe nai gulewa, yage besobeso tuga, ta nigeya 'idi waiwaimo. 20 Ta wate guinuwa nidi taudi tomiya apwesa yage nidi manudi siguiguinuwa, nigeya Yaubada manuna sinuwanuwa, ta esi Taumudumudulele magosenao manudi. 'Enega geya nuwagu be mali 'ebe emisao manudi waguiguinuwa, 'abona nai Taumudumudulele gosenao ma'emiyao waeboda 'ebweuna.

21 [f]Nigeya 'ana 'ita bobo'ana 'eguma 'Inapwana 'ana keiga 'enega wanumanuma be 'ina 'ebe 'e'ai 'enega wa'e'ai ta wate Taumudumudulele 'ina guinuwa waguiguinuwedi, 22 manuna 'Inapwana 'atena wagiegie dededoni. 'Inapwana nina Toewaiwai sana, 'enega geya'abo tagiegie gamwasowali, 'abona nai 'ipe'uda.

Masula nidi mali 'ebe emisao manudi.

23 Yage maibo'adi sawesawedaya be taguinuwedi, ta 'aina yage geya'abo silemelemeda. 24 [g]'Enega 'ilobweneda be guinuwa nidi taguinuwedi gosedao 'adi lema manuna, ta esi geya'abo 'abo'ada tauda 'ada lema manuna. 25 [h]'Enega 'abo yobai esiyona mali tomota 'ediyega wagimwane, geya'abo waenaenaida esiyo nina manuna, ta esi wada 'ani tuga, be geya'abo wanuwanuwa to'umalina to'ase lowa masula nina 'ena siguinuwena. 26 [i]Manuna bale'u maibo'ana ta wate yage maibo'ana bale'uya Yaubada 'ina 'ebe loinao.

27 Ta 'abo tomiya apwesa 'ebweu 'ibwauyeyo be 'utatauya 'ina anuwaya be 'amu masula 'isa'u manuyo, tuga 'u'a'ani, ta geya'abo 'uenaida to'ase lowa 'iguinuwena masula nina 'enaya, be 'enega geya'abo wanuwanuwa mwau manuna. 28 Ta esi 'abo yaita 'isimana masula nina manuna be

---

[d] **10:16-17** Md 26:26-28; Lo 12:5 [e] **10:19** 1 Ko 8:4 [f] **10:21** 2 Ko 6:15-16
[g] **10:24** Lo 15:12 [h] **10:25-29** 1 Ko 8:4-13 [i] **10:26** Sam 24:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'emiya 'igwae, “Taudi 'idi guinuwa Taumudumudulele manuna masula nate 'enega siguinuwena,” geya'abo masula nina 'u'e'ani, 'abona nai tauna tosimana nina 'inuwamwau, nai 'imatauta, 'enega 'oyo wate 'uda nuwamwau, 29 nigeya tauyo 'imu matauta 'enega, manuna 'oyo nigeya Taumudumudulele 'umatamataute, ta esi tosimana nina 'ina matautega.

Ta 'aina tomota sigwae, “Geya'abo 'agu loina wasa'usa'u taudi toneneta 'idi nuwanuwa manuna, 30 ta wate geya'abo taudi silomulomugiyegu. 'Agu masula nina manuna ni'atu yalokagutoki Yaubada 'enaya, ta nigeya 'ebweu wate 'ana to'umalina 'eguya 'imiyami.”

31 [j]Taudi 'idi ona 'ana e'isa gete, 'aene 'ilobweneda be 'ida guinuwa maibo'ana, nai 'ida 'e'ai, nai 'ida numa, nai to'ase wate, 'ediyega Yaubada 'ana esana tagie sinabwa. 32 [k]'Enega geya'abo mali tomota wagiegie nuwamwauyedi, nai me Yudia, nai taudi nigeya me Yudia, nai Yaubada 'ina toekalesiyao, 33 [l]nadigega 'abo'agu yatootoo be 'aene geya'abo taugu 'igu nuwenuwega yaguiguinuwa, ta esi to'ase tomota 'idi nuwanuwa nadigega yada guinuwe tuga, be sida gwausowala, be 'enega 'adi 'etoseyana sida loba Yaubada 'enega.

11 1 'Ilobwenemi be 'igu bubuna gete waetotowane, nadigega 'abo'agu Keliso 'ina bubuna yaetotowanena.

Iine 'idi iyala tapwalolo 'enaya

2 Kagutoki gosegwao, manuna e'itao nidi ya'ebwa'emi ni'atu wanuwa'i'isidi ta wagiyaidi. 3 'Enega nuwanuwagu be wada mwalatoni 'aene Keliso me'olotoda 'ida 'Inapwana, ta esi iine 'idi 'inapwanao nate mwanediyao, ta Keliso 'ina 'Inapwana Yaubada.

4 'Abo tai ma 'ana peyaula 'isidasida nai 'ilogulоguguya nate 'ebe omayamaya 'ina 'Inapwana Keliso 'enaya.

5 Ta 'eguma waine madeba daisina 'isidasida nai 'ilogulоguguya, nate wate 'ebe omayamaya 'ina 'inapwana, tauna mwanena, 'enaya. Ona'ai'aina, 'ana 'ita to'umalina nadigega 'abo 'uya'uyana maibo'ana kolikolina. 6 Manuna 'abo waine geya'abo debana 'i'au'aukabobo, 'uya'uyana wada 'upwa be 'iomayamaya debana kolikolina manuna, 'enega 'ida 'aukabobo be 'ana 'ita bobo'ana tapwalolo 'enaya.

7 [m]Tapwalolo solanaya tai nigeya sawesawenaya be debana 'i'aubwasa, manuna tai 'ana 'ita Yaubada nadigega, ta wate 'ana tupu Yaubada 'ana tupu nadigega, ta waine 'ana tupu tai 'ana tupu nadigega. 8 [n]Manuna nigeya gimitai waine 'enega 'iapweapwesa, ta esi waine tai 'enega 'iapwesama. 9 [o]Ta wate Yaubada tai nigeya waine manuna 'imwelumwelului, ta esi waine tai manuna 'imweluluina. 10 'Enega iine

---

[j] **10:31** Kol 3:17 [k] **10:32** Lo 14:13 [l] **10:33** 1 Ko 9:20-22 [m] **11:7** Nug 1:26-27
[n] **11:8** Nug 2:21-23 [o] **11:9** Nug 2:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ilobwenedi be debadi si'aukabobodi tapwalolo 'ana tuta 'enaya, be iine nidi 'idi ematamatana mwanediyao 'ediya aniloseyao sida 'ita.

11 Ta esi 'abo 'Inapwana 'ina 'eda tamulimuliye nigeya sawesawenaya be waine tebweuna 'iloiloina nai tai tebweuna 'iloiloina, 12 manuna waine tai 'enega 'iapwesa ta tai waine 'enega 'itubuwa, ta maibo'ada Yaubada 'enega taapwesa.

13 'Enega wada nuwa'i'isi, 'abo waine madeba daisina 'isidasida Yaubada 'enaya, mwa'adega 'ana 'ita, bobo'ana nai to'umalina? To'umalina aga?

14 Maibo'ada bale'uya tamiyami, 'abo tai ta'ita 'uya'uyana dudulana, 'ana 'ita waine nadigega, nate 'ebe omayamaya, 15 ta 'abo iine 'uya'uyadi dudulana nate 'adi 'ebe tupu, be wate debadi 'ana 'ebe 'aubwasa.

16 'Ada loina gete nadigega, ta nigeya 'ebweu wate mali loina toekalesiyao maibo'ada 'edaya, 'enega geya'abo 'ebweu yaita loina gete manuna 'ionaonaila.

'Inapwana 'ina 'e'ai tabu manuna.

17 'Ebweu wate 'imi bubuna manuna nigeya yagwaugwausowala, nate nigeya bobo'ana, 18 [p]manuna 'aina tomota sieonegu 'aene 'imi deliegogona 'ediya waweyaweyalimi mali boda be mali boda 'ediya, 'enega tupwana 'idi ona yaemisena. 19 Ta 'imi eweyaweyala 'ana bobo'ana nate 'aene yaisigedi taudi toekalesiya 'ai'ailao ta'inanadi.

20 Ta wate 'imi deliegogona 'ediya 'abo 'inapwana 'ina 'e'ai tabu wae'ani 'ana 'ita nigeya bobo'ana, 21 manuna 'aimi taumi 'ami masula wa'e'ai, ta 'aidi gosemiyao ma 'adi botana, ta wate 'aimi wa'e'ai be wanumanuma sinabwana 'enega waekaekabaleya. 22 'Enega 'ilobwenemi be taumi 'imi anuwa 'ediya wa'e'ai be wanuma, ta geya'abo Yaubada 'ana tapwalolo wagiegie to'umaliye, ta wate taudi gomagomabesodi wagiegie omayamayaedi. Gete manuna geya'abo yatuputupumi.

23 'Ida 'Inapwana Yesu 'ina 'e'ai 'ana mwalatoi ni'atu 'ie'itegu ga 'abo'agu yae'itemi, nate boiboi nina Yudasa 'isipupuyena, Yesu nina beledi 'i'ewena, 24 ta 'ilokagutoki Yaubada 'enaya ga 'igitomwena, ta 'igwae, "Gete oogu 'omi 'ami 'etoseyana manuna. 'Enega gete nadigega wada guinuwa'esa 'agu 'ebe nuwa'i'ita manuna." 25 [q]'Enega si'e'ai ga 'igumwala, ta keiga wate Yesu 'i'ewena, ta 'igwae, "Keiga gete loina auwauna manuna, ta loina nina auwauna lalaguyega yagie apwesenama. 'Enega ma'etamo 'abo to tuta 'ediya wanumai wada nuwa'i'isigu."

26 'Enega beledi nina 'ana 'e'ai be keiga nina 'ana numa 'ediyega 'Inapwana 'ina mwawasa manuna tae'itae tuta maibo'ana, be 'ana laba 'iila limanama.

---

[p] **11:18** 1 Ko 1:10-12 [q] **11:25** Ib 9:18-20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27 Ta 'abo yaita masula nina 'i'e'ai besobeso nai 'Inapwana 'ina keiga
nina 'enega 'inuma besobeso, tai nina nate 'ina to'umalina, manuna
'ida 'Inapwana bwalana be lalana 'ediya 'iguinuwa besobeso. 28 [r]'Enega
'abo nuwanuwada be 'Inapwana 'ina 'e'ai ta'a'ani, nugana 'ida bubuna
manuna tada nuwanuwa, be wate tada giepaepaluda, be muliyega masula
nina ta'a'ani, ta wate keiga nina 'enega tanunuma. 29 Manuna 'eguma
yaita 'i'e'ai besobeso nai 'inuma besobeso, ta nigeya 'inuwanuwa Keliso
bwalana manuna, ma'etamo 'ana loina 'ida loba. 30 Gete 'alena 'enega
'ami le'oasao be 'imi nenetao tupwana yaudi siapweapwesa 'emiya, ta
wate 'aina 'ami bodao ni'atu sikwaiya.

31 'Enega 'ilobweneda be 'ida bubuna tauda tada giebobo'anedi,
'abona nai Yaubada 'ida loineda. 32 [s]Ta esi 'abo tuta gete 'enaya Yaubada
'iloineda, nate 'igiepaepaluda, be 'enega ma'etamo bwa'omatana 'enaya
geya'abo me bale'u ma'edao 'iloiloineda.

33 Gosegwao, 'abo tuta nina 'Inapwana 'ina 'e'ai wa'a'ani, gosemiyao
wada yamwadi be si'e'ai nugana, be muliyega 'omi. 34 Ta 'abo yaita
'ibotanaya, 'ina anuwaya nada 'ida 'e'ai nugana, be 'enega geya'abo 'i'e'ai
sinabwana tapwalolo solanaya, 'abona nai Yaubada 'igamwasowalemi
'imi tapwalolo 'ana 'ita to'umalina manuna.

Nate namo, loina gete manuna. Ta esi 'aina 'ami loina wate simiyami,
'enega 'abo tuta nina yawawai 'emiya, loina nidi yada giepaepaludi
'emiya.

Yaubada 'ina eguyai yaluyaluwada manudi

12 1 Gosegwao, nuwanuwagu be Yaubada 'ina eguyai
yaluyaluwada manudi yali'ami be wada mwalatoni. 2 Manuna
lowa sena guguyoi 'ena wamiyami ta mali 'ebe bwagobwagoyao
'ediya watagwatagwalemi, taudi nigeya sawesawenaya be siona,
ta sikabokaboemi. 3 Ta esi gete tuga 'abo yaisigedi 'omi Yaubada
Yaluyaluwana 'emiya 'imiyami, geya'abo Yesu walo'alo'aegile, ta esi wada
'awa'Inapwane, manuna nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be Yesu
'i'awa'Inapwane 'abo nigeya Yaluyaluwa Tabuna 'ena 'imiyami.

4 Yaluyaluwa Tabuna nina 'ebweuna namo, ta esi 'ina eguyai 'edaya
dumadumana be dumadumana. 5 'Ida 'Inapwana nina wate 'ebweuna
namo, ta esi 'ina paisewa taguiguinuwedi dumadumana be dumadumana,
6 ta 'aledi 'ebweuna namo tuga, nate Yaubada, manuna tauna yage
maibo'adi 'adi guinuwao 'igieapwesedi.

7 [t]Ta Yaluyaluwa Tabuna 'ina eguyai 'ebweuna 'ebweuna 'edaya
nate maibo'ada 'ada lema manuna, 8 ta esi dumadumadi, manuna
tomota 'ebweuna 'ana egueguyai mwalatoi, be 'ebweuna sinasinapu,

---

[r] **11:28** 2 Ko 13:5 [s] **11:32** Ib 12:5-6 [t] **12:7** 1 Ko 14:26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 be 'ebweuna emisa, be 'ebweuna gile'oasa, 10 be 'ebweuna yage 'ebe
nuwaowana 'ana guinuwa, be 'ebweuna loguguya, be 'ebweuna mali
yaluyaluwao 'adi 'inana 'aene bobo'ana nai to'umalina, be 'ebweuna wate
mali 'enana sawesawenaya be 'ediyega 'ioona, be 'ebweuna wate 'enana
nidi 'ana gibui. 11 Egueguyai getedi yaluyaluwa Tabuna tauna 'iesinuwa,
ga 'ieguyai 'ebweuna 'ebweuna 'edaya, ta 'i'ebwa'eda be nadigega tada
guinuwa'esa.

Oona 'ebweuna ta welawela'anao yaudi

12 [u]'Abo'ada 'atuwa oo 'ebweuna manuna tamwalatonina 'aene oo
'ebweuna, ta welawela'anao yaudi. Oo nina nate Keliso ta welawela'anao
nidi 'abo'ada. 13 [v]Manuna maibo'ada ni'atu tabapitaiso, yaluyaluwa
'ebweuna 'enega, ga ni'atu taeboda 'ebweuna. 'Abo'ama me Yudia be
'omi mali senao 'ediyega, be tomiya mwau be tomiya bobo'ana, ta ni'atu
maibo'ada taeboda 'ebweuna Yaluyaluwa Tabuna nina 'edaya 'imiyami
'enega.

14 Ona'ai'aila, oo welawela'anao nigeya 'ebweuna ta esi yaudi ta
dumadumadi. 15 'Enega 'abo 'ae 'igwae, "'Abo'agu nigeya oo 'ina boda
'ena yamiyami, manuna 'abo'agu nigeya nima," 'ina ona nina getei nigeya
ona 'ai'aila.

16 Wate nadigega 'abo tena 'igwae, "'Abo'agu nigeya oo 'ina boda,
manuna 'abo'agu tena, ta nigeya mata," tena 'ina ona getei nigeya ona
'ai'aila, 17 manuna 'abo mata daisinamo, nigeya kapekapeyana be 'ida
nono, ta wate 'abo tena daisinamo nigeya kapekapeyana be maina 'imui,
18 ta Yaubada gete nadigega 'inuwena ga welawela'ao maibo'adi 'idi
guinuwa 'i'ebwa'edi.

19 Manuna 'abo welawela'a 'ebweuna namo, nate nigeya oo maibo'ana.
20 'Enega oo 'ebweuna namo 'ibubuna ta esi welawela'anao yaudi.

21 'Enega nigeya sawesawenaya be mata 'ioona nima 'enaya, be
'igwae, "Geya nuwagu 'oyo." Ta wate nigeya sawesawenaya be deba
'ioona 'ae 'enaya, be 'igwae, "Geya nuwagu 'oyo." 22 Ta 'aidi wate
ooda welawela'anao 'adi 'ita 'atuwa nenetadi, ta esi 'idi paisewa
sinabwana ooda 'ana lema manuna. 23 'Aina wate welawela'adao,
geya'abo tatuputupudi nai manudi taomayamaya, ta esi ta'ita'i'isidi be
ta'aubwasadi, 24 ta nigeya welawela'adao maibo'adi 'adi 'ita'i'ita nadigega.
Manuna Yaubada ooda 'imweluluina be 'aene welawela'anao nidi taudi
nigeya 'adi tupumo tada 'ita'i'isi 'ai'ailidi.

25 Be 'enega geya'abo weyala 'iapweapwesa ooda welawela'anao
'ediyega. Ta esi maibo'adi sida elelelleya be maibo'adi sida elemalema
'ida guinuwao 'ediyega, 26 manuna 'abo welawela'ada 'ebweuna 'iuuya

---

[u] **12:12** Lo 12:4-5 [v] **12:13** Ga 3:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ooda wate maibo'ana si'elouya. Wate 'abo welawela'ada 'ebweuna ma ina
gwausowala ooda wate maibo'ana sigwausowala. 27 [w]'Enega 'ebweuna
'ebweuna 'abo'ada Keliso welawela'anao, 28 [x]manuna 'ida guinuwao
ekalesiya solanaya dumadumadi be dumadumadi, Yaubada 'ieguyaiyedi
'edaya, nugana taudi Keliso 'ana tosimanao, be muliyega Yaubada 'ina
ona 'ana tologuguyao, muliyega toe'itao, be yage 'ebe nuwaowana 'adi
toguinuwao, be togile'oasao, be tolemao, be toanuganao, be taudi mali
'enanao 'adi toonao.

29 Manuna nigeya sawesawenaya be maibo'ada paisewa 'ebweuna tuga
'ena taetoguinuwa Keliso manuna, nai taetosimana, nai taloguguya,
nai tae'ita, nai yage 'ebe nuwaowana tagieapwesedi, 30 nai togile'oasa,
nai mali 'enana 'enega taona, nai mali 'enana be mali 'enana tagibui.
31 [y]Guinuwa getedi maibo'adi Yaubada 'ieguyaiyena 'edaya, 'enega
'ilobwenemi be wada nuwanuwa egueguyai bobo'adi manudi, be wate
'eda bobo'ai'ailina yada e'itami, nate oboboma.

Oboboma

13 1 'Eguma 'igu onao bobo'adi, 'atuwa tologuguyao be aniloseyao
'idi ona, ta 'abo oboboma nigeya 'ateguya 'imiyami, 'igu
loguguya nidi yage besobeso, 'atuwa sinaa siunuunu besobeso, nai yoguli
simu'emu'e besobeso.

2 Ta wate 'eguma 'abo'agu Yaubada 'ina tosimana, be ma igu sinasinapu
sinabwana bale'u be galewa manudi, nai 'eguma yaemisa 'ai'aila Yaubada
'enaya be 'enega yaona 'oya 'ediya, kapekapeyana sitatauya mali senaya,
ta 'abo nigeya oboboma 'ateguya, 'abo'agu tuga tai besobeso.

3 Ta 'eguma 'igu gwegwe maibo'ana yaeguyaiye tomota 'ediya, be
bwalagu wate yatagwale be sigabu 'idi taliya manuna, ta 'eguma
nigeya oboboma 'ateguya 'imiyami, 'igu paisewa nidi uwadi geya'abo
yalobaloba.

4 [z]Ona'ai'aila, oboboma yage sinabwana, manuna 'eguma oboboma
'atedaya 'imiyami, sawesawedaya be tae'alama'i'itana be tomota
ta'atenuwa 'ole'oleyedi, ta geya'abo tae'ipi'ipiyedi. Ta geya'abo wate
tanuwanuwatu'e nai tagagasa, 5 ta esiya gosedao ta'amayabedi, be
geya'abo gamwasowala nai etalauwala 'edega si'ita'ita. 6 [a]'Enega
geya'abo bubuna to'umalina manuna tagwaugwausowala, ta esi bubuna
palupaluna manuna tada gwausowala.

7 [b]'Eguma oboboma 'atedaya 'imiyami, yage maibo'ana sawesawedaya,
be tada emisa ataya ma ida nuwayaina 'ada lema Yaubada 'enega
ma'etamo manuna, be tuta maibo'ana tada toolopa'ala.

---

[w] **12:27** Lo 12:5 [x] **12:28** Ep 4:11-12 [y] **12:31** 1 Ko 14:1 [z] **13:4** Lo 13:10 [a] **13:6** Lo 12:9
[b] **13:7** 1 Pi 4:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 'Enega oboboma geya'abo 'igumwagumwala, ta esi taudi Yaubada 'ana
tosimanao ma'etamo 'idi onao sigugumwala. Nadigega taudi mali 'enana
be mali 'enana 'ediyega sionaona, ma'etamo 'enadina 'igugumwala.
9 Manuna gete tuga 'ida sinasinapu tupwana namo tuga, 'enega 'ida
guguya tupwana namo wate, 10 ta tuta 'imeemai 'ediya sinasinapu
auwauna maibo'ana 'iapwesama, be sinasinapu kadekadelina tanuwa
pupule.
11 Nadigega 'abo'agu lowaenei gwama tuga, ta esi gete tuga ni'atu
yaetai ga gogama 'idi onao be 'idi guinuwao be 'idi nuwanuwao ni'atu
'eguyega sigumwala. 12 [c]Gete tugai 'ida mwalatoi nigeya sinabwana,
'atuwa ma'ama'ayau nadigega, nai kunuwadawada nadigega, ta esi
ma'etamo be 'enega 'ana 'ai'aila 'ida apwesa 'edaya. Ta 'abo'agu
sinasinapu tupwana namo yamwalamwalatoni, ta ma'etamo esiya
maibo'ana yamwalatoni, nadigega gete tuga Yaubada 'imwalatoi
'ai'ailigu.
13 Yage sinabwadi 'etoi simiya ataya, nate emisa, be nuwayaina, be
oboboma, ta maibo'adi 'ediyega oboboma 'isinabwa sinedi.

Mali 'enana 'adi toonao manudi

14 1 [d]'Enega 'ilobweneda be tatoo waiwai be tada eoboobobomа
'ai'aila, ta wate tada toowaiwai be Yaubada Yaluyaluwana 'ina
egueguyai 'edaya tada lobadi, ta esi egueguyai 'ebweuna bobo'ana
wawasae, nate loguguya Yaubada 'ina ona manuna.
2 Ta 'ebweu wate egueguyai nina tomota 'ediya, nate mali 'enanao
'adi tala manudi. 'Abo mali 'enana 'ediyega taonaona, nate sa'i Yaubada
namo 'enaya taonaona, ta nigeya tomota 'ediya, 'enega ona nidi 'adi
mwalatoi tomota 'ediya kwanikwanina, be gete Yaluyaluwa Tabuna 'ina
waiwaiyega mwalatoi kwaikwaiyina taonaonaedi, 'enega tomota nigeya
sida nuwasabwalena. 3 Ta 'eguma taloguguya tomota 'ediya, be 'ida
ona 'enega sinuwa sabwalena, nate 'adi lema, 'atepatu be gwausowala
manudi. 4 Ta 'abo yaita mali 'enana 'enega 'ionaona, nate taunamo tuga
'ilemelemei, ta esiya 'abo tologuguyao sioona toekalesiyao 'enadiyega
nate maibo'adi 'adi lema.
5 'Abo'agu nuwanuwagu be maibo'ami mali 'enana 'ediyega wada
onaona. Ta wate nuwanuwagu sinabwana be wada loguguya, manuna
tologuguyao 'idi guinuwa yage sinabwana, ta ona mali 'enanao 'ediyega
nigeya yage sinabwana, ta esi 'abo 'ebweu togibui 'imiyami be ona nidi
tauna 'igibunidi, nate yage bobo'ana toekalesiyao 'adi lema manuna.
6 'Enega gosegwao wada nuwa'i'isi 'abo yawawai 'emiya, be mali 'enana
'enega yaonaona 'emiya, nai geya'abo lema 'enega walobaloba. Ta esi

---

[c] **13:12** 1 Yo 3:2 [d] **14:1** 1 Ko 12:31, 14:39

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'abo yawawai 'emiya be lotoona auwauna nai mwalatoi nai loguguya nai e'ita ya'ebwa'emi, gete 'ebe lema 'emiya.

7 Nadigega 'abo sinaa nai pate tomota siunu besobesodi, nigeya sawesawenaya be siwali bobo'ana.

8 Ta wate 'abo yaita yoguli 'imu'emu'e besobeso, gwane 'ana mwalatoi nigeya sana tamwalamwalatoni, nai losaiya manuna, nai to yage 'ana bwau manuna.

9 'Abo'ada wate nadigega, 'abo nigeya taonaona palupalu 'iabe geya'abo wate tomota 'ida ona nidi sinuwanuwa sabwalenidi, manuna 'ida ona nidi 'atuwa galala besobeso.

10 Ta ona'ai'aila, bale'uya 'enana yau wawasae simiyami, ga sena 'ebweuna 'ebweuna toni'asao taudi 'enadi simwalamwalatonidi.

11 'Enega 'abo mali senao 'enadi nigeya yamwalamwalatoni, 'abo'agu 'atuwa 'owaga yaemwagemwage, 'enega nigeya sawesaweguya be 'enadi yamwalatonidi. Ta taudi wate nigeya sawesawediya be 'igu ona simwalatoni.

12 [e]Kagutoki gosegwao, ni'atu nuwanuwami be Yaubada Yaluyaluwana 'ina egueguyai 'emiya wada 'ewadi, 'enega 'ilobwenemi be wada too be 'ami egueguyai nidi 'ediyega toekalesiya wada giewaiwaiyedi.

13 'Enega 'abo yaita 'emiyega mali 'enana 'ediyega 'ionaona, 'ilobwenena be 'ida sidasida Yaubada 'enaya be mwalatoi 'ida loba, be 'enega 'ina ona 'ida gibui.

14 Manuna 'abo mali 'enana 'enega yasidasida, 'enana nina 'ana mwalatoi nigeya yamwalamwalatoni, manuna yaluyaluwagu namo 'isidasida, ta esi 'igu onao nidi nigeya yamwalamwalatonidi, to'ase manudi yaonaona. 15 [f]Ta 'ilobwenegu be ma igu mwalatoi be wate yaluyaluwaguyega yada sidasida, ta yada wali tuputupu Yaubada 'enaya yaluyaluwaguyega ta wate ma igu mwalatoi. 16 'Abo yaita 'oyo yaluyaluwayo namo 'enega 'ulotuputupu, mali 'enanega, ta nigeya 'umwalamwalatoni, be gosemwao wate nigeya sinuwanuwa sabwalena, 'enega taudi geya'abo siloeimeni. 17 Lotuputupu nina bobo'ana, ta esi gosedao nigeya 'ida lemedi.

18 'Enega yalokagutoki Yaubada 'enaya manuna mali 'enana 'ediyega yaonaona wawasae, 19 ta esi tapwalolo 'enaya, nuwanuwagu be ona nina yamwalatonina 'enega yada simana kukupana tuga, be tomota yada e'itadi. Ta geya nuwagu be mali 'enanao 'ediyega tapwalolo 'enaya yaonaona wawasae, manuna ona nidi tomota nigeya simwalamwalatoni.

20 [g]Gosegwao, geya'abo 'imi nuwanuwa gogama nadigega, ta esi wada nuwanuwa tai sinabwadi nadigega. Ta geya'abo guinuwa to'umalina manudi wanuwanuwa be 'aene wamwalatonidi.

---

[e] **14:12** Ep 4:12 [f] **14:15** Ep 5:19 [g] **14:20** Lo 16:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21 [h]Manuna Buki Tabu solanaya Yaubada 'ina loina 'ebweuna
'imiyami, 'igwae,
" 'Owagao ma'etamo simamai be mali 'enanao 'ediyega 'igu bodao
'ediya 'igu ona sida simanedi, ta esi geya'abo sa'i 'igu onao nidi
simulimuliyedi,' Yaubada 'ina ona gete nadigega."
22 Manuna mali 'enanao nidi dumadumadi 'ediyega taonaona,
nate we'iwe'iyaya nigeya taudi toemisao manudi ta esiya taudi
nigeya siemiemisa manudi. Ta Yaubada 'ina ona 'ana etosimana
nate lema toemisao dimo manudi. 23 'Enega 'abo'ada toekalesiyao
'abo tapwalolo manuna tadeli egogonama be mali 'enanao 'ediyega
taonaona, be 'aidi taudi nigeya Yesu 'ana toemisao silulugu be 'enada
kwanikwanidi sinonodi, nai sida nuwanuwa 'aene taekabaleya, aga?
24 [i]Ta 'eguma maibo'ada Yaubada 'ina ona taguguyae be 'aidi taudi
nigeya Yesu 'ana toemisao siluguma be guguya nidi 'enadiyega
sinonodi, sida sinuwa'ebuni be si'awa'ai'aila, 25 be 'enega 'idi
yalakwaiya manudi sida nuwamwau ma idi omayamaya, ta Yaubada
matanaya sida be'u sanamwa'uta be 'enaya sida bwagobwago be
si'awa'ai'aile, be 'enega sida gwae, "Ona'ai'aila, Yaubada ma'emi
wamiyami."

Lotapwalolo 'ana 'eda

26 Gosegwao, 'abo tapwalolo manuna walulugu, 'ebweu tai wali 'ida
alalagasi, 'ebweuna 'ida e'ita, 'ebweuna lotoona auwauna 'ida simana
apwese, be 'ebweuna mali 'enana 'enega 'ida ona, be 'ebweuna ona
nina 'ida gibuni, be 'enega guinuwa nidi 'ediyega boda sida lemedi.
27 Ta 'abo mali 'enanao 'adi toonao simiyami, bobo'ana 'abo site luwa
nai site toi, 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega sioona. Ta wate togibuiyao
sida miyami be ona nidi sida gibunidi.
28 Ta 'abo 'enana nidi nigeya 'adi togibunimo, geya'abo 'ebweu
yaita mali 'enana 'enega 'ionaona apwesa lotapwalolo 'ana tutaya, ta
esi taunamo 'enaya ta wate Yaubada 'enaya 'ida ona.
29 [j]Ta wate tologuguyao 'eluwa nai 'etoi sida ona, be 'enega
maibo'ami 'idi ona nidi wada nonodi, be manudi wada nuwanuwa.
30 Ta 'abo 'ebweuna tai tapwalolo solanaya 'imiyami be mwalatoi
auwauna 'iloba, 'ida toolo be yage nina 'ida simana apwese, be
tologuguya nina 'ida 'alaenono. 31 Ta maibo'ami sawesawemiya be
'ebweuna 'ebweuna nuwanuwa bobo'ana 'ediyega wada loguguyae,
be wada giepa'alimi. 32 Ta tologuguyao yaluyaluwadi taudimo
siloiloinedi, 33 manuna Yaubada 'iloiloina palupaluyeda ta nigeya
'ikwanikwaniyeda, 'enega ma ida gwausowala tada lotapwalolo.

---

[h] **14:21** Ais 8:11-12 [i] **14:24** Yo 16:8 [j] **14:29** 1 Te 5:20-21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34 [k]Ta iine 'omi, 'ilobwenemi be tapwalolo 'enaya wa'alaenono tuga
be ona wanonodi. Manuna Buki Tabu 'enaya Mosese 'ina loina iine
manudi gete nadigega, ta wate nadigega loina toekalesiyao manudi sena
maibo'ana 'ediya. 35 Ta 'abo iine nuwanuwadi be to'ase sida mwalatoni,
sawesawediya be 'idi anuwaya mwanediyao sida enaidedi be taudi
sie'itadi. Manuna 'abo iine siona tapwalolo 'enaya, 'ebe omayamaya
'edaya. 36 Ta geya'abo wanuwanuwatu'e 'aene taumimo 'emiya Yaubada
'ina ona 'iapweapwesa, nai taumimo 'emiya 'imiyami.
37 Ta wate 'abo yaita 'inuwena 'aene tauna Yaubada Yaluyaluwana
'enaya ga 'ina mwalatoi 'i'ebwa'ena, nugana 'ida gimimwalatoni 'aene
'igu ona leta gete 'enaya yaetunenawa, nate Yaubada 'ina loina 'emiya.
38 Ta 'abo yaita ona nidi geya nuwana, tuwa tuga 'ina emwagemwage
nina 'enaya 'ida miyami. 39 'Enega gosegwao, 'ilobwenemi be watoo
waiwai be Yaubada 'ina ona wada simana apwese, ta mali 'enana 'adi
onao manudi geya'abo wa'eto'etobode tapwalolo 'enaya. 40 [l]Ta wate yage
maibo'adi palupaludi ta bobo'adi 'imi tapwalolo 'ediya wada guinuwedi.

Keliso 'ina toololimana manuna

15 1-2 Gosegwao, tetela nina ni'atu yasimanena 'emiya, wanuwa'i'isi
'aene lowa 'atemi watagwalena tetela nina 'enaya, ga
'igiepa'alimi be 'enega 'ami 'etoseyana 'ena waloba, 'abo tetela nina
wagiyai'i'isi. Ta 'abo nigeya wada giyai'i'isina, 'imi emisao nidi yage
besobeso.
3 [m]Tetela gete 'alena ya'ita lobena 'enega yasimanena 'emiya 'aene
Keliso 'ida to'umalinao manudi 'imwawasa, nadigega Buki Tabu 'ina
simana, 4 [n]ga sisa'u 'ali'aliyena ta 'asiyata 'etonina 'enaya 'itoolo limana,
nadigega wate Buki Tabu 'isimana.
5 [o]'Itoolo limana ga Pita 'i'itena ta wate 'ana tosimanao site tuwelo
si'itena. 6 'Ebweu tuta 'enaya gosedao wate site paibi analedi si'itena.
Boda nidi 'ediyega yaudi gete tuga simiyami, ta 'aidi sikwaiya.
7 Yemesa wate 'i'itena, ga wate Keliso 'ana tosimanao maibo'adi
si'itena. 8 [p]Ga 'ebe losalowa 'abo'agu wate ya'itena, ta esi 'abo'agu 'igu
tubuwa 'ebe nuwaowana, nigeya nadigega taudi 'idi tuta silobena ga
situbuwa. 9 [q]Ta wate 'abo'agu tai to'umaligu. Manuna Yaubada 'ana
toemisao yagie'elouyaedi 'enega Keliso 'ana tosimanao maibo'adi
sibobo'ana sinegu. 10 [r]Ta esi Yaubada 'i'atenuwa 'ole'oleyegu ga 'ilemegu.
'Enega nigeya 'ilemalema daidaitegu, manuna ni'atu yaemisa 'ai'ailena
ga tosimanao maibo'adi 'idi paisewa yapilisinena, nigeya taugu 'igu
waiwaiyega, ta Yaubada esiya 'ina oboboma 'eguya 'enega.

---

[k] **14:34** 1 Ti 2:11 [l] **14:40** 1 Ko 14:32-33 [m] **15:3** Ais 53:8-9 [n] **15:4** Gu 2:24-32; Lu 24:46
[o] **15:5** Lu 24:33-34, 36 [p] **15:8** Gu 9:3-6 [q] **15:9** Gu 8:3 [r] **15:10** 2 Ko 3:5, 11:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 'Enega tosimanao nidi 'emiya ni'atu siloguguya, ta 'abo'agu wate
ni'atu 'emiya yaloguguya, ga ni'atu Keliso waemisena.

Toolo limana manuna

12 'Ima loguguya 'emiya 'asimanena 'aene Keliso mwawasega 'itoolo
limana, ga waemisena. Ta to'ase manuna ga 'aimi waona 'aene tomota
nigeya sawesawediya be mwawasega sitoolo limana?
13 Manuna 'abo tomota geya'abo mwawasega sitootoolo limana, Keliso
wate mwawasega geya'abo 'itootoolo limana, 14 'enega 'ima loguguya
nidi tuga yage besobeso, manuna Keliso waemisa yogenena. 15 [s]Ta wate
'abo'ama Yaubada 'ana tosimanao 'akaboemi 'ima onao nidi 'ediyega,
manuna 'agwae, "Yaubada Keliso mwawasega 'igietoolo limena," ta sa'i
tomwawasa nidi nigeya sida toolo limana. 16 'Enega Keliso wate geya'abo
'itootoolo limana. 17 Ga Keliso nina wate waemisa yogenena, ga 'enega 'imi
to'umalinao 'etamo tuga 'emiya simiyami. 18 Ta nai wate 'ana mwalatoi
'aene gosedao nidi taudi lowa Keliso siemisena ga ni'atu simwawasa, gete
tuga taudi mwa'o nai simiyami? 19 Ta wate 'abo'ada Keliso 'ana toemisao
nuwa'ole'oleda sa'i, 'abo Keliso 'ina lema 'edaya tuta gete bale'uya namo
manuna, ta nigeya tuta 'imeema 'ida mwawasa mulinaya manuna.
20 [t]Ta 'ana palupaluna esiya nate Keliso mwawasega 'igimitoolo limana,
ga muliyega tokwaiyao maibo'adi.
21 [u]Manuna tai 'ebweuna namo 'enega mwawasa 'iapwesama bale'uya,
nate Adama, ga wate nadigega tai 'ebweuna 'ina guinuwega toololimana
'igieapwesena. 22 'Enega ni'atu tamwalatonina 'aene Adama 'ina
to'umalina 'enega maibo'ada mwawasa 'edaya 'iapwesa, ta sa'i Keliso
'enega yawasida ataya talobena.
23 [v]Ta yawasi ataya 'ina tauya gete nadigega, nugana Keliso 'itoolo
limana be ma'etamo tuta nina 'iila limanama 'abo'ada yaisigedi 'ina
bodao, wate tatoolo limana, 24 [w]be muliyega Keliso nina toloinao
maibo'adi 'iewaiwai sinedi be welabanao be yaluyaluwa to'umalidi
maibo'adi 'iewaiwai sinedi, be tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya Keliso 'ina
loina 'ida 'ebwaya Tamana 'enaya. 25 Manuna Keliso nina 'iabe ma ina
waiwai be 'ida loiloina 'ana laba 'ana talauwalao maibo'adi 'iewaiwai
sinedi, 26 ta 'ebe losalowa mwawasa 'ida ewaiwaisine be 'ida gumwala.
27 [x]Manuna Yaubada loina maibo'ana Keliso 'i'ebwa'ena. Nate namo
Keliso geya'abo To'ebwaya nina 'iloiloine. 28 'Enega ma'etamo tuta nina
Keliso yage maibo'adi 'iloinedi, tauna 'itatagwala Tamana 'ina loina 'ena,
manuna Tamanana Keliso 'ina loina maibo'ana 'ana to'ebwaya, 'enega
Yaubada nina 'ida 'etoloetana sana.

---

[s] **15:15** Gu 4:33 [t] **15:20** 1 Te 4:14 [u] **15:21** Lo 5:12, 18 [v] **15:23** 1 Te 4:16
[w] **15:24-26** Md 22:44; Et 20:14 [x] **15:27** Sam 8:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29 Ta 'abo tomwawasao geya'abo sitootoolo limana, to'ase manuna
tomota sibapitaiso tomwawasao nidi manudi? 30 [y]Ta wate mwa'adega
'abo'agu? 'Abo geya'abo mwawasega yatootoolo limana, to'ase manuna
'ebe esilae 'ena tuta yauyauna yapaipaisewa Keliso manuna?
31 Ona'ai'aila, 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya 'atuwa
yamwawamwawasa, ta esi ma igu gwausowala 'omi 'imi toolopa'ala
manuna, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'enaya.
32 [z]Ta wate lowa Epeso 'enaya tomota gamwagamwasowalidi bomitawa
'atuwa silosaiyegu, ta esi losaiya nina nigeya 'ana bobo'anamo 'eguya
'abo nigeya mwawasega yatootoolo limana. 'Enega 'aina tomota sigwae
'aene 'ilobweneda be tuta gete bale'uya tada egwausowala 'ida 'e'ai be
'ida numa 'ediyega, manuna 'iabe mwawasa 'ana tutaya geya'abo 'ebweu
wate to'ase talobaloba.
33 Ta esi ona nidi nate kabo tuga, 'enega geya'abo 'ediyega
sikabokaboemi, 'abona nai 'idi bubuna to'umalina waetotowanedi.
34 [a]Nai 'aimi Yaubada waemwagemwageyena. Gete 'ebe omayamaya
'emiya, 'enega 'ilobwenemi be wada sinasinapu, be 'enega 'imi bubuna
to'umalina wada losa'udi.

Bwala auwaudi

35 Ta 'aimi nigeya wanuwanuwa sabwalena toolo limana manuna,
'enega wagwae, “Tokwaiya nidi to bwala 'enega sitoolo limana?”
36 'Enega 'ilobwenemi be wada sinasinapu 'aene 'eguma atuna taasoi be
'itatabwa ma'etamo atu nina 'idadaula. 37 Wamwalatonina 'aene 'eguma
pesapesa nai 'ebweu atuna taasoi, bwala nina 'enega 'itatabwa, nigeya
gimi atuna 'ana 'ita nadigega, ta esi dumadumana, 38 [b]manuna toloina
tauna Yaubada, ga kaiwe be pwatula 'ebweuna 'ebweuna 'adi 'ita 'ina
nuwanuwa nadigega, ga 'isa'udi.
39 Ta wate bwala Yaubada 'iloinena, tomota bwalada dumadumana,
yobai bwaladi dumadumana, manuwa bwaladi dumadumana, ta
iyana sa'i wate bwaladi dumadumana. 40 Be wate me galewa bwaladi
dumadumana, ta me bale'u bwalada dumadumana, ta wate 'adi 'ebe tupu
dumadumana 'abo'ada 'edega. 41 Ta wate sinala 'ana tupu dumadumana,
ta nawalae 'ana tupu dumadumana, be kwadimao wate 'adi tupu
dumadumadi.
42 'Ida toolo limana wate nadigega, bwalada daudaulidi sisa'usa'u
'ali'aliyedi, be ma'etamo 'eguma tatoolo limana bwalada geya'abo
sidaudaula. 43 [c]Ona'ai'aila, bwalada 'ebe omayamaya ta nenetadi
sisa'usa'u 'ali'aliyedi ta bwalada galewega tatoolo limana, ta bwala

---

[y] **15:30-31** 2 Ko 4:10-11, 11:26 [z] **15:32** Lu 12:19-20 [a] **15:34** Lu 15:17-18
[b] **15:38** Nug 1:11 [c] **15:43** Pi 3:20-21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nidi ma 'adi tupu ta ma idi waiwai, 44 manuna bwala bale'u sisa'usa'u
'ali'aliyedi ta bwala galewa sitootoolo limana, manuna bwala bale'u
dumadumana ta bwala galewa dumadumana. 45 *d*Buki Tabu 'ina simana
wate nadigega 'igwae, "Tai nuganuganina, Adama, bwalana mayawasina,"
ta tai 'eluwena yaluyaluwana 'enega tomota yawasida 'i'ebwa'eda.
46 Tai yaluyaluwana nigeya 'iapwesa nugana, ta esi bwalana 'iapwesa
nugana be yaluyaluwana muliyega. 47 *e*Manuna gimitai Yaubada
'imweluluina bale'u 'enega, ta tai 'eluwena galewega 'imwa'utama.
48-49 Maibo'ada bale'uya tamiyami, 'ada 'ita me bale'u nadigega, be wate
bwalada auwaudi galewega ta'ewadi, 'adi 'ita Keliso bwalana auwauna
nadigega.
50 *f*Gosegwao wada nuwa'i'isi 'aene bwala bale'u nigeya sawesawenaya
be galewaya silulugu, manuna bwala bale'u daudaulina ta bwala
galewa geya'abo 'idaudaula. 51 *g*Ta wate mwalatoi auwauna yae'itami
'aene geya'abo toekalesiyao maibo'ada tamwawamwawasa, ta esi 'aida
ma'etamo mayawasida tamiyami be Yaubada bwalada 'ida sa'ugelasedi.
52 Manuna tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya yoguli 'ida mu'e sinabwana
be Yaubada bwalada 'ida sa'ugelasa maniniyedi, be wate tokwaiyao
mabwala auwaudi sida toolo limana, ta 'abo'ada mayawasida bwalada
wate 'isa'u gelasedi. 53 *h*Manuna Yaubada sawesawenaya bwala daudaulidi
ta mwawamwawasidi 'isa'u gelasedi, be sieauwau ta miyamiya atayadi.
54 *i*Be 'etamo tuta gote 'enaya Buki Tabu 'ana 'awa'ai'aila 'ida apwesa,
nate 'igwae,

"'Ida ewaiwai 'ai'aila be mwawasa 'igugumwala.

55 *j*Manuna geya'abo mwawasa 'iewaiwai, ta esi mwawasa 'ina
to'umalina 'edaya 'igugumwala."

56 *k*Mwawasa 'ina waiwai 'iapwesama bubuna to'umalina 'enega, ta
bubuna to'umalina Mosese 'ina loinao 'ediyega tamwalamwalatoni, 57 *l*ta
'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'i'etoseyeda be to'umalina 'enega taewaiwai,
'enega Yaubada 'ena talokagutoki sinabwana.
58 *m*Ta wate gosegwao yalokagutoki sinabwana 'emiya, be
yaloguguyami be wada toolo pa'ala, be tuta yauyauna wada etapewa
'Inapwana 'ina paisewa 'enaya, manuna ma'etamo 'Inapwana 'ina
paisewa nina 'enega uwana tada loba.

'Ebwayadaita manuna

16 1 *n*Ta 'ebweu wate yage, 'ebwayadaita Yaubada 'ina tomotaiyao
Yelusalema 'enaya 'adi lema manuna. Lowa me Galetia 'idi

---

[d] **15:45** Nug 2:7; Yo 6:63 [e] **15:47** Yo 3:31 [f] **15:50** Yo 3:5-6 [g] **15:51-52** 1 Te 4:15-17; Et 11:15 [h] **15:53** 2 Ko 5:4 [i] **15:54** Ais 25:8 [j] **15:55** Osi 13:14 [k] **15:56** Lo 6:23 [l] **15:57** Lo 7:24-25 [m] **15:58** Pi 1:27; Ga 6:9 [n] **16:1** 2 Ko 8:1-7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ebwayadaita manuna yaeonedi, 'enega 'omi wate nadigega wada guinuwa'esa, 2 nate Sabate 'ebweuna 'ebweuna 'ediya 'imi 'ebwayadaita maibo'ana wasa'usa'u. 'Eguma 'imi mani sinabwana 'ebwayadaita sinabwana, ta 'eguma 'imi mani gidalina 'imi 'ebwayadaita gidalina wate, be tuta nina yawawai, ni'atu 'imi 'ebwayadaita nina 'imiyami.

3 'Enega tuta nina yawawai 'emiya 'aidi gosemiyao wada esinuwedi be 'imi 'ebwayadaita nina sitauye Yelusalema 'enaya, be wate me Yelusalema nidi 'idi leta yada 'etoladi be 'ebwayadaita nina ma'iyana sida tauyedi. 4 'Eguma nuwanuwami, 'abo'agu wate taudi ma'egwao 'atatauya Yelusalema.

5 [o]Gete tuga nuwanuwagu be yatatauya Masidonia be muliyega yawawa 'emiya, 6 be nada yaeyawai'ata be tupwana yamiya'amana nai 'ana laba gogai 'ana tuta 'igugumwala, be 'enega waegelugu be to sena 'ena nuwanuwagu yatatauya. 7 Manuna geya nuwagu tuta kukupana namo ma'emi tada miyami, ta 'abo Yaubada 'itatagwala, 'enega tuta tupwana dudulana ma'emi nada tada miyami.

8 Gete tuga Epeso 'enaya yamiyami 'ana laba Ataona Sagalina 'igugumwala be muliyega yawawai. 9 [p]Manuna 'asa gete 'enaya sawesawenaya be Yesu 'ina paisewa sinabwana yada guinuwe, 'anabwa'ayoi 'agu talauwalao yaudi simiyami.

10 [q]Ta Timoti wate 'abo 'iwawa 'emiya wada bwauye 'imi anuwaya be waoboboma 'ai'aili, manuna tauna 'ida 'Inapwana manuna 'ipaipaisewa, 'abo'agu tuga nadigega. 11 [r]Ta geya'abo yaita Timoti nina 'ie'idi'idiye, ta tuta nina 'iilama 'eguya wada leme be ma ina gwausowala 'ida ila limanama, manuna tauna ta 'aidi wate gosedao yayamwayamwadi.

12 [s]Apolosa wate tauna tasidai 'ebweuna, ta lowa Apolosa nina yasidena be 'aene gosedao ma'enao siwawa 'emiya, ga 'iguitoyasa, ta 'aene 'eguma to tuta 'ena bobo'ana 'iwawai.

Ona 'ana 'ebe losalowa

13 [t]Gosegwao wa'ita'i'isimi, be ma imi emisa 'ai'aila wada toolopa'ala be wada ewaiwai, 14 be wate 'imi guinuwao maibo'ana 'ediya wada eobooboboma.

15 [u]Sitipana 'ina bodao wamwalatonidi 'aene taudi Keliso 'ana togimi emisao sena Akaya 'enaya, ta ni'atu sitagwaledi Yaubada 'ina tomotaiyao 'adi lema manuna, 16 [v]'enega yaemataluwemi be 'idi onao wada muliyedi, be yaisigedi wate ma'ediyao Keliso manuna sipaipaisewa taudi wate wada muliyedi.

17 Tuta gete yagwausowala sinabwana manuna Sitipana be Potuneto be Akeiko ni'atu simaiya, ga taudi 'atuwa 'omi 'ami lopa'eluyao ni'atu

---

[o] **16:5** Lo 15:23-24 [p] **16:9** Gu 19:1-2, 8-10 [q] **16:10** 1 Ko 4:17 [r] **16:11** 1 Ti 4:12
[s] **16:12** 1 Ko 3:6 [t] **16:13** Ep 6:10 [u] **16:15** 1 Ko 1:16 [v] **16:16** 1 Te 5:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sigiegie gwausowaligu, 18 [w]nadigega 'omi lowa wate sigie gwausowalimi,
'enega gete tuga 'ada lotoona bobo'ana wawasae. Gete manuna tomotai
nidi ma 'adi 'amayaba sinabwana, ta 'aidi wate taudi nadigega.
19 [x]Toekalesiyao maibo'adi sena Esia 'enega 'idi lokagutoki 'iweewai
'emiya. Ta wate Akuila be Pilisila, be wate toekalesiyao taudi 'idi
anuwaya silotalotapwalolo 'ida 'Inapwana 'ana esanega, 'idi oboboma
'emiya. 20 Toekalesiyao maibo'adi wate 'idi oboboma 'emiya. Gosemiyao
obobomega wa'atubwailidi.
21 Gete 'igu lokagutoki 'emiya taugu nimaguyega ya'etoladina. 22 [y]'Abo
yaita nigeya 'Inapwana 'ioboobobomei 'ida miya mwau. 'Inapwana ye,
nuwanuwagu be 'uda mai. 23 'Ida 'Inapwana Yesu nina 'ina oboboma
'emiya 'ida miyami. 24 Ta wate 'igu oboboma Yesu Keliso 'ana esanega
'iweewai maibo'ami 'emiya.

'Abo'agu Paulo.

---

[w] **16:18** Pilim 1:7 [x] **16:19** Lo 16:3-5 [y] **16:22** Et 22:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME KOLINITA 'IDI LETA 'ELUWENA

PAULO 'I'ETOLADINA

Paulo 'ina gimi leta me Kolinita 'ediya 'idi bubuna to'umalina manuna, ga 'enega sinuwa'ebuni, ta 'idi bubuna palupaluna tetelina Taito 'itauyena Paulo 'enaya. 'Enega Paulo 'igwausowala, ga 'idi leta 'eluwena gete 'i'etoladina. Leta gete solanaya 'iemwasala tauna 'ina guinuwa manuna, be 'ebwayadaita manuna, be 'ana tolomugiyao manudi. Paulo nina 'ina miya 'ana mwau Keliso 'ina guinuwa 'ena 'iemwasalina, ta wate me Kolinita 'aidi 'iguguyedi be 'idi nuwanuwa to'umalina 'ediyega sida nuwa'ebuni.

Lokagutoki

1 1 [a]Kagutoki me Kolinita 'omi Yaubada 'ina toekalesiyao, be 'omi wate
Yaubada 'ana toemisao sena Akaya maibo'ana solanaya, 'imi leta
gete tasidai Timoti 'ilemegu ga 'a'etoladinawa, 'abo'agu Paulo 'eguyega,
manuna Yaubada 'ina esinuwega yaetosimana Yesu Keliso manuna.
2 [b]Tamada Yaubada be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'idi obobomega wada
miya gwausowala.

Paulo 'ina miyamwau solanaya 'ilokagutoki Yaubada 'ena

3 [c]Yaubada, tauna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso Tamana 'ena tada
lokagutoki manuna tebweuna tauna nuwa'ole'ole 'alena, 4 ta 'ima 'elouyao
'ediyega 'igie gwausowalima, be 'enega sawesawemaya taudi tomiya
mwau wate 'ada giegwausowalidi, manuna 'ima 'ebe gwausowala nina
Yaubada 'enega 'alobena sawesawenaya be 'asa'ubale 'ediya be taudi wate
sida gwausowala. 5 Ona'ai'aila, Keliso 'ana 'elouyao 'abo'ama 'alotoodi
ta 'enega Keliso 'ina gwausowala 'i'ebwa'ema, tauna 'ina gwausowala
nadigega.

---

[a] **1:1** 1 Ko 1:1 [b] **1:2** 1 Ko 1:3 [c] **1:3** 1 Pi 1:3; Lo 15:5-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Ta 'eguma 'abo'ama 'elouya 'aloba, nate 'omi 'ami gie'atepatu be 'ami
'etoseyana manudi. Ta wate 'eguma 'ama 'ebe gie'atepatu 'aloba, nate
'omi 'imi 'atepatu manuna, 'eguma 'imi miyamwau nadigega 'abo'ama
'ima miyamwau, be wate 'eguma 'ediyega wae'alama'i'ita 'omi wada
'atepatu. 7 'Enega 'ima emisa 'omi manumi ni'atu 'iewaiwai, manuna
'amwalatonimi 'aene wa'elo'elouya 'abo'ama nadigega, be wate nadigega
wada 'atepatu nadigega 'abo'ama.

8 [d]Gosegwao, nuwanuwagu be wada mwalatoni 'ima 'elouyao manudi,
tuta nina Esia 'ena 'amiyami, nate 'ima nuwamwau sinabwa wawasae
'enega 'anuwena 'aene 'iabe 'amwamwawasa. 9 'Ana 'ita 'atuwa 'ama
talauwalao nidi 'iabe siloemwawasima, ta Yaubada sa'i sawesawenaya
be tomwawasao 'igietoolodi, ga miyamwau nina 'alobena, be 'enega
'anuwayaina 'aene nigeya tauma 'ima waiwai, ta esi Yaubada 'ina waiwai
'i'etoseyema.

10 [e]Ta ni'atu 'ebe esilae nina 'enega 'i'etoseyema, ta wate 'anuwayaina
'aene ma'etamo 'ida 'etoseyema tuta maibo'ana 'ediya.

11 'Omi wate 'imi sidesidega wada lemema be 'enega e'isa bobo'ana
Yaubada 'enega 'ada loba, yauyauda 'ida sidasida 'ediyega, 'enega
maibo'ada tada lokagutoki 'etoseyana nina 'alobena manuna.

Paulo nuwanuwana be me Kolinita 'ida ayausidi

12 [f]'Ebweu yage manuna yagwausowala sinabwana, ta yanuwena
ona'ai'aila 'ima bubuna 'esasena ta palupaluna tomota 'ediya, nigeya
sinasinapu bale'u 'ediyega, ta esi Yaubada 'ina oboboma 'emaya 'enega,
ta wate nadigega 'aguinuwa sinabwana 'emiya. 13 [g]'Imi leta gete
'a'etoladinawa maibo'ana sawesawenaya wasawadi be wamwalatonidi,
'enega nuwanuwagu be wada nuwasabwaleni, 14 nadigega tupwana
ni'atu wamwalatonina, be 'enega ma'etamo 'Inapwana Yesu 'ina 'asiyata
sinabwana 'enaya wada gwausowala 'abo'ama manuma, ta 'abo'ama sa'i
'ada gwausowala manumi.

15 'Omi yamwalatonimi 'imi emisa 'emaya, 'enega lowa nuwanuwagu
be yayausimi maluwa be gwausowala waloba. 16 'Ebweuna 'igu 'adau
Masidonia manuna 'ana tutaya, be 'eluwena 'aene Masidoniyega yailama
'emiya, be 'enega 'igu 'eda manuna walemegu be yatatauya Yudia.

17 Geya'abo wanuwena 'aene 'igu ona nina lowa manuna
yaenuwanaluwa. Nigeya. Geya'abo yatagwatagwala kabokabo 'atuwa
taudi bubuna bale'u 'ana tomuliyao nadigega. 18 Nadigega Yaubada
'ina ona 'ai'aila, 'abo'agu wate 'igu ona 'emiya ona 'ai'aila, ta geya'abo
yatagwatagwala kabokabo.

---

[d] **1:8** Gu 19:23; 1 Ko 15:30-32 [e] **1:10-11** 2 Ti 4:18 [f] **1:12** 1 Ko 1:17; 2 Ko 2:17
[g] **1:13-14** Pi 2:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 Nadigega Yaubada Natuna Yesu Keliso, tauna manuna Silibenosi
ta Timoti ma'egwao 'aloguguya 'emiya, Yesu nina nigeya 'ida tagwala
kabokabo, ta esi tuta maibo'ana 'itagwala 'ai'ailena. 20 *h*Manuna Yaubada
'ina onaoboboma maibo'adi 'itagwala Yesu namo 'enega. 'Enega Yesu
nina 'ana esanega taloeimeni, ta Yaubada tatupuna. 21 *i*'Ida miya bobo'ana
Keliso ma'edai Yaubada 'i'ebwa'eda, 'omi be 'abo'ama, ta 'ida guinuwa
'i'ebwa'eda, 22 ta 'ana 'ebe lo'inana 'edaya 'isa'una, tauna Yaluyaluwana
'atedaya, be 'enega tamwalatoni 'aene 'abo'ada 'ina tomotaiyao.
23 *j*Gete Yaubada 'imwalatonina yaonaona 'ai'aila 'aene lowa nigeya
yayausimi 'imi senaya Kolinita 'ena, manuna geya nuwagu be yaloina
pa'alemi 'imi bubuna to'umalina manuna. 24 *k*Nigeya 'aene 'aetoloina
pa'alina 'emiya 'imi emisa be 'imi tapwalolo manudi, manuna ni'atu 'imi
emisega watoolopa'ala, ta esi sabi lememi 'imi gwausowala manuna.

2 1 *l*Ona'ai'aila, tuta nina lowa yanuwena 'aene geya'abo yayayausimi
be ya'ena'ena pa'alimi be omayamaya ya'ebwa'ebwa'emi gosemina
'ina bubuna to'umalina manuna. Nate namo 'imi leta ya'etoladinawa.
2 'Enega yanuwena 'aene 'eguma 'igu onega yagienuwa mwauyemi,
'emiyega yaita 'igiegwausowaligu? 3-4 *m*Ta 'imi leta nina ya'etoladinawa
'igu 'elouya ma igu nuwamwau be ma igu dedoi be 'enega tuta 'abo
yayausimi wada giegwausowaligu, ta geya'abo yanuwanuwa mwau, ta esi
maibo'ami yaemisemi ta yanuwayaina 'aene 'abo'agu 'igu gwausowalega
'omi wate wada gwausowala. 'Enega 'imi leta nina ya'etoladinawa, nigeya
'aene yagienuwa mwauyemi, ta esi 'igu oboboma sinabwa wawasae
'emiya wada mwalamwalatoni.

'Ebweu tai 'ina to'umalina sida nuwatau

5 *n*Ta gosemi to'umalina nina 'igienuwa mwauyegu tupwana namo,
ta 'omi esi nuwamwau sinabwana 'i'ebwa'emi, ta geya nuwagu be
ya'enapa'ali, 6 manuna to'umalina 'ana e'isa 'ilobena maibo'ami
'emiyega, ni'atu sawesawenaya. 7-8 Geya'abo mwau sinabwa wawasae
tasa'usa'u 'enaya, 'enega 'emiya yasida be 'ina to'umalina nina wada
nuwatau be wagiegwausowala lima, be wate ma'emi waegosigosiyana
limana.
9 Gete manuna 'imi leta ya'etoladinawa be 'aene yatoomi, nai
loina maibo'ana waematamatanedi, nai nigeya. 10 'Eguma yaita 'ina
to'umalina wanuwatau 'abo'agu wate yanuwatau, ta to'ase 'abo'agu
yanuwatauna nate 'omi 'imi bobo'ana manuna, Keliso matanaya,
11 *o*'abona nai Seitani 'iewaiwai 'edaya, manuna 'ina nuwanuwa
to'umalina ni'atu tamwalatonina.

---

[h] **1:20** Lo 15:18-19; Et 3:14 [i] **1:21-22** 1 Yo 2:27; Ep 1:13-14; Lo 8:16-17 [j] **1:23** Lo 1:9
[k] **1:24** 1 Pi 5:3 [l] **2:1** 1 Ko 4:21 [m] **2:3-4** 2 Ko 7:8-9 [n] **2:5** 1 Ko 5:1 [o] **2:11** Lu 22:31-32

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Loina auwauna 'ana tosimanao

12 [p]Lowa yatauya Tiloasi, Keliso tetelina sabi loguguyaena ga
Yaubada 'eda bobo'ana 'igigegena, 'igu loguguya nina manuna, 13 ta
esi yanuwanuwa sinabwana manuna tasigu Taito nigeya yalobaloba.
'Enega me Tiloasi yapilisinedi ga yatauya Masidonia. 14 [q]'Enega
Yaubada 'ena yalokagutoki, manuna Keliso 'ina waiwaiyega tuta
yauna 'igiegie waiwaiyema be 'ima guinuwao 'ediya Keliso 'ana
mwalatoi sena maibo'ana 'ediya 'i'elelewana 'atuwa senina maina
bobo'ana wawasae 'i'elelewana be tomota simuimui, 15 [r]nate Keliso
'ina guinuwa Yaubada 'ena ga manuna 'aloguguyaena, 'atuwa senina
maina bobo'ana 'alelewanena taudi Yaubada 'i'etoseyedi 'ediya be taudi
wate toesilae 'ediya. 16 Taudi toesilae 'ediya maina nina 'ana lotoona
'atuwa tomwawasa mwauluna, ta sa'i taudi Yaubada 'i'etoseyedi maina
nina 'ana lotoona 'atuwa yawasi bobo'ana maina nadigega. 'Eisa
tomota sawesawediya guinuwa gete? Nigeya yauna. 17 [s]Ta 'abo'ama
nigeya nadigega tologuguya kabokabodi, taudi 'idi esaesa tuga
manuna siloguguya, ta esi 'abo'ama ma 'ama emisa, nadigega Yaubada
'iloinema, 'enega tauna matanaya Keliso tetelina 'aonaona 'ai'aila.

Loina auwauna manuna

3 1 [t]'Abo'ama nigeya 'aonaona gagasa nadigega tomota nidi
taudi nuwanuwadi 'idi leta 'emiyega nai taudi 'idi leta 'emiya
'igwaegwae 'aene taudi tobobo'adi. 2 Manuna 'omi tuga 'ima
letao nidi, be tomota maibo'adi 'emiyega sida sawa, be 'aene 'imi
bubuna bobo'ana sida 'ita, be 'enega 'ima guinuwa 'emiya sida
mwalamwalatoni 'ibobo'ana, 3 [u]be gote 'enega wae'itadi 'aene 'omi
tuga leta Keliso 'enega, Yaubada tauna mayawasina Yaluyaluwanega
'i'etoladina, nigeya 'ebe 'etoladi 'enega nai gulewa bababadi 'ediya,
ta esi tomota 'atenaya, ta 'omi 'atuwa leta ga 'a'ebwayaemi tomota
'ediya.

4 Gete manuna Keliso 'ina lemega 'a'atepatu Yaubada matanaya.
5 Nigeya 'aene tauma manuma 'aonaona laga, be 'ada gwae, "Tauma
'ima bobo'ana 'enega guinuwa 'aguinuwedi," ta esiya Yaubada namo
'igiewaiwaiyema, 6 [v]be sawesawemaya 'ina loina auwauna manuna
'aetoetoguinuwa. Loina nina auwauna nigeya 'eto'etoladina, ta esi
Yaluyaluwa Tabuna 'enega, manuna loina 'eto'etoladina mwawasa
'i'ebwa'eda, ta sa'i loina nina Yaluyaluwa Tabuna 'enega yawasida
'i'ebwa'eda.

---

[p] **2:12-13** Gu 14:27 [q] **2:14** Lo 6:17 [r] **2:15** 1 Ko 1:18 [s] **2:17** 1 Pi 4:11 [t] **3:1** Gu 18:27
[u] **3:3** Sia 24:12 [v] **3:6** Yo 6:63; Lo 7:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 [w] [x]Ta loina kadekadelina mwawasa manuna, ta gulewa bababadi
'ediya si'etoladina, ga Yaubada Mosese 'i'ebwa'ena, maedana sinabwana
solanaya, ga Mosese maninina 'enega maedana 'isae ga tupwana
'imiya'amana ta 'enega wate 'isawala, ta tuta nina Mosese manininaya
'isae me Isileli nigeya sawesawenaya be siduneye, 8 'enega tamwalatoni
'aene loina auwauna Yaluyaluwa Tabuna 'enega 'ina maedana esaesa
sinabwa wawasae. 9 [y]Loina kadekadelina 'enega tomota bwa'omatana
siloba, ta esi loina nina ma ina esaesa maemaedanina. Loina auwauna
bubuna palupaluna 'i'ebwa'eda ta 'ina esaesa maedana wawasae. 10 Wate
loina kadekadelina 'ina maedana 'ana 'ita 'atuwa sawasawalina, manuna
loina auwauna 'ina maedana bobo'ana wawasae. 11 Loina kadekadelina
nigeya 'ida miyaataya, ta esi maemaedanina, 'enega tamwalamwalatoni
'aene loina auwauna tauna miyamiya atayana ta maedana wawasae.
12 Tanuwayaina 'aene loina auwauna 'enega tada bobo'ana ataya,
ga manuna ta'atepatu, 13 ta Mosese nigeya nadigega 'abo'ada, manuna
Mosese maninina maedanina 'iabe 'isasawala, ta 'itala bodebodena be
'aene me Isileli geya'abo si'ita'ita.
14 [z]Ona'ai'aila me Isileli nidi debadi 'ipa'ala, lowaenei ga batuwa,
manuna 'etamo tuga gete 'abo loina kadekadelina 'ana sawa sinono,
nuwadi sitala bodebodedi 'idi debapa'alega, be geya'abo sinuwanuwa
sabwalena, ta Keliso namo sawesawenaya talabodaboda nidi
'i'ewayauledi.
15 Ona'ai'aila, lowaenei ga batuwa, 'abo Mosese 'ina loinao sinonodi,
nuwadi sitala bodebodedi be nigeya sinuwanuwa sabwalenidi, 16 [a]ta esi
'eguma 'ebweu yaita 'isanaila, be 'Inapwana 'ena 'iemisa, talabodaboda
nina 'i'ewayaule. 17 [b]Ta 'Inapwana tauna yaluyaluwa, ta 'Inapwana nina
Yaluyaluwana 'ada toli'ama, 18 'enega nigeya 'ebweu talabodaboda
maninidaya 'imiyami, ta 'Inapwana 'ina esaesa maemaedanina 'ena
tadunedune, ta tupwana be tupwana 'isa'usa'u gelaseda tauna 'ana 'ita
maemaedanina nadigega.
Guinuwa gete 'Inapwana 'enega, tauna yaluyaluwa tuga.

Maedana manuna

4 1 'Ima paisewa gete Yaubada 'ina 'atenuwa 'ole'oleyega 'i'ebwa'ema,
'enega geya'abo 'aneeneta. 2 [c]Ni'atu bubuna to'umalidi nai
kabokabodi 'aguitoyasedi, ta wate geya'abo Yaubada 'ina ona
'agibugibuni be 'aene e'ita kabokabona 'enega 'ae'ie'ita, ta esi e'ita
'ai'aila 'aonaona apwese, be tomota maibo'ami 'ima bubuna bobo'ana
Yaubada matanaya wa'ita. 3 Ta 'eguma 'aina tomota 'ima e'itao nigeya

---

[w] **3:7** Sia 34:30 [x] **3:7-8** Ga 3:2-5 [y] **3:9** Lo 3:21 [z] **3:14** Lo 11:25 [a] **3:16** Lo 11:23, 26
[b] **3:17** Yo 8:32, 36; Lo 8:2; Ga 5:1 [c] **4:2** 1 Te 2:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

simwalamwalatoni, taudimo esilae 'ina 'eda 'enega sitautauya. 4 [d]Taudi
nigeya siemiemisa, manuna bale'u gete 'ina 'inapwana ni'atu 'igiekebodi,
be 'enega maedana geya'abo si'ita'ita, nate Keliso 'ina esaesa tetelina,
tauna 'ana 'ita Yaubada nadigega.
5 'Ima loguguya nigeya 'abo'ama manuma, ta esi Yesu Keliso tauna
'Inapwana manuna, ta 'abo'ama 'imi toguinuwao tuga Yesu manuna.
6 [e]Manuna Yaubada nina 'igwae, "Guguyoi 'ena maedana 'ida sae," be
Yaubada 'atemaya 'isaesae, 'enega tauna 'ina maedana Keliso manininaya
'a'ita'ita.

Yaubada 'ina esaesa bwalada nenetadi soladiya

7 'Ima esaesa galewega bwalama nenetadi 'ediya 'imiyami, 'atuwa
gwegwe esaesa 'ule kadekadelina solanaya, 'enega tomota simwalatonima
'aene 'ima waiwai sinabwana nigeya tauma 'emega, ta esi Yaubada
'enega. 8 Tomota 'ama mwau yaudi si'ebwa'ema ta sa'i nigeya
sawesawediya be sigie to'umaliyema, 'enega 'ima nuwanuwa yauna ta esi
nigeya 'abe'ube'u. 9 'Ama mwau tomota si'ebwa'ema, ta Keliso sa'i 'etamo
ma'emai 'amiyami. Wate siunuunuma ta esi nigeya siloeloemwawasima.
10 Tuta maibo'ana 'ediya 'ana 'ita 'atuwa bwalama simwawamwawasa,
nadigega Yesu 'imwawasa, be 'enega tomota Yesu yawasina 'emaya
'ipaipaisewa sida 'ita.
11 [f]Ona'ai'aila mayawasima tuta gete bale'uya, ta Yesu manuna tuta
maibo'ana 'ediya talauwalao siloeloemwawasima, ta sa'i Yesu yawasina
bwalama nenetadi solanaya 'ietaetapewa. 12 'Atuwa nadigega mwawasa
solamaya 'iguiguinuwa be 'enega 'omi solamiya yawasi bobo'ana 'ida
guinuwa.
13 Lowa 'ebweuna tai 'i'etoladina, 'igwae, "'Abo'agu yaemisena, 'enega
yaona apwesena." 'Abo'ama wate 'ima emisa tauna nadigega, ga 'enega
'ima emisega 'asimasimana, 14 [g]ta Yaubada 'amwalatonina 'aene 'ida
'Inapwana Yesu mwawasega 'igietoolo limena, be 'abo'ama wate Yesu
ma'emai 'ida gietoolo limema, be 'omi wate ma'emao 'ida 'au'ewada
tauna matanaya.
15 Gete maibo'ana 'omi manumi, be 'enega Yaubada 'ina oboboma
'i'elelewana tomota yauyaudi 'ediya, taudi ma'edao tada lokagutoki
sinabwana, be wate Yaubada 'ana tupu be 'ina esaesa sida sinabwa
'ai'aila.
16 'Enega geya'abo 'aneeneta. 'Anabwa'ayoi bwalada sineneneta,
ta tuwa tuga soladaya taeauwau 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya.
17 [h]'Elouya nidi gete tuga kapekapeyadi be tuta kukupana namo 'ediya

---

[d] **4:4** Ep 2:2 [e] **4:6** Nug 1:3; 1 Pi 2:9 [f] **4:11** Lo 8:36 [g] **4:14** Lo 8:11; 1 Te 4:14
[h] **4:17** Lo 8:17-18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

talobalobadi, ta esi sigiewaiwaiyeda be 'aene 'ida esaesa bobo'ana wawasae ta miyamiya atayana ma'etamo ta'ewa. 18 [i]Manuna 'ida 'ebe masi yage nidi nigeya ta'ita'itadi 'ediya. Ona'ai'aila, yage nidi ta'ita'itadi sawasawalidi tuga, ta esi yage nidi nigeya ta'ita'ita taudi yage miyamiya atayadi.

'Ida anuwa galewaya

5 1 [j]Bwalada 'atuwa 'ida anuwa bale'uya, ta tamwalatonina 'abo 'ieligei, 'ida anuwa auwauna galewaya tada loba, nigeya tomota nimadiyega siguinuwena, ta esi miyamiya atayana tauna Yaubada 'enega. 2 [k]Gete tuga bale'uya ma ida nuwamwau tayamwayamwa, nuwanuwada 'ida anuwa galewaya tada 'ewa, 3 'atuwa 'ada 'oama auwauna ta bobo'ana ta'ote, be geya'abo tabubugewa.

4 [l]Ona'ai'aila, ma'etamo anuwa bale'u 'ena tamiyami ma ida 'elouyao be ma ida nuwanuwa yauna tuga, ta nigeya 'aene 'ada 'oamao taalolodi ta esi 'aene 'ada 'oama auwauna ta'ote, be 'enega bwalada sawasawalidi sida sa'ugelasa yawasida auwauna 'enaya.

5 [m]Gete maibo'ana Yaubada 'igibubuna be 'i'ebwa'eda ta we'iwe'iyaya 'i'ebwa'eda be 'enega 'ana 'ai'aila tamwalamwalatoni, nate Yaluyaluwa Tabuna. 6 [n]'Enega tuta maibo'ana 'ediya ta'ate'atepatu, ta tamwalatonina 'aene 'abo 'ida anuwa bale'u 'ena tamiyami nate nigeya 'Inapwana 'ina senaya, 7 manuna 'ida emisa 'enega tatautauya ta nigeya duneyega.

8 [o]'Enega ta'atepatu, ta nuwanuwada bwalada tapilisinedi be 'Inapwana 'ina senaya taapwesa. 9 Ta 'eguma bwaladaya tamiyami, nai 'eguma bwalada tapilisinedi, 'ida 'ebe masi tuga to'ase 'Inapwana nina nuwanuwana.

10 [p]Manuna ma'etamo 'abo tuta nina Keliso 'ina 'ebemi esaesa 'ena 'imiyatowa sabi loineda, maibo'ada 'ada e'isa 'enega tada loba, nai bobo'ana nai to'umalina, nadigega 'ida guinuwao bada bale'uya.

Tomota auwauda

11 Gete manuna tauna 'Inapwana nina 'amatautena ga tomota 'ediya 'aloguguya. Yaubada 'ima bubuna 'imwalamwalatoni ta yanuwayaina 'omi wate wamwalamwalatonima 'aene bobo'ama. 12 Nigeya 'a'awa'awa bobo'anema tauma 'ima onao gete 'ediyega, ta esi taudi sinuwanuwa eesaesa manuna, ta nigeya 'atedi manuna, 'eguma 'idi ona wae'isa wada e'itadi 'aene 'abo'ama 'ima bubuna bobo'ana.

13 'Eguma 'ima ona gete 'atuwa ona uwauwa nate Yaubada manuna, ta esi 'eguma 'ima ona palupaluna nate 'omi manumi. 14 Keliso 'ina

---

[i] **4:18** Ib 11:1-3 [j] **5:1** 1 Ko 15:47-49 [k] **5:2** Lo 8:23 [l] **5:4** 1 Ko 15:53 [m] **5:5** Lo 8:16, 23 [n] **5:6-7** Ib 11:13-14 [o] **5:8** Pi 1:23 [p] **5:10** Lo 2:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

obobomega 'aonaona, manuna tauna tuga 'ama toloina. Ona'ai'aila, tauna maibo'ada manuda 'imwawasa, 'enega maibo'ada 'atuwa tomwawasa.
15 [q]Ta 'ina mwawasa maibo'ada manuda 'alena 'aene ma'etamo
mayawasida, nigeya tauda 'ida guinuwao sabi guinuwedi, ta esi Keliso
manuna, tauna manuda 'imwawasa ga wate 'itoolo limana.
16 Lowa, 'igu nuwanuwa 'aene Keliso tauna tai to'umalina ta esi
ni'atu yanuwa'ebuni, 'enega geya'abo taesiesinuwa tomota 'ediya 'aene
bobo'adi nai to'umalidi, nate me bale'u 'idi nuwanuwa nadigega, 17 [r]ta
esi wanuwa'i'isi 'aene 'abo yaita Keliso 'enaya 'imiyami, tauna 'ietomota
auwauna. 'Ina bubuna kadekadelina ni'atu 'igumwala, ta auwauna sa'i
ni'atu 'iapwesama.
18 [s]Oboboma gete Yaubada 'enega, tauna Yaubada nina Keliso 'ina
guinuwega 'i'au'eweda tauna 'enaya, ga ma'edai taegosigosiyana limana,
ta wate 'ida guinuwa 'i'ebwa'eda be tomota tada me'edi egosigosiyana
nina 'enaya. 19 [t]Ona'ai'aila, Yaubada 'atuwa Keliso solanaya 'imiyami ga
me bale'u 'i'au'eweda tauna 'enaya sabi egosigosiyana limana, ta 'ida
loegesiyao 'inuwataudi be geya'abo 'ie'ie'isadi, 'enega egosigosiyana
limana tetelina 'i'ebwa'eda, be tasimasimana tomota 'ediya.
20 'Abo'ama Keliso 'ana tosimanao ga Yaubada 'emega 'iloguguya
'emiya, ta Keliso manuna 'asidemi be Yaubada 'ena wada egosigosiyana
limana. 21 [u]Yaubada nina 'abo'ada manuda Keliso 'iloinena, tauna nigeya
'ebweu wate 'ina to'umalinamo, ta Yaubada 'itagwalena be Keliso nina
'atuwa tai to'umalina, be tauna 'enega 'abo'ada Yaubada 'ina bubuna
palupaluna tada lowa'elu.

Paulo 'ina 'elouyao

6 1 'Enega tauna ma'emai 'apaipaisewa, ga 'emiya 'asida be geya'abo
Yaubada 'ina oboboma waeyage besobesoe, 2 [v]manuna 'igwae,
"Tuta bobo'ana 'enaya 'enayo yanonona, 'enega 'etoseyana 'ana 'asiyata
'enaya yalemeyo."
Ona'ai'aila, batuwa tuta bobo'ana be 'aene 'ami 'etoseyana wada loba.
3 'Etoseyana gete tomota maibo'adi manudi. Geya nuwama be 'ebweu
yaita 'ilomulomugiyema 'ima guinuwao manudi. Nigeya 'ebweu wate 'ebe
'etoboda 'asa'usa'u, 4 ta esi 'ima guinuwao maibo'ana bobo'ana Yaubada
manuna, be 'ediyega wada 'awabobo'anema. 'Ima guinuwa getedi:
'alama'i'ita sinabwana, 'elouya, miyamwau, esilae, 5 sapi, 'ebeyona,
saiya, paisewa, yawemasala, botana, 6 [w]bubuna 'esasena, mwalatoi,
'atenuwa'ole'ole, eoboobobomа, Yaluyaluwa Tabuna 'atedaya, oboboma
'ai'aila, 7 be ona 'ai'aila, ta wate Yaubada 'ina waiwai 'emaya, gete 'ima

---

[q] **5:15** Lo 14:7-8 [r] **5:17** Yo 3:3 [s] **5:18** Lo 5:10 [t] **5:19** Kol 1:19-20 [u] **5:21** Ib 4:15, 7:25-26 [v] **6:2** Lu 4:19-21; Ais 49:8 [w] **6:6** 1 Ti 4:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gwegwe saiya 'ataimega be gegeumimega, nate 'ima bubuna palupaluna.
8 'Aina tuta tomota si'awa bobo'anema ta 'aina tuta si'awa to'umaliyema.
Ona'ai'aila si'awa kabokaboema, ta esi nigeya 'akabokabo. 9 [x]Wate tomota
nigeya simwalamwalatonima ta Yaubada esi 'imwalamwalatonima.
'Abo'ama 'atuwa mwawamwawasima ta esi ma yawasima bobo'ana.
Sigie to'umaliyema ta nigeya siloeloemwawasima. 10 [y]'Abo'ama ma
ima nuwamwau ta esi 'atemaya 'agwaugwausowala. 'Abo'ama 'atuwa
gomabeso ta esi esaesa 'aegueguyai tomota yaudi 'ediya. Nigeya wate
'ima gwegwemo, ta esiya yage maibo'ana 'emaya simiyami.
11 Gosegwao me Kolinita 'omi, 'agu lotoona maibo'ana ni'atu yasimana
apwesena 'emiya, 12 ga 'ateguyega yaobobomemi, ta esi nigeya wada
gwausowala 'eguya. 13 'Enega natugwao, 'ilobwenena be 'atemiyega wada
obobomegu.

Geya'abo sena guguyoi 'ena walugulugu

14 [z]Geya'abo watubwetubwemi taudi nigeya siemiemisa Keliso
'ena ma'emiyao, manuna nigeya sawesawenaya bubuna bobo'ana be
to'umalina ma'ebweuna waguiguinuwa. Wate nigeya sawesawenaya
maedana be guguyoi ma'iyana siegosigosiyana. 15 Wate nigeya
sawesawenaya Keliso be Seitani ma'iyana siegosigosiyana. 'Eguma Keliso
'ena 'uemisaya, nigeya sawesawenaya tomota taudi nigeya siemiemisa
ma'emwao waguinuwa leleleya. 16 [a]Wate nigeya sawesawenaya mali 'ebe
emisao wasa'u luguyedi Yaubada 'ina anuwa solanaya, ta Yaubada tauna
mayawasina ga 'ina anuwa 'abo'ada, ta 'igwae,

" 'Abo'agu taudi 'ediya yada e'asa be soladiya yada adadana, be
'abo'agu 'idi Yaubada ta taudi 'igu tomotaiyao.' 17 [b]'Enega Yaubada wate
'igwae, 'Mali boda 'ediyega wada apwesa be wapilisinedi, be geya'abo
yage baibailidi wagitogitoodi, be yada 'au'ewami 'igu senaya, 18 [c]ta
'eguya wada 'awatamana, be 'omi natugwao me'olotomi ta natugwao
mewainemi.' Gete Yaubada Toewaiwai sana 'ina ona."

7 1 [d]Gosegwao, Yaubada 'ina onaoboboma getedi tada nonodi be ooda
be yaluyaluwada tagie'esasedi yage baibailidi 'ediyega, be ta'esasa
'ai'aila ma ida 'amayaba Yaubada 'ena.

Paulo 'igwausowala me Kolinita manudi

2 Gosegwao wada yalema, manuna 'ima bubuna 'emiya maibo'ana
bobo'ana. Nigeya 'ebweu wate nuwami 'ada gieto'umaliyena, nai 'ada
giekwaniyena, nai 'ada kaboemi. 3 'Igu ona gete nigeya sabi 'enapa'alimi,
manuna ni'atu nuwama wa'ewena, nadigega lowa yaeonemi be

---

[x] **6:9** 2 Ko 4:10 [y] **6:10** Kol 1:24 [z] **6:14** Ep 5:7-11 [a] **6:16** 1 Ko 3:16 [b] **6:17** Ais 52:11
[c] **6:18** Osi 1:10 [d] **7:1** 1 Yo 3:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aene 'omi ma'egwao tada miya mwawamwawasa. 4 Ni'atu manumi
yagwaugwausowala ta yatupumi, ga 'igu nuwanuwa ni'atu 'ibobo'ana
manumi. Gete tuga 'amiya mwau, ta tuwa tuga manumi yagwausowala
sinabwana. 5 Lowa 'amai Masidonia, nigeya 'ebweu wate 'ebe eyawai'ata
'alobalobai, ta sa'i wate miyamwau maibo'ana, nate losaiya sena yaudi
'ediya be matauta 'atemaya. 6 [e]Ta Yaubada, tauna tonuwamwau 'adi
togiegwausowala, 'abo'ama 'igiegwausowalema yage 'eluwa 'ediyega,
nate Taito 'ina mai 'enega, 7 ta wate tetelimi 'enega, manuna Taito
'ieonegu, 'igwae, "Me Kolinita nidi nuwanuwadi be 'utatauya sabi
ayausidi. Ta ni'atu 'imu ona manuna sitagwaledi ga 'idi to'umalina 'enega
sinuwa'ebuni ma idi dedoi. Gete ya'itena ga yagwausowala sinabwana."

8 Lowa 'imi leta ya'etoladina, ga 'igienuwa mwauyemi, ga 'abo'agu wate
manuna yanuwamwau, ta gete tuga geya'abo yanuwanuwa mwau leta
nina manuna, manuna 'omi 'imi nuwamwau tuta gidalina namo 'enaya.
9 'Enega 'abo'agu yagwausowala, nigeya 'imi nuwamwau manuna, ta esi
manuna 'imi nuwamwau 'enega wanuwa'ebuni 'imi to'umalinao 'ediyega.
'Imi nuwamwau nina walotoonaya 'aene Yaubada 'enega 'imai, ta nigeya
'ebweu wate 'emiya to'umalina yaguiguinuwe. 10 [f]Ona'ai'aila, nuwamwau
Yaubada 'enega yage bobo'ana, ta 'igienuwa 'ebunida, be 'enega
'etoseyana taloba. 'Enega geya'abo nuwamwau nina taguiguitoyasei. Ta
esi mali nuwamwau bale'u 'enega ma'etamo 'iloemwawasida.

11 Ona'ai'aila, 'imi nuwamwau gete 'enega Yaubada 'ilememi, ga
waetaetapewa, ta waewaiwai be 'imi bubuna 'ida bobo'ana maibo'ana,
'enega to'umalina nina manuna wagamwasowala ta wamatauta, ta
nuwanuwami be yawawai 'emiya, ta wate waewaiwai ga to'umalina nina
wae'isena. Yage maibo'adi 'ediyega 'imi guinuwa bobo'ana wae'itaena.

12 'Imi leta lowa ya'etoladina nigeya gosemi toguinuwa to'umalina namo
manuna, ta nigeya tauna 'ana togieto'umali manuna, ta esi 'omi maibo'ami
manumi, be 'aene Yaubada matanaya 'imi etapewa wae'itae 'igu ona 'ana
ematamatana manuna. 13 'Enega ni'atu 'agwausowala sinabwana.

Wate Taito 'ina gwausowala 'abo'ama 'ima gwausowala
'iloeposeyanena, manuna Taito nina 'imi bubuna bobo'ana 'enega
'iuyawana. 14 Lowa Taito 'imiyami ta yatuputupumi, ga Taito matanega
ni'atu 'i'itena, 'enega nigeya wate 'ebe omayamaya 'eguya. Ta esi 'igu ona
maibo'ana 'omi manumi 'ana 'ai'aila ni'atu 'iapwesa.

15 Taito ni'atu 'imi ematamatana maibo'ana 'inuwa'i'isina, tuta nina
tauna 'ena watagwalemi ma imi 'atesa'ala, 'enega nuwana wa'ewa
'ai'ailina.

16 Ta 'abo'agu wate yagwaugwausowala 'imi bubuna bobo'ana
maibo'ana manuna.

---

[e] **7:6** 2 Ko 1:3-4 [f] **7:10** Md 27:3-5; Ib 12:16-17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'Ebwayadaita manuna

8 1 [g]Gosegwao, nuwanuwama be toekalesiyao Masidonia solanaya
wada mwalatonidi 'aene Yaubada 'ienuwa sa'uyedi ga 'ebwayadaita
bobo'ana sisa'una. 2 Taudi gomagomabesodi nadigega 'atuwa 'ebe toona
silobena 'idi miya 'ana mwau 'enega, ta tuwa tuga ma idi gwausowala
'ebwayadaita bobo'ana wawasae sisa'una.
3 [h]Yaona 'ai'aila me Masidonia nidi 'atedi sitagwaledi ga 'idi yageyao
si'ebwaya daitedi ma 'ana loeposeyana, 4 ta sisidasida waiwai 'emaya be
'abo kapekapeyana sida 'ebwayadaita Yelusalema 'ana toekalesiyao 'adi
lema manuna.
5 'Abo'ama 'ima nuwanuwa nadigega be sida 'ebwayadaita, ta
ona'ai'aila 'idi 'ebwayadaita nina sinabwa wawasae, manuna 'Inapwana
'ena sitagwaledi nugana, 'enega wate sitagwaledi 'emaya nadigega
Yaubada 'ina nuwanuwa.
6 'Enega Taito 'aeonena, 'agwae, "Lowa 'ue'ale ga me Kolinita
'ulemediya 'idi 'ebwayadaita 'ana guinuwa manuna, 'enega 'ulemedi wate
be silosaloni."
7 [i]'Omi ni'atu wabubuna bobo'ana 'imi guinuwa yauna 'ediyega, nate
emisa be simana be mwalatoi be etapewa be wate 'imi oboboma 'emaya,
'enega 'ilobwenemi be 'ebwayadaita bobo'ana wate wada guinuwe.
8 Gete 'igu ona tuga ta nigeya 'aene yaloiloinemi, ta manuna 'aina
toekalesiyao yamwalatonidi sietaetapewa 'ebwayadaita manuna, 'enega
'ebe toona gete yasa'una be ta'ita nai waeoboobobomа 'ai'aila, nai
nigeya.
9 [j]'Omi 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina oboboma wamwalatonina,
tauna 'ina esaesa sinabwana 'ipilisinena ga 'iegomabeso sabi 'etoseyemi,
be 'aene 'ina egomabeso 'enega 'omi wada eesaesa.
10 'Enega nuwanuwa ya'ebwa'emi. Yakwala 'igumwala nuwanuwami ga
wae'ale be wa'ebwayadaita, 'enega 'ilobwenena be walosaloni. 11 Lowa
waetapewa ga wae'alena, 'enega batuwa wate 'imi 'atetagwalega to'ase
'emiya simiyami 'ediyega 'ebwayadaita nina wada losaloni. 12 [k]Geya'abo
waonaona be wagwae, "Nigeya 'ebweu yage 'emaya be 'enega 'ada
'ebwayadaita." Tuwa tuga wada etapewa be to'ase 'emiya 'imiyami
'ediyega wada 'ebwayadaita, be Yaubada wada giegwausowali. 13 [l]Gete
nigeya 'aene 'omi 'imi 'ebwayadaita 'ana mwau sinabwana ta mali 'asa
'idi 'ebwayadaita 'ana mwau gidalina, 14 ta esiya leleleya tuga. 'Eguma
gete tuga 'imi gwegwe yauna, sawesawenaya be mali 'asa walemedi 'idi
miyamwau 'ediyega, be 'abo to tuta taudi 'idi gwegwe yauna sida lememi

---

[g] **8:1** Lo 15:26 [h] **8:3-4** 1 Ko 16:2 [i] **8:7** 2 Ko 9:8 [j] **8:9** Md 8:20; Pi 2:6-7
[k] **8:12** Mk 12:43 [l] **8:13-14** 2 Ko 9:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wate, 'abo wamiyamwau. 'Enega wada elelelelya. 15 [m]'Ebweu ona 'imiyami Buki Tabu 'ena 'igwae,

"Taudi siegogona sinabwana nigeya 'adi masula
'ana tupwamo, ta taudi siegogona gidalina 'adi masula tuga sawesawediya."

Taito magosenao sitatauya Kolinita

16 Yaubada 'ena yalokalokagutoki, manuna Taito 'ina nuwanuwa sinabwana ni'atu 'i'ebwa'ena, be tauna 'ida lememi, nadigega 'abo'ama wate 'ima nuwanuwa. 17 'Enega tuta nina 'aeonena be 'iayausimi, 'itagwala 'ai'ailena manuna nate tauna 'ina nuwanuwa sinabwana.

18 'Enega wate tasidai 'ebweu Taito ma'iyana 'aetunediwa, tauna tologuguya 'ebweu tetela bobo'ana manuna, ta 'ana esana sinabwana toekalesiyao 'ediya, 19 ta wate toekalesiyao 'ina paisewa si'ebwa'ena, be tauna ma'emai 'asakosakowasi 'ebwayadaita manuna sabi lememi, be 'enega tomota Yaubada sida tupui.

20 Geya nuwama be 'ebweu yaita 'ida lomugiyema 'ima 'ewa 'ebwayadaita gete sinabwana manuna, 21 ta esi nuwanuwama be tuta yauyauna 'ediya 'ada guinuwa palupalu Yaubada matanaya, ta wate tomota matadiya.

22 Tasida wate 'ebweu ma'edi 'aetunenawa, tauna 'amwalatonina 'aene toemisa 'ai'aila 'ina guinuwa yauna 'ediyega, ta gete tuga 'omi 'imi bubuna bobo'ana ni'atu 'inonona ga 'iemisena, 'enega nuwanuwana sinabwana 'iayausimi sabi lememi wate.

23 Taito wamwalatonina 'aene ma'iyagu 'aguiguinuwa leleleya 'ami lema manuna, ta tasidao nidi taudi toekalesiyao manudi siguiguinuwa, ga manuna tomota Keliso situpuna. 24 [n]'Enega 'ilobwenemi be tasidao nidi waoboboma 'ai'ailidi, be 'ima tuputupu 'imi oboboma manuna sida emise, be wate boda ekalesiya yaudi sida 'awabobo'anemi.

'Ebwayadaita toekalesiyao gomagomabesodi manudi

9 1 [o]Geya'abo leta 'enega yaemaemataluwemi 'imi 'ebwayadaita toekalesiyao manudi, manuna ni'atu wamwalamwalatoni, 2 ta wate yamwalatonimi 'aene 'ebwayadaita nina manuna wagwausowala, 'enega 'omi ya'awa bobo'anemi me Masidonia 'ediya, yagwae, "Sena Akaya 'ena taudi me Kolinita ni'atu sietapewa ga 'idi 'ebwayadaita sigibubuna yakwala 'igumwala 'enaya." 'Enega yaudi 'ediyega wate nadigega siguinuwa'esa. 3 Geya nuwagu be 'igu tupu manumi tomota sida 'awakabokaboegu, 'enega tasidao nidi yaetunediwa sabi lememi be 'imi 'ebwayadaita nina wagibubu, nadigega 'imi etapewa yasimanena 'ediya.

---

[m] **8:15** Sia 16:18 [n] **8:24** 2 Ko 7:13-14 [o] **9:1** 2 Ko 8:1-7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 'Abo ma'etamo 'aina me Masidonia ma'egwao 'aweewa be si'italobami
'imi 'ebwayadaita nigeya wagibugibubuna, gete 'ebe omayamaya 'eguya
ta wate 'emiya, 'igu gimisimana nina manuna.
5 'Enega yanuwena 'aene 'ilobwenena be tasidao nidi sida wai nugana
sabi lememi 'imi 'ebwayadaita nina waona upaupaena 'ana gibubu
manuna, be 'abo'agu tuta muliyega wate yawawai. Manuna geya'abo
lo'aeetuetune 'enega wa'ebwa'ebwaya daita, ta esi 'atetagwalega.
6 [p]'Ebwayadaita 'ana nuwanuwa nadigega bagula. Tauna 'idauna
gidalina 'isesoi gidalina, ta tauna 'idauna sinabwana 'isesoi sinabwana.
7 'Enega 'omi 'ebweuna 'ebweuna tauna 'ina nuwena 'enega 'i'ebwaya
daita, nigeya 'aene lo'ae etuetuneyega nai 'i'imega, ta esi 'atetagwalega,
be gete manuna Yaubada 'ida gwausowala sinabwana.
8 Ta Yaubada nina sawesawenaya be oboboma maibo'ana 'ida 'etosiwa
'emiya, be tuta yauyauna yage maibo'ana sawesawemiya ma 'ana tupwa
sinabwana 'ebwayadaita manudi. 9 [q]'Ebweu ona 'eto'etoladina Buki Tabu
'ena Yaubada manuna 'igwae,
"Obobomao 'ilelewanedi togomabeso mali sena be mali sena 'ediya,
tauna 'ibubuna palupaluna, ataya be ataya."
10 [r]Tauna ewana be masula 'adi To'ebwaya 'imi yageyao 'ida 'ebwa'emi
be sida sinabwa 'ai'aila, be 'imi bubuna bobo'ana 'enega sesoi sinabwana
wada loba, 11 be 'imi esaesa 'enega sawesawemiya gwegwe sinabwana
wada egueguyaiyedi, be wate 'imi 'ebwayadaita nina 'abo'ama
'ada 'ebwaya togomabeso 'ediya, be 'enega taudi sida lokagutoki
sinabwana Yaubada 'ena. 12 'Imi 'ebwayadaita gete 'enega toekalesiyao
gomagomabesodi 'adi lema silobaloba, ta wate Yaubada 'ana tupu
sinabwana 'ida apwesa.
13 Ta togomabeso nidi sida gwausowala 'adi lema be mali boda wate
'adi lema bobo'adi 'emiyega manuna, be wate 'imi ematamatana Keliso
tetelina 'enaya manuna sida ona'ai'aila, be wate Yaubada sida tupu,
14 be wate ma idi nuwa'ewa 'idi sidasida manumi 'ediyega Yaubada sida
lokagutokiye 'ina oboboma 'atemiya 'isa'una manuna.
15 Ona'ai'aila, Yaubada 'ena tada lokagutoki 'ina oboboma sinabwa
wawasae manuna.

Paulo 'ina paisewa

10 1 [s]'Abo'agu Paulo taugu yasidasida 'emiya, 'atuwa Keliso 'ina
bubuna nuwana 'enega, manuna 'omi wagwae, "Paulo 'ina
bubuna nuwana 'eguma ma'edai tada onaona, ta esi 'edasolega 'i'ena
pa'alida." 2 [t]'Enega yasida 'emiya be wabubuna palupalu, 'abona nai 'igu

---

[p] **9:6** Ona 11:24 [q] **9:9** Sam 112:9 [r] **9:10** Ais 55:10; Osi 10:12 [s] **10:1** 1 Ko 2:3
[t] **10:2** 1 Ko 4:21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wai 'emiya 'enaya ya'ena pa'alimi nadigega 'iabe ya'ena pa'alidi taudi sigwae, “Paulo tauna 'ina nuwanuwa 'iguiguinuwa nadigega me bale'u 'idi guinuwa tuga.”

3 Ona'ai'aila bale'uya tamiyami, ta esi 'ida guinuwa nigeya me bale'u nadigega. 4 [u]Wate 'ida gwegwe nigeya me bale'u 'idi gwegwe saiya nadigega, ta esi 'ida gwegwe dumadumana be 'ediyega Seitani 'ina 'ebeloinao taewaiwai sinedi, Yaubada 'ina waiwaiyega. 5 'Ida gwegwe nidi 'ediyega sawesawedaya taewaiwaisine bubuna to'umalina, egewagewana be onalaga, nate yage nidi Yaubada 'ana emisa si'etobodena, ta esi tomota 'idi nuwanuwao tagibunidi be Keliso 'ina ona sida ematamatanedi. 6 'Enega 'abo tuta nina waematamatana 'ai'aila, taudi tologwautoyasa 'adi loina 'edega sida loba.

7 'Omi tomota 'adi 'ita namo 'ena wadunedune, ta to'ase 'atediya nigeya wamwalamwalatoni. 'Abo yaita 'ionalaga 'aene tauna Keliso 'ina boda, 'ida nuwa'i'isima 'aene 'abo'ama wate Keliso 'ina bodao, 8 ga loina Yaubada 'i'ebwa'ema sabi lememi ta esi nigeya sabi gieto'umaliyemi, be 'abo yaonalaga wawasae 'igu loina nina manuna geya'abo wate 'ebe omayamaya yalobaloba.

9 Geya'abo leta waiwaidi 'ediyega yagiegie matautemi, 10 [v]nadigega 'aina tomota sigwae, “Paulo 'ina leta 'ediyega 'i'ena pa'alida ta esi 'eguma matadaya 'ionaona 'ana 'ita nenetana tuga, ta 'ina ona nigeya bobo'ana.” 11 [w]'Enega toona nidi sida nuwa'i'isi 'aene to'ase 'edasolega 'igu leta 'ediyega yaonaona yada guinuwa tuga, 'abo to tuta yaweewai 'emiya.

12 Geya'abo yaeonami be yagwae, “'Abo'agu Paulo 'igu bubuna bobo'ana,” nadigega 'aina tomota sigwae, “'Abo'ama 'ima bubuna gosemao 'idi bubuna 'ibobo'ana sinena.” 'Idi ona nidi 'atuwa uwauwadi sionaona.

13 [x]Ta 'abo'agu geya'abo yaonaona laga yage yauna manudi, nate namo 'igu paisewa nina Yaubada 'i'ebwa'eguya manuna yada onalaga, ta 'igu paisewa nina 'aina 'asa 'ediya be 'omi wate 'emiya. 14 'Enega sawesaweguya be 'emiya yaloina. Ona'ai'aila, 'omi 'igu 'ebeloina solanaya, manuna 'abo'agu tetela bobo'ana Keliso manuna yagimi me'ena 'emiya.

15 Nigeya 'aene mali tomota 'idi paisewa 'emiya manuna yaonaona laga, taugu tuga 'igu paisewa manuna, ta yanuwayaina 'aene 'abo 'imi emisa 'isinabwa 'igu paisewa 'emiya wate 'ida sinabwa wawasae, 16 'enega taudi wate sena 'edasola 'ediya tetela bobo'ana yada loguguyae, ta geya'abo yaonaona laga, 'eguma yapaipaisewa tuga taudi tetela bobo'ana ni'atu sinononaya 'ediya. 17 “'Eguma yaita nuwanuwana be 'ionaona gagasa, 'ilobwenena be 'Inapwana namo manuna 'ida ona.” 18 [y]Wate 'eguma yaita

---

[u] **10:4** Ep 6:13-17 [v] **10:10** Ga 4:12-14 [w] **10:11** 2 Ko 13:2, 10 [x] **10:13** Lo 12:3
[y] **10:18** 1 Ko 4:4-5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

taunamo 'i'awa bobo'ane, Yaubada geya'abo 'igwaugwausowala manuna. Ta 'eguma Yaubada tomota 'i'awa bobo'ane, nate 'ebe gwausowala.

Paulo 'ina guinuwa

11 1 'Igu ona gete 'atuwa uwauwagu yaonaona, ta esi 'eguma wae'alama'i'itanedi, 'igu nuwanuwa yada simana apwesa 'emiya.
2 [z]Manuna 'omi nuwanuwagu, nadigega Yaubada nuwanuwana 'abo'ada, 'enega ni'atu yasawa eyaiyemi Keliso 'enaya, be 'omi 'atuwa gomagweine 'ebweu nadigega 'ina bubuna bobo'ana maibo'ana tai ma'iyana sida ai. 3 [a]Ta esi ya'atesa'ala manumi 'abona nai 'imi nuwanuwa sikwakwani be 'imi 'atetagwala Keliso 'ena wapilisine, nadigega lowa mwata Ibe 'ikaboena 'ina ona dibidibi 'enega, ga Ibe nina 'ineneta.
4 [b]'Enega 'abo yaita 'iweewai be Yesu tetelina 'emiya 'iloguguya, ta nigeya 'abo'ama 'ima loguguya nadigega, tauna 'enaya watagwalemi tuga. 'Omi ni'atu tetela bobo'ana 'ena watagwalemi ga Yaluyaluwa Tabuna 'emiya walotoona, ta sa'i mali tetela be mali yaluyaluwa 'ediya watagwatagwalemi.
5 'Imi tologuguyao auwaudi 'omi wanuwena 'aene siloetana sinegu, ta esi nigeya sawesawediya. 6 [c]Ona'ai'aila, nigeya yada ona bobo'ana, ta esi ni'atu wamwalatonigu 'aene tuta yauna yamwalamwalatoni 'ai'aila.
7 Lowa Yaubada tetelina 'emiya yaloguguyaena, ta nigeya 'ebweu maisa manuna yaonaona 'emiya, 'enega wanuwena nai yaloegesi manuna 'abo'agu yagimwa'utegu be 'aene 'omi wada miyatu'e. 8 [d]'Ana 'ita 'atuwa ya'ipwa'ipwala mali ekalesiyao 'ediyega, manuna mani si'ebwa'eguya be 'aene 'omi manumi yada guinuwa.
9 Wate tuta nina 'imi senaya yamiyami ta yabotabotana, nigeya yada sida 'emiya, ta esi 'aina tasidao Masidonia 'enega simai ga lema si'ebwa'egu; manuna geya nuwagu be mwau 'emiya yasa'usa'u 'agu masula manuna. Lowa nigeya 'ebweu mwau 'emiya yasa'usa'u, be tuta simeemai 'ediya wate geya'abo yasa'usa'u. 10 'Igu onalaga gete ona 'ai'aila Keliso 'enega, be geya'abo 'ebweu yaita 'igu ona gete 'i'eto'etobode Akaya senanao maibo'adi 'ediya.
11 Ta to'ase 'alena? Nai 'igu ona gete manuna ga yaguitoyasemi? Nigeya sa'i! Yaubada 'imwalatoi 'ai'ailigu yaobobomemi.
12 Wate 'igu guinuwa manumi ma'etamo tuga yada guiguinuwa, be 'enega yada gielosa'udi taudi toona gagasa sigwae 'aene 'idi guinuwa 'emiya nadigega 'abo'agu 'igu guinuwa. 13 [e]Manuna tokabo nidi 'adi 'ita 'atuwa Keliso 'ana tosimanao ta esi to'umalina siguiguinuwe. 14 Manuna gete Seitani adelina toto'umalina 'ina 'eda, be 'ana 'ita 'isa'ugelasa

---

[z] **11:2** Ep 5:26-27 [a] **11:3** Nug 3:4, 13 [b] **11:4** Ga 1:8-9 [c] **11:6** Ep 3:3-4 [d] **11:8** Pi 4:15-18
[e] **11:13** Pi 3:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nadigega anilose maemaedanina. 15 'Enega geya'abo nuwami 'iowaowana 'eguma Seitani 'ina 'ali'eiyao wate 'adi 'ita sisa'ugelasa be toguinuwa palupaludi nadigega. Ta sa'i tuta 'ebe losalowa 'enaya 'idi bubuna to'umalina manudi taudi sida to'umali 'ai'aila.

Paulo 'ina 'elouyao

16 Yada eonami wate geya'abo wa'awa'awa uwauwaegu, ta 'eguma wa'awa uwauwaegu tuga, bobo'ana, ta esi 'igu ona uwauwa wada nono be 'enega tupwana yada onagagasa.

17 'Igu onagagasa gete nigeya 'Inapwana 'ina loinega, ta esi uwauwagu tuga. 18 Manuna tomota yaudi sionaona gagasa yage bale'u manudi, 'enega 'abo'agu wate yada onagagasa taudi nadigega.

19 Ta 'omi sa'i sinasinapumi ga tomota uwauwadi 'ediya wa'atetagwala, 20 'eguma paisewa mwaudi si'ebwa'emi, ta 'emiyega si'ipwa'ipwala, ta sikaboemi, be ma idi nuwatu'e maninimiya sisasapi. 21 Ta 'abo'agu nenetagu 'enega nigeya yada sapimi, ta gete 'ebe omayamaya 'eguya.

Ta 'abo 'imi tologuguyao nidi to'ase manudi sida onaonagagasa, tuwa tuga 'abo'agu yada etoeuwauwa, be sa'i yada onagagasa yage nidi wate manudi.

22 *f* 'Abo taudi me Ibeliu, 'abo'agu nadigega.

'Abo taudi Isileli 'ina susuyao, 'abo'agu nadigega.

'Abo taudi Ebelaamo tubunao, 'abo'agu nadigega.

23 *g* 'Abo taudi Keliso 'ina 'ali'eiyao bobo'adi, 'abo'agu 'ina 'ali'ei bobo'ana wawasae.

'Igu ona gete 'atuwa uwauwagu. 'Igu gwaunuwa 'enega yanugana sinedi, 'igu lugu deliya yau wawasae, 'agu sapiyao wate yauna, ga tuta yauna 'ediyega 'aene tuga 'iabe yada mwawasa.

24 *h* Me Yudia balaeyega sisapigu, 'ana yau teti naini, ga sapi nina gete nadigega ma nima yalobedi. 25 *i* Matoi wate siunugu kaiwe 'ediyega, ma'ebweuna gulewega siunu dadanegu, matoi waga 'enega yadamana bwagabwagaya, ta 'asiyata 'ebweuna be boiboi 'ebweuna 'idoedoegu. 26 *j* Ta wate 'igu 'adau 'ediyega 'ebe esilae yalobedi bwasi sinabwadi 'ediyega, be to'ipwalao 'ediyega, be 'igu bodao taudi me Yudia 'ediyega be taudi nigeya me Yudia 'ediyega ta 'asa sinabwadi 'ediya, be mitawa 'ediya ta wate bwagabwagaya, be wate tasidao kabokabodi 'ediyega, 27 'ima paisewa sinabwana ga miyamwau 'adi tuta 'ediya, boiboi nigeya yada 'eno, ta botana be tona'a yala, wate tuta yauna nigeya 'agu masulamo, ta nigeya 'igu anuwamo tuta gogai 'ediya. 28 Be wate 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya yanuwanuwa sinabwana toekalesiyao sena

---

[f] **11:22** Pi 3:5 [g] **11:23** Gu 16:23 [h] **11:24** 2 Loi 25:3 [i] **11:25** Gu 16:22, 14:19
[j] **11:26** Gu 9:23, 14:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yauyaudi 'ediya manumi. 29 'Enega 'abo yaita 'ineneta, 'abo'agu wate
'atuwa yaneneta, ta 'eguma yaita 'ebe esetupe 'ena 'ibe'u, nate 'igu 'ebe
nuwamwau.
30 Ta wa'ita, 'igu onagagasa 'igu nenetao namo manudi.
31 Yaubada tauna 'Inapwana Yesu tamana tada tupu atae, ta tauna
'imwalamwalatonigu 'aene 'igu emwasala gete ona'ai'aila. 32 [k]Lowa, Kini
Aletasi 'ina tutaya toloina 'ebweu 'asa Damasiko 'ena 'itoowaiwai be ma
ina tolosaiyao sida giyaigu, 33 ta sa'i gosegwao silemegu ga 'ali 'ana 'awa
etanega sigigegena, ga 'enega sipela mwa'utegu kodoega bale'uya, ga 'agu
talauwalao nidi 'ediyega yadena.

Paulo 'ina 'enomata'ita'ita

12 1 Sawesaweguya be yaonagagasa, ta onagagasa nigeya wate
'ina lemamo, ta tuwa tuga yada onagagasa 'igu 'enomata'ita'ita
'Inapwana 'enega manuna.
2 'Ebweu Keliso 'ina tai yamwalamwalatoni, tauna yakwala potini
sigumwala 'ena Yaubada 'i'au'ewena, ta 'iyaugwa nai bwalana
nai yaluyaluwa namo nigeya yamwalamwalatoni. Yaubada namo
'imwalamwalatoni. 'I'au'ewena ga 'itu'e galewa 'ebweuna 'ena, ga
'itu'e wate galewa 'eluwena 'ena, ga wate 'itu'e galewa 'etonina 'enaya.
3 Yamwalatonina 'aene Yaubada tai nina 'i'au'ewena 'ina sena bobo'ana
ta esaesana 'enaya, ta 'iyaugwa nai bwalana nai yaluyaluwa namo,
nigeya yamwalamwalatoni. Yaubada namo 'imwalamwalatoni. 4 Ta tai
nina me galewa 'idi ona 'aina 'inonodi, ta nigeya sawesawenaya be 'iona
apwesedi, manuna etaetabudi.
5 Mwalatoi nina manuna yada onagagasa, ta geya'abo 'abo'agu manugu
yaonaona gagasa. Nate namo 'igu nenetao manudi yada onagagasa.
6 Ta 'eguma to tuta yada onagagasa, nate ona 'ai'aila, ta nigeya ona
uwauwa. Ta tuwa geya'abo yaonaona gagasa, manuna nuwanuwagu
be to'ase 'igu guinuwa wa'itediya nai 'igu ona wanonodiya, gete namo
manudi be geya'abo to'ase wate manugu wada nuwanuwa.
7 [l]Ta Yaubada geya nuwana be yanuwanuwa tu'e 'igu 'enomata'ita'ita
bobo'adi manudi, 'enega yage mwauna Seitani 'enega 'i'ebwa'eguya, ga
solagu 'ana lotoona 'atuwa ma gitana, ta manuna yanuwanuwa mwau,
ga nigeya sawesaweguya yanuwatu'e. 8 Mwau nina gete manuna matoi
Yaubada yasidena be 'ida 'ewayaule, 9 [m]ta 'igu sida nina 'ie'isena, 'igwae,
"Geya'abo, ta esi 'igu oboboma namo sawesawemuya, be 'imu neneta 'ena
'igu waiwai 'uda lotoona 'aene sawesawenaya."
'Enega 'igu nenetao manudi yagwaugwausowala be yada onagagasa,
manuna 'igu tuta neneta 'ediya Keliso 'ina waiwai 'eguya 'imiyami.

---

[k] **11:32** Gu 9:23-25 [l] **12:7** Yob 2:6 [m] **12:9** Pi 4:11-13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 'Enega Keliso manuna yatagwatagwala mwau yaudi 'ediya, nadigega neneta, 'awa to'umalina, tuta mwau, etalauwala, esilae. Manuna 'abo yaneneta gete 'igu 'ebe ewaiwai!

Paulo 'ina nuwanuwa me Kolinita manudi

11 Ona'ai'aila, 'omi 'imi bubuna manuna ni'atu yaonaona 'atuwa uwauwagu, ta esi 'ilobwenemi be wa'awa bobo'anegu, manuna 'imi tologuguya auwaudi wa'awa bobo'anedi, ta 'abo'agu wa'awa yage besobesoegu, ta taudi nigeya sida bobo'ana sinegu. 12 [n]We'iwe'iyaya nidi matamiya ma igu e'alama'i'ita yaguinuwedi, nate yage 'ebe nuwaowana ta guinuwa waiwaidi, be 'ediyega wada mwalatonigu 'aene 'abo'agu Keliso 'ana tosimana 'ai'aila. 13 [o]Wate 'igu guinuwa manumi tuga nadigega 'igu guinuwa ekalesiyao maibo'adi manudi, ta 'ebweu yage namo nigeya 'emiya yaguiguinuwa, 'agu lema mani ya'ewena ekalesiyao yaudi 'ediyega, ta esi 'omi 'emiyega nigeya. Gosegwao, yasidasida 'emiya be 'igu loegesi gete wada nuwatau.

14 Tuta gidalina be yawawai 'emiya. Lowa maluwa yayausimi, ta gete 'iabe 'etonina yawawa, be geya'abo 'ebweu wate mwau yasa'usa'u 'emiya 'agu lema manuna, ta esi 'omi tuga nuwanuwagu, ta geya nuwagu 'imi gwegwe. Gogama nigeya lema sida 'ebwa'edi tamadiyao 'ediya ta tamadiyao esi si'ebwa'ebwaya natudiyao 'ediya, 'enega 'abo'agu 'ilobwenegu be 'omi natugwao 'emiya yada 'ebwaya. 15 Ni'atu yatagwala be 'igu gwegweyao be 'igu tuta be yawasigu wate yada 'ebwaya yaluyaluwami sabi 'etoseyedi. 'Igu oboboma 'emiya sinabwana, 'enega mwa'adega ga 'enega 'omi 'imi oboboma 'eguya gidalina tuga?

16 Ta 'aimi wagwae, "Paulo 'ima gwegwe nigeya 'ida 'ewedi, ta esi 'ina mwalatoi sinabwana 'enega 'ikaboema."

17 Nigeya! Tai nidi yaetunediwa, 'igu loinega mwa'adega sikabo'esa? Nigeya, aga?

18 Lowa Taito yaloinena ga tasidai 'ebweu ma'iyana yaetunediwa 'emiya. To'ase Taito 'ina kabo 'emiya? Taito ta 'abo'agu 'ima nuwanuwa be 'ima bubuna 'emiya leleleya, aga?

19 Gosegwao geya'abo wanuwanuwa 'aene 'igu ona getedi 'ediyega ya'awa bobo'anegu matamiya. Nigeya, ta esi maibo'ana Yaubada matanaya Keliso 'ina ona yaonaonaenawa sabi giewaiwaiyemi.

20 Ona'ai'aila ya'atesa'ala, ta geya nuwagu yawawai be 'imi bubuna ya'italoba 'aene nigeya bobo'ana, be 'igu wai manuna wada nuwamwau, 'abo taumimo waegewagewana be wae'ipi'ipi ta wagamwasowala, nai walogwegwe diidiga, ta gosemiyao wa'awa to'umaliyedi, be wanuwatu'e, nai waguinuwa besobeso. 21 [p]'Igu 'atesa'ala nina 'aene 'abo yawai limana

---

[n] **12:12** Yo 4:48; Gu 19:12 [o] **12:13** 2 Ko 11:9 [p] **12:21** 2 Ko 13:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'emiya be 'ebe omayamaya Yaubada 'i'ebwa'egu matamiya, be taudi lowa siloegesi, ta 'idi bubuna baibailidi be loelata be sogala 'ediyega nigeya sinuwanuwa 'ebuni, taudi sida gienuwa mwaugu be manudi yada dedoi.

'Ebe losalowa

13 1 [q]'Iabe yayausimi, nate 'etonina 'igu ayausa 'emiya.
'Eguma yaisigedi nuwanuwadi be gosedai 'ebweu 'ena sida etala, 'ilobwenena be tomota 'eluwa nai 'etoi sida simana leleleya 'ina loegesi manuna.

2 Lowa 'igu ayausa 'eluwena 'enaya 'imi toloegesi nidi be yaumi yaloguguyemi, nadigega gete tuga 'edasolaya yamiyami ta yaemataluwemi 'aene 'eguma yawawai limana 'emiya, loina mwauna yada 'ebwa'edi toloegesi nidi. 3 Nate 'ebe'ita 'emiya, be 'enega wada mwalatonigu 'aene Keliso 'eguyega 'ionaona. Tauna Keliso nina 'ina guinuwa 'emiya nigeya nenetana ta esi waiwaina.
4 [r]Ona'ai'aila sigie kelosena 'atuwa tai nenetana, ta sa'i Yaubada 'ina waiwaiyega mayawasina 'imiyami. 'Abo'ama wate ooma nenetadi tauna oona nadigega, ta Keliso yawasina 'enega sawesawemaya 'ada loinemi, Yaubada 'ina waiwaiyega.

5 'Enega taumi wada toomi, mwa'adega Keliso 'ana emisa wagiyai 'i'isinaya, nai nigeya. Mwa'adega, wamwalamwalatoni 'aene Keliso 'atemiya 'imiyami? Ta 'eguma nigeya, nate manuna nigeya 'imi emisamo. 6 Yaemisa wate be 'abo watooma, wada mwalatonima 'aene nigeya 'ada neneta.

7 'Abo'ama 'asidasida Yaubada 'ena be 'aene geya'abo waloeloegesi, nigeya 'aene wada 'awa tosimana 'ai'ailema. Ta 'eguma tomota nigeya si'awa'awa tosimana 'ai'ailema, 'ada gwausowala tuga 'omi 'imi bubuna palupaluna manuna. 8 [s]Manuna 'abo'ama nigeya sawesawemaya bubuna palupaludi 'a'etobodedi, ta esi yage palupaludi manudi 'aguiguinuwa.

9 'Enega 'ima nenetao 'ediya 'agwaugwausowala 'eguma 'omi waewaiwai, ta wate 'asidasida Yaubada 'ena be wada toolopa'ala 'ai'aila.

10 [t]'Imi leta gete 'edasolega ya'etoladinawa be 'abo tuta nina yawawai geya'abo yaloiloina pa'ala 'emiya, manuna loina nina 'Inapwana 'i'ebwa'eguya nigeya sabi gieto'umaliyemi, ta esi sabi giewaiwaiyemi.

11 Gosegwao kaiyoni. 'Igu loguguya wada nono be wasanaila. Wate 'imi nuwanuwa 'ebweuna 'enega wada miyasiwalowa, be Yaubada tauna oboboma be nuwasiwalowa 'aledi ma'emiya wada miya gwausowala.
12 Gosemiyao ma'emiyao waenimalotuna, lotoona bobo'ana 'enega.
13 Keliso 'ana toemisao bada 'idi oboboma 'emiya.

14 'Inapwana Yesu Keliso maibo'ami 'ida 'atenuwa 'ole'oleyemi, ta Yaubada 'ida obobomemi, be Yaluyaluwa Tabuna wate ma'emiya wada egosigosiyana 'ai'aila.

'Abo'agu Paulo.

---

[q] **13:1** Md 18:16; 1 Ti 5:19 [r] **13:4** Pi 2:7-8 [s] **13:8** 1 Ko 13:6 [t] **13:10** 2 Ko 2:3-4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME GALETIA 'IDI LETA PAULO 'I'ETOLADINA

Lowa sena Galetia 'ena Paulo 'iloguguya Yesu manuna, nate 'ina mwawasa kelose 'enaya ta 'ina toololimana manudi, 'enega me Galetia yaudi siemisena, ga muliyega Paulo 'ipilisinedi, ta 'iloguguya sakowasi 'aina sena wate 'ediya.

Muliyega 'aina me Yudia sitauya Galetia ga sie'ita, sigwae, "'Ilobwenena be walodaba, be waeYudia be 'ima loinao wamuliyedi, be wate 'eguma waemisa Keliso 'enaya, Yaubada 'ida gwausowala manumi; ta 'eguma nigeya waeYudia, nigeya 'ida gwausowala manumi."

'Enega Paulo ale 'inonona ga nuwana 'imwau me Yudia 'idi kabo manuna, ga me Galetia 'idi leta gete 'i'etoladina ta 'ediya 'ietunena be 'aene sisawa, be sida mwalatoni emisa namo Yesu Keliso 'enaya sawesawenaya be 'enega Yaubada 'ida gwausowala 'ediya, ta nigeya me Yudia 'idi loinao 'adi muliya manuna.

Wate 'eguma Yesu taemise, Yaluyaluwa Tabuna uwanao bobo'adi 'atedega sida apwesa; ta 'eguma nigeya, bwalada uwanao to'umalidi sida apwesa.

Lokagutoki

1 1 [a]'Abo'agu Yesu Keliso 'ina tosimana 'ebweu, ta 'igu
etosimana nigeya tomota 'idi esinuwega, ta Yesu 'ina
esinuwega, be Tamada Yaubada wate. Tauna Yesu mwawasega
'igietoolo limena. 2 Ta yaudi tasidao nidi ma'egwao bada 'amiyami
'imi leta 'aetunenawa 'omi totapwalolo, boda 'ebweuna 'ebweuna
sena Galetia solanaya, 'emiya.

3 Tamada Yaubada be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'idi obobomega
wada miya bobo'ana. 4 [b]Manuna Tamada Yaubada 'ina nuwanuwa
gete nadigega, ga Yesu tauna 'itagwalena ga 'imwawasa
'ida loegesiyao manudi, be 'enega tuta gete to'umalina 'ina
waiwaiyega 'i'etoseyeda, 5 Gete manuna Yaubada 'ena tada tupu
atae. Eimeni.

---

[a] **1:1-2** Ga 1:11-12 [b] **1:4** Ga 2:19-20; Ta 2:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tetela bobo'ana 'ebweuna namo

6 'Ebe nuwaowana gete 'eguya, manuna lowa Yaubada 'iesinuwemi
be 'aene oboboma Keliso 'enega waloba, 'enega tetelina waemisena,
ta walomanini gete tuga ga waguitoyasena, ta mali tetela waemisena.
7 [c]Ona'ai'aila, Tetela Bobo'ana 'ebweuna namo, ta nigeya 'ebweu wate
tetela 'imiyami, ta esi 'aina tomota ni'atu sigiekwanimi, manuna
nuwanuwadi be Keliso tetelina sisa'u gelase be 'enega sikaboemi.
8 [d]Keliso tetelina wagimi nonona nate 'ai'ailina, 'enega geya'abo 'ebweu
yaita sa'i mali tetela 'ida 'ebwa'ebwa'emi. 'Abo'ama wate be aniloseyao
galewega geya'abo mali tetela 'a'ebwa'ebwa'emi. Ta 'eguma yaita tetela
bobo'ana 'isa'u gelasena be 'igiedumedumena, mwau 'ida loba Yaubada
'enega. 9 Ni'atu lowa 'asimana 'emiya, be gete wate yasimana limana
'aene 'eguma yaita mali tetela 'i'ebwa'emi, 'elouya 'ida loba Yaubada
'enega.
10 [e]Mwa'adega, tomota nidi 'adi tuputupu manuna yanuwanuwa,
nai Yaubada 'ana tuputupu? Manuna 'eguma tomota 'idi nuwanuwa
yaguiguinuwa, nigeya sawesaweguya be Keliso manuna yaetoguinuwa.

Paulo 'ina nuwa'ebuni

11 [f]Gosegwao, wada nuwa'i'isi 'aene tetela bobo'ana yasimanenawa,
nigeya tomota 'ediyega, 12 manuna nigeya tomota 'idi simanao nai
'idi e'itao 'ediyega, ta esi Yesu Keliso 'ina e'ita 'eguya 'enega. 13 [g]Ta
'igu bubuna lowa, tuta nina me Yudia 'idi boda solanaya yamiyami,
wanonona, 'aene Yaubada 'ina toekalesiyao yagie'elouya wawasaedi
ta nuwanuwagu be yamutudi. 14 [h]'Enega 'agu 'epatao Yudia solanaya
yaewaiwai sinedi, manuna tubudao 'idi bubuna manuna yaetapewa
sinabwana ta 'agu 'epatao 'idi etapewa tupwana namo.
15 [i]Tuta nina nigeya yatubutubuwa, ta lowaenei Yaubada 'ina
obobomega 'igimi esinuwegu, 16 ta tauna 'ina nuwenuwega Natuna 'eguya
'ie'itaena, be yada etosimana manuna, sena apwesa 'ediya. 'Enega nigeya
yatautauya tomota 'ediya sabi enaida tetela gete manuna. 17 Nigeya
yatautauya Yelusalema Keliso 'ana gimi tosimanao 'ediya, ta esi yatauya
Alebia, ga nada yamiyami 'ana laba yaila limana Damasiko 'enaya.
18 'Enega yakwala 'etoi mulinaya yalaga Yelusalema ga Pita yayausina,
ta nada ma'iyagu 'asiyata pipitini 'amiyami. 19 [j]Ta Keliso 'ana tosimanao
yaudi nigeya yada 'itedi. Nate namo Yemesa, tauna 'ida 'Inapwana nina
tasina. 20 'Igu ona gete Tamada matanaya ya'etoladinawa nigeya 'ebweu
wate kabo.

---

[c] **1:7** Gu 15:1, 24 [d] **1:8** 1 Ko 16:22 [e] **1:10** 1 Te 2:4 [f] **1:11** Md 16:17 [g] **1:13** Gu 8:3
[h] **1:14** Gu 22:3 [i] **1:15-17** Ais 49:1; Gu 9:3-6 [j] **1:19** Md 13:55

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21 'Enega Yelusalema yapilisinena ga yatauya Silia be Silisia 'idi senao
'ediya. 22 Ta tuta nidi 'ediya Keliso 'ina toekalesiyao Yudia senanao 'ediya
maninigu nigeya sida mwalatonina. 23 Nate namo teteligu sinonona 'aene
"Tauna lowa 'igiegie 'elouyeda, ta ni'atu 'inuwa'ebuni, ga tetela nina lowa
'i'eto'etobodena tuta gete 'ilogulologuguyae." 24 'Enega toekalesiyao nidi
Yaubada situpuna 'igu nuwa'ebuni manuna.

Keliso 'ana tosimanao sitagwala Paulo 'ina loguguya 'enaya

2 1 'Enega yakwala potini sigumwala, Banaba ma'iyagu 'atu'e limana
Yelusalema, ga wate Taito ya'au'ewena, ga ma'emai 'atu'e.
2 Ta 'igu tauya 'alena manuna Yaubada 'ie'itegu 'aene 'ilobwenegu be
yada tu'e Yelusalema, 'enega yatauya toekalesiyao 'idi toanuganao 'ediya,
ga taumamo 'a'awa'awagwae, ga tetela nina yalogulologuguya taudi nigeya
me Yudia 'ediya yasimana apwesa toanuganao nidi 'ediya, manuna geya
nuwagu be yaloguguya besobeso, 'enega toanuganao nidi sitagwala 'igu
loguguya nina 'enaya.
3 Ta Taito 'i'oayabuma ga 'atu'e Yelusalema, tauna goma Gilisi 'ebweu,
ta esi toanuganao nidi nigeya Taito nina siloiloine be 'aene bwalana
silodalodaba 'ana we'iwe'iyaya nadigega taudi. 4 *k*Ta 'aidi wate gosedao
kabokabodi ni'atu 'emaya siluguma, nuwanuwadi be 'ida miya bobo'ana
Yesu Keliso 'i'ebwa'eda sida 'ita, ta taudi nigeya toemisa 'ai'aila, manuna
nuwanuwadi be loina mwauna si'ebwa'ema. 5 'Enega 'idi loina maibo'ana
'aguitoyasena, ta nigeya 'ebweu to'ase 'ena 'atagwatagwala. Geya'abo
'ida tetela 'ai'aila manumi sisa'usa'u gelasa. 6 *l*Ta wate taudi toekalesiyao
sieesedi 'aene 'idi toanuganao, taudi nigeya 'ebweu wate loeposeyana
sisa'usa'u 'igu loguguya 'enaya. Ta 'abo'agu 'igu nuwanuwa 'aene nigeya
yage sinabwana 'eguma taudi sieesedi toanuganao nai to'ase, manuna
tomota maibo'ada leleleya Yaubada matanaya.
7 Ona'ai'aila, toanuganao nidi Yaubada 'ina egueguyai si'italobena
'aene 'abo'agu tetela bobo'ana yalogulologuguyae taudi nigeya me Yudia
'ediya, ta Pita esiya me Yudia dimo 'ediya. 8 Manuna Yaubada Pita waiwai
'i'ebwa'ena 'ina guinuwa me Yudia manudi, ta 'abo'agu wate nadigega
waiwai 'i'ebwa'egu 'igu guinuwa taudi nigeya me Yudia manudi.
9 *m*'Enega toanuganao nidi, Yemesa be Pita be Yoni, Yaubada 'ina
oboboma 'eguya si'italobena, 'enega sitagwala Banaba be 'abo'agu
'emaya, ga ma'emao 'aenimalotuna. Ona'ai'aila, toekalesiyao nidi
sitetoi getedi sieesedi 'adi toanuganao, ta sitetoi nidi sitagwala 'emaya
be 'aene 'abo'agu be Banaba 'atatauya taudi nigeya me Yudia 'ediya,
ta taudi sitatauya me Yudia namo 'ediya. 10 Ta 'ebweu yage manuna
sigie nuwa'i'isima, 'aene gomabesoyao 'ada lemedi, be to'ase 'enega

---

[k] **2:4-5** Gu 15:1, 24 [l] **2:6** Gu 10:34 [m] **2:9-10** Gu 11:29-30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sikukupa 'ada 'ebwa'edi. Yage gete 'ibobo'ana wawasae be tuta yauyauna yaetaetapewa waiwai manuna.

Paulo Pita 'iona debedebena

11 'Enega muliyega tuta nina Pita 'imai Anitioki 'enaya, ga nada
'ina bubuna nigeya palupaludi, 'enega yaona debedebena 'ina bubuna
to'umalina manuna. 12 [n]Ona'ai'aila, 'ina gimimai 'enaya 'ina bubuna
bobo'ana, 'enega toekalesiyao taudi nigeya me Yudia 'iegosigosiyanedi
ta ma'edi si'e'ai, ta muliyega 'aidi Yemesa 'ina bodao simai, ga Pita me
Yudia nidi 'imatautedi, ta 'enega 'e'ai taudi nigeya me Yudia ma'enao
'iguitoyasa, ta 'iebesinedi. Nate Pita 'ina loegesi. 13 'Enega me Yudia
yaudi wate sikabo, ga Banaba wate 'idi kabo nina 'imuliyena, nate 'aene
toekalesiyao taudi nigeya me Yudia ma'ediyao geya'abo sida 'e'ai.
14 'Enega 'abo'agu yamwalatonina 'aene Keliso tetelina palupaluna
geya'abo simulimuliya 'ai'aili, ta maibo'adi matadiya Pita yaenaidena,
yagwae, "Gosiyagu, 'oyo goma Yudiayo, ta 'aina tuta me Yudia 'ida
bubuna wapilipilisine be mali sena bubunidi 'uetoetotowanedi, 'enega
mwa'adega be taudi mali sena nina tomotenidi 'ugie sanaila 'esedima be
Yudia bubunina simuliye?"

Yaubada 'i'awa bobo'aneda 'ida emisa namo 'enega

15 Taudi nigeya me Yudia sena maibo'adi 'ediya toto'umalidi tuga, ta
'abo'ada esi me Yudia, 16 [o]'enega tamwalamwalatoni 'aene Yaubada tomota
'i'awa'awa palupaluyeda nigeya Mosese 'ina loina 'ana ematamatana 'enega,
ta esi 'ida emisa Yesu Keliso 'enaya 'enega. Manuna 'abo'ada 'ida emisa Yesu
Keliso 'ena tasa'una be Yaubada 'i'awa palupaluyeda. Ta esi 'ida emisa nigeya
Mosese 'ina loina 'ana ematamatana 'ena tasa'usa'u, manuna Yaubada nigeya
tomota 'i'awa'awa palupaluyeda Mosese 'ina loina 'ana ematamatana manuna.
17 Maibo'ama me Yudia nuwanuwama be Keliso 'ina guinuwa 'enega
Yaubada 'i'awa palupaluyema. Ta 'abo 'aina tuta 'aneneta nai 'aloegesi,
mwa'adega gete, sana Keliso 'igiegie loegesiyema? Nigeya.
18 'Abo'agu 'eguma yaila limana be 'igu emisa Mosese 'ina loinao 'ediya
yasa'u, nate yato'umalina. 19 [p]Manuna Mosese 'ina loina nina ni'atu
'iloemwawasigu, ga muliyega 'ina waiwai 'eguyega 'igumwala, be 'aene
yawasi 'ai'aila yaloba Yaubada manuna.
20 Ona'ai'aila, Keliso ma'iyagu ni'atu sigiekeloseyema, 'enega
mwawamwawasigu ta nigeya taugu yawasiguyega ta esi Keliso yawasina
'eguya 'imiyami. Gete tuga mayawasigu yamiyami, ta yawasiguna
'alena nate 'igu emisa Yaubada Natuna 'enaya. Manuna Yesu nina 'ina
obobomega tauna 'itagwalena ga manugu 'imwawasa.

---

[n] **2:12** Gu 11:2-3 [o] **2:16** Lo 3:20-28, 11:6 [p] **2:19-20** Lo 6:6, 7:6; Yo 13:1; Ga 1:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21 'Enega geya'abo Yaubada 'ina oboboma nina yae'idi'idiye. Geya'abo
tanuwanuwa 'aene Mosese 'ina loinao 'adi ematamatana 'enega Yaubada
'ida 'awa bobo'aneda. Nate be Keliso 'ina mwawasa nina 'ieyage
besobeso.

Emisa Keliso 'enaya

3 1 'Omi me Galetia uwauwami! Yaita sana 'ilonabwasuwemi ga
'igiekwanimi? Lowa 'ae'itemi ga nuwami 'isabwalena 'ai'aila Yesu
Keliso manuna, 'aene keloseya 'imwawasa ta sa'i wanuwa pupulena!
'Enega wanuwena 'aene Mosese 'ina loina 'ana ematamatanega
'etoseyana walobai? 2 'Enega 'ebweu enaida yaenaidemi, "To 'eda 'enega
Yaluyaluwa Tabuna wa'ewena? Mosese 'ina loina 'ana guinuwao 'enega?
nai Keliso tetelina wanonona ga waemisena 'enega? 3 Uwauwami! 'Imi
tapwalolo 'ina e'ale wamwalatonina 'aene Yaluyaluwa Tabuna 'enega,
'enega geya'abo watootoo be 'imi tapwalolo wada losaloni taumi 'imi
guinuwa namo 'enega! 4 Sana mwa'adega ga 'enega yage maibo'ana
wa'italoba yogenedi, ga 'enega Keliso 'ana emisa 'ena waso'i yoge?

5 'Ebweu wate enaida: Yaubada tauna Yaluyaluwa Tabuna
'i'ebwa'ebwaya 'emiya, ta 'ina waiwaiyega 'imi guinuwa waiwaidi
waguiguinuwedi. Mwa'adega 'ina 'ebwaya nidi 'emiya Mosese 'ina loinao
'adi guinuwa 'enega, nai Keliso tetelina 'ana emisa 'enega?

6 [q]Wanuwa'i'isi Ebelaamo 'aene tauna Yaubada 'iemisena, 'enega
Yaubada 'i'awa palupaluyena, 7 be wada mwalatoni 'aene Yaubada 'ana
toemisao taudi Ebelaamo natunao.

8 [r]Lowaenei Yaubada Ebelaamo 'ieonena, 'igwae,

"'Oyo 'emuyega ma'etamo taudi nigeya me Yudia 'idi 'ebe gwausowala
sida loba."

Ta Yaubada 'ina ona gete Buki Tabu solanaya 'igimi simanena, sena
yaudi 'adi giepalupalu Yaubada 'ana emisa 'enega manuna.

9 [s]'Enega tamwalatonina toemisao maibo'adi 'aene toemisa nina
Ebelaamo ma'enao 'idi 'ebe gwausowala siloba.

10 [t]Ta esi 'eguma yaisigedi sinuwena 'aene Mosese 'ina loina 'ana
ematamatana 'enega sida bobo'ana, 'awato'umali namo sida loba,
manuna Buki Tabu 'igwae,

"Loina maibo'adi buki gete solanaya 'abo yaita nigeya 'imuliya
'ai'ailidi, 'awato'umali 'ida loba."

11 [u]Ona'ai'aila, nigeya sawesawenaya be Yaubada tomota 'i'awa
palupaluyeda 'abo Mosese 'ina loina namo taematamatanena. Manuna
ona 'igwae,

---

[q] **3:6** Nug 15:6 [r] **3:8** Nug 12:3; Gu 3:25 [s] **3:9** Lo 4:16 [t] **3:10** 2 Loi 27:26
[u] **3:11** Ga 2:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Topalupaludi 'idi emisega yawasi bobo'ana sida loba."
12 [v]Ta esi Mosese 'ina loina 'ana 'eda dumadumana, ta emisa 'ana 'eda
dumadumana. Loina 'ana 'eda Buki Tabu 'ena gete nadigega si'etoladina,
'igwae,
"'Eguma yaita loina maibo'ana 'iematamatanedi, yawasi bobo'ana 'ida
loba."
13 [w]Ta nigeya sawesawenaya be loina maibo'adi taematamatanedi,
'enega Keliso nina 'ilopa'eluda ga 'i'etoseyeda loina 'ana mwau
'enega. Loina 'ana mwau gete 'eguma nigeya tada ematamatanediya
tamwamwawasa, 'enega Keliso 'abo'ada manuda 'imwawasa nadigega
taudi toto'umalidi sinabwadi 'adi loemwawasa kelose 'ediya. Buki Tabu
lowa 'ina ona gete manuna 'igwae,
"'Abo yaisigedi kelose 'ediya sisa'udi be simwamwawasa,
tomwawasa nidi 'awa to'umali siloba Yaubada 'enega."
Ga Keliso 'abo'ada manuda mwau nina 'ilobena.
14 Be Yesu Keliso 'enega taudi nigeya me Yudia gwausowala siloba,
nadigega gwausowala nina Yaubada 'iona upaupaena Ebelaamo 'enaya,
'aene maibo'ada 'ida emisega to'ase Yaubada 'iona upaupaenaya
'i'ebwa'eda, nate Yaluyaluwa Tabuna.

Ona upaupa manuna

15 Gosegwao, 'ebweu lewasa'i'i 'ida bubuna 'enega ya'ebwa'emi, gete
nadigega:
'Eguma tai 'iabe 'imwamwawasa, ta 'ina gwegwe nai 'ebeloina 'i'ebwa'e
waana 'enaya, 'ina ona nidi nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be 'ida
sa'ugelasedi.
16 [x]Nadigega wate Yaubada 'ina ona Ebelaamo ma ina susu 'i'ebwa'edi.
Nigeya 'aene Buki Tabu 'igwae, "Susuyao 'ediya," ta esi 'ina susu
'ebweuna namo 'ena, nate Keliso.
17 [y]'Ana mwalatoi gete Yaubada 'ina onaupaupa 'igimi sa'una Ebelaamo
'enaya, 'enega yakwala powa analedi be teti muliyega Mosese 'ina loina
'iapwesa. Ta nigeya sawesawenaya onaupaupa 'ikweu, nai 'isa'ugelase
loina nina 'enega, ta esi ma ina waiwai 'etamo 'imiyami.
18 [z]Wanuwa'i'isi 'eguma 'ida 'ebe gwausowala taloba Mosese 'ina
loinega nate 'aene nigeya Yaubada 'ina onaupaupa 'enega. Nigeya.
Manuna lowa Yaubada 'iona upaupaena Ebelaamo 'enaya.
19 [a]Ta to'ase manuna loina 'iapwesa? Loina nina 'igieapwesena 'edaya
'ida loegesiyao manudi be 'edaya 'imiyami 'ana laba Ebelaamo 'ina susu
nina Yaubada 'iona upaupaenaya 'iapwesama.

---

[v] **3:12** Lo 10:5 [w] **3:13** 2 Loi 21:22-23; 2 Ko 5:21 [x] **3:16** Lu 1:54-55; Nug 12:7
[y] **3:17** Gu 7:6 [z] **3:18** Lo 4:14, 11:6 [a] **3:19** Lo 5:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ta loina nina aniloseyao 'ediyega Yaubada Mosese 'i'ebwa'ena, ta Mosese 'i'ebwa'ena tomota 'ediya. 20 Ta Yaubada 'ina onaupaupa 'ina 'ebwaya dumadumana, manuna Yaubada tauna 'i'ebwaya palupalu Ebelaamo 'enaya.

'Ida emisega Yaubada 'i'awa natuneda

21 [b]Geya'abo wanuwanuwa 'aene Mosese 'ina loina Yaubada 'ina onaupaupa 'ietalauwalena? Manuna nigeya 'ebweu wate loina sawesawenaya be yawasida 'i'ebwa'eda, nai 'ida bubuna 'ida giepaepaluyedi. Nigeya. 22 [c]Ta esi Buki Tabu maibo'ada 'i'awa to'umaliyeda, 'enega Yesu Keliso 'ana toemisao dimo Yaubada 'ina onaupaupa siloba.

23 Lowa tuta nina emisa nigeya tamwalamwalatoni, 'abo'ada Mosese 'ina loina 'iyonida ga tamiya mwau, ga 'ana laba Yaubada emisa 'igieapwesena 'edaya. 24 'Ana 'ita 'atuwa loina nina 'i'ita'i'isida ga 'ana laba Keliso 'iapwesa, be 'ida emisa 'enaya manuna Yaubada 'i'awa bobo'aneda. 25 Gete tuga Keliso ni'atu 'imai, 'enega loina 'ina 'ita'i'ita 'edaya 'igumwala, 26 [d]ta esi 'ida emisega Yaubada maibo'ada 'i'awa natuneda, Yesu Keliso ma'edai. 27 [e]Manuna yaisigedi 'omi wabapitaiso Yesu Keliso 'ana esanega ni'atu Keliso nina ma'emi wamiyami. 28 [f]Manuna maibo'ada Keliso ma'eda, ta nigeya 'ebweu wate weyala soladaya 'imiyami. 'Enega me Yudia be mali bodao leleleya, ta 'inapwanao be 'idi topaisewao leleleya, ta wate me'olotodi be mewainedi leleleya, manuna maibo'ada Yesu Keliso 'enega tae'ebweu, 29 be maibo'ada Ebelaamo 'ina susuyao, manuna maibo'ada Keliso 'ina bodao, 'enega Yaubada 'ina onaupaupa Ebelaamo 'enaya ta'ewena.

4 1 'Eguma yaita 'ina tuta gwama 'enaya ta tamana 'ina 'ebeloina 'i'ebwa'e, gwama nina geya'abo 'ietoetoloina, ta esi 'ietopaisewa, 2 be 'ina toe'itao 'enadi 'ida ematamatane nugana, be 'ana laba to tuta tamana 'itatagwala be natunana 'ietoloina.

3 [g]'Abo'ada nadigega, manuna lowa 'ida gimi 'ebe emisao manudi taetoguinuwa, 4-5 [h]ta muliyega Yaubada natuna 'ina tuta bobo'ana 'ilobena, ga natuna 'ietunenama, ta sinana 'ienatunena, ga 'ietomotai 'emaya, nate 'abo'ama Mosese 'ina loinao siyoniyonima, be 'ediyega 'ida 'etoseyema, ta 'omi wate 'ida 'etoseyemi, be Yaubada maibo'ada ida 'awanatuneda. 6 [i]'Enega wate Yaubada Natuna yaluyaluwana 'atedaya 'isa'una, ga Yaubada nina 'i'awa tamanena, 'igwae, “Aba![j] Tamagu!”

---

[b] **3:21** Lo 8:2-4 [c] **3:22** Lo 3:9-19 [d] **3:26** Yo 1:12 [e] **3:27** Lo 6:3-4, 13:14
[f] **3:28** 1 Ko 12:12-14 [g] **4:3** Kol 3:20-23 [h] **4:4** Yo 1:14; Lo 8:3-4 [i] **4:6** Lo 8:15-16
[j] **4:6** *Aba:* Ona gete me Yudia 'enadi, 'ana mwalatoi, Tamagu.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 [k]Ona'ai'aila, 'omi nigeya 'aene 'ina toguinuwa namo, ta esi natunao,
'enega ma'etamo 'ina gwegwe 'i'ebwa'emi, nadigega 'ina onaupaupa.

Me Galetia nidi Paulo nuwanuwana

8 [l]'Omi lowa Yaubada nigeya wamwalamwalatoni, ta 'imi 'ebe emisao
bale'u gwegwenao 'ediya, taudi nadigega yaubada kabokabodi. 9 Ta gete
tugai Yaubada wamwalamwalatoni, nai tagwae Yaubada 'imwalatonimi.
'Enega to'ase manuna Yaubada nina waguitoyasena, ta waila limana be
'imi 'ebe emisao nidi nenetadi nuwanuwami, be manudi wada guinuwa
limana. 10 [m]'Enega waguiguinuwa emisa kadekadelina manuna, be 'aina
'asiyata nai nawalae, nai yakwala, nai mali tuta be mali tuta manudi,
'imi guinuwao waguiguinuwedi. 11 Gete manuna ya'atesa'ala, 'abona nai
'igu paisewa nidi 'emiya waeyage besobesoedi.

12 Tasigwao, ni'atu 'ami boda 'ena yalugu ga 'abo'agu 'atuwa nadigega 'omi,
'enega 'ilobwenemi be 'omi wabubuna 'abo'agu nadigega. Nigeya 'ebweu
to'umalina 'eguya waguiguinuwe. 13 [n]Ta wanuwayaina 'aene lowa yagimi waiya
'emiya ma igu le'oasa, ta tuwa tuga tetela bobo'ana yaloguguyaena 'emiya. 14 Ta
nigeya wae'idi'idiyegu oogu 'ina neneta manuna, ta esi watagwalemi 'eguya, ga
wa'au'eweguya 'atuwa nadigega Yaubada 'ina anilose 'ebweu, nai Yesu Keliso.

15 Ona'ai'aila, wa'awa gosiyana 'ai'ailegu, be 'abo sawesawenaya
matamiyega wada iwayauledi be wa'ebwa'egu, matagu to'umalidi 'adi
lopa'elu. Ta gete tugai mwa'adega 'ida egosigosiyana nina? 16 [o]'Ana 'ita
ni'atu waetalauwalegu manuna simana 'ai'aila ya'ebwa'emi.

17 'Imi esa'ugelasa 'alena 'imi toe'itao auwaudi ni'atu sietaetapewa
manumi, ta esi sikabokaboemi. Taudi nuwanuwadi be 'igu loina
waguitoyase be 'idi loinega nuwami sida 'ewa.

18 'Igu loina gete 'eguma 'abo'agu ma'emiya tamiyami, nai 'eguma
'emiyega yamiya 'edasola, loina 'ebweuna tuga, nate 'ilobwenemi be
waetapewa guinuwa bobo'ana manuna.

19 Natugwao, manumi 'ategu 'iuyauya tuta maibo'ana, 'imi sanaila
manuna, be 'ana laba Keliso 'emiya 'iapwesa limana, be 'atemiya 'ida
miyami, be 'enega 'agu lotoona 'ida bobo'ana limana.

20 'Eguma sa'i 'omi ma'egwao tada miyami, be 'enega wada nuwa'ebuni
be 'agu lotoona 'ida bobo'ana, ta esi ni'atu yanuwanuwa sinabwana 'imi
to'umalina manuna.

Ega be Sela tetelidi

21 'Omi nuwanuwami be Mosese 'ina loinao wada muliyedi, ta esi 'adi
mwalatoi nigeya wamwalamwalatonidi. 22 [p]Wada nuwa'i'isi Ebelaamo tetelina

---

[k] **4:7** Lo 8:17; Ga 3:29 [l] **4:8** 1 Ko 8:4-6 [m] **4:10** Kol 2:16 [n] **4:13** 1 Ko 2:3 [o] **4:16** Yo 8:45
[p] **4:22** Nug 16:15, 21:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'eto'etoladina, natunao me'olotodi 'eluwa, 'ebweuna 'ina 'ali'ei mewainena 'enega, ta 'eluwena mwane'ai'ailina 'enega. 23[q]'Ali'ei nina 'ana esana Ega, ta mwanena Sela, ga Ega 'ina 'euwana bubuna bale'u 'enega, ta Sela 'ina 'euwana Yaubada 'ina onaupaupa 'enega, ga natuna 'ana esana Aisake. 24[r]Ga iine nidi tetelidi 'enega 'ebe'ita talobena gete: Ega natunao 'ienatunedi topaisewa yoniyonidi, 25 ta 'idi sena Alebia solanaya, 'oya 'ebweuna, 'ana esana Sainai, ta Sainai 'ana mwalatoi 'aene taudi me Yelusalema batuwa nadigega, manuna batuwa 'atuwa tomota yoniyonidi Mosese 'ina loinao 'ediyega.

26 [s]Ta 'abo'ada nigeya yoniyonida, ta 'ida sena Yelusalema galewaya, 'atuwa sinada 'ienatuneda Yaubada 'ina onaupaupa 'enega.

27 [t]Yage gete manuna Buki Tabu 'ena si'etoladina, 'igwae:

"Waine 'oyo megagalina 'uda gwausowala. Lowa nigeya 'uda edadama be 'uda enatuna, ta esi 'uda gwausowala sinabwana natumwao yau wawasae manudi, ta waine nina mamwanena simiyami manatudiyao, ta nigeya yaudi."

28 Gosegwao, 'abo'ada Aisake nadigega, manuna Aisake sinana 'imegagala, ta muliyega Yaubada 'ina onaupaupa manuna ga 'ienatuna.

29 Ta Isimeeli Aisake 'ietalauwalena. 'Ebe'ita gete, tauna bubuna bale'u 'enega 'itubuwa 'ietalauwalaya tauna onaupaupa 'enega 'itubuwa. Lowa taudi siteluwa nidi nadigega, ga batuwa wate nadigega tomota gosediyao sibubuna'esedi.

30 [u]Ta Buki Tabu solanaya loina 'eto'etoladina 'igwae,

"'Ali'ei nina manatuna 'upa'i apwesedi. Geya'abo
'ali'ei natuna be natu'ai'ailiyo siloiloina leleleya.
Ta esi Aisake namo 'ebeloina 'ida 'ewa."

31 'Abo'ada nigeya Isimeeli nadigega, manuna Isimeeli topaisewa yoniyonina natuna, ta 'abo'ada Aisake nadigega ga 'ida miya bobo'ana.

5 1 [v]Miya bobo'ana manuna Keliso 'ili'amida 'ada yonao 'ediyega, 'enega wada toolopa'ala be geya'abo watagwatagwala limanemi Mosese 'ina loina yoniyonina 'enaya.

Keliso 'ina loina bobo'ana

2 'Abo'agu Paulo yaloguguya 'emiya be 'abo Mosese 'ina loinao 'ediya watagwalemi, nai 'abo me Yudia 'idi we'iwe'iyaya lodaba[w] bwalamiya sida guinuwe, Keliso 'ina lema 'emiya waloseye. 3 Manuna 'eguma yaita 'emiyega 'itagwale be bwalana silodabai, 'ilobwene be Mosese 'ina loinao

---

[q] **4:23** Lo 9:7-9 [r] **4:24-25** Lo 8:15 [s] **4:26** Ib 12:22; Et 21:2, 10 [t] **4:27** Ais 54:1
[u] **4:30** Nug 21:10; Yo 8:35 [v] **5:1** Yo 8:32, 36; Gu 15:10 [w] **5:2** *daba nai lodaba:* Nugana 17:10-14 'ena Yaubada Ebelaamo 'iloinena be 'aene tauna be natunao me'olotodi be tubunao me'olotodi 'idi yage bwaladi sida 'upwa yauledi, nate we'iwe'iyaya nai 'ebe 'inana sida guinuwe, ta 'ana mwalatoi taudi Yaubada 'ina tomotaiyao esiesinuwadi.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

maibo'adi wate 'ida ematamatanedi, 4 be 'abo yaita 'oyo nuwanuwayo
be Mosese 'ina loinao 'adi ematamatana 'enega 'awabobo'ana 'uda loba,
ni'atu Keliso 'ina oboboma 'emuya 'uloseyena, ga tauna 'upilisinena.
5 Manuna 'abo'ada Yaubada taemisena be 'aene 'i'awa palupaluyeda.
Gete 'ida nuwayaina Yaluyaluwa Tabuna 'enega, ga manuna
tayamwayamwa.
6 Ona'ai'aila, Yesu Keliso 'enaya me Yudia 'adi we'iwe'iyaya, nate
bwaladi silodaba, nigeya 'igiepaepaluyeda, be wate 'abo lodaba
taguitoyase geya'abo 'ada 'awapalupalu talobaloba. Nate namo 'eguma
Yesu taemise be taobobome, tauna 'ada togiepalu.
7 'Omi lowa wapili waiwai emisa 'ina 'eda 'ai'aila 'enega, 'enega yaita
'isa'u bodemi? 8 'Etoboda gete nigeya Yaubada 'enega, manuna lowa
Yaubada 'ibwauyemi tauna 'ina 'eda 'enaya, ta esi 'etoboda gete mali
tomota 'ediyega. 9 Getei 'atuwa 'ebweu yage gidalina, ta esi to'umalina, ta
sawesawenaya be 'igie to'umali sinabwana.
10 'Abo'agu 'Inapwana yaemisena be 'igienuwa sabwalenimi, be 'igu
loina namo wada muliye, ta 'abo yaita tauna 'ami togieloniu, 'ana e'isa
Yaubada 'enega ma'etamo 'iloba.
11 [x]Gosegwao, geya'abo wanuwena 'abo'agu yalogulоguguya be
'aene tomota sida lodabadi be me Yudia 'idi loina sida muliyedi, ta 'igu
loguguya esi Keliso 'ina mwawasa kelose 'enaya manuna, ta loguguya
gete manuna me Yudia sinuwamwau ga sietalauwalegu. 12 Ona'ai'aila,
'ilobwenena be taudi 'ami togieloniu nidi taudimo silo'ewa yauledi be
'ewa'ewadi.
13 [y]Gosegwao, Yaubada ni'atu 'iesinuwemi ga li'ali'amimi, ta geya'abo
wanuwena 'aene nigeya 'ami loinamo be bubuna bale'u wamulimuliyedi,
ta esi oboboma 'ina loinega wada tauya be taumimo wada elemalema
limanemi.
14 [z]Manuna loina maibo'adi 'adi bwagila, loina 'ebweuna gete, 'igwae,
"Gosemwao 'uda obobomedi nadigega tauyo 'amu oboboma."
15 'Eguma loina gete wapilisine be taumimo 'emiya waetalauwala,
ma'etamo 'ami boda waloesawali.

Yaluyaluwa uwana dumadumana ta bwala uwana dumadumana

16 [a]'Enega 'ilobwenemi be Yaluyaluwa Tabuna 'ianuganemi ta 'enega
geya'abo yalakwaiyao siloiloinemi. 17 [b]Manuna yalakwaiyao Yaluyaluwa
Tabuna sietalauwalena, ta sa'i Yaluyaluwa Tabuna 'ida yalakwaiyao
'ietalauwaledi. 'Enega soladaya silosalosaiya, ta to'ase bobo'ana
nuwanuwada be taguinuwei nigeya sawesawedaya be taguinuwei.

---

[x] **5:11** 1 Ko 1:23 [y] **5:13** 1 Pi 2:16 [z] **5:14** Md 5:43-44, 7:12 [a] **5:16** Lo 8:3-4
[b] **5:17** Lo 7:15-23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 [c]Nate namo 'eguma Yaluyaluwa Tabuna 'ianuganemi, Mosese 'ina
loinao sigugumwala 'emiyega.
19 Ooda 'ina guinuwao tamwalamwalatonidi, nate loelata, loyawe,
gagasa, 20 nabwasuwa, balau, egewagewana, etalauwala, e'ipi'ipi,
gamwasowala, debaose, weyala, sinala, e'idi'idi, 21 be wate 'ebe
gwausowala to'umalina bwasi waiwai 'ana numa 'enega, ta 'aina wate
bubuna to'umalidi. Bubuna getedi manudi lowa yaemataluwemi, ta
batuwa yaemataluwa limami 'aene 'adi toguinuwao geya'abo Yaubada
'ina 'ebeloina 'ena silugulugu.
22 [d]Ta sa'i Yaluyaluwa Tabuna uwana bobo'adi 'atedaya getedi,
oboboma, gwausowala, miyasiwalowa, toolopa'ala, lema, bubuna
palupaluna, emisa, 23 bubuna nuwana, 'alama'i'ita. Ta nigeya 'ebweu
wate loina 'imiyami be yage getedi 'ida 'etobodedi. 24 [e]Ta wate 'eguma
Yesu Keliso 'iloineda, ooda 'ina bubuna to'umalidi be yalakwaiyao
'iloemwawasidi 'ana kelose 'enaya. 25 Ta yawasida bobo'ana 'i'ebwa'eda
Yaluyaluwa Tabuna 'enega, ta 'ilobwenena be Yaluyaluwa nina
'ianuganeda.
26 [f]Ta geya'abo tanuwanuwa tu'e, nai gosedao tae'oata'oatadi, nai
tae'ipi'ipiyedi.

Tada elemalema

6 1 [g]Gosegwao, 'eguma tasidai 'ebweu 'ina loegesi 'enega 'ibe'u, 'omi
yaluyaluwami pa'alidi watoo be tasidai nina wagiepaepaluye, ta esi
ma imi bubuna nuwana, be taumimo wa'ita'i'isimi, 'abona nai 'omi wate
wabebe'u.
2 [h]'Ami 'aa'aalao 'ediya wada elemalema magosemiyao, manuna gete
'ada loina Keliso 'enega, ta 'ilobweneda be taguinuwe.
3 'Eguma yaita gomabeso, ta 'inuwena 'aene toesaesa, taunamo sa'i
'ikaboena. 4 [i]'Enega 'ilobwenemi be 'ebweuna 'ebweuna tauna 'ina
guinuwa 'ida too, be 'ida mwalatoni mane guinuwa bobo'ana ta mane
to'umalina. 'Enega 'eguma bobo'ana, 'ana tupu tauna 'ina nuwanuwa
'ana lotoona 'enega, ta geya'abo gosiyana 'ebweu 'ina ona 'enega. 5 Ta
'ada 'aa'aala tauda 'ebweuna 'ebweuna tada 'aala.
6 [j]Tapwalolo 'ana toe'itao, 'eguma sinasinapu sie'itada, 'ilobweneda be
gwegwe ta'ebwa'edi, 'abo to'ase 'ediya 'ikukupa.
7 Geya'abo tauyo 'ukabokaboeyo, manuna nigeya sawesawedaya be
Yaubada takaboe. To'ase tai 'iasona, muliyega 'ida sesoni. 8 [k]'Eguma
bubuna bwala 'enega 'iasowa, ma'etamo sesoi to'umalina 'iloba, ta

---

[c] **5:18** Lo 6:14 [d] **5:22-23** Md 7:16-20; Ep 5:8-9 [e] **5:24** Kol 3:5 [f] **5:26** Pi 2:3
[g] **6:1** Md 18:15 [h] **6:2** Lo 15:1-2 [i] **6:4-5** 2 Ko 13:5; Lo 14:12 [j] **6:6** 1 Ko 9:11, 14
[k] **6:8** Yo 3:6, 6:63; Lo 8:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'eguma Yaluyaluwa Tabuna 'enega 'iasowa, ma'etamo yawasi ataya 'ida sesoni.

9 [l]Geya'abo 'ida guinuwa bobo'adi 'ediyega talo'ame'ame, manuna 'eguma geya'abo taneeneta, ma'etamo sesoi bobo'ana tada loba. 10 'Enega 'ilobweneda be tuta maibo'ana 'ediya tomota yauyaudi tada lemedi, ta esi Yaubada 'ana toemisao talemedi sinabwana.

11 'Etoladi gete matana sinabwana taugu nimaguyega ya'etoladina.
12 [m]Me Yudia 'idi lodaba 'ana to'ewao geya nuwadi 'igu loguguya nina gete: 'ada giepaepalu taloba Keliso 'ina mwawasa namo 'enega, ta nigeya lodaba 'enega. 'Enega si'i'imimi be 'idi lodaba nina wa'ewa, be 'adi boda 'ida sinabwa, ta wate etalauwala Keliso 'ina mwawasa kelose 'enaya manuna 'igugumwala. 13 Ta wada nuwa'i'isi 'aene lodaba nina 'ana to'ewao 'ilobwenedi be Mosese 'ina loinao maibo'adi sida muliyedi, ta esi nigeya sida muliyedi. Nate namo nuwanuwadi be walodaba, be gete 'idi 'ebe gagasa 'imi lugu 'adi boda solanaya manuna. 14 [n]Ta 'abo'agu esi geya'abo yaonaona tu'e. Nate namo 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana kelose manuna yada onalaga, manuna Keliso 'ana kelose 'enega bubuna bale'u 'iloemwawasina ga 'ina loina 'eguya 'igumwala, ta wate taudi bubuna bale'u 'ana tomuliyao siguitoyasegu 'atuwa tomwawasa 'abo'agu.

15 [o]Ona'ai'aila, lodaba nigeya yage sinabwana, ta wate 'eguma nigeya taguiguinuwe nate nigeya yage sinabwana. Yage sinabwana 'ebweuna namo, 'eguma Yaubada yaluyaluwana 'igie auwauda. 16 Ta maibo'ada 'eguma loina gete tamulimuliye, ta Yaluyaluwa Tabuna 'igie auwauda, 'abo'ada Yaubada 'ina susu me Isileli 'ai'aila, be 'ina 'atenuwa 'ole'oleyega tada miya siwalowa.

17 [p]Gete tuga be tuta 'imeemai 'ediya geya'abo 'ebweu yaita 'igiegie 'oata'oatagu, manuna bwalaguya Yesu 'ina we'iwe'iyaya simiyami, nate kweya nidi yalobedi 'ina guinuwa 'enaya.

18 Tasigwao, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina oboboma yaluyaluwami 'ediya. Eimeni.

'Abo'agu Paulo.

---

[l] **6:9** 2 Te 3:13; 1 Ko 15:58 [m] **6:12** Ga 5:11; Pi 3:18 [n] **6:14** Lu 14:27; Ga 2:20-21
[o] **6:15** 2 Ko 5:17 [p] **6:17** 2 Ko 4:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME EPESO 'IDI LETA PAULO 'I'ETOLADINA

Paulo 'ina leta gete 'ena Yaubada 'ina oboboma sinabwana 'iemwasalina, nate Yesu 'ina guinuwega sena 'esasena 'ena 'isa'uda; ta nigeya weyala, ta esi me Yudia be mali sena tomoteninao taeboda 'ebweu, ga Yaluyaluwa Tabuna 'i'ebwa'eda. Ta wate 'iemwasalina toekalesiyao 'ida bubuna manuna, be 'ida losaiya Seitani ma ina yaluyaluwa to'umalidi 'ediya manuna.

Lokagutoki

1 1 [a]Kagutoki toekalesiyao 'omi Yesu Keliso 'ana toemisao, 'imi leta
gete 'abo'agu 'eguyega. Yaubada 'ina nuwena 'enega yaetosimana
To'etoseyana Yesu manuna. 2 Tamada Yaubada be 'Inapwana Yesu Keliso
'idi oboboma be 'idi gwausowala 'emiya.

'Etoseyana Keliso 'enega

3 Gosegwao tada lokagutoki Yaubada 'enaya, tauna 'ida 'Inapwana
Yesu Keliso Tamana, ga Keliso 'enega yaluyaluwada 'iobobomedi esaesa
galewa maibo'adi 'ediyega. 4 [b]Manuna lowaenei 'etamo bale'u nigeya
'imwelumwelului, ta 'igimi esinuweda be 'aene taeboda 'ebweu Keliso
ma'edai, be Yaubada nina matanaya adelida 'esaseda, ta nigeya 'ada 'ebe
e'ewamo.
5 Ta 'enega Yaubada nuwanuwana ga 'ina obobomega 'iesinuweda
be Yesu Keliso 'enega 'i'awa natuneda, 6 be Yaubada tada tupui gete
oboboma bobo'ana wawasae manuna, tauna Natu 'ai'ailina 'i'ebwaya
daitena manuda, 7-8 [c]ta Natunana lalanega 'ili'amida 'ida loegesiyao
'ediyega, ga Yaubada 'inuwataudi, nate tauna 'ina oboboma sinabwa
wawasae 'i'ebwaya 'edaya. Ta 'ana sinabwa nigeya 'ana 'etopwapwamo.
9 Ona'ai'aila, sinasinapu be mwalatoi 'i'ebwa'eda, ga tauna 'ina
nuwanuwa kwaikwaiyidi tamwalatonidi, manuna gete 'igimi loinaena be

[a] **1:1** Gu 18:19-21, 19:1-40, 20:17-38 [b] **1:4-5** Yo 15:16; 2 Te 2:13; Ep 5:27 [c] **1:7-8** Ep 2:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Keliso 'enega 'ida losaloni, 10 ta 'ina loina nina gete 'aene tuta 'ana 'ebe
losalowa 'enaya Keliso yage maibo'adi 'ida egogonedi be sida e'ebweu,
nate yage galewaya be wate yage bale'uya yauyaudi 'isa'u egogonedi
matanaya.
11 Ta Yaubada nina tauna 'ina nuwenuwega 'iloiloina, ga 'ina guinuwa
maibo'ana 'iguiguinuwedi, 12 ta 'abo'ada 'iesinuweda ga 'iloineda be 'aene
Keliso 'ana togimi emisao, be 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'enaya, 'ida
guinuwao manudi tomota sida tupui, be sida 'awa eseese.
13 *d* Ta wate 'omi Keliso 'enega tetela 'ai'aila ta bobo'ana 'ami 'etoseyana
manuna wanonona, ga tauna waemisena, ta wate Yaluyaluwa Tabuna
nina 'iona upaupaenaya 'i'ebwa'emi, 14 *e* 'atuwa we'iwe'iyaya, be 'enega
tamwalamwalatoni 'aene 'ada pali galewaya Yaubada 'enega ma'etamo
ta'ewa, be manuna tatupui, be ta'awa eseese.

Paulo 'ina sidasida

15-16 *f* 'Enega tuta maibo'ana 'ediya 'omi manumi yalokalokagutoki
Yaubada 'enaya, ta yasidasida manumi, manuna tetelimi yanononaya
'aene 'Inapwana Yesu waemisena, ta wate 'ana toemisao maibo'adi
'atemiyega waobobomedi. 17 Ta 'igu sidasida manumi 'aene 'ida 'Inapwana
Yesu Keliso 'ina Yaubada, tauna Tamada ta Toesaesa sinabwana, 'ida
gienuwa sabwalenimi, be tauna wada mwalatoi 'ai'aili, 18 be wate
'atemiyega yage nidi bobo'adi manudi 'ibwauyemiya wada mwalatonidi,
be wada emisa 'aene ma'etamo walobadi, be wada mwalamwalatoni wate
'ina eguyai sinabwana 'ina tomotaiyao 'edaya, nate tauna 'ina esaesa
'enega, 19 ta wate wada mwalatoni Yaubada 'ipaipaisewa waiwai 'abo'ada
'ana toemisao manuda. 20 *g* 'Ina waiwai nina 'ie'itaena Keliso 'enega,
tuta nina mwawasega 'igietoolo limena, ga 'ina 'ebemiya galewaya
'i'ebwa'ena, Yaubada nina 'atainega, 21 *h* 'enega Keliso 'ina loina loinao
maibo'adi 'iloetana sinedi, nai aniloseyao 'idi loina nai yaluyaluwao
bi'iyao 'idi loina, nai taudi ma 'adi esana sinabwadi 'idi loinao, gete
tuga be tuta simeemai 'ediya. 22 *i* Manuna Yaubada Keliso 'ina 'ebeloina
'i'ebwa'ena yage maibo'adi manudi be 'ida loinedi, ta toekalesiyao
wate maibo'ada 'iloiloina 'edaya, 23 manuna toekalesiyao 'abo'ada
'atuwa Keliso oona welawela'anao, manuna Keliso nina yage yauyauna
sawesawenaya sena maibo'ana 'ediya.

Mwawasa tapilisine be yawasi bobo'ana taloba

2 1 *j* Ta 'omi lowa 'atuwa mwawamwawasimi 'imi loegesiyao 'ediyega,
ta Yaubada 'igietoolo limemi. 2 *k* Ona'ai'aila, lowa bubuna bale'u

---

[d] **1:13** Ep 4:30 [e] **1:14** 2 Ko 1:22 [f] **1:15-19** Kol 1:4-11 [g] **1:20** Ib 1:3, 13 [h] **1:21** Kol 2:15; Pi 2:9-10 [i] **1:22-23** Kol 1:18 [j] **2:1** Kol 2:13 [k] **2:2** Ep 6:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

waguiguinuwedi, manuna yaluyaluwa to'umalidi ta waiwaidi 'idi 'inapwana, tauna tomiya mwatui waematamatanena. Tauna yaluyaluwa nina taudi tole'oa loina simulimuliye be 'atediya 'imiyami. 3 [l]'Abo'ada wate lowa taudi nadigega, ta ooda 'ina yalakwaiyao tamulimuliyedi, be to'ase tauda 'ida nuwanuwa taguiguinuwedi. 'Enega 'ana lobwene be Yaubada 'igamwasowaleda manuna adelida toto'umalida, nadigega me bale'u maibo'adi.

4-5 Ta 'enega 'ida loegesiyao siloemwawasida, ta esi Yaubada 'ina 'atenuwa'ole'ole tosinabwa sana ga 'ina oboboma sinabwana 'edaya 'ediyega 'igietoolo limeda, Keliso ma'edai. Yaubada tauna 'ina 'ebwayadaita 'enega 'i'etoseyeda, 6 [m]ta wate Keliso ma'edai, 'igilagasida, ga 'ebemiya galewaya Yesu Keliso 'enega 'i'ebwa'eda, tauna Yaubada nina ma'edai. 7 [n]Gete 'iguinuwena be 'aene tuta simeemai 'ediya 'ina oboboma sinabwa wawasaena 'ida e'itae, nate 'ina 'atenuwa'ole'ole be 'ina 'etoseyana Yesu Keliso 'enega.

8 [o]Ona'ai'aila, 'ina obobomega ni'atu 'i'etoseyemi, 'imi emisa manuna, ta nigeya taumi 'imi guinuwa 'ediyega, ta esi Yaubada 'ina oboboma 'enega. 9 [p]Be gete nigeya sa'i 'ida paisewa 'enega 'etoseyana nina talobaloba, 'abona nai tanuwatu'e 'aene tauda tuga 'ida waiwaiyega. 10 [q]Ta esi Yaubada taunamo 'ina guinuwa 'atedaya 'igibubuda Yesu Keliso 'enega, be 'aene guinuwa bobo'adi Yaubada lowaenei 'iesinuwedi manuda tada guinuwedi.

Keliso 'enega taeboda 'ebweu

11 [l]'Omi nigeya me Yudia ta 'omi mali boda tomoteninao, ta me Yudia natudiyao me'olotodi bwaladi silodalodabedi, ta sisinalimi, manuna nigeya bwalami 'adi lodabamo. 12 [r]Wada nuwa'i'isi 'aene tuta nina lowa Keliso 'enega wamiya 'edasola, ta Isileli 'ina 'ebeloina 'enega wamiya apwesa, ta yage bobo'adi Yaubada 'iona upaupaena Buki Tabu solanaya nigeya 'ebweu to'ase 'omi manumi 'i'ina'inana, 'enega geya'abo 'ebweu to'ase bobo'ana ma'etamo walobaloba be manuna wada emisa, ta nigeya wate 'imi Yaubadamo tuta nina bale'uya wamiyami.

13 Lowa wamiya 'edasolaya, ta gete tuga Keliso lalanega 'i'au'ewemi selabenaya. 14 [s]Tauna siwalowa manuda 'iguinuwena, manuna pitaupa 'ana esana etalauwala 'iweyalida, ta Keliso pitaupa nina 'iligei yaulena ga 'ina mwawasa 'enega ni'atu taeboda 'ebweu. 15 Tauna oona 'ana loemwawasa 'enega Mosese 'ina 'etobodao maibo'adi 'ikweudi, ga tauna 'iegogoneda be taeboda 'ebweuna tauna ma'edai, ta nigeya nadigega lowa boda 'eluwa simiyami, ta gete tuga tamiya siwalowa, 16 [t]ta wate 'ida weyala 'ediyega 'ili'amida ga 'ime'eda Yaubada 'enaya be tauna ma'edai

---

[l] **2:3** Ta 3:3 [m] **2:6** Lo 6:8 [n] **2:7** Lo 2:4 [o] **2:8** Lo 3:24; 2 Ti 1:9 [p] **2:9** Ta 3:5
[q] **2:10** Ta 2:14 [r] **2:12** Lo 9:4; 1 Te 4:13 [s] **2:14-15** Kol 1:20; 1 Ko 12:13
[t] **2:16** Kol 1:20, 22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

taegosigosiyana limana, be gete 'ina guinuwa, tauna oona 'ebweuna namo kelose 'enaya situtu epa'iyena, ga 'enega etalauwala nidi sigumwala.

17 'Enega Yesu nina 'iwai ga siwalowa 'iloguguyaena 'omi tomiya 'edasola 'emiya, be 'abo'ama wate selabenaya 'amiyami 'emaya. 18 [u]Ga tauna 'enega, 'omi be 'abo'ama Yaluyaluwa 'ebweuna 'enega 'i'au'eweda Tamada 'enaya.

19 'Omi lowa 'owagao be to'u'umalao, ta ni'atu waetoni'asa Yaubada 'ina bodao ma'emiyao, ga waeboda 'ebweu Yaubada 'ina susu 'enaya. 20 [v]'Omi wate si'abimi, 'enega 'abo'ada 'atuwa anuwa, ta Yesu Keliso tauna 'ida 'autui, be tauna 'ena 'ola sinabwadi nate Yesu 'ana tosimanao be palopitao, 21 [w]be 'enega 'abo'ada maibo'ada taeanuwa 'ana mwadale, ta Yesu 'i'abida be taeanuwa sinabwana ta 'esasena, 22 [x]ta wate 'omi nigeya me Yudia ni'atu waemwadale 'atuwa, ga 'emiyega anuwa nina 'i'abina, be 'aene anuwa nina 'enaya Yaubada Yaluyaluwana 'ilo'asa.

Paulo 'ina guinuwa taudi nigeya me Yudia soladiya

3 1 [y]Gete manuna 'abo'agu Paulo yabwagobwago ta yasidasida Yaubada 'enaya, tauna 'igu paisewa 'i'ebwa'eguya 'omi nigeya me Yudia 'emiya, ta gete tuga Keliso 'ina guinuwa manuna deliya sisa'u luguyegu ga yamiyami. 2 Nai lowa 'igu guinuwa tetelina wanonona, ta 'igu guinuwa nina Yaubada 'i'ebwa'egu, be 'aene tauna 'ina oboboma 'enega 'omi 'ami lema wada loba.

3 [z]Ta 'igu guinuwa gete sinasinapu lowa kwaikwaiyina, Yaubada tauna 'ana mwalatoi ni'atu 'ie'itegu, nadigega ya'etoladinawa 'imi leta kukupana 'ena, 4 be 'eguma wasawai wada mwalamwalatoni 'aene sinasinapu kwaikwaiyina nina Keliso manuna ni'atu yamwalatonina. 5 Ta sinasinapu nina 'epatao taudi sigumwalaya nigeya simwalamwalatoni, ga gete tuga Yaluyaluwa Tabuna 'igieapwesena 'ina tosimanao esiesinuwadi be palopitao 'ediya, 6 [a]'aene 'omi nigeya me Yudia sawesawenaya be Yaubada 'ina 'etoseyana walobai, 'abo'ama me Yudia nadigega, ta 'ina 'etoseyana nina lowa 'iona upaupaenaya, ga Yesu Keliso tetelina 'enega talobena, ga taeboda 'ebweu.

7 [b]Ta Yaubada 'ina waiwaiyega be 'ina obobomega paisewa gete 'i'ebwa'egu, be 'aene tetela bobo'ana Keliso manuna yada simasimana apwese. 8 [c]Ta 'abo'agu 'atuwa gomabeso toekalesiyao soladiya, ta tuwa tuga 'ina obobomega paisewa gete 'i'ebwa'egu, be 'omi nigeya me Yudia 'emiya Keliso tetelina yada loguguyae, be 'enega 'ina esaesa sinabwa wawasae wada 'italobadi, 9 [d]be wate tomota maibo'adi sida mwalatoni

---

[u] **2:18** Ep 3:12 [v] **2:20** Md 16:18; 1 Ko 3:11 [w] **2:21** 1 Ko 3:16; Kol 2:19 [x] **2:22** 2 Ko 6:16
[y] **3:1** Ep 4:1; Pi 1:13 [z] **3:3-4** Ep 1:9; Kol 1:26 [a] **3:6** Ep 2:13, 19 [b] **3:7** Kol 1:25
[c] **3:8** 1 Ko 15:9-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aene Yaubada tauna yage maibo'adi 'adi tomweluluwa, ta tuta dudulana
'ediya 'ina nuwanuwa 'ikwaiyena, ga ni'atu 'igieapwesena, **10** 'aene
'ebe'ita 'abo'ada toekalesiyao, be 'edega Yaubada 'ina mwalatoi maibo'ana
'ie'itae galewa 'ana yaluyaluwa waiwaidi 'ediya.
11 Gete Yaubada 'ina nuwanuwa lowaenei ga batuwa, ta gete tuga
'igieapwesena 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'enega, **12** [e]be 'abo Keliso nina
taemise ta'atepatu, be sawesawenaya talulugu Yaubada tauna matanaya,
be tasidasida 'enaya. **13** [f]'Enega 'igu 'elouya manumi bada geya'abo
manuna 'atemi sineeneta, ta esi wada mwalatoni 'aene 'igu 'elouyao
getedi 'omi 'ami 'etoseyana manuna.

Keliso 'ina oboboma sinabwana

14 'Enega 'abo'agu ya'aetulasa Tamada matanaya, **15** tauna susu
maibo'adi galewaya ta bale'uya 'aledi, **16** [g]ta yasidasida 'enaya be 'aene
'ina esaesa be 'ina waiwai 'ediyega 'itatagwala 'emiya, be Yaluyaluwana
'atemi 'ida giewaiwaiyedi, **17** be wate 'imi emisega Keliso 'ida miyami
'atemiya, be adelimi maibo'ana oboboma tuga, **18-19** 'enega toekalesiyao
maibo'adi ma'emiyao sawesawemiya Keliso 'ina oboboma wada mwalatoi
'ai'aili, 'ana bababa, 'ana dudula, 'ana tu'e, 'ana mwa'uta, nigeya 'ana
'etopwapwamo. Keliso 'ina oboboma sinabwa wawasae, be wate Yaubada
Toewaiwai sana 'ina bubunega 'ida loemaa 'ai'ailimi.
20 [h]Ona'ai'aila, 'ina waiwai soladaya 'ietaetapewa, be 'eguma to'ase
manuna tasidasida ma ida emisa, tauna sawesawenaya be 'ida guinuwe,
ma 'ana loeposeyana sinabwana manuda. **21** 'Enega toekalesiyao
maibo'ada Yesu Keliso 'ana esanega tada tupu atae, 'epata be 'epata
'ediya. Eimeni.

Oo 'ebweuna namo

4 **1** [i]'Enega yasida 'emiya be 'omi wada bubuna bobo'ana, gete tugai
'abo'agu deliya yamiyami 'Inapwana 'ina guinuwa manuna, ta
'omi 'Inapwana nina tauna ni'atu 'ibwauyemi 'ina guinuwa manuna,
'enega 'ilobwenemi be to'ase 'ina guinuwa nina 'ana lobwene wada
bubuna **2** [j]ma imi nuwamwa'uta, be ma imi 'atetagwala, be ma imi
'alama'i'ita, be 'ebweuna 'ebweuna wada eoboobobomа, be wada
'atenuwa'ole'ole gosemiyao 'ediya, **3** [k]be wada etapewa waiwai, be 'enega
Yaluyaluwa Tabuna 'ibwagilimi, be ma imi nuwasiwalowa wada miyami
gwausowalega. **4** [l]Ona'ai'aila ooda 'ebweuna, ga 'ida nuwayaina wate
'ebweuna namo tuga, ga manuna 'ibwauyedama 'omi ta 'abo'ama, ta

---

[d] **3:9** Kol 1:29 [e] **3:12** Ep 2:18; Ib 4:16 [f] **3:13** 2 Ti 2:10 [g] **3:16-18** Kol 2:7; Yo 14:23
[h] **3:20** Kol 1:29 [i] **4:1** Kol 1:10 [j] **4:2** Kol 3:12-13 [k] **4:3** Lo 12:16-18; 1 Pi 3:8
[l] **4:4** 1 Ko 12:12-13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaluyaluwa Tabuna wate 'ebweuna, 5 'ida 'Inapwana wate 'ebweuna
namo, 'ida emisa 'ebweuna namo, 'ida bapitaiso 'ebweuna namo.
6 Tamada Yaubada 'ebweuna namo tuga, ta yage yauyauna etanidiya, ta
wate yauyauna 'ediya, ta maibo'ada 'edaya. 7 [m]Ta Keliso 'ina esaesa 'enega
'ada egueguyai 'i'ebwa'eda. 8 [n]Gete manuna Buki Tabu 'ina ona 'igwae:

"Tuta nina 'itu'e etanaya 'ana talauwalao 'iewaiwai sinediya, ga tomota
'adi egueguyai 'i'ebwa'edi."

9 Ona gete "'Itu'e etanaya" 'ana mwalatoi 'aene nugana 'iebusi bale'u
ni'u solanaya. 10 Ta tauna toebusi nina 'itu'e wate ga galewa 'iloetana
sinena, be 'enega tauna sena maibo'adi 'ediya 'imiyami.

11 [o]Ta 'ina egueguyai gete nadigega, 'aina tomota sietosimana be 'aidi
siepalopita be 'aidi sietologuguya be 'aidi sietoanugana be 'aidi sietoe'ita.
12 [p]Ta maibo'ada 'ida guinuwa 'ebweuna 'ebweuna nate toekalesiyao
'adi lema manuna be sida ewaiwai, nate Keliso oona 'ina tubutubuwa
manuna, 13 [q]be 'enega maibo'ada tada emisa leleleya, be wate Yaubada
Natuna tada mwalamwalatoni ma ida bubuna matuwadi, nadigega Keliso
'ina bubuna matuwana, ta bobo'ana maibo'ana.

14 [r]Gete 'enega bubuna gogama tapilisinedi, manuna lowa 'ida mwalatoi
nenetana 'ena e'ita dumadumadi be dumadumadi sigieloniuyeda, nate
'aina tokaboyao 'idi e'itao dibidibidi ta to'umalidi 'ediyega. 15 [s]Ta esi
'ilobweneda be obobomega tada guinuwa palupalu, be 'ida bubuna
maibo'adi sida tubutubuwa debada Keliso 'ina bubuna nadigega.
16 [t]Manuna 'abo'ada Keliso oona welawela'anao, ta 'igiewaiwaiyeda
'atuwa oona nina 'ana walowaloyao, be 'ana tubweyao maibo'adi 'idi
guinuwega sielemalema be obobomega sisinasinabwa ta siewaiwai.

Bubuna kadekadelina ta bubuna auwauna

17 [u]Gete wate 'Inapwana 'ana esanega yaloguguya 'emiya 'aene bubuna
tomiya apwesa nadigega walosa'u, manuna 'idi nuwanuwa besobeso
'ediyega 18 'idi sinasinapu siguguyoi, ta nigeya Yaubada yawasina 'ediya
'imiyami, manuna 'idi debapa'ala 'enega ni'atu sieuwauwa. 19 'Enega
ni'atu sito'umali 'ai'aila, ga sitagwaledi bubuna sogala manuna, ta
bubuna to'umalidi yauyaudi nuwadi si'ewena.

20 Ta 'omi sa'i Keliso 'ina bubuna ni'atu wamwalatonina 'aene dumadumana,
21 manuna lowa e'ita 'ai'aila Yesu manuna wanonona Keliso nina 'enega.

22 [v]'Enega bubuna kadekadelina wada guitoyasedi, nate guinuwa nidi
lowa waguiguinuwedi, tuta nina yalakwaiyao to'umalidi sigieto'umali
'ai'ailimi, 23 ta esi 'imi nuwanuwao be 'atemi sida eauwau, 24 be 'enega

---

[m] **4:7** Lo 12:3, 6 [n] **4:8** Sam 68:18 [o] **4:11** 1 Ko 12:28 [p] **4:12** 1 Ko 14:12
[q] **4:13** Kol 1:28 [r] **4:14** 1 Ko 14:20 [s] **4:15** Ep 4:25 [t] **4:16** Kol 2:19 [u] **4:17-18** Lo 1:21
[v] **4:22-24** Kol 3:9-10; Lo 12:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bubuna auwauna wa'ewa, Yaubada 'ina bubuna nadigega, manuna tauna 'atedaya bubuna bobo'ana ta 'esasena 'isa'una.

'Eda auwauna ta bobo'ana

25 [w]'Enega kabo waguitoyase be maibo'ami waona 'ai'aila 'ebweuna 'ebweuna 'emiya, manuna maibo'ada Keliso oona welawela'anao. 26 Ta 'eguma wagamwasowala, geya'abo wabuubuna to'umalina, ta esi wada too be wanuwa siwalowa manini, 27 be geya'abo Seitani 'ina tuta wa'ebwa'ebwa'e be 'ietoloina 'emiya.

28 [x]To'ipwalao 'ilobwenedi be silosa'u, ta esi paisewa bobo'ana nimadiyega sida guiguinuwe, be paisewa nina 'ana maisa 'enega lema sida 'ebwa'ebwaya togomabeso 'ediya.

29 [y]Geya'abo wate 'ebweu ona to'umalina wa'ina'inane, ta esi ona bobo'ana namo tomota 'adi lema manuna, to'ase tuta 'ebweuna 'ebweuna 'ana lobwene manuna wada onaona, be 'enega yaisigedi taudi sinonomi, lema sida loba. 30 [z]Geya'abo Yaluyaluwa Tabuna nuwana wagiegiemwauye, manuna Yaluyaluwa Tabuna nina 'atuwa we'iwe'iyaya 'edaya, 'aene ma'etamo 'ada gieauwau tada loba.

31 [a]Ta wate to'umalina getedi wada guitoyasedi: nuwato'umali, gamwasowala, 'asona, 'awa to'umalina, ta wate ona sinala, 32 [b]ta esi wada eoboobobomа, be 'atenuwa 'ole'oleyega gosemiyao 'idi to'umalina wada nuwatau 'ebweuna 'ebweuna 'enaya, nadigega Yaubada 'imi to'umalinao Keliso 'enega 'inuwatau'esedi.

5 1 Yaubada 'ina obobomega ni'atu 'i'awa natunemi, 'enega tauna 'ina bubuna wada etotowanei, 2 [c]be wate wada eoboobobomemi nadigega Keliso 'ioboboma 'eseda, ga tauna 'itagwalena ga 'italiyaena Yaubada 'enaya manuda, ga 'imwawasa.

3 'Omi Yaubada 'ana toemisao, 'enega 'ilobwenena be loelata be sogala be gwegwe 'ana yala wapilisinedi, ta geya'abo manudi to'ase 'ebweu waonaonae. 4 [d]Wate geya'abo 'awasewa nai 'awato'umali nai onabesobeso, manuna ona nidi nigeya 'adi lobwene solamiya, ta esi 'imi onega Yaubada wada tupui.

5 [e]Ta ona'ai'aila, toto'umalidi geya'abo wate silugulugu Keliso be Yaubada 'idi 'ebeloina 'enaya, taudi nadigega toloelatao nai tosogalao nai gwegwe 'ana toyala diidigao, manuna gwegwe 'ana yala 'ana mwalatoi 'aene 'ida emisa tasa'ui gwegwe 'enaya, ta nigeya Yaubada 'enaya.

---

[w] **4:25** Ep 4:15 [x] **4:28** Gu 20:35 [y] **4:29** Ep 5:4; Kol 4:6 [z] **4:30** Ep 1:13-14
[a] **4:31** Kol 3:8 [b] **4:32** Kol 3:12-13 [c] **5:2** Ga 2:20 [d] **5:4** Ep 4:29 [e] **5:5** 1 Ko 6:9-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Maedana manuna

6 [f]Bubuna getedi manudi Yaubada tole'oa loina 'igamwasowaledi, 'enega
geya'abo 'ebweu yaita 'ina ona besobesoega 'ikabokaboemi, 7 be wate
geya'abo tole'oa loina nidi ma'emiyao waegosigosiyana, 8 [g]manuna 'omi
guguyoi lowa 'enega ni'atu waabalama Yaubada 'ina maedana 'enaya,
'enega ma imi bubuna maemaedanina waguiguinuwa, 9 be bubuna nidi
bobo'adi ta palupaludi ta 'ai'ailidi siapweapwesa maedana 'enega.
10 [h]Be wate watootoo be to'ase 'Inapwana nuwanuwana wada
mwalatonidi be waguinuwedi, 11 ta guguyoi 'ana guinuwa besobesodi
'ediyega wadena, ta esi wada e'itaedi 'aene to'umalidi. 12 Ona'ai'aila 'ebe
omayamaya, 'abo 'idi guinuwa kwaikwaiyidi manudi taonaona, 13 [i]ta 'abo
'ebweu guinuwa to'umalina 'iloapwese maedana solanaya, sawesawenaya
be ta'itai, be 'abo ni'atu ta'ita'itai, tauna sa'i maemaedanina. 14 Gete
manuna Buki Tabu 'ena 'igwae,

"'Oyo to'eno'eno, mwawasega 'utoolo be Keliso 'ina maedana 'enega
'uda maedana."

15 'Ilobwenemi be 'imi bubuna wa'ita'i'ita 'ai'ailidi be geya'abo
waguiguinuwa besobeso, ta esi wada sinasinapu 'ai'aila, 16 [j]be geya'abo
tuta wamudamudali, manuna gete tuga tuta to'umali wawasae. 17 [k]'Enega
geya'abo waeuwauwa, ta esi nuwami 'ida sabwalena, to'ase Yaubada 'ina
nuwanuwa manumi nadigega.
18 [l]Geya'abo bwasi waiwaina 'enega wanumanuma kabaleya, nate yage
'ebe esilae, ta esi Yaluyaluwa Tabuna 'ida loemaemi be 19 [m]wada waliwali
magosemiyao, wali tapwalolo, be Same walinao, be wate edale walinao
'ediyega, ma imi gwausowala 'atemiyega wawawali 'Inapwana 'enaya,
20 [n]be tuta maibo'ana wada lokagutoki yage maibo'adi manudi, 'ida
'Inapwana Yesu Keliso 'ana esanega, Tamada Yaubada 'enaya.

Taudi aiai nidi 'adi loina

21 'Imi 'amayaba Keliso 'enaya nadigega wate taumimo
wae'ama'amayabemi, be loina waematamatanedi. 22 [o]'Omi iine aiai nimi
mwanemiyao 'idi ona waematamatanedi, nadigega 'imi ematamatana
Keliso 'ena, 23 [p]manuna waine 'ana toanugana nate mwanena, nadigega
Keliso toekalesiyao 'ada toanugana be 'ada To'etoseyana, ta 'abo'ada
'atuwa oona welawela'anao, 24 ga toekalesiyao 'abo'ada Keliso 'ina ona
taematamatanedi, 'enega nadigega wate iine 'ilobwenedi be mwanediyao
'idi ona yage maibo'adi manudi sida ematamatanedi.

---

[f] **5:6** Lo 1:18 [g] **5:8-9** Kol 1:13; 1 Pi 2:9 [h] **5:10** Lo 12:2 [i] **5:13-14** Ep 2:1 [j] **5:16** Kol 4:5
[k] **5:17** Kol 1:9 [l] **5:18** Lo 13:13, 8:6 [m] **5:19** Kol 3:16 [n] **5:20** Kol 3:17; 1 Te 5:18
[o] **5:22** 1 Pi 3:1 [p] **5:23** 1 Ko 11:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25 [q]Aiai nimi me'olotomi 'ilobwenemi be mwanemiyao waobobomedi,
nadigega Keliso 'ina toekalesiyao 'iobobomeda, ga tauna 'itagwalena,
ga manuda 'imwawasa, 26 [r]'ada gie'esasa manuna, nate 'ida to'umalina
'ana 'ebe'utu bwasina 'ina ona 'enega, 27 [s]be 'enega toekalesiyao 'abo'ada
'ietooloda 'aene 'ina bodao maemaedanida, ta nigeya baila nai 'ebweu
to'ase to'umalina 'edaya, ta esi maibo'ana tuga bobo'ana, ta 'esasena.
28 'Enega 'abo'ada me'olotoda 'ilobweneda be mwanedao taobobomedi,
tauda bwalada 'atuwa. Manuna 'abo yaita mwanena 'iobobome, taunamo
ni'atu 'ioboboma limena.
29 [t]Manuna nigeya 'ebweu wate tai taunamo oona 'ena 'ida etalauwala,
ta esi 'i'ita'i'isi be 'ana masula 'ie'ani oona 'ana lema manuna, nadigega
Keliso toekalesiyao 'abo'ada 'i'ita'i'isida, 30 manuna 'abo'ada tauna oona
welawela'anao.
31 [u]"'Gete manuna tai tamana be sinana 'ipilisinedi be mamwanena sida
miya e'ebweu, 'atuwa oo 'ebweuna namo."
32 Ona gete 'atuwa onasemalimali kwaikwaiyina, ta 'ana mwalatoi
Keliso be toekalesiyao manuda. 33 'Enega 'ilobwenemi be 'ebweuna
'ebweuna mwanena 'ida obobome tauna 'atuwa, be waine aiai nina
'ilobwenena be mwanena 'ida 'amayabe.

Gogama 'adi loina

6 1 [v]'Omi gogama 'ilobwenemi be sinamiyao be tamamiyao 'idi ona
waematamatanedi, 'Inapwana matanaya, manuna gete 'enega wada
bubuna bobo'ana. 2 [w]Wate, "Tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi." Gete
loina nuganuganina ma 'ana onaupaupa 'ana toematamatanao manudi,
3 'igwae, "'Ebe gwausowala 'uda loba be bale'uya 'umiya dudula."
4 [x]'Omi tama wate geya'abo natumiyao 'adi 'oata'oata wasa'usa'u, 'abona
nai sigamwasowalemi, ta esi 'ida 'Inapwana 'ina loinao be 'ina e'itao
waloguguyaedi.

'Inapwanao be topaisewao 'adi loina

5 [y]'Omi topaisewao 'imi 'inapwanao bale'uya wada 'amayabedi, be
'idi ona waematamatanedi, nadigega Keliso 'ina ona waematamatana
'esena, ta geya'abo wate waenuenuwanaluwa. 6 Geya'abo 'aene 'abo tuta
nina 'imi 'inapwana siduneduneyemi namo 'ediya wapaisewa 'ai'aila,
ta 'aina tuta nigeya, ta esi Yaubada manuna 'imi gwaunuwa 'atemiyega
waguiguinuwe. 7 'Omi Keliso 'ina bodao, 'ilobwenemi be 'imi 'inapwanao
'ediya wa'ate tagwala, 'atuwa Yaubada 'ena wa'ate'ate tagwala, be

---

[q] **5:25** Kol 3:19 [r] **5:26** Ib 10:10; Yo 15:3 [s] **5:27** 2 Ko 11:2 [t] **5:29-30** 1 Ko 12:27
[u] **5:31** Nug 2:23-24 [v] **6:1** Kol 3:20 [w] **6:2** Sia 20:12 [x] **6:4** Kol 3:21; Ona 22:6
[y] **6:5** Kol 3:22-23; Ta 2:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

manudi wapaisewa 'ai'aila. 8 [z]Ta wanuwa'i'isi 'aene 'inapwanao be 'idi topaisewao maibo'adi 'idi guinuwa bobo'adi 'adi e'isa Yaubada 'enega sida loba leleleya.

9 [a]'Omi 'inapwanao wate wada bubuna 'ai'aila 'imi toguinuwao 'ediya, ta geya'abo wa'ena'ena pa'alidi, ta wanuwa'i'isi 'aene maibo'ami 'omi be taudi 'imi 'Inapwana galewaya 'imiyami, ta 'ina loina 'emiya leleleya maibo'ami manumi.

'Oama be gwegwe saiyao Yaubada 'ina guinuwa manuna

10 Gosegwao, 'Inapwana 'ina waiwai sinabwanega wada ewaiwai, 11 [b]be Yaubada 'ina gwegwe saiya maibo'ana 'ediyega wa'otena, be 'enega geya'abo waneeneta tuta nina 'eguma Seitani 'ikaboemi. 12 Manuna 'ida losaiya nigeya tomota ma'edao, ta esi toloina to'umalidi ma'edao, taudi guguyoi gete tuga bale'uya 'ana toloinao, be galewaya 'ana yaluyaluwao to'umalidi.

13 [c]Gete manuna Yaubada 'ina gwegwe saiya maibo'ana wa'otedi, be 'aene geya'abo waneeneta tuta to'umalina ma'etamo 'enaya, ta 'enega ma imi waiwai watoolo pa'ala. 14 [d]'Enega watoolo be e'ita 'ai'aila walogadiwanae, be lumalumami waabodebodedi bubuna palupaluna 'enega, 15 [e]be 'aelawa nate nuwasiwalowa, tetela bobo'ana 'enega walo'aelawa. 16 Ta wate 'imi emisa 'atuwa 'imi lawa 'enega waabodebodemi, nate sawesawenaya Seitani 'ina gita waiwaidi 'iabodebodedi. 17 [f]Wate 'ami 'etoseyana wa'ewa 'aene debami 'adi abodaboda, be Yaluyaluwa Tabuna 'ina sisisaiya wa'ewa, nate Yaubada 'ina ona.

18 [g]Tuta maibo'ana Yaluyaluwa Tabuna 'ina lema 'enega wada sidasida, be wada 'awa'awanoi Yaubada 'enaya, be ma imi toolopa'ala wa'ita'i'isimi be wasidasida toekalesiyao maibo'adi manudi, 19 [h]be 'abo'agu wate manugu, be 'enega ma igu 'atepatu tetela bobo'ana 'ana mwalatoi kwaikwaiyina yaonaona apwese. 20 Tetela gete 'ana guinuwa manuna deliya sisa'u luguyegu, 'enega wada sidasida Yaubada 'ena be 'aene tetela nina yada onaapwese ma igu 'atepatu, manuna 'ana lobwene gete nadigega.

'Ebe losalowa

21-22 [i]Tikiko, tauna tasidai bobo'ana, ta 'ietaetapewa 'Inapwana 'ina guinuwa 'enaya, ga yaetunenawa natei be teteligu maibo'ana 'ida emwasali 'emiya, be 'igu miya be 'igu guinuwa manudi wada

---

[z] **6:8** Kol 3:24-25 [a] **6:9** Kol 4:1 [b] **6:11** Ye 4:7; 1 Pi 5:8-9 [c] **6:13** 2 Ko 10:4
[d] **6:14** 1 Te 5:8 [e] **6:15** Ais 40:9 [f] **6:17** Ib 4:12 [g] **6:18** Lu 18:1 [h] **6:19** Kol 4:3-4
[i] **6:21** Kol 4:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mwalatonidi, 'enega 'ima miya manuna 'ida gienuwa sabwalenimi, be
wate 'ida giepa'alimi. **23** Oboboma be emisa be gwausowala Tamada
Yaubada be 'Inapwana Yesu Keliso 'ediyega 'omi gosi 'ai'ailigwao
'emiya. **24** [j]Be wate yaisigedi ma'emiyao, 'abo 'ida 'Inapwana Yesu Keliso
sioboboma ataena, 'ina 'atenuwa 'ole'oleyega 'ida obobomedi wate.
'Abo'agu Paulo.

[j] **6:24** 1 Pi 1:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME PILIPAI 'IDI LETA PAULO 'I'ETOLADINA

Lowa Paulo 'iloguguya 'asa Pilipai 'ena, nate waine Lidia 'ina 'asa, ga Yesu 'ana toemisao sena gote 'ena Paulo nuwana si'ewena. Wate tuta nina deliya 'imiyami 'ana oboboma sietunenama, ga manuna 'igwausowala, ga leta gete 'ena 'ilokagutoki 'ediya.

'Ebweu yage 'iemataluwedi 'aene geya'abo weyala, manuna Yesu nuwanuwana be siegosigosiyana leleleya.

Lokagutoki

1 [a]'Abo'agu ta Timoti ma'iyagu 'aguiguinuwa To'etoseyana Yesu manuna, 'imi leta 'a'etoladinawa 'omi me Pilipai Yesu Keliso 'ina toekalesiyao, be wate 'imi toanuganao be 'imi dikoniyao ma'emiyao.
2 Tamada Yaubada ta 'Inapwana Yesu Keliso 'idi obobomega wada miya gwausowala.

Paulo 'ina sidasida me Pilipai manudi

3 Tuta yauna Yaubada 'ena yalokagutoki, 'abo tuta nina yanuwami, 4 ta ma igu gwausowala manumi 'igu sidasidao 'ediya, 5 be ma igu lokagutoki 'ama lemao 'emiyega 'alobalobadi, tetela bobo'ana 'ana simana'unuyega ga batuwa.
6 [b]Wate ma igu emisa 'aene Yaubada 'ina guinuwa bobo'adi ni'atu 'emiya 'ie'alena be tauna 'ida losaloni, ma'etamo Yesu Keliso 'ina 'asiyata sinabwana 'enaya. 7 Ona'ai'aila, 'ilobwenena be manumi to'ase yalotolotoona nadigega, manuna 'omi nuwagu wa'ewena, manuna 'omi ma'egwao Yaubada 'ilemelemeda gete tuga deliya yamiyamiya, ta 'ilemelemeda wate tetela bobo'ana 'ana e'ita be 'ana 'ebe ewaiwai 'ediya.
8 Yaubada wate 'imwalatonigu 'aene Yesu Keliso 'ina obobomega nuwanuwagu 'omi, 9 [c]ta ma igu sidasida manumi be 'aene 'imi

---

[a] **1:1** Gu 16:1, 16:12-40 [b] **1:6** Pi 2:13 [c] **1:9-10** Kol 1:9-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

eobooboboma 'isinasinabwa, ma imi sinasinapu be ma imi mwalatoi,
10 [d]be 'enega yage bobo'adi wada esinuwedi, be Keliso 'ina 'asiyata
ma'etamo 'enaya adelimi bobo'ami ta 'esasemi, 11 ta ma imi guinuwa
bobo'adi Yesu Keliso 'ina waiwaiyega, manudi tomota Yaubada sida tupui
be sida 'awa eseese.

Paulo 'ina 'atetagwala Keliso 'enaya

12 [e]Gosegwao, nuwanuwagu be wada mwalatoni 'aene mwau nidi
ni'atu yalobedi 'ediyega tetela bobo'ana 'i'elelewana tomota yaudi 'ediya,
13 'enega sena gete 'enaya Sisa 'ina tolosaiyao be tomota maibo'adi ni'atu
sinonona 'aene Keliso manuna sisa'ugu deliya. 14 Ta wate tasidao yaudi
'igu miya deliya si'itena, 'enega sietaetapewa 'Inapwana 'ina guinuwa
'ena, ta Yaubada 'ina ona sisimasimane ma idi 'atepatu.
15 'Aina tologuguyao e'ipi'ipiyega silogulologuguya Keliso manuna,
ta 'aidi wate obobomega silogulologuguya, 16 taudi siobobomegu 'aene
'abo'agu deliya yamiyami tetela bobo'ana 'ana e'ita manuna, 17 ta esi
toe'ipi'ipi nidi nuwanuwadi be sigienuwa mwauyegu gete tuga deliya
yamiyami, 'enega 'idi kaboega Keliso tetelina siguguyae taudimo 'idi
gilagata manuna.
18 Ta tuwa tuga Keliso nina tetelina 'ana loguguya yauna manuna
yagwaugwausowala, 'eguma kaboega nai ona'ai'ailega. 19 [f]Ta wate
yada gwausowala, manuna yamwalamwalatoni 'aene Yesu Keliso
yaluyaluwana 'ina lema 'enega, be 'imi sidasidao manugu 'ediyega, sida
li'amigu miyamwau gete 'enega.
20 [g]Wate 'abo'agu ma igu emisa ta ma igu nuwayaina 'aene geya'abo
yaomayamaya, ta esi yanuwayaina 'aene ma igu 'atepatu gete tuga ta
tuta yauna Keliso 'ana esana yada giesinabwa, nai 'igu miya bale'u
mayawasigu 'enega, nai 'igu mwawasa 'enega.
21 [h]Ona'ai'aila, 'igu miya bale'uya nate Keliso ma'iyagu, ta esi 'igu
mwawasa 'enaya loeposeyana Keliso 'enega yalobai. 22 'Eguma bale'uya
yamiyami 'igu guinuwao bobo'adi Keliso manuna siapweapwesa,
'enega nigeya yamwalamwalatoni to'ase nuwanuwagu be yaesinuwe.
23 [i]Ona'ai'aila, yage 'eluwa 'ediyega 'adi esinuwa 'eguya mwau wawasae.
Nuwanuwagu be bale'u gete yapilisine be Keliso ma'iyagu 'amimi, nate
'ebe gwausowala sinabwana. 24 Ta esi 'ilobwenegu be bale'uya yada
miyami be 'enega yada lemelememi. 25 'Enega yamwalatoi 'ai'ailina 'aene
'omi ma'egwao tada miyami be yada lememi be wada gwausowala 'imi
emisa Keliso 'ena manuna, 26 be wate 'igu ayausa limana 'emiya manuna
wada gwausowala sinabwana, nate Yesu Keliso 'ina lema 'edaya manuna.

---

[d] **1:10** Pi 2:15-16 [e] **1:12-13** 2 Ti 2:9 [f] **1:19** 2 Ko 1:10-11 [g] **1:20** 1 Pi 4:16
[h] **1:21** Ga 2:19-20 [i] **1:23-24** 2 Ko 5:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27 [j]Ta wada 'ita'i'isimi 'aene 'imi guinuwao 'ediyega tomota Keliso tetelina
sida 'awabobo'ane, 'enega 'eguma yayausimi, nai 'eguma yamiyaila, tuwa
tuga tetelimi bobo'ana yada noono 'aene ma imi 'atetagwala watoolo
pa'ala, ta ma imi nuwanuwa leleleya ga 'enega waetaetapewa tetela
bobo'ana 'ana emisa manuna, 28 ta geya'abo wate wamatamatauta 'ami
talauwalao 'ediya. Gete manuna taudi sida mwalatoi 'ai'aili 'aene sida
esilae, be 'omi 'ami 'etoseyana wada loba Yaubada 'enega.
29 [k]Manuna Yaubada ni'atu 'itagwala 'emiya be Keliso 'ena waemiemisa,
be tauna wate manuna wada 'elouya, 30 [l]nadigega 'abo'agu 'igu losaiya
Keliso manuna be 'igu 'elouyao wa'itedi, ta gete tuga wanonodi, ta 'omi
wate 'imi losaiya be 'imi 'elouyao nadigega waloba'esedi.

Nuwamwa'uta

2 1 Mwa'adega, Keliso sawesawenaya 'igie 'atepatuda, nai 'ina
oboboma 'igie etapeweda? Mwa'adega, Yaluyaluwa Tabuna
sawesawenaya 'iegosigosiyaneda, be 'enega taeoboobobomeda
be ta'atenuwa 'ole'oleyeda? 2 'Eguma nadigega, 'ilobwenemi be
wanuwanuwa leleleya, be waeoboobobomemi 'omi, yaluyaluwami
be 'atemi 'idi e'ebweu 'enega, be 'imi oboboma gete manuna yada
gwausowala 'ai'aila. 3 [m]Geya'abo wanuwanuwa tu'e nai wae'ipi'ipi, ta esi
wanuwa mwa'uta, be gosemiyao 'adi esanao wagilagasidi. 4 [n]Ta geya'abo
taumimo 'imi guinuwa manuna wanuwanuwa, ta esi gosemiyao 'idi miya
bobo'ana manuna wada nuwanuwa.
5 'Ilobwenemi be 'imi nuwanuwao Yesu Keliso 'ina nuwanuwa nadigega.
6 [o]Yesu nina Yaubada, ta geya nuwana be 'ietoloina, 7 [p]ta esi Yaubada 'ina
esaesa 'ipilisinena, ga 'itubuwa bale'uya, ga 'ie'ali'ei tomota 'abo'ada
'atuwa. 8 [q]'Enega wate 'ina nuwamwa'uta 'enega, taunamo 'itagwalena ga
'imwawasa kelose 'enaya.
9 [r]'Enega Yaubada Yesu 'igitu'eyena ta 'ana esana wate 'igitu'eyena
esana maibo'ana etanidiya, 10 [s]be 'enega 'ana esana manuna me galewa
be me bale'u ta tomwawasao wate, maibo'ada tada bwagobwago, 11 [t]be
tada 'awa'ai'aila 'aene Yesu Keliso tauna 'Inapwana nina, be wate Tamada
Yaubada tatupui.

Maedana me bale'u manudi

12 Gosegwao 'omi ematamatana 'alemi. Lowa mataguya
waematamatana, ta gete tuga 'emiyega yamiya 'edasola, ta tuga
ma'etamo waematamatana 'ai'aila. 'Enega 'ilobwenemi be Yaubada

---

[j] **1:27** Ep 4:1 [k] **1:29** Gu 5:41 [l] **1:30** 1 Te 2:2 [m] **2:3** Lo 12:10, 16
[n] **2:4** 1 Ko 10:24, 33 [o] **2:6** Yo 1:1-2 [p] **2:7** 2 Ko 8:9 [q] **2:8** Ib 5:8, 12:2 [r] **2:9** Ep 1:20-21; Ib 1:3-4 [s] **2:10** Lo 14:11 [t] **2:11** Lo 10:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wamataute be wate watoo waiwai be 'ina 'etoseyana waloba, 13 [u]manuna
Yaubada nina 'atemiya 'ietaetapewa, be 'aene tauna 'ina nuwenuwega
'omi wanuwanuwa be waguiguinuwa. 14 Ta 'imi paisewa 'ediya ma
imi 'atetagwala wada guinuwa, ta geya'abo ma imi logwautoyasa
walomulomugi, 15 be 'aene 'omi Yaubada natunao bobo'ami ta 'esasemi,
ta nigeya 'ebweu wate 'imi to'umalinamo, be me bale'u 'idi mayale 'omi.
Manuna taudi 'idi bubuna guguyoi ta taudi adelidi toto'umalidi.

16 Gosegwao, tetela bobo'ana wagiyai 'i'isi be 'enega yawasi ataya
waloba, be tuta nina 'iilama yada gwausowala manumi, manuna geya
nuwagu be 'igu paisewao 'emiya 'adi mudala.

17 Wate 'eguma 'iabe 'agu talauwalao siloemwawasigu, 'atuwa nadigega
sitaliyaegu, yada gwausowala tuga, be 'omi wate wada gwausowala.
'Omi lowa wataliya Yaubada matanaya, tuta nina Yesu waemisena; ta 'igu
mwawasa 'imi taliyao 'ida loeposeyanedi. 18 'Enega 'ilobwenena be 'omi
ma'egwao tada egwausowala leleleya.

19 Yanuwayaina 'aene 'Inapwana Yesu 'ina lemega sawesawenaya be
muliyega tuta gidalina 'ena Timoti yaetunenawa, be tetelimi 'ida me'e
'eguya, be 'enega yada gwausowala. 20 Timoti namo 'imi miya bobo'ana
manuna 'inuwanuwa sinabwana, 21 [v]ta 'agu tolemao yaudi taudimo
manudi sinuwanuwa, ta nigeya Yesu Keliso 'ina guinuwa manuna sida
nuwanuwa. 22 Ta Timoti wamwalatonina 'aene tai bobo'ana, ta 'atuwa
nadigega natugu ma'iyagu tetela bobo'ana manuna 'aetaetapewa.
23 'Enega 'abo tuta nina 'agu loina yanonoi, nuwanuwagu be Timoti nina
yaetunenawa 'emiya. 24 Ta wate yaemisa 'aene 'Inapwana 'ina lemega
tuta gidalina be 'abo'agu wate yawawa 'emiya.

25 [w]Ta gete tuga 'igu nuwanuwa 'aene 'ilobwenena be Epapilodito
yaetune ilenawa 'emiya, tauna tasigu ta ma'iyagu 'apaipaisewa, 'atuwa
nadigega 'alosalosaiya Yesu Keliso manuna. Epapilodito nina lowa 'agu
lema 'emiyega 'ime'ena, 26 ga gete tuga nuwanuwana 'omi, ga tuta nina
'ina le'oasa alena 'iwai ga wanononaya, bada tauna 'inuwamwau 'aene
geya'abo 'omi wa'ate'ate sa'ala 'ina le'oasa manuna. 27 Ona'ai'aila, ni'atu
'ile'oasa sinabwana, ta sa'i Yaubada 'i'atenuwa 'ole'oleyena, ta wate
'abo'agu 'i'atenuwa 'ole'oleyegu, 'abona nai Epapilodito 'ina mwawasa
'enega yada nuwamwau 'ai'aila.

28 Gete manuna nuwanuwagu sinabwana be yaetunenawa, be wa'ita
limai 'aene ma ina bobo'ana, be tauna manuna wada gwausowala, be
wate 'aene 'abo'agu 'igu 'atesa'ala 'igugumwala. 29 'Enega 'abo to tuta
'iapwesa 'imi senaya, ma imi gwausowala 'Inapwana 'ana esanega wada
bwauye 'imi anuwaya. Be wate 'aina 'Inapwana 'ina toguinuwao, 'abo
siwawai 'emiya, wa'amayabedi nadigega Epapilodito. 30 Ona'ai'aila,

---

[u] **2:13** 1 Te 2:13 [v] **2:21** 2 Ti 4:9-10 [w] **2:25** Pi 4:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epapilodito nina Keliso 'ina paisewa 'enaya le'oasega selabenaya be 'imwamwawasa, manuna 'omi nigeya sawesawenaya be walemegu, ta Epapilodito nina 'ipasima ga 'ilemegu, ga 'enega le'oasa nina 'ilobena.

Bubuna bobo'ana manuna

3 1 [x]Gosegwao, 'ilobwenemi wate be 'ida 'Inapwana manuna wada gwausowala. Lowa 'ami loina ya'etoladinawa, ta gete watei nuwanuwagu be yada 'etoladi limanawa, be 'enega wada miya bobo'ana. 2 Wa'ita'i'isimi toto'umalidi 'idi bubuna 'atuwa kedewa, taudi tolodaba 'adi bodao 'ediyega, 3 [y]'Abo Yaubada 'ena tabwagobwago yaluyaluwana 'enega, ga Yesu Keliso namo tatupuna, ta nigeya bubuna bale'u 'ena taemiemisa, gote 'enega tamwalatoni 'aene ni'atu lodaba 'ai'aila ta'ewena. 4 Ona'ai'aila, sawesaweguya be esaesa bale'u manuna yada onatu'e, manuna 'abo'agu 'agu esana tomota yaudi 'adi esanao 'iloetana sinedi, 5 [z]manuna 'abo'agu goma Isileli 'ai'aila, 'igu susu Beniamina, ga silodabegu 'asiyata eita 'igu tubuwa mulinaya, ta Palisiyao 'idi loinao yamuliya 'ai'ailidi, 6 [a]ga yaetapewa sinabwana toekalesiyao 'adi gie'elouya 'enaya, ta nigeya 'ebweu wate Mosese 'ina loina yale'oale'oa. 7 [b]Ta esi 'agu esana nina sinabwana ya'awa yage besobesoena, manuna Keliso namo 'ena yatagwalegu. 8 [c]Ona'ai'aila, 'igu 'Inapwana Yesu Keliso 'ana mwalatoi bobo'ana wawasae, ga esaesa bale'u 'ibobo'ana sinedi, 'enega esaesao nidi ya'awa yage besobesoedi, ga Keliso nina manuna yage maibo'adi yaloseyedi ga ya'awa to'umaliyedi, manuna nuwanuwagu Keliso namo, 9 ta wate nuwanuwagu Keliso ma'iyagu 'ada miyami, nigeya 'aene taugu 'igu bubuna palupalunega, nai Mosese 'ina loinao 'ediyega, ta esi emisa Keliso 'enaya 'enega, nate 'ida bubuna palupaluna Yaubada 'i'ebwa'eda 'ida emisa Keliso 'enaya manuna. 10 [d]Nuwanuwagu wate Keliso yada mwalatoni be 'ina toololimana 'ana waiwai yada lotoo, be 'ina 'elouya wate tauna nadigega yada lotoodi, nai 'ina mwawasa yada etotowane, 11 [e]be 'enega, 'eguma kapekapeyana, mwawasega 'abo'agu wate yada toololimana.

12 [f]Nigeya 'aene ni'atu toololimana yalobena, nai 'igu bubuna ni'atu maibo'ana sibobo'ana, ta esi gete 'igu 'ebe masi be 'aene yada giyai, manuna yage gete manuna Yesu Keliso ni'atu 'igiyaigu. 13 Gosegwao, nigeya yaonaona 'aene ni'atu yagiyaina, ta esi 'igu nuwanuwa 'ebweuna namo, 'enega yage muliguya yanuwa pupuledi be to'ase mataguya manudi yatootoo waiwai, 14 [g]nate 'ebe masi nina, nai Yaubada 'ina pali galewaya, Yesu Keliso 'enega. 15 [h]'Enega maibo'ada gete nadigega tada

---

[x] **3:1** Pi 4:4 [y] **3:3** Lo 2:28-29 [z] **3:5** Lu 1:59; 2 Ko 11:22 [a] **3:6** Gu 8:3 [b] **3:7** Md 13:46
[c] **3:8-9** Lo 3:21-22 [d] **3:10** Lo 6:3-5 [e] **3:11** 1 Ko 15:23 [f] **3:12** 1 Ti 6:12, 19
[g] **3:14** 1 Ko 9:24 [h] **3:15** 1 Ko 2:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuwanuwa leleleya, 'abo 'ida nuwanuwa ni'atu simatuwa. Be wate
'eguma to'ase manuna 'imi nuwanuwa dumadumana, yage nina 'alena
Yaubada wate ma'etamo 'ida e'ita 'emiya. 16 Ta sa'i 'ilobweneda be yage
nidi talobediya tagiyai 'i'isidi.
17 [i]Gosegwao maibo'ami waetotowanegu, be yaisigedi taudi 'idi
bubuna nadigega 'abo'agu waduneduneyema, be 'omi wate wada
bubuna nadigega. 18 Ta sa'i tomota yaudi 'idi bubuna 'enega Keliso
sietalauwalena, tauna manuda 'imwawasa kelose 'enaya. Talauwalao
nidi lowa yasimanedi 'emiya, gete tuga wate ma igu dedoi yalolima,
to'umalina nidi 'emiya yasimanedi. 19 [j]Taudi 'idi 'ebe losalowa sida
esilae, manuna 'idi 'ebe emisa gamwapawa manuna, be yage 'ebe
omayamayao situputupudi, manuna yage bale'u namo nuwanuwadi.
20 [k]Ta 'abo'ada esi 'ida sena galewaya, be gote 'enega 'ada To'etoseyana,
tauna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso, ma'etamo 'iilama, ta tauna manuna
tayamwayamwa. 21 [l]Be tuta nina 'iilama ooda 'ida sa'ugelasedi; batuwa
nenetadi, ta 'ida sa'ugelasedi 'atuwa tauna oona waiwaina ta 'esasena
nadigega, ta 'ina guinuwa gete tauna 'ina waiwaiyega, manuna tauna
sawesawenaya be yage maibo'adi 'ediya 'ietoloina.

4 1 [m]Gosegwao ni'atu nuwagu wa'ewena, ta yaobobomemi 'aene 'igu
'ebe gwausowala, nuwanuwagu be loguguya gete wada muliyedi, be
'ediyega wada toolopa'ala 'ida 'Inapwana manuna, be tauna ma'emiya.

Loguguya

2 'Omi iine Yu'odia be Sinitiki yasidasida 'emiya be wada egosigosiyana
limana, 'ida 'Inapwana 'ina nuwanuwa nadigega. 3 [n]Wate gosiya 'ai'ailigu,
'oyo toanugana, yasideyo be iine nidi 'ulemedi, manuna lowa taudi
ma'egwao 'aguiguinuwa leleleya, tetela bobo'ana 'ana simana 'enaya, ta
wate Kelemeniti be 'aidi wate 'agu tolemao ma'emao 'apaipaisewa, taudi
'adi esanao yawasi bukina solanaya 'eto'etoladina.
4 Tuta maibo'ana wada gwaugwausowala 'Inapwana manuna, ta
wate yaeona limami 'aene wada gwausowala. 5 [o]'Ilobwenena be tomota
maibo'adi 'imi e'alama'i'ita sida mwalamwalatoni, manuna 'iabe
'Inapwana 'iila limanama.
6 [p]Geya'abo 'ebweu to'ase manuna wanuwanuwa, ta esi ma imi
lokagutoki yage maibo'adi manudi, Yaubada 'ena wada bwagobwago,
be 'imi nuwanuwao manudi wada sidasida, 7 [q]be Yaubada 'ina lemao
tosinabwa sadi 'ediyega 'ida giegwausowalimi, be 'enega Yesu Keliso
ma'emiya, 'atemi be 'imi nuwanuwao sida miya bobo'ana.

---

[i] **3:17** 1 Te 1:7 [j] **3:19** Lo 16:18 [k] **3:20** Ep 2:6, 19 [l] **3:21** 1 Ko 15:28 [m] **4:1** 1 Te 2:19-20
[n] **4:3** Lo 10:20 [o] **4:5** Ib 10:37; Ye 5:8-9 [p] **4:6** Md 6:25; 1 Pi 5:7; Ep 6:18 [q] **4:7** Yo 14:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 Gosegwao, gete 'ebweu wate loguguya 'aene wada nuwanuwa yage
'ai'ailidi ma 'adi 'amayaba manudi, be yage palupaludi manudi, be
yage 'esasedi manudi, be yage 'adi 'ita kausala nidi manudi, be yage
oboobobomidi manudi, be 'eguma to'ase bobo'ana 'ediya nai 'ebe tupu
'ediya manudi. 9 'Omi wada etotowanegu, 'igu guinuwao wa'itedi 'ediyega,
be 'igu onao be 'igu e'itao wanonodiya ga wamwalatonidiya 'ediyega.
'Enega Yaubada ma ina nuwa siwalowa ma'emiya wada miya gwausowala.

Me Pilipai 'idi oboboma Paulo 'enaya

10 'Ida 'Inapwana nina ni'atu 'igiegwausowaligu manuna gete tuga
wa'atenuwa 'ole'oleyegu wate. Ona'ai'aila, lowa nuwanuwami be
walemegu ta sa'i nigeya 'ebweu wate 'eda 'imiyami. 11 Ta geya'abo sa'i
yalomulomugi 'igu miya mwau lowa 'ediya, manuna ni'atu yamwalatonina
ga sawesaweguya miya maibo'adi 'ediya yagwaugwausowala tuga,
12 nai miyamwau 'ediya nai 'ebe gwausowala 'ediya, nai tuta sesoi nai
'abo ma 'agu botana, nai 'eguma yaeesaesa, nai 'eguma yaetogomabeso,
13 [r]sawesaweguya miya maibo'adi 'ediya yada gwausowala tuga, manuna
tauna ma'iyagu 'amiyami ni'atu 'igiewaiwaiyegu. 14 Ta ni'atu 'igu miyamwau
gete wagie kapekapeyanena 'imi lemega ga manuna yalokagutoki
sinabwana 'emiya. 15 'Omi me Pilipai ni'atu wamwalamwalatoni 'aene tetela
bobo'ana 'ana simana'unu 'emiya 'enaya, tuta nina Masidonia yapilisinena,
ga nigeya 'ebweu 'asa 'ana toekalesiyao 'idi 'ebwayadaita 'enega
silemelemegu, 'adi lema 'eguyega 'ana e'isa manuna; ta 'omi namo me
Pilipai walemegu. 16 Ona'ai'aila, tuta nina lowa Tesalonaika 'ena yamiyami,
'agu lema ma'ebweuna ta muliyega 'eluwena wa'ebwa'egu. 17 'Igu ona gete
nigeya 'aene nuwanuwagu 'ebwayadaita wada 'ebwa'egu, ta esi 'aene 'imi
'ebwayadaita uwana 'emiya 'ida sinabwa 'ami lema 'ai'aila manuna. 18 [s]Ta
'imi 'ebwayadaita nina Epapilodito 'ime'ena, maibo'ana yalobena 'imaa
tasitasiwa, 'atuwa nadigega 'imi taliya bobo'ana Yaubada 'enaya, ni'atu
wagabuna ga maina bobo'ana Yaubada 'imuina ga manuna 'igwausowala.
19 [t]'Enega 'igu Yaubada nina 'imi nuwanuwao maibo'adi 'ida 'ebwa'emi, nate
tauna 'ina esaesa yau wawasae Yesu Keliso 'ina guinuwao 'ediyega. 20 'Enega
'ida Yaubada Tamadai nina tada tupu ataya be ataya.

21 'Igu oboboma Yesu Keliso 'ina toekalesiyao maibo'adi 'ediya. Ta
gosegwao bada ma'egwao 'amiyami wate 'idi oboboma 'emiya, 22 ta
toekalesiyao taudi Sisa 'ina anuwaya siguiguinuwa, be toekalesiyao
maibo'adi, 'idi oboboma 'emiya.

23 'Inapwana Yesu Keliso 'ina obobomega yaluyaluwami sida miya
bobo'ana.

'Abo'agu Paulo.

---

[r] **4:13** 2 Ko 12:9-10 [s] **4:18** Ep 5:2 [t] **4:19** 2 Ko 9:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME KOLOSE 'IDI LETA PAULO 'I'ETOLADINA

Toe'ita kabokabo me Kolose siguguyedi, sigwae, “Yesu Keliso nigeya sawesawenaya 'i'etoseyeda 'ida to'umalinao maibo'adi 'ediyega. Tauna 'ina waiwai tupwana namo, ta 'ilobweneda be 'aina 'ebe emisao wate tamuliyedi.” 'Enega me Kolose 'idi leta gete solanaya Paulo loguguya palupaludi 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Yesu Yaubada Natuna, Toewaiwai sana, tebweuna tauna yage maibo'ana sawesawenaya.”

Lokagutoki

1 1 'Abo'agu Yaubada 'ina esinuwega yaetoguinuwa Yesu
Keliso manuna, ta tasidai Timoti 'ilemegu ga 'imi leta gete
ya'eto'etoladinawa, 2 me Kolose, 'omi Yaubada 'ina bodao, ta Keliso
'ana toemisao, 'emiya. Tamada Yaubada 'ina oboboma 'enega wada
miyabobo'ana.

Paulo me Kolose manudi 'ilokagutoki

3 [a]Tuta yauyauna 'ima sidasida Yaubada, tauna 'ida 'Inapwana Yesu
Keliso Tamana, 'enaya, 'anuwa'i'isimi ta manumi 'alokagutoki, 4 [b]manuna
tetelimi 'anononaya, 'aene Yesu Keliso waemisena, ta toekalesiyao
yauyaudi waobobomedi, 5 manuna wanuwanuwayaina 'aene 'imi
'ebe gwausowala ma'etamo galewaya waloba, nadigega lowa tetela
bobo'ai'ailina wanonona.
6 Tetela nina wanononaya sena yauyaudi 'ediya, gete tuga 'isinasinabwa
ta 'iuwauwa, nadigega 'omi tuta nina Yaubada 'ina oboboma wagimi
nononaya Epapila 'enega, ga wa'awa 'ai'ailena. 7 Ona'ai'aila, gosedai Epapila
nina tai bobo'ana, ga tetela nina 'igimi e'itemi. Manuna 'ilopa'eluma
'abo'ama, ga 'ietaetapewa Keliso manuna 'emiya, 8 ta 'enega Epapila nina
Yaluyaluwa Tabuna 'ana oboboma 'atemiya ni'atu 'isimanena 'emaya.

---

[a] **1:3** Ep 6:18 [b] **1:4-6** Ep 1:13, 15; 1 Pi 1:3-4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Keliso 'ina guinuwa

9 Tuta nina tetelimi 'agimi nonona ga 'ana laba batuwa, nigeya 'ima
sidasida manumi 'ada losa'u, ta esi Yaubada 'ena 'a'awa'awanoi be 'aene
Yaluyaluwa Tabuna 'ida gienuwa sabwalenimi, be 'enega wada mwalatoi
'ai'aila to'ase 'ina nuwena manumi, 10 [c]be 'imi guinuwa nidi 'ediyega 'ida
'Inapwana wada giegwausowali, be wate 'imi bubuna bobo'ana 'iuuwa,
be Yaubada 'ana mwalatoi 'emiya 'ida sinabwa.
11 Ta wate tauna 'ina waiwai sinabwana 'enega 'ida giewaiwaiyemi,
be 'imi guinuwa yauyaudi 'ediya wae'alama'i'ita, be wada toolopa'ala,
be wate ma imi gwausowala 12 [d]wada lokagutoki Tamada 'ena, manuna
tauna 'ina tagwalega sena maemaedanina 'ena tamiyami, 'ina tomotaiyao
ma'edao. 13 [e]Ona'ai'aila, sena guguyoi 'enega 'i'etoseyeda, ga 'isa'u
gelaseda Natuna bobo'ana 'ina 'ebeloina 'enaya, 14 [f]manuna tauna 'ena
'etoseyana talobena, nate 'ida loegesiyao 'ediyega 'igie'esaseda.
15 [g]'Abo'ada nigeya sawesawenaya Yaubada ta'ita, ta esi 'ana 'ita tuga
Natunana nadigega, ta Yaubada 'ina mweluluwa maibo'adi Natunana
'iloetana sinedi, 16 [h]manuna tauna yage maibo'adi galewaya be bale'uya
'aledi, yage nidi ta'ita'itadi, be yage nidi nigeya tada 'itedi, nai taudi
aniloseyao nai toloinao waiwaidi nai yaluyaluwao, maibo'adi Yaubada
'imweluluidi Natuna 'ina guinuwega, ta Natunana manuna. 17 [i]Ta lowaenei
muliyega be mwelumweluluwao siapwesa, Natuna nugana 'imiyami, ta
tauna 'ina waiwaiyega yage maibo'adi simiya'ai'aila ta sipaipaisewa.
18 [j]'Abo'ada toekalesiyao 'atuwa welawela'anao, ta tauna debada, ta
tauna 'ebe e'ale, ta mwawasega tauna togimitoolo limana, be 'enega yage
maibo'adi 'iloetana sinedi. 19 [k]Ta Yaubada nuwanuwana, ga tauna 'ina
waiwai be 'ina bubuna maibo'adi 'ediyega Yesu 'iloemaena, 20 [l]ga Yesu
nina kelose 'ena lalana 'ina dauyega yage maibo'adi bale'uya ta galewaya
simiya dumaduma ni'atu 'ime'edi Yaubada 'enaya sabi egosigosiyana
limana.
21 [m]'Omi wate lowa wamiya 'edasola ta 'imi nuwanuwa 'enega
Yaubada waetalauwalena, ga wabubuna to'umalina, 22 [n]ta Yesu oona
'ina mwawasa 'enega 'i'au'ewemi ga Yaubada ma'emi waegosigosiyana
limana, ma imi bubuna bobo'ana ta 'esasena matanaya, 23 [o]nate 'eguma
'imi emisa geya'abo 'ineeneta, be 'eguma watoolo pa'ala tetela bobo'ana
nina wanononaya 'ana emisa 'ena, ta nigeya wapilipilisine. Tetela nina
'ana loguguya tomota maibo'adi bale'uya sinononaya, ta 'abo'agu Paulo
'ana tologuguya 'ebweu.

---

[c] **1:10** Pi 1:27; Ep 2:10 [d] **1:12** Ep 1:18-19 [e] **1:13** Ep 6:12 [f] **1:14** Ep 1:7-8 [g] **1:15** Yo 1:18
[h] **1:16** Yo 1:3 [i] **1:17** Yo 1:1 [j] **1:18** Ep 1:22-23 [k] **1:19** Kol 2:9 [l] **1:20** Ep 2:16
[m] **1:21** Ep 2:3 [n] **1:22** Ep 2:14-16 [o] **1:23** Ib 6:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paulo 'ina paisewa toekalesiyao manudi

24 'Enega gete tuga 'igu 'elouya 'omi manumi yalobalobadi, ta tuwa
tuga ma igu gwausowala. Taugu bwalagu 'ina 'elouya be Keliso 'ina
'elouya 'iloeposeyanena ga 'isinabwa toekalesiyao manudi, nate taudi
Keliso oona.
25 Ta toekalesiyao 'omi manumi 'abo'agu wate Yaubada 'ina loinega
yaetoanugana, be 'aene Yaubada 'ina ona yasimana apwese, 26 [p]ona
nina lowa gimi tomota ta tubudao 'ediyega 'ikwaiyena, ga gete tuga
'iloapwesena 'ina tomotaiyao 'abo'ada 'edaya. 27 [q]Mwalatoi gete lowa
kwaikwaiyina, ta 'ibobo'ana wawasae, Yaubada nuwanuwana be
'iloeapwese 'omi nigeya me Yudia 'emiya. Mwalatoi nina nate Keliso
'atemiya 'imiyami, be tauna 'enega wada nuwayaina 'aene sena esaesa
'ena walulugu. 28 [r]Tauna Keliso nina 'asimasimane, ta 'ima mwalatoi
'ai'ailega 'aloguguya ta 'ae'ie'ita tomota maibo'ami 'emiya, be 'aene
Keliso 'ana toemisao 'omi 'ada gieapwesemi ma imi bubuna maibo'ana
bobo'ana, ta matuwana. 29 [s]Gete manuna 'abo'agu yaetaetapewa, ta
yaewaiwai, tauna 'ina waiwai 'ateguya 'i'ebwa'eguya 'enega.
2 1 Nuwanuwagu be wada nuwasabwalena 'aene 'abo'agu
yaetaetapewa sinabwana 'omi manumi, be me Laodisia manudi, be
wate taudi 'etamo maninigu nigeya si'ita'ita manudi, 2 [t]be 'aene taudi
wate obobomega sida egosigosiyana 'ai'aila, ma 'adi lotoona bobo'ana,
be ma idi mwalatoi 'ai'aila, 'enega sida gwausowala sinabwana, manuna
ni'atu sinuwanuwa sabwalena mwalatoi lowa kwaikwaiyina manuna,
nate Keliso. 3 [u]Ta Keliso nina 'ena sinasinapu be mwalatoi maibo'adi
simiyami, nate 'ida esaesa sinabwana.
4 [v]Gete yaonaona be 'enega geya'abo mali tomota 'idi ona dibidibiyega
sikabokaboemi. 5 Gete tuga tomotenigu 'imiya 'edasola 'emiyega, ta 'igu
nuwanuwa 'emiya 'imiyami, ga yagwaugwausowala 'imi miya bobo'ana
be 'imi emisa pa'alina Keliso 'ena manuna.

Keliso ma'edai

6 Ni'atu 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ena wa'atetagwala, 'enega
'ilobwenemi be tauna 'ina waiwaiyega wada tautauya, 7 [w]manuna Keliso
nina 'imi emisa 'alena, ta 'ana togiesinabwa, ta wate 'ana togiepa'ala,
nadigega 'ae'ita'esemi, ga manuna walokagutoki sinabwana.
8 Geya'abo 'ebweu yaita 'ikabokaboemi tomota 'idi sinasinapu 'enega,
manuna mwalatoi nidi yage besobeso bale'uyega, ta nigeya Keliso
'enega. 9 [x]Manuna Keliso namo 'enaya Yaubada 'ina waiwai ta 'ina

---

[p] **1:26** Ep 3:3-6 [q] **1:27** Ep 1:18-19 [r] **1:28** Ep 4:13 [s] **1:29** 1 Ko 15:10 [t] **2:2** Ep 3:3-4, 16-19 [u] **2:3** 1 Ko 1:30 [v] **2:4** Lo 16:18 [w] **2:7** Ep 3:16-18 [x] **2:9** Yo 1:14, 16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bubuna maibo'ana simiyami. 10 [y]Ta Keliso 'enega bobo'ana 'ai'aila ni'atu walobena, tauna aniloseyao be yaluyaluwa bi'i maibo'adi 'iewaiwai sinedi ta 'iloina sinedi.

11 [z]Ta wate Keliso 'enega 'ami we'iwe'iyaya walobena, 'atuwa nadigega lodaba[a], nigeya lodaba oomi 'enaya, ta esi bubuna bale'u 'atemiyega 'idaba yaulena. 12 [b]'Enega wate Keliso ma'emiya bapitaiso walobena, 'atuwa sisa'u 'ali'aliyemi, ta wate Keliso ma'emiya 'imi bapitaisoega watoolo limana, manuna Yaubada 'ina waiwai waemisena 'aene Keliso mwawasega 'igietoolo limena.

13 [c]'Omi lowa lodaba nigeya walobaloba, ta 'imi loegesiyao manudi 'atuwa mwawamwawasimi, ta esi Keliso ma'edai yawasi bobo'ana Yaubada 'i'ebwa'eda, ga 'ida loegesiyao 'inuwataudi, 14 [d]ta 'ida lowaga 'ana loina mwauna 'i'upwa yaulena, ga 'ana kelose 'ena 'itutu epa'iyena. 15 [e]Ta wate welabanao be yaluyaluwa bi'iyao maibo'adi 'igie mwa'utedi, ga 'ana keloseyega 'adi omayamaya 'isa'una, ta 'iewaiwai sinedi.

16 [f]'Enega geya'abo 'ebweu yaita 'ilo'alo'aegilemi 'ami masula be 'ami bwasi manudi, 'eguma 'omi taudi 'idi 'emasula nigeya waguiguinuwedi, nai nawalae auwauna 'ina tutaya, nai sabate 'ediya. 17 [g]Yage getedi 'ebe'ita tuga, ta 'adi mwalatoi 'ai'aila Keliso tauna 'igieapwesedi. 18 [h]'Enega geya'abo 'ebweu yaita 'ida 'awa'awa to'umaliyemi manuna 'omi nigeya watapwatapwalolo ma imi nuwamwa'uta aniloseyao 'ediya, manuna tomota nidi 'idi mwalatoi madawalega manudi sigagasa, ta sinuwatu'e bubuna bale'u 'ediyega, 19 [i]ta esi Keliso nigeya sigiyagiyai, tauna debada, ta 'abo'ada welawela'anao oo 'ebweuna 'ena, ga welawela'anao 'ebweuna 'ebweuna siguiguinuwa oo 'ebweuna 'ina bobo'ana manuna, be oo nina 'isinasinabwa, ta 'ana sinabwa nina Yaubada 'ina guinuwega.

Yawasida auwauna Keliso 'enega

20 [j]Lowa wamwawasa Keliso ma'emiya 'enega bubuna bale'u 'ina loina 'emiya ni'atu 'ilosa'u, ta to'ase manuna 'etamo waguiguinuwa 'atuwa me bale'u 'idi guinuwa nadigega? 21 To'ase manuna tomota 'idi e'itao be loinao waematamatanedi 'aene, "Geya'abo masula gete wagitogitoo, nai walotolotoo?" 22 [k]Ta yage getedi sawasawalidi be 'abo taepaisewadi sigugumwala. 23 Ona'ai'aila, loina nidi 'adi 'ita 'atuwa sinasinapu 'ai'aila, manuna 'adi tomuliyao 'idi tapwalolo 'ena sietaetapewa ma idi

---

[y] **2:10** Ep 1:21-22 [z] **2:11** Lo 2:28-29 [a] **2:11** *daba nai lodaba:* Nugana 17:10-14 'ena Yaubada Ebelaamo 'iloinena be 'aene tauna be natunao me'olotodi be tubunao me'olotodi 'idi yage bwaladi sida 'upwa yauledi, nate we'iwe'iyaya nai 'ebe 'inana sida guinuwe, ta 'ana mwalatoi taudi Yaubada 'ina tomotaiyao esiesinuwadi. [b] **2:12** Lo 6:4-5 [c] **2:13** Ep 2:1, 4-5 [d] **2:14** Ep 2:14-16 [e] **2:15** Kol 1:13 [f] **2:16** Lo 14:1-12 [g] **2:17** Ib 10:1 [h] **2:18** 1 Ko 4:6 [i] **2:19** Ep 4:15-16 [j] **2:20-21** Ga 4:3-5, 9 [k] **2:22** 1 Ko 6:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuwamwa'uta, ta wate bwaladi siliuliunedi, ta tuga nigeya 'ebweu wate
'idi waiwaimo, ta esi bwaladi 'idi yalakwaiya 'iloiloinedi.
3 1 [l]Manuna Keliso ma'emi ni'atu watoolo limana, 'ilobwenemi be
galewa yagenao wa'ebesedi, manuna Keliso nina Yaubada 'atainaya
galewaya 'imiyamiya. 2 [m]Wate 'imi nuwanuwao wada sa'udi yage galewa
'ediya ta geya'abo yage bale'u 'ediya, 3 [n]manuna ni'atu wamwawasa,
ta gete tuga yawasimi Keliso ma'iyana Yaubada 'enaya. 4 [o]Manuna
yawasida bobo'ana Keliso nina 'enega ta'ewena, 'enega tuta nina 'abo
Keliso 'iapwesama, 'omi wate Keliso ma'emiya waapwesa 'ina esaesa
tuyatuyayalina 'enaya.
5 [p]'Enega bale'u bubuninao 'emiya wada loemwawasidi, nate
loelata be guinuwa baibailidi be yalakwaiyao be eesaesa, nate mali
'ebe emisa 'adi bwagobwago. 6 [q]Ta yage getedi manudi ma'etamo
Yaubada 'igamwasowaleda. 7 Ona'ai'aila, bubuna to'umalidi getedi
lowa waguinuwedi. 8 [r]Ta esi gete tuga 'ilobwenena be waguitoyasedi,
nate saiya be gamwasowala be e'ipi'ipi be sinala be 'awato'umali be
9 wate geya'abo waekabokabo gosemiyao 'ediya, manuna bubuna
bale'u ni'atu waguitoyasena, 10 ta bubuna auwauna walobena, manuna
Tomweluluwa nina tuta maibo'ana 'igiegie auwaumi, be 'aene tauna wada
mwalamwalatoni be 'ina bubuna wada etotowane.
11 'Enega nigeya 'ebweu wate weyala 'imiyami be wada gwae, "Me
Yudia mali boda ta 'abo'ama mali boda", nai wagwae, "Taudi bwaladi
sidabedi mali boda, ta taudi nigeya, mali boda", nai "'Owagao be
to'u'umalao mali bodao", nai "'Ali'eiyao mali boda be 'inapwanao mali
boda", ta tuwa tuga Keliso 'ina boda maibo'ada, ga 'atedaya Keliso namo
'iloegogoneda.
12 [s]Ta 'omi Yaubada 'ina obobomega 'iesinuwemi tauna manuna,
'enega 'ilobwenemi be wa'atenuwa 'ole'ole, be waeoboobobomа, be
wanuwamwa'uta ma imi 'atetagwala ta ma imi e'alama'i'ita, 13 [t]ta wada
elemalema 'ebweuna 'ebweuna 'enaya, ta geya'abo wate gosemiyao
walo'alo'aegiledi, ta esi 'idi to'umalinao wada nuwataudi, manuna
'ida 'Inapwana tauna wate 'imi loegesiyao 'inuwataudi. 14 [u]Ta sa'i
'ilobwenemi be adelimi wada eoboobobomа, manuna oboboma 'enega
guinuwa maibo'adi sipalupalu. 15 [v]Be wate Keliso 'ina nuwasiwalowa
'atemi 'ida loinedi. Gete manuna Yaubada maibo'ada 'ibwauyeda ga
taeboda 'ebweuna, be manuna tada lokagutoki Yaubada 'ena. 16 [w]Wate
Keliso 'ina ona bobo'ai'ailidi 'atemiya sida tabwa bobo'ana, be 'enega
'ebweuna 'ebweuna 'enaya wada e'ie'ita be wada logulоguguya mwalatoi

---

[l] **3:1** Mk 16:19 [m] **3:2** Md 6:33 [n] **3:3** 2 Ko 5:17; Lo 6:6-7 [o] **3:4** 1 Yo 3:2 [p] **3:5** Ep 5:3-5
[q] **3:6** Lo 1:18 [r] **3:8-10** Ep 4:25-32; Lo 12:2 [s] **3:12** Ga 5:22-23 [t] **3:13** Md 6:14
[u] **3:14** Lo 13:8-10 [v] **3:15** Yo 14:27 [w] **3:16** Ep 5:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ai'aila 'enega, be 'imi wali be Same walinao 'ediyega, be edale walinao Yaluyaluwa Tabuna 'enega 'ediyega, ma imi lokagutoki Yaubada 'ena 'atemiya.

17 [x]Ta 'imi guinuwa maibo'adi, nate 'imi onao nai 'imi paisewao, maibo'ana 'ida 'Inapwana Yesu 'ana esanega wada guinuwa, ma imi lokagutoki Yesu 'ana esanega, Tamada Yaubada 'enaya.

Mali boda be mali boda 'adi loina

18 [y]'Ida 'Inapwana 'ina tomotaiyao 'abo'ada 'ada lobwene 'aene iine aiai nimi mwanemiyao 'idi onao wada ematamatanedi. 19 [z]Wate nadigega 'omi me'olotomi mwanemiyao waobobomedi be geya'abo wa'ena'ena pa'alidi. 20 [a]Gogama 'omi wate tuta yauyauna tamamiyao be sinamiyao 'enadi wada ematamatanedi, gete 'ida 'Inapwana 'ina 'ebe gwausowala. 21 [b]Ta 'omi enaenatunimi, geya'abo natumiyao wagiegie gamwasowalidi 'abona nai 'adi 'oata'oata wasa'usa'u.

22 'Omi toguinuwao wate 'imi 'inapwanao bale'uya 'enadi wada ematamatanedi yage yauyaudi manudi. Ta geya'abo 'abo tuta nina silomata'i'isimi namo 'enaya wada paisewa ma imi gwaunuwa, be 'enega 'aene wada giegwausowalidi, ta esi tuta maibo'ana 'ediya ma imi 'atetagwala, Yaubada 'ana 'amayabega. 23 Ta 'imi guinuwa maibo'adi 'ediya wada gwaunuwa, nigeya 'aene tomota manudi, ta esi Yaubada manuna, 24 be muliyega 'Inapwana nina 'enega 'ami pali wa'ewa, manuna 'ida 'Inapwana Keliso manuna taguiguinuwa. 25 [c]Ta esi toto'umali nidi 'ida emaisidi yage to'umalidi 'ediyega. Manuna nigeya 'ebweu wate mali loina 'imiyami.

4 1 Ta 'omi 'inapwanao, wada loina palupalu 'imi toguinuwao 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, manuna wanuwa'i'isi 'aene 'omi wate 'imi 'Inapwana 'imiyami galewaya.

Loguguya sidasida manuna

2 [d]Wa'ita'i'isimi be geya'abo 'imi sidasidao sineeneta, ta esi wada lokagutoki Yaubada 'ena, be wada e'alama'i'ita 'imi sidasidao 'ediya. 3 [e]'Abo'ama wate manuma wada sidasida, be 'enega Yaubada 'eda 'ida gieapwese 'emaya, be 'enega Keliso tetelina kwaikwaiyina 'ada simasimana apwese tomota 'ediya, tauna tetela nina gete 'ana simana manuna sisa'u luguyegu deliya. 4 [f]'Enega wada sidasida manugu, be tetela nina 'ana mwalatoi yada gieapwese be 'ida maedana, 'igu paisewa 'ana lobwene nadigega. 5 [g]Wate taudi nigeya Keliso 'ana toemisao 'ediya wada guinuwa palupalu, be geya'abo 'imi tuta wamudamudali.

---

[x] **3:17** Ep 5:20 [y] **3:18** 1 Pi 3:1-2 [z] **3:19** 1 Pi 3:7 [a] **3:20** Ep 6:1-3 [b] **3:21** Ep 6:4
[c] **3:25** Gu 10:34 [d] **4:2** Ep 6:18 [e] **4:3** Ep 6:19 [f] **4:4** Ep 6:20 [g] **4:5** 1 Te 4:11-12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 [h]Nuwa'ole'oleyega tuta yauna wada onaona ma imi mwalatoi 'ai'aila,
be 'enega 'abo gosemiyao sienaidemi wada e'ie'isadi ona palupaluna
'ediyega.

Lokaiyoni

7 [i]Tikiko ma'etamo 'iwawai be 'igu guinuwa maibo'ana 'ida simanedi
'emiya, tauna gosedai bobo'ana, ta 'Inapwana 'ina toguinuwa palupaluna,
ta ma'emai 'aguiguinuwa leleleya. 8 [j]Ni'atu yaetunenawa 'emiya be
'abo'ama 'ima miya 'ida simane 'emiya, be wate 'ina loguguyega 'ida
giepa'alimi.

9 [k]Ta tasidai Onesimo Tikiko ma'iyana siweewai, ta Onesimo nina tauna
'ebweu 'imi sena taina, ta tai bobo'ana ta ma 'ana emisa, be taudi to'ase
bada siapweapwesa sida emwasali 'emiya.

10 [l]Alisitako ma'iyagu deliya 'amiyami, be 'ina lokagutoki 'emiya
gete yasimasimanenawa, ta wate Maki, tauna Banaba nibana (Lowa
yaemataluwemi Maki nina manuna, 'aene 'eguma 'iwawai wada bwauye
'imi anuwaya), 11 be wate Yesu, tauna 'ana esana 'eluwena Yusito,
'idi lokagutoki 'emiya. Taudi sitetoi me Yudia nidi bada ma'egwao
'apaipaisewa Yaubada 'ina 'ebeloina manuna, ta taudi 'igu miyamwau
'ediyega sigiegie waiwaiyegu.

12 Epapila wate 'ina lokagutoki 'emiya, tauna 'ebweu 'imi boda
'emiyega, ta 'iguiguinuwa To'etoseyana Yesu manuna, ta wate 'ina
sidasidao 'ediya 'isidasida waiwai be 'aene wada toolopa'ala ma
imi bubuna maibo'ana bobo'ana, nadigega Yaubada nuwanuwana.
13 Ona'ai'aila, Epapila nina ni'atu 'ietaetapewa 'omi manumi, ta wate
taudi me Laodisia be me Ayelapolo manudi. 14 [m]Wate gosedai Luke,
tauna togile'oasa nina, be Dimasa, 'idi lokagutoki 'emiya. 15 Gosedao
sena Laodisia 'ena simiyami 'igu lokagutoki wada simane 'ediya, be wate
toekalesiyao nidi waine Nimipa 'ina anuwaya sitapwatapwalolo 'ediya.

16 'Imi leta gete 'omi toekalesiyao wasawa nugane, be muliyega
waetune toekalesiyao sena Laodisia 'ena 'ediya, be me Laodisia 'idi leta
wate sida etunenawa 'emiya be wasawai.

17 Ta Alikipo waeona, 'aene, "Guinuwa nina 'Inapwana 'i'ebwa'emuya,
'uda etapewa 'ena be 'ulosaloni."

18 Lokagutoki gete taugu nimaguyega ya'etoladina. Wada nuwa'i'isigu
'aene deliya yamiyami.

Oboboma 'emiya.

'Abo'agu Paulo.

---

[h] **4:6** Ep 4:29; 1 Pi 3:15-16 [i] **4:7** Ep 6:21 [j] **4:8** Ep 6:22 [k] **4:9** Pilim 1:10
[l] **4:10-11** Gu 27:2, 12:12 [m] **4:14** 2 Ti 4:9-12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME TESALONAIKA 'IDI LETA

'EBWEUNA PAULO 'I'ETOLADINA

Paulo 'ina sakowasi solanaya 'iloguguya 'asa Tesalonaika 'ena, ga 'enega 'itauya 'aina sena 'ediya. Muliyega Timoti 'ietunena ga 'iloguguya me Tesalonaika 'ediya, 'enega 'iila Paulo 'ena, 'igwae, "Taudi me Tesalonaika ni'atu siemisa 'ai'aila, ta oboboma 'aledi." Ta 'enega Paulo 'igwausowala, ga 'idi leta gete 'i'etoladina, be 'aene Yesu 'ina 'eda sida muliya 'ai'aili.

Lokagutoki

1 1 'Abo'agu ta Sailasa be Timoti ma'egwao gete 'imi leta
'a'eto'etoladinawa 'omi toekalesiyao Tesalonaika 'enaya, manuna
'omi Tamada Yaubada be 'Inapwana Yesu Keliso 'adi toemisao. Taudi 'idi
obobomega wada miya gwausowala.

Me Tesalonaika sibubuna bobo'ana

2 [a]Tuta maibo'ana 'alokalokagutoki Yaubada 'enaya, 'imi bubuna
bobo'ana manuna, ta wate tuta yauna Tamada Yaubada 'ena 'asidasida
manumi, 3 manuna 'imi emisa be 'imi guinuwa bobo'adi 'anuwa'i'isidi, ta
wate 'imi guinuwao oboboma 'enega, be 'imi e'alama'i'ita ma imi emisa
be 'aene 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ida 'etoseyemi.
4 Ona'ai'aila gosemao, Yaubada ni'atu 'iobobomemi ga 'iesinuwemi,
5 [b]'enega tuta nina tetela bobo'ana 'a'ebwa'emi, Yaluyaluwa Tabuna
ona nina 'igiewaiwaiyena 'emiya, 'enega ona nina wa'awa 'ai'ailena, ta
'abo'ama wate 'ima guinuwa manumi wa'itena, nate guinuwa palupaluna.
6 [c]'Enega ni'atu waetotowanema, ta wate 'ida 'Inapwana waetotowanena,

[a] **1:2** Pi 1:3-4 [b] **1:5** 1 Ko 4:20 [c] **1:6** 2 Te 3:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ga ma imi miyamwau, ta tetela nina wa'ewena ma imi gwausowala, ta
gwausowala nina Yaluyaluwa Tabuna 'enega 'imai. 7 [d]'Enega 'omi 'ebe'ita
bobo'ana, ga Keliso 'ana toemisao, sena Masidonia be Akaya 'ediya,
sietotowanemi.
8 [e]Ona'ai'aila, 'ida 'Inapwana tetelina ni'atu 'emiyega 'ilelewana
me Masidonia be me Akaya 'ediya, ta wate 'omi 'imi emisa
Yaubada 'enaya tetelina ni'atu 'i'elelewana sena maibo'ana 'ediya.
'Enega 'abo to sena 'ena 'atatauya, nigeya sawesawemaya manumi
'aemwaemwasala, 9 [f]manuna taudi 'emaya siemwaemwasala 'imi
tagwala lowa 'emaya manuna, 'aene 'imi 'ebe emisa kadekadelidi
waguitoyasedi ga 'enega Yaubada 'ena watagwalemi, manuna
taunamo Yaubada 'ai'aila ta mayawasina, 'enega tauna manuna
waguiguinuwa, 10 [g]ta Natuna wayamwayamwa be to tuta galewega
'ida ebusima. Tauna Yesu nina Yaubada mwawasega 'igietoolona be
'i'etoseyeda be 'aene geya'abo bwa'omatana 'ena taapweapwesa.

Paulo 'ina paisewa Tesalonaika 'enaya.

2 1 Gosemao, ni'atu wamwalamwalatoni 'aene lowa 'ima
ayausa 'emiya nigeya 'aayaayausa daita, ta esi ma uwana.
2 [h]Wanuwa'i'isi wate 'aene me Pilipai lowa sibubuna geyogeyoiyema
ga sigie omayamayaema, ta tuwa tuga Yaubada 'igie 'atepatuma
ga tetelina bobo'ana 'asimanena 'emiya 'anabwa'ayoi tomota
sietalauwalema, ta 'aloguguya 'emiya, 3 nigeya kaboega, nai nigeya
ona to'umalina 'enega, ta esi ona'ai'aila 'enega. 4 [i]Manuna 'ima
paisewa gete Yaubada 'itagwala 'emaya be tetela bobo'ana 'asimana
apwese, 'enega 'ima simana nina nigeya to'ase tomota nuwanuwadi,
ta esi to'ase Yaubada nuwanuwana. Manuna nuwanuwa nidi
'atemaya simiyami, nai bobo'adi, nai to'umalidi, Yaubada taunamo
'imwalamwalatoni.
5 [j]Ta Wamwalamwalatoni lowa 'awai 'emiya nigeya ma ima ona
dibidibidi, ta Yaubada wate 'imwalatonina 'aene nigeya 'aonaona 'awa
yalayala 'emiya be 'aene 'imi gwegweyao 'a'ewadi. 6 [k]Ta wate yage
nidi 'aguiguinuwedi matamiya ta wate mali tomota matadiya nigeya
tauma 'ama tupu manuna, ta esi 'omi 'ami lema manuna. Ona'ai'aila,
'abo'ama Keliso 'ana tosimanao, 'enega 'ilobwenema be 'aetoloina
'emiya, ta nigeya. 7 'Ima bubuna 'emiya ma ima oonuwa, nadigega
waine natunao 'ediya ma ina oonuwa. 8 Ta nuwama wa'ewena, 'enega
ma ima 'atetagwala 'emiya Yaubada tetelina 'asimanena, ta wate
'abo'ama taumamo 'atagwalema, ga 'aegosigosiyana 'ai'ailemi.

---

[d] **1:7** 1 Pi 5:3 [e] **1:8** Lo 1:8 [f] **1:9-10** Gu 14:14-15 [g] **1:10** Md 16:27 [h] **2:2** Gu 16:19-24
[i] **2:4** Ga 1:10 [j] **2:5** Gu 20:33 [k] **2:6** Yo 5:41, 44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 [l]Gosemao, wanuwa'i'isi lowa 'ima paisewa 'emiya, 'asiyata be
boiboi 'ediya 'apaipaisewa sinabwana, ga 'enega taumamo 'ae'enima,
ta wate Yaubada tetelina 'asimanena 'emiya, manuna geya nuwama
'ami mwau 'asa'u 'ama 'ita'i'ita manuna. 10 'Omi Keliso 'ana toemisao,
ta 'abo'ama 'ima bubuna 'emiya wamwalatonina, ta Yaubada
wate 'imwalatonima 'aene 'esasema, ta palupaluma, ta bobo'ama.
11 [m]Manuna maibo'ami 'a'ita'i'isimi, 'atuwa nadigega tai natunao
'i'ita'i'ita 'esedi, 12 [n]ta wate 'aloguguyemi be 'agiepa'alimi, ta wate
'aeonemi be 'aene wada bubuna bobo'ana, manuna Yaubada ni'atu
'iesinuwemi tauna 'ina 'ebeloina 'esasena manuna.
13 [o]Gosemao tuta yauyauna 'alokagutoki Yaubada 'ena, manuna
Yaubada 'ina ona ni'atu 'a'ebwa'emi ga 'ena watagwalemi, nigeya 'aene
tomota 'idi ona, ta esi Yaubada 'enega. Ona'ai'aila, ona nina Yaubada
'enega, ga waemisena, ta 'ana waiwai ni'atu walotoona. 14 [p]Ta wate
miyamwau walobena, nadigega taudi Yesu Keliso 'ana toemisao sena
Yudia 'enaya, manuna toekalesiyao nidi 'idi miyamwau silobena taudi
'idi tomotaiyao 'ediyega, nadigega 'omi 'imi miyamwau walobena
taumi 'imi tomotaiyao 'ediyega. 15 [q]Manuna taudi me Yudia 'idi bubuna
gete 'ida 'Inapwana Yesu siloemwawasina, ta wate lowaenei palopitao
siloemwawasidi, ta wate 'abo'ama ni'atu sietalauwalema, 'enega Yaubada
geya nuwana taudi, 16 [r]ta 'ima simana 'omi sena yauyauna tomoteninao
'emiya sitootoo be sida 'etobode, manuna geya nuwadi be Yaubada
'i'etoseyemi. 'Enega 'idi to'umalinao sisinabwa 'ai'aila, ta 'ana e'isa nate
'elouya sinabwana Yaubada 'i'ebwa'edi.

Paulo nuwanuwana be 'iayausa limadi

17 Gosegwao, lowa 'apilipili sinemi ga nigeya wate 'ada 'ita limemi, ta
ma'etamo nigeya 'anuwanuwa pupulemi, ta 'atootoo waiwai be 'aene
'awawa sabi 'italimami. 18 Ona'ai'aila, 'abo'agu Paulo yatootoo waiwai be
'aene 'awawa be 'aayausa limami, ta yatooyogena, manuna Seitani 'ima
'eda 'igibodena. 19 [s]Ona'ai'aila, 'omi namo manumi ma ima nuwayaina
be 'aene tuta nina 'ida 'Inapwana Yesu 'iapwesa limanama, 20 tupu be
gwausowala manumi 'ada loba.

3 1 [t]Tuta nina Ateni 'ena 'amiyami 'a'ate'atesa'ala manumi, 'enega
yaloina ga yagwae, "Timoti 'itatauya Tesalonaika ta 'ateluwa namo
bada 'amiyami." 2 [u]'Enega tasidana Timoti yaetunenawa, manuna tauna
wate 'ebweu 'ama boda, Yaubada 'ina guinuwa Keliso tetelina manuna.
Tasidai nina yaetunenawa be 'igiepa'alimi be Keliso 'ena wada emisa

---

[l] **2:9** 1 Ko 4:12 [m] **2:11** 1 Ko 4:14 [n] **2:12** Pi 1:27 [o] **2:13** Ga 1:11-12 [p] **2:14** Gu 17:5
[q] **2:15** Gu 2:23 [r] **2:16** Lo 1:18 [s] **2:19** Pi 4:1 [t] **3:1** Gu 17:15 [u] **3:2-3** Gu 16:1; 2 Ti 3:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ai'aila, 3 be 'enega geya'abo 'imi 'elouyao 'ediya waneeneta. Manuna miyamwau nidi wamwalamwalatoni 'aene maibo'ada talobalobadi.
4 [v]Manuna lowa 'abo'ama ma'emiyao tamiyami, ga 'agimisimana 'emiya 'aene miyamwau nidi 'emiya sida apwesa, ga gete tuga ni'atu siapweapwesa.
5 [w]Gete 'alena 'enega yanuwanuwa wawasae, ga Timoti yaetunenawa be 'imi emisa 'ida 'ita, be tetelimi 'ida me'e 'eguya, manuna ya'atesa'ala Seitani 'enaya, 'abona nai 'ebetoo sinabwana 'i'ebwa'emi be wanenеneta, be 'enega 'ima paisewa lowa 'emiya 'igie to'umaliye.
6 [x]'Enega Timoti nina 'iwai ga tetelimi 'ime'ena, 'igwae, "Me Tesalonaika nidi Keliso 'ena siemisa 'ai'aila, ta oboboma 'aledi, ta wate tuta maibo'ana 'ida ayausa nuganuganina sinuwanuwa'i'isi ma idi gwausowala, ta nuwanuwadi be sida 'italimada." 'Abo'ama wate nadigega nuwanuwama be 'omi 'a'italimami. 7 Gosemao 'anabwa'ayoi ma ima 'elouya, be ma ima miyamwau, ta 'imi emisa tetelina ni'atu 'anonona ga 'igiegwausowalima. 8 'Enega 'imi toolopa'ala 'Inapwana manuna 'ama lotoona 'ibobo'ana.
9 'Enega 'ima lokagutoki Yaubada 'ena nigeya sawesawenaya 'alosa'u, manuna Yaubada 'ena 'ima gwausowala manumi sinabwa wawasae. 10 'Enega boiboi be 'asiyata 'ediya 'asidasida waiwai be 'aene maninimi 'a'ita limadi, be wate 'abo 'eisa 'ebe neneta 'emiya simiyami 'ediyega 'ada giewaiwaiyemi.
11 'Enega 'igu nuwanuwa 'eluwa getedi: Nugana 'aene Tamada Yaubada be 'ida 'Inapwana Yesu 'ima 'eda sida loine be 'enega 'ada wa 'emiya. 12 Ta 'eluwena 'aene 'Inapwana obobomega 'ida loemaemi be taumimo wada eoboobobomemi, ta wate mali tomota wada oboboma 'ai'ailidi, nadigega 'abo'ama 'aoboboma 'esemi, 13 [y]be ma'etamo tuta nina 'ida 'Inapwana Yesu, ma 'ana toemisao siapwesama, 'omi ma imi waiwai, ta ma 'ate'esasemi, Tamada Yaubada matanaya wada toolo.

Yaubada nuwanuwana bubuna bobo'ana

4 1 Gosemao, 'ebweu wate yage 'ida 'Inapwana Yesu manuna 'aemataluwemi, be 'aguguyemi, nate lowa bubuna nidi 'ae'itemi ga wamwalatonidi 'aene bobo'adi, ta manudi Yaubada 'igwausowala, ga gete tuga ni'atu 'ediya wabuubuna, ta 'ilobwenena be waguinuwa limalimadi. 2 Ta wate 'Inapwana Yesu 'ina loinao nidi 'a'ebwa'emiya wamwalamwalatonidi. 3 [z]Yaubada nuwanuwana 'imi miya 'esasena, ta geya'abo waloeloelata, 4 [a]be 'enega 'ebweuna 'ebweuna wada

---

[v] **3:4** Gu 14:22 [w] **3:5** Pi 2:16 [x] **3:6** Gu 18:5 [y] **3:13** Pi 1:9-10 [z] **4:3** 1 Pi 1:16
[a] **4:4** 1 Ko 6:13, 15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ai ma imi bubuna bobo'ana ta palupaluna, 5 [b]ta geya'abo ma imi
yalakwaiya, nadigega tomotai nidi Yaubada 'ana toemwagemwageyao.
6 'Enega wate geya'abo mali tomota mwanediyao wa'ipwa'ipwalidi,
'abona nai 'Inapwana 'ina gamwasowala waloba. Yage nidi manudi lowa
'aemataluwemi. 7 [c]Manuna Yaubada 'iesinuweda nigeya bubuna baibailidi
manudi, ta 'esasedi esi manudi. 8 [d]'Enega 'abo yaita loina nina 'ile'oai,
nigeya 'aene tomota 'idi loina, ta esi Yaubada 'ina loina 'ile'oale'oa,
manuna Yaluyaluwa Tabuna tauna nuwanuwa 'ana togie'esasa, nate
Yaubada 'ina 'ebwaya 'edaya.
9 [e]Ta gosedao 'adi oboboma manuna geya'abo 'a'eto'etoladiwa, manuna
Yaubada tauna ni'atu 'ie'itemi be taumimo wada eoboobobomemi.
10 Nadigega wate tomota maibo'adi sena Masidonia solanaya
waobobomedi. 'Enega 'ada lo'aetuetunemi be 'imi oboboma nina
'ena wada ewaiwai, 11 [f]be wate wada too be wada miyasiwalowa be
taumimo 'imi paisewa wada paisewadi, be geya'abo mali tomota 'alodi
wa'e'enuwadi, nadigega lowa 'aemataluwa'esemi. 12 [g]Gete 'enega taudi
nigeya Keliso 'ana toemisao sida 'amayabemi. Ta 'omi 'ami lema manuna
geya'abo mali tomota 'ediya watuituila.

'Inapwana 'ina ilalimanama manuna

13 [h]Gosemao geya'abo waemwagemwage tokwaiyao manudi, be 'enega
'abo yaita tasidai 'ikwakwaiya, geya'abo wanuwanuwa mwau, 'atuwa
taudi nigeya 'idi emisamo toololimana manuna. 14 Ta 'abo'ada Yesu
taemisena 'aene mwawasega 'itoolo limana, ga nadigega wate taemisa
'aene gosedao nidi ni'atu sikwaiya Yaubada 'ida ila limanedima, Yesu
ma'enao.
15 [i]Gete 'ida 'Inapwana 'ina ona 'asimasimane 'emiya, 'aene tuta nina
'iila limanama, taudi kwaikwaiyidi Keliso sida gimi lobai, ta 'abo'ada
mayawasida muliyega. 16 Manuna 'Inapwana nina ma'enana sinabwana
'ida apwesa, ta aniloseyao 'adi toanugana wate 'ida bwau, ta wate
yoguli simu'e sinabwana, be 'enega 'Inapwana galewega 'imwa'utama,
be tokwaiya nidi lowa Keliso 'ana toemisao sida gimitoolo, 17 ta 'enega
'abo'ada wate mayawasida ma'edao tatutu'e galewaya, be 'ida 'Inapwana
ma'eda taelobaloba pwana 'ediya, be tauna ma'edai tada miyaataya.
18 'Enega tetela gete 'enega wada giegwausowalimi.

5 1 [j]Gosemao, nigeya sawesawenaya be 'imi leta gete 'enega 'aeonami
to tuta 'ena Keliso nina 'iila limanama, 2 [k]manuna ni'atu wasinapuna
'aene nigeya tamwalamwalatoni, ta esi 'ina mai ma'etamo 'atuwa

---

[b] **4:5** Lo 1:24-28 [c] **4:7** 1 Pi 1:15 [d] **4:8** Lu 10:16 [e] **4:9** Yo 13:34 [f] **4:11** Ep 4:28
[g] **4:12** Kol 4:5 [h] **4:13** 1 Ko 15:20; Ep 2:12 [i] **4:15** 1 Ko 15:51-52 [j] **5:1** Md 24:36
[k] **5:2** Md 24:42-44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

to'ipwala 'ina mai boiboiya nadigega, 3 [l]be 'abo tomota 'aidi sigwae, "'Ida miya maibo'ana bobo'ana tuga," ta muliyega esilae 'ida loesalutunidi, nadigega waine 'ina 'elouya tuta enatuna 'ena. 'Enega nadigega esilae nina nigeya sawesawenaya sidenasine.

4 Ta gosemao, 'omi nigeya sena guguyoi 'ena wamiyami, 'enega 'inapwana 'ina ila limanama manuna geya'abo wa'ate'ate sa'ala, ta sa'i guguyoi 'ana tomiyanao 'ida loesalutunidi, to'ipwala nadigega. 5 [m]Manuna 'omi maedana 'ana tomiyanao, 'enega maedanega tada tauya, ta geya'abo guguyoi 'ina 'edega. 6 'Enega geya'abo ta'eno'eno, nadigega tomota yaudi si'eno'eno'esa, ta esiya Yesu tada yamwayamwa ma ida nuwanuwa palupalu. 7 Ta geya'abo 'abo'ada nadigega taudi toemata'eno'eno, be bwasi waiwai 'ana tonumao. Taudi guguyoi 'idi 'ebe guinuwa.

8 [n]Ta 'abo'ada esi 'atuwa maemaedanida, 'enega taudamo tada 'ita'i'isida, be yaluyaluwada tada lawa Yaubada 'ana emisa be 'ana oboboma 'ediyega, ta wate 'ida nuwayaina 'ada 'etoseyana tada loba 'enega. 9 Manuna Yaubada nigeya 'iloiloina be bwa'omatana 'ana sena 'ena taapwesa, ta esi nuwanuwana 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina guinuwega 'i'etoseyeda. 10 [o]'Enega Keliso nina manuda 'imwawasa, be nai mayawasida nai mwawamwawasida, ta 'eguma 'iilama 'ida 'au'ewada be ma'edai tada miyaataya. 11 [p]'Enega 'ilobwenemi be taumimo wada lo'aetuetunemi ta wate wada elemalema, nate paisewa nidi nadigega gete tuga waguiguinuwa 'esedi.

'Ebe losalowa

12-13 [q]Gosemao, 'asidemi wate be 'aene 'ami toanuganao wada 'amayabedi, be wada oboboma 'ai'ailidi, manuna 'Inapwana 'ina paisewa siguiguinuwe, nate si'ita'i'isimi ta silogulоguguya 'emiya. Ta 'ebweu yage wate, geya'abo egewagewana, ta esi nuwasiwalowega wada miyami.

14 [r]Ta gosemao, 'ilobwenemi wate be tologwautoyasao waloguguyadi, be to'atesa'ala wagie 'atepatudi, be toneneta walemedi, ta yage nidi getedi e'alama'i'itega wada guinuwedi.

15 [s]Wa'ita'i'isimi be geya'abo 'ebweu yaita 'emiyega to'umalina 'ie'ie'isa to'umalina 'enega, ta esi tuta maibo'ana wada eoboobоboma be wada elemalema. Mali tomota wate wada lemedi.

16 [t]Tuta yauna wada uyawana. 17 [u]Nadigega wate sidasida Yaubada 'enaya geya'abo walosalosa'u. 18 [v]Ta wate tuta yauna wada lokagutoki Yaubada 'ena, 'abo 'imi miya bobo'adi nai to'umalidi 'ediya. 'Imi gwausowala nina nate Yaubada 'ina nuwena, 'abo'ada Yesu Keliso 'ina bodao manuda.

---

[l] **5:3** Lu 21:34-36 [m] **5:5** Ep 5:8-9 [n] **5:8** Ep 6:14, 17 [o] **5:10** Lo 14:7-9 [p] **5:11** Yu 1:20-21 [q] **5:12** Ib 13:17 [r] **5:14** 2 Te 3:6, 11, 15 [s] **5:15** 1 Pi 3:9 [t] **5:16** Pi 4:4 [u] **5:17** Lu 18:1 [v] **5:18** Ep 5:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 [w]Ta geya'abo Yaluyaluwa Tabuna 'ina guinuwa wa'eto'etobode,
20 'enega 'eguma 'ebweu tologuguya e'ita auwauna 'iona apwesei,
geya'abo waguiguitoyase, 21 [x]ta esi e'ita nina wada too, be 'abo bobo'ana
wagiyai, 22 ta 'abo to'umalina, maibo'ana waguitoyase.
23 Yaubada tauna gwausowala 'alena 'enega yaluyaluwami be nuwami
ta oomi 'ida gie'esasa 'ai'ailidi be sida maedana, be 'enega ma imi
bubuna bobo'ana wada miyami be 'ana laba Yesu Keliso 'iila limanama.
24 [y]Manuna Yaubada tauna 'iesinuwemi, tauna ma 'ana emisa, ga to'ase
ni'atu 'ieoneda 'ida guinuwe.
25 Gosemao, wada sidasida manuma Yaubada 'enaya.
26 Be wate toekalesiyao maibo'adi obobomega waenima'abidi. 27 Ta
yaloinemi Yaubada 'ana esanega be leta gete tasidao matadiya wada
sawa.
28 'Ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina oboboma 'emiya.

'Abo'agu Paulo.

---

[w] **5:19** Ep 4:30 [x] **5:21** 1 Yo 4:1 [y] **5:24** 2 Te 3:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME TESALONAIKA 'IDI LETA

'ELUWENA PAULO 'I'ETOLADINA

Muliyega Paulo me Tesalonaika tetelidi 'inonona 'aene nigeya sinuwanuwa sabwalena Yesu 'ina ilalimana bale'uya manuna. Gete manuna 'idi leta 'eluwena 'i'etoladina.

Lokagutoki

1 1 'Abo'ama Sailasa be Timoti ma'egwao 'imi leta
'a'eto'etoladinawa 'omi toekalesiyao Tesalonaika 'enaya, manuna
'omi Tamada Yaubada be 'Inapwana Yesu Keliso 'adi toemisao.
2 Tamada Yaubada be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'idi obobomega wada
miya gwausowala.

Keliso ma'etamo 'iilama tomota 'adi loina manuna

3 [a]Gosemao, 'ilobwenema be tuta yauyauna Yaubada 'ada
lokagutokiye 'imi emisa be 'imi eoboboboma taumimo 'emiya
'adi sinabwa manuna. 4 [b]'Enega toekalesiyao sena yaudi matadiya
'atuputupumi, 'agwae, "Taudi me Tesalonaika e'alama'i'ita 'aledi.
'Anabwa'ayoi 'adi talauwalao mwau sinabwana si'ebwa'edi, ta tuwa
tuga ma idi 'alama'i'ita be ma idi emisa Yaubada 'enaya."
5 [c]Gete 'ebe'ita be 'enega Yaubada 'ina loina palupaluna tada
mwalatoni, manuna 'imi miyamwau nidi 'ediyega 'igiepa'alimi, be
'enega 'ina 'ebeloina 'ana lugu 'ida lobwenemi. 6 [d]Nadigega wate
sa'i taudi 'ami togie'elouyao 'adi e'isa Yaubada 'igibugibubu be 'ina
gamwasowala sida loba.

---

[a] **1:3** 1 Te 1:2-3 [b] **1:4** 1 Te 2:19-20 [c] **1:5** Pi 1:29 [d] **1:6** Lo 12:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 [e]'Omi tomiyamwau yaeonami 'aene ma'etamo 'ida 'Inapwana Yesu
galewega 'ida mwa'uta maninima, ma ina aniloseyao ta 'awe sabelulu
wate 'ida me'e, be 'omi ta 'abo'ama 'ida 'ebe eyawai'ata 'ida 'ebwa'eda,
8 [f]ta taudi 'ida 'Inapwana Yesu Keliso tetelina siguitoyasena, ga Yaubada
siemwagemwageyena, 'adi e'isa mwauna 'ida 'ebwa'edi. 9 [g]'Enega sida
miya dumaduma, ta sida esilae ataya 'asa gabugabu 'enaya, be 'Inapwana
maninina be 'ina waiwai ta 'ana tupu geya'abo si'ita'ita. 10 [h]Manuna
'abo tuta nina 'imamai, 'ana tupu sinabwana 'ida loba 'ina guinuwao
'ebe nuwaowana manudi 'ana toemisao 'ediyega. Ta 'omi lowa tetelina
'a'ebwa'emi ga waemisena, 'enega ma'etamo 'omi ma'emao Yesu 'ina
apwesama 'enaya tada tupu.

11 [i]Lowa Yaubada 'iesinuwemi ga 'ibwauyemi, ga 'enega waemisena.
Gete manuna 'abo'ama tuta yauyauna 'asidasida manumi be 'aene
wada muliya 'ai'aili. Manuna 'omi nuwanuwami be emisa 'ai'ailega
wada bubuna palupalu, 'enega 'ima sidasida Yaubada 'enaya 'aene 'ida
giewaiwaiyemi be guinuwa nidi wada guinuwedi. 12 [j]Gete 'enega be
tomota yaudi 'ida 'Inapwana Yesu 'ana esana situpu, 'omi 'imi guinuwa
bobo'adi manudi. Ta 'omi wate tupu waloba tauna 'ana esanega, ta tupu
nidi maibo'ana Yaubada be 'Inapwana Yesu Keliso 'idi oboboma 'enega.

'Ebweu tai to'umalina manuna

2 1 [k]Gosemao, nuwanuwama be wada mwalamwalatoni 'ida
'Inapwana Yesu Keliso 'ina apwesa limana be 'ida egogona
'enaya manuna, 2 be 'enega geya'abo wa'ate'ate sa'ala. 'Enega 'eguma
tomota sigwae, "'Inapwana 'ina apwesa limanama 'ana tuta gete,"
geya'abo waemiemisedi. 'Eguma siona 'aene mwalatoi gete silobena
'idi madawalega, nai Yaubada 'ina ona 'ediya 'enega, nai 'abo'agu 'idi
leta ya'etoladina 'ediya 'enega, 3 [l]geya'abo 'ebweu wate 'idi kabo nidi
waemiemisedi, ta esi wada nuwa'i'isi 'aene nugana tomota yaudi Yaubada
sida etalauwale, be tai to'umalina 'ida apwesa, ta muliyega Yesu 'iilama.
Ona'ai'aila, tai nina to'umalina ta guguyoi taina, 4 [m]Yaubada 'ana saiya
ta wate 'ebe emisa maibo'adi 'adi saiya, 'enega tauna 'ida gitu'eye be
Yaubada 'ina Anuwa Tabu 'enaya 'ida miyatowa, be 'ida etoloina 'atuwa
Yaubada.

5 Nai wanuwa'i'isina 'aene lowa 'omi ma'egwao tamiyami ga yage nidi
manudi yaeonemi. 6 Ta 'omi tai nina to'umalina 'ina mai so'iso'i 'alena,
ni'atu wamwalamwalatoni 'aene 'eguma 'ina mai 'ana tuta 'ilobai 'enega
'iapwesama.

---

[e] **1:7** Md 25:31 [f] **1:8** Md 25:41; Lo 2:8 [g] **1:9** Md 25:41, 46; 2 Pi 3:7 [h] **1:10** Kol 3:4
[i] **1:11** Kol 1:10 [j] **1:12** 1 Ko 10:31 [k] **2:1** 1 Te 4:13-17 [l] **2:3** 2 Te 2:8 [m] **2:4** Md 24:5; Dan 11:36

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ona'ai'aila, gete tuga tai to'umalina nina 'ina guinuwao ni'atu
siapweapwesa kwaiya bale'uya, ta mali tai sa'i guinuwa to'umalidi
nidi 'i'eto'etobodedi be 'ana laba to'etoboda nina 'itoolosi'i, 8 be 'enega
toto'umalina nina 'iapwesama. Muliyega 'ida 'Inapwana Yesu 'ida
apwesama, be tai to'umalina nina 'ida loesawali yage 'eluwa 'ediyega,
nate 'ina waiwai ta 'awanega 'awesabelulu.
9 *n*Ta tai nina to'umalina 'ida apwesa, be Seitani 'ina waiwaiyega
edeedede ta yage 'ebe nuwaowana 'ediyega tomota 'ida kaboedi. 10-11 Ta
taudi tetela 'ai'aila 'ana tologuitoyasao 'idi sena 'asa gabugabu, Yaubada
'ida tagwaledi be Seitani 'ina kaboyao maibo'ana sida emisedi, ta taudi
bwa'omatana sida loba, manuna e'ita 'ai'aila siguitoyasena, 12 ta bubuna
geyogeyoi 'ana guinuwa nuwadi 'i'ewena. 'Eguma lowa tetela 'ai'aila sida
emisenaya, Yaubada 'ida 'etoseyedi, ta sa'i nigeya.

Yaubada 'ana toesinuwao

13 *o*Gosemao, ona'ai'aila 'ida 'Inapwana 'iobobomemi, manuna
gimituta 'enaya 'iesinuwemi be 'aene Yaluyaluwa Tabuna 'enega 'ida
gie'esasemi, be tetela 'ai'aila wada emise 'ami 'etoseyana manuna, 'enega
'ilobwenema be tuta maibo'ana manumi 'ada lokagutoki Yaubada 'ena.
14 Tetela nina lowa 'aloguguyaena 'emiya ga waemisena, ga gete 'enega
'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina esaesa 'i'ebwa'emi. 15 *p*Gosemao, wada
toolopa'ala, be 'ami e'itao nidi 'ima onega, ta wate 'ima leta 'ediyega,
wada giyai'i'isidi.
16 *q*Tamada Yaubada 'iobobomoma 'ai'ailida, 'enega tuta yauna
'igiegwausowalida, manuna tanuwayaina yage nidi ma'etamo manuda
'ida guinuwedi. 17 Tauna Yaubada be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso sida
giegwausowalimi, ta sida giewaiwaiyemi, be wada gwaunuwa 'imi
paisewa 'ediya, ta tuta maibo'ana 'imi onao sida bobo'ana.

Manuma wada sidasida Yaubada 'ena

3 1 *r*Gosemao, 'ebweu yage wate nuwanuwama be manuma wasidasida
Yaubada 'ena, be 'enega 'Inapwana tetelina 'ima loguguyega 'ida
lelewana be 'iewaiwai tomota 'ediya, nadigega lowa 'emiya. 2 Ta wada
sida wate be toto'umalidi 'ediyega Yaubada 'ida 'etoseyema, manuna
'Inapwana 'ana toeyaseyaseyao yaudi. 3 *s*Ta esi 'Inapwana nina ma 'ana
emisa sawesawenaya be 'igiepa'alimi, ta 'i'ita'i'isimi be 'aene geya'abo
Seitani 'igitogitoomi. 4 'Enega 'Inapwana 'aemisena 'aene 'ima e'ita 'emiya
waematamatanedi, 5 *t*ta wate 'ida gienuwa sabwalenimi, tauna 'ina
oboboma manuna, ta wate 'imi toolopa'ala Keliso 'ena manuna.

---

[n] **2:9** Md 24:24; Et 13:13 [o] **2:13** 1 Te 1:4; Ep 1:4-5; 1 Pi 1:2 [p] **2:15** 1 Ko 16:13; Lo 8:30
[q] **2:16-17** Ib 13:21; 2 Ko 1:3 [r] **3:1-2** Lo 15:30-31; Ep 6:19 [s] **3:3** Yo 17:15 [t] **3:5** Ib 12:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Logwautoyasa geya'abo

6 [u]Gosemao, 'aemataluwemi wate, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana
esanega, be 'eguma 'aina tasidao loogwautoyasidi, geya'abo wa'ita'ita
naodi, manuna gwautoyasa 'ina 'eda 'abo'ama nigeya 'ae'ie'itami,
ta gwaunuwa 'ina 'eda esi. 7 [v]'Enega ni'atu wamwalatonina 'aene
'ilobwenemi be 'abo'ama waetotowanema. Manuna lowa 'omi ma'emao
tamiyamiya, nigeya 'ebweu tuta paisewa 'ena 'ada logwautoyasa.
8 Nadigega wate taumamo 'ae'enima. Boiboi be 'asiyata 'ediya
'apaipaisewa, manuna geya nuwama be 'ami mwau 'asa'u 'ama masula
manuna.
9 Ona'ai'aila, loina 'imiyami be 'omi wada e'enima, ta tuwa tuga tauma
'ama masula manuna 'aetaetapewa, be 'enega 'omi 'ima guinuwa wada
etotowanedi. 10 Ta wate lowa 'omi ma'emao tamiyami, 'aloinemi 'aene
'abo yaita 'ilogwautoyasa geya'abo wate 'i'e'a.
11 Ni'atu tetelimi 'anonona 'aene 'aidi 'emiyega tologwautoyasa, ta
nigeya sida miyabaula be sida paisewa. 12 [w]'Enega gosedao nidi 'ada
emataluwedi, ta 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana esanega 'aloinedi, be 'idi
paisewa taudimo sida guinuwedi, ta sida miyabaula be 'enega 'adi masula
sida loba.
13 [x]Gosemao, guinuwa bobo'adi manudi geya'abo walo'ame'ame.
14 'Eguma yaita e'ita nidi 'imi leta gete solanaya 'isinalidi, geya'abo
tai nina wa'ita'ita nao, be 'enega 'ina guinuwa nina manuna 'ida
omayamaya, 15 ta watoo be geya'abo waeetalauwale, manuna tauna
tasidai, 'enega e'ita namo wa'ebwa'e.

Ona 'ana 'ebe losalowa

16 [y]'Ida 'inapwana tauna nuwasiwalowa 'alena be 'ida gienuwa
siwalowemi, be 'ida giegwausowalimi tuta maibo'ana, ta ma'emi wada
miyaataya.
17 [z]Leta gete 'ana 'ebe losalowa taugu nimaguyega ya'eto'etoladinawa,
nadigega 'igu gimi letao 'ediya. 18 Ta 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina
oboboma maibo'ami 'emiya.

'Abo'agu Paulo.

---

[u] **3:6** 1 Te 5:14 [v] **3:7-8** 1 Te 2:9 [w] **3:12** 1 Te 4:11 [x] **3:13** Ga 6:9; 1 Ko 15:58
[y] **3:16** Yo 14:27 [z] **3:17** 1 Ko 16:21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

TIMOTI 'INA LETA 'EBWEUNA

PAULO 'I'ETOLADINA

Lowa Paulo Timoti 'ina paisewa 'i'ebwa'ena be toekalesiyao 'asa Epeso 'ena 'i'ita'i'isidi, ga 'ina leta gete 'i'etoladina be 'enega paisewa nina 'ana loina 'ida mwalamwalatoni.

Lokagutoki

1 1 [a]Kagutoki Timoti. 'Imu leta gete 'eguyega 'iweewa. 'Ada
To'etoseyana nina Yaubada be Yesu Keliso 'idi loinega, Keliso
manuna yaetosimana, manuna Keliso 'ena taemiemisa 'ada 'etoseyana
manuna. 2 [b]'Oyo lowa Keliso 'uemisena 'enega ya'awa natuna 'ai'ailemu.
Tamada Yaubada be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso sida obobomeyo, be wate
sida 'atenuwa 'ole'oleyeyo, be 'enega ma imu gwausowala 'uda miya
bobo'ana.

Loguguya kabokabo manuna

3 Lowa tuta nina ni'atu be yapilisineyo be yatatauya Masidonia, ta
yaemataluwemu, yagwae, “Geya'abo 'utautauya. Bada tuga Epeso
'ena 'uda miyami be 'aina tomota 'u'etobodedi be geya'abo mali e'itao
sie'ie'itaedi, 4 [c]ta wate geya'abo siemwaemwasala be si'ina'inana gimi
'epata tomota 'adi esanao, 'abona nai egewagewana 'emiya 'iapwesa,
manuna memebala nidi tomota 'idi emisa Yaubada 'ena geya'abo
silemelemedi.”
5 Gete 'igu loina be 'enega 'atemi 'esasedi 'ediyega taumimo
waeoboobobomo 'ai'aila, be wanuwanuwa bobo'ana, be waemisa 'ai'aila
Keliso 'ena.

---

[a] **1:1** Kol 1:27 [b] **1:2** Gu 16:1-3 [c] **1:4** 1 Ti 4:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 'Aina tomota emisa gete siguitoyasena, ga ona besobesoega ni'atu
sikwani. 7 [d]Nuwanuwadi be Yaubada 'ina loinao sie'itaedi, ta 'idi onao be
'idi loguguyao 'aledi nigeya simwalamwalatonidi.
8 Ona'ai'aila, loina nidi 'ebe lema bobo'ana, 'eguma tamuliya 'ai'ailedi.
9 Manuna loina nidi Yaubada nigeya 'isa'usa'udi topalupaludi manudi,
ta esi tole'oa loina be tooopa'ala manudi, taudi nigeya Yaubada sida
'amayabena, be toto'umalidi, baibailidi, to'awasewa, taudi sinadiyao
be tamadiyao be mali tomota 'adi toloemwawasao, 10 wate toloelatao,
be taudi me'olotodi 'oloto siyadiyao 'ediya siloeloelata, be tomota 'adi
to'ipwalao, ta to'awakabokabo, tosawatamatamana kabokabo, be wate
e'ita palupaluna 'ana tole'oao maibo'adi. 11 Ta e'ita palupaluna nina
Yaubada 'enega, tauna maedana be gwausowala 'aledi, ga 'igu paisewa
'i'ebwa'eguya be tetelina yaloguguyae tomota 'ediya.

Yaubada 'ina oboboma manuna

12 [e]Ta wate 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'igiewaiwaiyegu 'igu paisewa
gete manuna, 'enega 'ena yalokagutoki, manuna 'iemisegu, ga paisewa
nina 'i'ebwa'egu. 13 [f]Tuta lowa nigeya nadigega, manuna tuta nina 'ena
Keliso ya'awa to'umaliyena ta 'ina bodao yaetalauwaledi, ta tuwa tuga
Yaubada 'imwalatonina 'aene yage nidi to'umalidi yaguinuwedi taugu
'igu emwagemwageyega, ta wate nigeya yaemiemise, 'enega 'i'atenuwa
'ole'oleyegu, 14 ga 'ida 'Inapwana nina 'ioboboma 'ai'ailigu, ga emisa be
oboboma Yesu Keliso 'enega 'i'ebwa'egu.
15 [g]Ona gete ona 'ai'aila, ta 'ilobwenena be taemise, manuna Yesu
Keliso ni'atu bale'uya 'imai toto'umalidi sabi 'etoseyedi, ta toto'umalidi
maibo'adi 'ediyega 'abo'agu toto'umali wawasae.
16 Yaubada 'ina 'atenuwa'ole'ole 'eguya 'alena gete, 'aene Yesu Keliso
'abo'agu toto'umalina sinabwana manugu 'ie'alama'i'ita, be 'enega
toto'umalina maibo'adi sida 'itagu be sida mwalatoni 'aene taudi wate,
'abo Keliso siemise, yawasidi ataya sida loba. 17 'Enega Yaubada tada
'amayabe be tada tupu atae, manuna taunamo Yaubada 'ai'aila, nigeya
sawesawenaya be maninina ta'ita, nai 'imwamwawasa, ta 'ina loina
'edaya geya'abo 'igumwagumwala. Eimeni.
18 [h]Natugu Timoti, 'unuwa'i'isi lowa Yaubada 'ina tosimanao 'imu
guinuwa Yaubada manuna sigimi simanena, ta 'abo'agu wate 'igu loina
gete 'emuya be 'uda etapewa Yaubada 'ina guinuwa manuna, 19 ma imu
emisa waiwaina ta ma imu nuwanuwa bobo'ana, tuta maibo'ana 'ediya.
Manuna 'aina gosedao nuwanuwa bobo'ana siguitoyasena, 'enega 'idi
emisa 'ineneta ga sibe'u. 20 [i]Tobe'u nidi 'ebweu 'ana esana Aimenio, ta

---

[d] **1:7** 1 Ti 6:3-4 [e] **1:12** Gu 9:15 [f] **1:13** 1 Ko 15:9-10 [g] **1:15** Lu 19:10 [h] **1:18** 1 Ti 4:14
[i] **1:20** 1 Ko 5:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ebweuna wate 'ana esana Alekisana. Siteluwa nidi ni'atu Seitani 'ena ya'ebwayaedi be 'iemata sabuyedi, be nuwadi 'ida sabwalena 'aene geya'abo 'ida 'Inapwana 'ana esana si'awa'awa to'umaliye.

Sidasida Yaubada 'enaya

2 1 'Enega 'igu loina gete 'imi deliegogonao 'ediya, nugana wada sidasida Yaubada 'enaya tomota maibo'adi manudi, ta manudi wa'awanoi be wasidasida ma imi lokagutoki Yaubada 'ena. 2 Ta kiniyao be toloinao manudi wate wasidasida, be 'aene 'idi loina palupaluna 'enega tada miya bobo'ana, ma ida bubuna bobo'ana, ta ma ida 'amayaba.

3 'Ada To'etoseyana Yaubada nina nuwanuwana be gete nadigega tada sidasida'esa, 4 [j]manuna Yaubada nina nuwanuwana tomota maibo'adi 'idi to'umalinao 'ediyega 'i'etoseyedi, be nuwadi 'ida sabwalena e'ita 'ai'aila manuna.

5 Yaubada 'ebweuna namo tuga, ta wate 'ebweuna namo tai 'i'au'eweda Yaubada 'enaya, tauna Yesu Keliso. 6 Manuna Keliso taunamo 'itagwalena ga 'ietaliya maibo'ada manuda, ga ale gete, tuta 'ana lobwene 'ai'aila 'enaya, Yaubada 'i'ebwa'eda.

7 [k]'Enega 'igu paisewa 'i'ebwa'egu be tetela gete yasimasimana be yaloguguya be yae'ie'ita taudi nigeya me Yudia 'ediya, be 'aene mwalatoi 'ai'aila Yaubada 'enega sida emise. Gete ona 'ai'aila, ta nigeya kabo.

8 'Enega nuwanuwagu be 'oloto sena maibo'adi 'ediya, ma idi bubuna palupaluna, nimadi sigilagasidi be sisisida Yaubada 'ena, ta geya'abo ma idi gamwasowala, be ma idi egewagewana.

9-10 [l] [m]Iine wate nuwanuwagu be taudimo sieiyalidi guinuwa bobo'adi 'ediyega, manuna nate totapwalolo 'ilobwenedi, ta geya'abo oodi 'ana iyala e'oe'oi 'ena 'idi tuta simudamudali, ta sida iyala'ai'aila, ta geya'abo ma idi gagasa. 11 Ta wate tapwalolo solanaya ma idi 'atetagwala e'ita sida nonodi, ta geya'abo sionaona. 12 Nigeya yatagwatagwala be iine sie'ita tapwalolo 'ena. Geya'abo siloiloina 'oloto 'ediya, ta esi sida miya emwa'ule, be sida enonomo. 13 [n]Manuna Yaubada Adama 'igimibubuna, ta Ibe muliyega. 14 [o]Ta wate Seitani 'ina kabo 'enaya Adama nigeya 'ineeneta, ta waine esi 'ineneta ga loegesi 'igimi guinuwena. 15 Ta gete tuga iine 'idi enatuna 'enaya, Yaubada sawesawenaya 'i'etoseyedi, 'abo ma idi emisa, be ma idi oboboma, be ma idi bubuna 'esasena ta palupaluna.

Toanuganao 'idi guinuwa

3 1 Ona'ai'aila, 'eguma yaita nuwanuwana be 'ietoanugana, nate paisewa bobo'ana, 2 [p]ta 'ana loina gete nadigega: 'ina bubuna

---

[j] **2:4** 2 Pi 3:8-9 [k] **2:7** Gu 9:15 [l] **2:9** 1 Pi 3:3-4 [m] **2:9-10** 1 Ti 5:10 [n] **2:13** Nug 2:7, 22 [o] **2:14** Nug 3:6 [p] **3:2-5** Ta 1:6-9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bobo'ana, mwanena 'ebweuna namo, nigeya bwasi waiwai 'ida numanuma diidiga, ma ina sinasinapu ta ma 'ana 'amayaba, be 'owagao 'adi to'ita'i'ita, be tauna toe'ita bobo'ana, 3 ta geya'abo bwasi waiwai 'inumanuma kabaleya, be wate geya'abo 'igamwagamwasowala, ta esi 'ina bubuna ma'anuwaena, ta nigeya 'ida egewagewana, ta geya'abo esaesa 'ena 'ina yala 'isa'usa'u. 4 'Ilobwenena be tauna 'ina anuwa 'ana tomiyanao 'ida anugana 'ai'ailedi, be 'enega natunao ma idi 'amayaba 'ina ona sida nono. 5 Ta 'eguma tai nigeya sawesawenaya natunao 'iloina palupaluyedi, tauna nigeya sawesawenaya be Yaubada 'ina toekalesiyao wate 'iloina palupaluyedi, aga? 6 Ta geya'abo toemisa auwauna waesiesinuwe be 'ietoanugana, 'abona nai 'ina nuwatu'e 'enega 'ibebe'u, nadigega Seitani nuwatu'e 'enega lowa 'ibe'u.

7 [q]Toanuganao nidi 'ilobwenedi be ma 'adi 'awabobo'ana taudi nigeya totapwalolo matadiya, manuna 'eguma tomota toanuganao si'awa to'umaliyedi 'idi bubuna manuna, nate 'atuwa Seitani 'ina sikwa 'ena si'ona'ona.

8 Dikoniyao wate 'ilobwenedi be sibubuna bobo'ana ma idi nuwanuwa palupaluna, ta geya'abo bwasi waiwai sinumanuma diidiga, be geya'abo esaesa 'ena 'idi yala sisa'usa'u, 9 ta 'ida tapwalolo 'ana mwalatoi kwaikwaiyina sida giyai'i'isi, ma idi nuwanuwa bobo'ana. 10 'Enega 'eguma 'aidi tai nuwanuwami be waesinuwedi be siedikoni, nugana 'idi ematamatana waduneye, be 'abo sibubuna bobo'ana, 'enega siedikoni.

11 [r]Mwanediyao wate ma idi nuwanuwa palupaluna, be geya'abo gosediyao si'awa'awa to'umaliyedi, ta geya'abo bwasi waiwai sinumanuma diidiga, ta esi sida gwaunuwa 'ai'aila. 12 Dikoni mwanena 'ebweuna namo, ta natudiyao be 'idi susuyao sida anugana 'ai'ailidi.

13 Dikoni nidi 'eguma sigwaunuwa, 'enega tomota si'awa bobo'anedi, ta wate Yesu 'ana emisa manuna sida toolopa'ala.

14 Yanuwayaina 'aene tuta gidalina be yawawa 'emuya, ta nugana 'imu leta gete ya'etoladinawa, 15 be 'eguma yasoso'i, leta gete 'enega 'umwalatoni to bubuna 'abo'ada totapwalolo 'ilobweneda, tauna 'ida Yaubada mayawasina 'ina boda solanaya, manuna 'abo'ada toekalesiyao 'ina e'ita 'ai'aila 'ana to'ita'i'itao. 16 [s]Ona'ai'aila, 'ida tapwalolo 'ana mwalatoi kwaikwaiyina, ta yage sinabwana Keliso manuna gete:

Ni'atu 'ietomotai,
ta yaluyaluwana 'enega 'iewaiwai,
ga aniloseyao si'itena,
ta tetelina sena yauyaudi sinononа,
ga me bale'u 'aidi siemisena,
ta muliyega 'itu'e sena esaesa 'ena.

---

[q] **3:7** 2 Ko 8:21 [r] **3:11** Ta 2:3 [s] **3:16** Yo 1:14; Mk 16:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Toe'ita kabokabo manudi

4 1 [t]Yaluyaluwa Tabuna ni'atu 'isimana apwesa 'aene ma'etamo tuta
'ana 'ebe losalowa 'enaya 'aina tomota tapwalolo sida guitoyase,
be yaluyaluwa to'umalidi be Taumudumudulele 'idi e'ita kabokaboyao
sinonodi. 2 Toe'ita nidi tomota kabokabodi, ta 'idi kabo nidi manudi nigeya
sida nuwanuwa. 3 [u]'Idi kabo nidi 'aina gete, 'aene ai yage to'umalina, ta
wate 'aina masula 'adi 'ai si'etobodedi. Ta 'omi Keliso 'ana toemisao e'ita
'ai'aila wamwalamwalatoni 'aene Yaubada masula maibo'ana 'ibududi 'e'ai
manuna, be 'aene ma ida gwausowala tada 'enidi.
4 [v]Yage yauyauna Yaubada 'imweluluidiya bobo'adi, 'enega manudi tada
lokagutoki Yaubada 'ena, be tada 'ewadi, 5 manuna Yaubada 'ina onega ta
'ida sidesidega ni'atu 'igie'esasedi.

Yaubada 'ina toguinuwao 'idi bubuna

6 Loina getedi 'eguma gosedao 'ediya 'ue'itae, 'enega 'oyo Yesu Keliso
'ina toguinuwa bobo'ana, manuna e'ita palupaludi Yesu 'ana emisa
manuna 'umulimuliyedi, ta 'ediyega yaluyaluwayo 'iewaiwai. 7 [w]Ta
emwasala besobeso yaudi nigeya Yaubada 'enega, 'enega geya'abo
'unoonodi, ta esi 'utoo waiwai be tuta maibo'ana 'uda bubuna bobo'ana
Yaubada matanaya. 8 Ona'ai'aila, yage nidi taguiguinuwedi bwalada 'ana
'abi manuna, nate yage bobo'ana, ta esi yaluyaluwada 'ana 'abi yage
bobo'ana wawasae, manuna tauna 'ilemeda 'ida tuta bale'uya manuna, ta
wate tuta 'imeemai manuna.
9 [x]Ona gete ona'ai'aila, 'enega tada tagwaleda 'enaya, 10 manuna tuta
gete 'enaya ma ida etapewa be ma ida gwaunuwa, manuna Yaubada
miyamiya atayana tebweuna, tomota maibo'ada 'ada To'etoseyana, 'abo
taemise. 'Enega 'ida nuwayaina 'enaya ni'atu tasa'una be 'i'etoseyeda.
11 Yage nidi getedi 'uda loguguyaedi, ta 'uda e'itaedi tomota 'ediya.
12 Tomota geya'abo sisinasinaliyo manuna 'aene 'oyo tubuwau tuga, ta
esi 'imu ona bobo'ana, be 'imu guinuwa bobo'ana, 'imu oboboma, 'imu
emisa, be 'imu bubuna 'esasena 'ediyega be 'oyo 'ebe'ita taudi 'ediya.
13 Ta wate tapwalolo solanaya Buki Tabu 'uda sawa, be 'uda loguguya,
be 'uda e'ita, be 'ana laba yaapwesawa.
14 [y]Lowa tapwalolo 'ana 'inapwanao sigidebemuya, ta Yaubada 'ina
guinuwa manuna siona obobomemu, 'enega guinuwa nina manuna
Yaubada 'igiewaiwaiyemu. Ta 'unuwa'i'isi, 15 be guinuwa nidi 'ediya
geya'abo 'uloguitoyasa, be 'enega tomota 'imu etapewa manuna sida
gwae, “Ona'ai'aila, Timoti gwaunuwa 'alena.”

---

[t] **4:1** 2 Ti 3:1; 2 Pi 3:3; 1 Yo 2:18 [u] **4:3** Nug 9:3; Lo 14:6 [v] **4:4** Nug 1:31; Gu 10:15
[w] **4:7** 1 Ti 6:20 [x] **4:9** 1 Ti 1:15 [y] **4:14** 2 Ti 1:6; Gu 8:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Timoti, 'u'ita'i'isiyo, tuta maibo'ana 'ena 'uda guinuwa bobo'ana,
be 'uda e'ita 'ai'aila, be 'enega Yaubada 'oyo ta ma imu toenonoyao,
'i'etoseyemi.

'Ida guinuwao gosedao 'ediya

5 1 [z]Geya'abo 'enayo setalinega 'inapwanao 'u'ena'ena pa'alidi,
ta esi oonuwega 'u'awanoi 'ediya, nadigega 'atuwa tamayo
'u'awa'awanoiye; ta wate 'amu 'epatao 'u'awa'awa tasinedi; 2 ta iine
sinabwadi 'ediya 'uda bubuna nadigega 'atuwa sinamwao, ta gomagweine
'ediya ma imu nuwanuwa be bubuna 'esasena 'ediyega 'uda 'awanuunedi.
3 Kwabulao nidi nigeya 'idi susu walemedi. 4 Ta 'eguma natudiyao nai
tubudiyao simiyamiya, taudi getedi 'ilobwenedi be sida 'ita'i'isidi, be lowa
gidalidiya 'adi 'ita'i'ita sida e'isa. Lema nidi getedi nadigega Yaubada 'ina
'ebe gwausowala.
5 'Enega kwabulao nidi taudi nigeya 'idi susumo, 'eguma 'idi emisa
Yaubada namo 'ena sisa'u, sidesidega 'asiyata be boiboi 'ediya, wada
lemedi. 6 Ta taudi esi gwausowala besobeso manuna sinuwanuwa, taudi
bwaladiya mayawasidi, ta yaluyaluwadi ni'atu simwawasa. 7 'Enega
kwabulao guguya gete 'u'ebwa'edi be sida bubuna 'ai'aila, be 'enega
geya'abo mali tomota kwabulao nidi si'awa'awa to'umaliyedi. 8 Ta 'eguma
yaita nigeya 'ina bu'unao nai natunao 'ida 'ita'i'isidiya, tauna ni'atu
Yaubada 'ina e'ita 'iguitoyasena, ga taudi Yaubada 'ana toeyaseyaseyao
'ito'umali sinedi.
9 Kwabula nidi 'adi loina gete nadigega: 'eguma 'adi yakwala sikisiti
nai 'ilagaya, ta mwanediya lowa 'ebweuna namo, 10 [a]ta tomota matadiya
'idi bubuna palupaluna, manuna natudiyao 'adi 'iyabwebwe 'enaya
siguinuwa 'ai'aila, be 'owagao ta wate toekalesiyao 'adi 'itanao 'enaya,
be tomiyamwau wate 'adi lema 'enaya, be 'abo 'atenuwa'ole'ole 'aledi,
'ilobwenedi be toekalesiyao 'ediya silulugu, be toekalesiyao nidi 'ediyega
'adi lema, nai 'e'ai, nai 'oama, sida loba. 11 Ta kwabula nidi taudi
ma'etamo nigeya sieilemwaya geya'abo silugulugu be sionaupaupa Keliso
'enaya be 'aene geya'abo siaiai limana, manuna taudi nadigega 'iabe
'idi onaupaupa nina sile'oa be siai limana, 12 be gete 'enega Yaubada
matanaya ni'atu sito'umalina. 13 [b]Ta iine nidi wate miyadaidaita 'aledi,
be mali anuwa be mali anuwa 'ediya sitautauya ta silomulomugi, ta mali
tomota manudi sionaona dadana. 14 [c]'Enega yanuwena kwabulao taudi
ma'etamo nigeya sieilemwaya 'ilobwenedi be siai limana, be sienatuna,
be taudi natudiyao si'ita'i'isidi, be 'enega geya'abo 'ada talauwalao
si'awa'awa to'umaliyeda, kwabulao nidi 'idi bubuna manuna. 15 Manuna
'aina kwabulao ni'atu sineneta, ga Seitani 'ina 'eda 'ena sitautauya.

---

[z] **5:1** 1 Loi 19:32 [a] **5:10** Ib 13:2 [b] **5:13** 2 Te 3:11 [c] **5:14** 1 Ko 7:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 'Eguma to waine Keliso 'ana toemisa, ta 'ina susuyao 'aina sikwabulaya, 'ilobwenena be 'i'ita'i'isidi. Ta tapwalolo 'ana toanuganao 'idi paisewa kwabulao nigeya 'idi bu'unaomo si'ita'i'isidi.

17 Ta 'ami toanuganao 'eguma silema 'ai'ailimi, 'omi wate wada 'amayaba 'ai'ailidi be wada 'ita'i'isidi, nate 'idi loguguya ta 'idi e'ita 'ana e'isa.

18 [d]Gete manuna Buki Tabu 'ena Yaubada 'iloina, 'igwae,

"'Eguma bulumakau 'ipaipaisewa witi atuna 'enaya, sawesawenaya be tupwana witi 'i'a'ani."

Ta wate 'igwae,

"Toguinuwa 'adi niyaula 'ilobwenedi be sida 'e'ai."

19 'Eguma 'aina tomota sie'ewa kabokabo 'ami toanuganao manudi, geya'abo wanoonodi. Nate namo 'eguma tomota 'eluwa nai 'etoi sieonaona toanugana 'ebweuna 'ina to'umalina manuna, 'enega wada etala. **20** [e]Ta 'eguma toanugana 'ina to'umalina wa'italoba, 'uda 'enapa'ali tomota yaudi matadiya, be 'enega taudi wate loegesi nina geya'abo 'ena silugulugu.

21 Gete 'amu emataluwa 'eguyega Yaubada be Yesu Keliso matadiya, be wate aniloseyao 'esasedi matadiya, 'aene loina getedi 'uda muliya 'ai'ailidi. Tomota maibo'adi 'uda loinedi loina 'ebweuna namo 'enega, ta geya'abo 'aidi namo 'ediya 'uloiloina pa'ala, ta 'aidi 'ediya nigeya.

22 Toanugana 'ana esinuwa 'enaya geya'abo 'uemanimanini, 'abona nai ma ina to'umalinao kwaikwaiyidi esinuwa 'iloba, be nate 'ana 'ita 'atuwa 'ina to'umalinao 'ediya 'ulemeleme. Ta 'oyo wate tauyo 'imu bubuna 'u'ita'i'ita 'ai'aili.

23 Geya'abo bwasi namo 'unumanuma, manuna tuta yauna 'ule'oale'oasa ta gamwayo 'iuyauya, 'enega 'ilobwenemu be oine tupwana 'ununuma.

24 'Aina tomota 'idi to'umalinao miyamiya apwesadi manudi 'adi loina sida loba. Ta 'aidi 'idi to'umalinao miyamiya kwaikwaiyidi, ta ma'etamo be sida loapwesedi. **25** Nadigega wate guinuwa bobo'ana 'aidi miyamiya apwesadi, ta 'aidi ma'etamo be sida loapwesedi, manuna nigeya sawesawenaya simiya kwaiya.

6 **1** [f]Ali'eiyao 'idi 'inapwanao sida 'amayabedi be sida ematamatanedi. 'Eguma nigeya, 'aina tomota 'ida e'itao si'awa to'umaliyedi, ta sigwae, "Yaubada 'ana toemisao taudi, ta nigeya sida guinuwa palupalu."

2 [g]Wate 'ali'eiyao nidi 'eguma 'idi 'inapwanao ma'ediyao si'awatasina Keliso 'ana emisa 'enaya, be 'enega geya'abo 'idi 'inapwanao 'adi 'amayaba silosalosa'u, ta esi sida etapewa waiwai manudi, be 'idi guinuwa bobo'ana 'ida sinabwa, manuna 'idi 'inapwanao nidi taudi Keliso 'ana toemisao, 'enega obobomega 'ediya sida paisewa.

---

[d] **5:18** 1 Ko 9:9-11 [e] **5:20** Ep 5:11 [f] **6:1** Ta 2:9-10 [g] **6:2** Pilim 1:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Toe'ita kabokabo manudi

E'ita getedi 'ulogulоguguyaedi tomota 'ediya. 3 [h]Ta 'eguma yaita 'ina
e'ita dumadumana, nai 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina ona palupaludi
nigeya 'ida muliyedi, ta e'ita nidi bubuna bobo'ana manuna 'iguitoyasedi,
4 tauna 'ina nuwatu'e 'enega 'iemwagemwage 'ai'aila, ta egewagewana
nuwanuwana. Taudi nadigega e'ipi'ipi 'aledi, be gamwasowala 'aledi, be
eliya ta etalauwala 'aledi. 5 [i]'Enega gosediyao ma'ediyao siegewagewana,
ta 'idi nuwanuwa geyogeyoi manuna e'ita 'ai'aila geya'abo
simwalamwalatoni, ta esi sinuwena 'aene Yaubada 'ana 'amayaba 'enega
esaesa bale'u sinabwana siloba.

6 [j]Ta 'abo'ada 'ida esaesa dumadumana. Yaubada 'ana 'amayaba
'enega sawesawenaya 'iloineda, ta esi esaesa bale'u 'ana loba geya'abo
manuna tanuwanuwa. 7 Manuna 'abo'ada lowa ma'animenimeda bale'uya
taapwesama, ta ma'etamo wate ma'animenimeda bale'u gete tapilisine.
8 [k]'Enega 'ada masula be 'ada 'oama manudi tada gwausowala, ta mali
yage manudi geya'abo tanuwanuwa wawasae.

9 [l]Taudi esaesa 'ana toyalao ma'etamo Seitani 'ina sikwa 'enega 'i'onadi,
ta taudimo 'idi nuwanuwagesi 'ediyega sigie to'umaliyedi, be ma'etamo
taudi esilae 'ai'aila siloba. 10 [m]Manuna esaesa 'ana yala to'umalina
maibo'ana 'aledi, ta wate esaesa 'ana 'ebesa waiwai 'enega 'aina gosedao
tapwalolo 'ai'aila sipilisinena, ta 'ebe nuwamwau yaudi silobedi.

'Eda bobo'ana manuna

11 Timoti ye, 'oyo Yaubada 'ina toguinuwa, 'enega gete bubuna nina
'enega 'u'ita'i'isiyo, ta bubuna palupaluna 'umuliye, yage nidi nadigega
'eda'eda bobo'ana be emisa be oboboma be 'alama'i'ita be bubuna oo
nuwana, 12 ta wate tapwalolo 'ana guinuwa bobo'adi 'ediya 'utoo be
'uewaiwai, ta yawasiyo ataya wate 'ugiyai'i'isi, manuna lowa Yaubada
'iesinuwemuya, tuta nina 'imu emisa Yaubada 'enaya 'usimana apwesena
tomota yaudi matadiya.

13 [n]'Oyo Timoti yaloineyo Yaubada matanaya, tauna yage yauna
yawasidi 'ana to'ebwaya, ta wate Yesu Keliso matanaya, tauna lowa
Ponitio Pailato 'enaya ona 'ai'ailega 'iona. 14 Ta 'igu loina nina 'aene
emataluwa getedi 'umuliya 'ai'ailidi, ta geya'abo 'ebweu 'ena 'uneeneta,
be 'ana laba 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'iila limanama.

15 [o]Manuna ma'etamo tuta nina esiesinuwana 'enaya, Yaubada Yesu
'igieapwese. Yaubada nina toloina tebweuna ta bobo'ana, ta toloinao
maibo'adi 'idi toloina, ta wate 'inapwanao maibo'adi 'idi 'inapwana.

---

[h] **6:3-4** 2 Ti 1:13-14; Ga 1:6-9 [i] **6:5** 2 Ti 4:3-4 [j] **6:6** Pi 4:11-12; Ib 13:5 [k] **6:8** Ona 30:8
[l] **6:9** Ona 28:22 [m] **6:10** Ep 5:5 [n] **6:13** Yo 18:36-37, 19:11 [o] **6:15** Et 17:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 [p]Yaubada namo miyamiya atayana, ta nigeya 'ebweu wate yaita
nadigega. Ta 'ina sena nigeya sawesawenaya ta'ita, manuna maedana
wawasae, be nigeya sawesawenaya Yaubada nina ta'ita, ta 'ina esaesa be
'ina waiwai geya'abo sigumwagumwala. Eimeni.
17 [q]Ta bale'u 'ana toesaesao 'uemataluwedi be geya'abo sinuwanuwa
tu'e 'idi esaesa manudi, ta wate geya'abo siemiemisa 'aene ma'etamo
'ebe lema sinabwana 'idi esaesa 'ediyega silobaloba, manuna esaesa nidi
sawasawalidi. Ta esi Yaubada namo 'ena sida emisa, manuna Yaubada
tauna To'ebwaya bobo'ana, ta 'ida 'ebe gwausowala maibo'ana tauna
'enega siapweapwesama.
18 Ta wate toesaesa nidi 'uemataluwedi be guinuwa bobo'adi be
eobooboboma be lo'ebwa'ebwaya 'ediyega sida eesaesa 'ai'aila. **19** [r]Gete
'enega 'adi e'isa bobo'ana tuta 'imeemai 'ena siloba, nate yawasidi ataya.
20 [s]Timoti ye, yage nidi Yaubada 'i'ebwa'emuya 'u'ita'i'ita 'ai'ailidi, ta
sinasinapu kabokabo be egewagewana besobeso geya'abo 'umulimuliyedi.
21 [t]Manuna taudi yage nidi getedi 'adi tomuliyao 'idi emisa Yesu 'ena
'ineneta.

Yaubada 'ina oboboma 'emuya.

'Abo'agu Paulo.

---

[p] **6:16** Sia 33:20 [q] **6:17** Lu 12:20 [r] **6:19** Md 6:20 [s] **6:20** 1 Ti 4:7; 2 Ti 1:14
[t] **6:21** 2 Ti 2:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

TIMOTI 'INA LETA 'ELUWENA

PAULO 'I'ETOLADINA

Muliyega Paulo deliya 'asa Loma 'ena 'imiyami, ga Timoti 'ina leta 'eluwena gete 'i'etoladina. Paulo 'imwalamwalatoni 'iabe 'imwamwawasa, ta sa'i 'ina emisa Yesu Keliso 'ena 'iewaiwai, ga Timoti 'igiepa'alina be tauna wate nadigega 'iewaiwai. 'Ebweuna yage 'isidena, 'ina gwegwe 'aina nuwanuwana be Timoti 'ime'e 'enaya.

Lokagutoki

1 1-2 [a]Kagutoki natu'ai'ailigu 'oyo Timoti, 'imu leta gete 'eguyega. 'Abo'agu Yesu Keliso 'ana tosimana, nadigega Yaubada 'ina nuwanuwa ga yaetosimana yawasi bobo'ana Yesu Keliso 'enega manuna.

Tamada Yaubada be 'ida 'Inapwana Yesu Keliso ma idi oboboma sida 'atenuwa 'ole'oleyeyo be 'enega 'uda miya gwausowala.

Timoti 'ina emisa Yaubada 'ena

3 [b]Yaubada 'enaya yalokagutoki, manuna tauna tubugwao 'idi Yaubada, ta 'enaya yaetoguinuwa 'igu nuwanuwa 'esasedi 'ediyega, ta wate 'enaya manuyo yasidasida boiboi be 'asiyata 'ediya. 4 Lowa yapilipili sineyo 'enaya, 'imu dedoi yanuwa'i'isina, 'enega nuwanuwagu sinabwana be to tuta 'ena yada 'ita limayo, be 'enega yada gwausowala.

5 [c]Ta wate 'imu emisa 'ai'aila Yaubada 'ena yanuwa'i'isina, nadigega sinayo Yunisi be tubuyo Loise Yaubada siemisa 'ai'ailena, 'enega 'oyo wate gete tugai Yaubada 'uemisa 'ai'ailena. 6 Wate tuta nina 'ena yagidebemuya ga Yaubada waiwai 'i'ebwa'emu, waiwai nina 'uda 'ita'i'isi be geya'abo 'emuyega 'igumwagumwala. 7 [d]Manuna Yaubada nigeya matauta 'i'ebwa'ebwa'eda, ta esi waiwai be oboboma be nuwanuwa 'ai'aila 'i'ebwa'eda.

---

[a] **1:1-2** 1 Ti 1:2 [b] **1:3** Gu 24:16 [c] **1:5** Gu 16:1 [d] **1:7** Lo 8:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 [e]'Enega geya'abo 'ida 'Inapwana tetelina 'ana simana manuna
'uomayamaya. 'Abo'agu wate 'igu lugu deliya 'Inapwana 'ina guinuwa
manuna geya'abo manuna 'uomayamaya. Ta 'oyo wate ma'etamo Yesu
tetelina manuna 'aina miyamwau 'emuya siapwesa, ta 'ilobwenemu be
Yaubada 'ina waiwaiyega 'utoolopa'ala.
9 [f]Yaubada nina 'i'etoseyeda ga 'ibwauyeda 'ina guinuwa bobo'adi
sabi guinuwedi. Ona'ai'aila, nigeya 'abo'ada 'ida bobo'ana manuna ga
'enega 'iesinuweda, ta esi tauna 'ina nuwena ta 'ina oboboma 'edaya
lowaenei Yesu Keliso 'enega manuna, 10 [g]ga gete tuga 'ina oboboma
nina 'edaya 'igieapwesena, 'ada to'etoseyana Yesu Keliso 'enega. Ta
Keliso nina mwawasa 'iloesawalina, ga tetelina bobo'ana 'enega yawasi
ataya 'ime'ena 'edaya. 11 [h]Ta Yaubada 'igu paisewa 'i'ebwa'eguya be
'aene tetelina bobo'ana yasimasimane be yae'ie'ita taudi nigeya me
Yudia 'ediya. 12 Gete manuna 'igu miyamwau yalobena, ta geya'abo
manuna yaomayamaya, manuna 'Inapwana nina yaemisena tauna
yamwalamwalatoni, ta wate yamwalatonina 'aene guinuwa 'i'ebwa'eguya
'ida 'ita'i'isi be 'ana laba 'asiyata nina sinabwana 'imeemai 'ena.
13 [i]Lowa guguya nidi bobo'adi ya'ebwa'emu, Yesu Keliso 'ana emisa be
'ana oboboma manudi, ta 'uda muliya 'ai'ailidi. 14 Ta Yaluyaluwa Tabuna
tauna soladaya 'imiyami, ga mwalatoi 'ai'aila ni'atu 'i'ebwa'emu, 'enega
mwalatoi nina 'uda nuwa'i'isi.
15 [j]Ni'atu 'umwalamwalatoni 'aene me Esia taudi Paigelio be Elimogini,
ta boda nidi, siguitoyasegu ga sipilisinegu.
16 Ta Onesipolo esi manugu nigeya 'iomayamaya 'aene deliya
yamiyami, ta 'ina lema tuta yauna 'enega 'agu lotoona 'igiegie bobo'ane,
'enega Yaubada 'ena yasidasida be Onesipolo ma ina bodao 'ida 'atenuwa
'ole'oleyedi. 17 Ona'ai'aila, lowa Onesipolo nina 'iapwesama bada Loma
'enaya, ga manugu 'i'ebesa waiwai ga 'ana laba 'ilobegu. 18 'Oyo 'ina
paisewa sena Epeso 'ena ni'atu 'umwalamwalatoni. 'Enega nuwanuwagu
be 'Inapwana 'ina 'asiyata bwa'omatana 'enaya 'atenuwa'ole'ole 'ida loba.

'Ida losaiya Yesu Keliso manuna

2 1 Natugu Timoti, Yesu Keliso 'ina waiwaiyega 'uewaiwai 2 be tetelina
'u'ita'i'isi. Tetela nina 'eguyega 'unononaya tomota yaudi matadiya,
'enega taudi ma 'adi emisa 'ediya 'u'ebwayae, be taudi wate mali tomota
sie'itadi.
3 Maibo'ada Yesu Keliso manuna 'ida miyamwau talobaloba. 'Enega
'imu miyamwau nina 'enaya 'utagwaleyo be 'oyo Yesu Keliso 'ina
tolosaiya bobo'ana. 4 'Unuwa'i'isi 'aene tolosaiya nuwanuwana be 'ana

---

[e] **1:8** Lo 1:16 [f] **1:9** Ep 2:8-9; Ta 3:4-5 [g] **1:10** Ib 2:14-15 [h] **1:11** 1 Ti 2:7 [i] **1:13** Ta 1:9
[j] **1:15** 2 Ti 4:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

toloina namo 'ina nuwanuwao 'iguiguinuwedi, 'enega geya'abo 'ina 'asa
'ana paisewa manuna 'inuwanuwa.
5 [k]Toepili nadigega, 'eguma epili 'ana loina nigeya 'imulimuliyei,
geya'abo pali 'ilobaloba.
6 [l]Nadigega tobagula 'ina paisewa waiwai manuna 'ilobwenena be
bagula uwana 'ida gimilotoo.
7 'Igu onao getedi 'unuwa'i'isidi, ta 'adi nuwasabwalena maibo'ana 'ida
'Inapwana tauna 'ida 'ebwa'eyo.
8 [m]Ta Yesu Keliso 'unuwa'i'isi, tauna Debida 'ina susu, ta mwawasega
'itoolo limana, nadigega ni'atu yasimanena 'igu loguguya 'ena. 9 [n]'Igu
loguguya nina manuna 'abo'agu ni'atu miyamwau yalobena, ga deliya
siyonigu, 'atuwa toto'umalina 'ebweu. Ta Yaubada 'ina ona geya'abo
'ebweu yaita 'igiegie losa'u.
10 [o]Gete manuna 'igu miyamwau nidi getedi 'ediyega yae'alama'i'ita,
be taudi Yaubada 'iesinuwediya yada lemedi, be 'aene Yesu Keliso
'i'etoseyedi, be gwausowala ataya sida loba.
11 [p]Ona getedi ona'ai'aila 'aene:
"'Eguma Keliso ma'edai tamwamwawasa, ma'etamo ma'edai yawasida
bobo'ana taloba. 12 [q]'Eguma Keliso ma'edai 'ida miyamwau 'ediya
tae'alama'i'ita, ma'etamo ma'edai tada loina. 'Eguma Keliso nina
taeyaseyaseye ma'etamo 'ieyaseyaseyeda. 13 [r]'Eguma nigeya 'ida emisamo
Keliso 'enaya, tauna 'ina onaupaupa nigeya
sawesawenaya 'iesa'u gelasedi, manuna tauna adelina ma 'ana emisa."

Yaubada 'ina toguinuwao bobo'adi

14 [s]'Enega Yaubada matanaya 'imu tomotaiyao 'uguguyadi ta
'uemataluwedi be ona getedi geya'abo sinuwanuwa pupuledi, ta
wate geya'abo ona 'aidi 'adi gibui manudi siegewagewana. Manuna
egewagewana besobeso nigeya sawesawenaya be toenono 'ilemedi, ta esi
'igie to'umaliyedi.
15 [t]'Enega wate 'uetapewa waiwai be tetela bobo'ana 'ana e'ita 'ai'aila
manuna 'ugwaunuwa be 'aene 'oyo Yaubada 'ina toguinuwa be ma'etamo
matanaya 'uapwesa be 'ida 'awabobo'aneyo. 16 Ta toona besobeso
bodadi geya'abo 'ediya 'ulugulugu, manuna ona nidi egewagewana 'idi
'ebe apwesa, 17 ta ona besobeso nidi to'umalina sinabwana 'ina 'ebe
apwesa. Toona besobeso nidi 'eluwa 'adi esanao Aimenio be Pileto, 18 ga
siteluwa nidi ni'atu e'ita 'ai'aila sipilisinena ta sigwae, "Tomwawasa 'idi
toololimana 'ana tuta ni'atu," ga 'aidi gosediyao 'idi kabo nina sinonona,

---

[k] **2:5** 2 Ti 4:8 [l] **2:6** 1 Ko 9:7, 14 [m] **2:8** Lo 1:3-4 [n] **2:9** Pi 1:12-14 [o] **2:10** Kol 1:24
[p] **2:11** 2 Ko 4:11 [q] **2:12** Md 10:33 [r] **2:13** Lo 3:3-4; Num 23:19; Ta 1:2 [s] **2:14** Ta 3:9
[t] **2:15** Ta 2:7-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ga 'enega 'idi emisa ni'atu 'ineneta. 19 [u]Ta esi Yaubada 'ina ona 'ana 'autui pa'alina 'enaya lowa si'etoladina 'igwae:

"'Inapwana 'ina tomotaiyao 'imwalatonidi,"

ta wate 'igwae,

"Taudi 'Inapwana 'ena ni'atu sitagwalediya, 'ilobwenedi be 'idi bubuna to'umalidi siguitoyasedi."

20 [v]Ona'ai'aila, anuwa esaesa soladiya 'aina gaeba goula be siliba, ta 'aina gaeba kaiwe be bwa'a 'enega siguinuwedi. Ta gaeba nidi bobo'adi 'owagao manudi sisa'udi, ta gaeba to'umalidi sisa'u dumedumedi sumwana manudi. 21 Ta 'enega nadigega 'abo yaita 'ina bubuna to'umalina 'ediyega tauna 'igie'esasa lima, tauna 'ida egaeba bobo'ana, be 'ina 'inapwana 'ida aseye 'ina guinuwa bobo'adi manudi.

22 'Enega tubuwau 'idi yalakwaiyao 'uguitoyasedi be bubuna palupaluna be emisa be oboboma be miyasiwalowa 'umuliyedi, be wate taudi Yesu si'awa 'inapwanena ma'ate'esasedi 'uetotowanedi. 23 Ta wate egewagewana besobeso 'upilisinedi, manuna egewagewana etalauwala 'ina 'ebe apwesa. 24 [w]Ta egewagewana 'Inapwana 'ina toguinuwao nigeya 'ilobwelobweneda, ta 'atenuwa'ole'ole be e'ita bobo'ana be 'alama'i'ita esi. 25 Ta wate 'ada talauwalao 'ediya 'ida bubuna ma'anuwaena 'enega tagiepaludi, be 'enega Yaubada, 'abo kapekapeyana, 'ilemedi be sinuwa'ebuni, be e'ita 'ai'aila simuliyedi, 26 be wate Seitani 'ina sikwa 'enega sidedena, manuna taudi Seitani lowa 'isikwedi, ga 'enaya sietoguinuwa 'ina nuwanuwao manudi.

Tuta 'ana 'ebe losalowa manuna.

3 1 [x]Nuwanuwagu be nuwayo 'ida sabwalena tuta 'ana 'ebe losalowa 'imeemai manuna, 'aene tuta nina 'enaya mwau yauna sida apwesa. 2 [y]Manuna tuta nina 'enaya tomota taudimo manudi sinuwanuwa, be esaesa 'ana yala 'iloemaedi, ta sinuwatu'e be gagasa 'aledi be wate eliya 'aledi. Wate sinadiyao be tamadiyao 'enadi geya'abo siematamatanedi, ta mali tomota 'idi guinuwa bobo'adi manudi nigeya sida lokagutoki. 3 'Idi bubuna guguyoi, 'enega geya'abo si'ate'ate nuwa'ole'ole, ta egewagewana be sogala 'aledi. Gamwa sowala besobeso wate 'aledi, ta bubuna bobo'ana 'ana toe'idi'idiyao, be 4 towasegigi, be to'umalina 'ena siewaiwai, be onalaga 'aledi, be Yaubada geya'abo sioboobobome, ta esi taudimo 'idi gwausowala manuna sinuwanuwa. 5 [z]Tomota nidi sitapwatapwalolo, ta Yaubada 'ina waiwai nigeya sida emisena, 'enega 'idi tapwalolo nina yage besobeso. 'Enega tomota nidi 'adi boda 'ena geya'abo 'ulugulugu. 6 Manuna 'aidi 'ediyega anuwa 'ediya silugulugu iine nidi nigeya 'idi

---

[u] **2:19** Yo 10:14-15 [v] **2:20** Lo 9:21 [w] **2:24** 1 Ti 3:3 [x] **3:1** 1 Ti 4:1 [y] **3:2** Lo 1:29-31
[z] **3:5** Md 7:15, 21; Ta 1:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuwanuwa pa'alidi sabi kaboedi, ta iine nidi simwalatonina 'aene taudi toto'umalidi, ta mali lotoona be mali lotoona soladiya simulimuliyedi,
7 'enega e'ita dumadumadi be dumadumadi 'ana tononoyao, ta 'enega nigeya sawesawediya be e'ita 'ai'aila simwalatoni.
8 Ona'ai'aila, tomotai nidi e'ita 'ai'aila sietalauwalena, nadigega lowa taudi Yanisi be Yamilisi Mosese sietalauwalena. Taudi 'adi 'ita 'atuwa toemisa, ta soladiya kabo be nuwanuwa to'umalina simiyami. 9 Ta ma'etamo yage nidi getedi sida loapwesedi, be mali tomota si'itadi. Nadigega lowa Yanisi be Yamilisi 'idi kabo 'iloapwesena ga tomota si'itena.

Timoti 'ana loina

10 Ta 'oyo ni'atu 'umwalatonigu, 'igu e'ita, be 'igu bubuna, 'igu 'edao, 'igu emisa, 'igu 'alama'i'ita, ta 'igu oboboma, be 'igu toolopa'ala, 11 [a]ta sena nidi Anitioki be Ikoniami be Lisitila 'ediya 'igu miyamwau be 'igu 'elouya tomota 'ediyega yalobediya wate 'umwalamwalatoni. Sena nidi 'ediya yamiyamwau 'ai'aila, ta mwau nidi maibo'adi 'ediyega 'ida 'Inapwana 'i'etoseyegu.
12 [b]Ona'ai'aila, 'eguma 'abo'ada Yesu Keliso taemise, ta tatagwaleda 'ina 'eda bobo'ana 'enaya, ma'etamo miyamwau tomota 'ediyega taloba.
13 Ta wate taudi toto'umalidi be tomota 'adi tokaboyao 'idi to'umalinao sida sinabwa 'ai'aila, manuna Seitani ni'atu 'ikaboedi.
14 [c]Ta 'oyo esi e'ita nidi ni'atu 'uemisedi ga 'umwalatonidiya, 'ediyega 'utatauya, manuna 'abo'ama 'imu toe'itao ni'atu 'umwalatonima 'aene 'ima e'itao nidi wate 'amulimuliyedi. 15 Ta 'oyo tauyo wate 'imu tuta gwamega ga batuwa Buki Tabu 'ina onao 'ana tosawa, ga 'ie'itemu 'aene 'ida emisa Yesu Keliso 'enaya 'ada 'ebe 'etoseyana. 16 [d]Ona'ai'aila, Buki Tabu 'ina onao maibo'adi Yaubada Yaluyaluwana 'enega simai, be ona nidi 'ediyega 'ada e'ita be 'ada guguya be 'ada giepaepalu be 'ida waiwai talobalobadi, 17 Yaubada 'ina guinuwao manudi. Manuna Buki Tabu 'ina onao 'ediyega Yaubada 'igibubuda, be sawesawedaya 'ina guinuwao yaudi bobo'adi taguinuwedi.

4 1 [e]Timoti, 'amu emataluwa ya'ebwa'eyo Yaubada matanaya, ta Yesu Keliso tauna mwawamwawasidi be mayawasida 'ada tobwa'omatana matanaya, tauna ma'etamo 'iapwesa limanama be 'ietoloina 'edaya.
2 [f]Amu loina nina gete: Tuta maibo'ana 'uetapewa waiwai be tetelina 'usimane, tuta mwau ta tuta gwausowala 'ediya, be tomota 'ediya 'uloguguya be siemisa, ta wate 'ugiepaludi be 'ugiewaiwaiyedi, ta yage nidi getedi 'ue'ita 'ai'ailidi ma imu 'alama'i'ita.

---

[a] **3:11** Gu 13:50, 14:5, 19-20 [b] **3:12** Yo 15:20 [c] **3:14** 2 Ti 2:2 [d] **3:16** 2 Pi 1:21
[e] **4:1** Gu 10:42; Lo 14:9-10 [f] **4:2** Gu 20:20, 31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 [g]Manuna tuta simeemai 'ediya tomota e'ita palupaludi siguitoyasedi,
be mali e'itao 'adi nono 'ediya 'aene bobo'adi sida muliyedi. 4 Ta e'ita
dumadumadi 'adi muliya 'enega e'ita 'ai'aila sipilisine. 5 Ta 'oyo geya'abo
taudi nadigega. Tuta maibo'ana 'utoolo pa'ala ta 'imu miyamwau 'ediya
'ue'alama'i'ita, be tetela bobo'ana 'usimane. Gete 'enega 'iabe 'oyo
toguinuwa waiwaiyo Yaubada 'ina guinuwa 'ena.
6 Ta 'abo'agu ni'atu be 'igu guinuwa yalosaloni be bale'u gete yapilisine.
7 Ni'atu Yaubada manuna yalosaiya, ta 'igu epili ni'atu yalosalonina,
ta tuta maibo'ana ma igu emisa Keliso 'ena. 8 [h]'Enega ma'etamo 'ida
'Inapwana 'agu pali, bubuna palupaluna manuna, 'i'ebwa'egu. Ta
pali nina ni'atu manugu 'igibubuna ga 'imiyami. Ta 'Inapwana nina
ma ina loina palupaluna, 'abo 'asiyata nina 'iapwesama, 'abo'ada 'ina
ilalimanama 'ana toyamwanao 'ada pali 'i'ebwa'eda.

Ona 'ana 'ebe losalowa

9 Timoti, nuwanuwagu 'ulomaninima. 10 Dimasa ni'atu 'iebesinegu,
manuna bubuna bale'u nuwana 'i'ewena ga ni'atu 'itauya Tesalonaika.
Kelesenisi wate ni'atu 'itauya Galetia, ta Taito ni'atu 'itauya Dalimetia.
Taudi 'agu tolemao nidi maibo'adi ni'atu sipilisinegu. 11 [i]Luke namo
'itupwa.
'Imu mai 'enaya Maki 'u'au'ewenama, manuna tauna 'agu tolema
bobo'ana.
12 [j]Tikiko ni'atu yaetunena ga 'itauya Epeso.
13 [k]'Eguma 'umeemai 'aina 'igu gwegwe nuwanuwagu 'ume'edi, 'agu
tala'apwala lowa Tiloasi 'ena yapilisinena Kalipo 'ina anuwaya, be
'igu bukiyao be wate 'igu pwepwai 'eto'etoladidi, taudi nuwanuwagu
sinabwana.
14 [l]Kainumu 'ana toguinuwa, 'ana esana Alekisana mwau sinabwana
'i'ebwa'egu. 'Enega 'ana e'isa 'Inapwana 'enega ma'etamo 'iloba.
15 Alekisana nina 'ida e'ita 'ietalauwala wawasaena. 'Enega 'oyo tauna
'enega wate 'u'ita'i'isiyo.
16 'Igu etala nuganuganina 'enaya nigeya 'ebweu yaita 'ilemelemegu.
Maibo'adi 'idi matautega siebesinegu, ga tebweugu. Yaubada, 'idi
to'umalina getei geya'abo e'ie'isadi.
17 [m]Ta 'igu etala nina 'enaya Yaubada 'ilemegu ga waiwai 'i'ebwa'egu,
ga tetelina maibo'ana yasimanena taudi nigeya me Yudia 'ediya, ta
Yaubada 'ina lemega nigeya laiyoni 'ediya si'ebwa'ebwayaegu. 18 Be mwau
maibo'adi 'ediyega 'Inapwana nina 'ida 'etoseyegu be 'ina 'ebeloina
galewaya 'ena yalulugu. 'Enega tada tupu atae. Eimeni.

---

[g] **4:3** 1 Ti 4:1 [h] **4:8** Et 2:10 [i] **4:11** Gu 15:37-39 [j] **4:12** Ep 6:21-22 [k] **4:13** Gu 20:6
[l] **4:14** 1 Ti 1:20; Lo 2:6 [m] **4:17** Gu 23:11, 27:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 [n]'Igu oboboma Pilisila be Akuila, ta Onesipolo ma ina susuyao 'ediya
'usimane.
20 [o]Elasito 'imiyaila Kolinita, ta Tilopimo 'ile'oasa ga Milito 'ena
yapilisinena.
21 'Ulomaninima manuna 'iabe tuta gogai 'iapwesama.
Yubulo be Pudeni be Lino be Kalodia ta wate tasidao yaudi 'idi
oboboma 'emuya.
22 'Inapwana ma'iyayo be yaluyaluwayo 'igiewaiwaiye, ta 'oyo be 'imu
bodao 'ida lememi.

'Abo'agu Paulo.

---

[n] **4:19** Gu 18:2-3 [o] **4:20** Gu 19:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

TAITO 'INA LETA PAULO 'I'ETOLADINA

Lowa Paulo Taito 'ina paisewa 'i'ebwa'ena be toekalesiyao salu Kiliti 'ena 'ida 'ita'i'isidi, ga 'ina leta gete 'i'etoladina be 'enega paisewa nina 'ana loina 'ida mwalamwalatoni.

Lokagutoki

1 1 Natugu Taito, 'imu leta gete 'eguyega. 'Abo'agu Yaubada 'ina toguinuwa ta Yesu Keliso 'ana tosimana, 'igu guinuwa nina 'i'ebwa'egu be taudi Yaubada 'ana esiesinuwao yagiepa'alidi, be siemisa 'ai'aila, ta nuwadi 'isabwalena, be 'enega mwalatoi 'ai'ailega sida bubuna palupalu. 2 Wate Yaubada 'ina onaupaupa lowaenei siemisena 'aene yawasidi ataya 'i'ebwa'edi, ta nigeya sawesawenaya 'ikakabo. 3 'Enega Yaubada tauna 'ina onega tuta nina 'iesinuwena 'enaya Yesu 'imai ga yawasida ataya 'igie apwesenama, ga Yaubada, tauna 'ada To'etoseyana, 'iloinegu ga yalogulоguguyae.

4 [a]Taito 'oyo ya'awanatu 'ai'ailemu 'ida emisa 'ebweuna 'enega. Tamada Yaubada be 'ada To'etoseyana Yesu Keliso 'idi obobomega sida lemeyo, be 'uda miya guguya.

Taito 'ina guinuwa Kiliti 'enaya

5 Gete manuna yaebesinemu Kiliti 'ena be to'ase ekalesiya solanaya nigeya bobo'ana 'uda giepaepalu, be 'igu loinega toanuganao 'uda esinuwedi 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediya.

6 [b]Ta 'igu loina gete toanuganao 'adi esinuwa manuna, nate 'abo tai 'ina bubuna bobo'ana, ta mwanena 'ebweuna namo, ta natudiyao nigeya tolo'aegila, nigeya toto'umalidi, nigeya tologwautoyasa, ta esi taudi ma idi emisa Yaubada 'enaya. 7 [c]Manuna toanuganao Yaubada manuna siguiguinuwa, 'enega 'ilobwenedi be sida bubuna bobo'ana, ta geya'abo

---

[a] **1:4** 2 Ko 8:23 [b] **1:6** 2 Ti 2:24-26 [c] **1:7** 1 Ti 3:2-7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sioopa'ala nai sigamwagamwasowala, nai bwasi waiwaina sinumanuma kabaleya, nai tomota 'adi tounuwa, nai esaesa 'ana toyalao. 8 Ta esi 'ilobwenedi be 'owagao si'ita'i'isidi, ta adelidi tobubuna bobo'ana, ta 'idi nuwanuwao 'ediya sida etai. Ta wate adelidi palupaludi be 'esasedi, ta 'alama'i'ita 'aledi.

9 Ta wate e'ita 'ai'aila nidi ni'atu sinonodi sida emisedi, be sida giyai'i'isidi, be 'enega mali tomota 'ediya sida e'ita, ta 'abo yaisigedi si'awa kabokabo sida giepaludi.

10 Ona'ai'aila, tologwautoyasa yaudi simiyami, ta me Yudia 'idi loina 'ana tomuliyao yau wawasae sionaona besobeso be tomota sikabokaboedi. 11 'Enega 'idi ona kabokabo manuna 'u'etobodedi, manuna mali susu be mali susu sigiegie kwanidi, ta 'idi e'ita kabokabo nidi 'enega nuwanuwadi mani siloba.

12 Gete 'enega palopita 'ebweu goma Kiliti manudi 'iona, 'igwae:

"Me Kiliti taudi adelidi tokabo ta tologwautoyasa,

ta 'idi bubuna 'atuwa yobai, manuna gamwadi 'ina pawa namo manuna sinuwanuwa."

13 Palopita nina 'ina ona gete ona'ai'aila. 'Enega 'u'enapa'alidi be 'aene sinuwa'ebuni be siemisa 'ai'aila. 14 Ta 'u'etobodedi be geya'abo me Yudia 'idi emwasalao sinoonodi, ta wate e'ita 'ai'aila 'ana tologuitoyasao geya'abo simulimuliyedi.

15 Tomota 'esasedi 'ediya yage yauna 'esasedi, ta taudi tetela bobo'ana 'ana tologuitoyasao, ta 'idi bubuna to'umalidi, taudi 'ediya nigeya 'ebweu wate yage 'esasena, manuna 'idi nuwanuwao maibo'ana to'umalidi.
16 [d]Taudi siona 'aene Yaubada simwalamwalatoni, ta 'idi guinuwao 'ediyega Yaubada sieyaseyaseyena, manuna taudi toto'umalidi ta loina sinala 'aledi, ta guinuwa bobo'ana nigeya 'ebweu wate 'ilobwelobwenedi.

E'ita palupaluna manuna

2 1 Ta 'oyo e'ita palupaluna 'ue'itae, 2 be 'inapwanao 'ueonadi geya'abo sinumanuma kabaleya bwasi waiwaina 'enega, ta geya'abo siegwausowala besobeso, ta esi Yaubada sida emisa 'ai'aili, ta oboboma be 'alama'i'ita 'ediyega sida maa.

3 Kaiyaleyao wate 'ueonadi be 'idi bubuna ma idi 'amayaba, be geya'abo tomota si'awa'awa to'umaliyedi, be geya'abo oine sinumanuma diidiga, ta 'ilobwenedi be bubuna bobo'ana sie'itaedi iine enatunadaya 'ediya,
4 [e]be 'enega iine nidi mwanediyao ta natudiyao siobobomedi. 5 Ta ma idi 'amayaba ta bubuna 'esasena 'ediyega 'idi anuwao sida 'ita'i'isidi. Wate sida oboboma ta mwanediyao 'enadi sida ematamatanedi, be 'enega Yaubada 'ina ona tomota sida 'amayabe, ta geya'abo si'awa'awa to'umaliye.

---

[d] **1:16** 2 Ti 3:5; 1 Yo 1:6, 2:4 [e] **2:4-5** Ep 5:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Tai tubulagalagao 'uguguyadi be 'idi bubuna sida 'ita'i'isidi.
7 [f]Ta 'oyo 'imu bubuna maibo'ana 'ediyega tomota 'ue'itadi be taudi
wate sida bubuna bobo'ana, ta ona 'ai'ailega 'ue'ita, be 'enega 'imu
bubuna 'imu e'ita 'ilobwene, 8 [g]be 'enega 'imu e'itao geya'abo tomota
si'awa'awa kabokaboedi, ta 'imu onao 'adi nono bobo'ana 'enega 'amu
talauwalao 'ugie omayamayadi 'idi lo'aegila besobeso 'ediyega.
9 [h]Toguinuwao wate 'ueonadi be 'idi 'inapwanao 'idi loina sida
'amayabedi, ta 'idi guinuwao 'ediyega sida giegwausowalidi, ta geya'abo
silogwalogwautoyasa, 10 be geya'abo 'ipwala. Ta esi ma idi 'amayaba
'ai'aila taudi 'ada To'etoseyana Yaubada tetelina sigieapwese, 'idi
guinuwa bobo'ana 'enega.
11 Yaubada 'ina oboboma nina ni'atu 'iapwesama tomota 'ada 'etoseyana
manuna, 12 [i]ta 'ie'iteda be 'aene bubuna besobeso ta nuwanuwa
to'umalidi tada guitoyasedi, ta esi tada miya bubuna bobo'adi ta
palupaludi 'ediyega. 13 [j]Gete tuga ma ida gwausowala 'ada To'etoseyana
Yesu Keliso taemisena, tauna 'ida Yaubada waiwaina ta ma ina esaesa,
'enega 'ina apwesama manuna tayamwayamwa. 14 [k]Tauna 'itagwalena
manuda ga 'imwawasa sabi 'etoseyeda 'ida to'umalina maibo'ana
'ediyega, be 'igie'esaseda, ga 'ana boda 'ena 'isa'uda be 'ina guinuwa
bobo'adi 'ediya tagwaunuwa. 15 [l]E'ita getedi 'ue'itaedi tomota 'ediya, ta
loina palupaluna 'enega 'uguguyadi be sida bubuna bobo'ana. Geya'abo
'ebweu yaita 'ie'idi'idiyeyo.

3 1 [m]Wate 'uemataluwedi be 'aene 'asa 'ana toloinao 'idi loina 'ediya
sida tagwaledi, be siematamatanedi, be guinuwa bobo'adi sida
guinuwedi. 2 [n]Ta geya'abo lo'aegila be egewagewana, ta esi tomota 'ediya
sida bubuna oonuwega ma idi 'amayaba.
3 [o]Ona'ai'aila, 'abo'ada lowa uwauwada ta loguitoyasa 'aleda, ga
yalakwaiya be gwausowala besobeso 'adi nuwa'ewa 'enega 'eda bobo'ana
tapilisinena. Ta wate lowa etalauwala be e'ipi'ipi 'aleda, ta mali tomota
'edaya sinuwa to'umali, ga 'abo'ada wate 'ediya tanuwa to'umali.
4 [p]Ta muliyega Yaubada tauna 'ada To'etoseyana 'ina oboboma be 'ina
'atenuwa'ole'ole 'igieapwesena, 5 ga 'i'etoseyeda, nigeya 'ida guinuwa
palupaludi manudi, ta esi tauna 'ina 'atenuwa 'ole'oleyega. 'Enega 'ina
Yaluyaluwa Tabuna 'enega 'ida to'umalinao 'i'utudi, ga 'igie'esaseda,
ta yawasida auwauna 'i'ebwa'eda. 6 Ta 'ada To'etoseyana Yesu Keliso
'enega Yaubada Yaluyaluwa Tabuna 'i'etosiwena 'atedaya. 7 [q]Ta taunamo
'ina obobomega 'i'awa palupaluyeda ga yawasida ataya 'ana nuwayaina
'i'ebwa'eda. 8 Ona gete maibo'adi ona 'ai'aila, 'enega 'uewaiwai 'adi

---

[f] **2:7** 1 Pi 5:3 [g] **2:8** 1 Pi 2:15 [h] **2:9** 1 Pi 2:18 [i] **2:12** 1 Yo 2:16; Ep 1:4 [j] **2:13** Pi 3:20
[k] **2:14** 1 Pi 2:9; Ep 2:10 [l] **2:15** 1 Ti 4:12 [m] **3:1** Lo 13:1-7; 1 Pi 2:13-14 [n] **3:2** 2 Ti 2:23-25
[o] **3:3** Ep 5:8-9 [p] **3:4-5** Yo 3:5-7 [q] **3:7** Md 25:34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

loguguya 'ena, be 'enega taudi Yaubada 'ana toemisao ona nidi sida muliyedi be guinuwa bobo'adi sida guinuwedi. Gete yage bobo'ana ta tomota 'adi 'ebe lema. 9 Ta egewagewana besobeso loina manudi, nai gimi'epatao 'adi esanao manudi, gete nigeya sida lemeda, 'enega 'upilisinedi.

10 [r]'Enega 'abo yaita egewagewana nuwanuwana 'ueona ma'ebweuna nai maluwa be 'ilosa'u, ta 'eguma nigeya 'ida losa'u, 'upilisine, 11 [s]manuna 'ina nuwanuwao nigeya palupaludi, ga taunamo 'imwalamwalatoni 'aene yage nidi 'iguiguinuwedi to'umalidi.

Ona 'ana 'ebe losalowa

12 [t]Ma'etamo Atimasi nai Tikiko yaetunenawa 'emuya, 'enega 'eguma 'iwawai 'ulomaninima, manuna nuwanuwagu gogai 'ana tutaya 'abo'agu 'asa Nikopoli 'ena yada miyami.

13 [u]Loina 'ana tomwalatoi tauna Senasi ta wate Apolosa 'uda lemedi, be manima'abiyadi 'uetunedi 'idi 'adau 'ena be ma idi gwausowala.

14 [v]Ta 'ida bodao maibo'adi 'ue'itadi be sida gwaunuwa, 'enega sawesawediya tomiyamwau silemedi, ta geya'abo simiyamiya daidaita.

15 Bada ma 'agu bodao 'ima oboboma 'emuya, ta gosedao, 'Inapwana 'ana tomuliyao ma'emwao wamiyami, taudi wate 'ima oboboma 'ediya.

Yaubada 'ina oboboma maibo'ami 'emiya.

'Abo'agu Paulo.

---

[r] **3:10** Md 18:15-17 [s] **3:11** 1 Ti 6:3-5 [t] **3:12** Ep 6:21-22 [u] **3:13** Gu 18:24 [v] **3:14** Ep 4:28

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

PILIMONI 'INA LETA PAULO 'I'ETOLADINA

Pilimoni tauna Yesu 'ana toemisa 'ebweu, ta 'ina 'ali'ei 'ana esana Onesimo 'idena sinena, ga muliyega Paulo ma'iyana sielobaloba sena Loma 'enaya. Paulo Onesimo nina Yesu tetelina 'ie'itena ga 'iemisena. 'Enega Paulo Pilimoni 'ina leta 'i'etoladina be 'aene Onesimo 'itauye be Pilimoni 'isawa, be Onesimo 'ina loegesi 'ida nuwatau, be 'i'au'ewa limai 'ina anuwaya.

Lokagutoki

1 Kagutoki tasigu Pilimoni, 'oyo Yesu Keliso 'ina toguinuwa 'ebweu
nadigega 'abo'agu. Ta 'abo'agu ni'atu deliya sisa'ugu, Yesu Keliso
'ina guinuwa manuna. Ta gete tugai Timoti 'ilemegu be 'imu leta
gete 'a'eto'etoladinawa. 2 Ta 'ima oboboma maibo'ami 'emiya, 'oyo
ta nuudai Apia be tasidai Alikipo, tauna ma'edai taetaetapewa Yesu
Keliso 'ina guinuwa manuna, be wate 'ima oboboma toekalesiyao
maibo'adi 'imu anuwaya sitapwatapwalolo 'ediya. 3 'Ida 'Inapwana
Yesu Keliso be Tamadai Yaubada 'idi nuwa'ole'oleyega wada miya
gwausowala.

Pilimoni 'ina bubuna bobo'ana

4-5 [a]Ni'atu teteliyo yanonona 'aene 'ida 'Inapwana Yesu ta 'ana
toyalao maibo'adi 'uoboboma 'ai'ailidi, ta wate 'uemisedi, 'enega
tuta yauna 'igu sidasida 'enaya ma igu lokagutoki Yaubada 'ena
manuyo. 6 [b]'Enega nuwanuwawagu be 'ida egosigosiyana Keliso 'enega
'ida giewaiwaiyeyo, be 'enega yage yaudi bobo'adi Keliso 'enega
siapweapwesama 'uda sinapudi. 7 Tasigu, 'imu obobomega toekalesiyao
ni'atu 'ulemelemedi ga 'adi lotoona 'igiebobo'anena, ta teteliyo
'imu bubuna bobo'ana manuna 'abo'agu wate yanonona, ga 'enega
yagwausowala sinabwana.

---

[a] **1:4** Lo 1:8-9 [b] **1:6** Kol 1:9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paulo nuwanuwana be Pilimoni 'ida tagwala Onesimo 'enaya

8-9 'Enega nuwanuwagu be obobomega 'ebweu yage 'uda guinuwa. 'Abo'agu
Paulo 'imu 'ena'i ta deliya yamiyami Yesu Keliso manuna, 'enega sawesaweguya
be Keliso 'ana esanega yaloineyo be yage nina 'uguinuwe, ta tuwa tuga,
obobomega yaeonayo. 10 [c]'Enega yasideyo natugu Onesimo manuna, tauna 'ima
miya deli 'enaya ya'awa natunena 'ina emisa Keliso 'enaya manuna.
11 Lowa tai nina Onesimo 'ina paisewa 'emuya nigeya bobo'ana, ta ni'atu
'inuwa'ebuni, ga 'ina paisewa 'eguya bobo'ana, ta wate yamwalatonina
'ina bubuna manuyo ni'atu 'ibobo'ana. 12 'Enega Onesimo nina yaetuetune
ilenawa ma igu nuwamwau, 13 manuna nuwanuwagu 'aene yaegagale
be tauna 'ilopa'eluyo be 'ilemegu 'igu miya deli 'ena. 14 [d]Ta geya'abo
yaegaegagale, manuna 'oyo 'ana toloina. Ta wate nuwanuwagu 'imu
tagwala 'eguya obobomega 'uda guinuwe, ta geya'abo 'igu 'i'ima 'enega.
15 Nai gete 'alena Onesimo 'ipilisinemu tuta kukupana namo manuna
be 'abo tuta nina 'iilawa ma'iyayo wada miya ataya. 16 Lowa tauna 'imu
toguinuwa, ta gete tugai nigeya 'aene 'ietoguinuwa namo, ta tauna wate
tada 'awatasina Yesu Keliso 'enega. 'Abo'agu ni'atu ya'awa tasinena, ta
'oyo 'ilobweneyo be 'u'awa tasina 'ai'aile, manuna tauna 'imu toguinuwa
ta tasiyo wate 'ida 'Inapwana 'enega.
17 Pilimoni, 'oyo be 'abo'agu ni'atu ta'awatasina, 'enega 'agu oboboma
'emuyega ta 'agu 'au'ewa nadigega wate Onesimo 'uda 'au'ewa lima.
18 To'ase nadigega lowa 'ina to'umalina nai 'ina lowaga 'emuya 'usa'u
be 'abo'agu yayotuli. 19 [e]'Abo'agu Paulo nimaguyega gete ya'eto'etoladi
'aene maibo'ana yayotula egumwali. Ta esi geya'abo 'imu lowaga
'eguya manuna yaonaona, manuna lowa 'abo'agu 'igu guinuwega ga
yaluyaluwayo ni'atu 'ibobo'ana. 20 Tasigu ye, nuwanuwagu be Keliso 'ana
esanega Onesimo 'uda obobome ma imu nuwatau, nate lema sinabwana
'eguya, be 'enega 'agu lotoona 'ida bobo'ana 'ai'aila.
21 'Igu nuwanuwa gete ni'atu ya'etoladinawa, ma igu emisa be 'aene
'igu ona nidi 'uda nonodi be 'uda muliyedi, ta wate 'uda giesinabwa.
22 [f]'Ebweu yage wate nuwanuwagu, nate 'igu 'ebe'eno 'imu anuwaya
'ugibubu, manuna yanuwayaina 'aene 'imu sidasida Yaubada 'ena 'enega
'iabe tuta gidalina be deliyega sili'amigu be yawawa 'emuya.
23 [g]Epapila ma'iyagu Yesu Keliso 'ina guinuwa manuna deliya sisa'uma,
ta Epapila nina 'ina oboboma 'emuya. 24 [h]Nadigega wate taudi ma'egwao
'apaipaisewa: Maki be Alisitako be Dimasa be Luke, 'idi oboboma wate 'emuya.
25 'Ida 'Inapwana Yesu Keliso yaluyaluwayo 'ida obobome be 'umiya bobo'ana.
'Abo'agu Paulo.

---

[c] **1:10** Kol 4:9 [d] **1:14** 2 Ko 9:7 [e] **1:19** Ga 6:11 [f] **1:22** Pi 1:25 [g] **1:23** Kol 1:7, 4:12
[h] **1:24** Kol 4:10; 2 Ti 4:10-11; Gu 16:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ME IBELIU 'IDI LETA YESU MANUNA

Me Ibeliu, nate me Yudia, taudi Yesu siemisena ga 'aidi sinuwaila 'idi gimiloina 'enaya. 'Idi leta gete Yesu 'ina loina auwauna manuna, ga 'ie'ie'ita 'aene loina auwauna loina kadekadelidi 'iewaiwai sinedi, be 'ilobwenena be me Yudia sida tagwala 'ai'aila Yesu 'enaya, nadigega 'inapwanao lowaenei Yaubada siemisa 'ai'ailena.

Yaubada Natuna manuna

1 1 Lowaenei 'eda yauna 'ediyega Yaubada 'ina ona palopitao 'i'ebwa'edi,
ga taudi sisimanena tubudao 'ediya. 2 [a]Ta 'ebe losalowa 'abo'ada 'ida
tutaya, 'ina onao 'isimanedi 'edaya, natuna 'enega. Yaubada natunana
'iesinuwena, be yage maibo'adi 'ediya 'ietoloina, ta lowaenei natunana
ma'iyana yage maibo'ana simweluluidi. 3 [b]Ta Yaubada natunana tamana
'ina maedana 'imaemaedanae ta tauna Yaubada 'ilowa'eluna. Ta 'ina ona
waiwaina 'enega yage maibo'ana galewaya ta bale'uya 'igiyagiyaidi. Ta 'ida
to'umalinao 'ediyega 'igie 'esaseda, ga muliyega Yaubada Toloetana sana
'atainaya 'imiyatowa. 4 [c]Tauna aniloseyao 'iloetana sinedi, ta esana nina
Yaubada 'i'ebwa'enaya anilose 'adi esanao 'isinabwa sinedi.
5 [d]Manuna nigeya 'ebweu tuta Yaubada 'ebweu anilose 'ena 'ida gwae,
"'Oyo natugu, batuwa tuga ya'awa natunemu." Nai wate 'ebweuna
manuna 'igwae, "'Abo'agu 'eguya 'ida 'awatamana, ta tauna 'ena yada
'awanatuna." Ona nidi getedi natuna namo manuna 'ionaedi.
6 [e]Ta tuta nina 'ina tomatuwa 'ietunenama bale'uya, 'igwae,
"Aniloseyao galewaya 'ilobwenedi be tauna 'ena sibwagobwago."
7 [f]Ta esi aniloseyao manudi 'ina ona dumadumana, 'igwae,
"Yaubada 'ina aniloseyao 'imweluluidi, 'enega 'idi tauya 'atuwa yagila
nadigega, ta 'ina toguinuwao nidi 'atuwa 'awe sabelulu."

---

[a] **1:2** 1 Pi 1:10; Kol 1:16 [b] **1:3** 2 Ko 4:4; Kol 1:15; Ib 8:1-2 [c] **1:4** Pi 2:9 [d] **1:5** Sam 2:7; Ib 5:5 [e] **1:6** Lu 2:13-14 [f] **1:7** Sam 104:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 [g]Ta esi natunana manuna 'igwae,
"'Oyo Yaubada ma imu loina palupaluna 'uda loina ataya. 9 Bubuna
bobo'ana nuwayo 'i'ewena ta to'umalina 'amu gadilulu.
'Enega 'imu Yaubada ni'atu 'ieoloimu gwausowala 'ai'aila 'enega, ta
'imu gwausowala gosemwao 'idi gwausowala 'isinabwa sinena."
10 [h]Ta 'ebweu wate 'ina ona natunana 'ena 'igwae,
"'Inapwana ye, tuta nugana 'ena bale'u 'umweluluina ta nimamuyega
galewa 'uguinuwena. 11 Yage nidi 'etamo sisasawala ta 'oyo 'umiyami, ta
yage maibo'adi sikadekadeli 'oama 'atuwa, 12 be 'ununumidi tala'apwala
nadigega, be 'adi 'ita 'iesa'u gelasa, ta 'oyo geya'abo 'uesa'u gelasa ta esi
'umiya ataya."
13 [i]Ona'ai'aila, Yaubada nigeya 'ebweu wate anilose 'enaya 'ida gwae,
"'Ataiguya 'umiyatowa be 'ana laba 'amu talauwalao yasa'u ebusiyedi
'aeyo 'ubuninaya."
Ta gete yage nina natuna namo 'ena 'ionaena.
14 [j]Ta aniloseyao taudi yaluyaluwa tuga ta toepilialeale, taudi Yaubada
'isa'udi be 'aene silemeda 'abo'ada, yaisigedi 'abo 'etoseyana manuna
'iesinuweda.

'Etoseyana nina Yaubada 'enega

2 1 'Enega 'ilobweneda be ona nidi tanonodiya tanuwa'i'isidi, ta
geya'abo tanuwanuwa pupuledi.
2 [k]Lowa aniloseyao Yaubada 'ina ona sisimanena tomota 'ediya,
ta ona nina ona 'ai'aila, 'enega 'abo tomota nigeya simulimuliye 'idi
to'umalinao 'ebweuna 'ebweuna 'ana e'isa siloba. 3 'Abo'ada wate 'abo
'etoseyana nina sinabwana taguitoyasei, bwa'omatana taloba, ta nigeya
kapekapeyana tadedena 'enega.
Ona nina 'etoseyana manuna 'ida 'Inapwana Yesu 'igimisimana
apwesena, 'enega 'ina onao 'ana togimi nonoyao 'abo'ada si'ebwa'eda.
4 [l]Ta Yaubada wate 'ie'ita 'aene ona nina ona 'ai'aila, nate we'iwe'iyaya
be edeedede be guinuwa waiwaidi 'ediyega, ta wate Yaluyaluwa Tabuna
'ina eguyai 'edaya 'enega. Ta 'ina 'ebwaya nidi Yaubada 'ina nuwanuwa
nadigega, ga Yaluyaluwa Tabuna yage nidi 'edaya 'ieguyaiyedi.

'Ada To'etoseyana 'ina 'elouya manuda

5 Ni'atu 'aeonemi sena nina 'etamo talobai manuna, ta Yaubada
aniloseyao geya'abo 'idi loina 'i'ebwa'ebwa'edi sena nina 'enaya, 6 [m]ta
esi tomota 'ebweu 'i'ebwa'ena, manuna Buki Tabu 'ena 'isimanena,
'igwae,

---

[g] **1:8-9** Sam 45:6-7 [h] **1:10-12** Sam 102:25-27 [i] **1:13** Sam 110:1 [j] **1:14** Sam 91:11; Gu 12:7 [k] **2:2-3** Ib 12:25 [l] **2:4** Mk 16:20 [m] **2:6-8** Sam 8:4-6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Yaubada ye, to tomota tauna be 'enega manuna 'unuwanuwa? Ta yaita sana tauna tomota natuna ga 'u'ita'ita'i'isi? 7[n]'Enega tuta kukupana namo manuna 'usa'u ebusiyena, aniloseyao 'agulaudiya, ta muliyega 'ana 'amayaba be 'ana tupu sinabwana 'u'ebwa'ena. 8Ta waiwai wate 'u'ebwa'ena be yage maibo'adi 'iloinedi."

Ta 'ina 'ebeloina yage maibo'ana manuna. Ta nigeya gete tuga, ta ma'etamo esi be yage maibo'adi 'ediya 'ida loina. 9[o]Ta Yesu esi ni'atu ta'itena, 'aene tuta kukupana namo 'ena 'imiyaebusi aniloseyao 'ubunidiya, ta muliyega 'ana 'amayaba be 'ana tupu sinabwana 'ilobedi 'ina 'elouya be 'ina mwawasa 'ediyega. Nate Yaubada 'ina oboboma 'edaya, manuna Yesu mwawasa 'ana 'elouya 'ilotoona maibo'ada manuda.

10[p]Yaubada yage maibo'adi 'imweluluidi tauna manuna, 'enega nuwanuwana natunao yauyaudi 'i'au'ewedima tauna 'ina sena esaesa 'enaya, ta 'ilobwenena be Yaubada nina 'ada To'etoseyana 'ida gie'esase, manuna 'elouya sinabwana 'ilotoona, ta tuwa tuga 'ie'alama'i'ita, ga 'enega 'ina bubuna maibo'ana 'esasena.

11[q]Yesu nina 'ada To'etoseyana ga 'abo'ada wate 'igie'esaseda, ta tauna be 'abo'ada Yaubada 'enega tamai, 'enega geya'abo Yesu 'iomayamaya manuda, ta esi 'i'awa'awa tasineda, 12[r]manuna 'ina ona Tamana 'enaya, 'igwae,

"'Amu esana yada simane tasigwao 'ediya, be deliegogona solanaya yatupuyo."

13[s]Ta wate 'igwae,

"Tauna 'ena 'igu emisa yasa'u."

Ta wate 'igwae,

"Gogama nidi Yaubada 'i'ebwa'eguya ni'atu ma'egwao 'amiyami."

14[t]Ona'ai'aila, Yesu 'ina gogamao 'abo'ada tomota maesiyoda be malalada, 'enega Yesu wate 'ietomotai ga tomota oona 'i'ewena ga 'imwawasa, be 'aene 'ina mwawasega Seitani 'iloesawali, be Seitani 'ina loina mwawasa manuna wate 'iloesawali. 15Ta mwawasa 'ana matauta be 'ina yona waiwaina 'ida tuta maibo'ana 'ediyega 'i'etoseyeda.

16'Etoseyana nina nigeya aniloseyao manudi ta esi 'abo'ada Ebelaamo tubunao manuda. 17[u]'Enega Yesu 'ietomotai 'abo'ada tasinao nadigega, ga 'ietotaliya sinabwana ma ina 'atenuwa'ole'ole manuda, ga Yaubada 'ina guinuwa 'ena 'ietapewa, ta 'italiya 'ida bubuna to'umalidi manudi be 'aene Yaubada 'ida nuwataudi.

18Ona'ai'aila, Yesu bale'uya miyamwau ta 'ebetoo yauna 'ilobedi, 'enega 'abo Seitani 'itooda, Yesu ni'atu 'ebetoo nidi 'imwalamwalatonidi, be kapekapeyana 'ediyega 'i'etoseyeda.

---

[n] **2:7-8** 1 Ko 15:24-26 [o] **2:9** Pi 2:8-9 [p] **2:10** Ib 5:8-9 [q] **2:11** Mk 3:35 [r] **2:12** Sam 22:22
[s] **2:13** Ais 8:17-18 [t] **2:14** 1 Yo 3:8 [u] **2:17-18** Ib 4:15; Md 4:1-11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesu Mosese 'iloetana sinena

3 1 [v]Gosegwao, 'omi be 'abo'agu Yaubada 'iesinuweda 'ina sena
manuna, 'ilobwenena be Yesu tanuwa'i'isi, manuna tauna 'ida
tapwalolo 'ana tosimana be wate 'ida totaliya sinabwana, 2 [w]ga
'ietaetapewa 'ina guinuwa nina Yaubada 'i'ebwa'ena manuna, nadigega
lowa Mosese 'ietaetapewa'esa Yaubada 'ina anuwaya.

3 'Enega Yesu tupu sinabwana 'ilobena, ta Mosese 'ana tupu tupwana
namo tuga, 'atuwa nadigega anuwa bobo'ana nigeya tauna tupu sinabwana
'ida lobena sa'i, ta 'ana to'abi esi. Ta Mosese nadigega anuwa, ta Yesu to'abi.

4 Ona'ai'aila, anuwa 'ebweuna 'ebweuna 'adi to'abi simiyami, ta yage
maibo'adi 'adi toguinuwa Yaubada.

5 Mosese Yaubada 'ina anuwaya 'ietapewa toguinuwa 'atuwa, ga
Yaubada 'ina onao yage nidi ma'etamo sida apwesa manudi 'isimana
apwesedi. 6 [x]Ta Keliso Yaubada 'ina anuwaya 'ietapewa nigeya toguinuwa
'atuwa ta esi tauna natu 'ai'ailina.

'Abo'ada Yaubada 'ina anuwa nina tuga, 'eguma taemisa ataya ma ida
'atepatu be ma ida gwausowala.

Yaubada 'ana bodao 'etamo taeyawai'ata

7 [y] [z]'Enega Yaluyaluwa Tabuna 'ieoneda, 'igwae,

"Batuwa, 'eguma 'enana wanono, 8 geya'abo sa'i wadebadeba
pa'ala nadigega tubumiyao lowaenei mitawaya sitoogu, ta 'igu loina
siguitoyasena. 9-10 Manuna yakwala poti soladiya

'igu guinuwa waiwaidi yaudi si'itedi, ta tubumiyao nidi 'idi lomugi be
'idi 'eetete 'ediyega sitoogu ga manudi yalo'ame'ame, ga yagwae, 'Tuta
maibo'ana taudi 'idi nuwenuwega sitautauya gesi, manuna 'igu 'eda
nigeya simwalamwalatoni.' 11 [a]'Enega yagamwasowaledi ga yaba'edi,
yagwae, 'Geya'abo wate 'igu 'ebe eyawai'ata 'ena silugulugu.' "

12 Gosegwao, wa'ita'i'isimi be geya'abo wadebadeba pa'ala nai
waneeneta 'abona nai Yaubada mayawasina wamiyasine.

13 Ta gete tuga taumimo waelemalema 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna
'ediya, be 'enega geya'abo bubuna to'umalina 'ena wakwanikwani be
Yaubada 'enana waloguitoyase.

14 [b]'Abo'ada lowa 'ida emisa Keliso 'ena tasa'una, ta 'abo 'ida emisa
nina tagiyai'i'isi be 'ana laba tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya, Keliso
ma'edai taegwausowala leleleya. 15 [c]Nadigega Yaubada 'ina ona 'igwae,
"Batuwa 'abo 'ina ona wanono, geya'abo wadebadeba pa'ala nadigega
tubumiyao lowaenei 'igu loina siguitoyasena."

---

[v] **3:1** Ib 4:14 [w] **3:2, 5** Num 12:7 [x] **3:6** Ib 3:14, 10:23 [y] **3:7-11** Sam 95:7-11
[z] **3:7-8** Sia 17:7; Num 20:2-5 [a] **3:11** Num 14:21-23 [b] **3:14** Ib 3:6 [c] **3:15** Sam 95:7-8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 [d]Yaisigedi Yaubada 'ina ona sinononaya ta siguitoyasena? Taudi
Mosese Itipita 'enega 'ianuganedi ga siapwesama, aga?
17 Ta wate taudi yakwala poti soladiya 'idi bubuna to'umalidi manudi
Yaubada 'ilo'ame'ame, 'enega toto'umalina nidi mitawaya simwawasa.
18 Manuna taudi 'ina ona nigeya simulimuliye, 'enega 'iona upaupaedi
ga 'igwae, "Geya'abo wate 'igu 'ebe eyawai'ata 'ena silugulugu." 19 'Enega
tamwalamwalatoni 'aene taudi nigeya silugulugu, manuna nigeya
siemiemisa.

4 1 'Ina onaupaupa manuda 'etamo 'imiyami, 'aene 'ina eyawai'ata
tauna 'enega tada loba, 'enega 'ilobweneda be tamatauta 'abona nai
'aimi wabebe'u be geya'abo walobaloba.
2 Ona'ai'aila, tetela nina 'i'ebwa'eda, taudi wate lowaenei 'i'ebwa'edi,
ta tetela nina nigeya 'ilemelemedi, manuna sinononaya ta nigeya
siemiemise. 3 [e]Ta 'abo'ada 'ana toemisao talobena, ta taudi lowaenei
geya'abo silobaloba, manuna Yaubada 'iona upaupaedi, 'igwae,
"Yagamwasowaledi, 'enega yaba'edi be geya'abo 'ebe eyawai'ata
'eguyega silobaloba."
Yaubada 'ina eyawai'ata nina 'imiyami, manuna tuta nina bale'u
maibo'ana 'imweluluina ga 'igumwalaya, ta 'enega 'ieyawai'ata. 4 [f]Ta 'asiyata
nina 'ieyawai'ataya manuna ni'atu Buki Tabu 'ena 'isimanena, 'igwae,
"Yaubada 'asiyata esebenina 'ena 'ina paisewa maibo'ana 'enega
'ieyawai'ata."
5 'Enega tanuwanuwa ona gete manuna, "Geya'abo 'ebe eyawai'ata
'eguyega silobaloba."
6 Ona'ai'aila, 'ebe eyawai'ata nina 'imiyami be 'aidi namo siloba, ta
taudi tetela sigimi nonona ta loina sisinalinaya geya'abo silobaloba.
7 [g]'Enega Yaubada tuta auwauna 'isa'una be 'ena tomota 'ebe eyawai'ata
siloba, ta 'enega mwalatoi Debida 'i'ebwa'ena ga Debida nina 'igwae,
"Batuwa, 'abo Yaubada 'enana wanono geya'abo sa'i wadebadeba pa'ala."
8 Ta 'ebe eyawai'ata nina Yaubada 'ionaenaya nigeya Yosuwa ma 'ana
bodao 'idi 'ebe eyawai'ata manuna, ta mali 'ebe eyawai'ata manuna, tuta
'ebweu auwauna 'isa'una be 'aene tomota 'ebe eyawai'ata nina sida loba.
9 'Enega Yaubada 'ina tomota 'abo'ada 'ida 'ebe eyawai'ata 'imiyami, ta
'ebe eyawai'ata nina Sabate 'ana eyawai'ata nadigega. 10 [h]'Enega 'eguma
talobai, tauda 'ida paisewega taeyawai'ata, nadigega Yaubada lowa 'ina
paisewega 'ieyawai'ata'esa.
11 Ta 'ilobweneda be tatoo waiwai be 'ebe eyawai'ata nina taloba, ta
geya'abo 'ebweu yaita 'ilooguitoyasa, 'abona nai 'ibebe'u, nadigega taudi
lowaenei sibe'u'esa.

---

[d] **3:16-18** Num 14:1-3, 26-33 [e] **4:3** Sam 95:11 [f] **4:4** Nug 2:2 [g] **4:7** Sam 95:7-8
[h] **4:10** Nug 2:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 [i]Ona'ai'aila, Yaubada 'ina ona mayawasina ta waiwaina 'atuwa
sisisaiya 'ina mamatana sena luwaluwana, ta sawesawenaya 'ibadida
be sola'ai'ailidaya nuwanuwa be bubuna kwaikwaiyidi simiyami.
13 [j]Manuna Yaubada matanaya nigeya 'ebweu wate yage 'ida miya
kwaiya, maibo'adi silo'atamanedi, ta tauna 'ena ma'etamo 'ida
guinuwa maibo'ana tasimanedi.

'Ida totaliya sinabwana tauna Yesu

14 [k]'Ida totaliya sinabwana ta bobo'ana 'imiyami, tauna Yesu,
Yaubada Natuna, ni'atu manuda 'itu'e galewaya, 'enega 'ida emisa
'enaya tagiyai'i'isi. 15 [l]'Aidi totaliyao nigeya si'ate'atenuwa 'ole'oleyeda
'ida nenetao manudi, ta Yesu esi 'ida miyamwau 'inuwa sabwalenidi
ta 'i'atenuwa 'ole'oleyeda, manuna lowa bale'uya Seitani 'ina 'ebetoo
maibo'ana 'ilobedi nadigega 'abo'ada talobaloba 'esedi, ta Yesu nigeya
'ebweu wate 'iloeloegesi. 16 [m]'Enega ma ida 'atepatu talalaga be
tasidasida 'ada Toloina nina 'ena, be 'enega 'ida miyamwau 'ediya 'ida
'atenuwa 'ole'oleyeda, be wate 'ilemeda.

5 1 Totaliyao sinabwadi Yaubada 'iesinuwedi ga 'iaseyedi, be tauna
matanaya sitalitaliya 'abo'ada tomota 'ida bubuna to'umalidi
manudi. 2 [n]'Ida totaliyao nidi sida bubuna nuwana toemwagemwageyao
be toloegesiyao 'ediya, manuna totaliyao tomota tuga, ma idi neneta.
3 [o]'Enega taudi 'idi to'umalinao manudi, ta wate tomota yaudi 'idi
to'umalinao manudi, sitalitaliya Yaubada 'ena.

4 [p]Nigeya sawesawenaya be 'ebweu yaita tauna 'ina nuwenuwega
'ietotaliya, ta Yaubada esi 'ina esinuwega, nadigega lowa Yaubada
Eloni 'iesinuwena ga 'ietotaliya. 5 [q]Wate nadigega Keliso nigeya tauna
'igilagilagasi be 'ietotaliya, ta Yaubada 'iesinuwena ga 'ieonena, 'igwae,
"'Oyo natugu. Batuwa tuga ya'awa natunemu."

6 [r]Ta wate 'ina ona 'eluwena, 'igwae, "'Oyo 'uetotaliya ataya nadigega
Melikisedeki."

7 [s]Lowa Yesu bale'uya 'imiyami, ma ina dedoi 'isidasida Tamana
'ena, be nuwanuwana mwawasega 'i'etoseye, 'enega 'i'etoseyenaya
manuna Yesu Tamana 'i'amayabena. 8 Yesu nina Yaubada natuna,
ta tuwa tuga 'elouya 'ilobena ga 'ina 'alama'i'itega 'iematamatana
'ai'aila, 9 ga 'enega 'ina bubuna maibo'ana palupaluna. 'Enega 'abo'ada
wate 'abo taematamatanei, 'etoseyana ataya Yesu nina 'enega taloba,
10 manuna Yaubada Yesu 'iaseyena be 'ietotaliya ataya nadigega
Melikisedeki.

---

[i] **4:12** 1 Pi 1:23; Ep 6:17; Et 2:12 [j] **4:13** Lo 14:12 [k] **4:14** Ib 10:23 [l] **4:15** Ib 2:17
[m] **4:16** Ib 10:19 [n] **5:2** Ib 4:15 [o] **5:3** 1 Loi 16:6, 24 [p] **5:4** Sia 28:1 [q] **5:5** Sam 2:7; Ib 1:5
[r] **5:6** Sam 110:4; Ib 7:1, 16-17 [s] **5:7** Lu 22:40-44

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Geya'abo Yaubada taguiguitoyase

11 Yage gete manuna ona yauna simiyami, nuwanuwagu be yasimanedi
'emiya, ta nigeya kapekapeyana, manuna tenami tuituidi. 12 [t]Tuta gete
'ilobwenemi be mali tomota wae'itadi ta nigeya sawesawemiya, manuna
Yaubada tetelina 'ana 'autui nigeya wamwalamwalatoni, 'enega 'etamo
'ae'ie'itami. 'Omi susu namo 'ilobwenemi manuna masula pa'alina nigeya
'ilobwelobwenemi. 13 'Enega 'omi gogama nadigega, e'ita palupaluna
manuna nuwami nigeya 'isabwasabwalena 'ai'aila, 'enega 'ilobwenemi be
e'ita nuwadi 'ediyega 'ae'enimi nugana.

14 [u]Ta 'abo yaisigedi 'idi mwalatoi 'imatuwa, taudi 'atuwa masula
pa'alina 'ana to'aiyao, manuna nuwadi ni'atu 'isabwalena ga
sawesawediya siesinuwa to'ase bobo'ana ta to'ase to'umalina.

6 1 Gimi e'ita Keliso manuna ni'atu wanonodi ga wamwalatonidi,
'enega nuwanuwagu mwalatoi auwaudi Keliso manuna yae'itami
be 'imi nuwanuwa 'ediya waetai. E'ita nidi ni'atu tanonodi ta
tamwalatonidiya geya'abo talolimalimadi. Yage nidi getedi: 'ida bubuna
lowa to'umalidi 'adi guitoyasa, 'ida emisa Yaubada 'ena, 2 bapitaiso 'ana
e'ita, ta wate 'ada toanuganao nimadi 'adi sa'u debadaya, be tomwawasa
'idi toololimana, ta to'umalina 'ana e'isa esilae ataya. E'ita getedi ni'atu
wamwalatonidi.

3 'Enega 'abo Yaubada 'itatagwala, mwalatoi nuganuganidi wagiyaidi,
ta 'adi loeposeyana wate yae'itami.

4 [v]Manuna yaisigedi lowa Yaubada manuna nuwadi 'isabwalena, ga
oboboma nina galewega silotoonaya, ta Yaluyaluwa Tabuna 'ina lema
'ediya silotoona, 5 ga wate Yaubada 'ina ona silotoona 'aene bobo'ana,
ta 'ina waiwai tuta 'imeemai manuna wate silotoona, 6 ta 'abo muliyega
sibebe'u, nigeya sawesawenaya be tagie nuwa'ebui limadi, manuna taudi
'idi bubunega Yaubada Natuna ni'atu sigiekelose limena, ta 'ana esana
'ie'ebe tuyeya.

7 Tanowa manuna tanuwanuwa. 'Eguma 'i'usana limalimana, 'enega
bwa'a 'igiegonitu be ewana ma ina uyawana 'itatabwa, nate tobagula
'ina 'ebe gwausowala, ta 'ana mwalatoi 'aene bwa'a nina Yaubada 'iona
obobomena. 8 Ta esi 'eguma bwa'a nina 'ena pwatula be kwakwakwala
sitatabwa, bwa'a nina ma 'ana ba'e Yaubada 'enega, ta tuina namo
'ilobwenena.

9 Ta gosegwao, 'igu ona getedi emataluwa tuga, ta yanuwayaina
obobomega 'aene 'omi Keliso 'ina 'etoseyana 'ana to'ewao wada ewaiwai
'ai'aila. 10 [w]Yaubada 'ina loina 'emiya palupaluna, 'enega 'imi guinuwao
bobo'adi tuta yauyauna, be 'imi obobomao Yaubada 'ana esanega, ta

---

[t] **5:12** 1 Ko 3:1-3 [u] **5:14** Lo 16:19 [v] **6:4-6** Ib 10:26-29 [w] **6:10** Ib 10:34; 1 Ko 15:58

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'imi lema toekalesiyao 'ediya, geya'abo 'inuwanuwa pupuledi. 11 [x]'Enega nuwanuwagu be 'omi 'ebweuna 'ebweuna waetapewa, be 'aene 'imi emisa uwana maibo'ana tuta muliyega waloba. 12 Geya'abo waloogwautoyasa, ta esi 'abo'ama waetotowanema, manuna ma ima 'alama'i'ita 'aemiemisa be 'enega yage nidi Yaubada 'iona upaupaediya ta'ewadi.

Yaubada 'ina onaupaupa

13 [y]Lowaenei Yaubada 'ina onaupaupa Ebelaamo 'i'ebwa'ena, ta Yaubada tauna 'ana esanega 'ionaupaupa, manuna nigeya 'ebweu wate esana miyamiyatu'ena be 'enega 'ionaupaupa. 14 Ta 'ina onaupaupa nina gete:

"Yalemeyo tuta yauyauna, be 'imu boda 'isusaila."

15 Ta Ebelaamo nina 'i'alama'i'ita tuta dudulana, ga onaupaupa uwana 'ilobena.

16 'Abo'ada tomota 'eguma taegewagewana, tasawa tamatamana 'ebweu esana sinabwana 'enega, be 'aene tomota si'awa 'ai'aileda. 17 Yaubada nadigega nuwanuwana sinabwana be 'ina ona 'ai'aila 'abo'ada 'ie'itada 'aene to'ase ni'atu 'iona upaupaena 'edaya ma'etamo taloba, 'enega tauna 'ana esanega 'isawa tamatamana. 18 [z]'Enega yage waiwaidi 'eluwa simiya ataya, nate Yaubada 'ina onaupaupa ta 'ina sawa tamatamana, 'enega tamwalamwalatoni 'aene Yaubada nigeya 'ebweu tuta 'ida kabo. Manuna 'abo'ada ni'atu Yaubada 'ena tadena ga 'i'etoseyeda, 'enega ta'atepatu be tada nuwayai 'aene 'ina onaupaupa 'edaya geya'abo 'iligeligeidi.

19 [a]'Ida nuwayaina nina 'atuwa 'ida loomu waiwaina, be 'enega kaleko pitaupa talubwale be talulugu Yaubada 'ina 'ebemiya 'ena. 20 Gote 'ena Yesu ni'atu manuda 'igimilugu, ta 'ietotaliya sinabwana ta miyamiya atayana manuda, nadigega Melikisedeki lowaenei.

Totaliya Melikisedeki

7 1 [b]Ta Melikisedeki nina me Salema 'idi kini, ta Yaubada Toloetana sana 'ina totaliya. Lowaenei Melikisedeki nina Ebelaamo 'ilobena, tuta nina losaiya 'enega 'iilailama. Ta Ebelaamo nina toloinao yaudi ma 'adi bodao ni'atu 'ipe'udi, 'enega Melikisedeki Ebelaamo 'iona obobomena. 2 'Enega Ebelaamo 'ina gwegweyao 'iweyalidi egueguyai sanau 'adi yau, ga egueguyai 'ebweuna Melikisedeki 'i'ebwa'ena, ta Ebelaamo tauna naini 'i'ewedi.

Ta Melikisedeki 'ana esana 'ana gibui "Toloina palupaluna," ta 'ina sena 'ana esana Salema, 'ana gibui "Siwalowa," 'enega tamwalamwalatoni 'aene Melikisedeki tauna ina loina siwasiwalowina.

---

[x] **6:11** Ib 3:14 [y] **6:13-14** Nug 22:16-17 [z] **6:18** Num 23:19 [a] **6:19-20** 1 Loi 16:2; Ib 9:3
[b] **7:1-2** Nug 14:17-20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 [c]Ta Melikisedeki nina nigeya tamanamo ta nigeya sinanamo, ta
wate nigeya 'ina susumo, ta 'ina tubuwa be 'ina mwawasa nigeya 'adi
mwalatoimo, ta esi 'atuwa nadigega Yaubada natuna 'ietotaliya ataya
Yaubada 'enaya.
4 Ona'ai'aila, Melikisedeki nina 'ebweu 'inapwana ta toloetana sana,
ga Ebelaamo 'iloetana sinena, ta Ebelaamo 'ina gwegwe 'enega tupwana
'i'ebwa'ena Melikisedeki. 5 [d]Ta totaliyao taudi Libai 'ina bodao 'idi
gwegwe tupwana si'ewa'ewa 'abo'ada Ebelaamo tubunao 'edega, manuna
taudi be 'abo'ada susu 'ebweuna, ta wate ma 'adi loina gwegwe 'ana
'ewa tomota 'ediyega manuna. 6 Ta Melikisedeki mali susu, ta 'ina miya
loetana namo, 'enega gwegwe tupwana 'i'ewena Ebelaamo 'enega. 'Enega
wate Melikisedeki 'ina ona oboboma Ebelaamo 'i'ebwa'ena. Ebelaamo
nina tai sinabwana, manuna Yaubada 'ina onaupaupa 'i'ebwa'ena, 7 ta
Melikisedeki Ebelaamo 'iloetana sinena, manuna tuta yauna taudi
'adi esana sinabwadi 'idi ona oboboma si'ebwa'ebwaya tomota taudi
'adi esana gidalidi 'ediya, 'adi lema manuna, 'enega wanuwa'i'isi 'aene
Melikisedeki 'ina ona oboboma Ebelaamo 'i'ebwa'ena. 8 Gete tugai
Libai 'ina bodao 'ida gwegwe tupwana si'ewa'ewa, ta taudi ma'etamo
simwamwawasa, ta Melikisedeki tetelina 'aene tauna miyamiya atayana.
9 Batuwa 'ida gwegwe 'ana tupwa ta'ebwa'ebwaya Libai tubunao 'ediya,
ta lowa 'ana 'ita 'atuwa Melikisedeki nina gwegwe 'ana tupwa 'i'ewena
Libai 'enega, 10 manuna Libai ma'etamo tubuna Ebelaamo solanaya,
ta Ebelaamo Melikisedeki 'edaya 'ilobena, ga 'ina gwegwe 'ana tupwa
'i'ebwa'ena.
11 Libai tubunao taudi 'idi guinuwa Yaubada 'ina loinao me Isileli
sie'itada, ta loina nina nigeya sawesawenaya 'igiepalu 'ai'ailida, 'enega
nuwanuwada 'ebweu totaliya auwauna be 'igiepaluda. Totaliya nina
nadigega Melikisedeki, ta nigeya Eloni matubunao nadigega. 12 'Enega
'eguma totaliya tasa'u gelasedi loina wate tasa'u gelasedi.
13 [e]Tamwalamwalatoni 'aene Keliso tauna 'ida totaliya auwauna, nigeya
Libai 'ina susu 'enega 'imeema, 14 ta esi Yuda 'ina susu 'enega 'imai, taudi
nigeya esinuwa silobaloba Mosese 'enega be sietotaliya.
15 'Enega 'ida totaliya auwauna Melikisedeki nadigega. 16 [f]Nigeya
Mosese 'ina loina 'enega 'ietotaliya, ta esi yawasina miyamiya atayana ta
waiwaina 'enega. 17 Tauna Yesu manuna Buki Tabu 'igwae,
"'Oyo 'uetotaliya ataya, nadigega Melikisedeki."
18-19 [g]Ona'ai'aila, Mosese 'ina loinao nigeya sawesawediya be 'ebweu
to'ase sigiepalu 'ai'aili. 'Enega gimi loina tapilisinena, manuna nenetana,
ta 'enega emisa auwauna ta bobo'ana 'iapwesama, be emisa nina 'enega

---

[c] **7:3** Ib 7:15-17 [d] **7:5** Num 18:21 [e] **7:13-14** Md 2:6 [f] **7:16-17** Sam 110:4
[g] **7:18-19** Ga 2:16; Lo 8:3-4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaubada taloselabe. 20 [h]Ta 'abo'ada 'ida emisa Keliso 'ena 'imiyami. Ta
Yaubada Keliso nina lowa 'iona obobomena. 21 Gimi totaliyao nigeya
Yaubada 'ina ona oboboma silobaloba. Ta Yesu namo manuna 'igwae,
"'Inapwana ni'atu 'iona upaupa be 'oyo 'uetotaliya ataya, ta onaupaupa
gete geya'abo 'iligeligei."
22 [i]'Enega Yesu 'ina loina auwauna tamwalatoi 'ai'ailina 'aene loina
kadekadelina 'ibobo'ana sinena.
23 Lowa gimi totaliyao mali 'epata be mali 'epata 'ediya ma 'adi boda
be 'aidi simwawamwawasa, ta auwaudi sieelopa'eludi. 24 Ta Yesu tauna
'ida totaliya ataya, 'enega nigeya 'ana lopa'elumo. 25 [j]Ta Yesu nina tuta
maibo'ana sawesawenaya 'i'etoseyeda, 'eguma 'ana emisega talulugu
Yaubada matanaya, manuna Yesu miyamiya atayana, ta tuta yauna
manuda 'isidasida Yaubada 'ena.
26 [k]Ona'ai'aila, Yesu nina sawesawenaya be 'ietotaliya manuda, manuna
tauna adelina maibo'ana bobo'ana tuga, ta nigeya nadigega toto'umalida
'abo'ada, 'enega Yaubada Yesu nina 'igilagasina, ga galewa 'ana
tomiyanao 'iloetana sinedi.
27 [l]Ta gimi totaliyao 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna Yaubada 'ena
sitalitaliya, taudi 'idi to'umalinao, ta tomota wate 'idi to'umalinao
manudi. Ta Yesu ma'ebweuna namo oona 'itagwalena ga 'italiyaena
Yaubada 'ena manuda.
28 [m]'Epata nuganuganidi 'ediya Mosese 'ina loinega tomota
mayaluyaluwa nenetadi sietotaliya sinabwana, ta muliyega Yaubada 'ina
onaupaupa 'enega Natuna tauna adelina palupaluna 'ietotaliya ataya.

Loina auwauna ni'atu 'iapwesama

8 1 [n]'Igu ona maibo'ana 'alena gete 'aene 'ida totaliya sinabwana, ta
gete tuga Toloetana sana galewaya 'ina 'ebemi esaesa 'atainaya
'imiyami. 2 Ta tauna 'ietoguinuwa Yaubada 'ina anuwa 'ai'aila 'ena.
Anuwa nina tomota nigeya si'abi'abi, ta esi 'Inapwana tauna 'i'abina.
3 Bale'u 'ana totaliyao maibo'adi 'idi paisewa nate oboboma be
taliya si'ebwa'ebwaya Yaubada 'ena, 'enega 'ida totaliya nina auwauna
'ilobwenena be tauna wate 'ebweu oboboma 'ida 'ebwaya Yaubada 'ena.
4 Ta tauna 'eguma bale'uya 'imiyami geya'abo 'ieetotaliya, manuna
totaliya yaudi simiyami, ta tuta maibo'ana sitalitaliya, nadigega Mosese
'ina loina 'isimana'esa be 'aene oboboma sida 'ebwaya Yaubada 'ena.
5 [o]Ta 'idi 'ebe taliya nina Anuwa Tabu solanaya. Ta Anuwa Tabu
nina bale'uya 'ebe'ita nai ma'ama'ayau tuga, ta Anuwa Tabu 'ai'ailina
galewaya 'imiyami. Manuna lowaenei muliyega be Mosese gimi Anuwa

---

[h] **7:20-21** Sam 110:1 [i] **7:22** Ib 8:6 [j] **7:25** Lo 8:34; 1 Yo 2:1 [k] **7:26** Ib 4:15
[l] **7:27** Ib 10:10; Ep 5:2 [m] **7:28** Ib 5:1-2, 9 [n] **8:1-2** Ib 1:3, 10:12 [o] **8:5** Sia 25:40; Kol 2:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tabu 'i'abiya, ta Yaubada 'iemataluwena, 'igwae, “Mosese, 'unuwa'i'isi anuwa nina 'ana 'ita maibo'ana ni'atu 'oyaya yae'itemu, maibo'ana 'uetotowane be 'igu Anuwa Tabu nina 'u'abi.”

6 [p]Ta gete tuga Keliso 'ina guinuwa, guinuwa kadekadelidi 'ibobo'ana sinedi, nadigega wate 'ina loina gimi loina 'ibobo'ana sinena, manuna 'ina loina nina onaupaupa auwauna 'enega 'iapwesama. Ta onaupaupa nina gimi onaupaupa 'ibobo'ana sinena.

7 'Eguma loina kadekadelina maibo'ana tomota 'ida lemediya, geya'abo tada nuwanuwa loina auwauna manuna. Ta nigeya 'ilemelemedi, 'enega auwauna nuwanuwada. 8 [q]Lowaenei Yaubada 'imwalatonina 'aene me Isileli 'idi bubuna nigeya bobo'ana, 'enega manudi 'igwae,

“Ma'etamo loina auwauna yasa'u me Isileli be me Yuda manudi.
9 Nigeya nadigega loina nina yasa'una tubudiyao manudi, tuta nina lowa yaanuganedi ga Itipita 'enega siapwesa ga sitauya taudi 'idi senaya. Manuna loina nina yasa'unaya sile'oena, 'enega nimagu 'ediyega yalisi 'ewena.’ 10 'Inapwana wate 'iona, 'igwae, ‘Ma'etamo 'igu loina auwaudi me Isileli nuwadiya yasa'udi ta 'atediya ya'etoladidi, be 'enega 'abo'agu 'idi Yaubada ta taudi 'igu tomotaiyao. 11 [r]'Enega nigeya sawesawenaya be tasidiyao sie'itadi, nai sigwae, “Yaubada wada mwalatoni,” manuna maibo'adi ni'atu simwalamwalatonigu, taudi ma 'adi esana sinabwadi be wate taudi togomabeso. 12 Ta yada 'atenuwa 'ole'oleyedi, be 'idi bubuna to'umalidi yanuwataudi be yanuwa pupuledi.”

13 Yaubada loina auwauna 'isa'una manuna loina kadekadelina ni'atu 'ineneta, ga 'iabe be 'isasawala.

Anuwa Tabu manuna

9 1 Gimi loina nina solanaya loina yauna simiyami tapwalolo manuna, ta wate anuwa tapwalolo bale'uya manuna. 2 [s]Ta anuwa nina yobai bwaladiyega siguinuwena, ga kaleko 'enega sipitaupa luwena, ga pitaupa sinabwana sieesena Anuwa Tabu, ta pitaupa gidalina nate sola'ai'ailinaya sieesena Sena Tabu Wawasae. Pitaupa nina sinabwana solanaya mayale 'adi 'ebesa'u ta 'ebweu tebeli, ta tebeli nina 'enaya pwalawa sisa'usa'u Yaubada matanaya.

3-4 [t]Ta Sena Tabu Wawasae solanaya 'ebe gabu 'imiyami gala'u manuna, nate goula 'enega siguinuwena, ta wate loina 'ana dedewaga 'imiyami, nate goula 'enega siguinuwena, ta dedewaga nina solanaya gaeba goula 'imiyami, ta gaeba solanaya tubudao 'adi masula 'ana esana mana, tupwana 'imiyami. Be wate dedewaga nina solanaya Eloni 'ina 'etoguna, nate lowa 'itabwaya, be wate gulewa nidi Yaubada 'ina loinao

---

[p] **8:6** Ib 7:22, 9:15 [q] **8:8-12** Yel 31:31-34 [r] **8:11** 1 Yo 2:27 [s] **9:2** Sia 25:23, 30-31, 37
[t] **9:3-5** Sia 37:1-29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ediya 'i'etoladidi simiyami. 5 Ta dedewaga nina etaninaya 'eluwa anilose
namanamalidi siguinuwedi ga dedewaga nina sieyauyaukwina, nate
Yaubada 'ina 'ebemiya tomota 'idi to'umalinao 'adi nuwatau manudi. Ta
esi geya'abo tanuwanuwa wawasae gwegwe nidi manudi.
6 [u]'Abo gwegwe maibo'ana sigibubudi, 'enega totaliyao silugulugu
Anuwa Tabu solanaya ta 'idi guinuwa siguiguinuwa; 7 [v]ta esi Sena Tabu
Wawasae nina totaliya sinabwana namo 'ena 'ida lugu, ta yakwala
'ebweu solanaya ma'ebweuna namo. Ta tuta nina 'ilugulugu lala 'i'ewa ta
lala nina 'iloseuseuli, be 'enega 'italitaliya Yaubada 'enaya 'ina bubuna
to'umalidi manudi, ta wate tomota maibo'adi 'idi to'umalinao manudi.
8-9 [w] [x]Gete 'ebe'ita tomota auwauda 'edaya, Yaluyaluwa Tabuna 'enega,
be 'enega tada mwalatoni 'aene 'abo guinuwa nina kadekadelina 'etamo
taguiguinuwe, nigeya sawesawedaya be talulugu Sena Tabu Wawasae
solanaya. Manuna obobomao be 'ebwayadaitao nidi loina kadekadelina
'enega sitalitaliya Yaubada 'ena, ta esi nigeya sawesawediya be tomota nidi
'atedi sigie'esasedi, ta bwaladimo sigie'esasedi, 10 'eguma loinao nidi tomota
simulimuliyedi masula be bwasi be mali esiwe be mali esiwe manudi.
Manuna lowa loina nina kadekadelina Yaubada 'isa'una ga 'imiyami 'ana laba
Keliso 'iapwesa be loina 'isa'u gelase. 11 Manuna Keliso 'ina taliya 'enega miya
bobo'ana wawasae 'i'ebwa'eda, ga mali Anuwa Tabu 'ena 'ilugu, ta anuwa
nina sinabwana ta bobo'ana. Manuna tomota nigeya si'abi'abi sena gete bale'u
'enaya. 12 [y]'Enega Yesu Sena Tabu Wawasae 'ena 'ilugu ma'ebweuna ga lala
'enega 'iguinuwa, ta lala nina nigeya yobai laladi, goti nai bulumakau gidalidi
laladi, ta esi tauna lalana ga 'enega 'ada gie'esasa ataya talobena.
13 [z]'Eguma yage baibailina tagitoona ga bwalada tagiegie bailina be
goti lalana nai bulumakau lalana 'ediyega taloseuseulida, nai bulumakau
mewainena tagabu be 'enega tataliya Yaubada 'enaya, nate 'ebe gie'esasa
bwalada manuna. 14 [a]Ta esi Keliso lalana 'ebe gie'esasa bobo'ana
wawasae, manuna 'ateda 'igie'esasedi be 'aene guinuwa besobeso
taguitoyasedi, ta Yaubada nina mayawasina 'ina guinuwao taguinuwedi.
Manuna Yaluyaluwa Tabuna miyamiya atayana Keliso 'igiewaiwaiyena,
ga tauna ma ina bubuna maibo'ana palupaluna ta nigeya 'ebweu wate
to'umalina 'enaya, 'enega tauna 'italiyaena Yaubada 'enaya, nate
'imwawasa 'abo'ada 'ida 'esasa manuna. 15 [b]Ona'ai'aila, Keliso nina loina
auwauna 'ime'ena ga 'enega tamai be Yaubada ma'edai taegosigosiyana,
manuna 'abo 'iesinuweda yawasida ataya 'iona upaupaenaya 'i'ebwa'eda.
Manuna 'abo'ada gimi loina tale'oena, 'enega 'ilobwenena be tada
mwawasa, ta Keliso manuda ni'atu 'imwawasa sabi 'etoseyeda.

---

[u] **9:6** Num 18:2-3 [v] **9:7** Sia 30:10 [w] **9:8** Ib 10:19-20 [x] **9:8-9** Ib 10:1-2 [y] **9:12** Ep 1:7-8
[z] **9:13** 1 Loi 16:3; Num 19:17-18; Ib 10:4 [a] **9:14** 1 Pi 1:18-19; 1 Yo 1:7 [b] **9:15** 1 Ti 2:5;
Ib 8:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Wamwalamwalatoni 'aene 'abo yaita tokwaiya loina lowa 'isa'unaya,
nai 'i'etoladinaya, 'ina gwegwe maibo'ana 'adi eguyai manudi, be
muliyega 'imwamwawasa, be loina nina 'ina susuyao sida muliye. 17 Ta
'abo 'etamo mayawasina, geya'abo loina nina simulimuliye. Nate namo
'abo 'imwamwawasa, 'enega loina nina 'iewaiwai be sida muliye.
18 Nadigega wate gimi loina Mosese 'enega, nugana 'aidi yobai
siloemwawasidi, ga laladiyega buki be tomota maibo'adi Mosese
'iloseuseulidi, ga 'enega muliyega loina nina 'iewaiwai.
19 [c]Manuna loina maibo'adi 'isimanedi tomota 'ediya, ga 'enega
bulumakau gidalidi be goti laladi bwasi ma'iyana 'inekwasinaya
'i'ewena, ga sipi 'uya'uyana bweyabweyalina 'i'ewena ta kaiwe 'ana
esana isopa matanaya 'ibadiyena ga lala be bwasi solanaya 'iepwasena,
ga 'enega buki be tomota 'iloseuseulidi, 20 ta Mosese 'igwae, "Loina nina
Yaubada 'isa'una manumi, 'ana we'iwe'iyaya lala gete." 21 Wate nadigega
Anuwa Tapwalolo be gaebayao Anuwa Tapwalolo nina 'enaya lalega
'iloseuseulidi. 22 [d]Manuna Mosese 'ina loina 'ediya 'aene yage yaudi lalega
sida 'esasa. Ta bubuna to'umalina 'ina 'esasa wate lala 'enega, be 'abo
nigeya lala 'idaudau, nigeya 'ebweu wate 'eda 'imiyami 'esasa manuna.
23 Anuwa Tabu 'ana gwegweyao galewaya simiyami, ta 'adi
ma'ama'ayau bale'uya Mosese 'iguinuwedi, ga 'ilobwenena be lala 'ana
guinuwega 'itataliya Yaubada 'enaya be 'igie'esasedi, ta esi yage nidi
galewaya 'adi gie'esasa taliya bobo'ana wawasae 'enega, nate Keliso
lalanega. 24 [e]Ta Keliso nigeya 'ilugulugu Anuwa Tabu 'abi'abina 'enaya,
nate Anuwa 'ai'aila 'ana ma'ama'ayau tuga, ta esi galewaya 'ilugu ga
Yaubada matanaya 'imiyami be 'ilemalema manuda.
25 Keliso nina geya'abo tuta yauna tauna bwalana 'i'ebwa'ebwaya
nai 'italitaliya Yaubada 'enaya, nadigega yakwala 'ebweuna 'ebweuna
Sena Tabu Wawasaena solanaya totaliya sinabwana 'ilugulugu be lalega
'italitaliya, ta lala nina nigeya tauna lalana. 26 Ona'ai'aila, 'eguma
Keliso 'ina guinuwa taudi totaliyao sinabwadi nadigega, 'ida mwawasa
limalimana bale'u 'ana mweluluwa 'enega ga batuwa. Ta esi ma'ebweuna
namo tuga, tuta 'ana 'ebe losalowa gete 'enaya, bwalana tauna
'italiyaena, bubuna to'umalidi 'adi nuwatau manuna.
27 [f]Tomota 'abo'ada 'ada loina 'imiyami 'aene ma'ebweuna
tamwamwawasa be muliyega bwa'omatana. 28 [g]Wate nadigega Keliso
'ina mwawasega tauna 'italiyaena ma'ebweuna namo, be yauyauda 'ida
bubuna to'umalidi 'i'ewa yauledi, ta ma'etamo 'iila limanama, be nigeya
'aene bubuna to'umalidi 'i'ewayaula limadi, ta esi sabi 'etoseyeda 'abo ma
ida nuwa'ewa tayamwayamwa.

---

[c] **9:19-20** Sia 24:6-8 [d] **9:22** 1 Loi 17:11 [e] **9:24** 1 Yo 2:1 [f] **9:27** Nug 3:19
[g] **9:28** Ib 10:10; 1 Pi 2:24; Pi 3:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 1 [h]Ma'etamo be 'ebe gwausowala 'ai'aila 'edaya 'iapwesama,
ta Mosese 'ina loina 'atuwa ma'ama'ayau namo ta nigeya 'ebe
gwausowala 'ai'aila. Mosese 'ina loina nina 'aene yakwala be yakwala
yobai siunuunudi be Yaubada 'enaya sitalitaliyaedi, ta guinuwa nidi
nigeya sawesawenaya be 'igiepaepaluyedi. 2 Manuna 'eguma guinuwa
nina sawesawenaya be 'igie'esasedi, ma'ebweuna namo sida guinuwei be
'adi lotoona 'ida bobo'ana ataya, be 'enega geya'abo yakwala 'ebweuna
'ebweuna siguiguinuwa limalimana, aga? 3 Nigeya! Ta esi taliya nidi
yakwala 'ebweuna 'ebweuna 'igie nuwa'i'isidi namo tuga, 'idi bubuna
to'umalidi manudi, 'enega 'adi lotoona geya'abo 'iboobo'ana. 4 Manuna
bulumakau be goti laladi nigeya sawesawenaya be to'umalina sigie'esasa.
5 [i]'Enega tuta nina Keliso bale'uya 'imaiya, Keliso nina Yaubada 'ena
'igwae,
"Taliyao be 'ebwayadaitao geya nuwayo, 'enega
oogu 'u'ebwa'eguya 'imu guinuwa manuna. 6 Geya nuwayo yobai
gabugabudi 'abo tomota sitaliyaedi 'idi bubuna to'umalina manudi.
7 'Enega yatagwalegu 'oyo Yaubada 'emuya, ga ni'atu yamai be 'imu
nuwanuwa yada guinuwe, nadigega lowa manugu Buki nunumina 'ena
si'etoladina."
8 'Ina ona nina wanuwa'i'isi, 'igwae, "Geya nuwayo taliyao nai
'ebwayadaitao, nai yobai nidi sigabugabudi, nai to'ase sitaliyae 'idi
bubuna to'umalidi manudi, manuna geya'abo 'ugwaugwausowala
guinuwa nidi Mosese 'ina loinega manudi." 9 'Enega wate 'igwae, "Ni'atu
yatagwalegu 'emuya be 'imu nuwanuwa yada guinuwe." 'Ina ona gete
'aene gimiloina 'i'ewa yaulenaya ta auwauna 'isa'una. 10 [j]Ta Yaubada
'ina nuwanuwa be Yesu Keliso bwalana 'italiyae sabi gie'esaseda 'ina
mwawasa ma'ebweuna namo 'enega. 11 Ta totaliyao maibo'adi Anuwa
Tabu 'ena sitootoolo be 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'idi taliyao nidi
si'ebwa'ebwaya Yaubada 'ena, ta esi taliyao nidi nigeya sawesawenaya be
bubuna to'umalidi si'ewa yauledi.
12 [k]Ta Keliso esi ma'ebweuna 'italiya bubuna to'umalina manuna,
ga 'ina taliya nina tuta maibo'ana 'ediya sawesawenaya, ga 'ina taliya
mulinaya Yaubada 'atainaya 'imiyatowa, 13 [l]ta 'iyamwayamwa be to tuta
'ana talauwalao Yaubada 'ida sa'u mwa'utedi 'aena 'ubuninaya. 14 Manuna
'ina taliya 'ebweuna namo, ta sawesawenaya be tuta maibo'ana 'ediya
'igie'esaseda be 'igie bobo'aneda. 15 [m]'Esasa gete manuna Yaluyaluwa
Tabuna wate Buki Tabu 'ena 'ie'iteda 'Inapwana 'ina ona, nate lowaenei
manuda 'isimana, 16 'igwae, "Ma'etamo loina auwauna ya'ebwa'edi be 'adi
loina nidi nuwadiya yasa'udi be 'atediya ya'etoladidi." 17 Ta wate 'igwae,

---

[h] **10:1** Kol 2:17 [i] **10:5-6** Sam 40:6-8 [j] **10:10** Ib 9:12 [k] **10:12** Ib 1:3 [l] **10:13** Ib 1:13
[m] **10:15-17** Yel 31:33-34

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"'Idi to'umalinao be 'idi loegesiyao yada nuwapupuledi."
18 Nate manuna geya'abo wate tatalitaliya 'ida bubuna to'umalidi
manudi, manuna ni'atu Yaubada 'inuwataudi.

'Abo'ada tada lemelemeda

19 [n]Gosegwao, Yesu lalana manuda ni'atu 'idau, 'enega ma ida
'atepatu talulugu Yaubada 'ina Sena Tabu Wawasae 'enaya, 20 [o]gete 'eda
auwauna yawasida manuna. Lowa Yaubada 'ina Sena Tabu kaleko 'enega
sipitaupenaya, ta Yesu 'igigegena tauna oona 'ina mwawasa 'enega,
be kapekapeyana talulugu Yaubada 'ena. 21 Ta wate 'ida totaliya nina
Toloetana sana ga Yaubada 'ina anuwa manuna 'iguiguinuwa. 22 [p]'Enega
Yaubada tada loselabe ma ida 'atetagwala be ma ida emisa 'ai'aila
be 'enega ooda tada gie'esasedi bwasi bobo'ana 'enega, ta wate 'ida
nuwanuwa sida 'esasa, manuna Yesu 'ina loseuseula 'enega 'ida nuwanuwa
to'umalidi 'igie'esasedi. 23 [q]'Enega tatoolo pa'ala be 'ida emisa Yesu 'ena
tada giyagiyai, be tasimana apwesa tomota 'ediya, manuna Toonaupaupa
nina nigeya 'ida kabo ta esi 'ina onao nidi nadigega 'iguiguinuwa 'esedi.
24 'Ilobweneda wate be tauda tada elemalema be tada eoboobobo ma
'ai'aila be wate paisewa bobo'adi tada guinuwedi. 25 'Aidi gosedao
tapwalolo 'ana deliegogona sinuwa pupulena, ta geya'abo 'omi nadigega,
ta esi tuta maibo'ana wada giepa'alimi, be 'abo to tuta wamwalatonina
'aene Yesu 'ina ilalimanama selabenaya wada elemalema 'ai'aila, 'imi
deliegogona 'ediya. 26 [r]Be 'abo tanuwa sabwaleni to'ase Yaubada 'ana
tetela 'ai'aila, be muliyega tatagwaleda bubuna to'umalina 'enaya, nigeya
'ebweu wate taliya 'imiyami sabi gie'esaseda, 27 ta esi bwa'omatana
taloba, nate 'awe sabeluluyega 'igabu egumwalida. Gete Yaubada
'ibubuna 'ana talauwalao manudi.
28 [s]Lowaenei 'abo 'ebweu yaita Mosese 'ina loinao 'ile'oadi, be
tosimana 'eluwa nai 'etoi 'ina bubuna sisimana apwesei, 'etamo geya'abo
si'ate'atenuwa 'ole'oleye ta esi siloemwawasi namo tuga. 29 [t]'Enega 'abo
yaita Yaubada Natuna 'ie'idi'idiye, be lala nina 'igie'esasedaya 'i'awa
to'umaliye, be wate 'ada tolema Yaluyaluwa Tabuna 'igiegamwasowali,
'ana e'isa 'elouya sinabwa wawasae 'ida loba Yaubada 'enega. 30 [u]Ta ni'atu
tamwalatonina yaita 'ada Toloina sinabwana tauna 'ieoneda, 'igwae,
"'Abo'agu Toloina nigu 'enega toto'umalidi yada e'isadi 'elouya 'enega."
Ta wate 'igwae, "'Abo'agu 'imi 'Inapwana, be 'igu tomotaiyao 'omi yada
loinemi." 31 Ta 'enega Yaubada nina mayawasina be tada mataute, 'abona
nai 'iloineda.

---

[n] **10:19** Ib 4:16 [o] **10:20** Md 27:51-52 [p] **10:22** 1 Yo 1:7; Ep 5:26 [q] **10:23** Ib 4:14
[r] **10:26-29** Ib 6:4-8 [s] **10:28** 2 Loi 17:6 [t] **10:29** Md 26:27-28 [u] **10:30** 2 Loi 32:35-36;
Lo 12:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32 Gosegwao, lowa maedana 'ina gimimai 'emiya wanuwa'i'isi tuta
nina 'imi miyamwau 'ediyega wae'alama'i'itana, 33 nate 'aina tuta
tomota sigie omayamayaemi ta sigie 'elouyaemi ta 'aina tuta gosemiyao
ma'emiyao wa'elouya leleleya. 34 [v]Ta wate 'aidi deliya sisa'udi ga manudi
wa'ate uyauya ga walemedi. Ta wate tuta nina tomota 'imi yageyao
'ediya si'anawala, wagwausowala 'ai'aila, manuna wamwalatonina 'aene
galewaya 'imi yageyao bobo'ana wawasae ta miyamiya atayadi simiyami.
35 'Enega 'imi emisa nina wagiepa'ali be geya'abo waguiguitoyase,
manuna ma'etamo 'imi emisa nina 'ana pali bobo'ana wawasae waloba.
36 [w]Ta 'ilobwenemi be watoolo pa'ala be Yaubada 'ina nuwanuwa wada
guinuwe, be to'ase 'iona upaupaena wada 'ewa.
37 [x] [y]Manuna tuta gidalina namo tauna Tomai nina 'ida apwesa, ta
geya'abo wate 'iso'iso'i. 38 [z]'Enega yaisigedi topalupaludi 'idi emisega
yawasidi bobo'ana sida loba, ta 'abo 'idi 'atesa'alega sisanaila, Yaubada
geya nuwana tomotai nidi. 39 Ta 'abo'ada geya'abo tasanasanaila, manuna
nate 'ebe esilae. Tuwa tuga ma ida emisa be 'enega yaluyaluwada simiya
bobo'ana.

Emisa manuna

11 1 [a]'Abo to'ase bobo'ana tanuwayaina 'aene ma'etamo talobai,
'anabwa'ayoi gete tuga geya'abo ta'ita'ita, nate emisa 'ai'aila.
2 Tubudao lowaenei tanuwa'i'isidi taudi 'idi emisa 'enega Yaubada 'i'awa
bobo'anedi. 3 [b]'Abo'ada wate 'ida emisa 'enega tamwalamwalatoni 'aene
Yaubada 'ina ona 'enega bale'u maibo'ana 'imweluluina, 'aene yage nidi
nigeya tada 'itedi 'ediyega yage nidi ta'ita'itadi 'imweluluidi. 4 [c]'Enega
Ebeli wate ma ina emisa 'italiya Yaubada 'enaya, 'enega 'ina taliya nina
Keni 'ina taliya 'ibobo'ana sinena, ta Yaubada 'igwausowala Ebeli 'ina
taliya manuna ga 'i'awa palupaluyena. Ebeli nina ni'atu bale'u 'ipilisinena
ta esi 'ina emisa 'enega 'ie'ie'ita 'edaya. 5 [d]Inoki wate 'ina emisega nigeya
'imwawamwawasa ta esi mayawasina Yaubada 'i'ewena galewaya,
manuna Yaubada 'igimi simanena 'aene, “Inoki nina tauna manuna
yagwaugwausowala.”
6 Ona'ai'aila, 'eguma geya'abo taemiemisa Yaubada 'enaya, geya'abo
manuda 'igwaugwausowala. Manuna 'abo nuwanuwada be Yaubada 'ena
tatatauya, taemisa nugana 'aene Yaubada nina 'imiyami ta 'ana to'ebesao
'adi tooboboma, be muliyega sawesawenaya tatatauya 'ena.
7 [e]Noa wate Yaubada 'ie'itena 'aene to'ase 'iabe 'iapwesa 'ediya, 'enega
Noa nina 'ina emisega 'ina waga 'ana esana aki 'italena be 'enega tauna

---

[v] **10:34** Md 6:20 [w] **10:36** Ib 6:12 [x] **10:37-38** Ib 2:3-4 [y] **10:37** Et 22:20
[z] **10:38** Lo 1:17 [a] **11:1** 2 Ko 5:6-7 [b] **11:3** Nug 1:1 [c] **11:4** Nug 4:3-5 [d] **11:5** Nug 5:24
[e] **11:7** Nug 6:13-22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ma ina susuyao 'i'etoseyedi. Gote 'ena 'ie'itaena 'aene tomota maibo'adi toto'umalidi, ta tauna tai palupaluna 'ina emisa manuna.

8 [f]Ebelaamo wate 'ina emisega Yaubada 'ina bwau 'imuliyena be 'aene 'ina 'asa 'ida pilisine ta 'ina 'asa auwauna mali esenaya 'ida loba, 'enega 'itoolo ga 'itauya ta nigeya 'imwalamwalatoni to sena 'enaya 'itautauya. 9 Ta wate 'ina emisega sena onaonaupaupana nina 'ena ma ina susuyao Aisake be Yekobe simiyaya 'atuwa 'owagao nadigega, ga 'idi anuwa yobai bwaladi 'enega si'abidi 'asa nina Yaubada 'iona upaupaena 'aene Ebelaamo 'ena 'ida lo'asa, be muliyega tubunao wate 'idi 'asa. 10 Ta esi Ebelaamo 'inuwayaina 'aene 'asa nina 'ana 'autui pa'alina 'ena 'ilulugu, nate Yaubada 'imweluluina, nai 'i'abina.

11 [g]Sela wate 'anabwa'ayoi 'ikaiyale ta 'ina emisega bwalana 'iewaiwai ga 'i'euwana, manuna Yaubada 'ina onaupaupa nina 'iemisena.

12 [h]Ona'ai'aila, Ebelaamo nina 'ie'inapwana wawasae, ga selabenaya be 'imwamwawasa, ta esi boda sinabwana 'isusaila 'enega, ga 'adi yau 'atuwa galewa kwadiminao, ta wate kaukau le'awaya 'ana yau nadigega.

13 Gimi tomotai nidi ma idi emisa ta esi simwawasa ga onaupaupa nidi uwadi geya'abo silobaloba, ta tuwa tuga 'edasolega si'itena ga silokagutoki manuna, ta wate taudimo si'awa 'owagaedi 'atuwa toesugalagalao sena gete bale'u 'enaya.

14 Ona'ai'aila, 'abo ta'awa 'owagaeda, nate 'atuwa tasimana apwesa 'aene 'ida 'asa 'ai'aila ta'ebe'ebese. 15 Ta gimi 'inapwanao nidi 'idi 'asa sipilisinena, ta 'eguma nuwanuwadi be siila, 'enega 'eda sida 'ebese be siila, 16 ta esi nigeya siilaila, manuna nuwanuwadi 'asa bobo'ana wawasae, nate galewaya. 'Enega geya'abo Yaubada 'iomayamayaedi ta esi 'aene tauna 'idi Yaubada, ga 'idi 'asa 'igibubuna.

17-18 [i]Ebelaamo wate ma ina emisa tuta nina 'ebe toona 'ilobena Yaubada 'enega ga 'aene natu 'ai'ailina Aisake 'italiyae Yaubada 'enaya. Lowa Yaubada 'ina onaupaupao 'i'ebwa'edi Ebelaamo nina 'enaya, ta wate 'igwae, “Aisake 'enega 'imu boda 'ida apwesa,” 'enega Ebelaamo natunana 'itagwalena be 'ida loemwawasi, 19 manuna Ebelaamo 'imwalatonina 'aene Yaubada sawesawenaya be tomwawasao 'igietoolodi, 'enega 'ana 'ita 'atuwa natunana mwawasega 'iila limanenama.

20 [j]Aisake wate 'ina emisega natunao Yekobe be Iso 'adi oboboma be 'adi lema tuta 'imeemai manuna 'isimanena.

21 [k]Yekobe wate tuta nina 'iabe 'imwamwawasa 'ina guna 'ilemena ga 'itoolo ta 'ibwagobwago Yaubada 'enaya, ga 'ina emisega Yosepa natunao 'ebweuna 'ebweuna 'adi obobomao 'isimanena.

---

[f] **11:8** Nug 12:1-5 [g] **11:11** Nug 15:6 [h] **11:12** Nug 15:5 [i] **11:17-18** Nug 22:9-12
[j] **11:20** Nug 27:27-29, 39-40 [k] **11:21** Nug 48:15-16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 [l]Yosepa wate 'ana yakwala 'ebe losalowa 'enaya 'ina emisega me
Isileli 'idi apwesa Itipita 'enega 'igimi simanena ga loina 'isa'una 'ana
sa'u'ali'ali manuna.
23 [m]Mosese tuta nina 'itubuwa, tamana be sinana 'idi emisega sisa'u
kwaiyena nawalae 'etoi soladiya, manuna 'ana 'ita gwama gomabwaina,
ta wate kini Pelo 'ina loina pa'alina nigeya simatamataute.
24 [n]Mosese wate tuta nina 'ietai, 'ina emisega geya nuwana be tomota
sida gwae, “Mosese nina Pelo tubuna,” manuna Pelo natuna mewainena
Mosese 'i'ewena ga 'i'awa natunena. 25 'Enega Mosese nina geya nuwana
be tuta kukupana 'enaya 'ida gwausowala bubuna to'umalina manuna, ta
esi nuwanuwana be Yaubada 'ina tomotaiyao ma'enao sida miyamwau.
26 Manuna geya nuwana esaesa bale'u nidi Itipita solanaya, ta esi 'elouya
Keliso manuna 'iesinuwena, manuna 'imwalatonina 'aene ma'etamo
pali bobo'ana 'ilobai. 27 [o]'Enega 'ina emisega Itipita 'ipilisinena ga
nigeya kini Pelo 'ina gamwasowala 'imatamataute, ta esi 'i'atepatu 'aene
'i'itena Yaubada matanaya 'imiyami, nigeya 'ina 'ita matanega ta esi 'ina
emisega. 28 [p]Ta wate 'ina emisega Ataona Sagalina 'iguinuwena ga lalega
'idi anuwao siloseuseulidi, be geya'abo tomatuwao 'adi toloemwawasa
'ediya 'ilugulugu be 'iunuunudi.
29 [q]Boda nidi 'idi emisega Ola Bweyabweyalina siabalena 'atuwa bwa'a
yadayadana 'enega sitautauya, ta me Itipita simuliyama ga 'aene sida
abala wate ga nigeya sawesawediya, ta maibo'adi sidalala.
30 [r]Ta wate tuta nina taudi 'asa Yeliko sisakowasiyena mabodadi
'asiyata sebeni 'ediya, 'idi emisa manuna 'asa nina 'ana 'ali sinabwana
'ibe'uya, 31 [s]ga silugu ga toni'asa siunudi, manuna taudi tologwautoyasa.
Ta tosogala 'ana esana Leabi nigeya siunuunu, manuna waine nina ma
ina emisa, manuna tuta nina Yosuwa 'ina tolosaiyao 'eluwa 'asa nina
'enaya siluguya, Leabi nina 'ilemedi. 32 Toemisao yaudi wate nadigega
Gidioni be Balaki, Samisoni, Yepita, Debida, Samuwela be palopitao
wate. Nigeya sawesawedaya be tasawa egumwalidi. 33 [t]Manuna 'idi
emisega siewaiwai 'adi talauwalao 'ediyega, be wate 'idi tomotaiyao
siloina palupaluyedi, be wate Yaubada 'ina onaupaupa uwana silobedi,
be wate laiyoni bosasa sigienuwa siwaloidi, be wate 34 [u]'awe sabesabelulu
sinabwadi sikweudi, be wate saiya 'enega si'etoseyedi, manuna 'idi tuta
sineneta 'ena ta tuga siewaiwai, ta wate saiya 'enaya siewaiwai wawasae,
be 'adi tolosaiyao yau wawasae sipa'ipa'i lelewanedi. 35 [v]'Aina iine wate
'idi tokwaiyao mwawasega sitoolo limana. Ta wate 'aidi toemisao 'adi
talauwalao 'ediyega 'elouya silobena, manuna sitoodi 'aene sigiesana

---

[l] **11:22** Nug 50:24-25 [m] **11:23** Sia 1:22, 2:1-2 [n] **11:24** Sia 2:10 [o] **11:27** Sia 12:51
[p] **11:28** Sia 12:21-23 [q] **11:29** Sia 14:21-31 [r] **11:30** Yos 6:12-21 [s] **11:31** Yos 2:1-21, 6:25
[t] **11:33** Dan 6:22 [u] **11:34** Dan 3:23-27 [v] **11:35** 1 Kin 17:17-24; 2 Kin 4:18-37

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

iledima be emisa silosa'u, ta sitoo yogenedi, manuna 'idi emisa pa'alina
'aene ma'etamo mwawasega sitoolo limana be yawasidi bobo'ana si'ewa.
36 [w]'Aidi wate 'adi talauwalao situyetuyeyedi ta balaeyega siunuunudi, ta
wate deliya sisa'u luguyedi ga siyonidi. 37'Aidi wate gulewa sinabwadi
'ediyega siloibwaibwadi, ta 'aidi si'upwa luwedi, ta 'aidi sisisaiya 'ediyega
siloemwawasidi, ta 'aidi sipi ta goti bwaladi 'enega si'oama'oama ta ma
idi miyamwau 'atuwa tonanaewao, manuna tomota sigie to'umaliyedi.
38 Ta esi toemisao nidi me bale'u sibobo'ana sinedi, 'enega sena
'ubu'ubula be 'oya 'ediya silopilopili dadana, ta wate gaula be duluwa
'ediya si'eno'eno dadana. 39 Ga toemisao nidi tetelidi bobo'ana ni'atu
tanonodi ta esi Yaubada 'ina onaupaupa uwa 'ai'ailina nigeya silobaloba,
tuta gote 'enaya, 40 manuna 'ebe gwausowala manuda Yaubada 'igimi
simanena, be 'aene taudi ma'etamo ma'edao tada miya bobo'ana.

Toolopa'ala manuna

12 1 [x]Ga 'enega toemisao yaudi galewega siduneduneyeda, be
'ilobweneda yage mwaudi 'edega tada gisinedi, be 'enega tada
pili waiwai epili nina 'ana 'eda 'enega, ta wate bubuna to'umalina
nidi sigiyagiyaida tada gisinedi. 2 [y]Ta wate Yesu 'enaya tada sanalaga
ataya, manuna Yesu nina 'ida emisa 'ana 'ebe e'ale ta 'ana 'ebe
losalowa. Tuta nina Yesu bale'uya 'imiyami 'imwalatonina 'aene
ma'etamo 'ebe gwausowala sinabwana 'ilobai, 'enega kelose 'ina 'elouya
'i'alama'i'itanena, omayamaya wate nigeya manuna 'inuwanuwa, ga 'ebe
losalowa 'enaya 'itu'e galewaya ga Yaubada 'atainega 'imiyatowa.
3 [z]Yesu nina wanuwa'i'isi 'aene 'i'alama'i'ita sinabwana toto'umalidi
'idi etalauwala 'enega, be 'enega 'omi wate nadigega 'aene geya'abo
walo'ame'ame, nai waneeneta. 4 Ta 'omi tuta nina bubuna to'umalina
walosaiyena 'imi miyamwau gidalina tuga, ta tomota nigeya
siloeloemwawasimi Yesu nadigega. 5 [a]Nai guguya wanuwa pupulena,
guguya nina 'ena 'i'awa natunemi, 'igwae, "Natugu, 'abo tuta nina
'Inapwana 'iemata sabuyeyo sabi giepaepaluyeyo, gete manuna 'uda
nuwanuwa ta geya'abo wate 'uneeneta. 6 [b]Manuna 'abo yaita Yaubada
'i'awa natunena ta 'iobobomena, 'ilobwenena be sapi 'ida loba 'ina
loegesiyao manudi be 'enega 'ida bobo'ana limana." 7 [c]'Enega 'ilobwenemi
be sapi Yaubada 'enega manuna wada 'alama'i'ita, manuna tama
maibo'adi natudiyao sisapidi sabi giepaepaluyedi. 8 'Enega Yaubada wate
maibo'ada 'isapida, ta 'abo yaita 'oyo Yaubada geya'abo 'isapisapiyo
nate manuna 'oyo nigeya natu 'ai'ailina, ta 'aene 'oyo 'ebweu pesiyeda.
9 Wanuwa'i'isi 'abo tamadao bale'uya sisapida 'enega ta'amayabedi, ta

---

[w] **11:36** Yel 20:2, 37:15-16 [x] **12:1** 1 Ko 9:24-25 [y] **12:2** Ib 1:3, 3:1 [z] **12:3-4** Md 27:28-44
[a] **12:5-6** Ona 3:11-12 [b] **12:6** Et 3:19 [c] **12:7** 2 Loi 8:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'ilobweneda be yaluyaluwada tamadi galewaya tada 'amayabe be 'enega
yawasida bobo'ana 'i'ebwa'eda. 10 Manuna tamadao bale'uya taudimo
'idi nuwanuwa 'ediyega sisapida ta sigiepaepaluyeda tuta kukupana
namo manuna, ta Yaubada esi 'isapisapida 'ada lema manuna be 'aene
'igie'esaseda be tada bubuna bobo'ana tauna 'ina bubuna nadigega.
11 Ona'ai'aila, tuta nina 'abo 'inapwana 'ebweu 'isapida ta'elouya
sinabwana ta geya'abo tagwaugwausowala, ta esi 'abo 'igiepaepaluyeda
'etamo uwana bobo'ana taloba, nate bubuna palupaluna be miya
siwalowa. 12 'Enega 'imi neneta wada pilisine be waewaiwai, 13 be
'imi 'eda wada giepaepaluyedi, be 'abo tolopegoi sitautauya, geya'abo
'ena sibe'ube'u ta esi 'idi lopegoi nidi sida bobo'ana be taudi wate sida
ewaiwai. 14 [d]Wada toowaiwai be wada miya siwalowa tomota ma'emiyao,
ta wate wada toowaiwai be 'imi bubuna 'ida bobo'ana maibo'ana,
manuna 'abo yaita nigeya 'ina bubuna bobo'ana geya'abo sa'i 'Inapwana
'i'ita'ita. 15 [e]Wa'ita'i'isimi 'abona nai 'emiyega yaita Yaubada 'ina oboboma
geya'abo 'ilobaloba. Ta geya'abo 'ebweu yaita 'emiyega 'ie'ale be 'ibubuna
to'umalina, 'abona nai yaudi simuliye.

16 [f]Geya'abo waloeloelata, ta wate geya'abo Yaubada 'ina oboboma
waguiguitoyase, nadigega Iso lowa Yaubada 'ina onaupaupa tauna
manuna ta 'ipelena tasina 'enaya, 'ana maisa 'e'ai 'ebweuna namo.
17 [g]Ta wanuwa'i'isi 'aene tuta muliyega Iso onaupaupa nina 'inuwena, ga
manuna 'idedoi, ta nigeya sawesawenaya be sisa'u gelasa limana, manuna
ni'atu tasina 'i'ewena.

18 [h]Gete tuga wamai Yaubada 'ina senaya, nigeya nadigega lowa Mosese
be me Isileli ma'enao sitauya ga silotoona 'oya Sainai 'enaya, manuna
'awe sabelulu be guguyoi sinabwana be umauma be kwau sinabwana
19 be yoguli 'enana be 'atuwa tai 'enana 'oya nina 'enaya, 'enega me
Isileli simatauta sinabwana, ta sisidasida be 'aene geya'abo 'enana nina
sida noono lima, 20 manuna loina nina sinonona 'igiematautedi 'aene,
"Geya'abo 'ebweu to'ase 'oya gete 'igitogitoo, ta 'aene 'abo 'ebweu yobai
'imama 'oya nina 'enaya, gulewega sida loibwaibwa be 'ida mwawasa."
21 Ona'ai'aila, 'oya nina 'ebe matauta sinabwana, ga Mosese tauna wate
'imatauta, ga 'isimana, 'igwae, "'Igu matauta 'enega ni'atu yadededela."

22 [i]Ta 'omi esiya ni'atu wamai Sayoni 'oyana 'enaya, nate Yaubada
tauna mayawasina 'ina 'asa, Yelusalema nina galewaya 'ena, aniloseyao
yau wawasae simiyami ta sigwaugwausowala 'atuwa sagali 'enaya,
23 [j]ta wate wamai tomota nidi Yaubada 'i'awa natunedi ga 'adi esanao
galewaya 'i'etoladidi 'ediya, ta wate tauna 'abo'ada be yage maibo'ana
'ada toloina, nate Yaubada 'ena, ta wate taudi yaluyaluwadi Yaubada

---

[d] **12:14** Lo 12:18 [e] **12:15** Ep 4:31 [f] **12:16** Nug 25:33-34 [g] **12:17** Nug 27:32-40
[h] **12:18-20** Sia 19:12-13, 16-20, 20:18-21 [i] **12:22** Et 21:2, 5:11 [j] **12:23** Lu 10:20

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'igiepaepaluyedi 'ediya, 24 [k]ta wate Yesu 'ena, tauna loina auwauna 'ana to'ebwaya nina ga lalana 'ana loseuseula 'enega 'i'etoseyeda, ta nigeya nadigega Ebeli lalana, manuna nate 'ebe esilae.

25 [l]'Enega wa'ita'i'isimi be tauna galewega 'ionaona 'edaya geya'abo 'enana waguiguitoyase. Manuna lowa tomota 'aidi bale'uya Mosese 'ina guguya 'ediya siguitoyasena ga mwau silobena. Ta gete tuga Yaubada galewega 'ilogulologuguya 'edaya, 'enega 'abo 'enana taguitoyasei mwau sinabwa wawasae taloba.

26 [m]Manuna 'enanana lowa bale'u 'igie loniuyena, ta gete tuga ni'atu 'ionaupaupa 'aene, "'Etamo bale'u be galewa wate yada gieloniuyedi ma'ebweuna tuga." 27 Gete nadigega 'ieona'esa manuna yage mwelumweluluidi 'ida gieloniuyedi, be 'enega yage nidi nigeya sipa'apa'ala sida be'u, be yage pa'alidi sida toolo ataya. 28 Gete 'ida sena auwauna 'ena talugulugu, waiwaina ta miyamiya atayana, 'enega 'ilobweneda be Yaubada 'enaya tada lokagutoki, be tada lotapwalolo to'ase 'ina nuwanuwa 'ana lobwene nadigega, be wate tada 'amayabei ma ida matauta, 29 [n]manuna 'ida Yaubada nina 'awe sabelulu 'atuwa.

Bubuna bobo'ana

13 1 [o]'Enega wada eoboobobomа taumimo 'emiya. 2 [p]Ta wate 'owagao wada bwauyedi 'emiya, nadigega lowaenei 'aina tomota 'owagao si'ita'i'isidi ta esi 'owagao nidi taudi aniloseyao, ta toni'asao nidi nigeya simwalamwalatonidi. 3 [q]Wate gosemiyao wada nuwa'i'isidi taudi deliya simiyami, be wada lemedi 'atuwa 'omi nadigega deliya ma'emiyao wamiyami. Ta wate gosemiyao taudi simiyamwau wada nuwa'i'isidi be wada lemedi, manuna 'omi tomota tuga, taudi nadigega! 4 Maibo'ami ai 'ana loina wada 'amayabe be geya'abo waloeloelata, manuna toloelatao be toloyaweyao 'etamo Yaubada 'iliunedi. 5 [r]Geya'abo esaesa bale'u nuwami 'i'ewa'ewa, ta esi wada gwausowala to'ase ni'atu walobalobadi manudi, ta geya'abo mali yage be mali yage manudi waetaetapewa, manuna Yaubada 'igwae, "Geya'abo yanuwanuwa pupuleyo nai yapilipili sineyo. Nigeya!" 6 [s]'Enega ma ida 'atepatu 'ai'aila tada gwae, "'Inapwana tauna 'agu tolema nina, 'enega geya'abo yamatamatauta to'ase nai 'abo tomota siloina to'umalina 'eguya." 7 'Ami toanuganao wanuwa'i'isidi, manuna lowa Yaubada 'ina ona si'ebwaya 'emiya, ta wate wada nuwa'i'isi 'aene 'idi emisa uwana bobo'ana taudi silobena, 'enega wada etotowanedi.

---

[k] **12:24** Ib 8:6; Nug 4:10 [l] **12:25** Ib 2:1-3, 10:28-29 [m] **12:26** Sia 19:18
[n] **12:29** 2 Loi 4:24 [o] **13:1** Yo 13:34 [p] **13:2** 1 Pi 4:9 [q] **13:3** Md 25:36 [r] **13:5** Yos 1:5; 1 Ti 6:8-10 [s] **13:6** Sam 118:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 [t]Yesu Keliso 'ina bubuna 'enega lowaenei ga batuwa be tuta 'imeemai
'ediya nigeya 'ida giedumedumena. 9 [u]'Enega geya'abo loina auwaudi
ta dumadumadi wanoonodi, manuna 'ateda 'iewaiwai Yaubada 'ina
oboboma namo 'enega ta nigeya masula 'ediyega. Loina masula manuna
geya'abo sa'i 'ana tomuliyao 'ilemelemedi. 10 Ta 'abo'ada ma ida 'ebe
taliya, ta esi Anuwa Tabu bale'uya 'ana totaliyao nigeya sawesawenaya
be sida 'e'ai 'ebe taliya nina 'enaya. 11 [v]Ona'ai'aila, 'idi totaliya sinabwana
yobai laladi 'ime'eme'ei Sena Tabu Wawasae solanaya, be bubuna
to'umalina manuna 'italitaliya Yaubada 'enaya, be 'enega muliyega yobai
nidi bwaladi sigabu yauledi sena mwaulu 'enaya. 12 [w]'Enega Yesu wate
'asa 'ana 'awa 'etaulunaya 'elouya 'ilobena be 'aene lalanega 'igie'esaseda.
13 [x]'Abo'ada wate tada tauya 'etauluya Yesu 'enaya, be 'ebe omayamaya
tada loba tauna nadigega.
14 [y]Manuna bada bale'uya nigeya 'ebweu 'ida 'asa miyamiya atayana
'imiyami, 'enega 'ilobweneda be 'asa miyamiya atayana tuta 'imeemai
manuna tada 'ebese.
15 [z]'Enega Yesu 'ilemelemeda be tuta yauna 'ediya Yaubada tada
tuputupu. Gete 'ida taliya nonowana, 'eguma tauna 'ana esana
ta'awa'awa sinabwae.
16 [a]'Ebweu taliya wate Yaubada nuwanuwana sinabwana, nate oboboma
tomota manudi ma ida 'atenuwa'ole'ole.
17 [b]'Imi toanuganao 'ediya wada ematamatana be watagwalemi
'idi loinao 'ediya, manuna yaluyaluwami si'ita'i'isidi, be 'enega tuta
'imeema 'enaya 'imi bubuna manuna sida emwasala Yaubada 'enaya.
'Enega 'ilobwenemi be wada too be tetelimi manuna ma idi gwausowala
Yaubada 'enaya sida simanemi, ta esi geya'abo ma idi omayamaya, 'abona
nai loina mwauna waloba.
18 Nuwanuwama wate be 'abo'ama 'ima guinuwa manuna wada
sidasida Yaubada 'enaya. Gete tuga 'anuwena 'aene 'ima bubuna
bobo'ana, ta nuwanuwama be bubuna bobo'ana nina 'enaya 'ada toolo
ataya. 19 [c]Ta 'ateguyega ya'awa'awanoi 'emiya be 'imi sidesidega 'igu 'eda
'ida bobo'ana be 'emiya yada ila maniniwa.

Lokaiyoni

20 [d]Yaubada miya siwalowa 'ana to'ebwaya, ta tauna wate 'ida
'Inapwana Yesu mwawasega 'igietoolo limena, ta Yesu nina 'ina
toekalesiyao 'abo'ada 'ada to'ita'i'ita 'ai'aila, ta tauna lalanega 'ada loina
bobo'ana ta miyamiya atayana 'i'ebwa'eda.

---

[t] **13:8** Et 1:17-18 [u] **13:9** Lo 14:17; 1 Ko 8:8 [v] **13:11** 1 Loi 16:27 [w] **13:12** Yo 19:17
[x] **13:13** 1 Pi 4:1, 14 [y] **13:14** Ib 11:16 [z] **13:15** Sam 50:14, 23 [a] **13:16** Pi 4:18
[b] **13:17** 1 Te 5:12 [c] **13:19** Lo 15:30 [d] **13:20** Yo 10:11, 18; 1 Te 5:23

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21 [e]Ga Yaubada yage yauyauna bobo'adi 'i'ebwa'emi, be 'ediyega 'ina nuwena wada muliya 'ai'aili, be 'enega Yesu Keliso 'ina guinuwega Yaubada 'ida giebobo'anemi to'ase nadigega 'ina nuwanuwa, be manumi 'ida gwausowala. 'Enega Keliso nina tada tupu atae.

Eimeni.

22 Gosegwao, 'imi leta gete kukupana tuga ta yasida 'emiya be ma imi 'alama'i'ita 'igu loguguya gete wada nono.

23 Nuwanuwagu wate be gosedai Timoti tetelina wada nono, manuna ni'atu deliyega sili'amina, 'enega 'abo 'ilomaninima 'etamo ma'iyagu 'awawai 'emiya.

24 'Ima oboboma yaetuetunenawa 'ami toanugano be toekalesiyao be maibo'ami 'emiya. Ta me Itali wate 'idi oboboma sietuetunenawa yauyaumi 'emiya.

25 Yaubada 'ina oboboma yaumi 'emiya

Eimeni.

---

[e] **13:21** 1 Pi 5:10; Pi 2:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

YEMESA 'INA 'ETOLADI

Yemesa Yesu 'ana toemisao 'idi leta gete 'i'etoladina, 'ie'iteda 'aene tada gwausowala miyamwau be 'ebe toona 'ediya. Geya'abo emisa namo Yesu 'ena, ta esi ematamatana be ona bobo'ana wate, ta geya'abo taguiguinuwa me bale'u nadigega. Gomabeso tada lemedi, ta geya'abo toesaesao nuwada si'ewa'ewa, manuna ma'etamo toesaesao 'idi bubuna to'umalina manuna Yaubada loina mwauna 'ida 'ebwa'edi. 'Ilobwenena be miyamwau 'ediya tada 'alama'i'ita be tasisida Yaubada 'ena, be 'ida 'etoseyeda.

Ona oboboma

1 1 Kagutoki 'omi Yaubada 'ina tomotaiyao susu tuwelo 'ediyega
waesugalagalaya sena yauyaudi 'ediya. Gete 'imi leta
ya'etoladinawa, Yaubada be 'Inapwana Yesu Keliso 'idi toguinuwa
'abo'agu.

Emisa be sinasinapu

2 [a]Tasigwao, tuta simeemai 'ediya 'abo 'ebe toona yaudi ta wate
mwaudi walobadi, manudi wada gwausowala, 3 ta wada mwalatoni 'aene
gete 'ebe toona 'imi emisa manuna be 'enega wada toolopa'ala. 4 [b]'Enega
wada 'ita'i'isimi be wada toolopa'ala 'ai'aila, be gete 'enega 'imi bubuna
maibo'ana 'ida bobo'ana.

5 [c]Ta 'abo yaisigedi 'omi Yaubada 'ana mwalatoi 'ai'aila nigeya
'emiya, Yaubada 'ena wada sidasida, be 'emiya 'ida 'ebwaya, manuna
tauna Totagwala ta To'ebwaya 'ai'aila. 6 [d]Ta wada sidasida ma imi
emisa 'ai'aila ta geya'abo ma imi enuwanaluwa, manuna taudi ma idi
enuwanaluwa taudi nadigega lisu silasalasa bwagabwagaya, 'abo yagila
'isiyesiyeyedi.

7 [e]Taudi wate geya'abo sinuwanuwa 'aene 'ebweu to'ase sida loba
'Inapwana 'enega, 8 manuna ma idi enuwanaluwa 'idi guinuwa yauyaudi
'ediya.

[a] **1:2-3** Lo 5:3-5; 1 Pi 4:13-14 [b] **1:4** Md 5:48 [c] **1:5** 1 Kin 3:7, 9-12; Md 7:7
[d] **1:6** Ais 57:20 [e] **1:7-8** Ye 4:8; Lu 16:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Toesaesao be togomabesoyao.

9 [f]Ta toekalesiyao gomagomabesodi, 'abo Yaubada 'igilagasidi, sida
gwausowala sinabwana.
10 [g]Ta wate toekalesiyao toesaesao 'ilobwenedi be sida gwausowala 'abo
Yaubada 'isa'u mwa'utedi, manuna toesaesao sisasawala 'atuwa pwatula
senidiyao. 11 Manuna 'abo sinala 'iaala 'ediya, 'etamo 'ina waiwaiyega
senina nidi si'oapelu be sibebe'u, ta wate 'adi 'ita bobo'ana 'igugumwala.
Nadigega tuga toesaesao ma'etamo sida paipaisewa ta 'idi mwawasa
nigeya 'ida so'i.

'Ebe toonayao

12 [h]'Abo yaita 'oyo 'ebe toonayao 'ediyega 'utoolo pa'ala, 'uda
gwausowala. Manuna 'amu pali bobo'ana Yaubada 'enega 'uda loba,
nate yawasi ataya. Gete Yaubada 'ina onaupaupa maibo'ana 'edaya, 'abo
taobobome.
13 [i]Ta 'abo yaita 'oyo 'ebetoo nidi 'ulobadi, geya'abo 'unuwanuwa
gesi be 'ugwae 'aene "Yaubada 'itootoogu." Manuna tomota nigeya
sawesawediya be Yaubada sitoo be 'aene yage to'umalidi 'ida guinuwedi,
ta Yaubada wate nigeya tomota 'ida toodi be yage to'umalidi sida
guinuwedi, 14 ta esi taudamo 'ida yalakwaiya 'enega nuwanuwa
to'umalina 'ilisilisida. 15 [j]Be 'ida yalakwaiya nina 'enega guinuwa
to'umalina 'iapwesa, 'enega wate muliyega mwawasa 'iapwesa.
16 Kagutoki tasigwao, geya'abo 'imi nuwanuwa wasa'usa'u gesiyedi.
17 [k]Ta wada nuwa'i'isi 'aene 'ebwayadaita bobo'adi be wate oboboma
bobo'adi maibo'adi galewega simai Yaubada 'enega, tauna tuga
maedanao 'adi tomweluluwa, ta wate nigeya sa'i 'ida esa'ugelasa,
nadigega yauyaukwa sisa'usa'u gelasa.
18 [l]Ga 'ina nuwanuwa tauna 'enega, ta wate 'ina ona'ai'aila 'enega,
'igimi mweluluida be 'aene 'abo'ada 'ina mwelumweluluwao maibo'adi
tada loetana sinedi.

Ona 'ana nono be 'ana guinuwa

19 [m]Tasigwao, 'ilobwenemi be ona wada enono 'ai'aila, ta geya'abo
onalimana be gamwasowala 'ediya waewaiwai. 20 Manuna tomotai 'idi
gamwasowala Yaubada 'ina 'eda palupaluna nigeya 'ilobwelobwene.
21 [n]'Enega 'imi bubuna be 'imi guinuwa to'umalidi wada pilisinedi, be

---

[f] **1:9** Ye 2:5; Yel 9:23-24; 2 Ko 6:10 [g] **1:10** 1 Ti 6:17; 1 Pi 5:5; Lu 12:16-21
[h] **1:12** Dan 6:1-28; Lu 6:22-23; Ye 5:11 [i] **1:13** 1 Pi 2:11; 1 Ko 10:13 [j] **1:15** Lo 6:23
[k] **1:17** 1 Yo 1:5 [l] **1:18** 1 Pi 1:23; Yo 1:12-13 [m] **1:19-20** Ona 10:19; Tolog 7:9; Md 5:22
[n] **1:21** Kol 3:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wada tagwalemi Yaubada 'enaya, ta wate Yaubada ona nina 'atemiya 'iasonaya wada emisei, be wada ematamatane, be 'enega 'etoseyana waloba.

22 [o]Ta geya'abo waenono namo, nate wakabokaboemi tuga, ta esi wada guinuwa wate. 23 Manuna 'eguma yaita 'ienono namo ta geya'abo 'iguiguinuwa, tauna 'atuwa tai 'ebweu gelasi 'ena maninina 'i'itena, 24 ga muliyega 'itauya, ta tuta kukupana 'ena maninina 'ana 'ita 'inuwa pupulena.

25 Ta Yaubada 'ina loina palupaluna ga 'enega 'ida to'umalinao 'ediyega 'ili'amida. Ta 'abo yaita loina nina manuna 'inuwanuwa ta 'iguiguinuwa, ta nigeya 'ida nuwapupulaya, tauna tai nina 'ina guinuwa maibo'ana gwausowala daisinamo.

26 [p]Ta 'eguma 'ebweu tai 'inuwanuwa gesi be 'aene tauna totapwalolo 'ai'aila, ta nigeya 'ina ona 'i'ita'ita'i'isi, 'ina tapwalolo yage besobeso. 27 [q]Ta esi tapwalolo 'esasena be palupaluna Yaubada Tamada matanaya gete, 'aene taudi sinasinagenidi be kwabulao 'idi miyamwau 'enaya tada lemedi, ta wate geya'abo bubuna bale'u 'enega tagiegie bailida.

Geya'abo tomota 'adi 'ita manuna taweyaweyala.

2 1 [r]Ye tasigwao, 'omi 'ida 'Inapwana Yesu Keliso tobobo'ana sana 'ana toemisao, 'enega geya'abo 'imi esinuwa toesaesao 'ediya wasa'usa'u. 2 'Enega 'abo tomota 'eluwa siluguwa 'imi anuwa tapwalolo solanaya, be 'ebweu toesaesa ma 'ana 'oama bobo'ana ta wate 'ana iyaiyala bobo'ana, ta 'eluwena gomagomabesona 'ana 'oama baibailina, 3 'enega 'abo siteluwa nidi wa'itadi 'iabe toesaesa nina wa'amayabe be 'ena wada gwae, "'Ebemiya bobo'ana gete 'ena 'uda miyatowa," ta togomabeso nina 'iabe 'ena wada gwae, "Nada 'utoolo," nai "'Uda miyatowa seyaya." 4 [s]Ta 'abo 'imi esinuwa gete nadigega, 'ana 'ita nigeya bobo'ana, manuna nuwanuwa nina nigeya palupaluna.

5 [t]Tasigwao, 'igu ona gete wada nonodi, 'aene Yaubada togomabeso bale'uya 'iesinuwedi be emisa 'enega sida eesaesa. Manuna Yaubada 'ina 'ebeloina 'iona upaupaena be 'ena sida apwesa, 'abo tauna siobobomena. 6 [u]Ta esi togomabeso nigeya wa'ama'amayabedi. Ta sa'i taudi toesaesao loina mwau si'ebwa'ebwa'emi, ta wate si'alaetuetunemi 'ebe etala 'ediya.

7 Wada nuwa'i'isi wate 'aene 'ida 'Inapwana 'ana esana 'i'ebwa'eda, ta taudi esiya 'ana esana nina si'awa'awa to'umaliye.

8 Ta 'ida 'Inapwana 'ina loina sinabwana Buki Tabu 'ena 'igwae, "Gosemwao 'uda obobomedi nadigega tauyo 'amu oboboma." Loina getei 'abo 'umuliya 'ai'aili, gete bubuna bobo'ana. 9 Ta 'abo 'aina tomota

---

[o] **1:22** Lo 2:13 [p] **1:26** Sam 141:3 [q] **1:27** Ais 58:6-7 [r] **2:1** Gu 10:34; 1 Ti 5:21; Ye 2:9
[s] **2:4** Yo 7:24 [t] **2:5** Md 5:3 [u] **2:6** Gu 16:19

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wa'ama'amayabedi ta 'aina tomota nigeya, nate ni'atu loina nina wale'oale'oa, be taumi 'imi bubuna wagiegie to'umaliye.

10 Ta 'abo yaita loina 'ebweuna namo 'ile'oa, nate 'aene ni'atu loina maibo'ana wate 'ile'oedi. 11 [v]Manuna loina maibo'adi 'adi To'ebwaya 'ebweuna namo tuga, tauna 'iona 'aene, "Geya'abo loelata besobeso," ta wate 'igwae 'aene, "Geya'abo loemwawasa." Ta 'abo nigeya waloyaloyawe besobeso ta waloemwawasa, nate ni'atu 'ina loinao wale'oedi. 12 'Enega 'imi ona be 'imi guinuwa wada 'ita'i'isidi, manuna Yaubada ma'etamo 'ida esinuweda 'ina loinega, ta 'ina loina nina nate tomota 'ada 'etoli'ama manuna.

13 [w]Manuna 'abo yaita nigeya gosenao 'i'ate'atenuwa 'ole'oleyedi, Yaubada nadigega geya'abo tai nina 'i'ate'atenuwa 'ole'oleye. Ta 'abo yaita to'atenuwa 'ole'ole, geya'abo Yaubada 'ina bwa'omatana 'imatamataute.

'Abo emisa nigeya guinuwa ma'iyana emisa nina yage besobeso

14 Tasigwao, to'ase 'ana bobo'ana 'abo 'ebweu yaita 'igwae, "'Abo'agu ma igu emisa," ta 'ina guinuwa nigeya palupaluna. Sawesawenaya 'etoseyana 'ilobai 'ina emisega? Nigeya, aga?

15 [x]Ta 'abo tanuwanuwa tasidao be nuudao manudi, taudi nigeya 'adi 'oamamo ta wate nigeya 'adi masulamo, 16 be 'ediya talo'aenuwa bobo'ana, tagwae, "Wada miya bobo'ana ta wada 'e'ai bobo'ana," ta nigeya lema ta'ebwa'ebwa'edi, to'ase 'ida ona 'ana bobo'ana? 17 Gete nadigega emisa nina 'ana ma'ama'ayau, 'eguma emisa namo, ta nigeya guinuwa ma'iyana, emisa nina 'atuwa mwawamwawasina.

18 Ta 'abo 'aidi tomota sigwae, "'Oyo ma imu emisa ta 'abo'agu ma igu guinuwa." Ta 'abo'agu 'igu e'isa 'aene, "'Abo 'imu emisa nina nigeya guinuwa ma'iyana, mwa'adega 'ana bobo'ana? Ta 'abo'agu gete 'igu guinuwega 'igu emisa yae'itemi."

19 'Oyo 'uemisa 'aene Yaubada 'ebweuna namo tuga, aga? Ga nate bobo'ana. Ta 'unuwa'i'isi 'aene Taumudumudulele ma gosenao taudi wate 'idi emisa nadigega, ta wate ma idi matauta. 20 'Oyo uwauwayo. Gete 'ebe e'ita ya'ebwa'eyo 'aene 'abo emisa namo, ta nigeya guinuwa, nate yage besobeso.

21 [y]'Ebe'ita gete 'ebweuna: tubudai Ebelaamo 'ina guinuwa 'enega Yaubada 'i'awa bobo'anena. 'Ina guinuwa nina nate natuna Aisake 'itagwalena be 'aene 'ida taliyae Yaubada 'enaya. 22 Gete 'enega 'uda mwalatoni 'aene Ebelaamo 'ina emisa be 'ina guinuwa sipaisewa leleleya, ga 'ina guinuwega 'ina emisa 'ai'aila 'igieapwesena. 23 'Enega Buki Tabu 'ina simana nina 'ida apwesa 'ai'aila, 'igwae, "Ebelaamo

---

[v] **2:11** Sia 20:13-14 [w] **2:13** Md 5:7; Md 6:14-15 [x] **2:15-17** Md 25:41-45; 1 Yo 3:17
[y] **2:21** Nug 22:9-12; Ib 11:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaubada 'iemisena, ta 'ina emisa nina manuna ta Yaubada 'i'awa tai palupaluyena," ga 'i'awa gosiyanena. 24 'Enega 'uda mwalatoni 'aene ni'atu Yaubada 'i'awa palupaluyeda 'ida guinuwega, ta nigeya 'ida emisa namo 'enega.

25 [z]'Ebe'ita 'eluwena gete: tauna tosogala nina Leabi 'ina guinuwa bobo'ana 'enega Yaubada 'i'awa palupaluyena, manuna Yosuwa 'ina toepilialealeyao 'eluwa 'ilemedi, ga mali 'eda 'ie'itedi ga 'enega 'i'etoseyedi.

26 Nadigega tuga 'abo ooda nigeya yaluyaluwanamo, nate ni'atu mwawamwawasina, ta 'abo emisa nigeya guinuwa ma'iyana, emisa nina mwawamwawasina.

'Ida ona tada 'ita'i'isi.

3 1 [a]Tasigwao, geya'abo watootoo be yaumi waetoe'ita, ta wada mwalatoni 'aene 'abo tae'ita ta nigeya taguiguinuwe, ma'etamo Yaubada 'ida bwa'omatada sinabwana.

2 Ona'ai'aila, maibo'ada loegesi taguiguinuwe. Ta 'abo yaita tauna nigeya ona to'umalina 'awanega 'ida apwesa, tauna tai 'esasena ta palupaluna, manuna sawesawenaya be oona maibo'ana 'iloine.

3 [b]Nadigega tuga yobai osi 'adi 'ebe pwalowa 'awadiya tasa'u be 'enega tagiepanaisidi, be 'abo nuwanuwada mwa'o sitauyeda, pwalowa nina 'ana malakwao tagiyaidi be 'enega kapekapeyana yobai nina oona maibo'ana taloine.

4 'Ebe'ita wate gete 'ebweu, 'eguma tanuwanuwa waga manudi, 'anabwa'ayoi waga sinabwadi be yagila sinabwadi 'ipilipiliyedi, ta 'adi pwalowa gidalina tuga, topwalowa nina kapekapeyana be waga nina 'iloine be mwa'o nuwanuwana be 'ida tauya, 'ida tauya tuga. 5 [c]Nadigega tuga 'awada 'ina guinuwa, yage gidalina, ta sawesawenaya be yage sinabwadi 'iloinedi.

Gete wate 'ebweu 'ebe'ita 'aene 'abo kaiwe 'ala'alata gidalina pwatula 'ena taloe'abi, sawesawenaya be kaiwe nina 'enega nedu maibo'ana 'i'alaegumwali. 6 [d]Ta 'awada nadigega kaiwe 'ina bubuna, manuna yage maibo'adi to'umalidi 'idi 'ebe e'ale. 'Enega ooda maibo'ana tagieto'umaliye 'awa nina gidalina 'enega. Ona'ai'aila, to'umalina maibo'ana 'imeema Seitani tauna 'enega, be yage maibo'adi 'awadega 'igieto'umaliyedi.

7 Tomota 'abo'ada sawesawedaya be yobai tagiepanaisidi, taudi nadigega bomitawa be manuwao be yobai kawakawalidi ta wate iyanao, 8 [e]ta esi nigeya sawesawenaya be 'awada tagiepanaisi. Manuna 'awadaya

---

[z] **2:25** Yos 2:1-21, 6:17; Ib 11:31 [a] **3:1** Gu 20:28 [b] **3:3** Sam 32:9 [c] **3:5** Ona 16:27; Sam 73:8-9; Ona 26:20-21 [d] **3:6** Md 15:18-19 [e] **3:8** Lo 3:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yage to'umali wawasae, ta bolausa simiyami, 'enega 'ana giepanaita mwau wawasae.

9 Ona'ai'aila, 'awadega Tamada Yaubada tatuputupu ta wate 'awadega gosedao ta'awa to'umaliyedi, taudi Yaubada 'imweluluidi tauna 'ana 'ita nadigega. 10 *f*'Enega tasigwao, 'aene yage getedi nate 'awa 'ebweuna 'enega ona bobo'adi be to'umalidi siapweapwesama, nigeya 'ana 'ita bobo'ana.

11 Ta tada nuwa'i'isi 'aene wewelupwa bwasina 'ana lotoona nigeya 'ida giedumedumena, be 'aina tuta bobo'ana ta 'aina tuta dalelena. 12 Manuna ola 'enega nigeya kapekapeyana be bwasi bobo'ana taloba.

Tasigwao, nadigega tuga kaiwe nina damaya 'enaya nigeya kapekapeyana be mwakiko*g* uwana 'isa'u. Nadigega wate nigeya kapekapeyana be sibweya*h* damaya uwana 'isa'u. 'Ebe'ita nidi getedi nadigega tuga 'awa 'ina guinuwao.

Sinasinapu Yaubada 'enega.

13 *i*'Abo yaita 'oyo ma imu mwalatoi, 'uda guinuwa bobo'ana ma imu nuwamwa'uta, be tomota sida 'ita be sida mwalatoni 'aene 'imu bubuna bobo'ana.

14 Ta 'eguma wae'ipi'ipi be wagamwasowala mali tomota 'ediya, ta wate taumi 'imi nuwanuwao 'igiegagasimi be e'ita palupaluna wagiegie to'umaliye, 15 sinasinapu nidi gete nadigega nigeya galewega, ta esi tuga bale'u bubuninao 'adi yalakwaiya be Seitani 'ediyega. 16 Manuna 'abo tomota sie'ipi'ipi be taudimo manudi sinuwanuwa, gote 'ena sikwakwani be bubuna to'umalidi wate 'ediya siapwesa.

17 *j*Ta 'abo yaita 'ina sinasinapu galewega 'imai, tauna 'ina bubuna nugana 'esasena, ta wate nuwasiwalowa 'alena, bubuna nuwana 'alena, egosigosiyana 'alena, 'atenuwa'ole'ole 'alena, ta 'aina wate uwanao bobo'adi siapweapwesa, ta nigeya gosenao 'ida e'idi'idiyedi nai 'ida kaboedi.

18 *k*Ta wate taudi togienuwa siwalowa 'idi guinuwega bubuna bobo'ana sigiegie apwese.

Bale'u 'ana nuwa'ewa.

4 1 *l*Mwa'adega ga losaiya be egewagewana siapweapwesa 'emiya? Nai 'alena taumimo 'imi yalakwaiyao 'ediyega, manuna tuta yauyauna mali nuwanuwa be mali nuwanuwa 'emiya sipaipaisewa.

---

f **3:10** Ep 4:29 g **3:12** *mwakiko:* Kaiwe gete 'ebe'ita tuga, nadigega me Yudia 'idi kaiwe 'ana esana olibe. h **3:12** *sibweya:* Me Yudia 'idi kaiwe uwana 'ana esana oine (grape), 'ana 'ita nadigega sibweya uwana. i **3:13** Ep 4:1-2 j **3:17** Yob 28:28 k **3:18** Md 5:9
l **4:1** Ga 5:17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 'Aina tuta nuwanuwami be gosemiyao 'idi gwegwe wa'ewadi,
ta nigeya sawesawemiya, 'enega waloemwawasidi. Ta yage
nidi wayato'aiyedi nigeya sawesawemiya be wa'ewadi, 'enega
gosemiyao 'ediya waegewagewana be walosaiyedi. Ta yage nidi
nigeya wada lobedi manuna nigeya manudi wada sidasida Yaubada
'enaya. 3 [m]Ta 'abo wasidasida manudi, ta nigeya 'adi e'isa wada
lobedi, 'alena gete 'imi sidasida nina nigeya bobo'ana, ta 'aene
yage nidi manudi wasidasida nate taumimo 'imi gwausowala
manuna.
4 [n]'Omi toemisa kabokaboyao, wada mwalatoni 'aene 'abo bale'u
bubunina waoboobobome, nate Yaubada waetalauwale, manuna
'abo yaita bale'u bubunina nuwanuwana, tauna Yaubada 'ana
saiya.
5 [o]'Enega geya'abo Buki Tabu 'ina simana wa'awa'awa gidale tuta
nina 'igwae,
"Yaluyaluwa nina Yaubada 'isa'una 'edaya nuwanuwana
sinabwana 'abo'ada."
6 [p]Ta esi Yaubada 'ina lema 'edaya sinabwa wawasae, manuna
Buki Tabu 'ena 'isimana, 'igwae,
"Yaubada togagasa 'ediya 'i'etoboda, ta esi tonuwamwa'uta
'ediya 'itagwala be 'ida lemedi."
7 [q]'Enega Yaubada 'ena wada tagwalemi, ta Seitani wada
guitoyase be tauna 'ida pilisinemi. 8 Ta wada mai Yaubada
selabenaya be 'enega tauna wate 'ida wai selabemiya. Ta 'omi
to'umalimi ta kabokabomi nimami wada 'utudi be 'atemi wada
gie'esasedi, 9 be 'imi bubuna to'umalidi manudi wada doonaona ma
imi nuwamwau, ta 'imi edagiyao wada sa'ugelasedi be wada dedoi,
be wate 'imi gwausowala wada sa'ugelasedi be wada nuwamwau.
10 Ta wada nuwamwa'uta 'Inapwana matanaya be 'enega tauna 'ida
gitu'eyemi.

'Awa to'umali mali tomota manudi

11 [r]Tasigwao, geya'abo tasimiyao wa'awa'awa to'umaliyedi,
manuna 'abo yaita tauna tasina 'i'awa to'umaliyei, nai 'iloinei,
tauna nigeya Yaubada 'ina loina 'imulimuliyei, ta esi loina
nina 'i'awa'awa to'umaliye. 12 Ta wada mwalatoni 'aene
Yaubada tebweuna loina 'ana to'ebwaya, ta wate toloina, tauna
sawesawenaya be 'i'etoseyana ta 'iloemwawasa, 'enega 'omi
geya'abo gosemiyao wa'awa'awa to'umaliyedi, nai waloiloinedi.

---

[m] **4:3** Md 6:9-13 [n] **4:4** 1 Yo 2:15 [o] **4:5** Md 6:24 [p] **4:6** 1 Pi 5:5; Yob 22:29
[q] **4:7** 1 Pi 5:8; Ep 6:11-12 [r] **4:11-12** Lo 2:1, 14:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Geya'abo onalaga.

13 [s]Wada enono 'ai'aila, 'abo yaisigedi 'omi waona gagasa be wagwae,
“Batuwa nai gibwa'i 'atatauya 'aidi 'asa sinabwadi 'ediya, be nada
yakwala 'ebweuna 'amiyami, be tauma 'ima guinuwa 'ada guinuwedi,
be 'ada eesaesa.” 14 Ta esi nigeya wamwalamwalatoni yawasimi 'ina
tautauya gibwa'i manuna, manuna 'abo'ada tomota 'atuwa nadigega
umauma, 'iapwesa tuta gidalina tuga, ta wate 'isawala limana.
15 [t]Ta esi 'ilobwenena gete nadigega wada gwae, “'Abo 'inapwana
'itatagwala, 'ada miyami, be yage nidi nuwanuwama 'ada guinuwedi.”
16 Ta gete tuga ma imi gagasa waonalaga, ta wada nuwa'i'isi 'aene
onalaga yage to'umalina.
17 'Enega 'abo yaita guinuwa bobo'adi 'imwalatonidiya, ta nigeya
'iguiguinuwedi, nate 'ina loegesi.

Toesaesao 'adi emataluwa

5 1 [u]'Omi toesaesao, simana gete wada nono 'ai'aili, be 'imi tuta
mwau 'iabe manuna wada dedoi be wada doonaona. 2 Manuna 'imi
esaesao ni'atu sidaudaula, ta wate 'ami 'oamao ni'atu manumanuwa
si'enidi.
3 Ta wate 'imi maniyao waegagaledi 'emiya ta ni'atu simiya
kadekadeli, be mani kadekadelidi getedi sida simanemi 'aene mani
sinabwa wawasae waegagalena, ta mani nidi getedi tuta 'ebe losalowa
'enaya 'ida 'alasimi, 'atuwa kaiwe.
4 Ta 'imi bagula 'adi topaisewao nigeya waemaemaisa 'ai'ailidi, 'enega
toguinuwa nidi 'idi lomugi be 'idi dedoi ni'atu Yaubada Toewaiwai sana
'inonona.
5 Ta 'imi miya bale'uya bobo'ana wawasae, manuna tuta yauyauna
ma imi gwausowala, 'enega ma 'ami tubuwa bobo'ana loemwawsa
'ilobwenemi, nadigega tuga sagali bawedi. 6 Manuna taudi topalupaludi
wabwa'obwa'o matadi, nai waloemwawasidi, ta nigeya sawesawenaya
be 'emiya sie'isa.

'Alama'i'ita manuna

7 [v]'Enega tasigwao, wada 'alama'i'ita 'ana laba 'ida 'Inapwana 'iilama.
Nadigega tuga tobagula ma ina 'alama'i'ita 'ala'aa be bolimana soladiya
'iyamwayamwana, 'ana laba sesoi 'ana tuta 'enaya, masula uwana
bobo'ana 'isesoni. 8 [w]'Enega 'omi wate nadigega wada 'alama'i'itana ma
imi 'atepatu, manuna 'iabe 'ida 'Inapwana 'iila limanama.

---

[s] **4:13-14** Lu 12:18-21 [t] **4:15** Gu 18:21 [u] **5:1-6** 1 Ti 6:9-10; Mk 4:19; 2 Loi 24:15; Md 6:19-21 [v] **5:7** Ga 6:9; Ib 10:36-37 [w] **5:8** 1 Te 3:12-13; Pi 4:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 [x]Ta tasigwao, geya'abo taumimo waelomulomugiyemi, 'abona nai
'ida 'Inapwana 'ida bwa'omatami, ta Tobwa'omatana nina ni'atu be
'iapwesama.
10 [y]'Enega tasigwao, wada nuwa'i'isi palopitao nidi, taudi 'ida 'Inapwana
manuna sietosimana. Gete 'ebe e'ita bobo'ana 'emiya, manuna palopitao
nidi 'idi miyamwau 'enega sie'alama'i'itana, ta wate sitoolopa'ala. 11 [z]Ta
'abo yaisigedi taudi nadigega tada eesedi togwausowala, manuna mwau
nidi 'ediyega sitoolopa'ala.
Ta gete wate 'ebweu 'ebe'ita Yobi 'ina 'alama'i'ita manuna. Ni'atu
wamwalatonina 'aene Yobi nina 'ina miyamwau 'ana 'ebe losalowa
'enaya, 'ana 'etoseyana 'ilobena 'ida 'Inapwana 'enega. Manuna tauna
'Inapwana nina oboboma ta 'atenuwa'ole'ole 'alena.
12 [a]Ta tasigwao, 'ebweu wate yage sinabwana 'edaya 'aene geya'abo
wasawasawa tamatamana Tamada 'ana esanega, nai bale'u yagenao
'ediyega, nai to yage tuga 'ediyega, 'abo 'imi onaupaupa 'ediya, ta esi
wada gwae, “O,” 'abo 'imi nuwanuwa nadigega, ta 'abo nigeya, wada
gwae, “Nigeya.” Manuna 'abo yage sinabwadi wa'inanadi, 'etamo
Yaubada 'ietalaemi.
13 [b]Ta 'abo yaita 'imiyamwau, 'ilobwenena be 'ida sidasida Yaubada
'enaya. Ta 'abo yaita ma ina gwausowala, waliyega Yaubada 'ida tupu.
14 Ta 'eguma wate 'ebweu 'emiyega ma ina le'oasa, ekalesiya 'ana
toanuganao 'ida bwauyedima be sida sidasida manuna, ta wate bunama
'ena sida siwa, 'ida 'Inapwana 'ana esanega. 15 [c]Ta 'abo ma idi emisa
sisidasida, Yaubada 'ida leme tole'oasa nina be 'ida bobo'ana, ta wate
'eguma ma ina to'umalina Yaubada 'ida nuwataudi.
16 [d]'Enega 'ebweuna 'ebweuna 'emiya 'imi to'umalinao wada simanedi,
be manudi wada sidasida, be 'enega 'imi bobo'ana wada loba. Ona'ai'aila,
topalupaludi 'idi sidasida waiwai wawasae.
17 [e]Gete 'ebweu 'ebe e'ita 'edaya, nate Ilaitiya, tauna tomota tuga
'abo'ada nadigega, ta 'isidasida nuwana maibo'anega be 'aene geya'abo
'i'usa'usana yakwala 'etoi ta tupwana 'ediya, ga nadigega 'iapwesa.
18 'Enega wate 'isidasida limana ga galewega 'usana 'imwa'utama ga
masula maibo'adi siuyawana limana.
19 [f]Ta tasigwao, 'abo 'ebweu 'emiyega 'eda bobo'ana 'ipilisine be 'ebweu
yaita 'oyo gosemina 'u'au'ewa limenama 'eda bobo'ana 'enaya, 20 [g]'uda
nuwa'i'isi 'aene toto'umalina nina yawasina mwawasega 'u'etoseyena,
manuna 'ina to'umalina maibo'ana sigumwala.

'Abo'agu Yemesa.

---

[x] **5:9** 1 Ko 4:5 [y] **5:10** Md 5:11-12 [z] **5:11** Yob 42:10-13; 1 Pi 2:19 [a] **5:12** Md 12:36
[b] **5:13** Sam 50:15; Kol 3:16 [c] **5:15** Gu 28:8 [d] **5:16** 1 Yo 1:9; Ona 28:13
[e] **5:17-18** 1 Kin 17:1, 18:1, 42, 45 [f] **5:19** Md 18:15; Ga 6:1 [g] **5:20** 1 Pi 4:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

PITA 'INA 'ETOLADI 'EBWEUNA

Pita 'ina 'etoladi gete 'enega 'ie'iteda 'aene Yesu 'ina bubuna maibo'ana bobo'ana ta esi 'imiyamwau tuta nina bale'uya 'imiyami, 'enega 'abo'ada wate tada miyamwau, ta esi 'ilobweneda be 'atedaya tada gwausowala ma 'ida emisa 'ai'aila, be muliyega Yaubada 'ida 'etoseyeda.

Lokagutoki.

1 1 'Abo'agu Yesu Keliso 'ana tosimana, gete 'igu leta 'emiya, 'omi Yaubada 'ina tomotaiyao waesugalagala mali sena 'ediya, nadigega Ponito be Galetia be Kapadosia be Esia, be wate Bitinia 'asadiyao 'ediya. 2 [a]'Omi lowa Yaubada 'inuwena be 'aene 'ida esinuwemi 'ina tomotaiyao, 'enega 'ina Yaluyaluwa Tabunega ni'atu 'igie'esasemi, nate Natuna lalanega, be 'aene Yesu Keliso nina 'enana wada ematamatane.

Oboboma be nuwasiwalowa sida sinabwa 'emiya.

Emisa Yesu Keliso 'enaya

3 [b]Yaubada tada tupu, tauna 'ida 'Inapwana Yesu Keliso tamana, manuna 'i'atenuwa 'ole'oleyeda sinabwana, ga tubuwa auwauna 'i'ebwa'eda Yesu Keliso 'ina toololimana mwawasega 'enega. Gete manuna tuta yauna tanuwayaina 'aene 'ina obobomao galewaya ma'etamo talobadi. 4 Gote 'ena oboboma nidi 'isa'u 'ai'ailidi manumi, be geya'abo sidaudaula, nai sito'uto'umali, nai sisawasawala.

5 [c]Be 'omi oboboma nidi wada lobadi, 'eguma Yaubada waemise 'aene 'ina waiwaiyega 'ida 'ita'i'isimi, be tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya 'etoseyana nina 'igibubunaya manumi 'ida 'ebwa'emi.

6 [d]'Enega wada gwausowala sinabwana, 'anabwa'ayoi tuta kukupana namo gete 'ena 'aina 'ebe tooyao mwaudi walobalobadi. 7 Gete 'ediyega 'imi emisa Yesu manuna Yaubada 'itoodi. Nadigega tuga goula kaiwe

---

[a] **1:2** 2 Te 2:13; Ep 1:4; Ib 12:24 [b] **1:3-4** 1 Pi 1:23; Kol 1:12 [c] **1:5** Kol 3:3-4; Gu 20:32; Yo 6:28 [d] **1:6-7** Ib 12:11; 1 Pi 5:10; Yob 23:10; Ye 1:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sabeluluyega sitootoodi. Ta esi 'imi emisa goula 'isinabwa sinena,
manuna goula yage gumwagumwalina. Ta 'abo 'imi emisa waiwaina,
ma'etamo Yesu Keliso 'ina apwesama 'enaya, tupu be esaesa be 'amayaba
wada lobadi.

8 [e]Keliso nina tauna nigeya wa'ita'ita ta tuga waobobomena, ta gete
tuga wate nigeya wada 'itena, ta tuwa tuga 'ena waemisa, ta 'imi
gwausowala 'enaya geya'abo tagwaegwae. 9 Manuna 'imi emisa 'ana masi
ni'atu 'ena waapweapwesa, nate yaluyaluwami 'adi 'etoseyana. 10 [f]Gete
'etoseyana nina lowa palopitao sienaidena ta si'ebesena, ga 'etoseyana
nina 'edaya siona upaupaena be 'aene Yaubada 'ida 'ebwa'eda. 11 [g]Ta
Keliso yaluyaluwana 'atediya 'igimi e'itedi 'ina 'elouyao be 'ina esaesa
muliyega manudi, ga palopitao nidi mwalatoi si'ebesa to tuta 'ena be
mwa'adega 'etoseyana nina 'ida apwesa'esa.

12 [h]Ta Yaubada palopitao nidi 'ie'itedi 'aene onaupaupa nidi sigimi
simanedi nigeya taudi manudi, ta 'omi esi manumi, ta yage nina lowa
manuna siona ni'atu gete wanononodi, tetela bobo'ana 'ana tosimanao
'ediyega, nate Yaluyaluwa Tabuna galewega 'ina waiwaiyega. Ta yage nidi
bobo'adi manudi sieonemi, aniloseyao galewaya nuwanuwadi be taudi
wate sida mwalatoni.

Bubuna 'esasena.

13 [i]'Enega yage gete manuna 'imi nuwanuwa maibo'ana wagiepa'alidi,
be 'imi emisa wada sa'u 'ai'ailidi, 'aene tuta nina Yesu Keliso 'ida
apwesama 'ebe gwausowala wada loba Yaubada 'enega.

14 [j]Ta Yaubada 'ena wada ematamatana ta geya'abo 'imi yalakwaiyao
siloiloinemi, nadigega lowa 'imi tuta emwagemwage 'enaya. 15 [k]Ta esi
'imi guinuwa maibo'adi 'ediya wada bubuna palupaluna, nadigega tauna
'ibwauyemi 'ina bubuna 'esasena. 16 [l]Manuna Buki Tabu 'ena 'igwae,

"Wada gie'esasemi, nadigega 'abo'agu 'esasegu."

17 [m]'Etamo Yaubada 'ina loina 'ebweuna ta palupaluna 'enega tomota
maibo'ada 'ida loineda, nadigega 'ida guinuwa, bobo'ana, nai to'umalina.
Tauna Yaubada nina waeesena Tamami 'imi sidasidao 'ediya, 'enega
'ilobwenemi be wada 'amayabe tuta maibo'ana bale'u gete 'ena wamiyami.

18 [n]Lowa 'imi bubuna tubumiyao 'ediyega nigeya bobo'ana, 'enega
Yaubada emaisa 'iguinuwena sabi 'etoseyemi. Ta 'ami e'isa nina ni'atu
wamwalamwalatoni 'aene nigeya yage gumwagumwalidi, nadigega siliba
nai goula, 19 ta esi e'isa nina Yaubada 'ina lami lalana bobo'ana wawasae
'enega 'i'etoseyemi, tauna Keliso nina, bobo'ai'ailina ta 'esasena.

---

[e] **1:8** Yo 20:29 [f] **1:10** Ais 53:1-12 [g] **1:11** Lu 24:26-27 [h] **1:12** Md 13:16-17; Ep 3:10
[i] **1:13** Lo 12:2 [j] **1:14** Lo 6:19; Ep 4:17-18 [k] **1:15** 2 Ko 6:16-18, 7:1 [l] **1:16** 1 Loi 19:2
[m] **1:17** 2 Loi 10:17 [n] **1:18-19** 1 Ko 6:20; Yo 1:29

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20 Yaubada Keliso nina 'igimi esinuwena 'ina guinuwa gete manuna,
ta muliyega bale'u 'imweluluina, ta ni'atu tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya
Keliso nina 'iapwesama, 'abo'ada manuda. 21 Ga tauna Keliso nina 'enega
Yaubada waemisena 'aene tauna mwawasega 'igietoolo limena ga 'ebemi
esaesa 'ena 'isa'una, 'enega 'imi emisa be 'imi nuwayaina wasa'u 'ai'ailidi
Yaubada 'enaya. 22 [o]'Enega ni'atu 'eda palupaluna wamuliya 'ai'ailina,
gote 'enega 'imi 'esasa walobena, ta wate taudi gosemiyao waobobomedi
'atemi maibo'ana 'enega, 'enega 'ilobwenemi be wada eoboobobomа
'ebweuna 'ebweuna, oboboma 'ai'aila 'enega.

23 [p]'Enega 'omi ni'atu watubuwa limana, nigeya tamamiyao
mwawamwawasidi 'ediyega, ta esi Tamami mayawasina ta miyamiya
atayana 'ina ona 'enega. 24 [q]Nadigega tuga Buki Tabu 'ina simana 'igwae,

"Tomota maibo'adi 'atuwa pwatula, ta 'idi esaesao 'atuwa pwatula nidi
senidiyao.

Manuna pwatula nidi 'iabe simwamwawasa, 'enega senidiyao wate
si'oapelu.

25 Ta esi 'Inapwana 'ina ona miyamiya atayana."

Ona nina gete tuga 'edaya 'imiyami, nate tetela bobo'ana tauna ni'atu
wanonona.

'Ola nina mayawasina.

2 1 [r]'Enega 'imi to'umalinao be 'imi kabokaboyao onega be guinuwega,
be 'imi e'ipi'ipiyao, be 'imi 'awato'umaliyao wada guitoyasedi, 2 ta
'ilobwenemi be yaluyaluwami 'ana susu bobo'ana wada 'ebese. Nadigega
taudi gogama meyameyadi susu nuwanuwadi, be susu nina yaluyaluwami
'adi 'etoseyana manuna.

3 Ona'ai'aila, 'ida 'Inapwana 'ina 'atenuwa'ole'ole ni'atu walotoona,
4 [s]'enega wada mai 'Inapwana nina 'enaya, tauna 'ola mayawasina me
bale'u sie'idi'idiyena, ta esi Yaubada nuwanuwana ga 'iesinuwena.

5 'Enega 'omi wate 'atuwa mwadale mayawasina, yaluyaluwami wada
tagwaledi, be 'emiyega Yaubada 'ina Anuwa 'ida 'abi, be gote 'ena wada
etotaliya 'esasemi, ta Yesu Keliso 'ida lememi be yaluyaluwamiyega wada
taliya bobo'ana Yaubada 'enaya. 6 [t]Nadigega wate Buki Tabu 'ena 'igwae,

"Wa'ita 'ola gete bobo'ana ta esiesinuwana yasa'usa'u nugane anuwa
'ana 'abi, 'asa Sayoni 'enaya, manuna. 'Enega 'abo yaisigedi taudi
siemisena, geya'abo siomayamaya."

7 [u]Ta 'omi yaisigedi 'ola gete waemisena, 'emiya 'ola bobo'ana
wawasae, ta yaisigedi taudi nigeya 'ena siemiemisa manudi Buki Tabu
'ena 'isimana, 'igwae,

---

[o] **1:22** Yo 13:34 [p] **1:23** Yo 1:13; 1 Pi 1:3 [q] **1:24-25** Ais 40:6-8 [r] **2:1** Ep 4:22; Ye 1:21
[s] **2:4-5** 1 Ko 3:11; Lo 12:1 [t] **2:6** Ais 28:16 [u] **2:7** Sam 118:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"'Ola nina lowa to'abi anuwa siguitoyasena, ta gete tugai ni'atu sietoolona be 'ie'ola nugana, be 'ola maibo'adi 'iloinedi."

8 [v]Ta wate 'igwae,

"'Ola gete tomota 'idi 'ebe esetupe, ma'etamo 'enaya siesetupedi ta sibebe'u."

Ta siesetupedi 'enaya manuna ona nigeya siemiemise. Gete nadigega Yaubada 'ina gimiloina manudi.

9 [w]Ta 'omi nigeya nadigega taudi, ta 'omi esi Yaubada 'ina boda esiesinuwami, 'enega 'omi kini nina 'ina totaliyao ta 'ina tomotaiyao 'esasemi, manuna sena guguyoi 'enega 'ibwauyemi, ga 'ina maedana tobobo'ana sana 'ena 'isa'umi, be 'aene 'ina guinuwa bobo'ana gete wada simane.

10 [x]Ona'ai'aila, tuta lowa 'ediya 'omi nigeya waeboda 'ebweu, ta gete tuga ni'atu Yaubada 'ena waeboda 'ebweuna; ta lowa wate Yaubada 'ina 'atenuwa'ole'ole nigeya 'emiya 'imiyami, ta gete tuga ni'atu walobena.

Yaubada 'ina toguinuwao.

11 [y]Ta gosegwao 'emiya yada simana apwesa 'aene 'abo'ada bale'u gete 'enaya toesugalagala, 'enega 'imi yalakwaiyao nidi 'atemiya simiyami waguitoyasedi, manuna yaluyaluwami sietalauwaledi. 12 [z]Ta wada bubuna bobo'ana taudi nigeya me Yudia 'ediya. Manuna gete tuga 'etamo si'awa'awa to'umaliyemi, ta tuta muliyega 'imi guinuwa bobo'ana sida 'ita, be 'enega tuta nina Yaubada 'iapwesama Yaubada nina sida tupu.

13 [a]Ta ni'atu 'omi 'Inapwana nina 'ina boda, 'enega 'ilobwenemi be loina yauna bale'uya wada 'amayabedi, nadigega kini 'ina loina 'ena wada tagwalemi, manuna tauna toloina sinabwana,
14 ta wate gabemaniyao wada 'amayabedi, manuna kini nina tauna 'iesinuwedi be gabemani nidi toto'umalidi sida loinedi, ta tobobo'adi sida 'awabobo'anedi. 15 [b]Ta Yaubada 'ina nuwanuwa gete be 'aene toemwagemwageyao, 'abo sida ona besobeso manumi, 'imi guinuwa bobo'ana 'etamo sida 'ita, be geya'abo wate to'ase manumi sioneone.

16 [c]Ta 'omi esi ni'atu Yaubada 'ili'amimi be 'aene taumimo wada loinemi, ta esi geya'abo guinuwa to'umalidi 'ediya watautauya, ta wada guinuwa tuga nadigega Yaubada 'ina toguinuwao. 17 'Enega tomota maibo'adi wada 'amayabedi, ta gosemiyao taudi Yesu 'ana toemisao wada obobomedi. Yaubada 'ena wada 'amayaba sinabwana, be wate kini wada 'amayabe.

---

[v] **2:8** Ais 8:14 [w] **2:9** Sia 19:5-6; Ais 9:2; Ep 5:8 [x] **2:10** Osi 1:10; Lo 9:25; 1 Pi 1:3
[y] **2:11** Ga 5:16-17, 24 [z] **2:12** Md 5:16 [a] **2:13-17** Lo 13:1-7 [b] **2:15** 1 Pi 3:15-17
[c] **2:16-17** Ga 5:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Keliso manuda 'i'elouya

18 [d]'Enega 'omi toguinuwao, 'imi 'ena'iyao wada 'amayabedi be 'ediya
wada ematamatana, ta nigeya 'aene 'ena'iyao bobo'adi namo 'ediya,
taudi 'idi loina pa'alidi 'ediya wate. 19 Manuna 'abo nigeya 'ebweu
'imi guinuwa to'umalina, ta sigie'elouya daisimi be Yaubada manuna
wanuwanuwa sinabwana ga wae'alama'i'itanemi, nate bubuna bobo'ana
Yaubada matanaya. 20 [e]Ta wada nuwa'i'isi 'aene 'abo 'ida guinuwa
to'umalina 'enega sigie'elouyaeda be tae'alama'i'itana, nate nigeya yage
sinabwana. Ta esi 'abo 'ida guinuwa bobo'ana 'enega sigie'elouyaeda be
tae'alama'i'itana, Yaubada manuda 'ida gwausowala.

21 [f]Ta ni'atu 'eda gete manuna Yaubada 'ibwauyeda, manuna Keliso
tauna manuda 'i'elouya, ga 'ebe e'ita 'isa'una 'edaya be 'aene 'ae iyaena
tada muliyedi. 22 [g]Manuna tauna nigeya 'ina to'umalinamo ta wate
nigeya kabo 'awanega 'ida apwesa. 23 [h]Ta tuta nina si'awa to'umaliyena
nigeya wate 'ediya 'ie'ie'isa, ta wate sigie'elouyaena ta nigeya
'igamwagamwasowaledi, ta esi Yaubada 'iemisa 'ai'ailena, manuna tauna
Toloina palupaluna.

24 [i]Ona'ai'aila, Keliso tauna oonega 'ida to'umalinao 'i'aalidi kelose
'enaya, be gote 'enega 'aene 'ida bubuna to'umalidi sigugumwala,
ta bubuna palupaluna 'enega tatatauya. Tauna 'ana badi 'enega 'imi
bobo'ana walobena. 25 [j]Ona'ai'aila, 'omi 'atuwa sipi loseloseyemi, ga
ni'atu to'ita'i'ita sipi 'i'au'ewa limemi 'enaya, tauna yaluyaluwami 'ana
to'ita'i'ita.

Aiai nidi 'adi loina.

3 1-2 [k]Nadigega 'omi wate toai mewainemi mwanemiyao wada
'amayabedi, 'enega 'abo taudi nigeya Yaubada 'ina ona siemiemise,
'omi 'imi guinuwa bobo'ana 'amayabega wada e'itadi, be 'enega sida
emisa. 3 [l]Ta geya'abo waeiyalimi yage apweapwesadi 'ediyega, nadigega
'uya'uyami waguinuwa 'ai'ailidi, nai yage goula 'ediyega waeiyalimi,
nai 'ami 'oamao bobo'adi wa'otedi, 4 ta esi 'atemi wada eiyalidi
iyalao miyamiya atayadi 'ediyega, taudi nadigega bubuna nuwana be
nuwamwa'uta 'ediyega. Wada nuwa'i'isi 'aene yage gete yage sinabwana
Yaubada matanaya.

5 Nadigega lowa taudi iine totapwalolo Yaubada siemisena ga 'atedi
sieiyalina bubuna nuwana be nuwamwa'uta 'ediyega, ga mwanediyao
si'amayabedi. 6 Nadigega wate Sela mwanena Ebelaamo 'enana

---

[d] **2:18-19** Ep 6:5-7 [e] **2:20** 1 Pi 4:14 [f] **2:21** Md 16:24 [g] **2:22** Ais 53:9 [h] **2:23** Ais 53:7; Lo 12:19 [i] **2:24** 2 Ko 5:21; Ais 53:5-6 [j] **2:25** Yo 10:11 [k] **3:1-2** Ep 5:22-24; 1 Ko 7:12-16; Ta 2:4-5 [l] **3:3-4** 1 Ti 2:9-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'iematamatanena ga 'i'awa 'inapwanena. Ta 'abo 'omi wabubuna bobo'ana, be geya'abo 'ebweu yage wamatamataute, 'omi Sela natunao.

7 [m]Ta 'omi wate toai me'olotomi, mamwanemiyao wamiyami, wada nuwayai 'aene taudi nenetadi, 'enega wada 'amayabedi be wa'ita'i'isidi, manuna 'omi be mwanemiyao ma'emiyao yawasimi Yaubada 'i'ebwa'emi. Gete nadigega wabubuna'esa be 'enega geya'abo to'umalina 'imi sidasidao 'i'eto'etobodedi.

Guinuwa bobo'ana 'elouya 'ena 'imiyami.

8 [n]Gete 'igu ona 'ana 'ebe losalowa 'emiya 'aene 'imi nuwenuwega be 'ami lotoonega wada e'ebweu be wada eoboobobomemi, be ma imi nuwamwa'uta wada 'atenuwa 'ole'oleyemi.

9 Ta 'abo 'aidi 'emiya siguinuwa to'umalina, geya'abo 'ediya wae'ie'isa, ta 'abo wate sieliyemi geya'abo waelieliyadi. Ta esi wada e'isadi ona bobo'ana 'enega, ta Yaubada 'ionaupaupa saba be 'aene 'ida obobomemi, 'abo 'omi ona obobomega 'ediya wae'isa. 10 [o]Nadigega Buki Tabu 'ena 'isimana, 'igwae,

"'Abo yaita tauna nuwanuwana be 'ida gwausowala 'asiyata maibo'ana 'ediya, 'ilobwenena be ona besobeso be kabo 'ida losa'u,

11 ta wate guinuwa to'umalidi 'ida guitoyasedi, be 'ida guinuwa bobo'ana mali tomota 'ediya, be wate 'ida etapewa waiwai nuwasiwalowa manuna.

12 Manuna 'ida 'Inapwana tuta yauyauna tobobo'adi 'ilomata'i'isidi, be wate 'idi sidasidao 'inono 'ai'ailidi, ta taudi toto'umalidi 'iguitoyasedi."

13 [p]Ona'ai'aila, nigeya sawesawenaya be 'ebweu yaita 'igiegie 'elouyaemi 'abo yage bobo'ana nuwami 'i'ewena, be tuta yauyauna 'ena waguiguinuwa.

14 [q]Ta geya'abo tomota wamatamatautedi nai wanuwanuwa mwau 'ediya, ta esi wada gwausowala, 'abo yage bobo'ana waguiguinuwe be sigie'elouyaemi, 15 [r]ta esi 'atemiyega 'ida 'Inapwana Keliso wada 'amayabe. Be 'enega 'abo yaita 'ienaidemi be 'ida gwae, "To'ase manuna 'uemiemisa?" ta 'omi ni'atu ma imi e'isa bobo'ana wada simana 'ediya, ta geya'abo ma imi oopa'ala, ta esi ma imi bubuna nuwana 'enega waeonadi.

16 Ta to'ase wanuwena bobo'ana, tuta yauyauna nadigega wada guiguinuwa'esa, 'enega 'abo yaisigedi si'awa to'umaliyemi manuna 'aene 'omi Keliso 'ana tomuliyao, ma'etamo sida omayamaya, 'abo 'imi bubuna bobo'ana wae'itaedi.

---

[m] **3:7** Ep 5:25-30; Kol 3:19 [n] **3:8-9** Lo 12:16-18; Md 5:44; 1 Te 5:15; Ep 4:32
[o] **3:10-12** Sam 34:12-16 [p] **3:13** Md 10:28; Ona 16:7; Lo 13:3 [q] **3:14** Ib 10:5-6
[r] **3:15-16** Kol 4:6; 1 Pi 2:15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 [s]'Eguma Yaubada 'inuwena 'aene 'elouya tada loba, 'ilobweneda tada
'elouya 'ida guinuwa bobo'ana manuna, ta sa'i nigeya 'ana 'ita bobo'ana
guinuwa to'umalina manuna.
18 Ona'ai'aila, Keliso ma'ebweuna 'imwawasa 'ida to'umalinao manudi,
ta tauna tai bobo'ana, ta 'abo'ada toto'umalida ga manuda 'imwawasa,
be gote 'enega 'ida 'au'ewada Yaubada 'ena. Ta Keliso oona namo
siloemwawasina, ta yaluyaluwana nigeya.
19 [t]'Enega yaluyaluwana 'iapwesa ga 'itauya yaluyaluwa yoniyonidi
'ediya 'iloguguya. 20 [u]Yaluyaluwa nidi tomota yaluyaluwadi, taudi
lowaenei Noa 'ina tutaya Yaubada manudi 'ie'alama'i'itana be 'aene
'ena sida emisa, ta nigeya. 'Enega maibo'adi muluwa 'enega sidalala, ta
pu'epu'edimo bwasiyega 'i'etoseyedi, nadigega nima ta 'etoi, waga nina
Noa 'i'abinaya 'enega.
21 [v]Bwasi nina gete 'ie'ita 'ai'aila 'edaya 'aene gete tuga bwasi nina 'ebe
bapitaiso 'i'etoseyeda. Ta bapitaiso nina 'enega nigeya 'aene bwalada 'ana
'utu namo manuna, ta esi 'ida sidesidega Yaubada 'ateda 'igie'esasadi,
Yesu Keliso 'ina toololimana 'enega, 22 tauna ni'atu 'itu'e galewaya ga
gete tuga Yaubada 'atainaya 'imiyami, ga aniloseyao be galewa 'adi
toloinao maibo'adi 'iloiloinedi.

'Ida bubuna tada sa'ugelasedi.

4 1 [w]Wada nuwa'i'isi 'aene tuta nina Yesu 'ietomotai 'elouya 'ilobena,
ta 'imi nuwanuwa wasa'udi Yesu nadigega, be 'enega taumimo wada
giepa'alimi, manuna 'abo yaisigedi taudi oodiyega 'elouya silobaloba, 'idi
bubuna to'umalina ni'atu 'igumwala.
2 [x]'Enega 'ida tuta maibo'ana bale'uya tamiyami, tada tagwaleda Yaubada
'enaya be tauna 'ida loineda, ta 'ida yalakwaiya geya'abo 'iloiloineda.
3 [y]Lowa 'imi bubuna to'umalina, nadigega taudi guguyoi 'ana
tomiyanao, be bubuna nidi getedi wada guitoyasedi, nadigega
sogala be yalakwaiya be bwasi waiwaidi 'adi numa kabaleya, be
egosigosiyana guinuwa to'umalidi manudi, be wate emisa kabokabo
mali yageyao 'ediya. 4 Ta tomiya apwesa nidi sinuwa owana 'abo
'omi nigeya ma'emiyao yage nidi to'umalidi waguiguinuwedi, 'enega
si'awa to'umaliyemi. 5 Ta esi 'etamo Yaubada tomota mayawasidi be
mwawamwawasidi 'ida bwa'omatadi, be 'enega taudi tomiya apwesa nidi
sida etala matanaya. 6 [z]Gete 'alena 'enega tetela bobo'ana 'iguguyaena
tomwawasao 'ediya, be tuta mayawasidiya bwa'omatana sida loba, ta
yaluyaluwadiyega yawasidi sida loba Yaubada 'enega.

---

[s] **3:17** 1 Pi 2:20 [t] **3:19** Ep 4:9-10; Pi 2:9-10 [u] **3:20** Nug 7:7 [v] **3:21-22** Lo 6:4;
Ta 3:4-5; Yo 3:5; Ep 1:20-21 [w] **4:1** 2 Ko 5:15 [x] **4:2** 1 Yo 2:16-17 [y] **4:3** Ep 2:2-3; Ta 3:3
[z] **4:6** Lo 8:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 [a]Ta ni'atu be yage maibo'ana sigugumwala. 'Enega wa'ita'i'isimi be
geya'abo walo'ame'ame, ta esi tuta yauyauna wada sidasida Yaubada
'ena. 8 'Enega wada eoboobobomа 'ai'aila 'ebweuna 'ebweuna 'emiya,
manuna oboboma yage maibo'adi 'isinabwa sinedi. Ta wate oboboma
sawesawenaya be to'umalina yaudi 'ikweudi. 9 'Enega gosemiyao
wabwauyedi 'imi anuwaya nuwa bobo'anega, ta geya'abo manudi
walomulomugi.

10 [b]Ta ni'atu 'ebweuna 'ebweuna Yaubada egueguyai dumadumadi be
dumadumadi 'i'ebwa'emi, 'enega egueguyai nidi 'ediyega wada guinuwa
be gosemiyao wada lemedi, be 'enega 'omi Yaubada 'ina toguinuwao
bobo'ami. 11 'Enega yaisigedi 'omi waetosimana wada etosimana tuga
nadigega Yaubada 'ina ona wasimasimane, ta 'abo yaisigedi 'omi
walemalema wada lema tuga 'imi waiwai maibo'anega, nadigega waiwai
nina 'i'ebwa'emi, be 'enega guinuwa maibo'adi 'ediyega tomota Yesu
Keliso sida mwalatoni be Yaubada sida tupu, manuna tauna Toesaesa
sana, ta Toewaiwai sana, tuta maibo'ana 'ediya. Eimeni.

Yesu 'ina tomotaiyao si'elo'elouya.

12 Ta tasigwao, geya'abo ma imi nuwaowana 'abo tuta nina 'ebetoo
mwaudi walobadi. Geya'abo wanuwanuwa 'aene siapweapwesa daita.
13 Ta esi wada gwausowala manuna Yesu Keliso 'elouya 'ilobena, ga
'omi nadigega tuga walobaloba'ese, be muliyega tuta nina 'ina esaesa
'iapwesama wada gwausowala 'ai'aila.

14 [c] [d]Ta 'abo tomota si'awa to'umaliyemi 'imi emisa Keliso 'enaya
manuna, wada gwausowala tuga, manuna Yaubada yaluyaluwana
'esasena ni'atu 'emiya 'imiyami. 15 Ta esi nigeya yage bobo'ana manumi,
'abo waloemwawasa, nai wa'i'ipwala, nai waloegesi, nai waguinuwa
besobeso, be manudi 'elouya waloba. 16 [e]Ta yage bobo'ana esi, 'abo 'omi
Keliso 'ina bodao be 'elouya waloba. Nate nigeya 'ebe omayamaya, ta esi
Yaubada wada tupu, manuna 'omi ni'atu Keliso 'ina bodao.

17 Ta ni'atu tuta 'imai saba be bwa'omatana 'ie'ale, be 'enega Yaubada
'ina tomotaiyao 'ida gimi bwa'omatada, be muliyega taudi 'ina tetela
bobo'ana nigeya siemiemise, 'idi to'umalina 'ana e'isa mwau wawasae
sida loba. 18 [f]Ta ni'atu Buki Tabu 'ena 'isimana, 'igwae,

"Yaubada 'ena mwauna be 'aene tobobo'adi 'ida 'etoseyedi, ta esi
toto'umalidi, taudi Yaubada 'ana toe'idi'idiyao 'adi 'etoseyana mwau
wawasae."

19 'Enega 'abo 'omi Yaubada 'ina nuwena 'enega 'elouya walobadi,
yawasimi wada tagwaledi tauna 'ena, be 'enega 'ida 'ita'i'isimi, manuna

---

[a] **4:7-9** Lo 12:9-13 [b] **4:10-11** Lo 12:6-8; 1 Ko 12:4-7 [c] **4:14** Md 5:11
[d] **4:14-16** 1 Pi 2:19-20 [e] **4:16** Gu 5:41 [f] **4:18** Ona 11:31

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tauna 'ada Tomweluluwa bobo'ai'ailina; ta 'omi wate nadigega wada bubuna bobo'ana.

Yaubada 'ina tomotaiyao 'adi 'ita'i'ita.

5 1 Toekalesiyao 'idi 'inapwanao 'omi, 'aene yada gienuwa'i'isimi 'imi paisewa manuna. Manuna 'abo'agu 'ebweu wate toekalesiyao 'idi 'inapwana, ga 'abo'agu mataguyega Keliso 'ina 'elouya ya'itena, be ma'etamo 'ina esaesa maemaedanina 'ena yada miyami to tuta 'abo 'ina esaesa nina 'igieapwese.

2 *g* 'Enega wate yada emataluwemi 'aene 'imi bodao nidi wada 'ita'i'isidi, taudi nate Yaubada 'ina tomotaiyao. Ta wada 'ita'i'isidi 'imi 'atetagwalega tuga nadigega Yaubada 'ina nuwena, ta geya'abo ma imi logwautoyasa. Ta 'imi guinuwa wada guinuwedi, nigeya maisa manuna, ta esi tagwalega wada guinuwa.

3 *h* Ta geya'abo watoo be waetoloina 'ediya, ta esi bubuna bobo'ana wada e'itae 'ediya, be sida muliyemi. 4 Be 'enega tuta nina To'ita'i'ita sinabwana 'iapwesama, tauna 'enega 'ami pali bobo'ana ta miyamiya atayana waloba.

5 *i* 'Enega 'omi wate tubu lagalagao 'inapwanao wada 'amayabedi, be maibo'ami wada nuwamwa'uta be 'ebweuna 'ebweuna 'emiya wada elemalema. Nadigega tuga Buki Tabu 'isimana, 'igwae,

"Yaubada tonuwatu'e 'i'etobodedi, ta esi tonuwamwa'uta 'iobobomedi."

6 *j* 'Enega wada nuwamwa'uta be wada tagwalemi Yaubada Toewaiwai sana nimanaya, be 'enega muliyega tauna 'ina tuta bobo'ana 'enaya 'ida gitu'eyemi.

7 *k* Ta 'ami mwauyao maibo'adi Yaubada 'ena wada 'ebwaya, be 'enega 'ami mwau nidi 'i'ewayauledi, manuna Yaubada tauna 'i'atenuwa'ole'ole 'ai'ailemi.

8 *l* 'Enega wada lomata'i'ita 'ai'ailemi 'ami talauwala Seitani 'enega. Manuna Seitani tauna nadigega bosasa mitawaya, tuta yauyauna 'isakosakowasi ta 'i'ebe'ebesa be 'aene 'ana tai 'ida loba, be 'ida 'ani. 9 *m* Ta geya'abo wamatamatauta, ta 'imi emisa 'ena wada toolopa'ala, manuna wada mwalatoni 'aene gosedao taudi Yesu 'ana toemisao mwau nidi silobalobadi sena maibo'adi 'ediya.

10 *n* Yaubada tauna 'atenuwa'ole'ole 'alena ni'atu 'ibwauyeda be 'aene 'ina esaesa miyamiya atayana 'ena tada miyami Keliso ma'eda.

Ta 'imi 'elouya tuta kukupana namo be sigugumwala, ta muliyega Yaubada 'ida gie'esasemi be 'ida giepa'alimi be 'ida giewaiwaiyemi

---

g **5:2** Gu 20:28 h **5:3** Pilim 1:14; 1 Ti 4:12, 5:1; Yo 13:14-15 i **5:5** Ona 3:34; Lu 22:26
j **5:6** Pi 2:8-9 k **5:7** Md 6:25-26 l **5:8-10** 2 Ti 4:17-18; Lo 8:18 m **5:9** Ep 6:11-13; Ye 4:7
n **5:10** 1 Te 5:23-24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be 'aene wada miya bobo'ana. 11 Manuna tauna Toewaiwai miyamiya
atayana. Eimeni.

Ona oboboma

12 [o]'Imi leta gidalina gete Sailasa 'ilemegu ga ya'etoladina manumi.
Tauna Sailasa nina taeesena 'aene 'ebweu tasidai ma ina emisa.
'Enega 'imi leta gete 'ena nuwanuwagu be Yaubada 'ina oboboma
'ai'aila yada simane 'emiya, be 'enaya wada toolopa'ala.
13 [p]Ta wate toekalesiyao sena gete Babiloni 'enaya 'idi oboboma 'emiya.
Taudi Yaubada 'iesinuwedi nadigega tuga 'omi 'iesinuwemi, 'idi ona
oboboma 'emiya. Ta wate natugu Maki 'ina ona oboboma 'emiya.
14 'Enega wada eoboobobоma 'ebweuna 'ebweuna 'enaya, be wada
enimalotuna oboboma 'ai'ailega. Ta 'omi Keliso 'ina tomotaiyao wada
miya gwausowala.

'Abo'agu Pita.

---

[o] **5:12** Gu 15:22 [p] **5:13** 2 Ti 4:11; Lo 1:7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

PITA 'INA 'ETOLADI 'ELUWENA

Leta gete solanaya Pita 'iemwasala mwalatoi 'ai'aila Yaubada 'enega manuna, be e'ita kabokabo toe'itao to'umalidi 'ediyega, be wate 'iemwasala Yesu 'ina ila limanama bale'uya manuna.

Lokagutoki

1 1 'Abo'agu Yesu Keliso 'ina toguinuwa, nai 'ana tosimana, 'imi leta
ya'etoladinawa, manuna 'omi be 'abo'agu 'ida emisa leleleya, tauna
'ida Yaubada be 'ada To'etoseyana Yesu Keliso 'idi loina bobo'ana 'enega
talobena. Gete yage nina 'edaya yage sinabwana. 2 [a]'Enega Yaubada
be 'ida 'Inapwana Yesu 'adi mwalatoi 'enega, oboboma 'ai'aila be
gwausowala 'emiya sida siwa.

3 [b]Yaubada nina 'ina waiwaiyega 'ilemeda ga 'iobobomeda, ta yage
yauna yawasida be 'ida bubuna 'esasena manudi 'i'ebwa'eda. Manuna
tauna tamwalatonina 'aene 'iesinuweda be 'ina esaesa ta 'ina bubuna
palupaluna 'i'ebwa'eda. 4 [c]Ta wate 'ina onaupaupa bobo'adi ta waiwaidi
'ediyega bubuna bale'u 'ana yalakwaiyao to'umalidi waebesinedi, ga
Yaubada 'ina bubuna bobo'ana walobena.

5 [d]'Enega watoo waiwai be 'imi emisa waloeposeyanedi gete yage
nidi 'ediyega: nugana bubuna bobo'ana, 'eluwena mwalatoi, 6 'etonina
'alama'i'ita, eatana toolopa'ala, enimana bubuna 'esasena, 7 esikisina
egosigosiyana, ta 'ebe losalowa oboboma. 8 'Enega 'eguma yage nidi 'emiya
sisinasinabwa 'ai'aila, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana mwalatoi 'enaya
waewaiwai, ta geya'abo 'imi paisewa simudamudala. 9 [e]Ta 'eguma yage
nidi nigeya 'emiya simiyami, 'ana 'ita 'atuwa matakebokebomi, manuna
gie'esasa 'imi to'umalinao 'ediyega lowa ni'atu wanuwa pupulena.

10 'Enega, gosegwao, watoo waiwai be geya'abo Yaubada 'ana
esiesinuwao bodadi 'enega wamiyamiya apwesa. Ta 'abo 'igu ona

---

[a] **1:2** Kol 1:9-10; Pi 3:10 [b] **1:3** Ep 3:16-19 [c] **1:4** Yo 1:12; Gu 17:28; 2 Ko 3:18
[d] **1:5-6** Ga 5:22-23 [e] **1:9** 1 Yo 2:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

getedi waematamatanedi geya'abo wabe'ube'u, 11 be 'enega muliyega
ma imi gwausowala walulugu 'ida 'Inapwana ta 'ada To'etoseyana
Yesu Keliso 'ina 'ebeloina 'enaya, be nada wamiya ataya.
12 'Enega nuwanuwagu be yaguguyami be yage getedi wanuwa'i'isidi,
manuna ni'atu wamwalatonidi ga mwalatoi 'ai'aila 'emiya 'imiyami.
13 [f]Ta tuta gete mayawasiguya yamiyami, 'ilobwenegu be yagie
nuwa'i'isimi be waetapewa bubuna bobo'ana manuna. 14 Manuna 'ida
'Inapwana Yesu Keliso ni'atu 'ie'itegu 'aene 'iabe yapilisinemi, 15 'enega
yatootoo waiwai be 'aene ma'etamo 'igu kwaiya mulinaya e'ita nidi
geya'abo wanuwanuwa pupuledi.

Keliso 'ina maedana si'itena

16 [g]Lowa 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina waiwai be 'ina mai
'asimanedi 'emiya, ta 'ima simana nina nigeya tosinasinapuyao 'idi
emwasalao 'ediyega, ta matamega tauna 'ina esaesa 'a'itena. 17-18 Ta
tuta nina lowa ma'emai 'oyaya 'amiyami Yaubada 'enana galewega
'anonona 'igwae, “Gete Natu'ai'ailigu, tauna manuna yagwausowala
sinabwana.” Ta 'enana nina Tamana 'ina sena 'esasena galewega 'imai,
ga 'oya nina debanaya Yaubada tupu ta esaesa maemaedanina Natuna
'i'ebwa'ena.
19 [h]Ta palopitao lowa 'idi ona 'ediyega Keliso sigimi simanena, ta
'abo'ama 'a'itena, 'enega 'omi 'ilobwenemi be ona nidi wanuwa'i'isidi,
manuna ona nidi 'atuwa mayale sena guguyoi 'enaya 'imaemaedana be
'ana laba tomwa 'iulisi ta 'Ubwana 'atemiya 'isasae.
20 [i]Ta yage gete wada nuwasabwaleni 'aene palopitao 'idi ona Buki
Tabu solanaya nigeya sawesawenaya taudamo 'adi gibui tamwalatonidi,
21 manuna palopitao nidi nigeya taudimo 'idi nuwenuwega sionaonaedi,
ta esi Yaubada 'enega, ta Yaluyaluwa Tabuna palopitao 'ienuwa
sa'uyedi ga ona nidi sionaedi.

Toe'ita kabokabo manudi

2 1 [j]Ta esi lowaenei 'aina palopita kabokabodi tomota
gamwagamwanidiya siapwesa. Nadigega wate gete tuga toe'ita
kabokaboyao gamwagamwanimiya siapweapwesa, ta 'idi e'ita
kabokabo 'enega tomota sigie to'umaliyedi 'idi e'ita to'umalina 'enega.
'Inapwana nina tauna 'iyotulidaya, ta taudi sieyaseyaseye, 'enega e'isa
to'umalina 'iabe siloba. 2 Ta tomota yaudi 'idi guinuwa to'umalina
nadigega loelata sida etotowanedi, nate Yesu 'ina 'eda 'ai'aila 'ana 'ebe
'awato'umali.

---

[f] **1:13-14** 2 Ko 5:1; Yo 21:18-19 [g] **1:16-18** Md 17:1-5 [h] **1:19** Lu 1:76-79
[i] **1:20-21** 2 Ti 3:16; Gu 3:21 [j] **2:1** 2 Loi 13:1-5; Md 24:24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 [k]Ta toto'umalina nidi gwegwe 'ana toyala diidigao, 'enega 'idi ona
dibidibiyega ma'etamo sikaboemi be 'imi gwegwe si'ewadi. Lowaenei 'adi
e'isa Yaubada 'isa'una ga 'iyamwayamwa, ta nigeya 'ida sa'ugelasa.
4 [l]Manuna Yaubada aniloseyao to'umalidi nigeya 'i'ate'atenuwa
'ole'oleyedi, ta esi gaula guguyoi 'ena 'iula mwa'utedi, ga simiyami
be 'ana laba bwa'omatana 'ana tuta. 5 [m]Ta wate lowaenei me bale'u
maibo'adi nigeya 'i'ate'atenuwa 'ole'oleyedi, ta esi muluwega toto'umalina
nidi 'imutudi. Ta Noa namo ma ina bodao site sebeni 'i'etoseyedi, manuna
Noa tauna bubuna palupaluna 'ana tologuguya.
6 [n]Ta wate 'asa nidi to'umalidi Sodoma be Gomola 'igabudi ga
siekalikau, be 'enega 'aene maibo'ada tada mwalatoni, be geya'abo
tabuubuna to'umalina nadigega taudi. 7 Ta Loti tebweuna 'asa nidi
'ediyega 'ina bubuna palupaluna, 'enega Yaubada 'i'etoseyena.
Ona'ai'aila, Loti nina toto'umalidi 'idi bubuna sogala manuna
'inuwamwau. 8 Manuna Loti toto'umalina nidi gamwagamwanidiya
'imiyami, ga 'idi bubuna geyogeyoi 'i'ita'ita ta 'inoono, ga 'inuwamwau
sinabwana.
9 [o]'Enega tamwalamwalatoni 'aene Yaubada tobobo'adi 'ebe tooyao
'ediyega 'ida 'etoseyedi, ta toto'umalidi 'iloinedi be 'ana laba 'asiyata
bwa'omatana 'enaya.
10 Ona'ai'aila, 'eguma toto'umalidi Yaubada 'ina loina siguitoyasei,
be 'idi yalakwaiyao baibailidi simulimuliyedi, 'adi e'isa to'umali
'ai'ailina 'i'ebwa'edi. Toto'umalina nidi wate gagasa 'aledi, ta nigeya 'idi
'amayabamo me galewa to'esasedi 'ediya, ta esi si'awa'awa to'umaliyedi.
11 [p]Ta aniloseyao ma idi waiwai sinabwana 'idi 'ebemiya Yaubada
matanaya, ta nigeya 'ilobwelobwenedi be toe'ita kabokabo nidi si'awa
to'umaliyedi.
12 Ona'ai'aila toto'umalina nidi 'atuwa yobai. Yobai 'adi lotoona namo
simulimuliyedi, ta nigeya sida nuwanuwa palupalu, 'enega tomota yobai
nidi sigiyaidi be siunudi. Toto'umalidi wate mwalatoi 'ai'aila nigeya sida
mwalatonina ta esi si'awa'awa to'umaliye, 'enega taudi wate sida esilae,
yobai nadigega, 13 be 'adi e'isa 'idi to'umalina manuna 'ida to'umali
'ai'aila.

Nuwanuwadi 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna siegwausowala besobeso. Ta
'eguma ma'emiyao wa'e'ai, 'idi bubuna to'umalina 'ediyega sigiebailimi.
14 Ta 'idi loelata 'enega ga simatamata yauyau, ta 'idi loelata limalimana
manuna nigeya tona'adi 'ida towa. Ta toneneta sianuganedi 'eda
to'umalina 'ena, ta gwegwe 'ana nuwa'ewa 'ediya 'isinabwa wawasae. Ta
Yaubada ma'etamo 'ie'isadi 'idi bubuna to'umalina manuna.

---

[k] **2:3** Lo 2:24, 16:18 [l] **2:4** Md 25:41 [m] **2:5** Ib 11:7; Nug 6:13, 18 [n] **2:6** Nug 19:12-13, 24
[o] **2:9** 1 Ko 10:13 [p] **2:11-17** Yu 1:9-13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 [q]'Eda palupaluna ni'atu siebesinena ga sitauya gesi, 'enega Bioli
natuna 'ana esana Balami 'ina bubuna to'umalina lowaenei taudi gete
tuga simuliyena, manuna tauna nuwanuwana be 'ina guinuwa to'umalina
'enega 'ida eesaesa, 16 ta yobai 'ebweuna ase Balami nina 'ina bubuna
to'umalina 'igie losa'una, ta yobai nina tomota 'enadega 'iona Balami
'ena, ga 'ina guinuwa kabaleya 'i'etobodena.
17 Ta toe'ita kabokabo nidi 'idi bubuna 'atuwa nadigega bwasi
gaula nigeya bwasi dimo, ta taudi wate nadigega pwana, nigeya sida
miyabaula, 'enega Yaubada 'ida sa'umwa'utedi gaula guguyoi 'ena be
nada sida miyaataya.
18 Toe'itao nidi 'idi bubuna to'umalidi ma idi ona gagasa
siemwaemwasala, ta wate yalakwaiya to'umalidi 'ediyega
tonuwa'ebuni'unu silisidi be siila limana 'idi gimi bubuna 'ediya. 19 [r]'Adi
tomuliyao nidi 'ediya sigwae, "'Eda gete 'ena wameemai, 'eda bobo'ana,
ta nigeya 'ebweu wate 'etoboda 'imiyami." Ta nigeya, ta taudi 'idi bubuna
to'umalina 'enega taudimo siyonidi.
20 [s]Taudi lowa 'ida 'Inapwana ta 'ada To'etoseyana Yesu Keliso tetelina
siemisena ga bubuna bale'u sipilisinena, ta 'eguma siila limana bubuna
kadekadelidi 'ediya ma'etamo sineeneta, ta 'enega taudi sito'umali
'ai'aila.
21 Taudi nigeya bubuna palupaluna 'ana 'eda simwalamwalatoni, ta
e'ita kabokabo simulimuliyedi, ta ma'etamo to'umalina siloba. Ta esi
taudi ni'atu bubuna palupaluna 'ina 'eda be Yaubada 'ina loina 'esasena
'ana tomwalatoiyao, 'eguma sipilisinei sito'umali 'ai'aila. 22 [t]Ta 'idi
bubuna nina nadigega tuga onasemalimali 'ebweu 'igwae, "Kedewa tauna
maiwana 'ida 'elima." Ta wate, "Bawe bwalana tagie'esasai, ta muliyega
'iila be 'iesepwasepwala limana."

'Inapwana 'ina 'asiyata sinabwana manuna

3 1 Gosegwao gete 'igu leta 'eluwena 'emiya, ta 'igu leta nidi 'eluwa
'ediyega yatootoo be yagie nuwa'i'isimi be wada nuwanuwa 'ai'aila,
2 ta Yaubada 'ina palopitao 'idi onao nuganuganidi wada nuwa'i'isidi, ta
wate 'ida 'Inapwana, nate 'ada To'etoseyana, 'ina loina 'ana tosimanao
loina nidi si'ebwa'emiya wate wada nuwa'i'isidi.
3 [u]Ta 'ebweu yage wada gimimwalatoni 'aene tuta 'ana 'ebe losalowa
'enaya 'aina totuyeya sida apwesa, be 'Inapwana 'ina 'eda manuna sida
onaona besobeso, ta situyetuyeya, be taudi 'idi nuwanuwa to'umalidi
simuliyedi, 4 be sigwae, "To tuta sana 'imi 'inapwana nina 'iilaila
limanama? 'Aa, geya'abo sa'i! Lowaenei bale'u 'ana mweluluwa'unu

---

[q] **2:15** Num 22:12, 15-17, 21, 23, 28-34 [r] **2:19** Yo 8:34; Lo 6:16-17
[s] **2:20-21** Md 12:43-45; Ib 6:4-6; Md 26:24 [t] **2:22** Ona 26:11 [u] **3:3** 1 Ti 4:1; Yu 1:17-18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'enega ga batuwa nigeya 'ebweu wate yage 'ida esa'ugelasa. Lowa tubudao mwawamwawasidi 'idi tutega ga 'ilagamaya, yage maibo'ana 'adi 'ita nina tuga. Nigeya sida esa'ugelasa."

5 [v]Taudi geya nuwadi sinuwa'i'isi 'aene lowaenei Yaubada 'ina onega galewa 'iapwesa, ta bwasi solanega bale'u 'imweluluina bwasiyega, 6 ga muliyega bwasiyega bale'u maibo'ana 'igie to'umaliyena. 7 [w]Ta Yaubada 'ina onega galewa be bale'u ni'atu 'isa'ubududi, ga siyamwayamwa be 'asiyata loina 'enaya 'igabu yauledi, ta toto'umalidi 'iloesawalidi.

8 [x]Gosegwao, 'ebweu wate yage wada nuwa'i'isi, 'aene 'Inapwana 'enaya 'asiyata 'ebweuna 'atuwa yakwala tausani 'edaya, ta yakwala tausani 'enaya 'atuwa 'asiyata 'ebweuna.

9 'Aina tomota 'idi nuwanuwa 'aene Yaubada geya'abo 'iguiguinuwedi yage nidi lowa 'iona upaupaediya. Ta 'omi geya'abo Yaubada 'ina guinuwa so'iso'i manudi wanuwanuwa, ta sa'i ma ina e'alama'i'ita 'iyamwayamwami be maibo'ami wada nuwa'ebuni, ta geya nuwana be 'ebweu yaita 'iloseye.

10 [y]Ta 'Inapwana 'ina bwa'omatana 'ana 'asiyata ma'etamo 'ina mai 'atuwa to'ipwala be 'iloesalutunidamo, be galewa 'isasawala ma 'ina 'alapwasi sinabwana, ta yage maibo'adi galewaya 'awe 'ala'alasina 'enega 'i'ala esawalidi, ta wate bale'u be yage maibo'adi 'enaya simiyami 'i'ala esawalidi.

11 Ta 'abo yage nidi maibo'ana ma'etamo sisasawala, 'ilobwenena be ma imi bubuna 'esasena ta ma imi 'amayaba Yaubada 'enaya wada guinuwa. 12 Ta wada yamwayamwa ma imi nuwayaina 'Inapwana 'ina 'asiyata 'ina mai manini manuna, be tuta nina 'enaya Yaubada gimigalewa be gimibale'u 'iloesawalidi 'awe 'ala'alasina 'enega, 13 [z]ta 'abo'ada tayamwayamwa be galewa ta bale'u auwaudi ta'itadi, nadigega Yaubada lowa 'ionaupaupa, ta sena nina 'enaya bubuna palupaluna namo 'imiyami.

14 Gosegwao, 'imi yamwana 'ana tutaya watoo waiwai be 'eguma 'imamai, 'ilobami ma imi bubuna palupaluna maibo'ana, ta nuwa siwalowega wamiyami. 15 [a]Ta wanuwa'i'isi 'aene 'ida 'Inapwana 'ina e'alama'i'ita 'alena 'aene nuwanuwana be 'ada 'etoseyana tada loba. Yage gete manuna gosiya 'ai'ailida Paulo ni'atu 'emiya 'i'etoladiwa. Ta 'ina mwalatoi Yaubada 'enega 'imai. 16 [b]Ga yage gete manuna 'isimana 'ina 'etoladiyao maibo'adi 'ediya. Ta 'aina yage 'ina letao soladiya 'adi mwalatoi mwauna, 'enega toemwagemwageyao be tonenetao yage nidi sigibunidi, ta Buki Tabu 'ina 'etoladiyao wate sigibunidi ga 'ediyega taudimo sigie to'umaliyedi.

---

[v] **3:5-6** Nug 1:2, 6-9, 7:11, 17, 23 [w] **3:7** 1 Ko 3:13 [x] **3:8-9** Sam 90:4; Isi 18:23; 1 Ti 2:4 [y] **3:10** Md 24:35, 43-44 [z] **3:13** Ais 65:17; Et 21:27 [a] **3:15** Lo 2:4, 10:21 [b] **3:16** 2 Ko 4:3; Ib 5:11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 [c]Gosegwao, yage getedi ni'atu 'omi wamwalatonidi, 'enega wada
'ita'i'isimi be geya'abo toto'umalidi sianugana gesiyemi be wabe'ube'u.
18 Ta esi 'ida 'Inapwana, tauna 'ada To'etoseyana Yesu Keliso, 'ana
mwalatoi be 'ina oboboma 'emiya 'ida sinabwa, ta tauna tada tupu atae.
Eimeni.

'Abo'agu Saimoni Pita

[c] **3:17** Ib 2:1; 1 Ko 10:7-11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

YONI 'INA 'ETOLADI 'EBWEUNA

Yoni 'ina leta gete solanaya 'iemwasala oboboma be maedana be yawasi ataya Yesu 'enega manudi.

Ona nina yawasida manuna

1 1-2 [a] [b]Gimi tutaya ona nina yawasida manuna Tamada ma'iyana simiyami, 'enega 'abo'ama wate tenamega 'anonona, ta wate nimamega tai nina 'agitoona, manuna ni'atu 'iapwesama ta matamega 'a'itena, ga tauna manuna 'asimasimana 'emiya, nate tauna yawasi ataya 'alena, ta lowa tauna Tamana ma'iyana simiyamiya, ni'atu 'iapwesama 'emaya.

3 Tauna 'a'itena ta 'anonona ga 'emiya 'asimanena be 'aene 'omi ma'emao taegosigosiyana leleleya, ta wate Tamada be Natuna Yesu Keliso ma'edao taegosigosiyana leleleya. 4 'Enega 'imi leta gete ni'atu 'a'etoladinawa, be 'enega wada sawa, be wada gwausowala 'ai'aila.

Yaubada maedana 'alena

5 [c]'Enega tetela gete 'ieonema, ga 'asimanena 'emiya 'aene Yaubada maedana 'alena, ta nigeya wate 'ebweu guguyoi 'enaya 'imiyami. 6 [d]'Enega 'abo sena guguyoi 'enaya tamiyami, geya'abo takabokabo be tagwae 'aene, “Yaubada ma'edai taegosiyana.” Nate nigeya bubuna palupaluna. 7 Ta 'eguma sena maedana 'ena tamiyami, nadigega Yaubada

[a] **1:1** Yo 1:1-2, 4 [b] **1:1-2** Yo 1:14 [c] **1:5** 1 Ti 6:16; Ye 1:17 [d] **1:6** 1 Yo 2:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nina sena maedana 'ena 'imiyami, nate taegosigosiyana 'ai'aila, manuna Natuna Yesu lalanega 'igie'esaseda 'ida to'umalinao maibo'adi 'ediyega.

8 Ona'ai'aila, maibo'ada toto'umalida tuga, ta geya'abo takabokaboeda, be tagwae, "'Abo'agu bobo'agu, ta nigeya 'igu to'umalinamo." 9 Ta esi 'eguma tasimana 'ai'aili be tagwae, "O! Ni'atu yaloegesi," Yaubada 'ida to'umalinao 'ida nuwataudi be 'enega 'igie'esasa 'ai'ailida, sawesawenaya be Yaubada tauna Topalupaluna taemise.

10 Ona'ai'aila, 'eguma tagwae, "Nigeya wate 'ebweu tuta yaloeloegesi," nate Yaubada ta'awa'awa kabokaboe, manuna 'ina ona nigeya taemiemise.

Keliso tauna 'ada tolema

2 1 [e]Ye natugwao, 'imi leta gete ya'etoladinawa be 'enega geya'abo waguiguinuwa gesi. Ta 'eguma taloegesi, Yesu Keliso tauna topalupaluna 'isisida manuda, Tamana 'enaya, 2 [f]be 'ida to'umalinao 'inuwataudi, manuna Yesu tauna 'italiyaena 'ida to'umalinao manudi, be wate me bale'u maibo'adi manudi.

3 Yaubada nina tamwalatonina 'aene gosiya 'ai'ailida, 'eguma 'ina loinao taematamatanedi. 4 [g]'Enega 'eguma yaita 'ionaona be 'igwae, "'Abo'agu Yaubada gosiyagu," ta Yaubada 'ina loinao nigeya 'ida ematamatanedi, nate 'ikabokabo, manuna 'eda palupaluna 'ipilisinena. 5 [h]Ta 'abo Yaubada 'ina ona tamulimuliye, 'ina oboboma 'enega 'iloemaeda be tamwalamwalatoni 'aene gosedai nina ma'eda tamiyami. 6 [i]'Enega 'eguma yaita 'oyo 'ugwae, "'Abo'agu Yaubada gosiyagu ta ma'iyagu 'amiyami," 'ilobwene 'ai'ailiyo be 'uda bubuna nadigega Yesu 'ina bubuna.

Loina auwauna

7 [j]Gosegwao, geya'abo loina auwauna ya'eto'etoladinawa, ta esi loina kadekadelina nina wagimi nononaya, ga ni'atu wamwalatonina, gete yalolimenawa.

8 [k]Ta esi loina gete ya'etoladi limena 'atuwa loina auwauna, oboboma manuna, manuna oboboma nina Keliso 'ana lobwene, ta 'omi 'ami lobwene wate. Nate 'enega guguyoi 'isawasawala, ta maedana 'ai'aila ni'atu 'isaema.

9 [l]'Enega 'eguma yaita tasina 'ietalauwale be 'ionaona 'aene tauna maedana 'ena 'imiyami, nate 'ikabokabo, manuna tauna 'etamo tuga guguyoi 'ena 'imiyami. 10 [m]Ta wate 'abo yaita 'oyo gosemwao

---

[e] **2:1** Ib 9:24 [f] **2:2** Lo 3:25; Yo 1:29, 11:52 [g] **2:4** 1 Yo 1:6, 8 [h] **2:5** Yo 14:21, 23; 1 Yo 4:12, 17, 5:3 [i] **2:6** Yo 13:15 [j] **2:7** 2 Yo 5-6 [k] **2:8** Yo 1:9; Lo 13:12
[l] **2:9** 1 Yo 3:10, 15, 4:20 [m] **2:10** Lo 14:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'uobobomedi, 'oyo maedana 'ena 'umiyami, 'enega geya'abo 'ube'ube'u.
11 [n]Ta esi 'abo tasiyo 'uetalauwale, 'alena gete manuna 'oyo 'etamo
guguyoi 'ina sena 'ena 'umiyami, ta wate guguyoi 'ena 'utautauya, be
'eda geya'abo 'u'ita'ita, manuna matayo guguyoi 'iumabodena.
12 [o]Gogama ye, ona gete ya'etoladinawa manuna 'imi loegesiyao
Yaubada 'inuwataudi, Yesu 'ana esanega.
13 'Ena'iyao ye, ona gete ya'etoladinawa manuna 'omi tauna lowaenei
ga batuwa 'imiyami ni'atu wamwalamwalatoni.
Tubuwauyao ye, ona gete ya'etoladinawa, manuna tauna toto'umalina
sana ni'atu waewaiwai sinena.
Ta 'omi gogama sinasinabwami ona gete ya'etoladinawa, manuna
Tamada ni'atu wamwalatonina.
14 'Ena'iyao ye, ona gete ya'etoladinawa manuna 'omi tauna lowaenei
ga batuwa 'imiyami ni'atu wamwalamwalatoni.
Tubuwauyao ye, ona gete ya'etoladinawa, manuna 'omi toewaiwai sami
ga Yaubada 'ina ona 'imiyami 'emiya, 'enega tauna toto'umalina sana
ni'atu waewaiwai sinena.
15 [p]Gosegwao, geya'abo bale'u gete nuwami 'i'ewa'ewa, manuna 'eguma
bale'u gwegwenao nuwami 'i'ewai, gete 'enega Tamadai wanuwa pupule,
ta nigeya wada obobomena.
16 Ona'ai'aila, bale'u yagenao maibo'ana, nate yalakwaiya be gwegwe
'ana yala be nuwatu'e, yage getedi nigeya Tamada 'enega simeemai, ta
esi bale'u 'enega. 17 [q]Ta bale'u gete 'iabe 'isasawala ta wate nuwanuwa
gwegwe bale'u manuna 'igugumwala, ta 'abo'ada esi 'eguma Yaubada 'ina
nuwanuwa taguiguinuwe tamiya ataya.

Keliso 'ana talauwala nina

18 [r]Natugwao, tuta 'ana 'ebe losalowa ni'atu 'imai saba, ta lowa
wanonona 'aene Keliso 'ana talauwala nina 'iabe 'iapwesama, 'enega
wada nuwa'i'isi Keliso 'ana talauwalao yaudi bale'uya simiyami, 'enega
tamwalamwalatoni tuta 'ana 'ebe losalowa gete, 19 [s]ta Keliso 'ana
talauwalao nidi 'adi 'ita 'atuwa Keliso 'ana toemisao, ta nigeya. Manuna
taudi 'eguma 'ida boda 'ai'aila, 'etamo ma'edao tamiyami. Ta nigeya sa'i!
Ni'atu sipilisineda.
20 Ta 'omi taudi nigeya nadigega, manuna ni'atu Yaluyaluwa Tabuna
'igiesinapumi, ga 'enega mwalatoi yauna wasinapudi, 21 ta nigeya
'aene ma imi emwagemwage 'imi leta gete wasawasawai, manuna e'ita
palupaluna ni'atu wamwalatonina, ta wate wasinapuna 'aene nigeya wate
'ebweu kabo 'iapweapwesama bubuna palupaluna 'enega.

---

[n] **2:11** Yo 12:35 [o] **2:12** 1 Ko 6:11 [p] **2:15** Lo 8:7; Ye 4:4 [q] **2:17** Md 7:21
[r] **2:18** Md 24:5, 24; 2 Yo 7 [s] **2:19** Gu 20:30

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 [t]Ta taudi tokabo nidi Yesu sieyaseyaseye, ta sigwae, “Yesu tauna
nigeya To'etoseyana.” 'Abo yaisigedi sionaona nadigega, taudi Keliso 'ana
talauwalao, manuna Keliso maTamana siguitoyasedi.
23 [u]'Enega 'eguma yaita 'oyo Yaubada Natuna 'uguitoyasena, nigeya
Yaubada ma'iyayo wamiyami. Ta esi 'eguma 'utagwaleyo Natuna 'enaya,
tauna be Tamana ma'emwao wamiyami.
24 'Omi lowa tetelidi wanonona, 'enega 'abo tetela nina 'emiya 'imiyami
tauna be Tamana ma'emiyao wamiyami, 25 [v]be yawasida nina 'iona
upaupaenaya 'ida 'ebwa'emi, nate yawasi ataya.
26 Gete maibo'ana ni'atu ya'etoladinawa be 'aene wada sinapu taudi
'ami tokaboyao manudi. 27 [w]Ta mwalatoi nina ni'atu wamwalatonina,
manuna Yaubada Yaluyaluwana ni'atu 'i'ebwa'emi, ga ma'emi wamiyami,
ta 'ie'itemi. 'Enega nigeya 'ebweu wate tai sawesawenaya be 'ie'itami,
ta esi Yaubada 'ina 'ebwaya 'enega mwalatoi yauna wasinapuna, nate
mwalatoi 'ai'aila manuna. Yaubada Yaluyaluwana nigeya sawesawenaya
be 'ikaboeda. 'Enega 'ina e'itao wamuliyedi, be Keliso ma'emi wamiyami,
ta geya'abo wapilipilisine.

Yaubada Natunao manudi

28 [x]'Enega natugwao, 'ilobwenemi be Keliso 'ena wamiya ataya,
'enega 'abo tuta nina 'iapwesama, geya'abo ma imi matauta, nai ma imi
omayamaya, ta esi wada gwausowala 'ina mai manuna.
29 [y]Ta Yaubada wate wada mwalatoni 'aene tauna Topalupaluna,
'enega 'abo yaisigedi taudi siguinuwa palupaluna, taudi Yaubada 'enega
situbuwama.
3 1 [z]'Abo'ada 'eguma Yaubada 'enega tatubuwa, tauna 'ida
'awanatuneda. Gete 'ina oboboma sinabwa wawasae manuda.
Ona'ai'aila, me bale'u Yaubada nigeya simwalamwalatoni, 'enega
me bale'u geya'abo si'ina'inaneda 'aene 'abo'ada Yaubada natunao.
2 [a]Gosegwao, gete tuga Yaubada 'i'awanatuneda be ma'etamo to'ase
'iapwesa 'edaya? Nate namo tamwalamwalatoni 'aene 'ina ilalimanama
'enaya 'ana 'ita tauna tada 'ita, ta 'abo'ada 'ada 'ita 'iesa'u gelasedi be
tauna nadigega.
3 'Ida emisa yage gete manuna 'enega 'ida bubuna tagie'esasedi,
nadigega Keliso.
4 Ta esi toto'umalidi Yaubada 'ina loina sile'oale'oa, nate bubuna
to'umalina. 5 [b]Ta wate tamwalamwalatoni 'aene Keliso nina 'imai 'ida
bubuna to'umalidi sabi 'ewayauledi, ta tauna nigeya 'ebweu wate 'ina

---

[t] **2:22** Md 10:32-33; 1 Yo 4:3; 2 Yo 7 [u] **2:23** Md 10:32-33; Yo 5:23; 2 Yo 9 [v] **2:25** Yo 3:15, 6:40 [w] **2:27** Yo 14:26 [x] **2:28** 1 Yo 4:17 [y] **2:29** 1 Yo 3:10 [z] **3:1** Yo 1:12-13, 16:3
[a] **3:2** 2 Ko 3:18; Pi 3:21 [b] **3:5** 2 Ko 5:21; 1 Pi 2:22-24

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

to'umalinamo. 6 [c]'Enega 'eguma 'abo'ada Keliso ma'edai tamiyami
geya'abo wate tabuubuna to'umalina, ta esi taudi toto'umalidi nigeya
Keliso si'ita'ita, ta wate nigeya simwalamwalatoni.
7 [d]Natugwao, geya'abo e'ita kabokabo wamulimuliye, ta esi nuwami
sida sabwalena 'aene 'abo yaisigedi taudi 'idi bubuna bobo'ana, taudi
nate tobobo'adi, nadigega Keliso. 8 [e]Ta toto'umalidi nate taudi Seitani 'ina
bodao, manuna gimituta 'enega ga batuwa Seitani tauna toto'umalina.
'Enega Yaubada Natuna 'ietunena ga bale'uya 'imai Seitani 'ina guinuwao
sabi 'ausepaledi. 9 [f]'Enega wate 'eguma Yaubada 'enega tatubuwama
geya'abo taguiguinuwa to'umalina, manuna bubuna auwauna 'atedaya
ni'atu 'isa'una, 'enega 'abo'ada Yaubada natunao nigeya sawesawenaya be
to'umalina wate taguinuwe.
10 'Enega taudi ta'inanedi 'aene yaisigedi Yaubada natunao, ta yaisigedi
Seitani 'ina bodao, manuna taudi Seitani 'ina boda geya'abo sa'i
siguiguinuwa palupalu, manuna nigeya situbutubuwama Yaubada 'enega,
ta wate geya'abo sieoboobobomaa matasidiyao.

Oboboma gosedao 'ediya

11 [g]Emataluwa sinabwana gete 'agimi eonemi 'aene gosedao maibo'adi
tada obobomedi. 12 [h]Ta geya'abo Keni nadigega, manuna Keni nina
Seitani 'ina boda, ga tasina 'iununa. Ta 'ina loemwamasa 'alena tuga
e'ipi'ipi, manuna tasina 'ina guinuwa bobo'ana ta Keni nina 'ina
guinuwa to'umalina. 13 [i]'Enega tasigwao, geya'abo wanuwanuwa
owana 'abo me bale'u sietalauwaleda. 14 [j]Ta tamwalamwalatoni 'aene
mwawasa 'ina sena ni'atu taebesinena, manuna 'atedega gosedao
taoboobobomedi, ga yawasida ataya ni'atu talobena. Ta 'eguma yaisigedi
taudi nigeya oboboma 'atediya, taudi tuga ma'etamo mwawasa 'ina
sena 'ena simiyami. 15 [k]Ona'ai'aila, 'eguma yaita tasina 'ietalauwale,
tauna toloemwawasa tuga, ta wamwalamwalatoni 'aene geya'abo taudi
toloemwawasa nidi yawasidi ataya silobaloba. 16 [l]Ta wate oboboma
tamwalatonina, nate 'aene Keliso yawasina 'itagwalena ga manuda
'imwawasa, 'enega 'ilobweneda wate be yawasida tatagwale tasidao
manudi.
17 [m]Wada nuwa'i'isi 'aene 'eguma yaita toesaesa 'imiyami, ta gosiyana
'ebweu 'imiyamwau, be 'eguma nigeya 'ebweu wate lema 'i'ebwa'ebwa'e,
mwa'adega Yaubada 'ina oboboma 'atenaya? Nigeya.
18 Natugwao, geya'abo 'ida oboboma ona namo 'enega, ta esi 'ida
guinuwega be tada oboboma 'ai'aila.

---

[c] **3:6** Lo 6:1-2, 14 [d] **3:7** 1 Yo 2:29 [e] **3:8** Yo 8:44 [f] **3:9** 1 Yo 5:18 [g] **3:11** Yo 13:34-35
[h] **3:12** Nug 4:8 [i] **3:13** Yo 15:18-19; Md 5:11-12 [j] **3:14** 1 Yo 2:11 [k] **3:15** Md 5:21-22
[l] **3:16** Yo 13:1; 1 Te 2:8 [m] **3:17-18** 2 Loi 15:7; Ye 2:15-16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Geya'abo tamatamatauta Yaubada matanaya

19 'Eguma 'ida guinuwega taeoboboboma, gete 'ena
tamwalamwalatoni 'aene e'ita 'ai'aila 'ena tamiyami, be geya'abo
tamatamatauta Yaubada matanaya. 20 Ta 'eguma ma ida 'atesa'ala 'aene
'abo'ada toto'umalida, Yaubada 'atesa'ala nidi 'ida kweudi, manuna yage
yauna sawesawenaya, ta wate mwalatoi maibo'ana 'isinapudi.
21 Gosegwao, 'eguma nigeya 'ida 'ebe 'atesa'alamo, kapekapeyana
be ta'atepatu Yaubada matanaya, 22 [n]be 'abo to'ase taside 'enaya 'ida
'ebwa'eda, manuna tauna 'ina loinao taematamatanedi, ta 'ida guinuwao
manudi 'igwausowala. 23 [o]Ta 'ina loina 'eluwa nidi 'aene Natuna Yesu
Keliso taemise, be gosedao taobobomedi, nadigega Keliso nina 'ada loina
'i'ebwa'eda.
24 [p]'Enega 'eguma 'ina loinao tamulimuliyedi, 'abo'ada 'enaya
tamiyami, ta tauna 'edaya 'imiyami. Ta mwa'adega 'ina miya 'edaya
tamwalatoi'ese? Manuna Yaluyaluwana 'i'ebwa'eda, ga 'edaya 'imiyami.

Keliso 'ana talauwala yaluyaluwa to'umalidi

4 1 [q]Gosegwao, geya'abo yaluyaluwa maibo'adi waemiemisedi,
ta esi watoodi, bobo'adi nai to'umalidi. 'Eguma taudi bobo'adi,
tamwalatonidi 'aene Yaubada 'enega simai, ta taudi to'umalidi mali
senega simai, manuna gete tuga palopita kabokaboyao siapweapwesama
mayaluyaluwadi nigeya Yaubada 'enega. 2 [r]Ta esi Yaubada Yaluyaluwana
wada mwalatoni 'aene 'eguma Yesu Keliso ta'awa'ai'aile 'aene 'ietomotai
bale'uya, 'ida ona nidi nate Yaubada Yaluyaluwana 'enega. 3 [s]Ta esi
yaluyaluwa nidi 'abo Yesu sieyaseyaseyena, taudi nigeya Yaubada 'enega, ta
esi Keliso 'ana talauwala yaluyaluwana 'enega, ta talauwala nina 'ina mai
'alena lowa wanonona, ta ona'ai'aila, gete tuga bada bale'uya 'imiyami.
4 Natugwao, 'omi Yaubada 'enega watubuwama, 'enega mali
yaluyaluwa nidi ni'atu waewaiwai sinedi, manuna Yaluyaluwa nina
'edaya 'imiyami Toewaiwai sana, ta yaluyaluwa nina me bale'u 'ediya
'imiyami 'ina waiwai nigeya sinabwana.
5 [t]Ta taudi me bale'u bubuna bale'u manuna sionaona, 'enega me bale'u
yaudi 'enadi sinonona.
6 [u]Ta 'abo'ada esi Yaubada 'enega tatubuwama, 'enega 'abo yaisigedi
taudi Yaubada 'ana tomwalatoiyao 'enada sinonona, ta taudi nigeya
Yaubada simwalamwalatoni 'enada geya'abo sinonona. 'Enega
tamwalatonina 'aene yaluyaluwa kabokabona 'ediya 'imiyami, manuna
'eguma yaluyaluwa 'ai'aila 'ediya 'imiyami 'enada sida nono.

---

[n] **3:22** Md 21:22 [o] **3:23** Yo 6:29, 13:34 [p] **3:24** Lo 8:9 [q] **4:1** Md 24:11 [r] **4:2** 1 Ko 12:3
[s] **4:3** 2 Yo 7 [t] **4:5** Yo 15:19 [u] **4:6** Yo 8:47

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaubada oboboma 'alena

7 Gosegwao, maibo'ada tada eoboobobomeda, manuna Yaubada
oboboma 'alena, 'enega toobobomao taudi ni'atu Yaubada 'ienatunedi, ta
taudi Yaubada 'ana tomwalatoiyao. 8 Ta esi taudi nigeya toobobomа, taudi
nigeya Yaubada 'ana tomwalatoiyao, manuna Yaubada oboboma 'alena,
9 [v]ga 'ina oboboma 'igieapwesena 'edaya Natuna 'enega, manuna Natuna
tebweuna nina 'ietunenama, ga bale'uya 'imai, be 'aene yawasi 'ai'aila
'i'ebwa'eda.
10 [w]Gete oboboma 'ai'aila, nigeya 'aene 'abo'ada Yaubada 'ana
toobobomao, ta Yaubada esi 'ada toobobomа, ga Natuna 'itagwalena
be 'italiyaena tauna 'ida loegesiyao manudi. 11 [x]Gote 'ena Yaubada 'ina
oboboma 'edaya 'isinabwa wawasae. 'Enega gosegwao, 'ilobweneda be
tauda tada eoboobobomeda.
12 [y]Nigeya 'ebweu tuta me bale'u Yaubada sida 'itena, ta 'abo'ada
esi 'ida eoboobobomega tauda 'ebweuna 'ebweuna 'enaya nate 'enega
Yaubada nina ma'edai, ta wate 'ina oboboma 'ai'aila 'atedaya 'imiyami.
13 [z]Ta wate tamwalatonina 'aene 'abo'ada 'enaya ta tauna 'edaya, manuna
yaluyaluwana ni'atu 'i'ebwa'eda.
14 [a]Ta 'abo'ama matamega Yaubada Natuna 'a'itena, ga manuna
'asimasimana 'aene Tamana bale'uya 'ietunenama 'aene 'ada
To'etoseyana.
15 'Enega 'eguma yaita 'oyo 'u'awa'ai'aila 'aene Yesu tauna Yaubada
Natuna, Yaubada 'emuya 'imiyami ta yawasiyo tauna 'enaya.
16 [b]'Enega Yaubada 'ina oboboma 'edaya ni'atu tamwalatonina ga
ta'awa 'ai'ailena.
Ona'ai'aila, Yaubada oboboma 'alena, 'enega 'abo yaita oboboma 'ina
sena 'ena 'imiyami, tauna Yaubada 'ena 'imiyami, ta Yaubada sa'i tauna
wate 'enaya 'imiyami.
17 Gete 'enega taeoboobobomа 'ai'aila be bwa'omatana 'ana 'asiyata
'enaya geya'abo tamatamatauta, ta esi tada 'atepatu, manuna tuta gete
bale'uya tamiyami 'abo'ada Keliso nadigega. 18 Ta 'ida oboboma nina
'enega geya'abo tamatamatauta, manuna oboboma 'ai'aila matauta 'i'ewa
yaulena. Ona'ai'aila, loina 'ena tamatauta, 'eguma eoboobobomа 'ai'aila
nigeya 'edaya.
19 [c]Ta 'ida oboboma nina 'alena gete manuna Yaubada 'igimi
obobomeda.
20 'Eguma yaita 'igwae, “Yaubada yaobobomena,” ta 'abo tai nina tasina
'ietalauwale, tauna tokabo, manuna tasidai ta'ita'ita, 'enega 'abo tasidai

---

[v] **4:9** Yo 3:16 [w] **4:10** Lo 5:8-10 [x] **4:11** Md 18:33 [y] **4:12** Yo 1:18 [z] **4:13** 2 Ko 1:21-22
[a] **4:14** Yo 3:17 [b] **4:16** Yo 6:69 [c] **4:19** 1 Yo 4:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nigeya taoboobobome, nigeya sawesawedaya be Yaubada taobobome,
tauna nigeya tada 'itena.
21 [d]Ta 'ada loina Yaubada 'enega be 'aene tauna taobobome, ta wate
tasidao taobobomedi.

Yesu 'ana emisa 'iewaiwai bubuna bale'u 'enaya

5 1 'Eguma maibo'ada Yesu taemise 'aene tauna To'etoseyana,
'abo'ada Yaubada natunao. Ta wate 'eguma Tamana taobobome,
natunao nadigega taobobomedi. 2 'Enega 'eguma Yaubada taobobome, ta
'eguma 'ina loinao taematamatanedi, tamwalamwalatoni 'aene Yaubada
natunao wate taobobomedi. 3 [e]Manuna Yaubada 'ana oboboma be 'ina
loina 'ana ematamatana leleleya, ta 'ina loina nidi nigeya mwaudi, ta
esi kapekapeyadi. 4 [f]'Enega 'eguma Yaubada 'ienatuneda, bubuna bale'u
taewaiwai sine, ta 'ida 'ebe ewaiwai nina 'ana esana emisa. 5 [g]Manuna
'abo Yesu taemise 'aene Yaubada Natuna, gete 'enega bubuna bale'u
taewaiwai sine.

Yaubada Natuna 'ana simana manuna

6 [h]Ta Natuna 'ina mai 'edaya nate bwasiyega ta wate lalanega, tauna
Yesu Keliso, nigeya bwasi namo 'enega, ta esi bwasi be lala wate 'ediyega.
Gete manuna Yaubada Yaluyaluwana 'isimasimana 'ai'aila manuna
Yaluyaluwana adelina palupaluna. 7 [i]Manuna Yesu 'ana tosimanao 'etoi
simiyami, 8 nate Yaluyaluwa ta bwasi ta lala, ta 'idi e'ita leleleya.
9 [j]'Eguma tomota 'idi simanao taemisedi, sawesawenaya be Yaubada
'ina simana taemise, manuna Yaubada tauna Toewaiwai, ga Natuna
manuna 'isimana 'edaya. 10 [k]'Enega 'eguma tauna taemise, 'atedaya
talotoo 'aene tauna Yaubada Natuna. Ta esi 'eguma Yaubada geya'abo
taemiemise, gote 'enega ta'awa kabokaboe, manuna 'ina simana Natuna
manuna nigeya taemiemise. 11 Ta 'ina simana nina 'aene Natunana 'enega
yawasida ataya 'i'ebwa'eda. 12 [l]'Enega 'abo yaita Yaubada Natuna 'enaya
'imiyami, tai nina yawasina bobo'ana ni'atu 'ilobena, ta 'abo yaita nigeya
Yaubada Natuna 'enaya, tauna nigeya.

Yawasi ataya manuna

13 [m]'Imi leta gete ni'atu ya'etoladinawa be wamwalamwalatoni 'aene
'eguma Yaubada Natuna 'ana esanega waemiemisa, yawasimi ataya
waloba, 14 [n]be wate matanaya 'ada lotoona 'aene 'ida sidasida 'inonodi,
be 'i'ebwa'eda to'ase be to'ase tasidasida manudi, 'abo tauna 'ina nuwena

---

[d] **4:21** Md 5:44-45; Mk 12:29-31 [e] **5:3** Yo 14:15, 23-24; Md 11:30 [f] **5:4** Yo 16:33
[g] **5:5** Lo 8:37 [h] **5:6** Yo 1:29-34 [i] **5:7** Yo 15:26 [j] **5:9** Yo 5:32-37, 8:18 [k] **5:10** Ga 4:6
[l] **5:12** Yo 3:36 [m] **5:13** Yo 20:31 [n] **5:14** Yo 14:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wate nadigega. **15** Ona'ai'aila, 'ida sidao maibo'adi 'inonodi, 'enega tamwalatonina 'aene 'ida sidao nidi 'ie'isedi.

16 [o]'Aina loegesi 'adi e'isa mwawasa ta 'aidi nigeya, 'enega 'eguma yaita 'oyo tasiyo 'u'ita 'iloegesi, ta loegesi nina gidalina ta nigeya 'ana e'isa mwawasa, 'enega 'eguma toloegesi nina manuna 'usisida Yaubada 'enaya, Yaubada 'imu sida 'ida nono, be tasiyo yawasina 'ida tagwale. Ta esi loegesi nidi 'adi e'isa mwawasa, geya'abo manudi wasidasida Yaubada 'enaya. **17** Ona'ai'aila, loegesi maibo'adi to'umalidi, ta 'aidi 'adi e'isa nigeya mwawasa.

18 [p]Ta esi tamwalamwalatoni 'aene 'abo Yaubada 'ienatuneda geya'abo taloeloegesi, manuna tauna Yaubada 'igimi enatunenaya 'i'ita'i'isida, be geya'abo tauna toto'umalina nina 'igitogitooda.

19 Ta wate 'abo'ada tamwalamwalatoni 'aene Yaubada 'ienatuneda, ta sa'i bale'u bubunina 'ana tomuliyao yauyaudi toto'umalina nina 'ina bodao.

20 [q]Ta wate tamwalamwalatoni 'aene Yaubada Natuna ni'atu 'imai 'edaya, ga 'igienuwa sabwalenida 'aene Yaubada Topalupaluna, ta 'enaya tamiyami, manuna 'abo'ada Yaubada Natuna Yesu Keliso ma'eda. Yesu nina Yaubada 'ai'aila, ta yawasida ataya 'alena.

21 [r]Natugwao, wada 'ita'i'isimi mali 'ebe emisao 'ediyega, be wapilisinedi.

---

[o] **5:16** Md 12:31 [p] **5:18** Yo 17:15 [q] **5:20** Yo 17:3 [r] **5:21** 1 Ko 10:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

YONI 'INA 'ETOLADI 'ELUWENA

Yoni 'ina leta gete solanaya 'iemwasala oboboma be e'ita palupaluna manudi.

Lokagutoki

1 'Abo'agu 'imi 'ena'i, ta 'oyo waine Yaubada 'iesinuwemu manatumwao
'emiya leta gete ya'etoladinawa. Ona'ai'aila, yaobobomemi sinabwana.
Nadigega wate taudi 'eda 'ai'aila 'ana tomuliyao siobobomemi,
2 manuna mwalatoi 'ai'aila 'atedaya 'imiyami be 'edaya 'ida miyaataya.
3 'Enega Tamada Yaubada be Natunana Yesu Keliso 'idi oboboma be 'idi
'atenuwa'ole'ole 'ediyega tada miya siwalowa, ma ida ona 'ai'aila, be wate
ma ida eoboobobomа.

Keliso tetelina wagiyai'i'isi

4 Lowa 'aidi natumwao ya'itedi 'eda palupaluna simulimuliye, nadigega
'ada loina Tamada 'enega, 'enega yagwausowala sinabwana.
5 Nuugu ye, yasideyo wate gete nigeya 'aene loina auwauna
ya'ebwa'ebwa'eyo, ta esi loina kadekadelina nina wagimi nononaya 'aene
maibo'ada tada eoboobobomа. 6 Manuna 'eguma taeoboobobomа, nate
Yaubada 'ina loinao tamulimuliyedi, ta loina nina lowa wanononaya 'aene
oboboma 'ina 'eda 'enega tada tauya.
7 Ta tokabo yaudi ni'atu siapwesa bale'uya ga sieyaseyase, sigwae,
“Yesu Keliso nigeya 'ieetomota.” 'Eguma yaita nadigega 'ikabo'esa, tauna
Keliso 'ana talauwala. 8 'Enega tokabo nidi 'ediyega wada 'ita'i'isimi, be
'imi guinuwa 'ana pali geya'abo waloseloseye, ta esi maibo'ana wa'ewa.
9 Ta 'eguma watauya gesi be Keliso 'ina e'ita wapilisine, 'omi Yaubada

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wamiyamiya sine, ta esi 'eguma Keliso 'ina e'itao wagiyai 'i'isidi,
Tamadai be wate Natunana 'emiya simiyami.
10 [a]'Enega 'eguma yaita 'emiya 'iwawai ta 'ina e'ita dumadumana,
geya'abo wabwaubwauye 'imi anuwaya nai walokagutokiye, 11 [b]'abona nai
'ina guinuwa nina to'umalina walemeleme.

Ona 'ana 'ebe losalowa

12 Yage yauna simiyami be nuwanuwagu manudi ya'etoladiwa, ta tuwa,
manuna yanuwayaina 'aene ma'etamo yada wai be 'omi ma'egwao tada
'awagwae, be 'enega tada egwausowala 'ai'aila.
13 Tasiyo tauna wate esiesinuwana Yaubada 'enega, natunao 'idi
oboboma 'emuya.

[a] **1:10** Md 10:13-14; Lo 16:17 [b] **1:11** 1 Ti 5:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

YONI 'INA LETA 'ETONINA

Yoni 'ina leta gete solanaya 'iemwasala bubuna palupaluna manuna.

Lokagutoki

1 [a]'Abo'agu 'imu 'ena'i, ta leta gete ya'etoladinawa 'oyo gosiyagu Geyo 'emuya. Ona'ai'aila, 'ateguyega yaobobomemu.

2 Gosiyagu, ma igu sidasida Yaubada 'enaya ooyo 'ina miya bobo'ana manuna, manuna yamwalamwalatoni yaluyaluwayo 'ina miya bobo'ana, ta ma ina gwausowala.

3 Lowa 'aina tasidao bada simai ga 'imu bubuna palupaluna tetelina 'enega sigie gwausowaligu, manuna 'eda palupaluna 'enega 'utautauya.

4 [b]Gete 'igu 'ebe gwausowala sinabwana, 'abo natugwao yanonodi 'aene 'eda palupaluna 'enega sitautauya.

'Ada tolemao be 'ada talauwalao manudi

5 [c]Gosiyagu, 'imu lema be 'imu guinuwa 'owagao 'ediya tuta nina siapwesawa 'imu 'asaya manuna yagwausowala. 6 [d]Ta tasidao nidi 'eguma siilama, 'imu lema 'ediya manuna sisimasimana toekalesiyao 'emaya. Ona'ai'aila, taudi Yaubada 'ina toguinuwao, 'enega 'ilobwenena be 'eguma sipilipili sinemi nima 'abiyadi wate wa'ebwa'edi. 7 [e]Taudi Keliso 'ina guinuwa manuna sisakosakowasi, ta nigeya lema sida lobena taudi nigeya Yaubada 'ana toemisao 'ediyega. 8 [f]'Enega 'ilobweneda be 'abo'ada talemedi, be 'enega ma'edao tada etopaisewa leleleya Yaubada manuna.

[a] **1:1** Gu 19:29 [b] **1:4** 1 Ko 4:14-15 [c] **1:5** Lo 12:13 [d] **1:6** Gu 15:3 [e] **1:7** Gu 20:33, 35 [f] **1:8** Ib 13:2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 [g]Ni'atu 'ami emataluwa ya'etoladinawa 'omi toekalesiyao, ta tai
nina 'ana esana Diotilipi nuwanuwana be taunamo 'ida loiloina, 'enega
'igu loina 'i'etobodena, 10 ta 'ilo'aegilegu; ta wate gosedao 'ie'idi'idiyedi,
be 'eguma 'aidi 'emiyega nuwanuwadi be silemedi 'i'eto'etobodedi,
ta toekalesiyao nidi 'ipa'ipa'idi. 'Enega 'abo to tuta yaapwesawa, 'ina
bubuna nidi manudi yada onaona.

11 Gosegwao, geya'abo bubuna to'umalina wamulimuliye, ta bubuna
bobo'ana esi. Ona'ai'aila, tobobo'adi taudi Yaubada 'ina bodao, ta
toto'umalidi nigeya Yaubada sida mwalatonina.

12 Ta Dimitilo sa'i tai bobo'ana. Tomota yauyaudi 'idi simana nadigega,
manuna taudi e'ita 'ai'aila 'ana tomuliyao sisimana 'aene Dimitilo
tai bobo'ana, ta 'abo'agu wate 'igu simana nadigega, be 'igu simana
wamwalamwalatoni 'aene ona'ai'aila.

Ona 'ana 'ebe losalowa

13 Yage yaudi simiyami be nuwanuwagu manudi ya'etoladiwa, 14 ta
tuwa, manuna yanuwayaina 'aene ma'etamo yawawai be 'oyo ma'iyagu
tada 'awagwae.

15 Gosedao bada 'idi oboboma 'emuya. Ta gosedao nada maibo'adi wate
'ediya 'igu oboboma 'usimane. Kaiyoni.

---

[g] **1:9** Md 20:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

YUDE 'INA 'ETOLADI

Yude 'ina leta gete 'i'etoladina be 'aene toe'ita kabokabo tamwalatonidi be taguitoyasedi.

Kagutoki

1 'Abo'agu Yesu Keliso 'ina toguinuwa, ta tasigu Yemesa. Gete 'imi leta ya'etoladinawa, 'omi Tamadai Yaubada 'ana esiesinuwao, manuna 'iobobomemi ta Yesu Keliso 'i'ita'i'isimi. 2 Yaubada nina 'ida 'atenuwa 'ole'oleyemi be 'ida oboboma 'ai'ailimi be wada miya gwausowala.

Toe'ita kabokaboyao

3 Gosegwao, nuwanuwagu be 'ada 'etoseyana manuna yada 'etoladiwa, ta sa'i nigeya sawesawenaya, manuna 'ebweu mwau ni'atu 'emiya 'iapwesa, 'enega 'ilobwenena be leta gete 'enega yada guguyami be 'aene geya'abo 'ida tapwalolo palupaluna waguiguitoyase, ta esi wada etapewa manuna. Manuna 'ida tapwalolo nina ni'atu 'abo'ada Yaubada 'ana toemisao 'i'ebwa'eda.

4 [a]Mwau nina ni'atu 'emiya 'iapwesa, nate 'aina toto'umalidi sikaboemi ga 'ami boda 'ena silugu, 'enega Yaubada 'ina oboboma 'edaya taudi 'idi e'itega sisa'u gelasena ga loelata 'ana guinuwa 'enaya, ta wate 'ida Yaubada be 'Inapwana Yesu Keliso siguitoyasedi. Taudi 'idi to'umalinao manudi 'adi loina mwauna lowaenei Yaubada 'isa'una.

5 [b]'Ebweu mwalatoi yada eona limami, manuna lowa wanuwa sabwalena 'enega wada nuwa'i'isi, nate lowaenei Yaubada 'ina bodao 'i'etoseyedi ga siapwesa sena Itipita 'enega, ta muliyega 'ediyega 'aina 'iunudi, taudi nigeya siemiemisa.

---

[a] **1:4** 2 Yo 9-10; Lo 6:15 [b] **1:5** 1 Ko 10:5-10; Num 14:32-35

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 [c]Aniloseyao wate wanuwa'i'isidi, manuna lowa 'aidi taudimo
sigitu'eyedi, ga 'idi 'ebe miyao sipilisinedi, 'enega Yaubada 'iyonidi ga
sena guguyoi ni'uya 'ena 'isa'udi, ga nada 'aene simimi be 'ana laba
bwa'omatana 'ana 'asiyata 'iapwesa.
7 [d]Taudi 'idi bubuna nadigega 'aidi 'asa lowaenei, nate Sodoma
be Gomola be 'aidi 'asa selabediya, manuna loelata 'ana nuwa'ewa
sinabwana 'enega siguiguinuwa besobeso ta wate tai be tai ma'ediyao
siloeloelata, 'enega Yaubada 'igabudi 'awe'ala'alata ataya 'enaya; ta e'ita
nina gete maibo'ada manuda.
8 Ta toto'umalina nidi ni'atu 'emiya siluguwaya 'idi bubuna leleleya,
manuna taudi 'idi madawalao 'ediyega siloina to'umalina, ga 'idi
to'umalinao 'etoi siguiguinuwedi, 'ebweuna oodi sigiegie bailidi,
'eluwena toloinao bobo'adi siguitoyasedi, ta 'etonina tomiya galewa
'esasedi si'awa to'umaliyedi. 9 [e]Ta aniloseyao 'idi toanugana Maikeli
lowaenei 'iegewagewana Seitani 'enaya, Mosese kokowana manuna, ta
Maikeli nina nigeya Seitani 'iba'eba'e. Nate namo 'igwae, "'Inapwana
'i'etobodeyo."
10 Ta toto'umalina nidi, 'eguma to'ase nigeya simwalamwalatoni, ta
tuwa tuga si'awa to'umaliye, manuna taudi 'atuwa bomitawa nadigega,
ga 'adi lotoona siloiloinedi, ga 'enega taudimo sigieto'umaliyedi.
11 [f]Nuwa'ole'oledi, manuna Keni 'ina 'eda to'umalina 'enega sitautauya,
ta 'enega 'idi esaesa manuna sibubuna to'umalina, nadigega wate
Balami lowa 'ina bubuna. 'Enega sida esilae, manuna loina bobo'ana
siguitoyasena, nadigega Kola lowa loina 'iguitoyasena.
12 [g]'Eguma tapwalolo 'enaya oboboma masulina waguiguinuwe, ta
'abo toto'umalina nidi siluguwa 'e'ai nina sigieto'umaliye, manuna
si'e'ai diidiga ta nigeya sida omayamaya. Nuwanuwadi taudimo sida
gwausowala, 'adi 'ita 'atuwa pwana 'ikwaunaya ta nigeya 'usana, nai 'adi
'ita 'atuwa kaiwe 'ina tuta uwa ta nigeya uwanamo, 'enega sitalayaule
be 'imwawasa 'ai'aila. 13 Ta wate 'adi 'ita 'atuwa lisu sinabwadi
mabusobosodi 'idi guinuwao to'umalidi 'ediyega, ta wate 'adi 'ita 'atuwa
kwadima siadadana besobeso be 'enega guguyoi 'ina senaya simiya ataya.
14 Lowaenei taudi manudi Inoki 'iloguguya, ta Inoki nina 'abo 'epatao
tasawadi Adama 'enega be 'itauya 'epata sikisi sigugumwala, ta 'epata
esebenina nate Inoki 'ina 'epata, ga Inoki nina 'ina loguguya 'ena 'igwae,
"Wa'ita! 'Inapwana 'ina aniloseyao 'esasedi ma'enao simeemai 15 be
'aene tomota maibo'adi 'iloinedi be 'ibwa'omatadi 'idi bubuna yaudi ta
to'umalidi manudi, ta wate 'idi 'awa to'umali maibo'ana 'enaya manuna."

---

[c] **1:6** Nug 6:1-2 [d] **1:7** Nug 19:1-10, 15-16, 24-25; 2 Pi 2:6-9 [e] **1:9** Dan 10:13; 2 Loi 34:6; Et 12:7-8 [f] **1:11** Nug 4:8; 1 Yo 3:12; 2 Pi 2:15-16; Et 2:14; Num 31:15-16, 16:1-3, 16, 19-21, 25-33 [g] **1:12** 1 Ko 11:20-22; 2 Pi 2:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Tomota nidi lomugi 'aledi ta wate 'awa to'umali 'aledi, ta taudi 'adi
lotoona 'enega sitautauya, be 'enega onatu'e 'aledi, 'enega 'abo gosediyao
'ediya siona oboboma, nate gwegwe manuna.

Wa'ita'i'isimi.

17-18 *h*Gosegwao, 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ana tosimanao 'idi
onaupaupa wanuwa'i'isi tuta nina sigwae, "Tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya
'aidi tomota bubuna palupaluna sida ona 'eeteteye, manuna taudi 'adi
lotoona to'umalina 'enega sitatauya."
19 Toto'umalina nidi bubuna bale'u simulimuliye, 'enega toekalesiyao
'adi toweyala, manuna Yaluyaluwa Tabuna nigeya 'ediya 'imiyami.
20 *i*Gosegwao, 'ilobwenemi be tapwalolo 'esasena wagiyai'i'isi, be 'enega
wada giepa'alimi, be wate Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega wada
sidasida Yaubada 'enaya, 21 ta wate oboboma Yaubada 'enega wagiyai'i'isi,
be wayamwayamwa be to tuta 'ena 'ida 'Inapwana Yesu Keliso 'ina
'atenuwa 'ole'oleyega yawasimi ataya 'ida 'ebwa'emi.
22 *j*Ta 'aina gosedao nigeya siemiemisa 'ai'aila, watoo be wagienuwa
sabwalenidi. 23 'Aidi wate 'asa gabugabu selabenaya simiyami, watoo be
wa'etoseyedi. 'Aidi wate toto'umalidi wa'atenuwa 'ole'oleyedi be wada
lemedi, ta 'idi bubuna wada mataute, be bubuna bale'u 'ana gwegweyao
waguitoyasedi.

Ona oboboma.

24 *k*Yaubada nina sawesawenaya 'ilomata'i'isimi be geya'abo
wabe'ube'u, 'ana laba tuta nina tauna matanaya 'ime'emi 'ina 'asa
'esasena 'enaya, ma imi bubuna palupaluna, ta wate ma imi gwausowala
sinabwana. 25 Yaubada namo 'ada To'etoseyana, nate 'ida 'Inapwana Yesu
Keliso 'ina guinuwa 'enega, 'enega tada tupuna 'ina loina palupaluna ta
waiwaina lowaenei ga batuwa be tuta simeemai 'ediya. Eimeni.

'Abo'agu Yude.

---

[h] **1:17-18** 1 Ti 4:1; 2 Ti 3:1-2 [i] **1:20-21** Kol 2:6-7; 1 Ko 3:9-11 [j] **1:22-23** Lo 15:1;
1 Ko 15:33 [k] **1:24-25** 2 Pi 3:14; Ib 13:8; 1 Pi 1:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

YONI 'INA E'ITA'ITA YESU 'ENEGA

Yoni tauna Yesu tetelina manuna 'iguiguinuwa, 'enega 'ana talauwalao si'au'ewena ga sisa'una salu 'ana esana Patimo 'enaya, ga nada Sabateya 'isidasida Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwaiyega, ga Yesu mwalatoi Yaubada 'enega 'ie'itena yage nidi ma'etamo sida apwesa bale'uya manudi. 'Enega Yesu 'ie'ita 'ina anilose 'ena ga tauna 'iemwasala balena Yoni 'enaya, ga Yoni 'i'etoladidi buki gete solanaya.

'Ebe e'ale

1 1 Buki gete 'enaya Yesu Keliso 'ina e'ita tetelina, Yaubada
'i'ebwa'ena be 'aene Yesu 'ida e'itae 'ina toguinuwao 'ediya be sida
mwalatoni to'ase 'iabe 'iapwesama.

Gete e'ita nina Yesu Keliso 'ina anilose 'ietunena, be 'ina 'ali'ei Yoni
'enaya 'ida simana. 2 'Enega Yoni yage nidi ni'atu 'i'itedi maibo'adi, ga
'isimana apwesena, nate Yaubada 'ina ona, ta wate Yesu Keliso tetelina.

3 Wada gwausowala 'oyo tosawa be 'omi toenonoyao, 'abo ona
getedi wanonodi be wamuliyedi, manuna yage nidi 'isimanedi 'iabe
siapwesa.

4 [a] 'Abo'agu Yoni 'imi leta ya'etoladinawa ekalesiyao 'ami yau sebeni
Esia solanaya. Oboboma be nuwasiwalowa 'emiya, Yaubada 'enega, be
yaluyaluwa sebeni 'ediyega, ta Yesu Keliso 'enega. Tauna Yaubada nina
lowaenei ga batuwa ta tuta simeemai 'ediya 'imiyami, ta yaluyaluwa
nidi sebeni taudi Yaubada 'ina 'ebemi esaesa matanaya simiyami.
5 Ta Yesu Keliso tauna Tosimana 'ai'aila, ta wate tauna mwawasega
'igimi toololimana, ta bale'u 'ana toloinao 'idi kini. Tauna Yesu
nina 'iobobomeda ga 'ida loegesiyao lalanega 'i'utu yauledi. 6 'Enega
'iegogoneda be 'aene 'abo'ada 'ina toloinao be 'ina totaliyao Tamana
Yaubada 'enaya. Tauna Yesu nina 'ina esaesa be 'ina waiwai miyamiya
atayadi. Eimeni.

---

[a] **1:4-6** Et 4:5, 17:14; Kol 1:17-18; 1 Yo 1:7; 1 Pi 2:9; Et 20:6

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 [b]Ta wa'ita tauna ma'etamo galewega 'imwa'utama pwana 'enega, be
tomota yauyaudi be wate lowa 'ana tobadiyao maibo'adi sida 'ita, be
'enega tomiya bale'u sena maibo'adi 'ediya sida nuwamwau be matanaya
sida dedoi. Nadigega. Eimeni.
8 'Ida 'Inapwana 'igwae, "'Abo'agu 'ebe e'ale be 'ebe losalowa." Tauna
Yaubada nina Toewaiwai sana, ta lowaenei ga batuwa ta tuta simeemai
'ediya 'imiyami.

Keliso 'ana 'ita

9 'Abo'agu tasimiya Yoni. Ni'atu taeboda 'ebweuna Yesu ma'edai, ta 'ina
'ebeloina solanaya 'omi be 'abo'agu tae'alama'i'itaneda 'elouya be mwau
'ediya. 'Abo'agu lowa yoniyonigu salu Patimo 'ena, manuna yaloguguya
Yaubada 'ina ona be Yesu tetelina.
10 Gote 'ena 'ebweu 'ida 'Inapwana 'ina 'asiyata 'enaya Yaluyaluwa
Tabuna 'eguya yalotoona, ta 'enega 'ebweu 'enana sinabwana yanonona
'atuwa nadigega yoguli 'ionaona gwauguya, 'igwaegwae, 11 "Yage nidi
ma'etamo 'u'itadi manudi 'uda 'etoladidi, be 'enega buki nina 'uda
etune Ekalesiyao sebeni 'ediya, nate Epeso be Simulina be Peligamo be
Tayataila be Salidisa be Piladelipia be Laodisia wate 'enaya."
12 'Enega yatoolo sakowasi be 'aene yada 'ita yaita tauna 'eguya 'ionaona.
Gote 'ena mayale sebeni ya'itedi, goula 'ediyega siguinuwedi. 13 [c]Ta
gamwagamwanidiya 'ebweu tai ya'itena, 'ana 'ita 'atuwa tomota, 'ana
'oama 'aalanega ga 'aenaya, ta lumalumana 'ana diyapwata goula, 14 [d]ta
'uya'uyana wakewakeke wawasae, nadigega yaguma auwauna, ta matana
'atuwa nadigega kaiwe sabesabeluluna 'adi 'ita. 15 Ta 'aena namanamalidi
'atuwa nadigega kainumu auwauna sigabuna, ta 'enana 'ana nono
'atuwa nadigega bwasi sinabwadi sidaudau, 16 [e]ta wate kwadima sebeni
'atainega 'igilagasidi, ta wate 'awanega sisisaiya mamata sena luwaluwana
'iapweapwesa, ta maninina 'atuwa sinala 'ina sae 'asuoleoleya.
17 Ya'itena ga 'aenaya yabe'u 'atuwa nadigega yamwawasa. 'Enega
nima 'ataina 'eguya 'isa'una, ga 'iona, "Geya'abo 'umatamatauta, manuna
'abo'agu 'ebe e'ale be 'ebe losalowa, 18 mayawasigu yamiyami. Ta lowa
yamwawasa, ta 'u'ita 'abo'agu yamiyami, ta geya'abo yagumwagumwala.
'Abo'agu wate nimaguya Mwawasa be tomwawasa yaluyaluwadi 'idi sena
'adi 'ebe gigege yagiyaidi.
19 "Bobo'ana. Yage getedi 'u'itediya 'u'etoladidi, nate 'ebe'ita gete tuga
manuna, ta tuta simeemai manudi.
20 "Gete kwadima nidi sebeni 'ataiguya 'u'itediya, be wate mayale nidi
sebeni 'u'itediya, 'adi mwalatoi kwaikwaiyidi 'emuya, 'enega 'emuya yada

---

[b] **1:7** Md 24:30; Yo 19:34, 37; Gu 1:11 [c] **1:13-15** Dan 7:13-14, 10:6 [d] **1:14-15** Et 2:18
[e] **1:16** Ib 4:12; Et 19:15, 21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

li'amidi. Kwadima nidi sebeni nate aniloseyao sebeni, ekalesiyao nidi sebeni manudi, ta mayale nidi sebeni nate taudi ekalesiyao nidi sebeni."

Me Epeso 'idi leta

2 1 Anilose nina totapwaloloyao Epeso 'ena 'i'ita'ita'i'isidi 'ina leta 'uda 'etoladi me Epeso nidi manudi, be 'uda gwae: Ale gete 'imai tauna kwadima nidi sebeni nima 'atainega 'igiyaidi, ta mayale goula sebeni nidi gamwagamwanidiya 'itautauya 'enega. Tauna gete 'ina simana 'emiya, 'igwae:

2 [f]"Ni'atu yamwalatonimi, 'aene 'imi paisewa sinabwana 'enega, be 'imi e'alama'i'itana 'ediyega, waewaiwai, ta toto'umalidi geya nuwami, 'enega 'agu tosimana kabokaboyao watoodi ga 'idi kabo wagieapwesena. 3 Ta wate 'alama'i'ita wamwalamwalatoni, 'enega guinuwa mwaudi ta sinabwadi 'ediyega nigeya waneeneta, 'agu esana manuna.

4 "Ta 'abo'agu 'ebweu yage 'emiya ya'itena nigeya bobo'ana, nate lowa 'imi oboboma nina 'eguya ni'atu walosa'una. 5 [g]Lowa bobo'ami, ta wada nuwa'i'isi mane 'enega wabe'u, 'enega wada nuwa'ebuni limana be wada guinuwa bobo'ana, nadigega lowa. Ta 'abo sa'i geya'abo wanuwanuwa'ebuni, 'emiya yawawai be 'imi mayale 'emiyega ya'ewayaule.

6 "Ta yamwalatonimi 'aene 'ebweu yage bobo'ana 'emiya, nate Nikoleitanio 'idi bubuna waguitoyasena, 'abo'agu wate nadigega.

7 [h]"'Enega 'abo yaita 'omi matenana 'ida nono Yaluyaluwa Tabuna 'ina ona toekalesiyao 'ediya.

"Ta 'abo 'omi yaita 'iewaiwai, 'enaya yawasida 'ana kaiwe uwana yatagwale be 'ida 'ani, kaiwe nina 'itootoolo Yaubada 'ina bagulaya."

Me Simulina 'idi leta

8 Anilose nina totapwaloloyao Simulina 'ena 'i'ita'ita'i'isidi 'ina leta 'uda 'etoladi me Simulina nidi manudi be 'uda gwae: Ale gete 'imai tauna 'ebe e'ale be 'ebe losalowa 'enega, tauna ni'atu 'imwawasa ta 'itoolo limana ga mayawasina 'imiyami. Tauna gete 'ina simana 'emiya 'igwae:

9 [i]"Ni'atu yamwalatonina 'imi 'elouyao, nate 'omi gomagomabesomi, ta esi wada nuwa'i'isi 'aene 'omi ma imi esaesa, ta wate ni'atu yamwalamwalatoni 'aene 'aidi Seitani 'ina bodao si'awa'awa to'umaliyemi, ta wate sigwae, '"Abo'ama me Yudia,' ta nigeya. Taudi esiya tuga Seitani 'ina bodao. 10 [j]Ta geya'abo wamatamatauta 'abo to yage 'ena 'elouya waloba. Wada nuwa'i'isi 'aene 'etamo Seitani 'ida wasegigiyemi be 'aimi sida yonimi be deliya sida sa'umi, ta esi 'ami mwau nidi 'asiyata sanau dimo manudi.

---

[f] **2:2** 1 Yo 4:1; 2 Yo 7-11 [g] **2:5** Et 3:3 [h] **2:7** Et 22:1-2, 14 [i] **2:9** 2 Ko 11:13-15
[j] **2:10** 2 Ti 4:8; Ye 1:12; 1 Pi 3:14; Lu 22:31-32

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Ta wada toolopa'ala 'ana laba mwawasa, be 'enega yawasimi ataya yada 'ebwa'emi.

11 [k]"'Enega 'abo yaita 'omi matenana, Yaluyaluwa Tabuna 'ina ona toekalesiyao 'ediya 'ida nono. Ta wate 'abo 'omi yaisigedi Seitani waewaiwai sinena, geya'abo sa'i mwawasa 'eluwena 'igiegie to'umaliyemi."

Me Peligamo 'idi leta

12 [l]Anilose nina totapwaloloyao Peligamo 'ena 'i'ita'ita'i'isidi 'ina leta 'uda 'etoladi me Peligamo nidi manudi, be 'uda gwae: Ale gete 'imai tauna ma ina sisisaiya mamata sena luwaluwana 'enega. Tauna gete 'ina simana 'emiya, 'igwae:

13 "Ni'atu yamwalamwalatoni sena nina 'ena wamiyami, nate Seitani 'ina 'ebeloina. Ta tuwa tuga waemisa 'ai'ailigu, manuna nigeya wada eyaseyaseyegu. Ta Seitani 'ina sena nina 'ena lowa 'ebweu 'agu tosimana 'ai'aila siloemwawasina, 'ana esana Anitipasa, ta tuga sa'i wagiyaigu pa'alina.

14 [m]"'Ta esi 'imi bubuna 'aina manudi nigeya yagwaugwausowala, manuna 'aimi Balami 'ina e'itao wamulimuliyedi, ta 'ina e'itao nidi lowa Balaki 'imuliyedi ga me Isileli bubuna to'umalina 'ie'itedi, nate tokwalui siemisena ga 'ana masula si'ebwa'ena, ta to'ebwaya nidi masula nina sie'ani, be wate siloelata.

15 "Ta wate 'ebweu yage nigeya bobo'ana, nate 'aimi Nikoleitanio 'idi e'ita wamulimuliyedi. 16 [n]'Enega gete tuga bubuna to'umalidi nidi 'ediyega wada nuwa'ebuni. Ta 'abo nigeya, tuta gidalina 'ena yawawai be yada losaiyemi, sisisaiya nina 'awaguyega 'iapweapwesa 'enega.

17 [o]"'Enega 'abo 'omi yaita matenana, Yaluyaluwa Tabuna 'ina ona toekalesiyao 'ediya 'ida nono.

"Ta 'abo yaisigedi 'omi Seitani waewaiwai sinena, masula kwaikwaiyina yada 'ebwa'emi. Ta wate 'ebweuna 'ebweuna 'enaya yada eguyai gulewa wakewakekedi, ta gulewa nidi 'ediya 'ami esanao auwaudi simiyami, nate nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be 'imwalatonidi, nate namo taudi to'ewa nidi simwalamwalatoni."

Me Tayataila 'idi leta

18 [p]Anilose nina totapwaloloyao Tayataila 'ena 'i'ita'ita'i'isidi 'ina leta 'uda 'etoladi me Tayataila nidi manudi, be 'uda gwae: Ale gete 'imai Yaubada Natuna 'enega, tauna matana 'adi 'ita 'atuwa nadigega kaiwe sabesabeluluna, ta wate 'aena namanamalidi 'atuwa kainumu auwauna sigabuna.

---

[k] **2:11** Et 20:14, 21:8 [l] **2:12** Ib 4:12 [m] **2:14** Num 25:1-9, 31:16 [n] **2:16** Et 19:15, 22:12 [o] **2:17** Et 3:12 [p] **2:18** Et 1:14-15

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 Tauna gete 'ina simana 'emiya, 'igwae, "'Imi guinuwao ni'atu
yamwalamwalatonidi, 'imi oboboma be 'imi emisa be 'imi paisewa
be 'imi 'alama'i'ita, ta yamwalatonimi 'aene gete tuga 'imi guinuwao
bobo'ana wawasae, ta lowa tupwana.
20 "Ta esi gete 'ena 'ebweu yage manuna nigeya yagwaugwausowala,
manuna Yesibeli 'ena watagwala, tauna waine nina 'ieesena 'aene
'ebweu Yaubada 'ana tosimana, ta nigeya. Manuna waine nina esi 'igu
toguinuwao loyaweyega ta wate tokwalui 'ediyega 'ilisidi, manuna
tokwalui siemisena, ga 'ana masula si'ebwa'ena, ga to'ebwaya nidi
sie'enina. 21 Ta ni'atu waine nina 'ina tuta ya'ebwa'ena be 'aene 'ina
to'umalina nidi 'ediyega 'ida nuwa'ebuni, ta sa'i geya nuwana be 'ina
loyawe nina 'ida guitoyase. 22 'Enega le'oasa yada 'ebwa'e, be 'abo
yaisigedi taudi ma'enao siloyawe 'elouya sinabwana sida loba, 'abo
'idi guinuwa to'umalidi 'ediyega nigeya sinuwanuwa'ebuni. 23 Ta wate
natunao yada loemwawasidi, be 'enega ekalesiyao maibo'adi sida
mwalatonigu 'aene 'abo'agu tomota yauyaudi 'idi nuwanuwa 'atediya
maibo'ana yamwalamwalatoni, ta wate maibo'ami 'emiya yada e'isa
to'ase nadigega 'imi guinuwao, nai bobo'adi, nai to'umalina.
24 "Ta 'omi Me Tayataila nimi, 'abo bubuna to'umalidi getedi
nigeya wamulimuliyedi, nai Seitani 'ina e'itao ni'uni'udi nigeya
wamwalamwalatonidi, geya'abo wate 'aa'aala mwauna ya'ebwa'ebwa'emi.
25 Tuga ma imi emisa wada toolopa'ala 'ana laba yailama.
26-27 q "Ta wate 'abo yaisigedi 'omi Seitani waewaiwai sinena, be 'igu
guinuwa nina tuga waguiguinuwei be 'ana laba 'ebe losalowa 'ena, loina
yada 'ebwa'emi be sena yauyaudi wada loinedi. Nadigega tuga Tamagu
loina 'i'ebwa'eguya. Ta 'imi loina nina waiwaina 'enega wada loina
tomota 'ediya, 'atuwa nadigega kainumuyega 'ulena ta'aupisalidi. 28 Ta
wate 'ubwana yada 'ebwa'emi.
29 "'Enega 'abo 'omi yaita matenana, Yaluyaluwa Tabuna 'ina ona
ekalesiyao 'ediya 'ida nono."

Me Salidisa 'idi leta

3 1 Anilose nina totapwaloloyao Salidisa 'ena 'i'ita'ita'i'isidi 'ina leta
'uda 'etoladi Me Salidisa nidi manudi be 'uda gwae: Ale gete 'imai
tai nina 'enega, tauna tai nina Yaubada Yaluyaluwana sebeni be wate
kwadima sebeni 'ena simiyami. Tauna gete 'ina simana 'emiya, 'igwae,
"'Imi guinuwao ni'atu yamwalamwalatonidi, ta wate tetelimi yanononaya
'aene mayawasimi wamiyami, ta nigeya sa'i, manuna yaluyaluwami ni'atu
simwawasa. 2 'Enega 'eno'enoega wada toolo be to'ase gidalina 'emiya
'imiyami wada giesinabwa, ta geya'abo maibo'ana 'imwawamwawasa.

---

q **2:26-28** Sam 2:8-9; Et 22:16

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Ta wate yamwalatonina 'aene 'imi guinuwao Yaubada matanaya
'aina nigeya palupaludi. 3 [r]Ta lowa e'ita nina sie'itemiya ga wanononaya,
'enega wada nuwa'i'isi be wasanaila, ta wamuliya 'ai'aila. Ta 'abo nigeya
'eno'enoega watootoolo, 'etamo 'emiya yawawai be yaloesalutuimi
nadigega to'ipwala, ta nigeya wamwalamwalatoni to tuta 'ena yawawa.
4 [s]"Ta 'aimi Me Salidisa ma 'ami 'oama 'esasedi, 'etamo 'omi ma'egwao
tada tauya leleleya ma 'ada 'oama wakewakekena, nate 'ami lobwene.
5 [t]"Nadigega tuga 'abo yaisigedi 'omi waewaiwai, 'omi wate 'ami 'oama
wakewakekedi wada 'otedi, be geya'abo 'ami esana yawasi bukina 'enega
yakweukweu yauledi, ta esi 'ami esanao yada 'inanedi Tamagu be 'ina
aniloseyao 'ediya, 'aene 'omi 'igu boda.
6 "'Enega 'abo 'omi yaita matenana, Yaluyaluwa Tabuna 'ina ona
ekalesiyao 'ediya 'ida nono."

Me Piladelipia 'idi leta

7 [u]Anilose nina totapwaloloyao Piladelipia 'ena 'i'ita'ita'i'isidi 'ina leta
'uda 'etoladi Me Piladelipia nidi manudi, be 'uda gwae: Ale gete 'imai
tauna 'esasena ta palupaluna 'enega, ta wate tauna Debida 'ina 'ebe
gigege nimanaya 'igiyagiyai, ta 'abo 'awa 'igigege nigeya 'ebweu yaita
sawesawenaya be 'igibode, ta wate 'abo 'igibode geya'abo 'ebweu yaita
'igigegigege.
8 Tauna gete 'isimana 'emiya, 'igwae, "'Imi guinuwao ni'atu
yamwalatonidi, ta wate yamwalamwalatoni 'aene 'imi waiwai tupwana
'imiyami, manuna 'igu e'itao wamuliyedi, ta wate 'agu esana nigeya
waeyaseyaseye. Ni'atu 'awa yagigegena manumi, ta nigeya 'ebweu yaita
sawesawenaya be 'ida gibode.
9 [v]"Ta wada enono 'ai'aila taudi Seitani 'ina bodao manudi, manuna
sikabo ga sigwae 'aene taudi me Yudia, ta nigeya sa'i. 'Enega 'etamo
yaloinedi be simamai matamiya be 'emiya sida bwagobwago, be 'enega
maibo'adi sida mwalatoni 'aene 'omi yaobobomemi.
10 "Ta 'etamo tuta mwau 'ida apwesa bale'uya, be tomota yaudi 'ida
toodi, ta 'omi esi mwau nina 'enaya yada 'ita'i'isimi, manuna 'igu ona
waematamatanena, ga manugu wae'alama'i'itanemi.
11 [w]"'Iabe yawawa, ta to'ase nadigega 'emiya 'imiyami wada giyai'i'isidi,
be geya'abo yaita pali nina 'emiyega 'i'ewa'ewa yaule.
12 [x]"Ta 'abo yaita 'omi 'iewaiwai, yada loina be 'ida e'ola Yaubada
'ina Anuwa Tabu manuna, be geya'abo wate 'ipilipilisine, ta 'emiya
Yaubada 'ana esana yada 'etoladi, ta wate Yaubada 'ina 'asa 'ana esana
yada 'etoladi, nate Yelusalema auwauna, tauna 'etamo galewega 'ida

---

[r] **3:3** 1 Te 5:2 [s] **3:4** Yu 1:22-23; Lu 10:20 [t] **3:5** Md 10:32 [u] **3:7** Ais 22:22
[v] **3:9** Ais 60:14 [w] **3:11** Ye 1:12 [x] **3:12** Et 14:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mwa'utama 'igu Yaubada 'enega. Ta wate 'emiya 'agu esana auwauna yada 'etoladi.

13 "'Enega 'abo 'omi yaita matenana, Yaluyaluwa Tabuna 'ina ona ekalesiyao 'ediya 'ida nono."

Me Laodisia 'idi leta

14 [y]Anilose nina totapwaloloyao Laodisia 'ena 'i'ita'ita'i'isidi, 'ina leta 'uda 'etoladi Me Laodisia nidi manudi, be 'uda gwae: Ale gete 'imai Topalupaluna 'enega, tauna Tosimana 'ai'aila, ta wate tauna Yaubada 'ina mweluluwa 'aledi, 'ina simana 'emiya 'igwae:

15 [z]"'Imi guinuwao ni'atu yamwalatonidi 'aene nigeya yaiyai nai gonitu, ta ma igu nuwayaina 'aene 'ebweu sena 'ena wamiyami. 16 Ta 'omi tuga gamwagamwanaya, nigeya yaiyai nai gonitu 'idi senaya wamiyami. 'Enega 'awaguyega 'aene yada giwala apwesemi.

17 [a]"'Ta 'omi wagwae, 'Abo'agu toesaesa, ta yage yauna sawesaweguya,' ta nigeya wamwalamwalatoni 'aene 'omi gomagomabesomi tuga, ta nuwa'ole'olemi sa'i, ta wate matakebokebomi be mabubugewami.

18 [b]'Enega yaemataluwemi be 'eguyega goula 'ai'aila wada gimwane be 'enega wada eesaesa, ta wate 'oama wakewakekedi wada gimwanedi be wada 'otedi ta geya'abo mabubugewami watautauya, ta wate mulamula wada gimwane be matamiya wada sa'udi be 'enega matami sida 'esasa.

19 [c]"'Ta wada nuwa'i'isi 'aene yaisigedi 'omi yaobobomemi, 'enapa'alega be loinega yagiepaepaluyemi. 'Enega wada ewaiwai be 'imi to'umalina 'enega wada nuwa'ebuni.

20 [d]"'Ta wa'ita, 'abo'agu 'imi 'awa 'ena yatootoolo ta ya'au'aukeke. Ta 'abo yaita 'oyo 'enagu 'unono be 'awa 'ugigege, 'imu anuwaya yalulugu be 'abo'agu ta 'oyo taegosigosiyana, be 'oyo ma'iyagu tada 'e'ai leleleya.

21 [e]"'Ta 'abo yaita 'omi 'iewaiwai, yada tagwala 'enaya be ma'iyagu 'ada miyatowa 'igu 'ebemi esaesa 'ena, nadigega tuga 'abo'agu yaewaiwai, ga Tamagu 'ina 'ebemi esaesa 'ena ma'iyagu 'amiyatowa.

22 "'Enega 'abo 'omi yaita matenana Yaluyaluwa Tabuna 'ina ona ekalesiyao 'ediya 'ida nono."

Me Galewa Yaubada 'enaya sibwagobwago

4 1 Yage getedi ni'atu sigumwala ga yadunedune, 'enega 'ebweu 'awa ya'itena galewega 'i'egegena. Ta wate 'ebweu 'enana yanonona 'atuwa yoguli, tauna tuga lowa yanononaya, 'eguya 'ionaona 'igwae, "'Uda tu'ema be yada e'itayo to'ase 'iabe 'iapwesa." 2 [f]Gote 'ena Yaluyaluwa Tabuna 'ina waiwai yalotoona, 'enega galewaya 'ebweu

---

[y] **3:14** Kol 1:15; Et 19:11 [z] **3:15** Lo 12:11 [a] **3:17** Lu 12:21; Ye 2:5 [b] **3:18** Ais 55:1
[c] **3:19** Ib 12:7 [d] **3:20** Yo 14:23 [e] **3:21** Md 19:28 [f] **4:2** Ais 6:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

toloina ya'itena 'ina 'ebemi esaesa 'ena 'imiyatowa. 3 [g]Ta maninina
ya'itena 'inamanamala 'atuwa gulewa esaesa. Ta 'ebemi esaesa nina
ulele kalakalawina 'itoolo sakowasiyena. 4 Ta 'ebemi esaesa wate
'adi yau tuweniti powa simiya sakowasiyena, ta 'ebemiya nidi 'ediya
'inapwanao site tuweniti powa simiyatowa ma 'adi 'oama wakewakekedi,
ta wate ma 'adi peyaula esaesa goula debadiya. 5 Ta 'ebemi esaesa nina
gamwagamwanidiya 'enega 'aina yage siapweapwesama, namala, be
'aina 'enana, ta wate wepalala. Ta wate 'ebemi esaesa nina matanaya
mayale sebeni sisabesabelulu, taudi nate Yaubada yaluyaluwanao sebeni.
6 [h]Ta 'ebemi esaesa nina matanaya 'ebweu yage 'inamanamala 'atuwa
siwalowa bobo'ana ola debanaya, 'ana 'ita 'atuwa gelasi nadigega.

Ta wate 'ebemi esaesa nina selabenaya yobai ata sitoolo sakowasiyena,
ta bwaladi maibo'ana 'ediya matadi simiyamiya. 7 'Ebweu yobai nina
'ana 'ita 'atuwa laiyoni, ta 'eluwena 'atuwa bulumakau, ta 'etonina
maninina 'ana 'ita 'atuwa tomota, ta wate eatana 'ana 'ita 'atuwa
magisubu 'itaetaeya. 8 [i]Ta 'ebweuna 'ebweuna papediyao 'adi yau sikisi,
ta papediyao nidi maibo'adi matadi wate yauna 'atamanega ta solanega.
Ta tuta maibo'ana, 'asiyata be boiboi 'ediya, siwaliwali, sigwaegwae:

"Tabu, tabu, tabu, 'Inapwana Yaubada,

Toewaiwai sana. Tauna tuta lowa, ta batuwa ta tuta simeemai 'ediya
'imiyami."

9 [j]Tomiya ataya nina 'ina 'ebemi esaesa 'enaya 'imiyatowa, ta tuta
yauyauna yobai nidi getedi siwaliwali tuputupu ta si'awa'awa esaesa,
ta wate silokalokagutoki 'enaya. 10 Ta tuta yauyauna 'abo yobai getedi
siwaliwali, 'inapwanao site tuweniti powa nidi sibe'ube'u sanamwa'uta
Tauna miyamiya atayana 'ina 'ebemi esaesa matanaya, ta sibwagobwago
'enaya. Ta 'adi peyaula goula 'ebemi esaesa matanaya sisa'u ebusiyedi, ga
sigwaegwae:

11 "'Oyo 'ima 'Inapwana ta 'ima Yaubada, 'ilobwenema be 'atupuyo
ta 'a'amayabeyo, manuna 'oyo 'imu waiwaiyega yage yauyauna
'umweluluidi. Tauyo 'imu nuwenuwega 'umweluluidi, ga batuwa
mayawasidi."

Buki 'ana 'ita 'atuwa pwepwai sinunumina

5 1 'Enega tauna 'ebemi esaesa nina 'ena 'imiyatowa ya'itena, ta nima
'atainega pwepwai sinunumina nadigega gimibuki 'igiyaina, ta
'eto'etoladina solanega ta gwaunega, ta wate pwepwai nina 'ana losipwa
'ana yau sebeni. 2 Ta wate 'ebweu anilose waiwaina ya'itena, ta 'enana
sinabwanega 'ibwaubwau, 'igwae, "Yaita sawesawenaya be losipwa nidi
'ida li'amidi be pwepwai 'ineyasi?"

---

[g] **4:3** Isi 1:28 [h] **4:6** Isi 1:5-10 [i] **4:8** Ais 6:2-3 [j] **4:9-10** Dan 6:26

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 Ta ona'ai'aila, nigeya 'ebweu yaita 'ilobaloba galewaya nai bale'uya
nai bale'u 'ubuninaya 'aene tauna sawesawenaya be losipwa nidi
'ili'amidi be buki nina solana 'ida 'ita. 4 Ga yanuwamwau 'ai'aila ga
yadedoi, manuna nigeya 'ebweu yaita silobaloba 'ana lobwene be buki
nina 'igigege be solana 'ida 'ita.

5 [l]'Enega 'inapwanao nidi 'ediyega 'ebweuna 'eguya 'igwae, "Geya'abo
'udeedoi, manuna laiyoni nina Yudia 'enega, tauna Debida 'ina susuyega
ni'atu 'iewaiwai, ga tauna sawesawenaya be losipwa sebeni nidi 'ili'amidi
be pwepwai nina 'ida neyasi."

6 [k]Ta wate 'ebemi esaesa nina selabenaya 'ebweu lami ya'itena, yobai ata
gamwagamwanidiya 'itootoolo ta 'inapwanao wate gamwagamwanidiya,
ta lami nina 'ana 'ita 'atuwa tauna siloemwawasina, ta kunanao sebeni ta
matanao wate sebeni, taudi matanao nidi nate Yaubada yaluyaluwanao
taudi 'ietunedi bale'u maibo'ana 'enaya. 7 Ga lami nina 'inao ga pwepwai
nina 'i'ewena tauna 'ebemi esaesa 'ena 'imiyami nima 'atainega.

8 [l]'Enega ni'atu pwepwai nina 'i'ewena, ga yobai nidi be wate
'inapwanao nidi lami nina 'enaya sibe'u sanamwa'uta ga 'ena
sibwagobwago, ta 'ebweuna 'ebweuna 'ediya ma idi 'ebe gwanegwane
siguiguinuwa, ta wate ma idi gaeba goula ta bobo'adi, ga gala'u maina
bobo'ana gaeba nidi soladiya sigabuna, ta 'ana mwalatoi nate Yaubada
'ina tomotaiyao 'idi sidasida situ'etu'e 'enaya.

9 [m]Ga wali auwauna siwaliyena, sigwae:

"Ona 'ai'aila, 'oyo sawesawemuya be buki nate 'u'ewa, ta wate
sawesawemuya 'ana losipwa 'uli'ami, manuna ni'atu siloemwawasimu,
ga lalamuyega tomota 'usa'ugagidi Yaubada manuna, ta taudi bodao be
'enanao be susuyao be 'ebeloinao maibo'adi 'ediyega. 10 [n]Manuna 'oyo
'uesinuwedi be 'aene 'imu 'ebeloina solanaya sida etotaliya Yaubada
manuna, be wate bale'uya sida etoloina."

11 [o]Ta wate aniloseyao yau wawasae ya'itedi, nigeya aisawa, 'ebemi
esaesa nina be yobai nidi ta wate 'inapwanao nidi sitoolo sakowasiyedi,
12 ta wate 'enadi sinabwana yanonona sigwaegwae,

"Tauna lami nina siloemwawasina, sawesawenaya be loina be esaesa be
mwalatoi be waiwai be 'amayaba be tupu ta wate 'awabobo'ana 'ida lobadi."

13 Ta wate mwelumweluluwao 'ebweuna 'ebweuna galewaya be
bale'uya be bale'u 'ubuninaya be olaya, ta wate mwelumweluluwao sena
maibo'adi 'ediyega, yanonodi siwaliwali, sigwaegwae:

"Tauna 'ebemi esaesa 'ena 'imiyatowa, be wate lami nina 'ediya,
tada tuputupu be tada 'amayabedi be ta'awa 'ese'esedi, ta wate ta'awa
toewaiwaiyedi, tuta maibo'ana 'ediya."

---

[k] **5:6** Sak 4:10 [l] **5:8** Et 8:3-4, 15:2; Sam 141:2 [m] **5:9** Sam 98:1 [n] **5:10** Ais 61:6; Et 20:6, 22:5; 1 Pi 2:9 [o] **5:11** Dan 7:9-10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 'Enega yobai nidi site ata sigwae, “Nadigega,” ta wate 'inapwanao
nidi sibe'u sanamwa'uta, ga sibwagobwago.

Losipwa nidi sebeni

6 1 [p]'Enega lami nina ya'itena losipwa 'ebweu 'ili'amina, ga yobai
nidi 'ediyega 'ebweu 'enana nadigega wepalala yanonona,
'igwae, “'Umai.” 2 'Enega yadunedune ga 'ebweu osi wakewakekena
'iapwesama, ta 'ana togelu nina ma ina gita be tupu, ta wate 'ana
peyaula esaesa si'ebwa'ena. 'Enega 'itauya ga 'ilosaiya, ta 'iewaiwai.
3 'Enega lami nina losipwa 'eluwena 'ili'amina, ga wate yobai
'eluwena 'enana yanonona, 'igwae, “'Umai.” 4 'Enega 'ebweu osi
bweyabweyalina 'iapwesama, ta 'ana togelu nina waiwai si'ebwa'ena
be saiya 'ida me'e bale'uya, be 'enega tomota maibo'adi taudimo sida
losaiya be sida eunuunuwedi, ta wate sisisaiya sinabwana si'ebwa'ena.
5 'Enega lami nina wate losipwa 'etonina 'ili'amina, ta wate yobai
'etonina 'enana yanonona 'igwae, “'Umai.” 'Enega yadunedune ga
'ebweu osi gaigaina 'iapwesama, ta 'ana togelu nina ma ina 'ebe
'etopwapwa masula manuna. 6 Ga 'ebweu 'atuwa 'enana yobai nidi
ata gamwagamwanidiyega yanonona, 'igwae, “Witi 'ana 'etopwapwa
'ebweuna 'ana maisa 'ebweuna kina, ta wate ba'ali[q] 'ana 'etopwapwa
'etoi 'ana maisa 'ebweu kina, ta esi olibe bunamina be oine geya'abo
wagitogitoodi.”
7 'Enega lami nina wate losipwa eatana 'ili'amina, ga wate yobai
eatana 'enana yanonona, 'igwae, “'Umai.” 8 [r]'Enega yadunedune ga
'ebweu osi 'ana 'ita 'atuwa tupwana wakewakekena 'iapwesama.
Ta 'ana togelu nina 'ana esana Mwawasa, ta wate tomwawasa
yaluyaluwadi 'idi 'asa selabenaya 'imulimuliya, ga loina si'ewena
Yaubada 'enega be 'aene tomota yaudi sida pe'udi saiyega be botanega
be muyega be wate bosasa 'ediyega, ta nigeya 'aene tomota maibo'ada,
ta tuga 'abo nadigega bale'u maibo'ana 'enaya boda taeguyaiyedi 'adi
yau ata, ta 'ebweuna boda 'ediyega maibo'adi sipe'udi, be boda 'etoi
namo situpwa.
9 [s]'Enega wate lami nina losipwa enimana 'ili'amina, ga Yaubada
'ina 'ebe taliya 'ubuninaya 'ana tosimanao yaluyaluwadi ya'itedi,
taudi lowa bale'uya Yaubada 'ina ona 'ana tosimanao bobo'adi, ta gete
manuna tomota sietalauwaledi ga siloemwawasidi. 10 [t]Ta yaluyaluwa
nidi 'enadi sinabwanega sibwaubwau, sigwae, “'Inapwana Toewaiwai
sayo, 'oyo 'esaseyo ta palupaluyo, to tuta 'ena be 'enega 'ama
toloemwawasao bale'uya 'uda loinedi 'idi to'umalinao manudi?”

---

[p] **6:1** Et 5:1 [q] **6:6** *ba'ali:* masula bagulaya siasona 'ana 'ita laisi nai witi nadigega.
[r] **6:8** Isi 14:21 [s] **6:9** Yo 16:2 [t] **6:10** Et 16:5-7

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 [u]'Enega yaluyaluwa nidi 'adi 'oamao wakewakekedi 'i'ebwa'edi,
ga 'ieonedi be tuta gidalina namo sida eyawai'ata, 'ana laba 'aidi wate
gosediyao me bale'u sida loemwawasidi, nadigega tuga lowa taudi
siloemwawasidi Yaubada 'ina guinuwa manuna, be 'enega 'abo 'adi
sawasawa ni'atu sawesawenaya, 'enega Yaubada me bale'u nidi 'ida
loinedi.
12 [v]'Enega lami nina wate losipwa esikisina 'ili'amina ga mwani'ini'i
sinabwana 'iniuniu, ta sinala 'iguguyoi, 'ana 'ita 'atuwa 'ule siyasiyana,
ta wate nawalae 'ana 'ita maibo'ana bweyabweyalina, lala nadigega, 13 ta
kwadimao galewega sibe'uma, 'atuwa kaiwe 'iuwa ta yagila waiwaina
'itowama ga uwanao nidi sisagusaguma.
14 Ta galewa ya'itena 'atuwa pwepwai nadigega 'i'enunumina ga
'isawala, 'enega 'oya be salu 'ebweuna 'ebweuna 'adi 'autui sipilisinena.
15 [w]Ta bale'u 'ana 'inapwanao be toloinao be saiya 'adi 'inapwanao
be toesaesao be toewaiwaiyao, ta wate toanuganao be 'idi topaisewao,
maibo'adi sidena 'oyaya, ga duluwa be gulewa 'ediya sikwaiya. 16 'Enega
sibwau gulewa be 'oya 'ediya, sigwae, "Wada be'uma debamaya, be
geya'abo tauna 'ebemi esaesa 'ena 'imiyatowa 'ida 'ita'itama, be wate
lami nina geya'abo 'ida 'ita'itama. 17 Manuna lami 'ina gamwasowala
'ana 'asiyata sinabwana ni'atu 'iapwesama, ta nigeya 'ebweu yaita
sawesawenaya be 'iewaiwaisine."

Me Isileli debadiya Yaubada 'ana we'iwe'iyaya situtu epa'iyena

7 1 Yage gete mulinaya aniloseyao ata ya'itedi sitootoolo bale'u
senanao 'adi yau ata 'ediya. Anilose nidi yagila 'adi yau ata sigiyaidi
be 'aene geya'abo bale'uya nai olaya nai kaiwe 'ediya sitowatowa,
2 manuna gete Yaubada 'ina tagwala be 'aene yagila nidi bale'u be ola
sida gieto'umaliyedi.
'Enega 'ebweu wate anilose ya'itena sinala 'ina 'ebesae 'enega
'imeemai ma ina 'ebe tu'epa'i be 'aene Yaubada miyamiya atayana 'ana
we'iwe'iyaya 'ida sa'u tomota debadiya. Anilose nina 'ibwau anilose ata
nidi 'ediya, 3 [x]'igwae, "Geya'abo bale'u nai ola nai kaiweyao wagiegie
to'umaliyedi 'ana laba 'ida Yaubada 'ina toguinuwao 'adi we'iwe'iyaya
'ada sa'u debadiya."
4 'Enega we'iwe'iyaya nina sisa'una 'aina me Isileli debadiya, ga
muliyega me Isileli nidi 'adi yau yanonodi, nate wani analedi be
potipowa tausani 'ana maibo'ana, boda Isileli nidi 'ediyega.
5 Susu Yuda 'ediyega we'iwe'iyaya nina tomota tuwelo tausani
debadiya sisa'una, be Lubeni tuwelo tausani, be Gada tuwelo tausani,
6 wate Aseli tuwelo tausani, be Napitalai tuwelo tausani, be Manase

---

[u] **6:11** Et 3:4-5, 7:9, 13-14 [v] **6:12** Md 24:19 [w] **6:15** Ais 2:19 [x] **7:3** Isi 9:4; Et 9:4

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tuwelo tausani, 7wate Simioni tuwelo tausani, be Libai tuwelo tausani,
be Isaka tuwelo tausani, 8wate Sebuloni tuwelo tausani, be Yosepa
tuwelo tausani, be wate Beniamina tuwelo tausani.

Pwalu sinabwa wawasae

9[y]Muliyega, yadunedune ga pwalu sinabwa wawasae ya'itedi, nigeya
aisawa. Tomota nidi 'ebeloina 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega, be susu
'ebweuna 'ebweuna 'ediyega be boda 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega be
'enana 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega, maibo'adi 'ebemi esaesa matanaya
be wate Lami matanaya sitootoolo ma 'adi 'oama wakewakekedi, ta
magimagi yawadi sigiyaidi, 10ga 'enadi sinabwanega sibwaubwau,
sigwae, "'Ada 'etoseyana 'ida Yaubada 'enega, tauna 'ebemi esaesa 'ena
'imiyatowa, ta wate Lami nina 'enega."
11Ga aniloseyao nidi 'ebemi esaesa nina be wate 'inapwanao nidi be
yobai nidi ata sitoolo sakowasiyedi, ga maibo'adi sibe'u sanamwa'uta ga
Yaubada 'ena sibwagobwago, 12sigwaegwae, "Ona'ai'aila, 'ida Yaubada
nina 'ena tada lotuputupu, be 'awa esaesa be mwalatoi be lokagutoki be
'amayaba be waiwai sida miyaataya 'enaya."
13[z]'Enega 'inapwanao nidi 'ediyega 'ebweuna 'ienaida 'eguya, 'igwae,
"Yaisigedi getedi ma 'adi 'oama wakewakekedi? Ta mane 'enega
simai?"
14[a]Ga 'ena yagwae, "'Inapwana 'oyo 'umwalamwalatonidi, 'abo'agu
nigeya."
'Enega 'ieonegu, 'igwae, "Gete tomota nidi bale'u 'elouyanao
'ediyega situpwa, ta 'adi 'oamao nidi Lami nina lalanega si'utudi ga
siwakekedi. 15[b]Nate 'alena 'enega Yaubada 'ina 'ebemi esaesa matanaya
simiyami, ta 'asiyata be boiboi 'ediya 'ina guinuwao siguiguinuwedi 'ina
Anuwa Tabu solanaya. Ta wate Yaubada nina 'ina 'ebemi esaesa 'ena
'imiyatowa, tauna 'ida 'ita'i'isidi, 16be geya'abo wate sibotabotana nai
tona'adi 'iyapayapasa, ta geya'abo wate ala nai to'ase yaiyaina 'enega
si'elo'elouya. 17[c]Manuna Lami nina, tauna 'ebemi esaesa solanaya
'imiyami, tauna 'adi to'ita'i'ita, be 'enega 'ida anuganedi bwasi bobo'adi
'ediya, yawasidi manuna, ta Yaubada tauna mataseludi 'ida lo'i'ilidi."

Losipwa esebenina manuna

8 1'Enega lami nina losipwa esebenina 'ili'amina, ga nigeya 'ebweu
wate galewega ona nai galala simeema tuta kukupana namo
'enaya. 2Ta muliyega anilose nidi sebeni Yaubada matanaya sitootoolo
ya'itedi, ga Yaubada 'idi yoguli 'ebweuna 'ebweuna 'i'ebwa'edi.

---

[y] **7:9** Et 5:9 [z] **7:13** Et 7:9 [a] **7:14** Md 24:21 [b] **7:15** Ais 49:10 [c] **7:17** Et 21:4; Sam 23:2; Ais 25:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 [d]Ta wate 'ebweu anilose ma ina gaeba goula 'imai, ga 'ebe taliya
selabenaya 'itoolo. Ta 'ebe taliya nina nate Yaubada 'ina 'ebemi esaesa
selabenaya. 'Enega Yaubada gaeba goula nina 'iloemaena gala'u 'enega,
ga anilose nina 'i'ebwa'ena, 'enega anilose nina 'ebe taliya 'ena 'isa'una
be 'igabu. 'Igabuna ga 'asuna ta maina bobo'ana be wate Yaubada 'ina
tomotaiyao 'idi sidasidao situ'e leleleya galewaya.
4 'Enega gaeba nina magala'una 'isa'una Yaubada matanaya, ta sidasida
gala'u 'asuna ma'iyana situ'etu'e, ga 'ana laba 'i'ala egumwalina. 5 'Enega
anilose nina gaeba nina kakaena 'i'ewena, ga 'ebe taliya nina 'enega
kaiwe 'ala'alasina 'i'ewena, ga 'enega gaeba nina 'iloemaena, ta 'iula
ebusiyena bale'uya, ga gote 'ena namala be wepalala be 'aidi 'enana ta
wate mwani'ini'i siapwesa.

Yoguli nidi simu'edi

6 'Enega anilose nidi sebeni 'idi yoguli nidi sigiyaidi sabi mu'edi.
7 [e]Ta 'ebweu 'ina yoguli 'imu'ena ga 'usana 'ana 'ita dumadumana
'iebusi, 'ana 'ita aisi pulipulidi nadigega, ga wate kaiwe 'ala'alasina ta lala
ma'edi sisagusaguma bale'uya, ga 'i'alasina. 'Eguma bale'u maibo'ana
'ana weyala 'etoi, 'ebweu sena 'i'alasi ta 'eluwa sena nigeya. Ta sena nina
'i'alasina 'enaya kaiwe be pwatula maibo'adi wate 'i'ala egumwalidi.
8 [f]'Enega anilose 'eluwena 'ina yoguli 'imu'ena, ta 'ebweu yage 'ana 'ita
'atuwa nadigega 'oya sinabwana 'isabesabeluluma ga ni'uya siulena,
'enega ola 'ielala. 'Abo ola maibo'ana 'ana weyala 'etoi, ta 'ebweuna
'ediyega 'ielala, ta 'eluwa bobo'adi. 9 Ta ola nina 'ielala solanaya iyana
maibo'adi simwawasa, ta waga maibo'adi 'enaya sieligeidi.
10 'Enega anilose 'etonina 'ina yoguli 'imu'ena, ta kwadima sinabwana
'i'ala'alata 'ana 'ita 'atuwa gudala galewega 'ibe'uma, ta bale'u nina 'ana
weyala 'etoi ga 'ebweuna weyala nina 'ena kwadima 'ibe'u ga bwasinao
sidalele. 11 Kwadima nina 'ana esana Dalele, ta tomota yaudi bwasi nidi
daleledi 'ediyega sinuma ga simwawasa.
12 'Enega anilose eatana 'ina yoguli 'imu'ena ga sinala senana 'ebweu
'iguguyoi ta sena 'eluwa bobo'adi, ta wate nawalae senana 'ebweu 'iguguyoi
ta sena 'eluwa bobo'adi, ta wate kwadimao 'abo taweyalidi sena 'etoi 'ediya,
'ebweu sena 'ana kwadimao siguguyoi, ta sena 'eluwa 'ediya simaemaedana.
'Enega 'asiyata maibo'ana 'ana weyalao 'etoi, 'ebweu tuta guguyoi, ta 'eluwa
bobo'adi. Nadigega wate boiboi, 'ebweu tuta guguyoi, ta 'eluwa bobo'adi.
13 [g]Ta yadunedune ga magisubu sinabwana 'itaetaeya galewaya
ya'itena, ga 'enana sinabwana yanonona, 'igwae, “Oiyoi nuwa'ole'olemi,
'omi bale'u 'ana tomiyanao, manuna 'abo aniloseyao yoguli 'etoi
simu'edi, mwau sinabwana 'iapwesama.”

---

[d] **8:3-4** Et 5:8 [e] **8:7** Ioe 2:30; Sia 9:23 [f] **8:8-9** Sia 7:20-21 [g] **8:13** Et 9:12, 11:14

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 1 'Enega anilose enimana 'ina yoguli 'imu'ena, ga 'ebweu kwadima
ya'itena ni'atu galewega 'ibe'uma bale'uya, ta kwadima nina gaula
sinabwana 'ana 'ebe gigege 'i'ewena, 2 ga gaula nina 'igigegena, ga
solanega bwawa 'iapweapwesama, 'atuwa nadigega kwau sinabwana, ga
sinala 'iguguyoi, ta wate bale'u maibo'ana 'iguguyoi gaula nina bwawana
'enega.
3 [h]Ta bwawa nina solanega kipawa simwa'umwa'utama bale'uya, ta
'idi waiwai silobena nadigega ganiyeya 'idi waiwai, 4 [i]ta wate Yaubada
'i'etobodedi be geya'abo pwatula sigiegie to'umaliyedi, nai kaiweyao, nai
bagula, ta esi tomotai nidi taudi nigeya Yaubada 'ana we'iwe'iyaya 'ediya,
taudi sida gieto'umaliyedi. 5 Ta kipawa nidi nigeya 'adi tagwala be tomota
siloemwawasidi, ta tuga sigie 'elouyaedimo nawalae nima namo 'ediya.
Ta 'elouya nidi sinabwadi, nadigega tuga ganiyeya 'idi go'i.
6 Ta nawalae nidi 'ediya to'elouya nidi mwawasa sida 'ala'ala'i'imi,
ta geya'abo simwawamwawasa, manuna mwawasa si'ebesa yogeyena.
7 Ta kipawa nidi 'adi 'ita 'atuwa osi ni'atu sigibubudi saiya manuna, ta
debadiya 'atuwa peyaula esaesa sisa'udi, ta maninidi 'atuwa tomota
maninidi, 8 ta wate 'uya'uyadi 'atuwa iine 'uya'uyadi, ta saladi 'atuwa
laiyoni saladi. 9 Ta lumalumadi si'aubodedi 'ana 'ita 'atuwa kainumu
'ediyega. Ta papediyao 'idi dudu 'atuwa osi ma idi wagalisilisi sipilipili
saiya 'enaya. 10 Ta wate mayuyudi, 'atuwa ganiyeya yuyudi, manuna
yuyudiyega sawesawediya be tomota sibadidi, be nawalae nima 'ediya
si'elo'elouya. 11 Ta wate ma idi toloina, tauna anilose nina gaula nina
'ana to'ita'i'ita, 'ana esana Ibeliu 'enadiyega sigwae, “Abadoni,” ta 'ena
Gilisi sigwae “Apoloni,” ta 'adi gibui nate “Toepe'u.” 12 [j]Ta ni'atu mwau
'ebweuna 'igumwala, ta 'etamo wate mwau 'eluwa simeema.
13 'Enega anilose esikisina 'ina yoguli 'imu'ena, ga 'ebweu 'enana
yanonona 'imai 'ebe taliya kunanao ata 'ediyega, 'ebe taliya goula
nina Yaubada matanaya 'itootoolo. 14 Ta 'enana nina anilose esikisina
ma ina yoguli 'ena, 'igwae, “Anilose nidi site ata yoniyonidi 'awabwasi
sinabwana 'ana esana Yupeletisi 'enaya 'uli'amidi, be sitatauya.” 15 [k]Ta
ni'atu anilose nidi ata 'ili'amidi ga sitauya, manuna tuta nina 'ana
'asiyata, be nawalae nina, be yakwala nina manuna ni'atu sigibubuna,
be 'aene tomota yau wawasae sida loemwawasidi. Nate 'abo tomota
'ana maibo'ana bale'uya taweyalidi boda 'etoi, be 'ebweu boda
siloemwawasidi, ta boda 'eluwa situtupwa.
16 Ta ni'atu tolosaiyao nidi 'idi bodao 'adi sawasawa yanonona 'aene
'eluwa analedi miliyonao, maibo'adi osi 'ediyega sipilipili. 17 Ta gete
nadigega madawaliguna 'ena osi nidi ya'itedi, ta 'adi togeluyao nidi
ma 'adi 'aubodaboda lumalumadiya sisa'udiya, 'aidi bweyabweyalidi ta

---

[h] **9:3** Sia 10:12 [i] **9:4** Et 6:16 [j] **9:12** Et 8:13 [k] **9:15** Et 8:7-12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'aidi kalakalawidi ta 'aidi laulaudi. Ta osi nidi bulubuludi 'atuwa laiyoni bulubuludi, ta kaiwe sabelulu be 'asu be gulewa yaiyaidi 'awadiyega siapweapwesa. 18 Boda 'etoi nidi bale'uya 'ediyega, boda 'ebweu siloemwawasidi, gete yage 'etoi nidi 'ediyega, nate kaiwe sabelulu be 'asu be gulewa yaiyaidi, ta boda 'eluwa simiyami. 19 Manuna osi nidi 'idi waiwai 'awadiya be yuyudiya simiyami, ta yuyudi nidi 'atuwa mwata ma'awadi, ta 'ediyega tomota sigie'elouyaedi.

20 [1]Ta tomota nidi maibo'adi, taudi nigeya siesiesilae yage nidi to'umalidi 'ediyega, nigeya sinuwanuwa'ebuni be 'aene 'idi 'ebe emisa kabokaboyao sida guitoyasedi, ta esi sigiyai pa'alidi ga sibwagobwago 'ediya. Yage nidi nadigega Taumudumudulele be welabanao, be wate yage nidi taudimo nimadiyega siguinuwedi, nadigega tokwaluiyao nate goula be siliba be kopa be gulewa be kaiwe be. 'Ebe emisa nidi getedi nigeya sawesawediya be sidudune nai sienono nai silopili dadana. 21 Ta wate tomotai nidi getedi nigeya sinuwanuwa'ebuni loemwawasa be nabwasuwa be loelata be 'ipwala 'ediyega, ta sa'i debadi 'ipa'ala.

Anilose 'ebweuna ma ina pwepwai

10 1 'Enega wate 'ebweu anilose waiwaina galewega 'iebuebusima ya'itena, ta pwanega 'ie'oama, ta ulele debana 'itoolo sakowasiyena, ta maninina 'ana 'ita 'atuwa sinala, ta wate 'aena sinamanamala 'atuwa kaiwe sabelulu. 2 Anilose nina nimanaya pwepwai nadigega gimibuki, ta gidalina, 'igiyaina ta neyaneyasina, 'enega 'iebusima ga 'ae 'ataina olaya 'iasaena, ta 'ae gegeumina bale'uya. 3 'Enega 'enana sinabwanega 'ibwau, 'ana nono nadigega laiyoni 'ibwaubwau. Ta ni'atu 'ina bwau 'igumwala ga wepalala 'adi yau sebeni 'ina ona sie'isena. 4 Wepalala nidi 'enadi yanonodi ga ni'atu be ya'etoladidi, ta galewega 'enana yanonona 'eguya 'igwae, “Wepalala 'enadi site sebeni 'unonodiya 'uda kwaiyedi, ta geya'abo 'u'eto'etoladidi.”

5 'Enega anilose nina tauna ya'itenaya ola be bale'u 'ediya 'itootoolo, nima 'ataina 'igitu'eyena galewaya, 6 ga 'isawa tamatamana Yaubada 'ana esanega, tauna miyamiya atayana, ta wate tauna galewa ta yage maibo'adi solanaya, ta wate bale'u ta yage maibo'adi solanaya, ta wate ola be yage maibo'adi solanaya, 'adi tomweluluwa. Ta anilose nina 'igwae, “Ni'atu tuta 'iapwesama, 7 manuna 'abo anilose esebenina 'ina yoguli 'imu'ei, Yaubada 'ina nuwena kwaikwaiyidi maibo'adi 'ida losalonidi, to'ase nadigega 'ina topaisewao taudi palopitao lowa 'ediya 'isimanena.”

8 Ta 'enana nina galewega yagimi nononaya wate 'eguya 'ionaona, 'igwae, “'Utauya be pwepwai nina neyaneyasina anilose nina 'itootoolo

---

[1] **9:20** Et 16:9, 11; Sam 135:15-17

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

olaya be bale'uya nimanega 'u'ewa." 9 'Enega yatauya ga anilose nina 'ena pwepwai nina yasidena. 'Enega pwepwai nina 'i'ebwa'egu ta 'ieonegu, 'igwae, "Bobo'ana, 'u'ewa be 'u'a'ani. Ta 'abo 'utonei, 'etamo 'ana dalele gamwamuya 'ulotoo, ta esi 'awamuya 'ana lotoona dibidibina, 'atuwa mu'awa." 10 'Enega pwepwai nina ya'ewena ga ya'enina, ta 'awaguya yalotoona dibidibina, 'atuwa nadigega mu'awa, ta ni'atu yatonena ga gamwaguya yalotoona dalele yaita.

11 Ta wate 'eguya 'igwae, "'Ilobwenena be 'oyo Yaubada 'ina onao bodao be 'ebeloinao be 'enanao be kiniyao manudi 'uda simana limanedi."

Yaubada 'ana tosimana nidi 'eluwa

11 1 Muliyega 'etoguna 'ebweuna 'i'ebwa'egu 'atuwa 'ebe 'etopwapwa, ta 'enega 'ieonegu, 'igwae, "'Utoolo be Yaubada 'ina Anuwa Tabu ta 'ebe taliya wate 'u'etopwapwadi, be wate tobwagobwagoyao solanaya 'usawadi. 2 [m]Ta esi Anuwa Tabu mwaumwauna geya'abo 'u'eto'etopwapwa, manuna mwaumwauna nate 'owagao manudi, taudi nate nigeya me Yudia, be 'aediyega Yaubada 'ina 'asa nina sida giebaili nawalae potitu soladiya. 3 Ta tosimana 'eluwa yaetunedi, ma 'adi 'oama 'atuwa nadigega kwabulao 'adi 'oama, be Yaubada 'ina ona sida simane 'asiyata tuwelo analedi be sikisiti nidi soladiya."

4 [n]Tosimana 'eluwa nidi 'atuwa kaiwe olibe 'eluwa, ta wate 'atuwa mayale nidi 'eluwa sitootoolo bale'u 'ana 'Inapwana matanaya. 5 Ta 'eguma yaita 'itoo be 'ietalauwala tosimana nidi 'ediya, 'awe sabelulu 'awadiyega 'iapwesa be 'adi talauwala nina 'igieto'umaliye, be gete 'enega 'adi talauwalao siloemwawasidi.

6 Siteluwa gete ma idi loina, be tuta nidi Yaubada 'ina ona sisimasimana, 'usana galewega si'etobodedi. Wate ma idi loina wewelupwa 'ediya, be sida elala. Wate ma idi loina mwau be 'elouya manudi, be 'abo to tuta 'ena nuwanuwadi be mwau nidi siapwesama sida apwesa tuga.

7 [o]'Enega tosimana 'eluwa nidi 'idi simana tomota 'ediya 'igumwalaya, ga yobai 'ebweu gaula nina sinabwana 'enega 'iapwesama, ga 'ilosaiya tosimana nidi 'ediya, ta 'iewaiwai ga 'iloemwawasidi. 8 Ta kokowadi sida 'eno besobeso 'asa sinabwana solanaya. 'Asa nina lowa 'ida 'Inapwana 'ena sigiekeloseyena, ta 'asa nina 'ana kunuwadawada sieesena Sodoma, nai Itipita.

9 Tomota yauyaudi sida mai bodao be susuyao be 'enanao be 'ebeloinao 'ediyega, be 'enega kokowa nidi sida 'ita'itadi 'asiyata 'etoi ta tupwana 'ediya. Ta kokowao nidi 'adi sa'u'ali'ali si'etobodena. 10 Ta me bale'u

---

[m] **11:2** Lu 21:24; Et 13:5 [n] **11:4** Sak 4:11, 14 [o] **11:7** Et 13:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sida gwausowala tosimana 'eluwa nidi 'idi mwawasa manuna, be sida gimasula, be oboboma sida 'ebwaya 'ebweuna 'ebweuna 'enaya, manuna palopita 'eluwa nidi 'elouya sinabwadi me bale'u 'ediya sime'edi.

11 Ta 'asiyata 'etoi be tupwana sigumwala, ga Yaubada yawasina 'ediya 'i'ebwaya, ga sitoolo, 'enega tomota yaudi si'itedi, ta simatauta sinabwana. 12 [p]'Enega palopita 'eluwa nidi 'enana galewega sinonona, 'ionaona 'ediya, 'igwae, "Watu'ema bada." 'Enega pwanega situ'etu'e, ta 'adi talauwalao nidi siduneduneyedi. 13 Tuta nina gote 'enaya mwani'ini'i sinabwana 'iapwesa, ga 'asa nina sinabwana 'ana weyala sanau 'ediyega 'ebweu sena 'iligeina, ga tomota 'adi yau sebeni tausani simwawasa mwani'ini'i nina 'enega. Ta tomota nidi taudi situpwa simatauta 'ai'aila, 'enega Yaubada nina galewaya situpuna 'ina waiwai manuna.

14 [q]Ta 'elouya 'eluwena ni'atu 'igumwala, ta 'etonina 'iabe 'iapwesa.

Yoguli esebenina 'imu'ena

15 [r]'Enega anilose esebenina 'ina yoguli 'imu'ena, ta galewega 'enadi sinabwana 'enega sigwaegwae, "To'etoseyana nina maTamana Yaubada ni'atu sietoloina bale'u 'ina 'ebeloinao maibo'adi 'ediya, ta geya'abo 'idi loina nina 'igumwagumwala."

16 [s]Ta 'inapwanao nidi site tuweniti powa Yaubada matanaya simiyatowa 'idi 'ebemi esaesa 'ediya, taudi sibe'u sanamwa'uta ga 'enaya silotuputupu, sigwaegwae:

17 [t]"'Ima 'Inapwana Yaubada Toewaiwai sayo, 'oyo 'umiyami batuwa, be tuta lowa 'ediya 'umiyami, 'alokagutoki 'emuya, manuna 'imu waiwai sinabwana 'ugieapwesena, 'enega 'ue'ale be 'uda loina. 18 Taudi nigeya me Yudia sigamwasowala 'ai'aila, ta esi 'imu bwa'omatana 'ana tuta 'iapwesama be tomwawasao sitoolo be 'uloinedi, ta 'imu palopitao 'adi e'isa 'uda 'ebwa'edi, be 'imu tomota maibo'adi 'adi e'isa 'u'ebwa'edi, taudi sinasinabwadi be gidagidalidi 'ediya, manuna taudi sana 'amu to'amayabao. Ta esi bale'u 'ana togieto'umaliyao 'oyo 'uda gieto'umaliyedi."

19 'Enega Yaubada 'ina Anuwa Tabu galewaya 'igigegena, ga Dedewaga Tabu, Anuwa Tabu solanaya, ya'itena, ga Dedewaga nina solanaya 'ina onaupaupa 'ana buki 'imiyami. 'Enega namala, be 'enanao, be wepalala 'ina dudu, be mwani'ini'i, be 'usana pulipulidi ta pa'alidi, siapwesama.

Waine be yobai mabulubulunao sebeni

12 1 'Enega galewaya 'ebe nuwaowana sinabwana 'iapwesa, nate waine 'ebweuna ta 'ana 'oama sinala nadigega, ga nawalae 'ena

---

[p] **11:12** 2 Kin 2:11 [q] **11:14** Et 9:12 [r] **11:15** 1 Ko 15:24-25; Et 19:6; Dan 7:13-14
[s] **11:16** Et 4:4, 9-10 [t] **11:17-18** Et 1:8, 20:11-13; 2 Ko 5:10

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'itootoolo, ta debana 'ana iyala kwadima tuwelo sisaesae. 2 Ta waine nina
'eu'euwanina ta 'i'elo'elouya ga 'ibwaubwau manuna 'iedadama.
3 Wate 'ebweu 'ebe nuwaowana galewaya 'iapwesa, nate yobai
bweyabweyalina ta sinabwana, ta bulubulunao 'adi yau sebeni be
kunanao 'adi yau sanau, ta bulubulunao 'ediya peyaula esaesa simiyami.
4 Ta yuyunega kwadima yaudi 'iunudi ga 'iuledi bale'uya. 'Eguma
kwadima maibo'adi taweyalidi 'etoi sena 'ediya, 'ebweu sena 'ena 'iunu
egumwalidi ta 'eluwa sena 'ediya situpwa. Ta yobai nina bweyabweyalina
waine matanaya 'itootoolo, be 'abo 'ienatuna, gwama nina 'i'a'ani.
5 'Enega waine nina 'ienatuna ga gwama me'olotona, tauna 'aene sena
maibo'adi 'adi toloina waiwaina, ta gwama nina Yaubada 'i'au'ewena
tauna 'ina 'ebemi esaesa 'enaya. 6 Ta waine nina sena mwatui daita 'ena
'idena. Gote 'ena waine 'ina sena Yaubada 'igibubuna, be 'ena 'ida 'ita'i'isi
'asiyata 'ana dudula nadigega tuwelo analedi be sikisiti.
7 [u]'Enega galewaya saiya 'iapwesa. Saiya nina Maikeli ma ina
aniloseyao be yobai nina bweyabweyalina ma ina aniloseyao ma'ediyao
silosalosaiya. 8 Ta yobai ma ina bodao nigeya kapekapeyana be
siewaiwai Maikeli ma ina bodao 'ediya, ta 'enega yobai nina ma ina
aniloseyao galewega sipa'idi ga siula mwa'utedi bale'uya. 9 [v]Yobai nina
bweyabweyalina ta sinabwana, tauna gimimwata 'ana esana Seitani,
'atuwa Taumudumudulele, tauna bale'u 'ana tokabo. Tauna ma ina
aniloseyao maibo'adi bale'uya siula mwa'utedi.
10 [w]Ta muliyega galewega 'enana sinabwana yanonona, 'igwae,
"Gete tuga Yaubada 'ina waiwaiyega 'ida loineda, be 'i'etoseyeda. Ta
wate 'ada To'etoseyana nina 'ida etoloina 'edaya. Manuna tasidao 'adi
toe'ewa, tauna lowa boiboiya be 'asiyataya Yaubada matanaya 'itootoolo
ta 'ie'ewadi, ni'atu tauna galewega siula apwesena. 11 Ta tasidao nidi
ona'ai'aila yawasidi sitagwalena be Keliso manuna simwamwawasa,
'enega Seitani nina ma'edi silosaiya ga taudi siewaiwai. Ta 'idi ewaiwai
Lami lalanega, ta wate 'idi simana Lami manuna 'enega.
12 'Enega 'omi tomiya galewa maibo'ami wada gwausowala, ta sa'i
'omi bale'u be ola 'ana tomiyanao mwau sinabwana 'emiya, manuna
Seitani ni'atu 'imwa'utawa 'emiya, ta ma ina gamwasowala, manuna
'imwalamwalatoni 'aene 'ina tuta kukupana tuga 'imiyami."
13 Gote 'ena yobai nina bweyabweyalina 'inuwa sabwalena 'aene ni'atu
bale'uya siula mwa'utena, 'enega 'ipa'ina waine nina, tauna gwama
me'olotona 'ienatunena. 14 Ta waine nina magisubu sinabwana papenao
Yaubada 'i'ebwa'ena, be 'enega 'itataeya 'ina sena mwatui daitaya, be
gote 'ena Yaubada 'ida 'ita'i'isi yakwala 'etoi ta tupwana 'ediya, be
geya'abo mwata nina 'igiyagiyai. 15 'Enega mwata nina 'awanega bwasi

---

[u] **12:7** Yu 1:9 [v] **12:9** Nug 3:1; Et 20:2-3 [w] **12:10** Yob 1:9-11; Sak 3:1

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

'isiwa apwesena 'atuwa muluwa waine nina mulinega, be 'enega 'ida doe.
16 Ta bale'u waine nina 'ilemena, manuna bale'u nina 'i'egegena ga bwasi
maibo'ana 'itonena. 17-18 [x]'Enega yobai nina 'igamwasowala 'ai'aila waine
nina 'ena, ga 'itauya ga waine nina 'ina susuyao 'ilosaiyedi, taudi nate
Yaubada 'ina ona 'ana toematamatanao ta Yesu 'ana tosimanao.

'Enega yobai nina bweyabweyalina kaukauya 'itoolo baula.

Yobai 'eluwena

13 1 [y]'Enega yadunedune ga 'ebweu wate yobai tauna olega 'itu'ema,
kunanao 'adi yau sanau, ta bulubulunao 'adi yau sebeni, ta
kunanao nidi maibo'adi ma 'adi peyaula esaesa, ta wate bulubulunao 'ediya
esana to'umalina si'etoladidi. 2 Ta yobai nina ya'itena 'ana 'ita 'atuwa sipu,
ta sinabwana, ta 'aenao 'adi 'ita 'atuwa beya 'aedi, ta 'awana 'atuwa laiyoni
'awadi. Ta gimi yobai nina bweyabweyalina 'ina waiwai yobai nina olega
'i'ebwa'ena, ta wate 'ina 'ebemi esaesa be 'ina loina sinabwana 'i'ebwa'ena.

3 Ta yobai nina olega bulubuluna 'ebweuna 'ana 'ita 'atuwa esiesilaena,
ga ni'atu mwawasega 'ibobo'ana limana. Ga gote 'ena tomota maibo'adi
nuwadi 'iowana 'ai'aila, ga yobai nina olega simuliyena. 4 Ta wate
tomota yauyaudi gimi yobai 'enaya sibwagobwago, manuna ni'atu
loina 'i'ebwa'ena yobai nina olega 'ena. Ta wate yobai nina olega 'ena
sibwagobwago, ga sigwae, "Nigeya 'ebweu yaita 'ina waiwai yobai gete
nadigega, be 'enega 'ena 'ida losaiya."

5 Ta yobai nina ni'atu tagwala 'ilobena be yage to'umali wawasaedi 'ida
'inanedi, ta wate ma ina loina nawalae potitu 'ediya. 6 'Enega yobai nina
Yaubada 'i'awa to'umaliyena, ga 'ana esana be 'ina sena ta wate galewa
'ana tomiyanao 'i'awa to'umaliyedi.

7 [z]Ta wate tagwala 'ilobena be 'aene Yaubada 'ina tomotaiyao 'ida
losaiyedi be 'ida ewaiwai, ta wate ma ina loina bodao maibo'adi 'ediya,
be susuyao be 'enanao maibo'adi 'ediya, be 'ebeloina maibo'adi 'ediya.
8 [a]Ta me bale'u yauyaudi ma'etamo 'ena sibwabwago, nate taudi 'abo
nigeya 'adi esanao simiyami yawasi bukina solanaya, buki nina Lami
nina siloemwawasina 'ina buki, manuna buki gete solanaya taudi 'adi
esanao lowaenei 'igimi 'etoladidi, 'enega muliyega bale'u 'imweluluina.

9 'Enega 'abo 'omi yaita matenana 'ida nono, 10 [b]manuna

"'Abo yaita sigiyai, sida giyai tuga, ta wate yaita 'abo sisisaiya 'enega
siloemwawasi, sida loemwawasa tuga."

Ona gete 'enega Yaubada 'ina tomotaiyao sida toolopa'ala be sida
etapewa waiwai.

11 'Enega wate 'ebweu yobai 'etonina ya'itena bale'uyega 'iapwesama,
ta kunanao 'eluwa 'atuwa lami kunana, ta 'enana 'atuwa gimi yobai

---

[x] **12:17** 1 Pi 5:8 [y] **13:1** Et 17:3, 7, 12 [z] **13:7** Et 11:7 [a] **13:8** Et 3:5 [b] **13:10** Et 14:12

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nina bweyabweyalina 'enana. 12 Ta yobai olega 'ina waiwai maibo'ana
yobai auwauna 'i'ebwa'ena be 'aene tauna 'ida loina, ta yobai olega
'ida dunemo. 'Enega yobai nina auwauna me bale'u maibo'adi 'iloinedi,
ga yobai olega 'ena sibwagobwago, tauna lowa 'iesilae ga 'ibobo'ana
limana. 13 [c]Ta wate edeedede 'iguinuwedi, nadigega kaiwe sabesabeluluna
'iguinuwena, ga galewega 'ibe'uma bale'uya tomota matadiya. 14 Ta ni'atu
tagwala 'ilobena be 'enega yobai nina olega matanaya edeedede nidi
'iguinuwedi, ga gote 'ena me bale'u maibo'adi 'ikaboedi. Ta 'ina kabo nidi
'ediya 'igwae, “Tokwalui 'ebweuna wabubu, be 'ana 'ita 'atuwa yobai nina
sisisaiyega 'iesilae, ga 'ibobo'ana limana.”

15 'Enega sibubunaya ta yobai nina auwauna ma ina loina, 'enega
tokwalui nina yawasina 'i'ebwa'ena ga sawesawenaya 'iona, 'enega
'iloina 'aene 'abo tomota nigeya 'ena sibwagobwago, mwawasa sida loba.
16 Ta wate maibo'adi 'iloinedi, gidagidalidi be sinasinabwadi, toesaesao
be gomabesoyao, ta wate 'inapwanao be topaisewao, be 'aene nima
'ataidiya nai debadiya 'ana we'iwe'iyaya sida sa'udi, 17 [d]ta 'ediya loina
pa'alina 'isa'una, be taudi 'abo we'iwe'iyaya nina nigeya 'ediya, geya'abo
wate sida egiegimwane, nai sigimwagimwane, 'ana laba yobai nina 'ana
we'iwe'iyaya si'ewa bemi, nate 'ana esana nai 'ana numela. 18 Ta gete 'ana
mwalatoi 'imiyami be 'abo yaita ma ina mwalatoi yobai nina 'ana numela
'ida sawa, nate 'ebweu tai 'ana numela, sikisi analedi be sikisiti sikisi
(666).

To'etoseyana 'ina tomotaiyao 'idi wali

14 1 [e]Ta yadunedune, ga lami ya'itena 'oya Sayoni debanaya
'itootoolo, ta wate tomota wani analedi be potipowa tausani
ma'enao simiyami, taudi nate 'ana esana be wate Tamana 'ana esana
debadiya si'etoladidi. 2 [f]'Enega galewega 'enana 'ebweu yanonona
'atuwa bwasi daudauna, ta wate 'atuwa wepalala 'enana. Ta 'enana nina
yanonona 'atuwa tomota ma idi 'ebe gwanegwane siguiguinuwa, 'adi
nono bobo'ana.

3 [g]Ta tomotai nidi 'ebemi esaesa matanaya sitoolo, be wate yobai
nidi ata, ta wate 'inapwanao nidi, matadiya sitoolo, ga wali auwauna
siwaliyena. Ta wali nina nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be
'imwalatoni, nate namo taudi boda nidi wani analedi be potipowa
tausani sawesawediya, taudi me bale'u, ta Yaubada 'igimwanedi ga
'i'etoseyedi.

4 [h]Ta taudi tai nidi getedi nigeya siloeloegesi iine ma'ediyao, manuna
taudi nuwenuwe boladi tuga, ta esi Lami simuliya 'ai'ailina, 'abo mwa'o

---

[c] **13:13-14** Md 24:24 [d] **13:17** Et 14:9-11 [e] **14:1** Et 3:12 [f] **14:2** Et 1:15 [g] **14:3** Et 7:4
[h] **14:4** Ye 1:18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nai 'itatauya. Taudi ni'atu Yaubada 'igimi sa'ugagidi tomota 'ediyega, nate Yaubada be Lami 'idi gimisesoi. 5 Taudi nigeya 'ebweu wate kabo 'ediya, ta nigeya 'ebweu wate 'idi to'umalinamo.

Anilose 'etoi 'idi ale

6 'Enega wate 'ebweu anilose ya'itena etanega 'itaetaeya, ta tetela bobo'ana ta miyamiya atayana 'ime'ena be 'ida simana me bale'u yauyaudi 'ediya, nate 'ebeloinao be susu be boda 'ebweuna 'ebweuna 'enaya. 7 Ta anilose nina 'enana sinabwanega 'igwae,

"Yaubada 'ena wada 'amayaba be wada lotuputupu, manuna 'ina tuta bwa'omatana ni'atu 'iapwesama, 'enega tauna galewa be bale'u be ola ta wate bwasi daudaudi 'adi tomweluluwa matanaya wa'aetulasa be wabwagobwago."

8 [i]Ta anilose 'eluwena 'imuliyena ga 'ibwau, 'igwae,

"'Asa sinabwana Babiloni ni'atu 'ibe'u saba. 'Asa nina 'ina bubunega boda yauyaudi 'ienumedi, bubuna nina nate bwala 'ana yala bubuna to'umalina manuna."

9 [j]Anilose 'eluwa nidi mulidiyega 'ebweu wate 'imuliyedima, ga anilose nina tauna wate 'ibwau, 'igwae,

"'Abo yaisigedi yobai nina be 'ina tokwalui 'ediya sibwagobwago, ta 'adi we'iwe'iyaya debadiya nai nimadiya, 10 taudi Yaubada 'ina oine waiwaina 'enega sinunuma, ta oine nina nate Yaubada 'ina gamwasowala 'ai'aila ni'atu 'isiwena gamwasowala keigana 'enaya. Ta wate kaiwe yaiyai be gulewa yaiyaidi tomota nidi bwaladiya sida lotoona, Yaubada 'ina aniloseyao be Lami matadiya. 11 Ta kaiwe nina 'asuna 'itu'etu'e ataya, ta nigeya 'ina 'ebe gumwalamo. Ta tomota nidi taudi yobai nina ma ina tokwalui 'adi tobwagobwagoyao, ta 'ana esana dayadayagina 'ana to'ewao, taudi 'idi 'elouya nigeya 'ida gumwala 'asiyata nai boiboi 'ediya."

12 [k]Ona gete 'enega Yaubada 'ina tomotaiyao sida 'alama'i'ita, taudi 'ina loina 'ana toematamatanao ta Yesu 'ana toemisao.

13 [l]'Enega galewega 'enana yanonona 'igwae, "Gete 'u'etoladi 'aene taudi 'ida 'Inapwana 'ana toemisao, 'abo ma'etamo simwamwawasa, sida gwausowala tuga."

Ta Yaluyaluwa Tabuna wate 'igwae, "Ona'ai'aila, sida gwausowala, manuna sida eyawai'ata 'idi gwaunuwa 'enega, be 'ana e'isa sida loba."

Bale'u 'ana sesoi

14 [m]'Enega yadunedune ga pwana wakewakekena ya'itena, ta pwana nina 'enaya 'ebweu 'atuwa tai ya'itena 'imiyatowa, ta debanaya 'ana peyaula esaesa goula, ta nimanaya ma ina naipi mamatana bwagebwagetona.

---

[i] **14:8** Et 18:2-3 [j] **14:9-10** Et 13:11-17, 19:20, 20:10, 15, 21:8 [k] **14:12** Et 13:10
[l] **14:13** Ib 4:10 [m] **14:14** Et 1:13

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 [n]Ta 'ebweu wate anilose Anuwa Tabuyega 'iapwesama, ta wate
'ibwautu'e 'Inapwana nina pwana debanaya ma ina naipi 'enaya, 'igwae,
"'Imu naipiyega 'uda sesoi, manuna bale'uya tuta sesoi ni'atu 'iapwesa, ta
ni'atu masula 'imatuwa." 16 Ta 'enega tai nina pwana debanaya 'ina naipi
'italaena ga bale'u 'ina sesoi 'iegogonedi.
17 Ta 'ebweu wate anilose Anuwa Tabu galewaya 'enega 'iapwesama,
tauna wate naipi mamatana nimanaya.
18 'Enega 'ebweu wate anilose 'ebe taliya 'enega 'imai, tauna 'awe
'ala'alata 'ana toloina, ga 'enana sinabwanega 'ibwau anilose nina ma ina
naipi 'enaya, 'igwae, "'Imu naipiyega 'uda tala be oine uwanao bale'uya
'usesonidi, manuna ni'atu sibweyalidi."
19 [o]'Enega anilose nina 'ina naipiyega oine uwadi bale'uya 'i'upwedi, ta
oine nidi 'ebeida sinabwana solanaya 'iuledi. 'Ebeida nina nate Yaubada
'ina gamwasowala. 20 Ta oine nidi maibo'adi 'iidedi, 'ebeida 'enaya,
nate 'asa sinabwana 'etaulunaya, ga lala 'idaudau 'ebeida nina solanega,
'atuwa muluwa 'ana dudula tu analedi kilomita nadigega, ta 'ina ni'u 'ana
tu'e nadigega bale'uyega be osi tootoolona 'otona 'enaya.

Edeedede to'umalidi

15 1 [p]'Enega 'ebweu wate 'ebe nuwaowana sinabwana galewaya
ya'itena, nate anilose sebeni, ma idi edeedede to'umalidi 'adi yau
sebeni. Ta mwau nidi sebeni nate Yaubada 'ina gamwasowala 'ana 'ebe
losalowa.
2 Ta wate ya'itena 'atuwa ola 'ina siwalowa ta wate sabesabeluluna,
ta ola nina tupitupinaya boda sitootoolo, taudi ni'atu siewaiwai yobai
to'umalina be 'ina tokwalui be wate 'ana esana 'ana numela 'ediyega. Ta
boda nidi nimadiya 'ebe gwanegwaneyao Yaubada 'enega, 3 [q]ga maibo'adi
Mosese walina siwaliwaliye, tauna Yaubada 'ina toguinuwa, ta wate Lami
walina siwaliwaliye, sigwae,
"'Inapwana Yaubada Toewaiwai sayo, 'imu guinuwao sinabwadi ta 'ebe
nuwaowanao, ta 'imu bubuna maibo'ana bobo'adi ta palupaludi, ta wate
'ebeloina maibo'adi 'uloiloinedi.
4 "'Inapwana ye, tomota maibo'adi sida 'amayabeyo ta sida 'awa
eseeseyo, manuna tebweuyo 'esaseyo, 'enega me bale'u maibo'adi sida
mai be matamuya sibwagobwago, manuna tomota maibo'adi 'imu loinao
palupaludi ni'atu si'itedi."
5 [r]'Enega yadunedune ga ya'itena galewaya Yaubada 'ina anuwa
'i'egegena, anuwa nina solanaya 'ina onaupaupa 'eto'etoladina 'imiyami.
6 Ga Anuwa Tabu nina 'enega anilose sebeni siapwesama ta 'elouyao

---

[n] **14:15, 18** Md 13:36-40 [o] **14:19** Et 19:15 [p] **15:1** Et 15:6-7 [q] **15:3** 2 Loi 32:3-4; Et 16:7
[r] **15:5** Ib 9:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sebeni nimadiya. Anilose nidi 'adi 'oamao wakewakekedi ta 'esasedi, ta 'adi diyapwata goula lumalumadiya simiyami.

7 'Enega yobai nidi ata 'ediyega 'ebweuna yobai keiga goula sebeni 'i'ewedi, ga anilose nidi sebeni 'i'ebwa'edi, ta keiga nidi soladiya Yaubada miyamiya atayana 'ina gamwasowala 'enega 'iloemaedi.

8 Gote 'ena Anuwa Tabu solana 'imaa Yaubada Toewaiwai sana 'ina esaesa 'enega, 'ana 'ita 'atuwa bwawa nadigega, ta nigeya 'ebweu yaita sawesawenaya be Anuwa Tabu 'ena 'ilulugu, 'ana laba anilose nidi sebeni 'idi guinuwa mwauyao sebeni sida losalonidi.

Yaubada 'ina gamwasowala keiganao sebeni

16 1 [s]Ta Anuwa Tabu solanega 'ebweu 'enana sinabwana yanonona, 'ionaona anilose nidi sebeni 'ediya, 'igwae, "Watatauya bale'uya be Yaubada 'ina gamwasowala keiganao sebeni wada siwadi."

2 [t]'Enega anilose nuganuganina 'itauya ga 'ina keiga bale'uya 'isiwena, ga bonu to'umali 'ai'ailidi ta uyauyadi siapwesa taudi yobai nina 'ina tokwalui 'ana tobwagobwagoyao 'ediya, taudi nate yobai nina 'ana we'iwe'iyaya 'ediya 'imiyami.

3 [u]Ta anilose 'eluwena wate 'ina keiga 'i'ewena ga olaya 'isiwena, ga ola nina maibo'ana 'ielala, 'ana 'ita 'atuwa tomwawasa 'ebweu lalana. 'Enega yage maibo'adi mayawasidi ni'uya simwawasa.

4 Ga anilose 'etonina wate 'ina keiga 'i'ewena ga bwasi daudaudi be wewelupwa 'ediya 'isiwena, ga wate sielala.

5 'Enega anilose nina tauna bwasi 'ana toloina 'enana yanonona, 'igwae,

"Yaubada ye, 'oyo tuta lowa ta tuta gete 'ediya 'umiyamiya, ta wate palupaluyo ta 'esaseyo. 'Imu loina gete palupalu wawasae, manuna tomota nidi to'umalidi, 6 [v]ga Yaubada 'ina tomotaiyao be wate 'ina palopitao siunudi ga laladi sigiedauna. 'Enega 'adi e'isa ni'atu 'u'ebwa'edi be 'aene lala sida numa, ga e'isa nina nate 'ilobwene 'ai'ailidi."

7 [w]Ta 'enana 'ebweuna wate yanonona 'ebe taliya 'enega, 'igwae, "'Inapwana ye, 'oyo Yaubada Toewaiwai sayo, 'imu loina gete bobo'adi ta palupaludi."

8 'Enega anilose eatana 'ina keiga 'i'ewena ga sinala 'ena 'isiwena, ga sinala 'ina waiwai 'iloeposeyanena ga sawesawenaya be tomota 'i'alasidi.

9 [x]Ga ni'atu yaiyai nina sinabwana tomota 'i'alasidi, 'enega Yaubada si'awa to'umaliyena, manuna tauna 'ina loinega ga mwau nidi siapwesama. Ta tuwa tuga, nigeya sinuwanuwa 'ebuni be 'aene Yaubada sida tupu.

---

[s] **16:1** Et 16:17; Sep 3:8 [t] **16:2** Sia 9:10; Et 13:11-17 [u] **16:3** Sia 7:17-21 [v] **16:6** Et 17:6, 18:24 [w] **16:7** Et 19:2 [x] **16:9** Et 9:20-21

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 [y]'Enega anilose enimana wate 'ina keiga 'isiwena yobai nina
bweyabweyalina 'ina 'ebemi esaesa 'ena, ga 'ina 'ebeloina maibo'ana
'iguguyoi. Ga tomota uya nina 'enega siesala'i'ita. 11 Ta Yaubada galewaya
si'awa to'umaliyena, bonu nidi uyauyadi manudi, ta nigeya sa'i sida
nuwa'ebuni 'idi guinuwa to'umalidi 'ediyega.
12 'Enega anilose esikisina 'ina keiga 'i'ewena ga bwasi sinabwana 'ana
esana Yupeletisi 'ena 'isiwena, ga bwasi nina maibo'ana 'iyapasa, be
'enega 'aina kiniyao bolimana 'enega sida abalama.
13 Ta yaluyaluwa bi'i 'etoi, 'adi 'ita 'atuwa kwekwe, ya'itedi
siapweapwesama yobai nina bweyabweyalina 'awanega, be wate yobai
nina olega ta wate 'ina palopita kabokabo nina 'awadiyega. 14 [z]Yaluyaluwa
'etoi nidi nate Taumudumudulele na 'ali'eiyao, taudi 'ebe nuwaowanao
siguinuwedi, ga taudi getedi sitauya ga kiniyao bale'u maibo'ana 'enaya,
'aene 'idi bodao sida egogonedima be taudimo 'ediya sida losaiya, nate
Yaubada Toewaiwai sana 'ina 'asiyata 'ebe losalowa 'enaya.
15 [a]"Wada enono 'ai'aila, manuna 'etamo 'igu mai 'atuwa to'ipwala 'idi
mai nadigega, ta 'abo yaita 'oyo 'ulomata'i'ita 'ai'aila be 'amu 'oama
'u'ita'i'isi, 'uda gwausowala, manuna geya'abo ma imu omayamaya
tomota gamwagamwanidiya bubugewa manuna."
16 'Enega yaluyaluwa nidi kiniyao ma idi bodao siegogonedima 'ebweu
esena, 'ena Ibeliuyega sigwae "Amagedoni", 'enaya.
17 [b]Ta anilose esebenina wate 'ina keiga 'i'ewena ga mwatui daita etanaya
'isiwena, ga 'ebemi esaesa Anuwa Tabu solanega 'ebweu 'enana sinabwana
'iapwesa, 'igwae, "Ni'atu." 18 [c]Ga gote 'ena namala be dudu be wepalala be
wate mwani'ini'i sinabwadi siapwesa. Lowaenei ga batuwa tomota 'idi tuta
'ena, nigeya 'ebweu mwani'ini'i 'ana sinabwa gote nadigega 'iapweapwesa'esa.
Ta gete ona'ai'aila to'umali wawasae. 19 [d]'Enega 'asa sinabwana nina
'ieweyalina, ga 'ana weyalao 'etoi siapwesa. Ga sena maibo'ana 'ediya
mwani'ini'i nina 'idi 'asao 'igieto'umaliyedi, ta 'asa sinabwana 'ana esana
Babiloni 'ina to'umalina Yaubada 'inuwa'i'isina, ga 'ina keiga 'enega oine
'ienumena, ta oine nina nate 'ina gamwasowala sinabwana oinena. 20 Ta wate
saluyao be 'oya maibo'adi sisawala, ga nigeya wate sawesawenaya be taloba
limadi. 21 [e]Ta wate 'usana sinabwadi ta pulipulidi, nadigega gulewa sinabwadi
galewega sisagusaguma tomota 'ediya. 'Enega tomota nidi Yaubada si'awa
to'umaliyena 'usana nina to'umali wawasae manuna.

Waine tosogala diidiga

17 1 'Enega anilose nidi sebeni ma idi keiga sebeni Yaubada
'i'ebwa'ediya, 'ebweuna 'ediyega 'imai ga 'ieonegu, 'igwae,

---

[y] **16:10** Sia 10:22 [z] **16:14** 1 Ti 4:1; Et 19:19 [a] **16:15** 1 Te 5:2; Et 3:3; Lu 12:37-40
[b] **16:17** Et 16:1 [c] **16:18** Et 8:5 [d] **16:19** Et 14:8-10 [e] **16:21** Sia 9:24; Et 16:9, 11

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"'Umai be yada e'itayo Yaubada 'ina bwa'omatana tosogala 'ai'aila
mewainena 'enaya, ta tosogala nina 'ana mwalatoi nate 'asa sinabwana
bwasi yauyaudi tupitupidiya si'abina. 2 [f]Ta bale'u 'ana kiniyao loelata
'ena siewaiwai tosogala nina ma'ediya, ga 'enega me bale'u yaudi loelata
bubunina sinumena ga siekabaleya."

3 [g]Ga Yaluyaluwa Tabuna 'enega yalotoogu 'atuwa anilose nina
'i'au'ewegu sena mwatui daitaya, ga waine 'ebweuna ya'itena yobai
bweyabweyalina 'igeluna, ta yobai nina bwalana maibo'ana 'enaya esana
to'umalidi si'etoladidi, ta bulubuluna 'adi yau sebeni, be kunanao 'adi
yau sanau.

4 Ta waine nina 'ana 'oama 'ina bweyabweyala 'atuwa toesaesao
'adi 'oama, ta 'ana iyaiyalao goula be gulewa esaesadi be pakuyao, ta
nimanaya keiga goula 'igiyaina, ni'atu 'iloemaena bubuna to'umalina
'enega, loelata manuna. 5 Ta debanaya 'ana esana si'etoladina, 'ana
kunuwadawada, 'igwae,

"Babiloni sinabwana, nate tosogalao be toloelata gadiluluyao sinadiya."

6 [h]Ta waine nina ya'itena, ni'atu Yaubada 'ina tomotaiyao be Yesu 'ana
tosimanao laladi 'inumena, ga 'enega 'iekabaleya, ga nuwagu 'iowana
waine nina 'ana 'ita manuna.

7 Ta 'enega anilose 'ieonegu, 'igwae, "Geya'abo nuwayo 'iowaowana.
Yada li'ami 'emuya to'ase waine nina ta yobai nina 'igelunaya, tauna
bulubuluna sebeni be kunanao sanau, 'adi mwalatoi. 8 [i]Yobai nina
'u'itena lowa mayawasina ta ni'atu 'imwawasa, be ma'etamo 'iapwesama
gaula nina sinabwana 'enega be 'itatauya, be 'enega sigieto'umali
'ai'aili. Ta tomota me bale'u, yaisigedi taudi 'adi esana Yaubada
nigeya 'i'eto'etoladidi yawasi bukina solanaya, tuta nina bale'u 'ana
mweluluwa'unu 'enaya, taudi yobai nina 'etamo sida 'ita be nuwadi
'iowana, manuna lowa mayawasina ta gete tugai ni'atu 'imwawasa, ta
ma'etamo 'iapwesa limanama.

9 "'Abo sinasinapu 'emuya, 'uda mwalatoni 'aene bulubulu nidi sebeni
nate 'oya 'adi yau sebeni, 'oya nidi 'ediya waine nina 'imiyatowa, ta 'ana
mwalatoi wate kiniyao site sebeni, 10 ta nima 'ediyega ni'atu sibe'u, ga
'ebweuna 'etamo 'iloiloina, ta 'ebweuna ma'etamo 'ida apwesa be 'ina
tuta kukupana namo 'ida miyami.

11 Ta kiniyao nidi sebeni, 'ebweu wate kini ma'edi, 'idi boda solanaya,
tauna yobai nina lowa mayawasina ta yawasina 'igumwala, be ma'etamo
'itatauya be 'aene sida gieto'umali 'ai'aili.

12 "Ta kuna nidi sanau 'u'itediya, nate kini 'adi yau sanau, taudi nigeya
sie'ae'ale be siloina, ta ma'etamo sida loina tuta kukupana namo 'enaya,
yobai nina ma'ediya.

---

[f] **17:2** Et 18:3 [g] **17:3** Et 13:1 [h] **17:6** Et 18:24 [i] **17:8** Et 13:8

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13 "Taudi site sanau nidi 'idi nuwanuwa leleleya, nuwanuwadi be
'idi waiwai ta 'idi loina sida tagwaledi yobai nina 'enaya. 14 [j]Be 'enega
Lami 'enaya sida losaiya, ta Lami nina 'ida ewaiwai sinedi, manuna
tauna 'inapwanao 'idi 'inapwana, ta kiniyao 'idi kini, ta wate taudi 'ina
esinuwega 'ibwauyedima, taudi 'ana tomuliya 'ai'ailao ma'enao."
15 'Enega anilose 'eguya wate 'iona, "Bwasi nidi ni'atu 'u'itediya, ta 'ediya
waine tosogala nina 'imiyatowa, 'adi mwalatoiyao nate bodao be pwaluyao
be susuyao be 'enanao. 16 [k]Ta kuna sanau be yobai nina 'u'itedi taudi
ma'etamo tosogala sietalauwale, be 'ina gwegweyao maibo'adi si'ewadi be
kakaena 'ida miyami, be wate esiyona si'a'ani, ta lulunao kaiweyega sigabu.
17 Manuna Yaubada ni'atu 'atediya 'ienuwa sa'uyedi be 'ina nuwanuwa sida
guinuwe, nate 'idi guinuwa leleleya be 'idi waiwai ta 'idi loina yobai nina
si'ebwa'ena, be tauna 'ida loina 'ana laba Yaubada 'ina onao nidi 'iguinuwedi.
18 "Ta waine nina 'u'itena, tauna 'asa sinabwana, ta 'iloiloina bale'u
'ana kiniyao maibo'adi 'ediya."

'Asa Babiloni 'ina be'u

18 1 Ta wate 'ebweu anilose ya'itena galewega 'imwa'umwa'utama,
tauna ma ina loina sinabwana, ta wate 'ina maedanega bale'u
maibo'ana 'ituyayalina, 2 ga 'enana sinabwanega 'ibwau, "'Asa sinabwana
nina Babiloni ni'atu 'ibe'u saba, ga tonitonibwa'a ta yaluyaluwa bi'iyao
ta wate manuwa to'umalidi be gadiluludi sie'asaena. 3 Manuna Babiloni
'ina oinega boda yauyaudi 'ienumedi, oine nina nate loelata to'umalina.
Tauna 'atuwa tosogala. 'Enega bale'u 'ana kiniyao ma'edi siloegesi, ta 'ina
loegesi nidi 'ediyega toeusanao 'idi esaesa sinabwana silobaloba."
4 [l]'Enega galewega wate 'ebweu 'enana yanonona, 'igwae, "'Igu
tomotaiyao 'asa nate solanega waapwesama, 'abona nai 'ina to'umalina
'emiya 'iabala be 'ana e'isa to'umalina waloba. 5 Manuna 'ina to'umalina
'ana sinabwa 'atuwa nadigega galewa 'ina tu'e, ta 'ina bubuna to'umalidi
nidi getedi manudi Yaubada 'inuwanuwa be 'aene 'ida e'isa."
6 [m]Ta wate anilose nina 'igwae, "'Asa gote 'uda e'isa, nadigega tuga
to'ase 'ina guinuwa, be 'uda e'isa maluwa. Be wate tauna 'ina oine
to'umalina maluwa 'u'ebwa'e, be tauna 'inuma. 7 Ta wate 'ina ona gagasa
be 'ina sogala 'adi e'isa 'uda 'ebwa'e, uya be dedoi, manuna taunamo 'ena
'igwae, 'Abo'agu kuwini, nigeya wate kwabula 'ina sena 'ena yamiyami,
ta wate geya'abo dedoi yalobaloba.' 8 [n]'Enega 'asiyata 'ebweu 'ena mwau
nidi getedi 'enaya sida apwesa, nate le'oasa be dedoi be botana, be wate
kaiwe sabelulu 'ida 'alasi. Manuna 'Inapwana tauna Yaubada Toewaiwai
sana waine nina 'ana e'isa 'ida 'ebwa'e."

---

[j] **17:14** Et 19:11-16, 19-20 [k] **17:16** Et 18:8 [l] **18:4** 2 Ko 6:17 [m] **18:6** 2 Te 1:6
[n] **18:8** Et 11:17-18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 [o]Ta bale'u 'ana kiniyao, taudi waine nina ma'ediya siloyaweya ga
simiya sogalaya, taudi wate 'asa nina manuna sidoonaona, be sidedo
'abo 'asa 'i'ala'alasi, ta 'asuna si'ita. 10 Ta ma idi matauta 'ina 'elouya
manuna, 'enega 'edasolaya sitoolo ta sigwae, "Oioi, oioi, 'asa sinabwana
ta waiwaina Babiloni ni'atu 'ana loina 'iloba maninina."
11 Ta wate bale'uya toeusanao ma idi nuwamwau ga 'asa nina manuna
sidedoi, manuna nigeya sa'i 'ebweu wate yaita be 'idi gwegwe nidi
'ida gimwanedi. 12 'Idi gwegwe nidi nate nadigega goula, be siliba, be
gulewa esaesa, be paku, be 'oama wakewakekedi, be 'oama esaesa
yomwayomwalidi, be kaiwe maimaidi, be dona sinabwadi, be kaiwe bobo'adi
nadigega gai, be kopa kainumu, be gulewa wakewakekedi, 13 be 'ane, be
mwadi, be gala'u, be bunama, be gweda bobo'adi, be oine, be bunama
olibe, be witi, be bulumakau, be sipi, be osi, be wagalisilisi, ta wate tomota
mayawasidi be mayaluyaluwadi sida egimwaneyedi be 'aene 'idi topaisewao.
14 'Enega toeusanao nidi sida ona 'asa nina 'enaya be sida gwae, "Yage
nidi bobo'adi nuwanuwayo ni'atu sisawala, ta wate 'imu esaesa be 'amu
tupu maibo'ana 'igumwala, ta geya'abo wate 'ulobaloba limadi."
15 Ta toeusanao, taudi 'idi esaesa sinabwadi 'asa nina 'enega silobenaya, sida
toolo 'edasolaya, manuna 'asa nina 'ina 'elouya si'itena ga simatauta, ga ma idi
'ateuyauya sidedoi, 16 sigwae, "Oioi, oioi, 'asa gote sinabwana lowa 'ieiyala kaleko
esaesa, be 'oama wakewakekedi be bweyabweyalidi, be goula, be gulewa esaesa,
be paku 'ediyega, 17 ga tuta gidalina namo 'ena ga 'ina esaesa nidi ni'atu sisawala."
Ta wate taudi toniwaga, be 'idi to'adau maibo'adi, be bwagabwaga 'ana
topaisewao yauyaudi, 'edasolega sida toolo, 18 ta 'asa nina 'asuna sida
'ita be sida bwau, "Lowa nigeya 'ebweu 'asa 'ana 'ita nadigega 'asa gete
sinabwana, ta gete tuga mwa'adega?"
19 'Enega taudi debadi sida kwausidi be sidedoi sinabwana, sigwae,
"Oioi, oioi, 'asa gote sinabwana 'enega to'adauyao 'idi esaesa silobediya,
ta tuta kukupana namo 'enaya esaesa maibo'ana ni'atu 'isawala.
20 [p]"Wada gwausowala galewaya 'omi Yaubada 'ina tomotaiyao, be
wate palopitao, be 'ana tosimanao ma'emiyao wada gwausowala, manuna
lowa 'imi 'elouya 'asa nina 'enega walobena, ta gete tuga Yaubada sa'i
'elouya 'enega 'ie'isedi."
21 'Enega 'ebweu anilose toewaiwai gulewa sinabwa wawasae
'igilagasina ga olaya 'iula mwa'utena, 'igwae, "'Asa nina sinabwana
Babiloni 'ibebe'u gulewa gete nadigega, be geya'abo wate 'itenamo.
22 "'Enega 'asa nina 'ina gwausowala 'igugumwala, be geya'abo 'ebweu
wate 'ebe gwanegwane 'ana unuwa, nai yoguli 'ana mu'e, siapweapwesa.
"Ta wate paisewa 'adi tosinapuyao geya'abo wate simiyami, ta wate
sabutu 'ana nono 'igugumwala 'enaya.

---

[o] **18:9-10** Et 19:2-3 [p] **18:20** Et 19:1-2

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23 "'Enega mayale 'idi maedana 'enaya geya'abo siapweapwesa. Ta wate
geya'abo toaiyao 'enadi 'asa nina 'enega sinoono.
"Ona'ai'aila, bale'u maibo'ana 'enega 'asa nina 'ana toesaesao siloetana
wawasae, ga 'idi nabwasuwa 'ediyega mali sena tomoteninao sikaboedi.
24 "Ta wate lowa tomota yaudi nadigega palopitao be Yaubada 'ina
tomotaiyao, siloemwawasidi 'asa nina 'enaya."

19 1 Ga muliyega galala sinabwana galewega yanonona 'atuwa pwalu
sinabwana 'enadi, sigwaegwae,
"Yaubada tada tupui, tauna To'etoseyana ta Toesaesa ta Toewaiwai
sana. 2 [q]Ta 'ina loina maibo'ana palupaluna ta bobo'ana, manuna tosogala
diidiga nina 'ina sogalega bale'u maibo'ana 'igie to'umaliyenaya, ni'atu
'ana e'isa 'ilobena. Ta wate 'asa nina 'ena Yaubada 'ina tomotaiyao
siloemwawasidi, 'enega 'igieto'umaliyena."
3 [r]Ta wate sibwau, sigwae, "Yaubada tada tupui, manuna 'asa nina
sinabwana 'i'ala'alasi, ta 'asuna tuta maibo'ana 'itu'etu'e."
4 [s]'Enega 'inapwanao nidi site tuweniti powa be wate yobai nidi site ata
sibe'u sanamwa'uta tauna Yaubada nina 'ebemi esaesa 'ena 'imiyatowa
matanaya, ga 'ena sigwae, "Nadigega. 'Atupuyo!"

Lami nina 'ina ai sagalina

5 'Enega 'ebemi esaesa nina 'enega 'ebweu 'enana 'imai ga 'igwae,
"'Omi Yaubada 'ina toguinuwao be 'ana to'amayabao, gidalimi be
sinabwami, wada lotuputupu 'enaya."
6 [t]Ta wate yanonona 'atuwa boda sinabwana 'enadi, ta wate 'atuwa
bwasi daudauna 'enana, ta wate 'atuwa wepalala 'enana, sigwaegwae,
"Yaubada wada tupui, manuna tauna 'ida 'Inapwana Toewaiwai sana,
ga ni'atu 'ietoloina. 7 [u]Tada gwausowala be tada uyawana 'ai'aila ta wate
tada 'awabobo'ane, Lami 'ina ai manuna, ta mwanena ni'atu 'ieiyalina
'idi ai manuna, 8 [v]ta waine nina ni'atu 'ana 'oama wakewakekena ta
'esasena Yaubada 'i'ebwa'ena."
Ta 'oama nina 'ana mwalatoi nate Yaubada 'ina tomotaiyao 'idi bubuna
palupaluna.
9 [w]'Enega anilose nina 'eguya 'igwae, "Ona gete 'uda 'etoladi 'aene
'Yaisigedi 'omi Yaubada 'ibwauyemi Lami nina 'ina ai sagalina 'enaya,
wada gwausowala.' "
Ta wate anilose nina 'iona limana, ta 'igwae, "Gete Yaubada 'ina ona
'ai'aila."
10 [x]Ta 'aenaya yabe'u sanamwa'uta ga yabwagobwago 'enaya, ta 'enega
'igwae, "Geya'abo nadigega. 'Abo'agu tuga Yesu 'ina toguinuwa, 'oyo

---

[q] **19:2** Et 6:10 [r] **19:3** Et 14:11 [s] **19:4** Et 4:9-11 [t] **19:6** Et 11:15-18, 14:2-3
[u] **19:7** Et 21:2, 9; Ep 5:32 [v] **19:8** Ais 61:10 [w] **19:9** Lu 14:15 [x] **19:10** Et 22:8-9

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nadigega, ta wate nadigega tasimwao taudi Yesu 'ana tosimanao, Yaubada esi 'ena 'uda bwagobwago." Manuna Yesu 'ana tosimanao 'adi lotoona nadigega palopitao 'adi lotoona Yaubada yaluyaluwana 'enega.

Osi wakewakekena be 'ana togelu

11 Ta galewa ya'itena 'i'egegena, ta 'enaya osi wakewakekena, ta 'ana
togelu nina sieesena Togwaunuwa palupaluna. Ga 'ina loina palupaluna
'enega 'ibwa'omatana, ta wate 'ilosalosaiya. 12 [y]Ta matana 'adi 'ita
'atuwa kaiwe sabesabeluluna, ta debanaya 'ana peyaula esaesao yaudi
simiyami. Ta wate 'ana esana si'etoladina nigeya sawesawenaya be
yaita 'imwalatoni. Taunamo tuga 'imwalamwalatoni. 13 [z]Ta 'ana 'oama
nina 'i'otenaya, lala 'enega 'iepwasena, ta 'ana esana sieesena, sigwae,
"Yaubada 'ina Ona."
14 Ta galewa 'ana tolosaiyao 'idi osi wate wakewakekedi sigeludi,
ga simuliyena, ma 'adi 'oama wakewakekedi, ta 'esasedi. 15 [a]Ta 'idi
toanugana nina 'awanega sisisaiya mamatana 'iapweapwesa, tauna
'etamo sisisaiya nina 'enega sena yauyaudi 'iewaiwai sinedi be 'ediya 'ida
loina pa'ala, be wate oine 'ebeida 'ena 'ida idadi, nate Yaubada Toewaiwai
sana 'ina gamwasowala sinabwana. 16 [b]Ta 'ana 'oama 'ena be wate
'aenaya 'ana esana si'etoladina, sigwae, "Tai gete toloinao 'idi toloina, ta
wate 'inapwanao 'idi 'inapwana."
17 'Enega 'ebweu anilose ya'itena sinala 'ena 'itootoolo ga 'ibwau
manuwao maibo'adi mwatuiya sitaetaeya 'ediya, 'igwae, "Wadelima
Yaubada 'ina sagali sinabwana 'enaya, 18 be 'enega wa'a'a 'inapwanao
esiyodi, be saiya 'adi toanuganao esiyodi, be tolosaiyao esiyodi, ta wate
osiyao be 'adi togeluyao esiyodi, be wate tomota yauyaudi esiyodi, taudi
'inapwanao be 'idi toguinuwao wate, sinabwadi be gidalidi."
19 [c]'Enega yobai nina olega 'imai, ta wate bale'u 'ana 'inapwanao ma
idi tolosaiyao, ya'itedi siegogona sabi losaiya osi 'ana togelu nina ma ina
tolosaiyao 'ediya.
20 [d]Gote 'ena yobai nina ma ina palopita kabokabo sigiyaidi,
ga mayawasidi siuledi yaiyai sinabwana solanaya. Palopita
kabokabo nina tauna lowa 'ina guinuwa waiwaidi 'iguinuwedi
yobai nina matanaya ga 'ediyega tomota 'ikaboediya, taudi yobai
nina 'ana we'iwe'iyaya 'ediya 'imiyami, ta 'ina tokwalui nina 'ana
tobwagobwagoyao.
21 [e]Ta sisisaiya osi nina 'ana togelu 'awanega 'iapweapwesa, 'enega
yobai nina be 'ina palopita kabokabo 'idi tolosaiyao 'iloemwawasidi.
'Enega manuwa yaudi simai ga kokowadi si'enidi, ga gamwadi 'ipawa.

---

[y] **19:12** Et 1:14 [z] **19:13** Yo 1:1, 14 [a] **19:15** Et 1:16 [b] **19:16** Et 17:14 [c] **19:19** Sam 2:2
[d] **19:20** Et 13:11-17, 20:10 [e] **19:21** Et 19:17-18

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yakwala tausani

20 1 [f]'Enega 'ebweu wate anilose ya'itena galewega
'imwa'umwa'utama, ta gaula nina sinabwana 'ana 'ebe gigege
be balae 'i'ewedi, ga 'imai, 2 [g]ga 'igiyaina yobai nina bweyabweyalina,
tauna gimimwata ta Taumudumudulele nina, nate Seitani, ga 'iyonina be
'ana laba tausani yakwala sigugumwala. 3 'Enega anilose nina yobai nina
'igilagasina, ga 'iulena gaula nina sinabwana solanaya, ga nada 'igibodena,
ga 'igiepa'alina, be geya'abo boda 'ikabokaboedi 'ana laba yakwala tausani
sigugumwala, be mulinaya 'ili'ami tuta gidalina namo manuna.

4 [h]Ta wate 'aina 'ebemi esaesa ya'itedi, ga 'ediya taudi Yaubada
loina 'i'ebwa'ediya simiyatowa. Ta wate tomota nidi 'otodi si'upwedi,
manuna taudi Yesu 'ana tosimanao ta Yaubada 'ina ona 'ana tosimanao,
yaluyaluwadi ya'itedi, taudi nigeya yobai nina be 'ina tokwalui 'ediya sida
bwagobwago, ta nigeya wate 'ana we'iwe'iyaya debadiya be nimadiya
sisa'usa'udi. Taudi getedi mwawasega ni'atu sitoolo, ta Keliso ma'edi
siloiloina yakwala tausani 'ediya, 5 taudi togimitoolo, ta tomwawasa yaudi
yakwala tausani sigugumwala be 'enega taudi wate sida toololimana.

6 [i]Ta taudi togimitoolo 'esasedi, 'enega ma idi gwausowala, ga
mwawasa 'eluwena geya'abo silobaloba, ta taudi sa'i Yaubada be Keliso
'idi totaliyao, be Keliso ma'edi sida etoloina yakwala tausani 'ediya.

Seitani 'ina neneta

7 'Enega yakwala tausani 'ida gumwala, be Seitani 'ebeyonega sida
li'ami, be 'ida apwesama, 8 be 'ida tauya bale'u maibo'ana 'ediya sabi
kaboedi, sena nina nadigega Gogi be Megogi 'ediya. 'Enega Seitani taudi
maibo'adi 'ida egogonedi saiya manuna, 'adi yau sawayogena, nadigega
kaukau le'awaya. 9 'Enega bale'u maibo'ana siataonedima, be Yaubada
'ina 'asa nina sinabwana 'ena siapwesa, ta Yaubada 'ina toemisao
nidi siasakowasiyedi, ta 'awesabelulu galewega 'imwa'utama ga 'i'ala
egumwalidi. 10 [j]'Enega 'adi tokabo Seitani nina, si'ewena ga siulena
yaiyai sinabwana solanaya, lowa 'ena yobai nina be palopita kabokabo
nina siuledi, be sena nina 'ena si'elo'elouya 'asiyata be boiboi 'ediya, ta
geya'abo 'igumwagumwala.

Bwa'omatana 'ana 'ebe losalowa

11 'Enega 'ebweu 'ebemi esaesa wakewakekena ta sinabwana, be 'ana
tomiya nina, ya'itena. Ga matanega galewa be bale'u sisawala, be nigeya
sawesawenaya taloba limadi.

---

[f] **20:1** Et 9:1 [g] **20:2-3** Et 12:9; Yu 1:6 [h] **20:4** 1 Ko 6:2; Et 6:9, 13:16-17; Dan 7:27
[i] **20:6** Et 2:11; 1 Pi 2:9 [j] **20:10** Et 19:20, 21:8; Md 25:41

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 [k]Ta tomwawasa maibo'adi ya'itedi, sinabwadi be gidalidi, 'ebemi
esaesa nina matanaya sitootoolo, ta buki 'ineyasidi, ga 'ebweu wate
buki 'ineyasina, tauna yawasida bukina, ga tomwawasao 'iloinedi, to'ase
nadigega 'idi bubuna 'eto'etoladina buki nidi 'ediya 'imiyami.
13 [l]Taudi ni'u 'adi to'enoyao simai, be tomwawasa yaluyaluwadi 'idi
'asa 'ana tomiyanao, be bale'u 'ana tomwawasao, maibo'adi simai, ga
'ebweuna 'ebweuna 'iloinedi, to'ase 'idi bubuna nadigega. 14 [m]'Enega
Mwawasa be wate 'idi sena nina 'iula mwa'utedi yaiyai sinabwana
solanaya, ta yaiyai nina nate mwawasa 'eluwena.
15 [n]Ta 'abo yaisigedi nigeya 'adi esanao 'ilobaloba yawasida bukina
'enaya 'iuledi yaiyai nina sinabwana 'enaya.

Galewa auwauna be bale'u auwauna

21 1 [o]'Enega galewa be bale'u auwaudi ya'itedi siapwesa, ta nigeya
ola, ta esi gimigalewa be gimibale'u ni'atu sikwaiya.
2 [p]Ga 'asa 'esasena ya'itena, tauna Yelusalema auwauna, galewega
'imwa'umwa'utama Yaubada 'enega, ni'atu 'ieiyalina nadigega toai
mewainena 'iiyala be mamwanena sida elobaloba.
3 Ga 'ebemi esaesa 'enega 'enana sinabwana yanonona, 'igwae, "'U'ita,
Yaubada be 'ina tomota ma'enao sida miyami, manuna tauna ma'edi, be
taudi 'ina tomotaiyao. Ona'ai'aila Yaubada ma'edi, 4 [q]be mataseludi 'ida
lo'i'ilidi, manuna geya'abo wate mwawasa nai 'elouya nai dedoi 'ediya
'iapweapwesa, manuna miya kadekadelina ni'atu 'igumwala.
5 'Enega 'ebemi esaesa 'ana tomiya nina 'igwae, "Yage yaudi yada gieauwaudi",
ga wate 'igwae, "Ona getedi 'u'etoladidi, manuna ona 'ai'aila ta palupaluna."
6 [r]Ta wate 'ieonegu 'igwae, "Ni'atu! 'Abo'agu tuga 'ebe e'ale be 'ebe
losalowa, ta 'abo yaisigedi taudi tona'adi siyapasa bwasi bobo'ana yada
'ebwaya daisidi yawasidi manuna. 7 [s]Ta 'abo yaita 'iewaiwai Seitani 'ena,
'ebe gwausowala yada tagwala 'enaya be 'ida 'awatamanegu, be tauna
yada 'awanatune. 8 Ta esi taudi 'ate nenetadi be taudi nigeya siemiemisa
be tosogalao be toloemwawasao be toloyaweyao be Taumudumudulele
magosenao be gulewa 'adi toemisao, be toekabokaboyao, taudi getedi 'idi
sena yaiyai sinabwana, nate mwawasa 'eluwena."

Yelusalema nina auwauna

9 [t]'Enega anilose nidi sebeni lowa 'elouya keigadi sebeni 'adi to'aalao 'ebweuna
'ediyega 'imai, ga 'ieonegu, 'igwae, "'Umai be Lami mwanena yae'itayo."

---

[k] **20:12** Et 20:5, 13:8; 2 Ko 5:10; Gu 17:31 [l] **20:13** Lo 2:6; Et 22:12
[m] **20:14** 1 Ko 15:24-26, 54-55 [n] **20:15** Md 25:41 [o] **21:1** 2 Pi 3:13 [p] **21:2** Ib 11:16;
Et 3:12 [q] **21:4** Et 7:17; 1 Ko 15:24-26 [r] **21:6** Et 1:8, 22:13, 17; Ais 55:1; Yo 7:37
[s] **21:7** Lo 8:14-17 [t] **21:9-10** Et 15:1, 21:2; Ep 5:27

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10 Ta Yaluyaluwa Tabuna 'i'au'ewegu 'oya kesolana debanaya ga 'asa
'esasena 'ie'itegu, 'ana esana Yelusalema, galewega 'imwa'umwa'utama
Yaubada 'enega. 11 Ta Yaubada 'ina esaesa maedanina 'asa nina 'enaya
'isaesae, ta 'asa nina tuyayalina, 'atuwa nadigega gulewa esaesa, ta
'inamanamala 'atuwa gelasi.
12 Ta 'asa nina 'ana 'ali sinabwana ta kesolana, ta 'ana 'awa 'adi yau
tuwelo, ta 'awa nidi 'adi to'ita'i'ita anilose tuwelo, ta wate 'awa nina
'ediya susu tuwelo nidi Isileli 'enega 'adi esanao si'etoladidi. 13 'Ali nina
'ana weyalao ata. 'Ebweu sena bolimana 'enega, ta 'ana 'awa 'etoi, sena
yaalata wate 'enega 'awa 'etoi, sena yalasiyega wate 'awa 'etoi, be sena
'ebwagega 'awa 'etoi. 14 'Asa nina sinabwana si'abina 'autui 'ebweu
bobo'ana 'enaya, nate gulewa tuwelo pa'alidi debadiya, ga gulewa nidi
'ediya Lami 'ana tosimanao tuwelo 'adi esanao si'etoladidi.
15 Ta anilose nina ma'iyagu 'aonaona, nimanaya 'ebe 'etopwapwa
goula, be 'enega 'asa nina namanamalina be 'ana 'awao be 'ana 'ali
wate 'ida 'etopwapwadi. 16 'Asa nina 'ana dudula be 'ana bababa sena
ata nidi leleleya. 'Enega anilose nina 'ina 'ebe 'etopwapwa 'enega 'asa
nina 'i'etopwapwena, ga 'ana dudula be 'ana bababa be 'ana kesola
maibo'ana leleleya, nadigega pipitini analedi kilomita. 17 Ta 'ali 'ana bado
nimanega 'i'etopwapwena ga 'ilobena teti sikisi lowa, nate wani analedi
be potipowa kubiti. Anilose nina nimana 'atuwa tai nimana 'ana dudula
nadigega.
18 'Asa nina 'ana 'ali gulewa esaesa ta namanamalidi 'ediyega
si'abina, ta 'asa solanaya goula 'enega si'abina, ta 'inamanamala
'atuwa gelasi. 19 'Asa nina 'ana 'autui gulewanao, gulewa esaesao ta
namanamalidi 'ediyega sieiyalina, 20 'autui nugana 'ana iyala 'ebweu
gulewa esaesa wakewakekena, 'eluwena 'ana iyala gulewa 'ana 'ita
ni'u gaigai nadigega, 'etonina kalakalawina, eatana bweyabweyalina,
enimana yomwayomwalina, bulabulana ta gaigaina, esikisina wate
bweyabweyalina, esebenina laulauna, ta e'eitana kalakalawina, enaenina
wate laulauna, esanauna kalakalawina, elebenina wate ni'u gaigai
nadigega, ta etuwelona gaigaina, ginausa nadigega. 21 Ta 'asa nina 'ana
'awao tuwelo nidi paku sinabwadi tuwelo 'ediyega siguinuwedi, ga 'awa
'ebweuna paku 'ebweuna 'enega siguinuwena. Ta 'asa nina 'ana 'eda
maibo'ana goula daisinamo, 'inamanamala 'atuwa gelasi.
22 'Asa nina 'enaya nigeya Anuwa Tabu ya'ita'ita, manuna 'Inapwana
Yaubada Toewaiwai sana be Lami taudi Anuwa Tabu nidi tuga.
23 [u]Sinala be nawalae nigeya sida sae 'asa nina 'enaya, manuna
Yaubada 'ina esaesaega 'ituyayalina maibo'ana, ta wate Lami 'iemayale
'asa nina 'enaya. 24 Ta maedana nina 'enega me bale'u sida lopilidadana,

---

[u] **21:23** Ais 60:19-20; Et 22:5

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be bale'u 'ana kiniyao 'adi tupu sida me'e 'asa nina 'enaya. 25 Ta 'asa nina
'ana 'awao 'asiyataya nigeya sida gibodedi, manuna nigeya guguyoi nai
boiboi.
26 Ta 'ebeloinao maibo'adi 'idi 'amayaba be 'idi lotuputupu sida me'edi
'asa nina solanaya. 27 [v]Ta geya'abo sa'i yage baibailidi 'asa nina 'ena
silugulugu, nai toguinuwa to'umalidi, nai toekabokaboyao. Nate namo
taudi ni'atu 'adi esanao si'etoladidi Lami nina 'ina buki, nate yawasida
bukina, 'enaya.
22 1 [w]Ta 'enega anilose nina yawasida bwasina 'ie'itegu, bwasi
nina matakadala 'ai'ailina, Yaubada be Lami 'idi 'ebemi esaesa
'enega 'idaudauma, 2 ga 'asa nina gamwagamwaninega 'idaudolo. Ta
bwasi nina tupitupina 'ediya yawasida kaiwenao sitootoolo. Kaiwe nidi
uwadi nawalae 'ebweuna 'ebweuna dumadumadi be dumadumadi, 'enega
yakwala 'ebweuna matuwelo siuwauwa, be yawanao boda maibo'adi
bale'uya 'idi mulamula.
3 [x]Ta esi yage gadilulu sida sawala 'asa nina 'enega, be Yaubada ta Lami
nina 'idi 'ebemi esaesa 'ena sida miyami, be Lami nina 'ina topaisewao
'enaya sida guinuwa. 4 [y]Be wate maninina sida 'ita, ta tauna 'ana esana
debadiya.
5 [z]Geya'abo wate boiboi, ta geya nuwadi sinala be mayale maedanidi,
manuna 'Inapwana Yaubada tauna tuga 'idi maedana nina, ta sida loina
ataya.

Yesu 'ina mai

6 'Enega anilose nina 'ieonegu, 'igwae, "Ona getedi ona 'ai'aila ta
palupaluna, manuna 'Inapwana Yaubada tauna yaluyaluwana 'ana
to'ebwaya palopitao 'ediya, ga 'ina anilose 'ietunena be 'ina toguinuwao
'ediya 'ida e'ita to'ase 'iabe 'iapwesama manuna."
7 [a]Ta Yesu 'igwae, "Wa'ita! Ni'atu gete be yawawa, be taudi onaupaupao
buki gete 'ena 'adi toematamatanao sida gwausowala."
8 'Abo'agu Yoni yage getedi maibo'adi yanonodi, ta ya'itedi. Ta yage
getedi sigumwalaya ga anilose nina 'aenaya yabe'u sanamwa'uta, tauna
yage nidi 'ana toe'ita 'eguya, ga 'ena yabwagobwago.
9 'Enega tauna 'ieonegu, 'igwae, "Geya'abo nadigega, manuna 'abo'agu
toguinuwa tuga nadigega 'oyo, ta tasidao taudi palopitao, ta wate taudi
buki gete 'ana toematamatanao. Ta Yaubada esi 'ena 'uda bwagobwago."
10 Ta wate 'ieonegu, 'igwae, "Geya'abo onaupaupa nidi buki gete solanaya
'ukwaikwaiyedi, manuna ni'atu tuta 'ilosabena, 11 be 'enega taudi toto'umalidi
tuwa to'umalina 'ediya 'ida miyaataya, ta 'abo taudi 'idi bubuna baibailidi

---

[v] **21:27** 1 Ko 6:9-10; Et 3:5, 13:8 [w] **22:1-2** Nug 2:9 [x] **22:3** Et 7:15 [y] **22:4** Md 5:8; Et 14:1
[z] **22:5** Et 21:23, 25 [a] **22:7** Et 1:3

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tuwa baila 'ediya 'ida miyaataya, ta 'abo taudi sibubuna bobo'ana 'idi bubuna
'ida bobo'ana ataya, ta taudi 'esasedi 'esasa nina 'ena sida miyaataya.
12 [b]'Enega Yesu 'igwae, "'Iabe yawawa, be 'ami pali yame'edi be yada eguyai
'emiya, nadigega 'imi paisewa 'adi sinabwa, 13 [c]manuna 'abo'agu 'ebe nugana
ta 'ebe muliya, nai 'ebe e'ale ta 'ebe losalowa." 14 [d]Ta wada gwausowala
'abo yaisigedi 'omi 'ami 'oama wagie'esasedi, manuna yawasi kaiwena
uwana wa'a'ani, be wate 'asa nina 'ana 'awao 'ediyega walulugu. 15 [e]Ta 'asa
nina 'atamaninaya 'adi tomiyanao, nate kedewao, be Taumudumudulele
magosenao, be toloelatao, be toloemwawasao, be gulewa 'adi toemisao, be
wate toekabokaboyao. 16 [f]"'Abo'agu Yesu, ta 'igu anilose ni'atu yaetunenawa
'emiya, be yage getedi 'ida simanedi toekalesiyao 'emiya. 'Abo'agu Debida 'ina
susuyega, ta 'abo'agu wate 'ubwana nina tuyayaligu."
17 [g]'Enega Yaluyaluwa Tabuna ta toai mewainena sigwae, "Wamai." Be
yaisigedi 'omi ona gete wanononaya, 'omi wate wada gwae, "Wamai." Ta
taudi tona'adi 'iyapasa sida mai, be 'enega yaisigedi taudi nuwanuwadi,
yawasi bwasina sida 'ewadaisi be sinunuma. Nigeya 'ana maisamo.

'Ebe losalowa

18 [h]'Omi buki gete 'ina onaupaupa 'ana toenonoyao gete 'ami
emataluwa, 'aene geya'abo 'imi onega waloeloeposeyane, 'abona nai
'elouyao nidi buki gete solanaya 'isimanediya Yaubada 'ida loeposeyane
'emiya. 19 [i]Ta wate geya'abo 'ebweu ona buki gete 'enega wa'ewa'ewa
yaule, 'abona nai Yaubada wate 'ami egueguyai yawasi kaiwena 'enega
'ida 'ewayaule, ta wate 'imi 'ebemiya 'asa nina 'esasena solanaya, be yage
yaudi bobo'adi buki gete 'ena 'isimanediya, 'emiyega 'i'ewa yauledi.
20 [j]Ona gete 'ana tosimana 'igwae, "Tamo! Gete be yawawa."
"Nadigega 'inapwana, 'uda ma, 'oyo Yesu."
21 'Ida 'Inapwana nina Yesu 'ina nuwa'ole'ole, be 'ina oboboma,
yauyaumi 'ana toemisao 'emiya.

---

[b] **22:12** 2 Ko 5:10 [c] **22:13** Et 1:8, 21:6 [d] **22:14** Et 22:1-2 [e] **22:15** Et 21:27
[f] **22:16** Lo 1:3-4; Et 1:1 [g] **22:17** Et 21:6; Ais 55:1 [h] **22:18** 2 Loi 4:2; Et 15:1
[i] **22:19** Et 22:2 [j] **22:20** Et 3:11; 1 Ko 16:22

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

The New Testament in Dobu of Papua New Guinea; 1st ed. 1985; web version, © 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.